ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Κοπεγχάγης μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τοῦ Παρισινοῦ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

ΥΠΟ ΠΕΤΡΟΥ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ

Διπλωματούχου τοῦ Γαλλικοῦ Πανεπιστημίου Αἰξ
Καθηγητοῦ παρὰ τῇ Στρατ. Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων

ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΚΔΟΤ. ΟΙΚΟΣ ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως,—ὡς ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται κατὰ συνθήκην,—εἶναι σειρὰ κειμένων τοῦ 14ου αἰῶνος, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ φραγκικοῦ πριγκιπάτου τῆς Πελοποννήσου, τοῦ ἱδρυθέντος μετὰ τὴν Δ' Σταυροφορίαν, οὗτινος ἀφηγοῦνται τὴν ἱστορίαν χρονογραφικῶς, κατὰ τὸ μεσαιωνικὸν σύστημα.

Εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς Εὐρώπης περιεσώθησαν καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἔχουσι ἀνευρεθῆ τοιαῦται παλαιαὶ περὶ τοῦ Μορέως χρονογραφίαι εἰς τέσσαρας διαφόρους γλώσσας, ἤτοι εἰς δημώδη ἑλληνικήν, γαλλικήν, ἰταλικὴν καὶ ἀραγωνικήν.

Τῶν τεσσάρων τούτων ἀλλογλώσσων, ἀλλὰ κοινῆς προελεύσεως διατυπώσεων, ἡ μελέτη ἀπήτησε κόπους μακρούς, ἡ δὲ ἔρευνα ἐν γένει περὶ τὰ κείμενα ἀπησχόλησε τὸ πνεῦμα καὶ ἐπεβράχυνε τὴν ζωὴν σπουδαίων ἐπιστημόνων, ἀπὸ τοῦ ρωμαντικοῦ Buchon, ὅστις, τῷ 1825, ἀνεκίνησε τὸ θέμα τοῦτο, τοῦ θετικοῦ Hopf κατόπιν, μέχρι τοῦ ἰδικοῦ μας Ἀδαμαντίου, ὅστις πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης κατώρθωσε νὰ δώσῃ μίαν θετικὴν κατεύθυνσιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τῶν Χρονικῶν, τὸ τόσον δυσχερὲς καὶ πολύπλοκον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀκόμη παραμένει ἄλυτον.

Τῆς ἑλληνικῆς διατυπώσεως τοῦ Χρονικοῦ, ἥτις μόνη εἶναι ἡ ἔμμετρος, περιεσώθησαν περισσότερα τοῦ ἑνὸς χειρόγραφα [1], ἤτοι

1. Περὶ τῶν χειρογράφων βλέπε σχετικῶς ἐν σελ. 3—4, ἔνθα προτάσσονται τοῦ κειμένου γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι. Περὶ τῶν διαφόρων ἐκδόσεων τῶν Χρονικῶν βλέπε εἰς τὴν ἀμέσως ἑπομένην Βιβλιογραφίαν, τίτλ. 1-4, 27, 29 § 36.

τῆς Κοπεγχάγης, (Codex Havniensis 57), ἔνθα τὸ κείμενον ἀποτελούμενον ἐκ στίχων πολιτικῶν 9219, παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν ἀρχαιοτέραν καὶ πληρεστέραν μορφήν, πρὸς τὴν ὁποίαν συγγενεύει στενῶς ὁ κῶδιξ τοῦ Τουρίνου, (Ταυρίνειος, Taurinensis B.II.I), καθὼς καὶ τῶν Παρισίων, (Codex Parisinus: 2898 grec), οὗτινος τὸ κείμενον συγκείμενον ἐκ στίχων 8191 παρουσιάζει, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῆς Κοπεγχάγης, ἐλλείψεις καὶ παραλλαγὰς σημαντικάς, ἐξομαλύνσεις μετρικὰς καὶ γλωσσικὰς καὶ μετριάσεις ἢ ἐξαλείψεις τῶν καθ' ὑπερβολὴν πικρῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων μομφῶν.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον, οὗτινος γνῶσιν εἶχον καὶ ἄλλοι παλαιότεροι ἐρευνηταί, ἐν οἷς καὶ ὁ περίφημος Δουκάγγιος, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Buchon ἔφερε πρῶτος εἰς φῶς, σώζεται εἰς δύο ἀκόμη νεώτερα ἀντίγραφα, ἤτοι τὸν νεώτερον Παρισινὸν κώδικα (2753), καὶ τὸν τῆς Βέρνης (509 grec), παρουσιάζοντας τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς παραλείψεις καὶ ἀλλοιώσεις.

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα δέον νὰ προστεθῇ ἡ ἐπιτομὴ τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας, (Ψευδοδωρόθεος)[1] καὶ εἰδικῶς τὸ τμῆμα αὐτοῦ τὸ ἐπιγραφόμενον «Περὶ πότε ἐπῆραν οἱ Φράγγοι τὸν Μορέαν», ὅπερ εἶναι διασκευὴ εἰς πεζὸν τοῦ ἐμμέτρου κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

Τῆς ἑλληνικῆς διατυπώσεως διασκευή, ἢ μᾶλλον περιληπτικὴ καὶ μάλιστα κακὴ μετάφρασις, εἶναι καὶ τὸ ἰταλικὸν κείμενον, τὸ σωζόμενον εἰς ἓν μοναδικὸν χειρόγραφον τῆς Βενετίας, τοῦ Μαρκιανοῦ κώδικος (Append. Ital. Cl. VIII, No 712), ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἱστορίας τοῦ βασιλείου τῆς Ρωμανίας, ἤτοι τοῦ Μορέως τοῦ Σανούδου. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα τὰ κείμενα ἔφερεν εἰς φῶς ὁ Hopf διὰ τῆς δημοσιεύσεώς των εἰς τὸ ἔργον του, Chroniques gréco-romanes inédites ou peu connues.[2]

Τὸ Ἀραγωνικὸν κείμενον[3] εἶναι ἓν ἐκ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα συνετάχθησαν κατ' εἰσήγησιν τοῦ θιασώτου τῆς ἱστορίας Johan Ferrandez de Heredia, μεγάλου μαΐστορος τοῦ τάγματος τῶν Σπιταλιωτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην ἐπισκεφθέντος τὸν Μορέαν, ὅτε οἱ Σπιταλιῶται ἔλαβον ὡς ἐνέχυρον καὶ τελικῶς ἠγόρασαν τὴν χώραν ἀπὸ τὸν Ὄθωνα Βρουνσβιγικόν, (1376—1377), σύζυγον τῆς βασιλίσσης τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννας. Τὸ κείμενον τοῦτο ἐπιγράφεται: «Βι-

1) Βλέπε σχετικῶς ἐν ἑπομένῃ βιβλιογραφίᾳ τίτλος 5, ὡς καὶ ἐν σελ. 4, (Ψευδ.), ἔνθα γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι.

2) Βλέπε σχετικῶς ἐν ἑπομένῃ βιβλιογραφίᾳ, τίτλους 10, 21 καὶ 40, ὡς καὶ ἐν σελ. 3, (Ἰταλ. Χρον.), ἔνθα γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι.

3) Βλέπε σχετικῶς ἐν ἑπομένῃ βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 9, ὡς καὶ ἐν σελ. 4, (Ἀραγ. Χρον.), ἔνθα γενικαὶ ὑποδείξεις καὶ βραχυγραφίαι.

βλίον τῶν ἄθλων καὶ κατακτήσεων τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως» καὶ ἀποτελεῖ μέρος τῆς Grant Cronica de los conquiridores, τὸ δὲ χειρόγραφον σωζόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ δουκὸς d'Osuna, ὅπου ἀνευρέθη τῷ 1880, ὑπὸ τοῦ κόμιτος Riant, ἐδημοσιεύθη μετὰ πέντε ἔτη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ Alfred Morel-Fatio. Ὁ συμπιλητὴς τοῦ Ἀραγωνικοῦ Χρονικοῦ διηγεῖται τὰ γεγονότα κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου πρὸς τὰ ἄλλα Χρονικὰ σειράν, προχωρεῖ ὅμως κατόπιν πολὺ πέραν ἐκείνων, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ 1302 μέχρι τοῦ ἔτους 1377, ὅπου καὶ σταματᾷ, ἡ ἀφήγησις του εἶναι πρωτότυπος, ἢ πάντως, ὀφείλεται εἰς ἄλλας πηγάς. Τὸ Χρονικὸν τοῦτο ἐπερατώθη τὴν 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1393.

Τὸ γαλλικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως διεσώθη ἐν τῷ ἐπίσης μοναδικῷ χειρογράφῳ τῶν Βρυξελλῶν (ἀριθ. 15702), τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Buchon καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1845, ταυτοχρόνως μετὰ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῆς Κοπεγχάγης [1]. Τὸ κείμενον τοῦτο φέρει τὴν ἐπιγραφήν: C'est le livre de la Conqueste de Constantinople et de l' empire de Romanie, et dou pays de la Princée de la Morée, qui fu trové en un livre qui fu jadis del noble baron Messire Bartholomée Guys, le grand connestable, lequel livre il avait en son chastel d'Estives. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἂν εἶχε μεταφρασθῆ ἑλληνιστὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, θὰ εἶχεν περίπου οὕτω: «Ἐτοῦτο ἔνι τὸ βιβλίον τῆς Κουγκέστας τῆς Κωνσταντίνου Πόλης καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ρωμανίας καὶ τοῦ τόπου τοῦ Πριγκιπάτου τοῦ Μορέως, τὸ ὅποιον εὑρέθη μέσα εἰς ἕνα ἄλλον βιβλίον, ὅπου ἦταν τοῦ εὐγενικοῦ μπαροῦ μισὶρ Μπαρτολομαίου Γκύζη, τοῦ μεγάλου κοντόσταυλου καὶ τὸ εἶχεν εἰς τὸ καστέλλιν του τῆς Θηβοῦ».

Καίτοι, ὡς διαπιστοῦται σαφῶς ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς, τὸ γαλλικὸν κείμενον προέρχεται ἐξ ἄλλου παλαιοτέρου βιβλίου, οὗτινος μάλιστα, ὡς φαίνεται, εἶναι ἐπιτομὴ ἔν τινι μέτρῳ, ἐν τούτοις παρουσιάζει τοῦτο τοιαύτην ἀναλογίαν μετὰ τοῦ ἐμμέτρου ἑλληνικοῦ χρονικοῦ, ὥστε, ἀντὶ ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν ὑπόδειξιν παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα, ὁσαδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, θὰ ἐφαίνοντο μεμονωμένα ἢ σποραδικά, ἐπροτιμήσαμεν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει νὰ παραλληλίσωμεν ὁλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν κείμενον πρὸς τὸ γαλλικόν, ὑποδεικνύοντες τὰ ἀντίστοιχα χωρία διὰ τῆς παραθέσεως τῶν σχετικῶν παραγράφων κατὰ τὴν τελευταίαν καὶ ἀρίστην ἔκδοσιν τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ Longnon. [2]

1) Βλέπε σχετικῶς ἐν Βιβλιογραφία τίτλ. 7, 3, 36.
2) Βλέπε σχετικῶς βιβλιογραφίαν, τίτλ. 8 καὶ σελ. 3-4, (Γαλλ. Χρον.) εἰς γενικὰς ὑποδείξεις.

῾Ο παραλληλισμὸς οὗτος τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου πρὸς τὸ γαλλικόν, ὅστις ἀποτελεῖ μίαν καινοτομίαν χαρακτηριστικὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως, ὄχι μόνον διευκολύνει τὴν λεπτομερῆ σύγκρισιν τῶν δύο κυριωτέρων διατυπώσεων τοῦ Χρονικοῦ, ἀλλ᾽ ἐπιτρέπει καὶ τὴν ὅλως πρόχειρον ἀκόμη ἔρευναν διὰ τῆς ἁπλῆς παρακολουθήσεως τῶν ὑποσημειώσεων καὶ τῆς σειρᾶς τοῦ αὔξοντος ἀριθμοῦ τῶν παραγράφων, ἥτις διαπιστώνει ὀλίγας σχετικῶς διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο διατυπώσεων. Διαφοραὶ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, βεβαίως, ὑπάρχουν ἀρκεταί, καὶ αὗται σημειοῦνται ἑκάστοτε εἰς τὰ ὑποσημειούμενα σχόλια, πολὺ περισσότεραι εἶναι ὅμως αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τῷ ᾿Αραγωνικῷ κειμένῳ, τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ὑφὴ ἐν γένει εἶναι διάφορος, ὅπως διάφοροι εἶναι οἱ σκοποὶ καὶ οἱ ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους συνετάχθη. Παρ᾽ ὅλα ταῦτα ἡ διάταξις ἐν γένει τῆς ὕλης εἰς ὅλας τὰς διατυπώσεις τῶν Χρονικῶν εἶναι περίπου ἡ αὐτή.

***

῾Η διήγησις τοῦ Χρονικοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἄνισα μέρη: Τὸ πρῶτον εἶναι βραχὺ προοίμιον πραγματευόμενον κατ᾽ ἀρχὰς περὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας· εὐθὺς δὲ ἀμέσως, δι᾽ ὑπερπηδήσεως χρονικοῦ διαστήματος ἑνὸς ὁλοκλήρου αἰῶνος, μεταφερόμεθα εἰς τὴν Δ´ σταυροφορίαν, ἔνθα ἡ διήγησις παρουσιάζει ποιάν τινα σχέσιν πρὸς τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἔργου τοῦ πρωτοστράτορος τῆς Καμπανίας Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνου: Περὶ κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως [1].

Τὸ προοίμιον περιλαμβάνει διαφόρους ἄλλας εἰδήσεις περὶ τῆς λατιν. αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως μέχρι τῆς διαλύσεώς της, (1204—1261). Κατόπιν τὸ Χρονικὸν εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα, ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέρους, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ πολὺ μακρότερον, ὅπου ἡ ἀφήγησις ἀρχίζει μὲ τὴν ἐκστρατείαν καὶ κατάκτησιν τοῦ Μορέως ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τὴν ἵδρυσιν τοῦ πριγκιπάτου ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Καμπανέση, κατ᾽ ἀρχάς, καὶ κατόπιν τῶν δύο Γοδοφρείδων Βιλλαρδουΐνων, πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἔνθα αἱ ἱστορικαὶ ἀνακρίβειαι περὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα βρίθουν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε πολλάκις ἀποβαίνει δυσχερής, ὄχι μόνον ἡ διακρίβωσις τῶν γεγονότων διὰ τῶν ὑποσημειουμένων σχολίων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἁπλῆ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ παρακολούθησις τοῦ κειμένου.

1) Βλέπε σχετικῶς βιβλιογραφίαν, τίτλ. 19 **καὶ γενικὰς** ὑποδείξεις, **ἐν** σελ. 3—4, (Βιλλαρδ. Conq. C)ple).

Κέντρον τῆς ἀφηγήσεως ἀποτελεῖ ἡ περίοδος τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, (1245—1278), ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ κυριώτερος ἥρως τῆς προτιμήσεως τοῦ Χρονογράφου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀρχίζει ἡ περίοδος τῆς παρακμῆς μὲ τοὺς βαΐλους τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ τοὺς δύο ἀλλεπαλλήλους συζύγους τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης, τὸν Φλωρέντιον Ἀναγαυϊκὸν κατ' ἀρχάς, (1289—1297), κατόπιν δὲ τὸν Φίλιππον τῆς Σαβοΐας, (1301—1307).

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν σταματοῦν τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως· τὸ μὲν ἑλληνικὸν καὶ ἰταλικὸν περὶ τὰ γεγονότα τοῦ 1292, τὸ δὲ γαλλικὸν περὶ τὸ 1305, ἂν καὶ δι' ἑνὸς χρονολογικοῦ πίνακος παρατιθεμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ γαλλικοῦ κειμένου ἔχομεν εἰδήσεις μέχρι τοῦ ἔτους 1333. Τὸ Ἀραγωνικὸν Χρονικὸν ἐξακολουθεῖ τὴν διήγησίν του περαιτέρω μέχρι τοῦ ἔτους 1377, ὅτε οἱ Σπιταλιῶται τῆς Ἱερουσαλὴμ ἠγόρασαν τὸν Μορέαν ἀπὸ τὸν σύζυγον τῆς βασιλίσσης τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννας, ὡς ἀνεφέραμεν προηγουμένως.

***

Ἀπὸ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως, ἐνῶ τὸ γαλλικὸν κείμενον, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις εἶναι, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, ἐπιτομὴ ἄλλου πληρεστέρου βιβλίου, «παρουσιάζει ἀληθῆ ἐπικὴν χάριν καὶ ὑπενθυμίζει ἐνίοτε τὰς θελκτικωτέρας σελίδας τοῦ Froissart», τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ἀπεναντίας, εἶναι ἄχαρις λόγος εἰς στίχους χωλαίνοντας καὶ εἰς γλωσσικὸν ἰδίωμα πλῆρες φραγκισμῶν, οἵτινες προδίδουν τὴν καταγωγὴν τοῦ συγγραφέως πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐν αὐτοῖς γραφόμενα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ ἀσήμαντον τοῦτο ἀπὸ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως κείμενον εἶναι, παρ' ὅλα ταῦτα, ἂν ὄχι «τὸ μεγαλύτερον μνημεῖον τῆς νέας μας γλώσσης», ὡς λέγει ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης, πάντως σπουδαιότατον διὰ τὰς ἀφθόνους πληροφορίας καὶ τὰ νέα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα παρουσιάζει, ἰδίως ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς παραλλαγὰς τοῦ Παρισινοῦ κώδικος, ὅστις παρέχει ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως γνησιώτερα στοιχεῖα.

Περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τῆς συντάξεως τῶν Χρονικῶν, τῆς σχέσεως τῶν κειμένων πρὸς ἄλληλα, τῆς προελεύσεως τῶν πηγῶν καὶ τοῦ συγγραφέως ἔχουν διατυπωθῆ αἱ πλέον ἀλληλοσυγκρουόμεναι ἀπόψεις.

Καὶ ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὸ ζήτημα τῶν χρονολογιῶν ἔχει διαπιστωθῆ ὅτι τῶν ἑλληνικῶν κειμένων ἡ σύνταξις ἐπραγματοποιήθη περὶ τὸ 1388, τοῦ κώδικος Κοπεγχάγης πρὸ τῆς χρονολογίας

ταύτης, τοῦ δὲ Παρισινοῦ μετὰ τὸ 1388([1]). Τὸ γαλλικὸν κείμενον πιστεύεται ὅτι ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1332—1346, ὡς πρὸς τὸ Ἀραγωνικὸν δὲ δὲν ὑφίσταται ζήτημα, διότι, ὡς προηγουμένως ἐλέχθη, τὰ κατὰ τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ εἶναι ἀρκούντως γνωστά.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ συγγραφέως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου καὶ δὴ τοῦ τῆς Κοπεγχάγης νομίζομεν ὅτι ἐλέχθη καὶ ὑπεστηρίχθη κατὰ κόρον πλέον ὅτι οὗτος ἦτο γασμοῦλος καὶ οὐχὶ γνήσιος φράγκος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς τὸν Μορέαν, λόγῳ ἐλλείψεως γαλλίδων γυναικῶν, ἡ τρίτη ἢ τὸ πολὺ ἡ τετάρτη γενεὰ τῶν ἀρχικῶν κατακτητῶν ἦσαν μιγάδες, ἀπὸ τῶν τέκνων τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, μέχρι τοῦ τελευταίου ἱππότου ἢ ἀστοῦ. Ἡ δὲ μιγὰς αὕτη φραγκικὴ κοινωνία ἔχουσα ὡς παράδειγμα αὐτὸν τὸν πρίγκιπα ὡμίλει τὴν δημώδη ἑλληνικὴν μετὰ τόσης εὐκολίας, ὥστε αὕτη κατήντησε τὸ σύνηθες γλωσσικὸν ἰδίωμα καὶ βαθμηδὸν ἡ μοναδικὴ αὐτῶν μητρικὴ γλῶσσα. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Μουντάνερ, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν του οἱ εὐγενεῖς ἱππόται τοῦ Μορέως ὡμίλουν τὴν γαλλικήν, ὅπως εἰς τὴν Γαλλίαν, διότι τοῦτο εἶναι ἀντίθετον καὶ πρὸς τὴν λογικὴν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διαπιστώσεις καὶ ἀποδείξεις, ποὺ ἀντλοῦμεν ἀπὸ τὰ γεγονότα. Τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τοῦ συγγραφέως δὲν εἶναι ἄλλως τε ἐντελῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς σχέσεως τῶν διαφόρων κειμένων πρὸς ἄλληλα καὶ τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τοῦ Χρονικοῦ.

* * *

Γενικῶς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι, ἂν τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως θεωροῦνται σήμερον ὡς γνωστὰ καὶ δὲν παρουσιάζουν πλέον τὸ ἀρχικὸν ἐνδιαφέρον ὡς ἐπιστημονικὸν θέμα, δὲν ἔχουν ἐν τούτοις ἐρευνηθῇ ἐπαρκῶς καὶ ὁριστικῶς, οὔτε τὰ ζητήματα τῆς μεταξὺ τῶν διαφόρων διατυπώσεων σχέσεως, οὔτε, κατὰ μείζονα λόγον, ἐδόθη ἱκανοποιητικὴ καὶ πλήρης λύσις εἰς τὸ πολύπλοκον καὶ δυσχερὲς πρόβλημα τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τῶν Χρονικῶν. Πάντως δύναται νὰ λεχθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς Κοπεγχάγης, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ μεταφραστὴς ἀπευθύνεται, ὄχι εἰς Ἕλληνας, ἀλλ' εἰς Φράγκους λαλοῦντας Ἑλληνιστί, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φραγκικὴ κοινωνία ἐξελληνίσθη ἐνωρὶς ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν.

1) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου βλέπε σχετικὴν ὑποσημ. στίχ. 8468 τοῦ κειμένου.

Τὸ δὲ ὀλίγον μεταγενέστερον κείμενον τοῦ Παρισινοῦ κώδικος τὸ διασκευασθὲν ὑπὸ Ἕλληνος καὶ διὰ Ἕλληνας (1), ὡς καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα μετέπειτα ἀθρόα μετάφρασις καὶ παραγωγὴ ἑλληνικῶν μεσαιωνικῶν ρομάντζων κατὰ τὰ πρότυπα τῆς Δύσεως ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Φραγκοκρατία ὑπῆρξεν ὄχι μόνον κέντρον ἐγερτικὸν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, τὸ ὁποῖον ἀφύπνισε τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ἀλλὰ καὶ κίνητρον τῆς γλωσσικῆς ἡμῶν καὶ λογοτεχνικῆς ἀναγεννήσεως.

1) Πρβλ. σχετικῶς ὑποσημ. στίχ. 754 τοῦ κειμένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατεβλήθη προσπάθεια ὥστε, πλὴν τῶν ἀπολύτως σχετικῶν πρὸς τὸ κείμενον ἔργων, αἱ κατωτέρω βιβλιογραφικαὶ ὑποδείξεις ν' ἀναφέρωνται καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα, μόνον, ἐφόσον ἡ ἀνεύρεσις καὶ μελέτη αὐτῶν εἶναι σχετικῶς ἐφικτή. Ἡ κατάταξις τῶν ἔργων ἐγένετο, οὐχὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, ἀλλὰ καθ' ὁμοιογένειαν ὕλης, ἐσημειώθη δὲ αὔξων ἀριθμὸς παραπλεύρως ἑκάστου τίτλου βιβλίου, χάριν εὐκολίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπαναλήψεώς του κατὰ τὰς περαιτέρω παραπομπάς. Τὰ δευτερεύοντα ἔργα, περὶ ὧν γίνεται ἑκάστοτε λόγος εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου, δὲν ἀναφέρονται ἐνταῦθα.

Ἐκδόσεις τῶν Κειμένων τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.
Τὰ Ἑλληνικὰ Κείμενα.

1) Χρονικὰ τῶν ἐν Ρωμανίᾳ καὶ μάλιστα τῶν ἐν Μορέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων. Chronique de Constantinople et de l'établissement des Français en Morée, écrite en vers politiques par un auteur anonyme dans les premières années du XIVe siècle et traduite pour la première fois d'après le manuscrit inédit par J. A. Buchon. Παρίσιοι, 1825. Πρόκειται περὶ γαλλικῆς μεταφράσεως τῆς ἑλλην. παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, κατὰ τὸν Παρισινὸν κώδικα (Codex Parisinus, No 2898), μετά τινων σημειώσεων καὶ μέρους τοῦ πρωτοτύπου ἑλληνικοῦ κειμένου, μέχρι τοῦ στίχου 1333. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶναι ἡ πρώτη τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, γενομένη ὑπὸ τοῦ J. A. Buchon, καὶ ἀποτελεῖ τὸν 4ον τόμον τῆς Collection des Chroniques Nationales françaises, ἐκ 47 τόμων, 1824—1829. (Βλέπε περαιτέρω ἔργα J. A. Buchon, τίτλος 27).

2) Χρονικὰ τῶν ἐν Ρωμανίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῷ Μορέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων. Chronique de la principaute française d'Achaïe par un anonyme grec, (texte grec inédit). Δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως ὑπὸ J.A. Buchon. Δημοσιεύεται μετάφρασις τοῦ Χρονικοῦ μετὰ σημειώσεων, καθὼς καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Παρισινοῦ κώδικος μέχρι τοῦ στίχου: «Ὅλοι τὸν μνημονεύετε, καλὸς ἀφέντης ἦτον», (στίχ. 8473 τῆς παρούσης ἐκδόσεως), ἐν Chroniques étrangères relatives aux expéditions françaises pendant le XIIIe siècle. Παρίσιοι 1840—1841. (Βλέπε περαιτέρω, ἔργα J. A. Buchon, τίτλος 29).

3) Βιβλίον τῆς Κουγκέστας. Πρώτη ἔκδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως κατὰ τὸν κώδικα τῆς Κοπεγχάγης, (Codex Havniensis 57), ὑπὸ J.A. Buchon, ἐν Recherches historiques sur la Principauté française de Morée et ses hautes baronnies τόμος, Β', Παρίσιοι 1845. (Βλέπε περαιτέρω ἔργα J. A. Buchon, τίτλος 36).

4) The Chronicle of Morea. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως. Edided in two parallel texts from the mss. of Copenhagen and Paris, with Introduction, critical notes and indices, by John Schmitt, Ph. D. Professor extr. at Univ. of Leipzig. Methuen Co, London, 1904. Κριτικὴ ἔκδοσις τῶν ἑλληνικῶν κειμένων τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, ἤτοι παράλληλος δημοσίευσις τῶν δύο κυριωτέρων κωδίκων Κοπεγχάγης καὶ Παρισίων μετὰ τῶν σπουδαιο-

τέρων γραφῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν σημαντικωτέρων γραφῶν καὶ παραλλαγῶν τοῦ Ταυρινείου κώδικος, (Codex Taurinensis, B. II.I).

Ἄλλα ἑλληνικὰ κείμενα, προελθόντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

5) Δωροθέου Μονεμβασίας. Βιβλίον ἱστορικὸν περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας. (Ψευδοδωρόθεος ἢ Χρονογράφος). Βενετία 1631, 1637, 1684, 1814 κλπ. Τοῦ ἔργου τούτου τὸ τελευταῖον κεφάλαιον: «Περὶ πότε ἐπῆραν οἱ Φράγγοι τὸν Μορέαν», (σελ. 461—492), προέρχεται ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

6) Μελετίου Γεωγραφία παλαιά τε καὶ νέα, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων συγγραφέων παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν λίθοις, καὶ εἰς κοινὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. Βενετία 1728 καὶ 1807. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ἔπειτα δὲ Ἀθηνῶν, εἶχεν ὑπ' ὄψει τοῦ τὸ ἔργον τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας, ἂν ὄχι τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

Ξενόγλωσσοι παραλλαγαὶ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

Ἡ Γαλλικὴ παραλλαγή.

7) Le livre de la Conqueste de la Princée de la Morée. Publiée pour la première d'après un manuscrit de la Bibliothéque des ducs de Bourgogne à Bruxelles, par J.A.Buchon. Παρίσιοι, 1845. Πρώτη ἔκδοσις τῆς γαλλικῆς παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως κατὰ τὸ μοναδικὸν χειρόγραφον τῆς Β.Βιβλιοθήκ. τῶν Βρυξελλῶν, (No 15702), μετὰ πολλῶν σχολίων, ὑποσημειώσεων, εἰσαγωγῆς, συμπληρωμ. κειμένων καὶ πινάκων, ὑπὸ J.A. Buchon, ἐν Recherches historiques sur la Principauté française de la Morée et ses hautes baronnies, τόμος Α', Παρίσιοι 1845. (Βλέπε περαιτέρω ἔργα J. A. Buchon, τίτλος 36).

8) Livre de la Conqueste de la Princée de l'Amorée. Chronique de Morée, (1204—1305). Publiée pour la Société de l'Histoire de France par Jean Longnon. Παρίσιοι 1911. Δευτέρα ἐπιμεμελημένη ἔκδοσις τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ, (κωδ. Βρυξελλῶν No 15702), μετὰ σχολίων, ὑποσημειώσεων, εἰσαγωγῆς, χρονολογικῶν κλπ. πινάκων.

Ἡ Ἀραγωνικὴ παραλλαγή.

9) Libro de los fechos et conquistas del Principado de la Morea. Compilado por comandaminento de Don Fray Johan Ferrandez de, Heredia, maestro del Hospiral de S. Johan de Jerusalem. Chronique de Morée aux XIII et XIV siècles, publiée et traduite pour la première fois pour la Société de l'Orient Latin, par Alfred Morel—Fatio, Γενεύη, 1885. Μοναδικὴ ἔκδοσις τῆς Ἀραγωνικῆς παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, (Βιβλίον τῶν Ἄθλων), κατὰ τὴν συμπίλησιν τὴν γενομένην τῷ 1393, ἐντολῇ τοῦ Heredia, (δεύτερον μέρος τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ἔργου: La Grant Cronica de los conquiridores, σωζομένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Osuna τῆς Μαδρίτης). Κείμενον καὶ γαλλικὴ μετάφρασις.

Ἡ Ἰταλικὴ παράφρασις.

10) Istoria della Morea. Περιληπτικὴ καὶ κακὴ ἰταλικὴ μετάφρασις τοῦ στιχηροῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, ἀποτελοῦσα συνέ-

χειαν τῆς Ἱστορίας τῆς Ρωμανίας τοῦ Μαρίνου Σανούδου Τορσέλλου, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης, ἐν Βενετίᾳ, (Append. Ital. Historia Vemeta, Class. VII, No 712). Ἐδημοσιεύθησαν ἀμφότερα μετ' ἄλλων σπουδαιοτάτων κειμένων ἀναφερομένων εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ὑπὸ τοῦ Karl Hopf, ἐν Chroniques gréco-romanes inédites ou peu connues Βερολῖνον 1873. (Βλέπε περαιτέρω ἔργα Hopf, τίτλος 40).

Βυζαντινοὶ Ἱστορικοὶ καὶ Χρονογράφοι.

11) Ἄννας Κομνηνῆς, Ἀλεξιάς. (Annae Comnenae Alexias). Διὰ τὰ προηγηθέντα τὴν Δ' Σταυροφορίαν γεγονότα, (1069—1118), ὧν ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς. Ἔκδ. Teubner, Λειψία, 1884, τόμ. Α' καὶ Β'. καὶ Patrologie grecque Migne, τομ. 131.

12) Ἀκομινάτου Χωνιάτου Νικήτα, Ἱστορία. (Nicetas Choniata, Acominatos, Historia). Ἱστορικὸς τῆς Δ' Σταυροφορίας, (1180—1206), συνεχιστὴς τῆς Ἄννας Κομνηνῆς. Ἔκδ. Βόννης 1835, καὶ Patrologie greque Migne, τομ. 139.

13) Ἀκροπολίτου Γεωργίου, Χρονικὴ συγγραφή. (Georgii Acropolitae, Historia). Συνεχίζει τὸ ἔργον τοῦ Νικήτα Χωνιάτου, ἐξιστορῶν τὰ περαιτέρω γεγονότα, (1203—1261). Ἔκδοσις Teubner, Λειψία, 1903, (Α' τόμος τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ, Opera).

14) Παχυμέρους Γεωργίου, Ἱστορία. (Georgii Pachymeris, De Michaele et Andronico Palaeologis libri tredecim). Συνεχίζει τὸ ἔργον τοῦ Ἀκροπολίτου, διηγούμενος τὰ περαιτέρω γεγονότα, (1255—1308). Ἔκδοσις Βόννης, 1835, τομ. Α' καὶ Β'.

15) Γρηγορᾶ Νικηφόρου, Ρωμαϊκὴ Ἱστορία. (Nicephori Gregorae, Byzantina historia). Ἐξιστορεῖ τὰ γεγονότα ἀπὸ 1204—1359, συντόμως μέχρι τοῦ 1320, ἐκεῖθεν δὲ ἐκτενῶς. Ἔκδ. Βόννης, τόμ. Α-Γ', (Bekker) 1829-55 καὶ ἐν Patrologie Greeque Migne (τόμ. 148-149).

16) Φραντζῆ Γεωργίου, Χρονικὸν (Phrantzes, Georgios, Chronicon). Ἐξιστορεῖ γεγονότα ἀπὸ τοῦ 1258—1476. Σώζονται δύο διασκευαὶ τοῦ Χρονικοῦ, μία δημώδης καὶ ἄλλη λογία, ἀμφότεραι ἐκδοθεῖσαι ἐν Patrologie grecque Migne, τομ. 156. Ὑπάρχει καὶ παλαιοτέρα ἔκδ. τῆς Βόννης, 1838, ὡς καὶ νεωτάτη ἔκδ. Teubner Λειψία 1937, ἀλλ' εἰς μόνον τόμος εἰσέτι.

Μεταγενέστεραι χρονογραφίαι καὶ βιογραφίαι.

17) Χρονικὸν Ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου, ἢ Ἱστορία Ἀμφίσσης, Ναυπάκτου, Γαλαξειδίου, Λοιδωρικίου καὶ τῶν περιχώρων. Ἔκδοσις Κ. Σάθα μετ' εἰσαγωγῶν ἱστορικῶν περὶ Ναυπάκτου, Ἀμφίσσης, Γαλαξειδίου, Δεσποτῶν Ἠπείρου, Μιχαὴλ Α' καὶ Μιχαὴλ Β' κλπ. Ἀθῆναι 1865. Ἀνατύπωσις ἐν Ἀθήναις 1914 ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου Γαλαξειδιωτῶν.

18) Ἰὼβ Μέλλου (Μοναχοῦ), Βίος τῆς Ὁσίας Θεοδώρας τῆς ἐν Ἄρτῃ. (Θεοδώρας Πετραλείφα, συζύγου τοῦ Δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β'). Ὑπάρχουν πολλαὶ ἐκδόσεις: α) δύο ἐνετικαὶ δυσεύρετοι. β) ἐν Ἑλληνομνήμονι Μουστοξύδη ἔτους 1843, σελ. 46—47. γ) ἐν Buchon, Nouvelles Recherches Β', σελ. 401. δ) ἐν Patrologie grecque Migne, τόμος 127. ε) Κ. Σακελαροπούλου (Κ.Σ.), Ἀκολουθία τῆς Ὁσίας Θεοδώρας, Ἀθῆναι 1841.

Λατῖνοι Ἱστορικοὶ καὶ Χρονογράφοι

19) Villehardouin. La Conquête de Constantinople. Ἱστορία τῆς Κατακτήσεως τῆς Κων)πόλεως; συγγραφεῖσα ὑπὸ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνου,

πρωτοστράτορος τῆς Καμπανίας καὶ αὐτόπτου μάρτυρος τῆς Δ' Σταυροφορίας λαβόντος σπουδαιότατον μέρος ἐν αὐτῇ καὶ τῆς ὁποίας διηγεῖται τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1197-1207. Ἔργον μνημειῶδες διὰ τὴν Λογοτεχνίαν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως σπουδαιότατον. Τούτου ὑπάρχουν ἀρκεταὶ ἐκδόσεις, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι:

α) Natalis de Wailly, Παρίσιοι 1882, περιλαμβάνουσα, μετὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Βιλλαρδουΐνου, ἐν συνεχείᾳ, καὶ τὴν ἡμιτελῆ Χρονογραφίαν τοῦ λατίνου αὐτοκρ. Ἑρρίκου, (1207—1216), συνταχθεῖσαν ὑπὸ Henri de Valenciennes.

β) Ἡ νεωτάτη ἔκδοσις, ὑπὸ Edm. Faral, Παρίσιοι 1938—1939, εἰς δύο τόμους, Belles Lettres, «Les Classiques de l'Histoire de France au moyen âge. Ἀμφότεραι αἱ ἐκδόσεις περιλαμβάνουν μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου καὶ μετάφρασιν εἰς τὴν σημερινὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

20) Robert de Clari. La Conquête de Constantinople. Ἱστορία τῆς Κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως,συνταχθεῖσα ὑπὸ αὐτόπτου μάρτυρος, διηγουμένου τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1198—1218, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν σταυροφόρων τῆς κατωτέρας τάξεως. Ἔκδοσις Philippe Lauer, Παρίσιοι 1924, Champion, «Les Classiques Français du moyen âge».

21) Marino Sanudo Torsello, Istoria del Regno di Romania sive Regno di Morea. Ἱστορία τῆς Ρωμανίας, ἤτοι τοῦ Μορέως, ὑπὸ Μαρίνου Σανούδου Τορσέλλου τοῦ πρεσβυτέρου (1328—1343). Τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἔργου τὸ πρωτότυπον κείμενον, συνταχθὲν λατινιστί, ἀπωλέσθη. Περιεσώθη ὅμως ἰταλικὴ μετάφρασις ἐναποκειμένη ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βενετίας, (Apped. Ital. Historia veneta, Class. VII, No 712), ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ μετὰ τῆς ἰταλικῆς παραφράσεως τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως. Ἐδημοσιεύθη μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου, καθὼς καὶ μετ' ἄλλων σπουδαιοτάτων κειμένων τῆς ἐποχῆς ὑπὸ Karl Hopf, ἐν Chroniques Greco-romanes inédites ou peu connues. Βερολῖνον 1873. (Βλέπε περαιτέρω ἔργα Hopf, τίτλος 40).

22) Muntaner Ramon, Καταλανικὸν Χρονικόν, (1204—1328). Συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ P. Μουντάνερ, ἐλθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Καταλανικῆς Ἑταιρείας καὶ περὶ τῆς ἐκστρατείας τῆς ὁποίας πραγματεύεται εἰς τὰ Κεφάλαια 199—245, διηγούμενος γεγονότα ἀπὸ 1302—1310. Περὶ τοῦ Μορέως ἰδιαιτέρως πραγματεύεται καὶ εἰς τὰ Κεφάλαια 261—270, διηγούμενος γεγονότα τοῦ ἔτους 1314—1316. Τοῦ Χρονικοῦ τούτου ὑπάρχουσι δύο ἐκδόσεις ἐν μεταφράσει:

α) ἐν Buchon, Chroniques étrangères relatives aux expéditions françaises: Ramon Muntaner, Chronique d'Aragon etc. Παρίσιοι 1840. Γαλλικὴ μετάφρασις νέα ἐκ τοῦ Καταλανικοῦ πρωτοτύπου. (Βλέπε ἔργα Buchon, τίτλος 29).

β) ἐν Cronache Catalane del secolo XIII e XIV, Φλωρεντία, 1844, Ἰταλικὴ μετάφρασις ὑπὸ Filippo Moisé, τόμος Α'.

Κείμενα Νόμων.

23) Assises de Jerusalem, ou Recueil des ouvrages de Jurisprudence composés pendant le 13e siècle dans les royaumes de Jerusalem et le Chypre. Ἀσσίζαι τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀποτελοῦν μέρος τῆς Συλλογῆς Recueil des Historiens des Croisades καὶ φέρουν ἴδιον τίτλον: Lois. Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ κόμιτος Beugnot καὶ περιλαμβάνουν δύο τόμους: Tome Ier: Les Assises de la Haute cour, Παρίσιοι, 1841. Tome IIe, Les Assises de la cour des Bourgeois, Παρίσιοι, 1843.

24) Αἱ Ἀσσίζαι τοῦ Βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κύπρου. Μετά-

φρασις εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα τῆς Κύπρου τῶν 'Ασσιζῶν τῆς Βουργεσίας διασκευασθεῖσα τὸν ιδ' αἰῶνα καὶ ὑπὸ δύο διαφόρους παραλλαγάς. Ἔκδοσις Σάθα, ἐν Μεσαιων. Βιβλιοθήκη, τόμος ΣΤ', Παρίσιοι 1877. 'Αντιστοιχεῖ πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Β' τόμου τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ἔργου.

25) Canciani P, Barbarorum leges antiquae, Βενετία 1785. Εἰς τὸν Γ' τόμον, (σελ. 495—534), ὑπάρχουν αἱ Assises de Romanie, αἵτινες φέρουν τὸν ἑξῆς τίτλον: Liber consuetudinum imperii Romaniae, in Venetorum et Francorum ditionem redacti, concinnatus in usum Principatus Achajae, a Serenissima Republica Veneta, Senatusconsulto approbatus. Αἱ 'Ασσίζαι τῆς Ρωμανίας ἦσαν οἱ φεουδ. νόμοι τοῦ Μορέως.

26) G. Recoura. Les Assises de Romanie, Παρίσιοι 1930. Νεωτάτη ἔκδοσις τῶν 'Ασσιζῶν τῆς Ρωμανίας, ἤτοι τοῦ Μορέως.

Ἔργα J. A. Buchon.

27) Collection des Chroniques nationales françaises. Συλλογὴ ἀποτελουμένη ἐκ 47 τόμων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν δύο πρῶτοι περιλαμβάνουν τὴν Ἱστορίαν τῆς Λατιν. Αὐτοκρατορίας τῆς Κων)πόλεως τοῦ Δουκαγγίου, ἧς ἡ ἀρχικὴ ἔκδοσις ἐγένετο τῷ 1668, ὁ δὲ τέταρτος τὴν ἀρχικὴν ἔκδοσιν τοῦ Παρισινοῦ κώδικος Ἑλληνικοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν. (Βλέπε ἀνωτέρω τίτλον 1).

28) Recherches et matériaux pour servir à une histoire de la domination française aux 13e 14e et 15e siècles dans les provinces démenbrées de l'empire grec. Παρίσιοι, 1840, δύο μέρη ἡνωμένα. Πληροφορίαι ἱστορικαί, γενεαλογικαί, νομισματικαί, ὡς καὶ τὰ ἔργα τοῦ Γοδοφρ. Βιλαρδουΐνου καὶ Henri de Valenciennes, εἰς δύο παραλλαγάς. (Πρβλ. καὶ τίτλον 19).

29) Chroniques étrangères relatives aux expéditions françaises pendant le 13e siècle, publiées pour la première fois, élucidées et traduites. Παρίσιοι 1840. Ὑπάρχουν ἀνατυπώσεις τοῦ 1841, 1861 καὶ 1871. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνει α) ἐκ τοῦ Ψευδοδωροθέου τό: Περὶ πότε ἐπῆραν οἱ Φράγγοι τὸν Μωρέαν, (βλέπε σχετικῶς τίτλον 5 τῆς παρούσης Βιβλιογραφίας), β) Τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ Παρισινοῦ κώδικος τοῦ Ἑλληνικοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, (βλέπε σχετικῶς τίτλον 2).γ) τὸ Καταλωνικὸν Χρονικὸν τοῦ Ramon Muntaner. (βλέπε σχετικῶς τίτλον 22). δ) Τὸ Χρονικὸν τοῦ Bernard d' Esclot, (Καταλωνικὸν Κείμενον). ε) Τὸ Σικελικὸν Χρονικὸν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς προκληθείσης ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τοῦ 'Ιωάννου Προκίδα ἢ Προχύτα, (1282, Σικελικὸς Ἑσπερινὸς) εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν, ὡς καὶ διαφόρους γενεαλογικοὺς πίνακας αὐτοκρατόρων, βασιλέων καὶ δυναστῶν τῆς ἐποχῆς.

30) La Grèce continentale et la Morée. Παρίσιοι, 1843. 'Εντυπώσεις ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ταξιδίου τοῦ γενομένου τῷ 1840—41 ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὡς καὶ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. Περιλαμβάνει πολυτίμους πληροφορίας. Μικρὸν σχῆμα ἐκ 562 σελίδων.

31) La Grèce, les Cyclades et les îles Ioniennes en 1841. Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις δημοσιευθεῖσαι εἰς τὴν Revue de Paris, τομ. 10ος ἑξ. Παρίσιοι 1843.

32) Nouvelles Recherches historiques sur la principauté française de Morée et ses hautes baronnies à la suite de la 4e croisade. Παρίσιοι 1843. 'Αποτελεῖ συμπλήρωσιν τοῦ προγενεστέρου ἔργου του Recherches et matériaux καὶ παρέχει εἰς δύο τόμους ἔγγραφα κλπ. στοιχεῖα τῶν ἐρευνῶν του ἀπὸ τὰ 'Αρχεῖα Πίζης, Φλωρεντίας, Νεαπόλεως, Σικελίας, Μάλτας καὶ Κερκύρας.

33) Atlas des Nouvelles Recherches historiques sur la principauté française de Morée et ses hautes baronnies fondées à la suite de la 4e croisade,formant la deuxième partie de cet ouvrage et servant de complément aux éclaircissements histoires généalogiques et numismatiques sur la principaute françause de Morée et au voyage dans la Morèe, la Grèce continentale, les Cyclades et les îles ioniennes. Παρίσιοι ἄνευ χρονολογίας.Συμπλήρωμα τῶν προγενεστέρων ἔργων τοῦ συγγραφέως παρέχον πλῆθος εἰκονογραφιῶν τῶν φραγκικῶν κάστρων τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ἄλλων μνημείων ἀναφερομένων εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν.

34) Etablissement féodal de la principaute française de Morée. Διατριβὴ δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν Revue indépendante, 1843.

35) Excursion historique dans les îles de Tinos et d'Andros. Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις δημοσιευθεῖσαι εἰς τὴν Revue Indépendante, 1844.

36) Recherches historiques sur la principauté française de Morée et ses hautes baronnies. Παρίσιοι 1845, εἰς δύο τόμους ἤτοι: Α'. Τόμος: Le livre de la Conqueste de la Princée de Romanie, πρώτη ἔκδοσις τῆς γαλλικῆς παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, (βλέπε σχετικῶς τίτλον 7 τῆς παρούσης Βιβλιογραφίας). Β' τόμος: Τὸ βιβλίον τῆς Κουγκέστας, ἤτοι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως κατὰ τὸν κώδικα τῆς Κοπεγχάγης, (βλέπε σχετικῶς τίτλον 3 τῆς παρούσης βιβλιογραφίας). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὑπάρχουν ἐπιπροσθέτως καὶ ἄλλα δευτερεύοντα ἔγγραφα κλπ. στοιχεῖα ἀναφερόμενα εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν.

37) Histoire des conquêtes et de l'établissement des Français dans les Etats de l'ancienne Grèce. Παρίσιοι 1846. Τοῦ ἔργου τούτου ἐδημοσιεύθη μόνον ὁ Α' τόμος, περιλαμβάνων τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων μέχρι τοῦ ἔτους 1290. Ὁ συγγραφεὺς ἀπέθανε τῷ 1846 ἀφήσας ἡμιτελὲς τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμα, καθὼς καὶ παντοῖον ὑλικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη μόνον τὸ

38) Voyage d' Al. Buchon dans l'Eubée, les Iles Ioniennes et les Cyclades en 1841. Παρίσιοι 1911. Ἔκδ. Emile—Paul.

Παραμένουν δὲ ἀδημοσίευτοι εἰς τὴν Ἐθν. Βιβλιοθ. Παρισίων τέσσαρες τόμοι χειρογράφων τοῦ Buchon, ἤτοι Ἡμερολόγιον τοῦ ταξιδίου εἰς Ἑλλάδα. (Mss. nouv. acquis. fr. 4692—4695).

Ἔργα Karl Hopf.

Τὰ κυριώτερα καὶ ἀμέσως ἐνδιαφέροντα εἶναι:

39) Geschichte Griechenlands. Λειψία 1867—1868. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἀποτελεῖ μέρος τῆς Algemeine Encyclopedie der Wissenschaften und Kunste heransgegeben von Ersch und Gruber, Α' μέρος, καὶ καταλαμβάνει δύο ὁλοκλήρους τόμους, τὸν 85 καὶ 86.

40) Chroniques gréco-romanes inédites ou peu connues. Βερολῖνον 1873.Περιλαμβάνει κείμενα καὶ διάφορα ἄλλα στοιχεῖα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐποχήν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: α) Ἡ Ἱστορία τῆς Ρωμανίας, ἤτοι τοῦ Μορέως ὑπὸ Μαρίνου Σανούδου Τορσέλλου τοῦ πρεσβυτέρου. (Βλέπε τίτλον 21 τῆς παρούσης βιβλιογρ.). β) Ἡ Ἰταλικὴ παράφρασις τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως (βλέπε τίτλον 10), ὡς καὶ διαφόρους καταλόγους, ἡμερολόγια καὶ γενεαλογικοὺς πίνακας κλπ.

Μελέται περὶ τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως.

41) Schmitt John, Die Chronik von Morea, Μόναχον 1889. Διατριβὴ καὶ πρῶτον ἔργον τοῦ συγγραφέως, πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀμοι-

βαίας σχέσεως τῶν παραλλαγῶν τοῦ Χρονικοῦ καὶ τῶν χειρογράφων.

42) Τοῦ αὐτοῦ, La Théséide de Boccace et la Théséide Grecque, Παρίσιοι, 1892, ἐν Etudes de Philologie néo-grecque publiées par J. Psichari (Bibliothèque de l'Ecole des Hautes Etudes, Fasc, 92, Paris, 1892).Γλωσσικαὶ καὶ ἄλλαι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐμμέτρου ἑλλην. μεταφράσεως τῆς Θησηΐδος τοῦ Βοκκακίου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Ἑλλην. Χρονικὸν τοῦ Μορέως.

43) Χατζιδάκι Γ.Ν., The Chronicle of Morea by John Schmitt, 1904. ἐν Ἀθηνᾶς ΙΣΤ',σελ. 253—54. Βιβλιοκρισία ἐπὶ τῇ δημοσιεύσει τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Χρονικοῦ Μορέως ὑπὸ τοῦ Schmitt. (Βλέπε τίτλον 4).

44) Λάμπρου Σπυρ., John Schmitt, The Chronicle of Morea. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως, 1904, ἐν Ν. Ἑλληνομν. Α', σελ. 245—250. Βιβλιοκρισία ἐπὶ τῇ αὐτῇ, ὡς ἀνωτέρω, ἐκδόσει.

45)Ἀδαμαντίου Ἀδ. Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως. Συμβολαὶ εἰς τὴν Φραγκοβυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν, Ἀθῆναι 1906. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας, τομ. ΣΤ, σελ. 453—675. Ἔργον σπουδαιότατον, διὰ τοῦ ὁποίου τίθενται θετικαὶ βάσεις πρὸς ἔρευναν τῶν σημαντικωτέρων ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν ζητημάτων τῶν σχετικῶν μὲ τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως.

46) Δραγούμη Σ.Ν. Χρονικῶν Μορέως τοπωνυμικά, τοπογραφικά, ἱστορικά.'Ἀθῆναι 1921. Παρατηρήσεις λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ ἐπιτυχεῖς, ἰδίως ὡς πρὸς τὰς τοπωνυμικὰς καὶ τοπογραφικὰς διακριβώσεις.'Ἐδημοσιεύθησαν καὶ προηγουμένως ἐν Ἀθηνᾶς, ΚΓ' σελ. 396—434, ΚΕ' σελ. 3—52 καὶ 154—198, ΚΣΤ' σελ. 3—26, 135—136 καὶ 219—223, ΚΖ' σελ. 3—33 καὶ 325—338.

47) Δραγούμη Σ.Ν. Χρονικοῦ Μορέως λέξεις. Παρατηρήσεις ὄχι πάντοτε ἐπιτυχεῖς. Ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἀθηνᾶς ΚΓ' σελ. 73—87, ΚΓ' σελ. 363—371, ΚΣΤ' 26—32 β. καὶ 223—228.

48) Ξανθουδίδου ΣΤ. Διορθώσεις εἰς Χρονικὸν Μορέως καὶ περὶ οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων ἐν Κρήτη.'Ἀνακοίνωσις δημοσιευθ. ἐν Ἀθηνᾶς ΛΒ' σελ. 205.

49) Φουρίκη Π.Α. Παρατηρήσεις εἰς τὰ τοπωνύμια τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως. Μάνη. Θέσις—Κάστρα—Ὄνομα. Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀθηνᾶς Μ' σελ. 26—59. Ἡ περὶ Μάνης δημοσιευθεῖσα ἔρευνα ἀποτελεῖ μέρος τῶν Παρατηρήσεων εἰς τὰ τοπωνύμια τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως, ὧν ἡ δημοσίευσις ἐματαιώθη λόγῳ θανάτου τοῦ συγγραφέως. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 3004, 3035 καὶ 3039 τοῦ παρόντος ἔργου.

Ἡ Μεσαιωνικὴ Ἑλληνική.

Περὶ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας ὑπάρχει, ὡς γνωστόν, μέγα πλῆθος ἔργων,ἐξ ὧν σημειοῦμεν ἐλάχιστα, τὰ πρῶτα διὰ τὸν πλοῦτον τῶν εἰδήσεών των, τὰ ἄλλα διὰ τὴν περιεκτικότητα των καὶ πρὸς πρόχειρον μελέτην.

50) Χατζιδάκι Ν.Γ. Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά. Ἀθῆναι. 1905—1907. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ. Τόμος Α' καὶ Β'.

51) Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας.'Ἀθῆναι, 1900, Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ, εἰς 3 τόμους. Μετάφρασις ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου τῆς β' ἐκδόσεως τοῦ γερμανικοῦ ἔργου Κ. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur.'Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ περιεχόμενα τοῦ Γ' τόμου περὶ τῆς δημώδους ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, ἔνθα παρέχενται πλεῖσται εἰδήσεις περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς, τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως καὶ

βιβλιολογικαὶ πληροφορίαι, (σελ. 5—249), ὡς καὶ Γενικὴ Βιβλιολογία ἐν τέλει τοῦ Γ' τόμου, (σελ. 537—706).

52) Βουτιερίδη Λ, Σύντομη Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας. Ἀθῆναι 1934. Περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας παρέχονται εἰδήσεις καὶ βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου: Βυζαντινὴ ἐποχή. (σελ. 3—128).

53) Ἀριστου Καμπάνη. Ἱστορία τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας. Ἀθῆναι, 1934, τετάρτη ἔκδοσις. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἀνάλογον πρὸς τὸ προηγούμενον, πληροφορίαι καὶ βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς παρέχονται εἰς πέντε κεφάλαια τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου μέρους; καθὼς καὶ περὶ τῆς Κυπριακῆς καὶ Κρητικῆς Λογοτεχνίας, (σελ. 7—83).

Μεσαιωνικὰ ἑλληνικὰ κείμενα. Ἐλλείψει προσιτῶν συλλογῶν μεσαιων. καὶ νεοελλην. κειμένων, ὡς τοῦ Legrand, Μαυροφρύδη, Wagner, Λάμπρου κλπ. αἵτινες ἤδη εἶναι δυσεύρετοι, σημειοῦμεν τὰ κάτωθι ἔργα περιέχοντα ἐκλογὰς κειμένων πρὸς πρόχειρον μελέτην.

54) Hesseling—Pernot, Chrestomathie néo-hellénique, Παρίσιοι, 1925. Περιλαμβάνει ἐκλογάς τινας μεσαιωνικῶν καὶ μεταγεν. κειμένων, ὡς καὶ τοῦ Ἑλλην. Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, μετὰ βιβλιογραφικῶν σημειώσεων, (σελ. 39—89).

55) Soyter, Byzantinische Geschichschreiber und Chronisten. Ἀϊδελβέργη 1929. Περιλαμβάνει ἐκλογὰς βυζαντ. ἱστορικῶν κειμένων καὶ χρονικῶν. (Βλέπε ἰδιαιτέρως τῆς Ἄννας Κομνηνῆς, Νικ. Χωνιάτου, Ἀκροπολίτου, Φραντζῆ ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκρ. Φρειδερίκου Β', σελ. 18—28 καὶ 51).

56) Τοῦ αὐτοῦ, Byzantinische Dichtung. Ἀϊδελβέργη, 1929. Περιλαμβάνει ἐκλογὰς κειμένων βυζ. ποιητῶν μετ' εἰσαγωγῆς, κριτικῶν ὑποσημειώσεων καὶ σχολίων. (Βλέπε ἰδιαιτέρως Γεωργ. Χαρτοφύλακος. Θρῆνος Ρώμης πρὸς Φρειδερῖκον Β', σελ. 32 καὶ ἐκ τῆς Δημώδους ποιήσεως ἐπὶ Φραγκοκρατίας, Ἐρωτοπαίγνια, ἐκ τῆς Ἀχιλληΐδος, ἐκ τοῦ Καλλιμάχου καὶ Χρυσορρόης, σελ. 40—51).

57) Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Νεοελληνικὴ Γραμματική, τόμος πρῶτος. Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή. Ἀθῆναι 1938. Παρέχονται περιεκτικαί, ἀλλὰ σαφεῖς πληροφορίαι περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς μετὰ βιβλιογραφικῶν σημειώσεων καὶ ἐκλογαί τινες κειμένων, (σελ. 21—45 καὶ 196—235).

Λεξικά. Σπάνια εἶναι τὰ εἰδικὰ λεξικὰ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ μεταγενεστέρας δημώδους ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς τὰ τοῦ Μευρσίου (1614 καὶ 1731), Πορτίου (1615), Δουκαγγίου (1688), Σομαβέρα (1709) κλπ., ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν δὲν εἶναι εὐχερὴς εἰς πάντας. Σημειοῦμεν ἀντ' αὐτῶν τὰ νεώτερα:

58) Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἔκδοσις «Πρωΐας», Ἀθῆναι 1933, μόνον διὰ τὴν Νεοελληνικὴν Δημοτικὴν καὶ Καθαρεύουσαν.

59) Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Δ. Δημητράκου. Ἀθῆναι 1930. Διὰ τὴν Ἀρχαίαν, Μεσαιωνικὴν καὶ Νέαν Ἑλληνικήν.

Νεώτερα Ἱστορικὰ Βοηθήματα.

60) Παπαρρηγοπούλου Κ. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἀθῆναι 1932. Ἔκδοσις νέα Ἐλευθερουδάκη. Ἐκ τῶν 8 τόμων τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὁ 5ος (Δβ) περιέχει τὰ κατὰ την Δ' Σταυροφορίαν, ὁ 6ος (Εα) τὴν περίοδον τῆς Φραγκοκρατίας, ὁ δὲ 8ος ἱστορικὴν βιβλιογραφίαν, χρονολογικὸν πίνακα καὶ ἀλφαβ. εὑρετήριον.

61) Λάμπρου Σ. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1886 ἑξ. Ἐκ τῶν 6 τόμων τοῦ ἔργου μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ τελευταῖος, περιλαμβάνων τὰ κατὰ τὴν 4ην Σταυροφορίαν καὶ τὴν Φραγκοκρατίαν.

62) Μηλιαράκη Α. Περὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, (1204—1261). Ἀθῆναι 1898.
63) Ρωμανοῦ Α. Περὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Κέρκυρα 1895.
64) D. A. Zakythinos. Le Despotat grec de Morée. Παρίσιοι 1932. Ἐξεδόθη μόνον ὁ Α' τόμος, περιλαμβάνων τὴν Πολιτικὴν Ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Δεσποτάτου τοῦ Μορέως. Παρέχει πολυτίμους εἰδήσεις καὶ περὶ τοῦ φραγκικοῦ πριγκιπάτου ὡς καὶ ἀξιόλογον καὶ συγχρονισμένην βιβλιογραφίαν
65) Γρηγοροβίου Φερδ. Ἱστορία τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι. 1904. Τόμοι 3. Μετάφρασις ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου τοῦ γερμανικοῦ ἔργου: F. Gregorovius, Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter. Ὁ 2ος τόμος τοῦ ἔργου περιλαμβάνει, πλὴν τῆς καθαυτὸ ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ γενικὴν ἱστορίαν τῆς Φραγκοκρατίας εὐσύνοπτον καὶ σαφῆ.
66) Μίλλερ Οὐϊλ. Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, (1204—1566) Ἀθῆναι 1909—1910. Μετάφρασις μετὰ προσθηκῶν καὶ συμπληρώσεων, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου, τοῦ ἀγγλικοῦ ἔργου: W. Miller, The Latins in the Levant. A History of Frankish Greece (1204—1566) Λονδῖνον, 1908. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι θεμελιῶδες διὰ πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ μελετήσῃ τὰ χρονικὰ τοῦ Μορέως, περιλαμβάνει δὲ καὶ πλουσίαν βιβλιογραφίαν.
67) Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ μεταφραστοῦ: Ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῶν Ρωμαίων, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Τούρκων. Σειρὰ 26 μονογραφιῶν (εἰς χωριστὰ τεύχη καὶ εἰς βιβλίον) περὶ τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, παράλληλος τῆς δημοσιευθείσης ἀγγλιστὶ W. Miller, Essays on the Latin Orient. Κανταβρυγία, 1921. Αἱ μονογραφίαι αὐταὶ ἀποτελοῦν εὐχάριστον προεισαγωγὴν διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ μελετήσῃ τὴν Φραγκοκρατίαν ἐν Ἑλλάδι.
68) Longnon. J. Les Français d'Outre—Mer au Moyen âge. Παρίσιοι 1929. Πραγματεύεται περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Φραγκικῶν κρατῶν ἐν Σικελίᾳ, Συρίᾳ, Κύπρῳ, περὶ τῆς λατιν. αὐτοκρ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Μορέως, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, (σελ. 200—313). Ἔργον εὐσύνοπτον, εὐχάριστον καὶ ἀκριβές.

Γεωγραφικὰ τοπογραφικὰ καὶ τοπωνυμικὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκτὸς τῶν προμνημονευθεισῶν ἐργασιῶν τῶν Buchon, Δραγούμη καὶ Φουρίκη, (περὶ ὧν βλέπε ἀνωτέρω τίτλους 30, 31, 35, 38, 46 καὶ 49), πολύτιμα εἶναι, πλὴν ὅμως ὄχι τόσον πρόχειρα, τὰ περὶ Ἑλλάδος ταξιδιωτικὰ ἔργα τῶν Pouqueville (1826—27) καὶ Leake (1835, ἰδίως τὰ Peloponnesiaca, 1846), καθὼς καὶ αἱ διάφοροι τοπικαὶ μονογραφίαι. Περὶ τῶν τελευταίων τούτων βιβλιογραφίαι ὑπάρχουσιν εἰς τὰ δύο μεγάλα Ἐγκυκλοπαιδ. Λεξικὰ Ἐλευθερουδάκη καὶ Μεγάλην Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείαν. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα μόνον δύο γενικὰ ἔργα:

69) Νουχάκη, Ἑλληνικὴ Χωρογραφία. Ἀθῆναι 1901, ἔνθα περιλαμβάνεται ἡ πρὸ τοῦ 1912 Ἑλλάς. Ἔργον ἀξιόλογον καὶ ἀκριβές.
70) Στατιστικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, (15-16 Μαΐου 1928). Ἀθῆναι 1933. Ἐθν. Τυπογραφεῖον. Παρέχονται τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν χωρίων καὶ συνοικισμῶν τῆς Ἑλλάδος.

Περιοδικὰ δημοσιεύματα.

Περιοδικὰ παρέχοντα διὰ τῶν ἄρθρων καὶ μελετῶν των πολύτιμον ὕλην ἀπαραίτητον πρὸς ἐνημέρωσίν μας εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ἀθηνᾶ (ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι σήμερον. Βλέπε καὶ Εὑρετήριον τῶν 45 πρώτων τόμων). 2) Ἁρμονία, (ἀπὸ τοῦ 1900, τόμοι 3). 3) Ἀρχεῖον Βυζαντ. μνημείων τῆς Ἑλλάδος, Ἀ.

'Ορλάνδου. 4) Byzant—Neugriech. Jarbuechorn. N. Βέη, (ἀπὸ τοῦ 1920, τόμοι 14).5) Βυζαντὶς (1909—1912, τόμοι 2). 6) Δελτίον 'Ιστορ. καὶ 'Εθνολ. 'Εταιρείας τῆς 'Ελλάδος, (ἀπὸ τοῦ 1883). 7) 'Ελληνικά, (ἀπὸ τοῦ 1928), 8) Hellénisme Contemporain, (ἀπὸ τοῦ 1935, τόμοι 5) 9) 'Ελληνομνήμων Μουστοξύδου (1843—1853, τόμοι 12). 10) 'Επετηρὶς 'Εταιρ. Βυζ. Σπουδῶν (ἀπὸ τοῦ 1924. Βλέπε καὶ Εὑρετήριον τῶν 10 πρώτων τόμων). 11) 'Επετηρὶς Φιλολογ. Συλλόγου Παρνασσοῦ (1897—1906, τόμοι 9). 12) 'Εστία (ἀπὸ 1876-1895). 13) 'Ηπειρωτ. Χρονικὰ (ἀπὸ τοῦ 1925). 14) Λαογραφία, (1909-1935 τόμοι 12). 15) Νέα 'Εστία (ἀπὸ τοῦ 1927, τόμοι 27) 16) Νέος 'Ελληνομνήμων Σπ. Λάμπρου, (1904—1927, τόμοι 21, βλέπε καὶ Εὑρετήριον τοῦ ὅλου περιοδικοῦ). 17) Παναθήναια (ἀπὸ 1900—1915). 18) Πανδώρα, (ἀπὸ 1850—1872). 19) Παρνασσός, (ἀπὸ 1877—1895).

'Εγκυκλοπαιδεῖαι. Πολυτίμους πληροφορίας παρέχουν τέλος τὰ δύο μεγάλα μας 'Ελληνικὰ 'Εγκυκλοπαιδικὰ Λεξικά, 'Ελευθερουδάκη καὶ Μεγάλη 'Ελληνικὴ 'Εγκυκλοπαιδεία, διὰ τῶν ἱστορικῶν κλπ. ἄρθρων των, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν καὶ βιβλιογρ. σημειώσεις. Τὰ κυριώτερα τῶν ἄρθρων τούτων εἶναι: 1) 'Ακροκόρινθος, 2) 'Ακροναυπλία. 3) 'Ακρόπολις 'Αθηνῶν (Μεσαιων.) 4) Ἄρτα. 5) 'Ασσίζαι. 6) 'Αχαΐας πριγκιπᾶτον. 7) Βιλλαρδουῖνοι. 8) Βυζάντιον. 9) 'Ελλὰς ('Ανθρωπολογία, 'Εθνολογία, Μεσαιων. 'Ιστορία Βιβλιογραφία, Μεσαιων. καὶ νεωτέρα ἑλλην. γλῶσσα καὶ λογοτεχνία). 10) 'Ηπείρου Δεσποτᾶτον. 11) Θεσσαλία. 12) Θεσσαλονίκη. 13) Κορινθία. 14) Μάνη καὶ Μανιάτης. 15) Μυστρᾶς. 16) 'Οχυρωτικὴ Βυζ. καὶ φεουδ. χρόνων. 17) Πελοπόννησος. 18) Φεουδαλισμός. 19) Φραγκοκρατία. 20) Χρονικὸν Μορέως.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΗΓΕΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΔΥΝΑΣΤΩΝ ΕΠΙ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ

α') Αὐτοκράτορες Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νικαίας.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν:

1) Ἰσαάκιος Β' Ἄγγελος, (1185—1195), ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Γ'.
2) Ἀλέξιος Γ' Ἄγγελος, (1195—1203), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τῶν Φράγκων, τῷ 1203.
3) Ἰσαάκιος Β' Ἄγγελος, (1203—1204), ἐπανεγκατασταθεὶς εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τῶν Φράγκων, τῷ 1203, μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξίου Δ'.
4) Ἀλέξιος Ε' Μούρτζουφλος (1204), σφετερίζεται τὴν ἐξουσίαν.

Εἰς Νίκαιαν:

5) Θεόδωρος Α' Λάσκαρις, (1204—1222), γαμβρὸς τοῦ Ἀλεξίου Γ' Ἀγγέλου.
6) Ἰωάννης Γ' Δοῦκας Βατάτζης, (1222—1255), γαμβρὸς τοῦ προηγουμένου.
7) Θεόδωρος Β' Λάσκαρις, (1255-1259), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.
8) Ἰωάννης Δ' Λάσκαρις, (1259-1260), υἱὸς τοῦ προηγουμένου ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὅστις καὶ σφετερίζεται τὴν ἐξουσίαν (1260).

Εἰς Κωνσταντινούπολιν:

9) Μιχαὴλ Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον (1260), κατόπιν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν ὁποίαν ἐπανακτᾷ ἐκδιώκων τοὺς Φράγκους, (1261—1282).
10) Ἀνδρόνικος Β', (1282—1328), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

β') Δεσπόται τῆς Ἠπείρου ἢ Ἄρτας.

1) Μιχαὴλ Α', (1204—1214), ἱδρυτὴς τοῦ Δεσποτάτου, νόθος υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ.
2) Θεόδωρος, (1214-1237), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐγκαθίσταται εἰς Θεσσαλονίκην ὡς αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ.
3) Μιχαὴλ Β', (1237—1271), νόθος υἱὸς τοῦ Δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Α'. Παραμένει εἰς Ἤπειρον καὶ δίδει νέαν ζωὴν εἰς τὸ παλαιὸν Δεσποτᾶτον, ἀνακηρυσσόμενος Δεσπότης, ἀνεξάρτητος τῆς αὐτοκρ. Θεσσαλονίκης.
4) Νικηφόρος, (1271—1296), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.
5) Θωμᾶς, (1296—1318), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

Κατόπιν τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου περιέρχεται εἰς τὸν οἶκον Ὀρσίνι τῆς Κεφαλληνίας, (βλέπε περαιτέρω: Κόμιτες Κεφαλληνίας, σελ. κθ'), μεταγενεστέρως δὲ εἰς Σέρβους καὶ Ἀλβανοὺς δυνάστας.

γ'. Αὐτοκράτορες καὶ Δεσπόται Θεσσαλονίκης.

1) Θεόδωρος Α', (1214—1230), Δεσπότης τῆς Ἠπείρου, ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ Α, καὶ νόθος υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ.
2) Μανουήλ, (1230—1240), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἡ Ἤπειρος ἀποχωρίζεται τῆς αὐτοκρα-

τορίας Θεσσαλονίκης, λόγῳ ἀνακηρύξεως τοῦ Μιχαὴλ Β' ὡς ἀνεξαρτήτου Δεσπότου τῆς 'Ηπείρου.

3) 'Ιωάννης, (1240—1244), υἱὸς τοῦ Θεοδώρου, αὐτοκράτωρ ἀπὸ 1240 -1242, κατόπιν δὲ δεσπότης, ἀπὸ 1242—1244.

4) Δημήτριος, (1244—1246), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, δεσπότης ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, τῷ 1246.

δ'. Αὐθένται Βλαχίας. (Ν. Πατρῶν).

1) 'Ιωάννης Α', (1271-1295), νόθος υἱὸς Μιχαὴλ Β', Δεσπότου τῆς 'Ηπείρου. 2) Κωνσταντῖνος (1295-1303), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) 'Ιωάννης Β' (1303-1318), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ θείου του Γουΐδονος Δελαρὸς κατ' ἀρχάς. 'Η αὐθεντία αὕτη ἀπὸ τοῦ 'Ιωάννου Β' εἶχε, κατ' οὐσίαν, συγχωνευθῆ μετὰ τοῦ Δουκάτου 'Αθηνῶν, κατόπιν δὲ ἐξηφανίσθη, συνεπείᾳ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Καταλανικῆς κυριαρχίας. (Βλέπε Δοῦκες 'Αθηνῶν).

ε') Βασιλεῖς Βουλγαρίας. (Βλαχοβουλγαρικὸν Κράτος).

1) 'Ιωάννης Α' 'Ασσέν, ('Ιωαννίτσης-ἢ Καλοϊωάννης, (1197-1207). 'Ο νικητὴς τοῦ λατίνου αὐτοκράτορος Βαλδουΐνου ἐν 'Ανδριανουπόλει. 'Αναφέρεται, κατὰ σύγχυσιν ἐν τῷ Χρονικῷ ὡς 'Ιωάννης Βατάτζης, ἀφέντης Βλαχίας, 'Ελλάδος, δεσπότης "Αρτας, Γιαννινῶν, καὶ ὡς Καλοϊωάννης. (Βλέπε Χρον. στιχ. 1030 ἑξ., 1082 ἑξ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 1030 ἑξ., 1051 ἑξ., 1077 καὶ 1082 ἑξ.). Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ δὲν ἀναφέρονται ἐν τῷ Χρονικῷ. Τούτων ὁ σπουδαιότερος ὑπῆρξεν:

2) 'Ιωάννης 'Ασσὲν Β', (1218-1241), υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἀντάξιος ἐκείνου διάδοχος, διαδραματίσας σπουδαῖον ρόλον ἐν τῇ Βαλκανικῇ κατὰ τὴν περίοδον τῆς βασιλείας του.

ΔΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΟΙ

α') Πάπαι.

1) 'Ιννοκέντιος Γ', (Innocent III, 1198—1216).
2) 'Ονώριος Γ', (Honorius III, 1216-1227).
3) Γρηγόριος Θ', (Grégoire IX, 1227-1241).
4) Καιλεστῖνος Δ', (Célestin IV, 1241).
5) 'Ιννοκέντιος Δ', (Innocent IV, 1243-1254).
6) 'Αλέξανδρος Δ'. (Alexandre IV, 1254-1261).
7) Οὐρβανὸς Δ', (Urbain IV, 1261-1264).
8) Κλήμης Δ', (Clément IV, 1265-1268).
9) Γρηγόριος Ι', (Grégoire X, le bienheureux, 1271—1276).

β') Αὐτοκράτορες Γερμανίας καὶ ἡγεμόνες 'Ιταλίας. (Οἶκος Hohenstaufen).

1) Φίλιππος τῆς Σουηβίας (Philipp von Schwaben, 1195-1208), νεώτερος υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου Α' Βαρβαρόσσα, αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Συνεζεύχθη τὴν Εἰρήνην θυγατέρα τοῦ 'Ισαακίου Β' 'Αγγέλου, αὐτοκρ. τῆς Κων)πόλεως. Δοὺξ τῆς 'Αλσατίας καὶ Σουηβίας, ἀνακηρύσσεται αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς μεγάλης πλειονότητος, τῷ 1198, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, αὐτοκράτορος 'Ερρίκου τοῦ ΣΤ, ὅστις εἶχεν ἀφήσει διάδοχον, νήπιον εἰσέτι, τὸν μέλλοντα Φρειδερῖκον Β', τὸν μετέπειτα περίφημον αὐτοκράτορα. 'Ο

Φίλιππος ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν Γιβελίνων καὶ ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τῷ 1201.

2) Ὄθων Δ' (Otto IV, 1175-1218), δοὺξ τῆς Βρουνσβίκης (Brunswick), ἀνακηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου μερίδος τῶν Γέλφων, ὀπαδῶν τοῦ Πάπα καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Γ', ὅστις ἀφώρισε τὸν ἀντίπαλόν του. Περιελθὼν καὶ οὗτος εἰς ἔριδας ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τελικῶς ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Β', ὅστις ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ.

3) Φρειδερῖκος Β' (Frederic II, 1194-1250), υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου ΣΤ', βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων (1196), τῆς Σικελίας (1197), αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1220). Περιῆλθε εἰς ἔριδα πρὸς τοὺς Πάπας, ἥτις διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φρειδερίκου Β', Κονράδος Δ', ἐπέζησε μόλις 4 ἔτη τοῦ πατρός του, ἀποθανὼν τῷ 1254.

4) Μαμφρέδος, (Manfred ἢ Mainfroi, 1233-1266), νόθος υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου Β', βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ πρίγκιψ τοῦ Τάραντος. Συνεχίσας τὸν ἀγῶνα τοῦ πατρός του κατὰ τῶν Παπῶν ἐνικήθη κατὰ τὴν ἐν Βενεβέντῳ μάχην ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυϊκοῦ καὶ ἐφονεύθη.

5) Κονραδῖνος, (ἢ Κονράδος Ε', Conrad V, 1252—1268), υἱὸς τοῦ Κονράδου Δ' καὶ ἔγγονος τοῦ Φρειδερίκου Β'. Ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυϊκοῦ διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θεῖον του Μαμφρέδον, ἀλλ' ἡττηθεὶς καὶ οὗτος κατὰ τὴν ἐν Ταλιακότσῳ μάχην, (23 Αὐγ. 1268), συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

γ') Βασιλεῖς Γαλλίας.

1) Φίλιππος Β' Αὔγουστος, (Philippe II, Auguste, 1180—1223).

2) Λουδοβῖκος Η', (Louis VIII, 1223-1226).

3) Λουδοβῖκος Θ', (Ἅγιος, Louis IX, Saint Louis, 1226—1270).

4) Φίλιππος Γ', ὁ Τολμηρός, (Philippe III, le Hardi, 1270-1285).

5) Φίλιππος Δ', ὁ Ὡραῖος, (Philippe IV, le Bel, 1285-1314).

δ') Βασιλεῖς Νεαπόλεως (Ἀνδεγαυϊκὸς οἶκος,-Anjou).

1) Κάρολος Α', (Charles I de France, 1220-1285), υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Η, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου. Κόμις τοῦ Anjou, (ἐξ οὗ καὶ Ἀνδεγαυϊκὸς), καὶ τῆς Προβηγκίας, ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Βεατρίκης. Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως (1266). Νικητὴς τοῦ Μαμφρέδου καὶ τοῦ Κονραδίνου.

2) Κάρολος Β', (ὁ χωλὸς ἢ κοτσός, Charles II, le Boiteux, 1285-1309), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

3) Ροβέρτος, (Robert le Bon, ou le Sage, 1309—1343), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

ε') Λατῖνοι αὐτοκράτορες Κωνσταντινουπόλεως.

1) Βαλδουῖνος Α', (Baudouin Ier 1204-1205), κόμις τῆς Φλάνδρας.

2) Ἑρρῖκος, (Henri, 1206-1216), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου.

3) Πέτρος Κουρτεναίης, (Pierre de Courtenay, 1216-1219), σύζυγος τῆς Ἰολάνδης, ἀδελφῆς τῶν δύο προηγουμένων.

4) Ροβέρτος, (Robert, 1219-1228), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

5) Βαλδουῖνος Β', (Baudouin II, 1228-1261), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἐπιτροπευθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βριεννίου. (Jean de Brienne 1229-1237), ὅστις εἶχε καταλάβει τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Βαλδουῖνος Β' ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος λατῖνος αὐτοκράτωρ βασιλεύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποθανὼν δὲ ὡς φυγὰς τῷ 1273.

Οἱ κατόπιν λατῖνοι αὐτοκράτορες

Κ)πόλεως ψιλῷ ὀνόματι ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς: α') Φίλιππος Κουρτεναίης, (Philippe de Courtenay, 1273-1285), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. β') Αἰκατερίνη Κουρτεναίη (Catherine, 1285-1313), θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου, συζευχθεῖσα τὸν Κάρολον Βαλεσιακόν, ὀνομασθέντα αὐτοκράτορα Κ)πόλεως. γ') Αἰκατερίνη Βαλεσιακὴ (Catherine de Valois, 1313-1346), θυγάτηρ τῆς Αἰκατ. Κουρτεναίη καὶ τοῦ Καρόλου Βαλεσιακοῦ, συζευχθεῖσα τὸν Φίλιππον Ἀνδεγαυϊκὸν πρίγκιπα τοῦ Τάραντος, ὀνομασθέντα καὶ τοῦτον αὐτοκράτορα Κ)πόλεως ψιλῷ ὀνόματι.

στ') Βασιλεῖς Θεσσαλονίκης.

1) Βονιφάτιος Μομφερρατικός, (Boniface, marquis de Montferrat, 1154-1207). Ἀνηγορεύθη, τῷ 1204, βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης μὲ δικαιοδοσίαν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παρὰ τὴν Μοσυνόπολιν.
2) Δημήτριος Μομφερρατικός, (Demetrius, 1207-1222), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ προηγουμένου, ἐκθρονισθεὶς τῷ 1222, ὑπὸ τοῦ Δεσπότου Ἄρτας Θεοδώρου, ὅστις ἵδρυσε τὴν Ἑλλην. Αὐτοκρ. Θεσσαλονίκης.

ζ') Δοῦκες Ἀθηνῶν.

1) Ὄθων Δελαρός, (Othon de la Roche, 1205-1225), Μέγας Κύρ, ἱδρυτής.
2) Γουΐδων Α', (Guy I, 1225-1263) ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, Μέγας Κὺρ κατ' ἀρχάς, καὶ ἀπὸ τοῦ 1260 Δούξ.
3) Ἰωάννης, (Jean, 1263-1280), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.
4) Γουλιέλμος (Guillaume, 1280-1287) ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, συζευχθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ αὐθέντου τῆς Βλαχίας, (Ν. Πατρῶν), Ἰωάννου Α', Ἑλένην, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Οὔγωνος Βριεννίου.
5) Γουΐδων Β', (Guy II, ὁ τελευταῖος τῶν Δελαρός, 1287-1308), κηδεμονευθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς μητρός του Ἑλένης καὶ τοῦ πατρυιοῦ του Οὔγωνος Βριεννίου (1287-1294). Συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης, Ματθίλδην Ἀναγαυϊκὴν καὶ ἀπέθανεν ἄτεκνος.
6) Βάλθερος Βριέννιος, (Gautier de Brienne, 1308-1311), υἱὸς τοῦ Οὔγωνος Βριεννίου καὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Ἰσαβέλας Δελαρός, ἀδελφῆς τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Γουλιέλμου Δελαρὸς καὶ συνεπῶς, ἀνεψιὸς τοῦ τελευταίου τούτου. Τελευταῖος Δοὺξ Ἀθηνῶν, φονευθεὶς κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ὀρχομενοῦ ὑπὸ τῶν Καταλανῶν.

Κατόπιν ἐγκαθίσταται εἰς τὸ Δουκᾶτον Ἀθηνῶν ἡ Καταλανικὴ κυριαρχία (1311-1387), τὴν ὁποίαν διαδέχεται ὁ φλωρεντινὸς οἶκος τῶν Ἀτζαϊόλι (1388-1460). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γουΐδωνος Α' καὶ ἐφεξῆς ἕδρα τοῦ Δουκάτου ἦσαν αἱ Θῆβαι καὶ οὐχὶ αἱ Ἀθῆναι.

η') Οἶκος Σαὶντ Ὀμέρ. (Συγκυρίαρχοι Θηβῶν).

1) Μπελᾶς Σαὶντ Ὀμέρ, (Bela de Saint Omer, υἱὸς τοῦ Ἰακώβου καὶ ἔγγονος τοῦ Guillaume de Fauquembergue, κυρίου τοῦ κάστρου Saint Omer ἐν Artois, τῆς Γαλλίας. Συζευχθεὶς τὴν Bonne Δελαρὸς λαμβάνει ὡς προῖκα τὸ ἥμισυ τῶν Θηβῶν. 2) Νικόλαος Β', (Nicolas II de Saint Omer), ὁ ἐπιλεγόμενος γέρο Νικόλας. Δεύτερος σύζυγος τῆς πριγκιπίσσης Ἄννας, χήρας Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, καὶ βάϊλος Μορέως. Ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου (1245-1278) καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1294. 3) Ὄθων (Othon) ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. 4) Νικόλαος Γ', (Nicolas III), ἀνεψιὸς τῶν δύο

προηγουμένων καὶ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Μαργαρίτας τοῦ Πασσαβᾶ. Κληρονομικὸς πρωτοστράτωρ τοῦ Μορέως ἀπὸ τῆς μητρός του καὶ βάϊλος τοῦ πριγκιπάτου.

θ') Κόμιτες Σαλώνων.

1) Θωμᾶς Στρομονκούρ, (Thomas Ier d'Autremoncourt), ἀναφερόμενος περὶ τῷ 1212. 2) Θωμᾶς Β', (Thomas II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀναφερόμενος περὶ τῷ 1258. 3) Θωμᾶς Γ' (Thomas III], υἱὸς τοῦ προηγουμένου διατελῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ τόπου του ἀπὸ τοῦ 1294 καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ὀρχομενοῦ, τῷ 1311, ὑπὸ τῶν Καταλανῶν, οἵτινες κατέλαβον καὶ τὴν κομιτείαν Σαλώνων.

ι') Μαρκίωνες Βοδονίτσης.

1) Guido Pallavicini (1205). 2) Ubertino υἱὸς τοῦ προηγουμένου, θανὼν περὶ τῷ 1278. 3) Ἰσαβέλλα, ἀδελφὴ τοῦ προηγουμ. θανοῦσα περὶ τῷ 1286. 4) Tommaso, ἔγγονος τοῦ Guido. 5) Alberto, υἱὸς τοῦ προηγ. θανὼν τῷ 1311.

ια') Δοῦκες τοῦ Αἰγαίου.

1) Μᾶρκος Α' Σανοῦδος, (Marco, Ier Sanudo 1207-1227). 2) Ἄγγελος Σανοῦδος (Angelo 1227-1262), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) Μᾶρκος Β', (Marco II, 1262-1303), υἱὸς τοῦ προηγ. 4) Γουλιέλμος Α', (Guglielmo I, 1303-1323), υἱὸς τοῦ προηγ. 5) Νικόλαος Α', (Nicolo I, 1323-1341), υἱὸς τοῦ προηγ. 6) Ἰωάννης Α', (Giovanni I, 1341-1361), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

Κατόπιν τὸ Δουκᾶτον περιέρχεται εἰς τὴν Φλωρεντίαν (1361), τὸν Νικολ. Δαλλεκάρτσερη (1371), τὸν οἶκον Κρίσπων (1383), τὴν Ἐνετίαν (1500—1517), καὶ τέλος τὸν Ἑβραῖον Ἰωσὴφ Νάζην (1566-1579).

ιβ') Κόμιτες Κεφαλληνίας.

1) Ματθαῖος Ὀρσίνι (Mathieu Orsini), αὐθέντης Κεφαλληνίας ἀπὸ τοῦ 1194, ἤτοι πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Φράγκων, μεθ' ὧν συνέδεσε τὴν τύχην τοῦ κράτους του. Ἔζησε μέχρι τοῦ 1238, οἱ δὲ ἀπόγονοι καὶ διάδοχοί του ὑπῆρξαν: 2) Ριχάρδος (Richard), υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ δεύτερος σύζυγος τῆς Μαργαρίτας Βιλλαρδουΐνης, δευτεροτόκου θυγατρὸς τοῦ πρίγγιπος Γουλιέλμου. Ὁ Ριχάρδος ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1260, ἀπέθανε δὲ τῷ 1304. 3) Ἰωάννης, (Jean), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, συζευχθεὶς τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Δεσπότου τῆς Ἄρτας Νικηφόρου, κόμις παλατῖνος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, 1304—1317. 4) Νικόλαος Ὀρσίνης (1317—1323), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, δολοφονήσας τὸν θεῖον του, Θωμᾶν Δεσπότην Ἄρτης καὶ σφετερισθεὶς τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου. 5) Ἰωάννης Β' Ὀρσίνης, (1323—1335), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, τὸν ὁποῖον ἐδολοφόνησε, γενόμενος καὶ οὗτος Δεσπότης Ἄρτης καὶ ἀσπαθεὶς τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα. Ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τῆς συζύγου του. Κατόπιν ἡ κομιτεία Κεφαλληνίας περιέρχεται εἰς τοὺς Ἀνδεγαυοὺς (1324-57), καὶ εἰς τοὺς Τόκκους (1357-1483).

ιγ') Ἡγεμόνες τοῦ Μορέως.

1) Γουλιέλμος Σαμπλίττης ὁ ἐπιλεγόμενος Καμπανέσης (Guillaume de Champlitte-Champenois, 1205—1209).
2) Γοδοφρεῖδος Α' Βιλλαρδουῖνος, (Geoffroy I de Villehardouin, βάϊλος ἀπὸ 1209—1210, πρίγκιψ 1210—1218).
3) Γοδοφρεῖδος Β' Βιλλαρδουῖνος (Geoffroy II de Villehardouin 1218-1246), υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

4) Γουλιέλμος Βιλλαρδουΐνος (Guilaume de Villehardouin 1245-1278), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου.
5) Κάρολος Α' 'Ανδεγαυϊκός, (Charles I, d'Anjou, 1278—1285), βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως.
6) Κάρολος Β' 'Ανδεγαυϊκός, (Charles II d'Anjou, 1285-1289), βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως.
7) Φλωρέντιος 'Αναγαυϊκὸς ἢ 'Ανονικός, (Florent de Hainant 1289—1297), δεύτερος σύζυγος τῆς θυγατρὸς τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου 'Ισαβέλλας.
8) 'Ισαβέλλα Βιλλαρδουΐνου, ('Isabelle de Villehardouin, 1297-1301), χήρα τοῦ Φλωρεντίου 'Αναγαυϊκοῦ.
9) Φίλιππος τῆς Σαβοΐας, (ἢ Σαβαυδικός, Philippe de Savoie, 1301-1307), τρίτος σύζυγος τῆς 'Ισαβέλλας Βιλλαρδουΐνης.
10) Φίλιππος, πρίγκιψ τοῦ Τάραντος, (Philippe d'Anjou, prince de Tarente, 1307—1313), υἱὸς τοῦ Καρόλου Β' 'Ανδεγαυϊκοῦ, συζευχθεὶς τὴν Αἰκατερίνην Βαλεσιακήν.
11) Λουδοβῖκος, ὁ Βουργουνδικός (Louis de Bourgogne, 1313-1316) σύζυγος τῆς Ματθίλδης 'Αναγαυϊκῆς, (Mahaut), θυγατρὸς τῆς 'Ισαβέλλας Βιλλαρδουΐνης καὶ τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου.
12) Ματθίλδη 'Αναγαυϊκή, (Mahaut de Hainant, 1316-1318), χήρα τοῦ Λουδοβίκου Βουργουνδικοῦ, θυγάτηρ τῆς 'Ισαβέλλας Βιλλαρδουΐνης καὶ τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου 'Αναγαυϊκοῦ.
13) 'Ιωάννης κόμις Γραυΐνης, (Jean d'Anjou, comte de Gravina, 1318-1332), υἱὸς Καρόλου Β' 'Ανδεγαυϊκοῦ, βασιλέως τῆς Νεαπόλεως.
14) Αἰκατερίνη Βαλεσιακή, (Catherine de Valois 1332-1346), χήρα τοῦ Φιλίππου, πρίγκιπος τοῦ Τάραντος, ὡς ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ροβέρτου.
15) Ροβέρτος, ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος, (Robert, prince de Tarente 1346-1364). υἱὸς τῆς προηγουμένης, συζευχθεὶς Μαρίαν τὴν Βουρβωνικήν.
16) Μαρία ἡ Βουρβωνικὴ (Marie de Bourbon, 1364-1370), χήρα τοῦ Ροβέρτου, ἡγεμόνος τοῦ Τάραντος.
17) Φίλιππος Β', ἡγεμὼν τοῦ Τάταντος, (Philippe II, prince de Tarente, 1370-1373), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου.
18) 'Ιωάννα Α', (Jeanne, 1374-1376), βασίλισσα Νεαπόλεως.
19) Ὄθων ὁ Βρουνσβιγικός, (Othon de Brunswick, 1376-1377), τέταρτος σύζυγος τῆς βασιλίσσης 'Ιωάννας, ὅστις καὶ ἐνεχυριάζει τὸν Μορέαν εἰς τοὺς Σπιταλιώτας τοῦ 'Αγ. 'Ιωάννου.
20) 'Ιάκωβος (Jacques de Baux, ἢ del Balzo, 1381-1383), ἀνεψιὸς τοῦ Φιλίππου Β' τοῦ Τάραντος καὶ νόμιμος κληρονόμος τοῦ Μορέως, ὁ ἀποστείλας τοὺς Ναβαρραίους εἰς τὴν 'Ελλάδα.
21) Πέτρος ἢ Βόρδος τοῦ 'Αγίου Σουπερανοῦ, (Pierre-Bordo de San Superan, 1386-1402), ἀρχηγὸς τῶν Ναβαρραίων καὶ βικάριος τοῦ 'Ιακώβου de Baux, κατόπιν δὲ ἡγεμὼν τοῦ Μορέως. Συνεζεύχθη τὴν Μαρίαν Ζαχαρία.
22) Μαρία Ζαχαρία, (Marie Zaccaria, 1402—1404), ἡ χήρα τοῦ Πέτρου Βόρδου τοῦ 'Αγίου Σουπερανοῦ.
23) Κεντυρίων Β' Ζαχαρίας, (Centurione Zaccaria, 1404—1432), ἀνεψιὸς τῆς Μαρίας Ζαχαρία, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐξεδίωξε. 'Ηναγκάσθη καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ δώσῃ μετὰ τῆς θυγατρός του Αἰκατερίνης ὡς προῖκα τὰς κτήσεις αὐτοῦ, τελευταῖα λείψανα τῆς φραγκικῆς ἡγεμονίας τοῦ Μορέως, εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ Μυστρᾶ Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον (Δραγάτσην), τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

ιδ') Βάϊλοι Μορέως, ἀπὸ 1209—1308.

Διὰ τὸν Γουλιέλμον Σαμπλίττην: 1) Οὔγων Σαμπλίττης, (Hughes, 1209), ἀνεψιὸς τοῦ Γουλιέλμου. 2) Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος (1209—1210), ἀνεψιὸς τοῦ πρωτοστράτορος τῆς Καμπανίας Γοδοφρ. Βιλλαρδουίνου.

Διὰ τοὺς 'Ανδεγαυοὺς βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως Κάρολον Α' καὶ Β': 1) Galeran d'Ivry (1268—1280), στρατοπεδάρχης Σικελίας. 2) Philippe de la Gonesse (1280-1282), αὐθέντης τοῦ Rocca di Guglielmo. 3) Guy de Tremolay (1282-1285) αὐθέντης Χαλανδρίτσας. 4) Γουλιέλμος Δελαρὸς (1285-1287), δοὺξ 'Αθηνῶν. 5) Νικόλαος Β' Σαῖντ 'Ομὲρ (1287-1289).

Διὰ τὴν 'Ισαβέλλαν Βιλλαρδουΐνην καὶ Φίλιππον Σαβαυδικόν: 1) Ριχάρδος, κόμις Κεφαλληνίας (1297-1300). 2) Νικόλαος Γ' Σαῖντ 'Ομὲρ (1300-1302 καὶ 1305-1307), πρωτοστράτωρ τοῦ Μορέως.

Διὰ τὸν Φίλιππον τοῦ Τάραντος: Γουΐδων Β' Δελαρὸς (1307—1308), δοὺξ 'Αθηνῶν.

ιε) Φεουδάρχαι τῶν δώδεκα Βαρωνιῶν τοῦ Μορέως.

α) *"Ακοβας*, (Mategrifon): 1) Γαρτιέρης Α' Ροζιέρες, (Gautier I de Rosières). 2) Γαρτιέρης Β', (Gautier II), υἱὸς τοῦ προηγ. ἀποθανὼν περὶ τῷ 1276. 3) Μαργαρίτα Πασσαβᾶ, λαβοῦσα τὸ 1)3 τῆς βαρωνίας, τὰ δὲ 2)3 ἡ Μαργαρίτα Βιλλαρδουΐνη, δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου.

β) *Καρύταινας*, (Caraintaine): 1) Οὔγκος ντὲ Μπριέρες, (Hughes de Bruyères). 2) Γοδοφρεῖδος (Ντζεφρές, Geoffroy), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν ἄκληρος, τῷ 1275.

γ) *Πατρῶν* (Patras): 1) Γαρτιέτης 'Αλαμάννος, (Cautier Aleman), θανὼν τῷ 1218. 2) Κονράδος, (Conrad), ὑπὸ τοῦ προηγουμένου. 3) Γυλιάμος, (Guillaume), πωλήσας τὴν βαρωνίαν, τῷ 1266.

δ') *Βελιγοστῆς καὶ Δαμαλᾶ*, (Veligourt et le Damalet): 1) Μάΐος Α', ντὲ Μοῦς, (Mathieu I, de Walincourt de Mons). 2) Μάΐος Β', (Mathieu II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, παραχωρήσας τὴν βαρωνίαν εἰς τὸν Γουλ. Δελαρός, γαμβρόν του ἐπ' ἀδελφῇ. 3) 'Ιάκωβος, (Jaqques), υἱὸς τοῦ Γουλ. Δελαρός. 4) Ρενάλδος, (Renaud) υἱὸς τοῦ προηγουμένου, θανὼν τῷ 1311.

ε') *Νικλίου* (Nicle): 1) Γουλιάμος, (Guillaume I, de Morlay). 2) Γουλιάμος Β', υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) Οὔγκος, (Hughes), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 4) Sachette, ἀδελφὴ τοῦ προηγουμένου (1280).

στ') *Γερακίου*, (Gierachy): 1) Γγιοῦς ντὲ Νιβηλέ, (Guy de Nivelet). 2) 'Ιωάννης Α' (Jean I), υἱὸς τοῦ προηγουμένου ἐκτοπισθεὶς ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων ἐκ Γερακίου, (1262). 3) 'Ιωάννης Β' (Jean II) υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

ζ') *Καλαβρύτων*, (Colovrate): 1) "Οθων ντὲ Τουρνᾶς (Othe I, de Tournay). 2) Γοδοφρεῖδος, (Τζεφρές, Geoffroy), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐκτοπισθεὶς ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων, τῷ 1263.

η') *Βοστίτσας*, (Vostice): 1) Οὔγκος Α' ντὲ Λέλε, ντὲ Τσερπηνή, (Hughes Ier de Lille de Charpigny). 2) Γκύς, (Guy), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) Οὔγκος Β', (Hughes II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 4) Ντζεφρές, (Geoffroy), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν πρὸ τοῦ 1327.

θ') *Γριτζένων*, (Grite): 1) Λοῦκας, ἀναφερόμενος μόνον ἐν 'Ελλ. Χρονικῷ. 'Η βαρωνία αὕτη περιῆλθεν εἰς τοὺς Charpigny τῆς Βοστίτσας καὶ τοὺς de Tournay τῶν Καλαβρύτων.

ι') *Πασσαβᾶ*, (Passavant). 1). Ντζᾶς ντὲ Νουηλή, (Jean Ier

de Neuilly). 2) Ντζᾶς Β), (Jean II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) Μαργαρίτα Πασσαβᾶ, (Marguerite), θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου, λαβοῦσα τὸ 1)3 τῆς βαρωνίας Ἄκοβας.

ια') *Χαλαντρίτσας*, (Calandrice): 1) Ρουμπέρτος ντὲ Τρεμουλᾶ, (Robert de Trémolay). 2) Guy, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 3) μία θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου, συζευχθεῖσα τὸν Γεώργιον Α' Γκίζην (Giorgio Ier Ghisi), θανόντα τῷ 1311.

ιβ') *Καλαμάτας καὶ Ἀρκαδίας*, (Calemate et Arcadie): Τὴν Βαρωνίαν αὐτὴν ἔλαβεν ὡς φέουδον παρὰ τοῦ Γουλ. Σαμπλίττου ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος, ὅστις ὅμως ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τοῦ Μορέως, καθὼς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ Γοδοφρεῖδος Β' καὶ Γουλιέλμος.

Τὴν Ἀρκαδίαν, (Κυπαρισσίαν), ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος παρεχώρησεν εἰς τὸν Βηλὲ ντὲ Ἀνόε, (Villain Ier de Aunoy), προερχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐγκατασταθέντα εἰς Μορέαν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κων)πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῷ 1261. (Βλέπε Χρονικόν, στιχ. 1325 ἑξ.). Οὕτω ἡ αὐθεντία τῆς Ἀρκαδίας ἀπετέλεσε τὴν δωδεκάτην βαρωνίαν τοῦ Μορέως, ἀντὶ τῆς Καλαμάτας, ἀνηκούσης εἰς τοὺς Βιλλαρδουΐνους. Οἱ μεταγενέστεροι αὐθένται Ἀρκαδίας ἦσαν: 2) Ἀράρδος Α', (Erard II d'Aunoy), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, θανὼν τῷ 1279. 3) Γοδοφρεῖδος, (Geoffroy), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, τῷ 1293. 4) Βηλές, (Vilain II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. 5) Ἀράρδος Β', (Erard II), υἱὸς τοῦ προηγουμένου ἀποθανὼν ἄκληρος πρὸ τοῦ 1338. 6) Ἀνέζα, (Agnes), ἀδελφὴ τοῦ προηγουμένου συζευχθεῖσα τὸν Στένην Μαῦρον (Etienne le Maure). 7) Ἀράρδος Γ' (Erard III le Maure), υἱὸς τοῦ Στένη Μαύρου καὶ Ἀνέζας, αὐθέντης τῆς Ἀρκαδίας καὶ τοῦ Saint Sauveur, τῷ 1338, ἀποθανὼν τῷ 1388.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Κοπεγχάγης (Codex Havniensis 57).
Μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν τοῦ Παρισ. (Parisinus 2898).

ΓΕΝΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως ὡς βάσις ἐλήφθη τὸ κείμενον τοῦ κώδικος τῆς Πανεπ. Βιβλιοθήκης Κοπεγχάγης (Codex Havniensis 57), τὸ ὁποῖον καὶ παρίσταται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων νέων. Ὁ Κοπεγχάγιος κῶδιξ, καίτοι εἶναι ὁ ἀρχαιότερος, ὁ αὐθεντικώτερος καὶ ὁ πληρέστερος, παρουσιάζει ἐν τούτοις καὶ οὗτος ἐνιαχοῦ παραλείψεις τινὰς καὶ δὴ εἰς τὴν ἀρχήν.

Πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ **παρετέθησαν** τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ ἑτέρου σχετικοῦ κώδικος τῆς **Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν** Παρισίων (Codex Parisinus: 2898 grec), ὧν **τὸ κείμενον παρίσταται πρὸς διάκρισιν διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν.**

Προσετέθησαν δὲ ἐν ὑποσημειώσει παραλλαγαὶ καὶ γραφαὶ στίχων ἐκ τοῦ Παρισινοῦ κώδικος, οὗτινος τὸ κείμενον, πλὴν τοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, παρουσιάζει καὶ ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως ἐξαιρετικὴν σημασίαν.

Ἡ ἀρίθμησις τῶν στίχων, συνεχὴς καὶ ἑνιαία ἐφ' ὅλου τοῦ ἔργου, συμπληροῦται εἰς τὸ δεύτερον καὶ κύριον μέρος τοῦ Χρονικοῦ, (δηλ. ἀπὸ τοῦ στίχου 1333 καὶ ἑφεξῆς), διὰ τῆς παλαιᾶς ἀριθμήσεως τῆς ἐκδόσεως Buchon, διατηρουμένης καὶ ταύτης ἐκτὸς κειμένου καὶ σημειουμένης, πρὸς διάκρισιν, ἐντὸς παρενθέσεως, ἀνὰ εἰκοσάδα στίχων.

Μία τρίτη ἀρίθμησις ἐντὸς ἀγκυλῶν ἀνὰ παραγράφους, εἰσαχθεῖσα ἐξ ἀνάγκης καὶ λόγῳ τεχνικῆς ἀδυναμίας ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐνῷ καὶ αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται ἐκτός, συσχετίζει κατ' ἔννοιαν τὸ παρὸν ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, πρὸς τὸ γαλλικὸν τοιοῦτον καὶ σημειοῖ τὰς ἀντιστοίχους παραγράφους τοῦ γαλλικοῦ κειμένου κατὰ τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Longnon: Chronique de Morée (Παρίσιοι 1911).

Τὰ ἐν ὑποσημειώσει σχόλια καὶ αἱ παραλλαγαί, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀλφαβητικοῦ Εὑρετηρίου καθιστῶσι τὴν ἔκδοσιν πρακτικὴν καὶ ἐπιτρέπουσι τὴν γενικὴν καὶ ἱστορικὴν διακρίβωσιν τοῦ κειμένου.

Κατεβλήθη προσπάθεια νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν **ἐλαχίστη χρῆσις** βραχυγραφιῶν. Τούτων αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς.

Ἀδαμ.— Ἀδαμαντίου Α. Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως. Συμβολαὶ εἰς τὴν φραγκοβυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος, τόμ. στ'). Ἀθῆναι 1906.

Ἀραγ. Χρον. (ἢ ἁπλῶς **Ἀραγ.**) = Ἀραγωνικὸν κείμενον Χρονικοῦ Μορέως. Εὕρηται ἐν Libro de los fechos et conquistas del Principado de la Morea. Ἔκδ. Alf. Morel-Fatio. (Soc. de l'Orient latin). Γενεύη 1885.

Βιλλαρδ. Conq. C)ple (ἢ ἁπλῶς: (**Βιλλαρδ.**) = Βιλλαρδουΐνου: Χρονικὸν τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, (4η σταυροφορία **1099**—

1207). Villehardouin: La Conquête de Constantinople 2 vol. νεωτάτη ἔκδ. Edm. Faral (Soc. éd. Belles Lettres) Παρίσιοι 1938—39.

Παλαιοτέρα ἔκδοσις τοῦ ἔργου τούτου ὑπάρχει τοῦ Natalis de Wailly, περιλαμβάνουσα ἐκτὸς τοῦ ἔργου τοῦ Βιλλαρδουΐνου καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ Henri de Valenciennes, Παρίσιοι 1872 (βλέπε ἐν Βιβλιογραφία, τίτλ. 19).

Γαλλ. Χρον. (ἢ ἁπλῶς **Γαλλ.**)=Γαλλικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ Μορέως. Ἡ ἀρίστη καὶ νεωτέρα ἔκδοσις τῆς γαλλικῆς διατυπώσεως τοῦ χρονικοῦ εὕρηται ἐν Livre de la Conqueste de la Princée de l'Amorée ἢ Chronique de Morée (1204–1305). Ἔκδ. J. Longnon (Soc. de l'Histoire de France). Παρίσιοι 1911 (Σημειοῦται καὶ **Chron. de Morée**).

Δραγ.=Δραγούμη Στ. Χρονικῶν Μορέως, τοπωνυμικὰ — τοπογραφικὰ — ἱστορικά. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς (ΚΓ–ΚΖ) Ἀθῆναι 1921.

Ἰταλ. Χρον. (ἢ ἁπλῶς **Ἰταλ.**)=Ἰταλικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ Μορέως. Ἡ ἰταλικὴ διασκευὴ προερχομένη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον Istoria della Morea (Σελ. 414—468) ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ K. Hopf: Chroniques gréco-romanes inédites ou peu connues, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει καὶ ἄλλα σημαντικὰ σχετικὰ κείμενα, γενεαλ. πίνακας κλπ. Ἔκδ. Weidmann Βερολῖνον 1873.

Κ =(Κοπεγχάγιος). Κῶδιξ τῆς Πανεπ. Βιβλ. Κοπεγχάγης. (Codex Havniensis 57), περιλαμβάνων τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει παρίσταται διὰ *τυπογραφικῶν χαρακτήρων νέων*.

Π=(Παρισινὸς) Κῶδιξ Ἑλληνικοῦ κειμένου τῆς Ἐθν. Βιβλ. Παρισίων (Parisinus 2898 gr.). Ἐκδοθεὶς κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ Buchon καὶ Schmitt καὶ οὗτινος τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευόμενα χωρία παρίστανται διὰ *τυπογρ. χαρακτήρων κυρτῶν*.

Αἱ ἐν ὑποσημειώσει γραφαὶ καὶ παραλλαγαὶ στίχων τοῦ Παρισινοῦ κώδικος παρατίθενται ἁπλῶς μὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ σχετικοῦ στίχου μόνον καὶ ἄνευ ἄλλου τινὸς διακριτικοῦ, ἐνῶ αἱ σπανιώτατα σημειούμεναι γραφαὶ ἄλλων κωδίκων παρίστανται πρὸς διάκρισιν μὲ τὴν βραχυγραφίαν τοῦ σχετικοῦ κώδικος (Κ, ἢ Τ) καὶ τὸν ἀριθμὸν στίχου.

Schmitt John Schmitt: The Chronicle of Morea. Κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως. (Byzantine texts edited by I.B.Bury, ἐκδ. Methuen) Λονδῖνον 1904.

Τ =(Ταυρίνειος). Κῶδιξ Ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ ἀποκείμενος ἐν Τουρίνῳ τῆς Ἰταλίας (Codex Taurinensis B.II.1).

Ψευδ. =(Ψευδοδωρόθεος). Δωροθέου Μονεμβασίας, Βιβλίον ἱστορικόν, περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας. Γνωστὸν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χρονογράφος. Ἐτυπώθη πολλάκις ἐν Ἑνετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1631. Αἱ συνηθέστεραι ἐκδόσεις εἶναι τοῦ 1786 καὶ 1814. Ἐκ τοῦ Ψευδοδωροθέου ἐνδιαφέρει ἐν προκειμένῳ τὸ κεφ. «Περὶ πότε ἐπῆραν οἱ Φράγγοι τὸν Μωρέαν», σελ. 461 ἑξ. ὅπερ εἶναι διασκευὴ τοῦ ἑλλην. κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως.

Λεξ. Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλλην. γλώσσης Δημητράκου Ἀθῆναι 1939

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

Θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ ἀφήγησιν μεγάλην·
κι ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀκροαστῆς, ὀλπίζω νὰ σ' ἀρέσῃ.
[§ 2]. *Ὅταν τὸ ἔτος ἤτονε, ἀπὸ κτίσεως κόσμου,*
ἑξάκις χιλιάδες δὲ κ' ἑξάκις ἑκατοντάδες
καὶ δώδεκα ἐνιαυτούς, τόσον καὶ οὐχὶ πλέον,
διὰ συνεργίας καὶ προθυμίας, μόχθου πολλοῦ καὶ κόπου
τοῦ μακαρίου ἐκεινοῦ φρὲ Πιέρου ἐρημίτου,
ὅστις ἀπῆλθε στὴν Συρίαν, νὰ ἔχῃ προσκυνήσει
ἔσω εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο.
Κι ὡς ηὗρε τοὺς χριστιανούς, ὁμοίως τὸν πατριάρχην,
οἵτινες ἐδουλεύασιν ἐκεῖ τὸν ἅγιον τάφον,
τὸ πῶς τοὺς ἀτιμώνασιν τὸ ἀβάφτιστον τὸ ἔθνος,
ἐκεῖνοι οἱ Σαρεκηνοὶ ὅπου τὸν ἀφεντεῦαν·

1. Οἱ πρῶτοι 104 στίχοι ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Παρισινοῦ κώδικος, καθόσον τὰ πρῶτα φύλλα τοῦ κώδικος Κοπεγχάγης ἐλλείπουσιν. Ὁ Κοπεγχάγιος κῶδιξ, παρουσιάζει περαιτέρω ἄλλας παραλείψεις ὀλιγώτερον σημαντικὰς καὶ σχετικῶς ὄχι τόσον πολλὰς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοῦ Παρισινοῦ κώδικος. Πάντα τὰ ἐκ τῶν παραλείψεων κενὰ συμπληροῦνται ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει τοῦ Χρονικοῦ, παρατιθεμένων τῶν ἀντιστοίχων χωρίων τοῦ Παρισινοῦ κώδικος, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον, πρὸς διάκρισιν, παρίσταται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων κυρτῶν.

4. Τὸ ἔτος 6612, ἀπὸ κτίσεως κόσμου κατὰ τὸ Βυζαντινὸν σύστημα, ἀφαιρουμένων 5508 ἐτῶν, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1104 μ.Χ. Πρόκειται προφανῶς ἐνταῦθα περὶ χρονολογικοῦ λάθους, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποπίπτει καὶ ἡ γαλλικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ, διότι, ὡς γνωστόν, ἡ πρώτη σταυροφορία ἐγένετο τῷ 1096—1099 καὶ οὐχὶ τῷ 1104.

7. Ὁ γάλλος μοναχὸς Πέτρος Ἐρημίτης (1050—1115) μεταβὰς εἰς Παλαιστίνην τῷ 1093—1094 καὶ διαπιστώσας τὰ βασανιστήρια τῶν προσκυνητῶν τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀνέλαβε, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Β' νὰ διεκτραγῳδήσῃ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ κατάστασιν καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἐν τῇ Δύσει. Ὡς σταυροφόρος ὑπῆρξεν διάσημος διὰ τὰς διώξεις τὰς ὁποίας διέπραξε μετὰ τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγάς του συρφετοῦ ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τὴν διαγωγήν του ἔναντι τῶν συντρόφων του σταυροφόρων ἐν Ἀντιοχείᾳ.

13. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἐπρόκειτο περὶ τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ περὶ τῶν Σελτζούκων Τούρκων, οἵτινες γενόμενοι κύριοι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ 1076, εἶχον καταστήσει ἀφόρητον τὴν ἐν Παλαιστίνῃ κατάστασιν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ἐντεῦθεν ἡ ἐξέγερσις ἐν τῇ Δύσει καὶ ἡ πρώτη Σταυροφορία. Ὅταν τῷ 1099 ἔφθασαν εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ Σταυροφόροι, κατέλαβον τὴν χώραν ἀπὸ τοὺς Φατιμίδας, οἵτινες ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἔτους τὴν εἶχον κυριεύσει καὶ εἶχον ἐκδιώξει τοὺς Σελτζούκους (πρβλ. ὑποσημ. στ. 96).

ὅταν ἐλειτούργα κ' ὕψωνεν τὰ ἅγια ὁ πατριάρχης,
μὲ δύναμης τὰ ἅρπαζαν κ' ἐρρίχτασίν τα κάτω,
κι ἂν ἦτον τόσα ἀπότολμος νὰ τοὺς ἀντιμιλήση,
εὐτὺς χάμω τὸν ἔρριπταν, πολλὰ τὸν τιμωροῦσαν.
Ἰδόντας τοῦτο ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὁ ἐρημίτης,
μεγάλως ἐβαρέθηκεν, ἔκλαψεν ἐλυπήθην,
καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην.
«Ὡς χριστιανὸς ὀρθόδοξος ὀμνύω σας καὶ λέγω·
»ἂν δώση ὁ Θεὸς κ' ἡ δόξα του ν' ἀποστραφῶ στὴν Δύση,
»στὸν Πάπα τὸν ἁγιώτατον κ' εἰς ὅλους τοὺς ρηγᾶδες
»βούλομαι ἐλθεῖν σωματικῶς νὰ τοὺς εἰπῶ τὰ βλέπω,
»κι ὀλπίζω εἰς ἔλεος Χριστοῦ νὰ τοὺς παρακινήσω,
»νὰ ἔλθουν μὲ τὰ φουσσᾶτα τους ἐδῶ στὸ μέρος τοῦτο,
»νὰ ἐβγάλουν τοὺς Σαρεκηνοὺς ἐκ τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον».
Λοιπὸν θρηνῶντας ἐστράφηκεν καὶ εἰς τὴν Ρώμην ἦλθεν·
Τοῦ Πάπα ἀφηγήσετον τὰ ἤκουσεν καὶ εἶδεν.
Κι ὁ Πάπας, ὡς τὸ ἤκουσεν τὸ πῶς τὸν ἀφηγᾶτον,
ἔκλαψεν σφόδρα, λυπηρά, μεγάλως ἐλυπήθην·
εὐτὺς ὁρίζει, γράφουσιν εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα·
γαρδιναλέους ἀπέστειλεν, λεγάτους κ' ἐπισκόπους,
εἰς τὸ ρηγᾶτο Φράντσας τε καὶ τόπους τοὺς ἑτέρους,
ἔνθα ἦσαν οἱ Χριστιανοί, ὅπου καὶ ἀφεντεῦαν·
εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν εἰς αὔτους ἀποστείλει·
εἴτις ἀπέλθῃ στὴ Συρίαν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον,
ὅσα καὶ ἂν ἁμάρτεσεν ἀφότου ἐγεννήθη,
νὰ ἔχῃ τὴν συμπάθειον εὐτὺς τῶνε φταισμάτων.
Ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἅπαντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Δύσης,
εὐτὺς ἐπῆραν τὸν σταυρὸν κ' εἰς τὸν Χριστὸν ὠμόσαν
νὰ ἀπέλθουν νὰ ἐβγάλουσιν τὸ γένος τῶν βαρβάρων.
Τῶν χριστιανῶν ἡ ἕνωσις ἐγίνοτον μεγάλη·
ὀγδοῆντα ὀχτὼ εὑρέθησαν χιλιάδες καβαλλάροι,
κι ὀχτακοσίες δεκοχτὼ χιλιάδες οἱ πεζοί τους.
[§ 3]. *Ἐκ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκεῖθεν ἀπεράσαν·*
τὸν τόπον τῆς Ἀνατολῆς, Τοῦρκοι τὸν ἐκρατοῦσαν.

18. ἑξ. Αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ μέχρι τοῦ στίχ. 104 ἐλήφθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Γουλιέλμου ἀρχιεπισκόπου Τύρου (1130—1193), ἱστορικοῦ τῶν Σταυροφοριῶν, Guillaume de Tyr, Historia rerum in partibus transmarinis gestarum 1095—1184, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται μία τῶν κυριωτέρων πηγῶν τῆς ἱστορίας τοῦ φραγκικοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ.

30. Ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ Β'. Συνεκάλεσε σύνοδον εἰς Κλερμὸν τῆς Ὠβέρνης (1095), ὅπου ἀπεφασίσθη ἡ Σταυροφορία. Ἐπακολουθοῦν ἐνθουσιώδεις συγκεντρώσεις εἰς διάφορα μέρη τῆς Δύσεως ὁπόθεν ἐκκινοῦν τὰ πλήθη διὰ τὸν ἱερὸν πόλεμον μὲ τὴν ἰαχήν: «Deus lo volt», «ὁ Θεὸς τὸ θέλει».

Ὁ βασιλεὺς γὰρ τῶνΡωμαίων, Ἀλέξης ὁ Βατάτζης,
ἰδὼν τὸ πλῆθος τῶν Φραγκῶν, συμβίβασιν ἐποῖκεν,
ὅρκον, συνθήκας ἔποικεν μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες·
τὸν τόπον τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἦτον γονικόν του,
ἂν δώσῃ ὁ Θεὸς κ' ἐβγάλουσιν τοὺς Τούρκους ἀπ' ἐκεῖθεν,
ἐὰν τοῦ παραδώσουσιν τὸν τόπον καὶ τὰ κάστρη,
σωματικῶς νὰ ἀπελθῇ μ' αὐτοὺς εἰς τὴν Συρίαν,
νὰ ἔχῃ μετ' αὐτὸν δώδεκα χιλιάδες καβαλλάρους.
Οἱ Φράγκοι γὰρ ὡς ἄνθρωποι ἀληθινοὶ εἰς πάντα,
ἐπίστεψαν τοῦ βασιλέως τοὺς λόγους κι ὤμοσάν του.
Οἱ Φράγκοι, ἀπεὶν ὠμόσασιν, τοὺς ὅρκους ἐβαστάξαν·
περνοῦν εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὸν τόπον ἐκερδίσαν,
εὐτὺς τὸν ἐπαράδωκαν Ἀλέξιον τὸν Βατάτζην,
ὅπου ἦτον τότες βασιλεὺς ὅλης τῆς Ρωμανίας.
Ἐπεὶν γὰρ ἐπαράλαβεν τὰ κάστρη καὶ τὲς χῶρες,
βουλὴν ἐπῆρεν δολερὴ μετὰ τοὺς ἄρχοντές του,
τὸ πῶς νὰ εὕρουν ἀφορμή, καὶ πῶς νὰ ἔχουν μείνει
ἐκ τὸ ταξεῖδι τῆς Συρίας, καὶ νὰ μὴ κιντυνέψουν.
Ἐνταῦτα ἑνώθη ὁ βασιλεὺς μετὰ τοὺς πριγκιπᾶδες,
τοὺς κεφαλᾶδες κι ἀρχηγοὺς τοῦ Φράγκικου φουσσάτου,
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτούς, ταῦτα τοὺς συντυχαίνει·
«Πρῶτο τὸν Θεὸν εὐχαριστῶ, δεύτερο ἐσᾶς ὁμοίως,
» ὅπου μὲ ἐβοηθήσετε κ' ἡπῆρα τὸ γονικό μου.
» Ἐν τούτῳ σᾶς παρακαλῶ, νὰ ἔναι μὲ βουλή σας,
» δότε με μῆναν τέρμενο ὅπως διὰ νὰ μείνω,
» τὰ κάστρη, τὰ ἐκερδίσετε, νὰ τὰ ἔχω σιταρχίσει,
» νὰ ὀρθώσω τὰ φουσσᾶτα μου, νὰ ἔλθοῦσι μετ' ἐμένα·
» εὐτὺς νὰ ὁρμήσω, νὰ ἔρχωμαι ἔνθα καὶ νὰ σᾶς εὕρω».
[§ 4]. *Οἱ Φράγκοι ὡς χριστιανοὶ δόλον οὐκ ἐσκοπῆσαν,*
ἐπίστεψαν τὸν λόγον του καὶ ἀποχαιρετοῦ τον·
τὴν Ἀρμενίαν ἐπέρασαν, εἰς Ἀντιοχείαν ἀπῆλθον·
κι ὁ βασιλεὺς ἀπέμεινεν, ἀπέργωσεν τοὺς Φράγκους,
τὸν ὅρκον ὅπου ὤμοσεν ἔσφαλε, ἐπάτησέ τον,
καὶ οὐκ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοὺς καθὼς τοὺς εἶχε ὀμόσει.
Ἔδε σφάλμα, τὸ ἔποικεν, ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος·

48. Τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ παρουσιάζει πολλὰς ἀνακριβείας, φανταστικὰς εἰδήσεις κλπ., περιπίπτει δὲ εἰς πλείστας συγχύσεις χρονολογιῶν καὶ προσώπων. Ἐν προκειμένῳ δὲν πρόκειται περὶ Ἀλεξίου Βατάτζη, ἀλλὰ περὶ τοῦ πατρὸς τῆς περιφήμου Ἄννας Κομνηνῆς, αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ (1081—1118).

59. Οἱ Φράγκοι καταλαβόντες τὴν Νίκαιαν (20 Ἰουνίου 1097), παρέδωσαν αὐτὴν εἰς τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα.

ὅλοι τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐκατηγορῆσαν.
Οἱ Φράγκοι, ὅταν ἀπήλθασιν εἰς τὴν Ἀντιοχείαν,
πολλὰ ἐκακοπάθησαν ἕως νὰ τὴν ἐπάρουν.
Ἀφότου γὰρ ἠπήρασιν τῆς Ἀντιοχείας τὴν πόλιν,
ἐκεῖ ἐξεχειμάσασιν μέχρι τὸν μάρτιον μῆνα·
κ᾿ ἐκεῖθεν ἐξεβήκασιν τὰ μέρη τῆς Συρίας,
κουρσεύοντα, κερδίζοντα τὰ κάστρη καὶ τὲς χῶρες·
πολλοὺς πολέμους ἔποικα μὲ τὸ ἔθνος τῶν βαρβάρων,
καθὼς ἐγγράφως ηὕραμεν λεπτῶς εἰς τὸ Βιβλίο
τῆς Κουγκέστας, ὅπου ἔγινεν ἐτότες στὴν Συρίαν.
Καὶ ταῦτα γὰρ συνοπτικὰ σὲ γράφω νὰ μανθάνῃς,
διατὶ σπουδάζω νὰ στραφῶ εἰς τὴν ἀφήγησίν μου.
Ἀφότου γὰρ ἐσέβησαν ἀπέσω στὴν Συρίαν,
εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐδιέβησαν ὁλόρθα·
τὴν χώραν ἐπολέμησαν, ἐσέβησαν ἀπέσω.
Ἐπεὶν γὰρ ἀπεσώσασιν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον,
δόξαν καὶ ὕμνον ἔδωκαν τὸν ποιητὴν καὶ πλάστην·
βουλὴν ἐπῆραν οἱ ἀρχηγοὶ ποῖον νὰ ποίσουν ρῆγαν·
πολὺ ἐσυνερίζονταν, δι᾿ οὗ εἶχαν μεγάλην δόξαν.
Οἱ δὲ ὅλοι οἱ φρονιμώτεροι καὶ τὸ κοινὸ μετ᾿ αὔτους

84. Ἡ Ἀντιόχεια, κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων τὴν 3 Ἰουνίου 1098. Μετ᾿ οὐ πολὺ ὅμως ὁ Τοῦρκος Ἐμίρης τῆς Μοσούλης Κερμπογκὰ ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σταυροφόρων μὲ πολυάριθμον στρατὸν καὶ τοὺς πολιορκεῖ ἐν Ἀντιοχείᾳ. Οἱ σταυροφόροι, καίτοι ἀποδεκατισθέντες ἀπὸ τὰς κακουχίας τῆς ἐκστρατείας καὶ τὰς ἀσθενείας, ἐπιχειροῦν ἔξοδον καὶ κατορθώνουν νὰ νικήσουν καὶ νὰ διαλύσουν τοὺς Τούρκους.

91—92. Τὸ Βιβλίο τῆς Κουγκέστας. Ὁ Buchon πιστεύει ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Γουλιέλμου τῆς Τύρου, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῆς κατακτήσεως τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Φράγκων. (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 18 ἑξ.). Τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο ἔργον ὁ Buchon παραλληλίζει πρὸς τὸ παρὸν Χρονικόν, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν γνώμην του, εἶναι τὸ Βιβλίον τῆς Κουγκέστας τῆς Ρωμανίας καὶ τοῦ Μορέως, ὡς πραγματευόμενον καὶ τοῦτο περὶ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μορέως ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τοῦ ὁποίου τὸ πρωτότυπον συνετάχθη ἴσως κατ᾿ ἀπομίμησιν ἐκείνου. Ἡ γαλλικὴ διατύπωσις τοῦ παρόντος Χρονικοῦ ἀρχίζει μὲ τὸ Προοίμιον: C'est le livre de la Conqueste de Constantinople et de l'empire de Romanie et dou pays de la Princée de la Morée... (Πρβλ. Chronique de Morée, ἔκδ. Longnon σελ. 1, ὡς καὶ Buchon Recherches historiques 2 τόμος, Σελ. 5, ὑποσημ. 2). Βλέπε ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. θ΄.

96. Ἀφοῦ κατέλαβον τὴν Ἔδεσσαν Πτολεμαΐδα κλπ. οἱ Φράγκοι φθάνουν πρὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ὁποίαν, κατόπιν πολιορκίας 39 ἡμερῶν, κυριεύουν. Οἱ Σταυροφόροι εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς πόλεως τὴν 15 Ἰουλίου 1099, ἡμέραν Παρασκευήν. Νικηταὶ σπεύδουν νὰ προσευχηθοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Παναγίου τάφου. Ἐπηκολούθησε τρομερὰ σφαγὴ πολλῶν χιλιάδων Μουσουλμάνων ἐπὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸν Ἅγιον Τάφον.

τὸν Κοτευφρῶνεν ντὲ Μπουλιοῦ ἐγλέξαν διὰ ῥῆγαν.
δι' οὗ ἦτον φρονιμώτερος, ἐνάρετος εἰς ὅλους·
ἀφέντην τὸν ἐποίκασιν καὶ ῥῆγαν τῆς Συρίας.
Ἐκεῖνος γάρ, ὡς φρόνιμος, τὴν ἀφεντίαν ἐδέχτη·
τὸ στέμμα γὰρ τὸ χρύσινον οὐδὲν τὸ ἐπαραδέχτη
στὴν κεφαλήν του κἂμ ποσῶς νὰ τὸ τοῦ ἔχουν βάλει,
λέγας· Οὐκ ἦτον ἄξιος, οὐδὲ εὔπρεπον ὑπῆρχε,
ἐκεῖ ὅπου ἐστέψαν τὸν Χριστὸν μὲ ἀκάνθινον τὸ στέμμα,
νὰ στέψουσιν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον μὲ χρυσίον.
Ἀφότου γὰρ ἐπλάτυνεν τῶν Φραγκῶν ἡ ἀφεντία
εἰς τὸ ρηγᾶτο τῆς Συρίας, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
οὐδὲν ἐδιάβαιναν ποσῶς πέντε ἢ δέκα χρόνοι,
ἐκ τὸ ρηγᾶτο τῆς Φραγκίας, ἀπὸ τὴν Ἀγλητέρραν,
κι ἀπὸ τὰ ἄλλα ἕτερα τῆς Δύσεως τὰ ρηγᾶτα,
ὅσοι ἀγαποῦσαν τὸν Χριστὸν κ' εὐσέβειαν ἐποθοῦσαν,
νὰ μὴ περάσωσιν λαός, πλῆθος φτωχοὶ καὶ πλούσιοι,
εἰς τὴν Συρίαν ἀπέρχονται εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον·
συφάμελοι ὑπαγαίνασιν ἐκεῖ κ' ἐκατοικοῦσαν,
οἱ μὲν διὰ τὸ προσκύνημα, καὶ ἄλλοι διὰ τὴν δόξαν.
[§ 5]. Παρελθουσῶν γὰρ τῶν χρονῶν ἑκατὸν πληρωμένων.

107. τὸ γὰρ τὸ στέμμα τὸ χρυσὸ 108 νὰ τοῦ τὸ ἔχουν β. 109. λέγων· «Οὐκ εἶμαι ἄξιος... 112. τῶν Φράγκων 113. καθάρια σὲ τὸ λέγω 114. οὐδὲν ἐδιέβηκαν 115. Ἐκκλητέραν 117. Καὶ εὐσέβειαν εἶχαν 118. πολλοὶ ἐπερνοῦσαν, ὑπάγαιναν 119. ἀπέρχονταν 121. οἱ δὲ διὰ τὴν δόξαν 122. τῶν γὰρ χρονῶν

103. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ ἡ παραφθορὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων εἶναι φαινόμενον συνηθέστατον. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ Γοδοφρείδου Μπουγιόν, (Godefroy de Bouillon, 1058—1100), ὅστις ὡς δοὺξ τῆς Κάτω Λωραίνης ἐπώλησεν ἐν Γαλλίᾳ ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του, χάριν τῆς πρώτης σταυροφορίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος. Ἐκλεγεὶς κατόπιν (25 Ἰουλίου 1099) βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἠρνήθη τὸν τίτλον τοῦτον ἀπὸ μετριοφροσύνην καὶ χριστιανικὴν εὐσέβειαν, ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Προστάτου τοῦ Παναγίου Τάφου. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ φραγκικοῦ κράτους τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρξε σπουδαῖος, καθὼς ἐπίσης καὶ ὡς νομοθέτης, καταρτίσας τὰς «Ἀσσίζας τῆς Ἱερουσαλὴμ», αἱ ὁποῖαι κατόπιν ἀπέβησαν σπουδαία πηγὴ τῆς φραγκικῆς νομοθεσίας καὶ διὰ τῶν ὁποίων διωργανώθη κατὰ τὰ φραγκικὰ φεουδαρχικὰ πρότυπα, τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Κύπρου, καὶ κατόπιν ἅπασα ἡ φραγκικὴ Ἀνατολὴ μετὰ τοῦ Μορέως. (Βλέπε Βιβλιογραφίαν, τίτλ. 23-26.

105. Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἀρχίζει τὸ κείμενον τοῦ Κοπεγχαγίου κώδικος, τοῦ ὁποίου ἐλλείπουσι τὰ πρῶτα φύλλα. Τὸ κείμενον τοῦ κώδικος τούτου, ὅστις εἶναι ὁ ἀρχαιότερος καὶ αὐθεντικώτερος τῆς ἑλληνικῆς διατυπώσεως τοῦ Χρονικοῦ καὶ ἐλήφθη ὡς βάσις εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, παρίσταται διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων νέων.

ἀφότου ἐγένετον ἐκεῖνο τὸ πασσάτζο,
τὸ ἔτος ἐτότε ἔτρεχεν τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου
ἕξι χιλιάδες, λέγω σε, κ' ἑφτὰ ἑκατοντάδες,
καὶ δεκαέξι μοναχοὺς χρόνους εἶχεν τὸ ἔτος,
οἱ κόντοι ἐκεῖνοι ἑνώθησαν, ὅπερ ἐδῶ ὀνομάζω,
κι ἄλλοι μεγάλοι ἄνθρωποι ἐνῷ ἦσαν ἐκ τὴν Δύσιν·
ὅρκον ἐποίησαν ὁμοῦ καὶ τὸν σταυρὸν ἀπῆραν,
ὅπως ὁμοῦ περάσωσιν εἰς τῆς Συρίας τὰ μέρη,
ἐκεῖσε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἰς τοῦ Κυρίου τὸν τάφον.
Ὁ πρῶτος ἦτον ὁ Παντουής, κόντος ἦν τῆς Φιλάντρας·
τὸν δεύτερον ἐλέγασιν τὸν κόντον τῆς Τσαμπάνιας·
τὸν τρίτον γὰρ ὠνόμαζαν τὸν κόντον τῆς Τουλούζας.
Τὸ δὲ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ τῶν φλαμουραρίων,
ὅπου ἦσασιν εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸ ταξεῖδι ἐκεῖνο,
οὐκ ἠμπορῶ νὰ τοὺς εἰπῶ διὰ τὴν πολυγραφίαν.
Βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι
τὸ ποῖον νὰ ποιήσουν κεφαλὴν ἀπάνω εἰς τὰ φουσσᾶτα.
Ἐν τούτῳ ἀποδιαλέξασιν τὸν κόντον τῆς Τσαμπάνιας,
διατὶ ἦτον εὐτροπώτερος κ' εἰς τ' ἄρματα ἐπιδέξιος·
ἐκεῖνος ἦτον νεούτσικος, χρονῶν εἰκοσιπέντε·
καὶ διὰ τὴν παρακάλεσιν ὅλων τῶν κεφαλάδων
τὸ ὀφφίκιον ἐπαράλαβε, μὲ προθυμίαν τὸ ἐπῆρε.
Ἐνταῦτα ἀπήρασιν βουλὴν ὅτι νὰ ἀπελθοῦσιν,
ὁ κατὰ εἷς εἰς τὸν τόπον του διὰ νὰ οἰκονομηθοῦσι·
εἰς τὸν ἐρχόμενον καιρόν, εἰς τὸ ἔμπα τοῦ ἀπριλίου,

123. ἀφόντου γὰρ ἐγίνετον ἐκεῖνο τὸ πασσάτζιο, 126. δεκαὲξ ἐνιαυτούς 128. ὁποῦσαν ἐκ τὴν Δύσιν 129. ὠμόσασιν... ἐπῆραν, 135. καὶ τῶν φλαμπουριάρων 136. Παραλείπεται ὁ στίχος 138. ἐπήρασιν 139. ποῖον νὰ ποίσουν 140. ἀποδιάλεξαν τὸν κόντο 141. εὐπρεπέστατος 146. ὁ καθεὶς εἰς

125 (Πρβλ. καὶ σημ. στιχ. 4). Τὸ ἔτος 6716 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1208 μ.Χ. Πρόκειται προφανῶς περὶ χρονολογικοῦ λάθους τοῦ κειμένου, καθόσον ἡ Δ' Σταυροφορία χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1199 ὅτε ἐλήφθησαν αἱ πρῶται ἀποφάσεις. Ἡ Δ' Σταυροφορία παρεσκευάσθη τῷ 1201—1202, ὁπότε τὰ πλήθη φθάνουν εἰς Βενετίαν διὰ νὰ καταλήξουν τῷ 1203 εἰς Κων) πολιν.

132. Βαλδουῖνος, κόμις τῆς Φλάνδρας (Baudouin IX, 1196—1205).

133. Κόμις τῆς Καμπανίας Θεόβαλδος (Thibaud III, 1197—1201). Γεννηθεὶς τῷ 1177 ἀπέθανε νεώτατος τὴν ἡλικίαν, μόλις 24 ἐτῶν, τὴν 24 Μαΐου 1201 (Πρβλ. στ. 151).

134. Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Μεταξὺ τῶν κυρίων πρωτεργατῶν τῆς Δ' Σταυροφορίας, ἤτοι τοῦ Βαλδουΐνου καὶ τοῦ κόμιτος τῆς Καμπανίας, ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ κόμις τοῦ Μπλουὰ Λουδοβῖκος (Louis, comte de Blois), καὶ οὐχὶ ὁ Κόμις τῆς Τουλούζης.

ἀμφότεροι νὰ ἐσμίξουσιν, εἰς τὴν Συρίαν ν' ἀπέλθουν.
[§6]. Κι ἀφότου ἀπεχωρίστησαν, στοὺς τόπους τους
ἀπῆλθαν·
οὐδὲν ἐδιάβησαν ποσῶς κανένας μῆνας, δύο,
ἀπὸ ἁμαρτίας ἐγίνετον κι ἀπέθανεν ὁ κόντος,
ἐκεῖνος ὁ παράξενος, ὁ κόντος τῆς Τσαμπάνιας.
Θρῆνος καὶ θλίψη ἐγίνετον ς' ὅλους τοὺς πελεγρίνους·
κι ἀπὸ τὴν θλῖψιν τὴν πολλὴν ἦλθαν νὰ κιντυνέψουν,
νὰ ἀφήκουσιν τὸ πέραμα καὶ τὸ πασσάτζο ἐκεῖνο·
ἔδε ἁμαρτία ὅπου ἐγίνετον, ὁ θάνατος τοῦ κόντου.
[§7]. Ἐν τούτῳ, ὡς ἠθέλησε Θεὸς νὰ γένῃ τὸ πασσάτζο,
ὅπως νὰ μὴ ἀπορήσωσι τόσοι μεγάλοι ἄνθρωποι,
νὰ μείνουν καὶ ἀφήσουσι τέτοιον καλὸν ταξεῖδιν,
εἷς ἀπὸ αὐτοὺς εὑρέθηκεν χρήσιμος καβαλλάρης·
ἄνθρωπος ἦτο εὐγενικός, φρόνιμος ὑπὲρ μέτρου,
μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἔλεγαν, ντὲ Βιλαρντουῆ τὸ ἐπίκλην,
καὶ μέγας πρωτοστράτορας ἦτον γὰρ τῆς Τσαμπάνιας.
Ἐκεῖνος ἦτο ὁ μαΐστορας καὶ ὁ πρωτοσύμβουλός του,
ἐκεινοῦ τοῦ μακαριτοῦ τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
ὅπου τὸν ἐσυμβούλευεν νὰ ποιήσουν τὸ ταξεῖδιν·
κι ὡς εἶδεν γὰρ τὸ ἐριζικόν, τὸν θάνατον τοῦ κόντου,
ἀνέλαβεν τὴν ὑπόθεσιν τὸ τοῦ πασσάτζου ἐκείνου.
Ἐλόγισεν, ὡς φρόνιμος, ὅτι ἁμαρτία ἤθελε εἶσται,
διὰ ἑνὸς ἀνθρώπου θάνατον νὰ μείνῃ τὸ πασσάτζο
κ' ἡ σωτηρία τῶν χριστιανῶν, ψέγος ἤθελεν εἶσται.
[§8]. Ἀπῆρεν δύο καβαλλαρίους ὅπου εἶχε ἐκ τῆς
βουλῆς του·
ἐκ τὴν Τσαμπάνια ἐξέβηκεν εἰς τὴν Φιλάντριαν ἦλθεν,

148. ν' ἀπέλθουν στὴν Συρίαν 149. Κι' ἀφῶν... ἀπῆλθον 150. εἰς μῆνας ἢ καὶ δύο, 155. ν' ἀφήσουσι τὸ πέραμα κ' ἐκεῖνο 156. ὅπου ἔγινεν 157. ὡς ἤθελε ὁ θεὸς κ' ἐγίνη 159. τοιοῦτον καλὸν ταξεῖδι, 161. εὐγενής... μέτρον 162. μισὲρ Τζεφρὲ τὸν ἔλεγαν, Βαλλαρδουῆ 163. εἰς τὴν Τσαμπάνιαν. 164. ὁ μάστορας 166. ἐσυβούλεψεν 168. ἐκείνου τοῦ πασσάντζου 169. θέλει εἶσται 170. τὸ πασσάντζιο 171. ψέγος μέγας 172 Ἐπῆρεν δύο καβαλλαρέους ὁποὖχεν τῆς βουλῆς τοῦ· 173. ἐδιέβην,

162. Πρόκειται περὶ τοῦ Γοδοφρείδου Βιλλαρδουΐνου (Geoffroy de Villehradouin 1164—1216 περίπου) Πρωτοστράτορος τῆς Καμπανίας, κατόπιν δὲ τῆς ἐν Κων)πόλει λατινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ συγγραφέως τῆς Ἱστορίας τῆς κατακτήσεως τῆς Κων)πόλεως (La Conquête de Constantinople), ἥτις εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ περιφημότερα καὶ ἀρχαιότερα ἱστορικὰ μνημεῖα τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ ταυτοχρόνως μία τῶν σπουδαιοτέρων ἱστορικῶν πηγῶν τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι. (Βλέπε προηγ. σελ. ιζ', ἐν Βιβλιογραφίᾳ, τίτλ. 19.

ηὗρεν τὸν κόντον Παντουὴν μεγάλως λυπημένον.
διὰ τὴν θανὴν ποῦ ἐγίνετον στὸν κόντον τῆς Τσαμπάνιας,
κι ἀφότου συνεθλίβησαν ἀμφότεροι οἱ δύο,
μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος, παρηγορᾷ τον κόντον·
καὶ τόσον ἔξευρε νὰ εἰπῇ, τόσην βουλὴν νὰ δώσῃ,
ὅτι ἐμεταστερέωσεν νὰ γένῃ τὸ πασσάτζο.
Κι᾿ἀφότου ἐστερεώσασιν ὅτι νὰ τὸ πληρώσουν,
ὁ κόντος τῆς Φιλάντριας τοῦ ἔδωκε ἕναν καβαλλάρην
νὰ ὑπάῃ μετ' αὐτὸν σύντροφος στὸν κόντο τῆς Τουλούζας.
Εὐθέως τὸν δρόμον ἔπιασαν κ' εἰς τὴν Προβέντσαν ἦλθαν·
τὸν κόντον ηὗραν λυπηρόν, εἰς σφόδρα ἦτον θλιμμένος,
τὸ μὲν ἦτον διὰ τὴν θανὴν τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
τὸ πλειότερον, ὡς ἔλεγε, διὰ τὸ πασσάτζο ἐκεῖνο
ὅπου ἦσαν καταπιάσοντα κι ἀρτίως ἐσκανταλίστη.
Καί τότε ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
ἄρχισε νὰ τὸν παρηγορᾷ κ' ἐπληροφόρεσέ τον,
τὸ πῶς ὁ κόντος Παντουής, ὁ ἀφέντης τῆς Φιλάντριας,
θέλει καὶ ἐμεταστερέωσεν νὰ γένῃ τὸ πασσάτζο.
«Διὰ τοῦτο ἀπέστειλεν ἐδῶ τὸν καβαλλάρη ἐτοῦτον
»κ' ἐμὲν ὡσαύτως μετ' αὐτόν, πληροφορίαν σὲ λέγω,
»νὰ σὲ πληροφορέσωμεν, ἂς ἔν' τὸ θέλημά σου,
»εἰς τόπον ὅπου ὀρέγεσαι νὰ ἐσμίξετε οἱ δύο,
»νὰ γράψωμεν καὶ τῶν ἀλλῶν ὅπου εἰς τὸν ὅρκον εἶναι,
»νὰ ἔλθουν κ' ἐκεῖνοι μετὰ ἐσᾶς νὰ ἑνωθῆτε ἀλλήλως,
»τὸ πρᾶγμα νὰ στερεώσετε τὸ πῶς θέλετε πράξει»,
'Ο κόντος γάρ, ὡς φρόνιμος, ἐκεῖνος τῆς Τουλούζας,
ἀκούσων τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ τοὺς λόγους καὶ τὴν πρᾶξιν,
εὐθέως ἐσυγκατέβηκεν κ' εἰς τὴν βουλήν του ἐσέβη.
'Εν τούτῳ ἐδιορθώσασιν τὸ ποῦ νὰ ἑνωθοῦσιν.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ πολλάκις νὰ βαρειέσαι;
εἰς τὴν Μπουργούνια ἐσμίξασιν ἀμφότερ' οἱ κοντᾶδες·
βουλὴν ἀπῆραν ἑνομοῦ μετὰ τοὺς πελεγρίνους,

174. εὗρε τὸν κόντο Μπατουὴν 175. ποῦ ἔγινεν στὸν κόντε 176. ἐσυνθλίβησαν 177. παρηγορᾷ τὸν κόντο· 178. καὶ τόσο ἤξευρε νὰ πῇ, 179. ὅτι ἐμεταστέριωσε 180. Κι ἀφῶν τὸ ἐστερέωσαν 181. ὁ κόντος Φλάντρας... ἕναν του καβαλλάρη 183. Εὐτὺς... εἰς τὴν Προβέντσα ὑπᾶσιν· 186. τὸ πλεώτερον, ὡς ἔλεγε, διὰ ἐκεῖνο τὸ πασσάντζο, 187. ὅπου οὕτως ἐσιάστησαν κ' ἐδάρτε ἐσκανταλίστη. 189. παρηγορᾷ τον τὰ πολλὰ · 190. τῆς Φιλάντρας 191. θέλει καὶ ἐστερέωσεν 194. νά σε πληροφορήσωμεν 195. Παραλείπεται ὁ στίχος. 196. ὁποῦναι εἰς τὸν ὅρκον 200. ἠκούσας 201 Εὐτὺς...ἐσέβην· 202. ἐδιόρθωσεν 203. ἂν τύχῃ νὰ βαρειέσαι; ·204. Πουργούνιαν ἔσμιξάν ἀνφότερ' 205. 'Επήρασιν ὁμοῦ

τὸ ποῖον νὰ ποιήσουν κεφαλὴν εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα.
Ἐν τούτῳ οἱ φρονιμώτεροι ὅλων τῶν πελεγρίνων
εἶπαν κ' ἐσυμβουλέψασιν νὰ ποιήσουν τὸν Μπονιφάτσιον·
μαρκέσης ἦτον ντε Μουφαράντ, ἀφέντης μέγας ὑπῆρχεν,
στρατιώτης γὰρ ἐξάκουστος καὶ πρῶτος τῆς Ἰτάλιας.
Δύναμιν εἶχεν φοβερήν, φουσσᾶτα εἶχε μεγάλα·
ἡ ἀδελφή του εὑρίσκετον ρήγαινα τῆς Φραγκίας.
Ἐνταῦτα ἐπαρακάλεσαν ἐκεῖνοι οἱ δύο κοντᾶδες,
ὁμοίως κ' οἱ ἄλλοι ἕτεροι, οἱ πρῶτοι τῶν πελεγρίνων,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ ν' ἀπέλθῃ στὸν μαρκέζην,
νὰ ποιήσῃ τόσον πρὸς αὐτόν, νὰ τὸν παρακαλέσῃ,
ὅπως νὰ καταδέξεται τὴν ἐνοχὴν νὰ πιάσῃ,
ν' ἀπέλθῃ μ' αὐτοὺς στὴν Συρίαν, νὰ ἔνι πρῶτος 'ς ὅλους,
διὰ κεφαλὴν καὶ ὁρίστὴν εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα.
[§ 9]. Οἱ δύο κοντᾶδες τοῦ ἔδωκαν πρὸς ἕναν καβαλλάρην·
ὑπόσχεσιν τοῦ ἐποιήσασιν εἰς ὅσον καταστήσῃ,
νὰ τὸ κρατήσουσιν στερκτὸν καὶ οὐ μὴ τὸ παρατρέψουν.
Ἐν τούτῳ ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἀπεχαιρέτησέ τους,
ἀπῆρεν τοὺς καβαλλαρίους ἐκείνων τῶν δύο κοντάδων,
ὁλόρθα ἀπήλθασιν ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ Μπονοφάτσος.
Στὴν Λάτσαν τὸν ηὑρήκασιν, χώρα μεγάλη ἔνι·
κι ἀφότου ἐπεζέψασιν κ' ἐκατουνέψανέ τους,
εἰς τὸν μαρκέσην ἤλθασιν, γλυκέα τὸν χαιρετοῦσιν
ἐκ μέρους τῶν εὐγενικῶν ἐκείνων τῶν κοντάδων,
εἶθ' οὕτως κι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὁλῶν τῶν πελεγρίνων.

206. νὰ ποίσουν κεφαλὴν ἀπάνω εἰς τὰ φουσσᾶτα. 208. ἐσυβούλεψαν νὰ γένῃ ὁ Μπονοφάτσιος 209. μαρκέζης ὁ ντὲ Μουνφαράτ, ἀφέντης μέγας ἦτον, 211. φοβερὰν... πλεῖστα· 212. ἡ ρήγαινα τῆς Φράντσας 213. οἱ δύο κόντοι 215. μισὲρ Τζεφρὲ...μαρκέζῃ, 217. Καὶ τὴν ἀρχὴν νὰ πιάσῃ, 218. νὰ ἔναι πρῶτος 219. καὶ ὁριστὴν οἱ πάντες νὰ τὸν ἔχουν 220. τὄδωκαν 221. ὑπόσκεση τοῦ ἐποίησαν 222. Παραλείπεται ὁ στίχος. 223. ὁ μισὲρ Τζεφρὲς ἀπέρχεται εἰς αὔτους 224. ἐπῆρε τους... τῶν δύο κόντων 225. ὀρθὰ ἀπήλθασιν... ὁ Μπονιφάτσιος. 226. Στὴν Λάντσαν 227. ἀπεζέψασιν καὶ ἐδιόρθωσάν τους, 228. εἰς τὸν μαρκέζην ἤρθασιν, γλυκία 229. ἐκ μέρος

208. Πρόκειται περὶ τοῦ Βονιφατίου Β' Μαρκησίου τοῦ Μομφερράτου (Boniface II, marquis de Montferrat 1192—1207) γνωστοῦ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Βονιφάτιος ὁ Μομφερρατικός, καὶ κατόπιν βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης.

226. Λάτσα. Πρόκειται περὶ τῶν Μεδιολάνων (Μιλάνου), κατὰ τὸν Buchon, ἢ περὶ ἄλλης τινὸς πόλεως τῆς λομβαρδικῆς Ἰταλίας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα θὰ παρεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Χρονογράφου. (Πρβλ. Chr. de Morée § 12, ὅπου ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Lans).

Τὰ πιττάκια ὅπου ἐβάσταζαν, πρῶτα τοῦ ἐπροσκομίσαν,
κι ἀπέκει τὸν ἐσύντυχεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος·
ἄρχασεν οὕτως λέγει του· πῶς τὸν παρακαλοῦσιν
τὸν κόντον τῆς Φιλάντριας εἶπε ὀμπρός, δεύτερον τῆς Τουλούζας,
κι ἀπέκει τοὺς εὐγενικούς, τοὺς πρώτους τοῦ πασσάτζο
νὰ καταδέξεται γενεῖ εἰς αὔτους καπετᾶνος,
κυβερνητής, διορθωτὴς εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα.
Ὡς φρόνιμον κ' εὐγενικόν οἱ ὅλοι τὸν ἐκλέξαν,
κ' ἐλπίζουν εἰς τὰ φρόνα του νὰ μὴ τοὺς ἔχῃ λείψει.
[§10]. Ὁ μαρκέσης, ὡς φρόνιμος, οὕτως τοὺς ἀπεκρίθη·
«Εὐχαριστῶ τοὺς ἄρχοντες, ἅπαντες τοὺς κοντᾶδες,
»τὸ πῶς ἐκαταδέχτησαν τό ὀφφίκιον νὰ μὲ δώσουν.
»Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἠμπορῶ ἀπόκρισιν νὰ ποιήσω
»ἄνευ βουλῆς καὶ θέλημα τοῦ ἀφέντου μου τοῦ ρῆγα,
»ὁποῦ ἔχω ἀφέντην καὶ γαβρόν, τὸν ρῆγαν τῆς Φραγκίας
»ὡσαύτως καὶ τῆς ρήγαινας ὅπου ἔνι ἀδελφή μου.
»Λοιπὸν διὰ τὴν ἀγάπην του ὁμοίως καὶ διὰ τὴν τιμήν μου,
»ἃς μὲ ὑπομένουσιν μικρὸν ἕως οὗ νὰ ἀπέλθω εἰς αὔτους,
»νὰ ἔχω βουλὴν κι ἀπολογίαν τὸ τί μὲ θέλουν ὁρίσει,
»καὶ μετὰ ταῦτα νὰ στραφῶ κι ἀπόκρισιν νὰ τοὺς ποιήσω».

231. Πιττάκια, τὰ 232. καὶ ταῦτα 233. ἄρχισεν οὕτως λέγει τον· «Πάντες παρακαλοῦ σε... (κατ' εὐθὺν λόγον) 234. ὁ κόντος Φλάντρας πρότερον, 235. οἱ εὐγενικοί, οἱ πρῶτοι 236. ὅπως νὰ καταδέξασαι νὰ γένῃς καπετάνιος, 237. ὁμοίως καὶ διορθωτὴς 238. Ὡς εὐγενῆν καὶ φρόνιμον οἱ πάντες σὲ ἐκλέξαν, 239. εἰς τὴν γνώσῃ σου οὐ μὴ τοὺς ἔχῃς λείψει.» 240. μαρκέζης... ἀποκρίθη 241. ἅπαντας 243. οὐδὲ δύναμαι ἀπολογία νὰ δώσω 245. τὸν ἔχω ἀφέντῃ καὶ γαμπρόν, τὸν ῥῆγαν δὲ τῆς Φράντζας 246. τῆς ῥήγαινας, κυρᾶς καὶ ἀδελφῆς μου. 247. Παραλείπεται ὁ στίχος. 248. μικρὸν εἰς αὔτους νὰ ἀπέλθω, 249. κι' ἀπόκρισιν εἰς εἴτι μὲ ὁρίσουν 250. νὰ στραφῶ ἀπηλογία νὰ δώσω.

245 καὶ ἑξ. Ἐσφαλμένη πληροφορία τοῦ Χρονικοῦ ἀπαντῶσα εἰς πάσας γενικῶς τὰς διατυπώσεις. (Γαλλ. Χρον. § 9, Ἀραγων. § 12, Ἰταλ. σελ. 415). Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ Βονιφ. Μομφερρ. δὲν εἶχεν ἀπολύτως καμμίαν συγγένειαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ἡ φανταστικὴ αὐτὴ πληροφορία πιθανὸν νὰ προῆλθεν ἐκ συγχύσεως μᾶλλον πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυϊκόν, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Οἱ δύο ἀδελφοὶ εἶχον συζευχθῆ δύο ἀδελφάς, τὰς θυγατέρας τοῦ κόμητος τῆς Προβηγκίας. Ὁ Κάρολος Ἀνδεγαυϊκὸς πρὶν ἀποδεχθῇ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πάπα νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Ἰταλίαν κατὰ τοῦ Μαμφρέδου, ὅπου καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, μετέβη πρῶτον εἰς Παρισίους ἵνα ζητήσῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἐντεῦθεν ἴσως ἡ σύγχυσις. (Πρβλ. στ. 6013 καὶ ἑξ.).

[§11]. Οἰκονομήθη παρευτὺς ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης·
ἀπὸ τὴν Λάτσα ἐξέβηκεν, ἀπέρασεν τὰ ὄρη,
ὅπου χωρίζουν τὴν Φραγκίαν ἀπὸ τὴν Λουμπαρδίαν.
Τοσοῦτον γὰρ ὡδήγεψεν, εἰς τὴν Φραγκίαν ἀπῆλθε·
εὗρεν τὸν ρῆγαν στὸ Παρίς, τὴν ρήγαιναν ὁμοίως·
ὁμοῦ τοὺς ἐχαιρέτισεν καθὼς ἦσαν οἱ δύο.
Χαρὰν μεγάλην ἔποικαν τὸ ἰδεῖ τον τὸν μαρκέσην·
ἡ ρήγαινα τὸν ἐρωτᾷ· «Τί θέλεις ἐδῶ, ἀδελφέ μου;
»μεγάλως τὸ θαυμάζομαι τὸ πῶς ἦλθες ἐνταῦτα·
»ποτέ μου μοναξότερα οὐδὲν σὲ εἶδα νὰ ἔλθῃς
»εἰς τὸ ρηγᾶτον τῆς Φραγκίας διὰ νὰ μᾶς θέλῃς ἴδει».
Ὁμοῦ τοὺς ἀφηγήσετον, λεπτομερῶς τοὺς εἶπεν
τὸν τρόπον, τὴν ὑπόθεσιν, διατὶ ἦλθεν ἐκεῖ εἰς αὔτους
τὸ πῶς τὸν ἐξεζήτησαν οἱ εὐγενικοὶ κοντᾶδες,
ὅπου ὠμόσαν στὸν Χριστὸν εἰς τὴν Συρίαν νὰ ἀπέλθουν,
»ὅπως ν' ἀπέλθω μετ' αὐτοὺς εἰς τοῦ Κυρίου τον τάφοι
»καπετάνος καὶ ὁδηγὸς ἀπάνω εἰς τὰ φουσσᾶτα.
»Καὶ οὐκ ἠθέλησα ποσῶς ἀπόκρισιν νὰ ποιήσω
»ἄνευ βουλῆς, θελήματος ἐσᾶς ὅπου ἔχω ἀφέντες.
»Ἐν τούτῳ ἦλθα νὰ ἰδῶ ἐσᾶς, νὰ μάθω τὸν ὁρισμόν σας,
»τὸ πῶς ὁρίζετε εἰς ἐμὲν ἀπόκρισιν νὰ ποιήσω».
Συντόμως τοῦ ἀποκρίθηκεν ὁ ρῆγας τῆς Φραγκίας
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτόν, ἐτέτοια τὸν ἐλάλει·
«Εὐχαριστῶ σε, ἀδελφέ, τοῦ Μουφαρᾶ μαρκέσης,
»εἰς τὴν βουλὴν ὅπου ἔποικες κι'ἦλθες βουλὴν νὰ ἐπάρῃς
»ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἀγαπᾷς κι ἀπὸ τοὺς ἐδικούς σου.
»Ἐν τούτῳ γὰρ μὲ φαίνεται τιμή σου ἔνι μεγάλη,
»ὅταν σὲ ἀνακράζουσιν κ' ἐξεζητοῦν δι' ἀφέντην,
»διὰ κεφαλὴν καὶ κύβερνον τέτοι μεγάλοι ἀνθρῶποι·
»τὸν Θεὸν πρέπει νὰ εὐχαριστᾷς ὁμοίως καὶ τὸ ριζικόν σου.
»καὶ ποίησέ το ἀπόκοτα, μὲ προθυμίαν μεγάλην·
»Ἐμὲν ἀρέσει μὲ καλὰ καὶ συμβουλεύω σέ το,

252. ἀπὲ τὴν Λάτζα... ἐπέρασεν 253. ὅπου τὴν Φράτζα ἐχώριζαν ἀπὲ τὴν Λουμπαρδία. 254. ἀπῆλθεν εἰς τὴν Φράτζαν· 255. ηὗρε τὸ ρῆγαν 257. ὡς εἶδαν τὸν μαρκέζη· 258. «Ποῦ ἦσουν ἐδῶ, ἀδελφέ μου; 260. μοναξιώτερα 261. ἐδῶ εἰς τὸ ρηγᾶτο μας διὰ 262. Ὅλα τῆς ἀφηγήθηκεν λ. τῆς εἶπε 265. νὰ πᾶσιν, 269. ἐσᾶς τούς ἔχω ἀφέντας. 270. Εἰς τοῦτο ἦλθα πρὸς ἐσᾶς νὰ μάθω ὁρισμόν σας, 272. τὸν ἐλάλησεν ὁ ρῆγας ὁ γαμπρός του 273. ἀπόκρισιν τοιούτην· 274. ντὲ Μουφαρᾶ μαρκέση, 275. εἰς τὴν τιμὴν ποῦ ἔποικες 276. ἀπὸ ἐμᾶς ποῦ ἠγαπᾷς που εἴμεσταν δικοί σου. 277. Ἐτοῦτο γαρ καὶ φαίνεται 279. κυβερνὸν τόσο μεγάλοι 280. νὰ εὐχαριστῇς 281. ἀρέσει με πολλὰ 282. ποῖσε... προθυμία μεγάλη

»ἐπεὶ λογίζομαι καλά, ἐξεύρω κ᾽ ἐγνωρίζω,
»ὅτι διὰ ἐμοῦ τήν ἀφορμὴν τὸ πολεμοῦν ἐκεῖνοι,
»ὅπως νὰ ἔχῃς ἀπὸ ἐμὲν βοήθειαν καὶ φουσσᾶτα.
»᾽Εν τούτῳ λέγω, ἀδελφέ, ὁρίζω κι ἀγαπῶ το·
»ἄνοιξον τὸ λογάρι μου κ᾽ ἔπαρον ὅσον θέλεις,
»ὅσοι ἀγαποῦσιν, πρόθυμα ἀπὸ ὅλον τὸ ρηγᾶτο,
»νὰ ἔλθουν μετ᾽ ἔσου εἰς τὴν Συρίαν, θέλω κι ὀρέγομαί το·
»ἐπεὶ ἔνι δόξα καὶ τιμὴ ὅλων τῶν ἐδικῶν σου».
[§ 12]. ᾽Ακούσων γάρ, ὡς φρόνιμος, ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης,
ἔκλινε τὸ κεφάλιν του, καὶ προσκυνᾷ τὸν ρῆγαν.
Πρῶτα Θεὸν εὐχαριστᾷ καὶ δεύτερον ἐκεῖνον,
ἀπῆρεν ὅσα τοῦ ἔδωκεν λογάριν καὶ φουσσᾶτα·
ἀπηλογίαν τοῦ ἐζήτησεν κι ἀποχαιρέτισέ τον,
τὴν ρήγαιναν ἀσπάστηκεν καὶ λέγει πρὸς ἐκείνην·
«Δέσποινά μου εὐχήσου με, ν᾽ἀπέλθω μὲ τὴν εὐχήν σου».
᾽Ενταῦτα ἐπῆρε, ἐστράφηκε ἐκεῖ ὁποῦ ἦτον ἀφέντης,
στὸν τόπον τοῦ ντὲ Μουφαρὰντ ὁποῦ πολλὰ ἐπεθύμα·
Πιττάκια γράφει παρευτύς, μαντατοφόρους στέλνει
στὸν κόντον τῆς Φιλάντριας τὰ ἔστειλε κ᾽ ἐκεινοῦ τῆς Τουλούζας,
τὸ πῶς ἐστράφη ἐκ τὴν Φραγκίαν ὅπου ἦτον εἰς τὸν ρῆγαν,
κ᾽ ἔχει βουλὴν καὶ προθυμίαν νὰ ποίσῃ τὸ τοῦ ἐζητῆσαν,
στὴν συντροφία τους νὰ ἀπελθῇ ἐκεῖ στὸν ἅγιον τάφον,
ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς διὰ τὸ ἀνθρώπινον τὸ γένος.
[§ 13]. ᾽Εν τούτῳ ἐμαντατοφορήστησαν τὸ ποῦ νὰ ἐσμίξουν ὅλοι
ὅπως νὰ ἐπάρουσιν βουλὴν τὸ πόθεν νὰ ἀπεράσουν·
εἰς τὸ Σαβόη ἑνώθησαν κ᾽ ἐκεῖ βουλὴν ἀπῆραν·
ἀφότου ἐσυμβουλεύτησαν, ἰσιάστησαν ἀλλήλοις
τὸ πέραμα νὰ ποιήσουσιν ἀπὸ τὴν Βενετίαν.
[§ 14]. ᾽Ενταῦθα ἐπαρακάλεσαν ἀμφότερ᾽ οἱ κοντᾶδες,
ὡσαύτως ὅλοι οἱ δὲ λοιποί, οἱ πρῶτοι τοῦ πασσάτζο,

283. ἠξεύρω καὶ γνωρίζω, 287. ἄνοιξε...ὅσο θέλεις, 289. με σὲν εἰς τὴν Σ, θέλω καὶ ἀγαπῶ το 290. ἐδικῶ μας». 291. ᾽Ηκούσας... μαρκέζης 293. πρῶτο τὸν Θεὸν 294. λογάρι 295. ἀπολογία τοῦ ζήτησε καὶ πρόθυμος ἀπῆλθεν, 297. ν᾽ ἀπελθῶ μὲ εὐχή σου 298. ἀπῆλθε, στράφηκε, ἐκεῖ ὁποῦτον 299. Μουφαρᾶ 300. στέλλει 301. φιλάντριας κ᾽ ἐκεῖνον 302. πῶς ἐκ τὸν ρῆγα ἐστράφηκεν ὅπου ἦτον εἰς τὴν Φράντσαν 303. τὸ ζητοῦσιν. 304. νὰ ὑπᾷ 306. Εὐτὺς μαντάτα ἔστειλαν 308. εἰς τὴν Σαβόε... ἐπῆραν 309. ἀλλήλως 310. νὰ ποίσουσιν ἀπὲ 312. ὡσαύτως κ᾽ οἱ ἐπίλοιποι, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,

ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν πρῶτον τῆς βουλῆς τους,
ὡς ἄξιος, φρονιμώτερος ἀπ' ὅλον τὸ φουσσᾶτον,
ν' ἀπελθῇ ἐκεῖ εἰς τὴν Βενετίαν τὸ πέραμα νὰ ὀρθώσῃ·
προστάγματα τοῦ ἐποίκασιν μὲ κρεμαστὲς τὲς βοῦλλες,
τὴν δύναμίν τους τοῦ ἔδωκαν κ' ὑπόσχεσιν τοῦ ἐποῖκαν,
τὸ ὅσον ποιήσῃ νὰ στερχτοῦν, νὰ τὸ ἔχουσιν πληρώνει.
[§ 15]. Οἱ δύο κοντᾶδες τοῦ ἔδωκαν πρὸς ἕναν καβαλλάρην·
ἄλλον ἕναν τοῦ ἔδωκεν ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης·
εἶχεν γὰρ κι ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἄλλους δύο ἐδικούς του
κι ἀπῆρεν τους κ' ἐμίσσεψεν, ἐπέρασεν τὰ ὄρη,
εἰς τὸ Πιεμοὺντ ἐσώσασιν, στοῦ Μουφαρᾶ ἀπεσῶσαν,
ἐπέρασαν τὴν Λουμπαρδίαν, στὴν Βενετίαν ἐσῶσαν,
τὸν δοῦκαν ἐχαιρέτησαν ἐκ μέρους τοῦ μαρκέση,
καὶ τῶν κοντάδων ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅλους,
τοὺς πρώτους καὶ καλλιώτερους ὅπου τὴν δόξαν εἶχαν.
'Ατός του ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς τοῦ ἔδωκεν τὰ πιττάκια·
μετὰ ταῦτα τοῦ ἐλάλησεν, ἐκ στόματος τοῦ εἶπεν·
τὸ πῶς τὸν ἀξιώνουσιν, ὡς φίλον κι' ἀδελφόν τους,
νὰ ποιήσῃ νὰ ἔχουν πλευτικά, νὰ θέλουσιν περάσει
στὸν ἅγιον τάφον τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖσε στὴν Συρίαν·
διὰ ὀχτὼ χιλιάδες χρήζουσιν μὲ τὰ ἄλογα περάσουν,
καὶ ἄλλες ὀγδοήκοντα χιλιάδες οἱ πεζοί τους.
[§ 16]. 'Ο δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας, μισὶρ 'Αρίγος ἄκω,
ντὲ "Αντουλο τὸ ἐπίκλην του, οὕτως τὸν ὠνομάζαν
—ἄνθρωπος ἦτον φρόνιμος, πολλὰ χαριτωμένος—

314. ὡς ἄξιον καὶ φρόνιμον 316. τοῦ ἔποισαν 318. καὶ νὰ τὸ ἐκπληρώσουν 321. δικούς του ἄλλους δύο, 323. εἰς τὸ Πιομόντε ἐσώσασι, ἐκ τοῦ Φαρὰτ ἀπέσω, 328. τὄδῶκεν 329. Καὶ ταῦτα τὸν ἐλάλησε... τὸν εἶπεν· 331. νὰ ἔχουσι περάσει 333. χρήζου διὰ χιλιάδες ὀχτὼ 335. 'Ο δοῦκας δὲ τῆς Βενετίας, μισὲρ 'Αρίγον τὸν ἐλέγαν, 336. τὸ ἐπίκλην του Ντάντολος, πάσης τιμῆς, ἀξίας

335 ἑξ. 'Ερρῖκος Δάνδολος δόγης τῆς 'Ενετίας ἀπὸ τοῦ 1192—1205. Πρὶν ἐκλεγῇ δόγης εἶχεν ἀποσταλῇ ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας ὡς πρέσβυς εἰς Κ)πολιν (1171) ὅπου, ὡς λέγεται, κατόπιν μυστικῆς ἐντολῆς τοῦ αὐτοκράτορος, ἐτυφλώθη δι' ἐκπομπῆς ἐξ ἀποστάσεως ἰσχυροτάτων ἡλιακῶν ἀκτίνων μὲ εἰδικὰ κάτοπτρα, κατ' ἄλλους δὲ ὑπεβλήθη εἰς τύφλωσιν διὰ πεπυρακτωμένου χαλκοῦ καὶ ἔκτοτε ἔπνεε μένεα κατὰ τῶν 'Ελλήνων. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἐτυφλώθη λόγῳ νοσήματος. Πάντως εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Δανδόλου ἀποδίδουν οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ τὴν ματαίωσιν τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας τῶν Φράγκων καὶ τὴν παρέκκλισιν τῆς Δ' Σταυροφορίας πρὸς τὴν Κ)πολιν. 'Ο Δάνδολος ἐξεδικήθη γενόμενος κύριος τῆς Κων)πόλεως ὅπου καὶ ἀπέθανε, ταφεὶς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς 'Αγ. Σοφίας. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1168 ἑξ.).

τιμητικὰ ἀποδέξετον μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκεῖνον·
χαρὰν μεγάλην ἔλαβε τὸ ἀκούσει τὸ μαντᾶτο,
ἐπεὶ ἐλογίστη, ἐσκόπησεν ὅτι ἐκ τοῦ πασσάτζου ἐκείνου
τιμὴν καὶ διάφορον πολὺν νὰ λάβῃ ἡ Βενετία.
Ὥρισεν κ' ἐσωρεύτησαν οἱ μεγιστᾶνοι ὅλοι,
εἶθ' οὕτως κι ὅλον τὸ κοινὸ τῆς πόλης Βενετίας·
στὸν Ἅγιον Μάρκο ἐσέβησαν, ἄρχισε νὰ τοὺς λέγῃ·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, συντρόφοι, συγγενεῖς μου,
»θεωρεῖτε πῶς μᾶς ἀγαπᾷ ὁ βασιλέας τῆς δόξης·
»τιμὴν καὶ δόξαν, διάφορον, μᾶς ἔστειλεν ἐμπρός μας,
»ὅταν τὸ ἄνθος τῆς Φραγκίας, οἱ ἀφέντες οἱ μεγάλοι,
»ἦλθαν παρακαλῶντα μας στὴν χώρα μας ἀπέσω,
»νὰ δώσουν τὸ λογάριν τους κ' ἡμεῖς τὰ πλευτικά μας».
Ἀκούσοντά το οἱ ἄρχοντες, οἱ πρῶτοι τῆς Βενετίας,
εἶθ' οὕτως κι ὅλον τὸ κοινὸν ποῦ ἦσαν ἐκεῖ μετ' αὖτους,
τοὺς λόγους καὶ τὴν διδαχὴν ὁποῦ τοὺς εἶπε ὁ δοῦκας,
μεγάλως τὸ ἀνεχάρησαν, τὸν δοῦκα εὐχαριστῆσαν
εἰς τὴν βουλὴν καὶ διδαχήν, ὅπερ τοὺς ἐδιατάχτη·
ὁμοῦ τὸν ἐπροσκύνησαν, ἐστέρξαν κι ἀφιερῶσαν,
κ' εἶπαν ὅτι νὰ πληρωθῇ ἄνευ καμμίας προφάσεως.
Κι ἀφότου ἀφιρώσασι κ' ἐστέρξαν τὴν βουλήν τους,
ἐκράξαν τὸν μισὶρ-Ντζεφρὲ καὶ τοὺς καβαλλαρίους,
ποῦ ἦσαν ἐκεῖσε μετ' αὐτὸν συντρόφοι μετ' ἐκεῖνον·
μισὶρ Ἀρίγο ντὲ Ἄντουλος, δοῦκας τῆς Βενετίας,
ἀπόκρισιν τοὺς ἔδωκεν, οὕτως τοὺς ἀποκρίθη·
τὸ πῶς τὸ πρᾶγμα ὅπου ζητοῦν ἀρέσει τῆς Βενετίας.
[§ 17]. Προστάγματα ἐποιήσασιν, ἔγραψαν, ἐβουλλῶσαν·
οὕτως τοὺς ἀφιρώσασι μὲ συμφωνίες μεγάλες
ὅτι ἐὰν συμβῇ ὑπόθεσις κι οὐδὲν ἐλθοῦν οἱ Φράγκοι

339. χ. μεγάλην ἔποικεν τὸ ἀκούσειν 340. ἐπεὶ ἐσκόπησεν καλὰ 'ξ ἐκεῖνο τὸ πασσάντζο 342. Ὁρίζει καὶ συνάζονται ὅλοι οἱ μ. 343. ὅλης τῆς Βενετίας· 346. ὁρᾶτε 348 ὄνταν 351. Ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἄρχ. τῆς Βεν. 353. καὶ τὴν διδαχὴν τὰ ἔλεγεν ὁ δοῦκας. 354. εὐχαριστοῦσι 355. ὅπου τοὺς ἐδιδάχτη· 356. ὠμόσαν κι' ἀφιρῶσαν 357. καὶ ἔστησαν νὰ πληρωθοῦν χωρὶς καμμίας πρ. 358. κ' ἔστρεξαν 359. λαλοῦσιν 361. μισὲρ Ἀρίγος Δάντολος, τῆς Β. ὁ δοῦκας, 362. ἀπόκριση... συντυχαίνει· 363. τῆς Βενετίας ὀρέσει. 364. ἐγράψαν

364. ἑξ. Ἡ συμφωνία μεταξὺ σταυροφόρων καὶ Ἑνετίας ἐγένετο κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1201. Οἱ Ἑνετοὶ ὤφειλον νὰ ἔχωσι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Σταυροφόρων τὰ ἀναγκαιοῦντα πλοῖα πρὸς διαπεραίωσιν εἰς Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην 4500 ἱπποτῶν μετὰ τῶν ἵππων των, 9000 ἀσπιδοφόρων καὶ 20 χιλιάδων πεζῶν, ἀντὶ ναύλου 85 χιλιάδων ἀργυρῶν μάρκων πληρωτέων παρὰ τῶν σταυροφόρων εἰς τρεῖς δόσεις ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1201—30 Ἀπριλίου 1202.

τόσοι, ὅπου νὰ γεμίσουσιν τὰ πλευτικὰ καράβια,
τὰ θέλουν ἀρματώσουσι οἱ Βενετίκοι δι' αὔτους,
τὴν ἔξοδον τῶν πλευτικῶν τὰ ἠθέλαν ἐνεμείνει,
ἄνευ προφάσεως κι ἀφορμῆς νὰ τὴν ἔχουν πληρώσει.
[§ 18]. Καὶ ἀφότου ἐκπληρώσασιν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες,
ἀπηλογίαν ἀπήρασιν οἱ φράγκοι καβαλλάροι·
τὸν δοῦκα ἀπεχαιρέτησαν κι ὅλους τοὺς Βενετίκους,
ἐξέβησαν 'κ τὴν Βενετίαν, τὴν Λουμπαρδίαν ὡδέψαν,
στὸ Μουφαρὰν ἐσώσασι καὶ τὸν μαρκέσην ηὗραν·
λεπτῶς τὸν ἀφηγήσαντο τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν βίον,
κι ὅσα ἐκατεστήσασιν μετὰ τοὺς Βενετίκους.
'Ακούσων ταῦτα τοῦ Μουφαρᾶ ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης,
μεγάλως εὐχαρίστησε τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποιῆσαν.
'Εν τούτῳ ἀπεχαιρέτησαν οἱ καβαλλάροι ἐκεῖνοι
τὸν Μπονιφάτσον, σὲ λαλῶ, ἐκεῖνον τὸν μαρκέσην·
ἐπέρασαν τῆς Λουμπαρδίας τὰ ὄρη τὰ μεγάλα,
εἰς τὴν Φιλάντρα ἀπέσωσαν ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ κόντος,
ἐκεῖνος ὁ παμφρόνιμος ὁ Μπαντουής, σὲ λέγω.
Λεπτομερῶς τοὺς ἐρωτᾷ τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποιῆσαν
μὲ τὸ κουμοῦ τῆς Βενετίας, ἂν ηὗραν τὴν ὄρεξίν τους.
κι ὅσον τοῦ ἐπληροφόρεσαν τὰ ἔπραξαν καὶ ἐποῖσαν,
σφόδρα τοῦ ἐφάνηκεν καλόν, χαρὰν μεγάλη ἐποιῆσεν.
[§ 19]. 'Ορίζει γράφει παρευτὺς εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα
ἔνθα ἦσαν οἱ ἅπαντες οἱ πελεγρῖνοι ἐκεῖνοι,
ὅπου ἦσαν ἐπάροντα τὸν σταυρὸν εἰς τὴν Συρίαν νὰ ἀπέλθουν,
τὸ πῶς ἐκαταστήσασιν μετὰ τοὺς Βενετίκους,
νὰ ὁρμώσουσι τὰ πλευτικὰ τοῦ νὰ ἔχουσιν περάσει
εἰς τὸν ἐρχόμενον καιρόν, ἀπὸ τὸν μάρτιον μῆναν.

367. τόσοι καὶ οὐ γεμίσουσιν τὰ πλευτικά τους ὅλα 369. ποὺ θέλουν ἀπομείνει, 370. ἄνευ π. τινὸς 371. Κι' ἀφόντες ἐπληρώσασι. 373. ἀποχαιρέτησαν 374. τὴν Βενετίαν ἐξέβησαν 375. στὸν Μουφαρὰ ἐσώσασιν καὶ τὸν Μαρκέζην ηὗραν· 376. τὸν ἀφηγήθηκαν 377. 'Εκατέστησαν 378. 'Ηκούσας ταῦτα ὁ Μουφαρὰτ ἐκεῖνος 382. τὴν Λουμπαρδίαν ἐπέρασαν 383. ἐσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὸν κόντον, 384. σ' ἐκεῖνον τὸν πανφρόνιμον τὸν Μπαντουή, 385. ἐποῖκαν 388. πολὺ καλὸ τοῦ ἐφάνηκε, χαρὰν πολλὴν τὴν εἶχε. 389. 'Ο ρῆγας γράφει παρευτὺς 390. ὅπου ἤσασιν 391. ὅπου ὠμόσαν στὸν Χριστὸν εἰς τὴν Συρίαν νὰ πᾶσιν 392. καὶ εἴτε ἐκατέστησαν 393. Παραλείπεται ὁ στίχος. 394. καιρὸν οἱ πάντες νὰ κινήσουν

[§20]. Ἐν τούτῳ ἐξῆλθε ἀπὸ ἁμαρτίας ἔμποδος εἰς τοὺς Φράγκους
κι οὐδὲν ὡρμῆσαν νὰ ἀπελθοῦν ὅλοι ἐκ τὴν Βενετίαν·
οἱ Προβεντσάλοι ἀπήρασιν βουλὴν μετὰ τὸν κόντον
ἐκεῖνον ὅσου σὲ λαλῶ, τὸν κόντον τῆς Τουλούζας,
διὰ τὸ εἶναι ἀπάνω εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εἶχαν πλευτικά τους
νὰ ἔχουν περάσει ἀπ' ἐκεῖ διὰ τὸ εἶχαν ἐπιδέξιο.
[§21]. Καὶ ἐρχόμενος ὁ νέος καιρός, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
τῆς Φιλάντριας ὁ κόντος καὶ ἅπαντες ἐκ τῆς Φραγκίας τὰ μέρη,
κι ὁ Μπονιφάτσος τοῦ Μουφαρᾶ, ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης,
στὴν Βενετίαν ἀπήλθασι διὰ νὰ ἔχουσιν περάσει.
Κι ὡς εἶδαν ὅτι ἔλειπεν ὁ κόντος τῆς Τουλούζας
μὲ τὸν λαόν του κ' ἑτέρους ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα
κι οὐκ ἦτον τόσος ὁ λαὸς τὰ πλευτικὰ γεμίσουν,
σκάνταλον μέγα ἐγίνετον ἀπὸ τοὺς Βενετίκους,
κι οὐκ ἤθελαν ν' ἀφήσουσιν τοὺς Φράγκους νὰ ἀπεράσουν,
ἕως νὰ ἀποπληρώσουσιν τὲς συμφωνίες ὅπου εἶχαν,
τὴν ἔξοδον τῶν πλευτικῶν ὅπου τοὺς ἐπερσεῦαν.
Ὁ δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,

395. Εἰς τοῦτο ἐπροξενέθηκεν ἔμποδος 396. Κι' ὅλοι οὐδὲν ὡρμήσασιν νὰ πᾶν στὴν Β. 397. ἐπήρασιν 398. αὐτεῖνον τῆς Τουλούζας 399. διατὶ ἦσαν εἰς τὴν θάλασσαν 400. δι' οὗ εἶχαν τὸ πιδέξιο· 401. καὶ ἐλθόντας... καθὼς σὲ τὸ δηγοῦμαι 402. Ὁ Κόντες Φλάντρας κι' ἅπαντες 403. Κι' ὁ μαρκέσης ντὲ Μουφαράτ, αὐτὸς ὁ Μπονοφάτζιος... 404. Παραλείπεται ὁ στίχος 406. μὲ τὸν λαὸν τὸν ἕτερον 407. γεμώσουν 408. σκάνταλο μέγα ἐγένετον 409. κι οὐκ ἤθελον... νὰ περάσουν 410. νὰ ἐκπληρώσουσιν τὲς σ. ἐκεῖνες, 411. ὁποῦ νὰ τοὺς περάσουν.

395. ἑξ. Ἀρκετοὶ ἐκ τῶν σταυροφόρων διαγνώσαντες ὅτι ἡ Σταυροφορία μέλλει νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ σκοποῦ της ἐκ Βενετίας, ἐπροτίμησαν ἀντὶ νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ, νὰ ἐπιβιβασθοῦν ἐξ ἄλλων λιμένων διὰ τὴν Παλαιστίνην. Οὕτω μετὰ τῶν Προβηγκιανῶν καὶ ἄλλοι σταυροφόροι, ὡς οἱ ὑπὸ τὸν κόμητα τῆς Τουλούζης, ἀποθανόντος τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἐπροτίμησαν ν' ἀναχωρήσουν ἐκ Μασσαλίας και Γενούης (Ἀραγ. Χρον. § 22), ἄλλοι δὲ ἐκ Φλάνδρας καὶ Βρινδησίου (Πρβλ. Βιλλαρδουΐνου: Conquête de Constantinople § 48, 50, 54).

412 ἑξ. Τὸ ζήτημα τῆς παρεκκλίσεως τῆς Δ' Σταυροφορίας ἀπησχόλησε τὰ μέγιστα πολλοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν τῆς Ἱστορίας. Βέβαιον εἶναι ὅτι λόγῳ τοῦ ἀνεπαρκοῦς ἀριθμοῦ των καὶ ἐλλείψει χρημάτων οἱ ἀφελεῖς Σταυροφόροι ἔπεσαν θύματα τῆς Ἑνετίας, ἥτις ἐξεμεταλλεύθη πρακτικώτατα τὴν ἀδυναμίαν των νὰ πληρώσουν, ἀπαλλάξασα αὐτοὺς μέρους τοῦ ναύλου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἑνετοὺς νὰ καταλάβουν προηγουμένως τὴν Ζάραν. Κατόπιν ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Κων)πόλεως. (Πρβλ. Βιλαρδ. Conq [illegible]

μεγάλως ἐβλαστήμησε τὸ σκάνταλον ἐκεῖνο·
ἐσκόπησεν κ' ἐβιάστηκεν τὸ πῶς νὰ τὸ ἡμερώσῃ.
[§ 22]. Λοιπὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὅπου σὲ ἀφηγοῦμαι,
ἡ πόλις τῆς Τσάρας—εὑρίσκετον ἐκεῖ εἰς τὴν Σκλαβουνίαν—
ροβολεμένη εὑρίσκετον κατὰ τῆς Βενετίας.
Κράζει καὶ λέγει τῶν Φραγκῶν, ὁλῶν τῶν κεφαλάδων,
τὸν Μπονιφάτσιον, πρότερον τὸν Μουφαρᾶ μαρκέση,
ὅπου ἦτον 'ς ὅλους κεφαλὴ ἔνοχος τοῦ φουσσάτου·
δεύτερον πάλε ἀπ' αὐτὸν τὸν Παντουὴν ἐκεῖνον,
τὸν κόντον τῆς Φιλάντριας, σὲ λαλῶ, ὅπου ἦτον πρῶτος 'ς ὅλους·
«Ἄρχοντες, λέγω πρὸς ἐσᾶς, ἂν θέλετε νὰ λείψῃ
»τὸ σκάνταλον κ' ἡ ταραχὴ ὅπου ἔνι στὸ φουσσᾶτο,
»ἂν θέλετε τοῦ νὰ γενῇ καὶ νὰ τὸ ὑποσχεθῆτε,
»τὴν Τσάραν, ποῦ εἰς τὴν Σκλαβουνίαν ἐνῷ μᾶς ροβολεύει,
»νὰ πολεμήσετε αὐτὴν μετὰ τὴν δύναμίν σας,
»καὶ νὰ τὴν παραδώσετε εἰς τοῦ κουμοῦ τὰς χεῖρας,
»ἡμεῖς νὰ σᾶς χαρίσωμε τὴν ἔξοδον ἐτούτην
»ὅπου ἔνι αὐτῶν τῶν πλευτικῶν ὁποῦ σᾶς τὴν ζητοῦμε».
[§ 23]. Ἐνταῦθα ἐσυμβιβάστησαν οἱ Φράγκοι, τὸ ἐστεργῆσαν·
ἐποίησαν τὲς συνθῆκες τους καὶ τὲς συμβίβασές τους·
ὁ δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας ὁμοῦ μὲ τὸν λαόν του
ἐσέβησαν στὰ πλευτικά, 'ς ἐκεῖνα ὅπου ἐπερσεῦαν,
ὡρμώσασι κ' ἐξέβησαν ἀπὸ τὴν Βενετίαν·
ἐκεῖ στὴν Τσάραν ἤλθασιν, ἐπιάσαν τὸν λιμιῶνα,
[§ 24]. Ἐν τούτῳ οἱ Φράγκοι πρόθυμα, μετὰ σπουδῆς μεγάλης,
πεζεύουν ἐκ τὰ κάτεργα, τὴν χώραν πολεμοῦσιν·
ἀπὸ σπαθίου τὴν ἔπιασαν, τῆς Βενετίας τὴν δίδουν,
ἐπλήρωσαν τὸν ὅρκον τους καὶ τὴν ὑπόσχεσίν τους.

413. μεγάλως τὸ ἐλυπήθηκεν 416. ἡ πόλις Τσάρα 417. ροβελεμένη 418. Λαλεῖ 419. τοῦ Μπονοφάτσιου...ντὲ Μουφαρᾶ 420. ὅπου ἦτον πρῶτος, κεφαλὴ εἰς ὅλον τὸ φουσσᾶτο· 321. πάλιν .. Μπαντουὴν 422. Φλάντρας, σὲ λαλῶ, ὁποῦτον πρῶτος πάντων 424. σκάνταλο... ἔναι 425. ὅτι νὰ γενῇ καὶ νὰ ὑποσχηθῆτε, 426. ὅπουμᾶς ροβελέψῃ, 431. καὶ οὕτως συμβιβάζονται οἱ Φ. τὸ ἐστέρξαν· 432. ἐποῖκαν τὰς συνθήκας τους 435. ὡρμήσασιν... ἀπὸ τὴν Βενετία. 436. τὸν λιμέναν. 437. Εἰς τοῦτο

440. Ἡ Ζάρα ἐκυριεύθη τὴν 24 Νοεμβρ. 1202 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων οἵτινες τὴν παρέδωκαν εἰς τοὺς Ἑνετούς. Τὰ περὶ συμφωνίας Σταυροφόρων—Ἑνετῶν διὰ τὴν Ζάραν καὶ περὶ ἁλώσεως τῆς πόλεως ταύτης ἐκτίθενται λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουΐνου (Πρβλ. Βιλλαρδουΐνου Conq. Cons)ple § 62—69, 75—90).

[§ 25]. Ἐνταῦθα ἄρξομαι ἀπ' ἐδῶ, θέλω τοῦ νὰ σκολάσω
ἐτοῦτο ὅπου ἀφηγήσομαι, ἄλλο νὰ καταπιάσω,
τὸ πῶς ἐγίνη ἡ ἔμποδος ἐκεινῶν τῶν πελεγρίνων,
κι ἀφῆκαν τὸ ταξεῖδι τους ἐκεῖνο τῆς Συρίας,
κι ἀπῆλθαν κ' ἐκερδίσασιν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.
[§ 26]. Ἐτότε ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὅπου σᾶς ἀφηγοῦμαι,
ἦτον βασιλέας τῆς πολέου, ἐκεινῆς τῆς Κωνσταντίνου,
ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, κὺρ Σάκης ὁ Βατάτσης·
εἶχε αὐτάδελφον κακόν, Ἀλέξιον τὸν ἐλέγαν·
τὸν βασιλέαν ἐτύφλωσε, τὴν βασιλείαν ἀπῆρεν.
[§ 27]. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ βασιλεὺς κὺρ Σάκης ὁ Βατάτσης
μὲ τοῦ ρηγός, τὴν ἀδελφήν, ἐκεινοῦ τῆς Ἀλαμάνιας,
εἶχεν υἱὸν παράξενον, Ἀλέξιον τὸν ἐλέγαν·
τὸ ἰδεῖ ὅτι ἐτύφλωσεν ἐκεῖνος τὸν πατήρ του,
εὐθέως ἐμίσσεψε ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ἀλαμάνια ἐδιάβη,
ἐκεῖ στὸν θεῖον του ἀπέσωσεν στὸν ρῆγαν τῆς Ἀλαμάνιας·
λεπτῶς τοῦ ἀφηγήσατο τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν βίον,
τὸ πῶς ὁ θεῖος του ὁ ἀσεβὴς τὴν βασιλείαν ἀπῆρεν.
[§ 28]. Ὁ ρῆγας γάρ, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἐλυπήθην·
ἐσκόπησεν, ὡς φρόνιμος, τὸ πῶς νὰ τοῦ βοηθήση.

441. Ἐν τούτῳ θέλω ἀπ' ἐδῶ ὅπως νὰ τὸ σκολάσω, 442. Καὶ ἄλλο τοῦ νὰ ἄρξομαι τοῦ νὰ καταπιάσω 444. ταξεῖδιν τους 445. κι' ἀπῆλθον καὶ ἐκέρδισαν την Κ. 447. εἰς τὴν πόλιν τοῦ βασιλέως, τοῦ μέγα Κωνσταντίνου, 448. ὁ βασιλεὺς γὰρ 449. εἶχεν αὐτάδελφον 450. ἐπῆρε. 454. ὡς εἶδεν ὅτι ἐτύφλωσεν ὁ θεῖος του τὸν πατήρ του, 455. μισσεύει... ὑπᾶ στὴν Ἀλαμάνιαν, 456. ἔσωσεν, 457. ἀφηγήθηκεν 458. ὁ θεῖος ὁ ἄνομος 459. Κι' ὁ ρῆγας, ὡς τὸ

448. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου, ὅστις ἐβασίλευσε τὸ πρῶτον ἀπὸ 1185—1196, ἀλλ' ἐτυφλώθη καὶ ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Γ'. Καὶ ἐκ τῆς ἀλλογλώσσους διατυπώσεις τοῦ Χρονικοῦ ὀνομάζεται Κυρ Σάκης κατὰ τὸν δημώδη ἑλληνικὸν τρόπον: Γαλλ. Χρον. § 27 Quir Saqy, Ἀραγ. Χρον. § 31, 38 Quirsaqui. Ὁμοίως ἐν Βιλλαρδ. Conq. C)ple: Sursac, καὶ Robert de Clary: Kyrsaac.

451 ἑξ. Ἐσφαλμένη πληροφορία τοῦ Χρονικοῦ ἀπαντῶσα καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν παραλλαγήν, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ξενογλώσσους διατυπώσεις αὐτοῦ. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φίλιππος τῆς Σουηβίας εἶχε συζευχθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ ἐκθρονισθέντος Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου, καὶ οὐχὶ ὁ τελευταῖος οὗτος τὴν θυγατέρα τοῦ πρώτου. Συνεπῶς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας δὲν ἦτο θεῖος τοῦ νεαροῦ Ἀλεξίου, ἀλλὰ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ. Περὶ τοῦ Φιλίππου τῆς Σουηβίας καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην βλέπε Χρονολογικὸν πίνακα τῶν διαφόρων ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος (σελ. κστ').

[§ 29]. Ἐν τούτῳ λέγει πρὸς αὐτόν· «Υἱέ μου καὶ ἀνεψιέ μου,
»τὸ τί σὲ ποιήσει οὐδὲν ἔχω εἰς τοῦτο, τὸ μὲ λέγεις·
»ὅμως μαντᾶτα ἤκουσα—συντόμως μὲ τὰ ἠφέραν—
»τὸ πῶς τὸ πλῆθος τῶν Φραγκῶν ποῦ στὴν Συρία ὑπαγαίνουν,
»ἐκεῖ στὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, στὴν Βενετίαν ἐσῶσαν.
»Λοιπὸν ἐμένα φαίνεται, ἂν θέλῃς ὅτι νὰ τὸ ποιήσῃς,
»καὶ δυνηθῇς νὰ ὑποσχεθῇς τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης ἐτοῦτο,
»ὅ,τι ἂν ὁρίσῃ τοῦ λαοῦ, ἐκείνων τῶν πελεγρίνων,
»ν' ἀφήσουν τὸ ταξεῖδιν τους, ἐκεῖνον τῆς Συρίας,
»καὶ ἀπέλθουν στὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ σοῦ τὴν παραδώσουν,
»νὰ πιάσουν τὸ βασίλειον σου νὰ ἔχῃς τὴν ἀφεντία σου,
»νὰ ποιήσουν πάντας τοὺς Ρωμαίους νὰ σέβωνται τὸν Πάπαν,
»τῆς Ρώμης γὰρ τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
»νὰ εἶναι ἕνα μετὰ μᾶς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν,
»οὕτως ἐλπίζω καὶ θαρρῶ στὴν βασιλείαν σου νὰ ἔλθῃς».
[§ 30]. Ἀκούσων ταῦτα ὅπου λαλῶ Ἀλέξιος ὁ νέος Βατάτσης,
ὅλα τὰ ὑποσχήθηκεν, ἔταξεν νὰ τὰ ποιήσῃ.
[§ 31]. Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν, πρόθυμα νὰ ὑποσχιέται,
ὥρισε γράφουσι γραφάς, πιττάκια εἰς τὸν Πάπα·
μανταταφόρους ὤρθωσε καὶ εἰς αὖτον ἀποστέλνει,
λεπτομερῶς τοῦ ἐμήνυσεν ὅσον λέγω ἐνταῦτα.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ ἃ λάχῃ νὰ βαρειέσαι;

462. Τὸ τί σε ποίσω οὐδὲν.... ὅπου με λέγεις· 464. Ποῦ ὑπᾶσιν στὴ Συρίαν 467. τοῦτο τοῦ Πάπα Ρώμης 468. τὸν λαὸν αὐτῶν 470. νὰ πᾶν στὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ σὲ τὴν π. 471. νὰ πιάσῃς τὸ β. σου νὰ ἔχῃς 472. καὶ νὰ ποιήσῃς τοὺς Ρ. νὰ προσκυνοῦν 473. τὴν ἐκκλησίαν συνήβασιν νὰ ποίσουν 474. νὰ ἔνι ἕνα μετ' ἐμᾶς 475. οὕτως ὀλπίζω... νὰ ἔχῃς τὴν βασιλεία σου». 476. Τοὺς λόγους ὡς τοὺς ἤκουσεν Ἀλέξιος ὁ Βατάτσης, 477. ὑποσχέθηκεν 478. Προθύμως ὑποσχέται 479. ὁρίζει... γραφὲς 480. Παραλείπεται ὁ στίχος. 481. λεπτομερῶς τὸν ἔγραψεν ὡσὰν σὲ λ. 482. καὶ νὰ βαρῶ τὸ νοῦ σου;

474. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ γνωστοῦ σχίσματος ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἀρξαμένου τῷ 858 ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φωτίου καὶ καταστάντος ὁριστικοῦ ἀπὸ τοῦ 1054, ἐπὶ Πατριάρχου Κ)πόλεως Μιχαὴλ Κηρουλαρίου.
478. Τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 30) προσθέτει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὑπέβαλεν εἰς ὅρκον τὸν νεαρὸν Ἀλέξιον, τὸ δὲ Ἀραγ. (§ 32), ὅτι ἔστειλε αὐτὸν τοῦτον εἰς τὴν Ρώμην παρὰ τῷ Πάπᾳ.

῾Ο Πάπας, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐχάρηκε μεγάλως·
ὥρισε, ἔγραψαν παρευτὺς ἐκεῖ εἰς τοὺς πελεγρίνους,
γαρδενάριν ἀπέστειλε, λεγᾶτον τὸν ἐποιῆσεν.
Εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν ἀπέστειλεν εἰς ὅλους,
ὅτι, ἐὰν ἀφήσουν τῆς Συρίας ἐκεῖνο τὸ ταξεῖδιν,
νὰ ἀπέλθουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ βάλουν τὸν ᾿Αλέξην,
τοῦ βασιλέως γὰρ τὸν υἱόν, ἐκεινοῦ τοῦ κὺρ Σάκη,
εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς βασιλείας νὰ τὸν ἔχουν θρονιάσει,—
ὅσοι ἀποθάνουν εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ταξεῖδιν,
νὰ ἔχουν συμπάθειον κι ἄφεσιν ἀπὸ τὲς ἁμαρτίες τους,
ὥσπερ νὰ ἀποθάνασιν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον.
[§ 32]. ῾Ο γαρδενάρης ποὺ λαλῶ, ἐκεῖνος ὁ λεγᾶτος,
ἐπῆρεν τὰ προστάγματα τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα·
ὥδεψε ἀπὸ τὴν Λουμπαρδίαν, στὴν Βενετίαν ἐσῶσεν,
ἐσέβην εἰς τὸ κάτεργον, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Τσάραν.
᾿Εκ τὸ ἄλλο μέρος ἔσωσεν ᾿Αλέξης ὁ Βατάτσης·
ὁ ρῆγας τὸν ἀπέστειλεν ἀπὸ τὴν ᾿Αλαμάνιαν.
᾿Αφότου ἀποσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν Τσάραν,
ἐγένετον διαλαλημὸς ᾽ς ὅλους τοὺς πελεγρίνους,

484. ὥρισεν, γράφουν παρευτὺς ἐκεῖ τῶν πελεγρίνων, 485. γαρδινάλεον 486. παρεκάλεσιν... εἰς αὔτους 487. ὅτι, ἂν ἀφήσουν 488. εἰς τὴν Κ. νὰ ὑπᾶν νὰ β. τὸν ᾿Αλέξιον 490. στὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν 491. ἀπεθάνουν 492. νὰ ἔχουσι συμπάθειον ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους, 493. ὡσὰν νὰ ἀποθνήσκουσιν 494. ῾Ο γαρδινάλιος 496. ἐκ τὴν Λουμπαρδίαν 497. ἐσέβηκεν σὲ κάτεργον ἐδιέβη 498 ᾿Αλέξιος 500 ᾿Αφῶ γὰρ 501. ἐγένοντον

483 ἑξ. Πρόκειται περὶ ἀνακριβειῶν τοῦ Χρονικοῦ, αἵτινες ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διατυπώσεις αὐτοῦ. (᾿Αραγ. § 33 ἑξ.) καὶ διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἄσκοπος προσπάθεια νὰ δικαιολογηθῇ ἐκ τῶν ὑστέρων ἡ παρέκκλισις τῆς 4ης Σταυροφορίας. Εἰς τὴν πραγματικότητα οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ γυναικαδέλφου του ᾿Αλεξίου ἦλθον εἰς ἀπ᾿ εὐθείας διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Σταυροφόρους, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς μεσολαβήσεως τοῦ Πάπα. ῾Η σύμβασις, κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως καὶ διαφωνιῶν ἐπραγματοποιήθη ἐν Ζάρᾳ κατὰ ᾿Ιανουάριον τοῦ 1203, παρασκηνιακῶς δὲ ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον ἐν προκειμένῳ ὁ Δάνδολος, δόγης τῆς ῾Ενετίας καὶ ἀπεφασίσθη τότε ἡ συμμετοχὴ καὶ τῶν ῾Ενετῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Κ/πόλεως. ῾Ο Πάπας ᾿Ιννοκέντιος 3ος (1198—1216), ὅστις ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς Σταυροφορίας, ἦτο ἐναντίον πάσης παρεκκλίσεως, ἠναγκάσθη δὲ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἁλώσεως τῆς Ζάρας νὰ ἐξαπολύσῃ δεινὰς ἀπειλὰς καὶ ἀφορισμοὺς κατὰ τῶν Σταυροφόρων. Τὴν παρέκκλισιν τῆς 4ης Σταυροφορίας καὶ τὰ ἑξῆς λοιπὰ γεγονότα διηγεῖται καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος μὲ προσπάθειαν δικαιολογήσεως ἀλλὰ μετὰ περισσοτέρας ἱστορικῆς ἀκριβείας. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C/ple § 91—99 ἑξ.).

νὰ σωρευτοῦν κι ἀκούσωσι τὸν ὁρισμὸν τοῦ Πάπα.
Ἐν τούτῳ τοὺς ἐσύντυχεν ἐκεῖνος ὁ λεγᾶτος,
τοῦ Πάπα τὰ προστάγματα ὥρισεν κι ἀναγνῶσαν.
[§ 33]. Λεπτομερῶς τοὺς ἔδειξεν τὴν στράταν τῆς Πολέου,
Τὸ πῶς ἔνι διαφορικὴ πλέον παρὰ τῆς Συρίας·
ἐπεὶ ἔνι διὰ καλλιώτερον τοὺς χριστιανοὺς νὰ βάλουν
εἰς ἰσιασμὸν καὶ ὁμοιότητα, τοὺς Φράγκους μὲ τοὺς Ρωμαίους,
παρὰ νὰ ὑπάγουν στὴν Συρία ἄνευ καμμίας ἐλπίδος.
[§ 34]. Πολλὰ ἐταραχεύτησαν τινὲς εἰς τὰ φουσσᾶτα,
ὅπου ἀγαποῦσαν ν' ἀπελθοῦν ἐκεῖ στὸν ἅγιον τάφον·
καὶ διὰ τὸ ἰσιάστησαν οἱ καλλιώτεροί τους
νὰ ἀφήκουν τὴν στράταν τῆς Συρίας, ν' ἀπέλθουν εἰς τὴν Πόλιν,
ἐστράφησαν εἰς τὴν Φραγκίαν τινὲς πλεῖστοι κλερᾶδες·
διὰ τοῦ λεγάτου τὴν διδαχήν, διὰ τὴν εὐχὴν τοῦ Πάπα,
ἐπέσαν οἱ ἄλλοι εἰς ὄρεξιν νὰ ἀπέλθουν εἰς τὴν Πόλιν.
[§ 35]. Ὁ δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας ἰδὼν τὴν προθυμίαν,
ὡσαύτως ὅλον τὸ κοινὸν τῆς Βενετίας μετ' αὖτον,
εἶπαν κ' ἐσυμβουλεύτησαν νὰ ὑπάουν κι αὐτοὶ στὴν Πόλιν
ἀφεὶν εἶχαν τὰ πλευτικὰ ἐκεῖνα τὰ περσά τους·
ἐπεὶ ἂν ἠθέλαν νὰ στραφοῦν στὴν Βενετίαν ὀπίσω,

502. νὰ συναχτοῦν, νὰ ἠκούσουσιν 503. Ἐτοῦτο 505. τὸν δρόμον 506. πῶς ἔνι διαφορικὸς 507. διὰ καλίτερον 508. εἰς πίστιν καὶ ὁμόνοιαν τοὺς Φ. καὶ Ρ. 509. παροῦ νὰ ὑπᾶσι... ὀλπίδος 510. εἰς τὸ φουσσᾶτο· 511. Παραλείπεται ὁ στίχος 512 καὶ διατί... οἱ φρονιμώτεροί τους 513. νὰ ἀφήσουν τὸν δρόμον τῆς Σουρίας 514...Φραγκίαν πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους· 515. διὰ τοῦ Πάπα τὴν εὐχὴν καὶ διδαχὴν λεγάτου, 516. νὰ ὑπᾶσιν 519... ἐσυμβουλεύτηκαν νὰ ὑπᾶσιν 520.ἀφοῦ εἴχασι τὰ πλευτικὰ ἐκεῖγα τὰ περίσσια

510 ἑξ. Ἀρκετοὶ ἐκ τῶν ἀσημοτέρων ἰδίως σταυροφόρων μὴ συμφωνοῦντες νὰ μεταβοῦν εἰς Κ)πολιν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἐκ Ζάρας, εὑρεθέντες ἀπομεμονωμένοι εἰς τὴν Δαλματίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπεδεκατίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους κατοίκους. (Πρβλ. Βιλλαρδ. § 101).

517.(Βλέπε καὶ σημ.στ. 483.) Αἱ παρασκηνιακαὶ ἐνέργειαι τοῦ ΔόγηΔανδόλου, ἡ παρέκκλισις τῆς σταυροφορίας καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑνετίας εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἀποτελοῦν ἱστορικὸν ζήτημα σπουδαιότατον τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησε πλείστους σπουδαίους ἐρευνητάς. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο ἐκ προμελέτης τῶν Ἑνετῶν, ἄλλοι δὲ ἀποδίδουν τὴν ἐκστρατείαν εἰς συρροὴν τυχαίων συμπτώσεων, αἵτινες ἀπέβησαν εἰς ὄφελος τῆς Ἑνετίας. Συνοπτικὴν καὶ σαφῆ ἔκθεσιν τοῦ ζητήματος μετὰ συγχρονισμένης Βιβλιογραφίας δίδει ὁ Vasiliev: Histoire de l'Empire Byzantin tome II εἰς τὸ κεφ. Byzance et la 4e croisade Σελ. 97—110.

ὡς ἐντροπή, κατηγορία, ἦτον τῆς Βενετίας.
Ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστησαν, εἰς τοῦτο ἀφιρῶσαν,
ὅτι διὰ τὴν συμπάθειον τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα,
καὶ δεύτερον διὰ τὴν τιμὴν ὅλης τῆς Βενετίας,
νὰ ὑπάουν κι αὐτοὶ στὴν συντροφίαν ἐκεῖ τῶν πελεγρίνων·
[§ 36]. Καὶ ἀφότου ἐσυμβιβάστησαν οἱ ἅπαντες τοῦ φουσσάτου,
ἀπὸ τὴν Τσάρα ἐξέβησαν ὠρθῶσαν καὶ ὑπαγαῖναν·
ὁλόρθα ὑπάουν τῆς Ρωμανίας, ἐσῶσαν εἰς τὴν Πόλιν·
οἱ Φράγκοι ἐπεζέψασιν εὐθέως εἰς τὴν στερέαν,
κ' οἱ Βενετίκοι ἐστήκασιν ἀπάνω εἰς τὰ καράβια.
Τῆς Πόλεως γαρ νὰ σὲ ἔχω εἰπεῖ τὸ πῶς κεῖται ἡ χώρα·
ὡς ἄρμενον τὴν προσομοιῶ, τρίγωνος γὰρ ὑπάρχει,
τὰ δύο μέρη στὴν θάλασσαν, τὸ τρίτον στὴν στερέαν.
[§ 38]. Διατὶ τὸ βάθος τοῦ γιαλοῦ ἔνι βαθὺ καὶ μέγα,
τόσον αὐτῆς τῆς θάλασσας ὁμοίως καὶ τοῦ λιμιῶνος,
ὅπου ἔνι γῦρον τῆς Πολέου, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὅτι τὰ κάτεργα ἀλλὰ δή οἱ κόκες, τὰ καράβια,
ἐρχόντησαν μέχρι εἰς τὴν γῆν ὡσὰν νὰ ἦσαν βάρκες.
Οἱ Βενετίκοι, ὡς φρόνιμοι τεχνῖτες τῆς θαλάσσου,
μὲ πονηρίαν καὶ φρόνεσιν, μετὰ μεγάλης τέχνης,
γεοφύρια ἐποιήσασιν ἀπάνω εἰς τὰ καράβια·

526. νὰ ὑπᾶν... αὐτῶν τῶν π. 527. Κι ἀφῶν ἐσυμβιβάστηκαν ἅπαντες τοῦ φ. 528. ἐκ τὴν Τσάρα ἐξέβησαν, ὥρθωσαν, 529. ὀρθὰ ὑπᾶν τῆς Ρουμανίας 531. ἐστέκασιν 532. Τῆς Πόλης γὰρ νὰ σου εἰπῶ πῶς κοίτεται ἡ χώρα· 533. ὡς ἄρμενο τριπρόσωπο, 534. τὸ τρίτο 535. ἔναι, 537. ὅπου ἐν γύρῳ τῆς Π. 539. ἔρχονται μέχρι 542. γιοφύρια ἐποίκασιν ἄνω εἰς τὰ καράβια·

527 ἑξ. Οἱ Ἑνετοὶ κατέστρεψαν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν Ζάραν, τὴν ὁποίαν οἱ Σταυροφόροι εἶχον ἐγκαταλείψει ἀπὸ τῆς 7 Ἀπριλίου 1203. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ στρατοῦ ἐγένετο διὰ θαλάσσης, ἀρχίσασα ἀπὸ τῆς 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Οἱ Σταυροφόροι προσήγγισαν εἰς Κέρκυραν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαΐου καὶ παρέμειναν τρεῖς ἑβδομάδας ἐκεῖ. Ἐκ Κερκύρας ἀνεχώρησαν τὴν 24 Μαΐου διὰ Κ)πολιν, ὅπου ἀπεβιβάσθησαν τὴν 26 Ἰουνίου 1203, ἀφοῦ προσήγγισαν προηγουμένως εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας καὶ εἰς Ἄβυδον. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 108—136).

540 ἑξ. Οἱ Φράγκοι παρέμειναν ἐν πρώτοις ἡμέρας τινας εἰς Σκούταρι, μεθ' ὃ καταλαβόντες τὸν πύργον τοῦ Γαλατᾶ καὶ τὸν λιμένα προέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, (11—17 Ἰουλίου 1203), ὁ γέρων καὶ τυφλὸς Δάνδολος ἐπέδειξεν ἀξιοθαύμαστον ἀντοχὴν καὶ θάρρος, προτρέπων συνεχῶς τοὺς ὑπ' αὐτόν, εἰς τρόπον ὥστε οἱ Ἑνετοὶ φιλοτιμούμενοι εἰσέβαλον πρῶτοι εἰς τὴν πόλιν, ὅπου τελικῶς ἀπεκατεστάθη ἐκ νέου εἰς τὸν θρόνον του ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξίου Δ', μεθ' οὗ οἱ σταυροφόροι εἶχον ἔλθει εἰς συμφωνίας. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 155—193).

μὲ τέχνην καὶ μὲ φρόνεσιν τὰ ἐρρίπταν εἰς τοὺς τοίχους,
μὲ τὰ σκουτάρια καὶ σπαθία ἐσέβησαν ὀλόρθα,
ἀπάνω εἰς τοὺς τοίχους τῆς Πολέου ἐσέβησαν ἀπέσω.
Οἱ Φράγκοι γὰρ ἐκ τὴν στερεὰν ἦτον ὁ πόλεμός τους·
ἀλλὰ οὐ καὶ ἰσχύσασι ποσῶς νὰ βλάψουσι τὴν Πόλιν.
[§ 39] Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ ἃ λάχῃ νὰ βαρειέσαι;
οἱ Βενετίκοι ἐσέβησαν πρῶτα στὴν Πόλι ἀπέσω·
ἡ Πόλις ἐπιάστη ἀπὸ σπαθίου, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι.
Ἐκεῖνος ὁ Ἀλέξιος ὁ κακός, ὁ ἄπιστος βασιλέας
ἔφυγεν, ὡς ἠμπόρεσεν, ἀπέρασεν εἰς τὸ Σκουτάρι,
ἐδιάβη στὴν Ἀνατολήν, ἐξέβη ἀπὸ τὴν Πόλιν.
Ἐν τούτῳ τὰ ἀρχοντόπουλα ὅπου ἦσαν τῆς Πολέου,
τὸ ἰδεῖ τὸ πλῆθος τῶν Φραγκῶν ποῦ ἐσέβησαν ἀπέσω,
σπουδαίως γοργὸν ἐδράμασιν στὴν φύλαξιν ὅπου ἦτον
ἐκεῖνος γὰρ ὁ βασιλέας κὺρ Σάκιος ὁ Βατάτσης·
τὰ σίδερα τοῦ ἐξέβαλαν, εἰς τὸ παλάτι ἀπῆλθαν·
στὸν θρόνον τὸν ἐκάθισαν, οὕτως τυφλὸς ὡς ἦτον.
[§ 40] Οἱ Φράγκοι γὰρ ὡς ἔμαθαν περὶ τοῦ βασιλέως
ἐκράξαν τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν πρωτοσύμβουλόν τους,
μετὰ ταῦτα ἄλλους ἄρχοντας, εὐγενικοὺς ἀνθρώπους·
λεπτῶς τοὺς ἐπαρήγγειλαν στὸν βασιλέαν ν'ἀπέλθουν,
νὰ ἐπάρουν γὰρ καὶ μετ' αὐτοὺς Ἀλέξιον τὸν υἱόν του·

543. τὰ ἔρριχταν 544. ἐσέβαιναν 545. Παραλείπεται ὁ στίχος 547. ἀλλ' οὐκ ἰσχύσασιν ποσῶς 550. καὶ ἐπιάστη ἀπὸ σπαθίου 551. ὁ κακὸς κι ἄπιστος Βασιλέας 552. περνᾷ 553. ἐδιέβη στὴν.. ἐξέβην ἐκ τὴν Π. 554. Εὐτὺς τὰ ἀρχ. 555. τὸ ἰδοῦν...που ἐσέβησαν στὴν Πόλιν; 556. γουργὸν ἐκαταλάβασιν στὴν φυλακὴν ὅπου ἦτον 557. ὁ βασιλεὺς κυρ Σάκης 558. τοῦ ἐξήβαλαν, εἰς τὸ παλάτι ἀπῆλθεν· 561. λαλοῦσιν 562. ἄρχοντες 563. ἐπαράγγειλεν στὸν β. ν' ἀπῆλθαν 564. νὰ ἐπάρουσιν καὶ μετ' αὐτῶν Ἀλέξιον

550. Ἡ πρώτη αὕτη ἅλωσις ἐγένετο τὴν 17 Ἰουλίου τοῦ 1203 καὶ οὐχὶ τὴν 4 Νοεμβρίου, ὡς ἀνακριβῶς, ἀναφέρει τὸ Χρονικὸν περαιτέρω. (Πρβλ. στ. 865—866 καὶ Γαλλ. Χρον. § 46).

560 ἑξ. Κατὰ τὰς γενομένας συμφωνίας ὁ νεαρὸς Ἀλέξιος ὑπέσχετο εἰς τοὺς Σταυροφόρους νὰ πληρώσῃ 200 χιλιάδας ἀργυρῶν μάρκων, ν' ἀναλάβῃ τὴν διατροφὴν ὅλης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ ἓν ἔτος, νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς σταυροφόρους 10 χιλ. μαχητὰς διὰ τὴν εἰς Παλαιστίνην ἐκστρατείαν ἐπὶ ἓν ἔτος, νὰ συντηρῇ 500 ἄνδρας διαρκῶς πρὸς ἄμυναν τῆς Παλαιστίνης καὶ νὰ ὑπαγάγῃ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸν Πάπαν. Τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ συμφωνεῖ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς πρὸς ὅσα λεπτομερέστερον καὶ ἀκριβέστερον διηγεῖται ὁ Βιλλαλδουῖνος, χωρὶς καὶ οὗτος νὰ ἀναφέρῃ λεπτομερείας τῶν συμφωνιῶν. Κατὰ τὸν Βιλλαρδουῖνον ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος δὲν φαίνεται ἀποδεχόμενος τόσον προθύμως τοὺς ὅρους τῶν συμφωνιῶν, καίτοι τελικῶς τοὺς ἐγκρίνει. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. Con)ple § 185—189).

νὰ τοῦ συντύχουν φρόνιμα τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν βίον,
τὲς συμφωνίες ὅπου ἔποικεν ὁ υἱός του μὲ τὸν Πάπαν,
ἂν ἔνι ὅτι ἀρέσουν του καὶ θέλει νὰ τὲς στέρξῃ.
  Σπουδαίως ἀπῆλθαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνοι οἱ ἀποκρισάροι·
ηὗραν ἐκεῖ τὸν βασιλέα, στὸν θρόνον ἐκαθέτον·
τιμητικὰ τὸν χαιρετοῦν ἀπὸ τοὺς κεφαλᾶδες·
λεπτῶς τοῦ ἀφηγήθησαν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες,
ὅπου ἔποικεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τὸν Πάπα Ρώμης·
ἂν ἀγαπᾷ κι ὀρέγεται νὰ τὲς ἔχει στερεώσει.
  [§ 42] Ἐνταῦθα γὰρ ὁ βασιλεὺς κὺρ Σάκης ὁ Βατάτσης
φρόνιμα ἀπεκρίθηκεν, ὡς βασιλεὺς ὅπου ἦτον·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, ὅσον ἐποίησε ὁ υἱός μου,
»κι ὁ ἀδελφός μου μετ' αὐτοῦ, ὁ ρῆγας τῆς Ἀλαμάνιας,
»ἐγὼ τὸ θέλω κι ἀγαπῶ, στέργω το μετ' ἐκείνους·
»ποιήσατε προστάγματα, κ' ἐγὼ νὰ τὰ βουλλώσω».
  Ἀφότου γὰρ ἐγίνησαν οἱ συμφωνίες ἐκεῖνες,
περιέστησαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ φράγκικου φουσσάτου,
διὰ τὸ ἦτον ἔμπα τοῦ καιροῦ, καὶ ἐσέβαινε ὁ χειμῶνας,
νὰ ἐξεχειμάσουσιν ἐκεῖ εἰς τῆς Πόλεως τὴν χώραν·
κ' εἰς τὸν ἐρχόμενον καιρόν, εἰς τὸ ἔμπα τοῦ μαρτίου,
νὰ ἔχουν κινήσει ἑνομοῦ μετὰ τὸν βασιλέα,
κ' εἰς τὴν Συρίαν νὰ ἀπελθοῦν κατὰ τὲς συμφωνίες τους.

565. νὰ τὸν συντύχουν 567. νὰ τὸ στέρξῃ 568. εἰς αὐτὸν οἱ ἀποκρισιάροι· 569. τὸν βασιλέαν, 571. τοῦ ἀφηγήθηκαν τες σ. ὅλες, 572. ὅπου ὁ υἱός του ἔποικεν 573. νὰ τὲς ἐστερεώσῃ 574. Ἐνταῦτα αὐτὸς ὁ β. 576. τὸ ἔποικεν ὁ υἱός μου 577 ὁ ρὴξ τῆς Ἀλ. 580 Ἀφόντου 581. ἐστήσασιν οἱ ἀρχηγοὶ 582. διὰ τὸ ἔμπα τοῦ κ. που ἐσέβην ὁ χ. 583. ' ς τῆς Πόλεως τὴν χώρα·

580 ἑξ. Μετὰ τὴν στέψιν τοῦ Ἀλεξίου Δ' ὡς συμβασιλέως, (1 Αὐγούστου 1203),ἀπεφασίσθη νὰ παραμείνουν οἱ Σταυροφόροι εἰς Κ)πολιν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ νὰ ἐκκινήσουν διὰ Παλαιστίνην τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν τοῦ 1204. Ὁ Ἀλέξιος ἤρχισε τότε νὰ πληρώνῃ ἐλάχιστον τι μέρος τῶν ὀφειλῶν του πρὸς τοὺς Σταυροφόρους, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διέκοψε τὰς πληρωμὰς ἐλλείψει χρημάτων καὶ οἱ Σταυροφόροι ἤρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται, κατόπιν δὲ καὶ νὰ ἀπειλοῦν. Ἐντεῦθεν ἐπηκολούθησαν δυσαρέσκειαι, πρόδρομος τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ πυρκαϊὰ τῆς 19 Αὐγούστου 1203 καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀλλεπάλληλα ἐπεισόδια ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἀπόπειρα πυρπολήσεως τοῦ ἑνετικοῦ στόλου (Ἰανουαρ.1204),λαϊκαὶ ταραχαὶ μὲ ἥρωα τὸν Μούρτζουφλον, ὅστις τελικῶς κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐθανάτωσε τὸν Ἀλέξιον Δ', ὃν συνεκήδευσε μετὰ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκπνεύσαντος πατρός του Ἰσαακίου. (29 Ἰαν.—8 Φεβρ. 1204). Ἡ ἀκριβὴς ἐξιστόρησις τῶν ἐπεισοδίων, ἅτινα προηγήθησαν τῆς δευτέρας ἁλώσεως τῆς Κ)πόλεως εἶναι δύσκολος.Πάντως τὰ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Χρονικοῦ ἀναφερόμενα ἐν στιχ. 580—720 εἶναι ἀνακριβῆ ἱστορικῶς. (Πρβλ. Βιλαρδουῖνον Conq. de C)ple § 181—223 ὡς καὶ τὴν χρονογραφίαν τοῦ φράγκου ἱππότου Robert de Clari: Conq. C)ple XLV, LVIII ἑξ., LXII ἑξ.).

[§ 44]. Μετὰ βουλῆς καὶ ὁρισμοῦ κὺρ Σάκη τοῦ Βατάτση
ἐστέψασιν διὰ βασιλέαν Ἀλέξιον τὸν υἱόν του.
Ἐν τούτῳ ἐσυμβουλεύτησαν μετὰ τὸν βασιλέα.
[§ 45] Ἀφότου γὰρ ἐστέψασιν Ἀλέξιον τὸν υἱόν του
διὰ ἀφέντην καὶ βασιλέα ὅλης τῆς Ρωμανίας,
οὐδὲν ἐπέρασε ποσῶς ἕνας μῆνας σωζᾶτος
—καθὼς εὑρίσκεται ἀπὸ ἀρχῆς τὸ γένος τῶν Ρωμαίων
εἰς δολιότητα πολλὴν κ' εἰς ἀπιστίες μεγάλες—
τινὲς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, τοὺς πρώτους τῆς Πολέου,
ἀπῆλθαν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον τὸν Βατάτσην,
καὶ λέγουσι οὕτως πρὸς αὐτόν· «Δέσποτα, βασιλέα,
»ἀφῶν ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς κ' ἔχεις τὴν βασιλείαν σου,
»τί σὲ ἤφερεν, ἀφέντη μας, εἰς τὴν Συρίαν νὰ ἀπέλθῃς;
»τὸ διάστημα ἔνι πολὺ ἐδῶθεν στὴν Συρίαν,
»οἱ ἔξοδες, τὰ πλευτικὰ πολὺ θέλουν κουστίσει·
»καὶ ἄλλο μεγαλιώτερον, πολλάκις καὶ χαθοῦμεν
»στὰ πέλαγα τῆς θάλασσας, θέλεις εἰς τὴν στερέαν.
»Ἐτοῦτοι οἱ Φράγκοι, ὅπου θεωρεῖς, πολλὰ εἶν' θεληματάροι.
»ὁμοίως κ' ἐλαφροκέφαλοι, ὅτι τοὺς δόξῃ, κάμνουν·
»ἂς τοὺς ἀφήκωμε νὰ ὑπᾶν εἰς Θεοῦ τὴν κατάραν,
»καὶ ἡμεῖς ἂς ἀπομείνωμεν ἐδῶ στὰ ἰγονικά μας».
Ὁ βασιλεύς, ὡς νεούτσικος καὶ ἀπαίδευτος τοῦ κόσμου,
γοργὸν ἐσυγκατέβηκεν εἰς τὴν βουλὴν ἐκείνην.
Εἶπαν· «Καὶ πῶς νὰ ἔχῃ γενεῖ, νὰ τοὺς ἀποφληθοῦμε;»—
»Ἄς τοὺς ἀφήκωμε ἀκομὴ κανέναν μῆναν πλέον·
»τὲς διοίκησες ὅπου βαστοῦν νὰ τὲς ἔχουν ἐξοδιάσει,
»κι οὕτως νὰ ποιήσωμε ἐναρχίαν νὰ τοὺς ἔχωμε ἐξαλείψει».
Καθὼς τὸ ἐσυμβουλεύτησαν, οὕτως καὶ τὸ ἐπληρῶσαν.
[§ 47] Ἀφῶν ἐπλήρωσε ὁ καιρός, κανένας μῆνας, δύο,

588. διὰ βασιλεῦ 589. ἐσυμβουλεύτηκαν. 590. Ἀλ. τὸν Βατάτση 591. ἀφέντη τε καὶ βασιλεῦ 592. ἀπέρασε ποτὲ εἰς μῆνας ἢ καὶ δύο 594. εἰς δολιότηταν 596. βασιλέαν Α. τὸν Βατάτση, 598. ἀφῶν ὁ θ. ὥρισε... βασιλεία σου, 599. εἰς τὴν Συρία 600. πολὺ ἔν τὸ διάστημα 601. κοστίσει· 602. μεγαλότερον 603. στὸ πέλαγο 604. Αὐτοὶ οἱ Φ. ὅπου θωρεῖς 605. κάμνου· 606. ἀφήσωμε ἂς ὑπᾶν 607. ἀπομείνωμε ἐδῶ στὰ γονικά μας». 610. «Καὶ πῶς νὰ ποίσωμε νὰ τοὺς ἐξεφληθοῦμε;» 611. «Ἄς τοὺς ἀφήσωμε ὀλιγόν... 612. Τὶς διοίκησες... νὰ τὲς ἐξοδιάσουν, 612)β-νὰ ἔλθουν εἰς πεῖνα καὶ εἰς λίμα, νὰ μὴ ἔχουν τί νὰ φᾶσιν, 613. καὶ ἀναρχία νὰ ποίσωμε νά τους ἔχωμε ξαλείψει 614. Καθὼς τὸ ἐβουλεύτηκαν, οὕτως καὶ τὸ ἐποῖκαν. 615. ἐπλέρωσε

—εἶχον χωρικὸν τὸν λογισμὸν θαρρῶντα νὰ προκόψουν—
τὲς πόρτες τῆς Πολέου ἐσφάλισαν καὶ φύλαξες ἐβάλαν·
τοὺς Φράγκους ὅπου εὑρέθησαν ἐντὸς τότε τῆς Πόλης,
εἰς τὸ σπαθὶ τοὺς ἔβαλαν, ὅλους τοὺς ἀπεκτεῖναν.
Ἔδε ἀσέβειαν ποῦ ἔποικαν οἱ ἀσεβεῖς Ρωμαῖοι
εἰς χριστιανοὺς ὀρθόδοξους κι ἀληθινοὺς ἀνθρώπους,
ὅπου ἐκοπίασαν κ' ἔβαλαν τὸν βασιλέαν ἐκεῖνον
εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς βασιλείας ὅπου τὸ εἶχεν χάσει.
Ὁ Θεὸς γὰρ ὁ εὔσπλαχνος, ὁ δίκαιος εἰς τὰ πάντα,
εὐδόκησεν ἡ χάρη του ἐτότε εἰς τὸν φόνον ἐκεῖνον,
ὅτι κανεὶς εὐγενικὸς ἀπὸ τοὺς πλούσιους Φράγκους,
οὐδὲν ηὑρέθηκεν τινὰς ἐκεῖ εἰς τὴν Πόλι ἀπέσω
μόνον καὶ ἄνθρωποι φτωχοί, τεχνῖτες ὑποχέροι.
Τὰ γὰρ φουσσᾶτα τῶν Φραγκῶν ὅπου ἔστηκαν ἀπέξω
τῆς χώρας Πόλεως, σὲ λαλῶ, ὥσαν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
τὸ ἀκούσει, ἰδεῖ τὴν ταραχήν, τὸν σουγλισμὸν τοῦ φόνου,
τὸν θόρυβον καὶ τὰς φωνὰς ἐκεινῶν ποῦ ἐσκοτῶναν,
εὐθέως γοργὸ ἀρματώνονται πεζοὶ καὶ καβαλλάροι·
ἐπιάσαν γὰρ ἐκ τοὺς Ρωμαίους, ἠρώτησαν τὸ πρᾶγμα,
τὸ πῶς ἐγίνη ἡ ἐναρχία, τὴν ἐποιῆσαν οἱ Ρωμαῖοι,
τὴν ἀπιστίαν ὅπου ἔποικαν ἀρτίως εἰς τὸν λαόν μας.
Κ' ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἐξεύρασιν ἐπληροφόρησάν τους
τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμήν, τὸ εἰς τί σκοπὸν τὸ ἐποῖκαν.
[§ 48] Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ φράγκικου φουσσάτου,
τοὺς Βενετίκους ἄφησαν τὴν θάλασσαν φυλάττουν,
καὶ πλεῖστον ἕτερον λαὸν πάλε ἀπὸ τὴν στερέαν·
κι ὁ ἄλλος ἕτερος λαὸς τοῦ πλήθους τοῦ φουσσάτου
ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια τους, τὰ φλάμουρα ἐξαπλῶσαν,
τὰ ἀλάγια ἐχωρίσασιν, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι.

616. εἶχαν τὸν λογισμὸν τρελλὸν 617. τὲς πόρτες ἐσφαλίσασιν καὶ φ. 618. ηὑρέθησαν τότε ἐντός... 619. ἔβαλαν καὶ ἐκατέκοψάν τους 620. Ἔδε κακό... ἐτότες οἱ Ρ. 622. ἐκόπιασαν πολλὰ δι' αὐτὸν τὸν β. 623. στὴν βασιλείαν τὸν ἔβαλαν ὅπου τὴν 624. ὡς εὐσπλαχνής, ὡς δίκαιος, στὰ π. 625. ἡ χάρη του εἰς τοὺς φόνους ἐκείνους, 626. ὅτι τινάς... ἐκ τούς 627. ἀπέσω οὐδὲν εὑρέθηκεν ἀπ' αὔτους εἰς τὴν Πόλιν 628. ὑποχεῖροι. 629. Παραλείπεται ὁ στίχος 631. τὸ ἀκούσουσιν τὴν ταραχήν, τὸν σουβλισμὸν 633. Εὐθέως ἀρματώνονται 634. ἐπιάσαν ἐκ τοὺς Ρ. 635. τὸ πῶς ἐγίνη ἡ ἀρχή, τὸ ἔποικαν οἱ Ρ. 636. ὁπὄποικαν ἄρτι εἰς τὸν λαόν τους. 637. ἤξευραν 639. Ὡς τὸ ἤκουσαν 640. ἔβαλαν 641. πάλιν ἐκ τὴν στερέαν· 642. τὸ πλῆθος τοῦ φ. 643. ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια, τὰ φλάμπουρα 644. τὰ ἀλάγια ἐχώρισαν

Ἀπὸ τὴν Πόλι ἐξέβησαν, ἄρχισαν νὰ κουρσεύουν
τοὺς τόπους κι ὅλα τὰ χωρία, τὰ μέρη Ρωμανίας,
μέχρι στὴν Ἀνδριανόπολιν ἐσῶσαν κ' ἐκουρσέψαν·
πέντε ἡμερῶν τὸ κάμνουσιν στράταν ἀπὸ τὴν Πόλιν.
Κι ἀφότου ἐχορτάσασιν κοῦρσος καὶ πλῆθος κέρδου,
ἐγνώμιασαν καὶ ηὗρασιν ὅτι εἶχαν πλέον κερδίσει
παρὰ ὅπου εἶχαν στὰ κάτεργα καὶ εἰς ὅλα τὰ πλευτικά τους·
ἐνταῦθα ὀπίσω ἐστράφησαν, ἤλθασιν εἰς τὴν Πόλιν.
[§ 49] Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλεύς, κὺρ Σάκης ὁ Βατάτσης,
μεγάλως τὸ ἐβλαστήμησεν, σφόδρα τὸ ἐλυπήθην·
οὐδὲν ἔξευρεν ποσῶς ἐκ τὴν βουλὴν ἐκείνην
ὅπου ἔδωκαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλέξη τοῦ Βατάτση
ἐκεῖνοι οἱ θεοκατάρατοι, οἱ ἄνομοι δημηγέρτες.
Ὥρισεν καὶ ἐκράξασιν Ἀλέξιον τὸν υἱόν του·
μεγάλως τὸν ἀτίμωσεν, ἐχόλιασέν τον σφόδρα,
καὶ λέγει οὕτως πρὸς αὐτὸν μετὰ δακρύων τοὺς λόγους·
«Εἰπές μου, θεοκατάρατε, οὐκ εἶσαι ἐσὺ υἱός μου;
»πῶς τὸ ἐθυμήθης, ἄπιστε τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων,
»τὴν ἀπιστίαν ὅπου ἔποικες καὶ τὴν δημηγερσίαν
»'ς ἐκεινοὺς ὅπου σ' ἔποικαν νὰ εἶσαι βασιλέας;
»Οὕτως σὲ ἁρμόζει ἀπὸ τὸν νῦν νὰ σὲ κρατοῦν οἱ πάντες,
»ὡσὰν ἐκεῖνον τὸν ἄπ στον Ἰούδαν τὸν Σκαριώτην,
»ὅπου ἔποικεν τήν προδοσίαν τοῦ Κυρίου τῆς Δόξης.
»Γοργὸν σὲ ὁρίζω νὰ μὲ εἰπῇς τὸ ποῖ σ' ἐσυμβουλέψαν
»νὰ ποίσῃς τοῦτο τό ἔποικες, τὴν τόσην ἀπιστίαν;
»ἀτίμωσες τὴν βασιλείαν, τὸ γένος τῶν Ρωμαίων·
»ποῖος νὰ πιστέψῃ ἀπὸ τοῦ νῦν Ρωμαίου τινὸς ἀνθρώπου;»
Ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ φόβου του κι ἀπὸ στενοχωρίας του,

645 Ἀπὲ τὴν Πόλιν ἄρχισαν ὡς διὰ να κουρσεύουν 646. τῆς Ρωμανίας δλης 647. στὴν Ἀντριανόπολιν ἐδῶσαν, ἐκουρσέψαν· 648. Πέντε μερῶν διάστημα ἔναι ἀπὲ τὴν Πόλιν. 649. Κι' ἀφόντου...πλῆθος κέρδος. 650. ὅτι πλέον ἐκερδίσαν, 651. καὶ εἰς τὰ πλευτικά τους 652. καὶ οὕτως ἐγυρίσασιν καὶ ἦλθαν 653. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ β. 654. μεγάλως τὸ ἐβαρέθηκεν, 655. οὐκ ἤξευρε οὐδὲ ποσῶς ἐκ τὴν δουλείαν ἐκείνην 656. ποῦ τοῦ υἱοῦ του ἔδωκαν Ἀλέξιου τοῦ β. 657. αὐτοὶ 658. Ὥρισε καὶ ἐλάλησαν 660. μετὰ πολλῶν δακρύων 661. Εἰπέ με, 662. τὸ ἐνθυμήθης 664. εἰς αὔτους 666. ὡσὰν αὐτὸν 667. ὅπου οὕτως ἐπαρέδωκεν τὸν Κύριον 668. Γοργὸν ὁρίζω να μοῦ εἰπῇς 669. νὰ ποίσῃς ὅσον ἔποικες, 670. ἀτίμησες 671. Ποῖος νὰ στέρξῃ 672. Ἐκεῖνος ὀκ τὸν φόβον του καὶ ὀκ τήνε στένεψίν του,

οὐκ εἶχεν πῶς τὸ ἀρνηθῇ· εἶπεν καὶ μαρτυρᾷ τους
ἐκείνους τοὺς πανάπιστους ποῦ τὸν ἐσυμβουλέψαν.
Ὥρισε εὐθέως ὁ βασιλεὺς κ' ἠφέραν τους ὀμπρός του·
τοὺς ὀφθαλμούς τους ἐξέβαλεν, στήν φυλακὴν τοὺς βάνει·
κι ἀπέκει κράζει δύο ἄρχοντες, πρώτους τοῦ παλατίου.
[§ 50]. Ὁρίζει γράφει γράμματα 'ς ἐκεῖνον τὸν μαρκέσην
ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς ἕτερους κοντᾶδες, κεφαλᾶδες.
Ἐξαφορμίστη πρὸς αὐτούς, μεθ' ὅρκου τοὺς τὸ ἐμήνα,
ὅτι ποτὲ οὐκ ἤξευρεν τὴν ἀπιστίαν ἐκείνην,
ὅπου ἔποικεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τοὺς δημηγέρτες.
«Παρακαλῶ σας, ἄρχοντες, τὸ πρᾶγμα νὰ πραΰνῃ·
»ἃς λείψουσιν τὰ σκάνταλα, μηδὲν γενῇ τὸ πλεῖον.
»Ἐδῶ κρατῶ τοὺς ἄπιστους στὴν φυλακὴν ἀπέσω·
»τυφλοὺς τοὺς ἔχω, ἐπάρετε, ὁρίσετε ἃς τοὺς κρίνουν,
»ὡς δημηγέρτες ἄπιστους τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων.
»Ἐγώ γὰρ τὰ προστάγματα ὅπου ἔχομε ἀμφοτέρως,
»τὲς συμφωνίες κι ὁμόλογα, κρατῶ τὰ ἀφιρωμένα·
»στέργω νὰ τὰ πληρώσωμεν ἄνευ κανενὸς δόλου.
»Τὸ κοῦρσον ὅπου ἐποίκετε καὶ ἡ αἰχμαλωσία,
»ἃς ἔνι εἰς ἀνταμοιβήν τοῦ φόνου τοῦ λαοῦ σας·
»ὁ υἱός μου γὰρ νεούτσικος κι ἀπαίδευτος τοῦ κόσμου,
»παρακαλῶ σας, ἄρχοντες, ὡς ἀδελφοὺς καὶ φίλους,
»ἃς ἔχῃ τὴν συμπάθειον σας, μετ' ἔσας νὰ ἀποθάνῃ·
»ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροστεν ὡς ἀδελφός σας νὰ ἔνι·
»ἃς ἔνι εἰρήνη εἰς ἐμᾶς, ἀγάπη κι ὁμοτόνια.
»Ἐξεχειμάστε ἑνομοῦ ἐδῶ στὴν Πόλιν μέσα,
»καὶ εἰς τοῦ καιροῦ τὴν ἄνοιξιν νὰ ὑπᾶτε τῆς Συρίας·
»ὁ υἱός μου νὰ ἔλθῃ μετ' ἐσᾶς κατὰ τὲς συμφωνίες μας».
Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες τοῦ φράγκικου φουσσάτου,
βουλὴν ἐπῆραν ἑνομοῦ, ἰσιάστηκαν εἰς τοῦτο·
ἐγίνη ἀγάπη εἰς αὐτοὺς καθὼς ἦτον καὶ πρῶτον.
Ἐν τούτῳ ἐξεχειμάσασιν, ἦλθεν ὁ μάρτης μῆνας·
οἱ Φράγκοι ᾠκονομήθησαν νὰ θέλουν ὑπαγαίνει

673. οὐκ εἶχεν πῶς ν' ἀποκριθῇ... μαρτυρεῖ τους, 674. ὅπου τὸν ἐβουλέψαν 675. Εὐτὺς ὁρίζει ὁ βασιλέας καὶ φέρνουν τους 676. ἔβγαλεν 677. ταῦτα λαλεῖ δύο 678. ὁρίζει γράφουν... μαρκέζην 680. εἰς αὐτοὺς 682. ὁ υἱός του ἔποικεν 684. μηδὲν γένεται πλέον. 688. Ἐγὼ δὲ 691. Τὸ κοῦρσο... αἰχμαλωσίαν, 692. ἃς ἔναι ἐκείνη ἀνταμοιβὴ 695. με σᾶς νὰ ἀποθάνῃ 696. νὰ ἔνι ὡς ἀδελφός σας 697. ἃς ἔναι... καὶ ὁμόνοια. 698. στὴν Πόλιν ἔσω, 699. καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνοίξης νὰ πᾶτε στὴν Συρίαν· 700. κατὰ τὲς συνφωνίες». 701. Ἠκούσας ταῦτα οἱ ἀρχηγοὶ 702. ἐπῆραν 703. καὶ πρῶτα. 704. ἐξεχείμασαν 705. ἐκονομήθησαν διὰ νὰ ὑπαγαίνουν

ἐκεῖσε εἰς τὸ ταξεῖδιν τους, εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον.
[§ 51]. Ἐνταῦτα ἀπῆλθεν εἰς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτούς, ἐπαρακάλεσέ τους·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, συντρόφοι ἠγαπημένοι,
»ἐσεῖς ἐξεύρετε καλὰ τὸν φτόνον τοῦ διαβόλου,
»τὸ πῶς μᾶς ἐσκαντάλισε εἰς τὴν νεότητά μας.
»Λοιπὸν ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς ὅλα μου ἀρχικάρης,
»κι οὐδὲν ἔχω τὰ πράγματα ὅπου μοῦ κάμνουν χρεία,
»οὕτως ὡς πρέπει εἰς θέλημα διὰ τὸ ταξεῖδιν ἐτοῦτο.
»Καὶ ἄλλο πάλε σᾶς λαλῶ, πληροφορέθητέ το·
»ἀπὸ ἀφορμῆς τοῦ σκάνταλου ἐτούτου ὅπου ἐγινέτον
»οὐ προθυμοῦσιν οἱ Ρωμαῖοι νὰ ἐσμίξουν μὲ τοὺς Φράγκους·
»διὰ τοῦτο λέγω, πρὸς ἐσᾶς, ἀξιοπαρακαλῶ σας,
»νὰ ἔχω συμπάθειον ἀπὸ ἐσᾶς ἡμέρες δεκαπέντε
»νὰ ὀρθώσω τὰ φουσσᾶτα μου καὶ νὰ σᾶς καταφτάσω».
[§ 52]. Οἱ Φράγκοι γὰρ τὸ ἐστέρξασιν, κινοῦσιν κ' ὑπαγαίνουν·
τὴν Ἡράκλειαν ἐπέρασαν· πάντα κοντὰ ἀναμένουν
ἐκεῖνον γὰρ τὸν βασιλέαν Ἀλέξιον τὸν Βατάτσην.
Ἀκούσατε οἱ ἅπαντες, Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι,
ὅσοι πιστεύετε εἰς Χριστόν, τὸ βάφτισμα φορεῖτε,
ἐλᾶτε ἐδῶ νὰ ἀκούσετε ὑπόθεσιν μεγάλην,
τὴν κακοσύνην τῶν Ρωμαίων, τὴν ἀπιστίαν ὅπου ἔχουν.
Ποῖος νὰ θαρρέσῃ εἰς αὐτούς, ὅρκον νὰ τοὺς πιστέψῃ,
ἀφῶν τὸν Θεὸν οὐ σέβονται, ἀφέντη οὐκ ἀγαποῦσιν;

707. Ἐνταῦτα ἐδιέβην... Ἀλέξης 710. τὸν φτόνο 712. ἀρχάρης 714. οὕτως ὡς ἔχω θέλημα 715. Κι' ἄλλο πάλιν ἠξεύρετε, πληροφορίαν σᾶς λέγω, 715β. εἰς ἄλλον πάλιν λογισμὸν κοίτονται οἱ Ρωμαῖοι, 716. διὰ τὸ σκάνταλον αὐτὸ ποῦ ἔγινεν εἰς τὴν μέσην, 717. καὶ προθυμίαν οὐκ ἔχουσιν νὰ σμίξουν... 721. Οἱ Φ. τὸ ὀρθώνουσιν, κινοῦν καὶ 722. ἐπέρασαν τὴν Ἀρακλεία 723. ἐκεῖνον δὲ τὸν βασιλεῦ 724. Ἠκούσατε γὰρ ἄρχοντες Φ. 726. νὰ ἠκούσετε 727. τὴν ἀπιστίαν, τὴν ἔχουν 729. ἀφῶν Θεὸν οὐ σέβονται

721 ἑξ. Ἡ πληροφορία αὐτὴ τοῦ Χρονικοῦ περὶ ἀναχωρήσεως τῶν Φράγκων εἶναι ἀνακριβής. Οἱ σταυροφόροι παρέμειναν εἰς τὴν Κ)πολιν καὶ δὲν εἶχον οὐδαμῶς ἐκκινήσει διὰ τὴν ἐκστρατείαν πρὸς τὴν Παλαιστίνην. Ἡ ἀνακρίβεια αὕτη, ὅπως καὶ ἡ ἐν στίχ. 483 ἑξ., προσετέθη ὑπὸ τοῦ χρονογράφου μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δικαιολογηθοῦν αἱ πράξεις τῶν Σταυροφόρων. Καὶ μόνη ἡ προσπάθεια αὕτη πείθει ὅτι οἱ Φράγκοι εἶχον συναίσθησιν ὅτι δὲν ἦσαν ἐν τάξει καὶ οἱ μεταγενέστεροι χρονογράφοι των προσεπάθησαν παντὶ τρόπῳ νὰ συγκαλύψουν τὰς πράξεις τῶν Σταυροφόρων. Ὁ Βιλλαρδουῖνος ὅμως δὲν διηγεῖται παρομοίας ἀνακριβείας, οὔτε καὶ ὁ ἕτερος φράγκος χρονογράφος Robert de Clari. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 221—231).

ὁ εἷς τὸν ἄλλον οὐκ ἀγαπᾷ μόνον μὲ πονηρίαν.
[§ 53]. Ἀφῶν οἱ Φράγκοι ἐξέβησαν ἐκεῖθεν ἐκ τὴν Πόλιν,
ὁκάποιος πλούσιος ἄνθρωπος, ἄρχων ἀπὸ τὴν Πόλιν,
Μούρτζουφλον τὸν ἐλέγασιν, οὕτως εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
ἰδὼν τὸν γέρο βασιλέα τὸ πῶς τὸν ἐτυφλῶσαν,
κι Ἀλέξιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸ πῶς ὑπῆρχε νέος,
ἐλόγιασεν τὴν βασιλείαν μὲ πονηρίαν νὰ ἐπάρῃ.
Κράζει τινὲς του συγγενεῖς, φίλους τε καὶ γειτόνους,
τσαγδάρους καὶ λιμαρικούς, βουλὴν μὲ αὐτοὺς ἀπῆρεν
Ἀλέξιον γὰρ τὸν βασιλέα ἐπιάσαν κ' ἐφονέψαν·
εἰς μοναξίαν τὸν ηὗρασιν κ' ἐθανατώσανέ τον,
ἐστέψασιν τὸν Μούρτζουφλον, τὸ στέμμα τοῦ ἐφορέσαν,
ὠνομάσαν τον βασιλέα, οὕτως τὸν εὐφημῆσαν.
[§ 54]. Ἐνταῦτα γὰρ ὡς τὸ εἴδασι τινὲς ἀπὸ τὴν Πόλιν,
ἀκούσων τοῦ παράξενου τοῦ βασιλέως τὸν φόνον,
βαρκέτταν ἀρματώσασιν πενῆντα δύο κουπίων·
ἐπλέψασιν κι ἀπήλθασιν, ἐσώσασιν τοὺς Φράγκους,
ἐκεῖσε ὅπου ὑπαγαίνασιν στὰ μέρη τῆς Συρίας·
λεπτομερῶς τοὺς εἴπασιν κ' ἐπληροφόρησάν τους,
τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον τὸ πῶς τὸν ἐσκοτῶσαν,
ὁ Μούρτζουφλος ὁ ἄπιστος τὴν βασιλείαν ἀπῆρεν.
[§ 55]. Οἱ Φράγκοι γάρ, ὡς τὸ ἤκουσαν, ἐθλίβησαν μεγάλως·
ἀπαύτου ἀπήρασιν βουλὴν τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξει.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ και νὰ σὲ τὰ ἐμορφίζω;
Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες τοῦ φράγκικου φουσσάτου,

734. τὸν γέρον βασιλέαν 735. καὶ πάλιν τὸν υἱὸν 736. ἐσκόπησεν μὲ πονηρίαν τὴν β. νὰ λάβῃ· 737. Λαλεῖ... συγγενούς, 738. τσάγδαρους καὶ λιμαντικούς, βουλὴ τοὺς ἐβουλεύτη· 739. Ἀλέξιον τὸν βασιλεῦ... κ' ἐτυφλῶσαν 740. καὶ ἐθανάτωσάν τον, 741. Μούρτζοφλον, τὸ στέμμαν τοῦ ἐβάλαν, 742. βασιλεῦ, 743. γὰρ ὡς εἴδασιν 744. τὸ ἄδικον τοῦ βασιλέως, τὸ ἄδικον τὸ ἐποῖκαν 746. ἐπλέψασιν, ἐσώσασιν ὁποῦσασιν οἱ Φράγκοι, 747. ἐκεῖ ὅπου 750. ἐπῆρεν 752. ἀπαῦτο 753. καὶ νά σε τὰ φουμίζω;

754 ἑξ. Ὁ δριμὺς καὶ μακρὸς λίβελλος κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸν ὁποῖον παρεμβάλλει ἐνταῦθα τὸ κείμενον τοῦ κώδικος Κοπεγχάγης δὲν ἀπαντᾶ εἰς τὸν Παρισινὸν κώδικα, ὅπου παραλείπεται τὸ κείμενον ἀπὸ τοῦ στίχ. 766—881. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἀλλαχοῦ εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις, ὡς π.χ. ἐν στιχ. 1245 ἑξ., 3932 ἑξ. κλπ. Ἐν γένει δὲ ὅπου ὁ Κοπεγχ. ἐκφράζεται δυσμενῶς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὁ Παρισινὸς κώδιξ παραλείπει τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κειμένου καὶ δὴ τὸ δριμύτερον. Φαίνεται ὅτι ὁ Κ ἐγράφη ὑπὸ Φράγκου ἑλληνοφώνου καὶ χάριν τῶν Φράγκων τοῦ Μορέως, ἐνῶ ὁ Π ὑπέστη τροποποιήσεις χάριν τῶν Μοραΐτων Ἑλλήνων τὸ γένος καὶ ὀρθοδόξων.

μεγάλως τὸ ἐθαυμάστησαν, εἰς σφόδρα τὸ λυποῦνται,
καὶ ἄρχισαν νὰ λέγουσιν οἱ φρονιμώτεροί τους,
νὰ καταργίζουν τοὺς Ρωμαίους μὲ τὴν ὑπόληψίν τους·
«Τίς νὰ πιστέψῃ εἰς Ρωμαῖον εἰς λόγον εἴτε εἰς ὅρκον;
»λέγουσιν ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ στὸν Θεὸν πιστεύουν·
»ἐμᾶς τοὺς Φράγκους μέμφονται, λέγουν, κατηγοροῦν μας,
»σκύλους μᾶς ὀνομάζουσι, ἀτοί τους ἐπαινοῦνται·
»λέγουν ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ βάφτισμα φοροῦσιν·
»αὐτοὶ καὶ μόνοι λέγουσιν ὅτι εἰς Χριστὸν πιστεύουν.
»Μετὰ τοὺς Τούρκους κάθονται, πίνουν καὶ ἐστιάζουν
»καὶ τίποτε οὐκ ἐλέγουσιν οὐδὲ κατηγοροῦν τους·
»καὶ μετὰ μᾶς ἂν φάγουσι στὰ καύχη καταντίζουν·
»στὴν ἐκκλησία τους ἐὰν συμβῇ Φράγκος νὰ λειτουργήσῃ,
»σαράντα ἡμέρες λείπεται ἄψαλτη ἡ ἐκκλησιά τους.
»Ἀκούσατε τὲς αἵρεσες, τὲς ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι·
»ἀτοί τους γὰρ καὶ μοναχοὶ ἀλλήλως ἐπαινοῦνται
»κ' ἐμᾶς τοὺς Φράγκους μέμφονται, ἐμᾶς κατηγοροῦσιν,
»ὅπου κρατοῦμε τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν καὶ τὸν νόμον,
»καθὼς μᾶς τὸ ἐδιδάξασιν, ἐκεῖνοι οἱ ἅγιοι ἀποστόλοι.
»Ὁ πρῶτος γὰρ ἀπόστολος ἦτον ὁ ἅγιος Πέτρος,
»ποῦ τὸν ἐθρόνιασε ὁ Χριστὸς πρῶτον τῆς οἰκουμένης·
»τοῦ παραδείσου τὰ κλειδία τοῦ ἔδωκεν ἀτός του·
»τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔδωκε νὰ δέσῃ καὶ νὰ λύσῃ·
»ὅσον ποιήσῃ εἰς τὴν γῆν, εἰς οὐρανοὺς νὰ στέργῃ.
»Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἀπόστολος ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
»καὶ εἶχεν τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ τὸν ὁρισμόν του ὡσαύτως,
»διότι τοὺς χρόνους ἐκεινοὺς ἡ πόλις γὰρ τῆς Ρώμης
»τὸν κόσμον ὅλον ἀφέντευεν, ὅλην τὴν οἰκουμένην,
»διὰ νὰ πατάξῃ τὰ εἴδωλα, τὴν ἀπιστίαν τῶν ἔθνων,
»καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκκλησίαν νὰ αὐξήσῃ καὶ στερεώσῃ.
»Ἐκεῖ ἀπῆλθεν καὶ ᾠκοδόμησεν τῆς ἐκκλησίας τὸν θρόνον·
»ἐκεῖ τὸν ἐσταυρώσασι διὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν.
»Ἀπαύτου γὰρ ἐξήλθασιν τινὲς πλεῖστοι Παπᾶδες,
»ὅπου ἐκρατοῦσαν τὸ σκαμνὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

755. τὸ ἐθαύμασαν καὶ σφόδρα 756. καὶ ἄρξονται 757. παραλείπεται ὁ στίχος 758. εἰς λόγον ἢ εἰς ἔργον; 759. λέγουν ὅτι... καὶ εἰς Θεὸν 760. ἡμᾶς τοὺς Φ μέφονται 764. κάθονται ὁμοῦ τρώγουν καὶ πίνουν, 765. τίποτε οὐ λέγουσι... 766—880 ἐλλείπουν ἅπαντες οἱ στίχοι οὗτοι.

»Οἱ Φράγκοι γὰρ καὶ οἱ Ρωμαῖοι πίστιν μίαν ἐκρατοῦσαν·
»τῆς οἰκουμένης οἱ ἀρχιερεῖς, Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι,
»οἱ πατριάρχαι κ' οἱ ἀρχιερεῖς οἱ πρῶτοι τῆς οἰκουμένης,
»ἐπαῖρναν τὴν χειροτονίαν ἕκαστος ἀπὸ ἐκεῖνον,
»ὅπου ἦτον Πάπας κι ἀρχιερεὺς εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς Ρώμης.
»Διαβόντα γὰρ χρόνοι πολλοὶ αὐτεῖνοι οἱ Ρωμαῖοι,
»Ἕλληνες εἶχαν τὸ ὄνομα, οὕτως τοὺς ὠνομάζαν,
»—πολλὰ ἦσαν ἀλαζονικοί, ἀκομὴ τὸ κρατοῦσιν —
»ἀπὸ τὴν Ρώμη ἀπήρασιν τὸ ὄνομα τῶν Ρωμαίων.
»'Απ' αὔτης τῆς ἀλαζονείας, τὴν ἔπαρσιν ὅπου εἶχαν
»ἀφήκασιν τὸν ὄρδιναν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης,
»καὶ στήκουν ὡς σχισματικοί, μόνι τὸ καῦχος ἔχουν.
»Τηρήσετε, ἄρχοντες καλοί, τὴν ἀπιστίαν ὅπου ἔχουν·
»λέγουν ὅτι εἶναι Χριστιανοί, καὶ ἀλήθειαν οὐ κρατοῦσιν·
»τὸν ὅρκον τους οὐδὲν κρατοῦν, οὐδὲ Θεὸν φοβοῦνται·
»μόνον τὸ βάφτισμα ἔχουσι τὸ τῆς χριστιανωσύνης.
»'Ιδὲ τὸ ὁρίζουν οἱ γραφὲς καὶ τὰ βιβλία ὅπου ἔχουν·
»τὴν διδαχὴν ὅπου ἔποικαν οἱ δώδεκα ἀποστόλοι,
»οἱ τέσσαροι εὐαγγελισταὶ ὅπου μᾶς ἐφωτίσαν,
»τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικαν ἐτότε εἰς τὸν κόσμον,
»ὅταν ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ εἰς γῆν περιεπάτει·
»κι ἀπαύτου πάλε ἡ διδαχὴ ὅπου μᾶς ἐδιδάχτη,
»τῆς ἐκκλησίας τὸν ὄρδιναν τὸ πῶς νὰ τὸν κρατῶμεν·
»ὅλα τὰ ἐλαττώσασιν ἀφότου ἐχωρίσαν
»ἀπὸ τῆς Ρώμης 'Εκκλησίας, ποῦ ἔνι καθολική μας,
»κι ἀφῆκαν τὴν χειροτονίαν τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα,
»κι ἀλλήλως γὰρ χειροτονοῦν τὸν Πατριάρχην ποῦ ἔχουν.
»Λοιπὸν ἀφότου οὐ σέβονται τὴν 'Εκκλησίαν τῆς Ρώμης,
»διατὶ νὰ ὑπᾶμε εἰς τὴν Συρίαν κι οὐ μὴ νὰ στραφοῦμε ὀπίσω;
»νὰ ἐπάρωμεν τῶν ἄπιστων τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἔχουν·
»ἀφότου τὸν ἀφέντην τους τὸν βασιλέαν ἐπνίξαν;
»Κι ἀπ' αὐτοῦ γὰρ τηρήσετε τὴν ἀσέβειαν ὅπου ἔχουν·
»τὸν βασιλέαν ὅπου εἴχασιν διὰ φυσικὸν ἀφέντην,
»μὲ φτόνον καὶ δημηγερσίαν, ἐσφάξαν κι ἀπεκτεῖναν.
»Τίς νὰ πιστέψῃ εἰς αὐτούς, εἰς ὅρκον εἴτε εἰς λόγον,
»νὰ τοὺς κρατήσῃ Χριστιανούς, ὡς τὸ λαλοῦν καὶ λέγουν;
»μὲ λόγια εἶναι Χριστιανοί, τὸ ἔργον γὰρ τοὺς λείπει·
»ἀνάθεμα τὸν Χριστιανὸν ὅπου νὰ τοὺς πιστέψῃ.»
'Αφότου γὰρ ἐθλίβησαν τὸν βασιλέαν οἱ Φράγκοι
κ' εἶπαν τὲς παραπόνεσες καὶ τῶν Ρωμαίων τὲς πρᾶξες,
ἄρξαν νὰ συμβουλεύωνται τὸ πῶς θέλουσιν πράξει.

Τινὲς ἀπ' αὔτους ἔλεγαν εἰς τὴν Συρίαν νὰ ἀπέλθουν,
κι ἄλλοι, οἱ φρονιμώτεροι, εἶπαν κ' ἐσυμβουλέψαν,
τέτοιαν βουλὴν ἐδώκασιν, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι·
»Ἀφότου οἱ ἄπιστοι Ρωμαῖοι, ἐκεῖνοι οἱ δημηγέρτες,
»τὸν βασιλέαν ἐσκότωσαν, τὸν φυσικόν τους ἀφέντην,
»ὅπου ἔπρεπε νὰ τὸν κρατοῦν δεύτερον τοῦ Κυρίου,
»κι οὐκ ἔχουν ἄλλον φυσικὸν νὰ τοὺς ἔχῃ ἀφεντεύει·
»περὶ νὰ ὑπᾶμε εἰς τὴν Συρίαν τὰ οὐκ ἔχομεν γυρεύει,
»ἐνταῦτα στρέμμα ἂς ποιήσωμεν ἀπέσω εἰς τὴν Πόλιν,
»καὶ πόλεμον ἂς δώσωμεν ὅλοι μὲ τ' ἅρματά μας.
«Κι ἂν δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ πάρωμεν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν,
»τὴν βασιλεία ἂς κρατήσωμεν ὅλης τῆς Ρωμανίας».
Ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστησαν οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι.
ὡσαύτως ὅλον τὸ κοινὸν τοῦ φράγκικου φουσσάτου·
τὰ πλευτικά τους ὥρισαν, τὰ ἄρμενα ἐγυρίσαν.
[§ 56] Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλά; κ'ἐγὼ πολλὰ βαρειόμαι·
ἐστράφησαν οἱ Φράγκοι μας ἐκεῖσε εἰς τὴν Πόλιν,
κι ἀφότου ἀπεσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὸν λιμιῶνα,
τὴν χώραν ἐτριγύρισαν τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.
Οἱ Φράγκοι ἐμηχανεύτησαν ὡσὰν κ' οἱ Βενετίκοι·
μετ' αὐτους ἦσαν ἑνομοῦ ὁμοίως καὶ οἱ Προβεντσάλοι
ὡσαύτως κ' ἐκ τοῦ Μουφαρᾶ ἐκεῖνοι οἱ Λουμπάρδοι.
Τὰ τριπουτσέτα ἐστήσασιν ὅλα ἀπὸ τὴν στερέαν,
τὲς σύνταξες ἐχώρισαν, τὸν πόλεμον ἀρχίσαν.
Ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν τσαγρῶν ἄνθρωπον οὐκ ἀφῆναν
νὰ στέκῃ ἀπάνω εἰς τὰ τειχέα τῆς χώρας τῆς Πολέου.
Εἶχαν καὶ σκάλες ξύλινες, καλὰ σιδερωμένες·
εἰς τὰ τειχέα τὲς ἔστησαν διὰ νὰ σέβουν ἀπέσω.
Οἱ καβαλλάροι ἐπέζεψαν ἀπάνω ἐκ τὰ φαρία·
τὸ ἰδεῖ τὲς σκάλες, ἔδραμαν, ἐσέβησαν ἀπάνω.
Οὕτως, ὡσὰν σὲ τὸ λαλῶ, ἐπιάστη ἑτότε ἡ Πόλις,

830 ἑξ. Ἡ γαλλικὴ διατύπωσις τοῦ Χρονικοῦ δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν ἀνωτέρω λίβελλον τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου. Τὸ γαλλικὸν χρονικὸν ἄλλως τε σπανίως καταφέρεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τούτοις ὅμως καὶ τὸ γαλλικὸν κείμενον συμφωνεῖ μὲ τὸ ἑλληνικὸν ὡς πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀνακριβείας καὶ ἐν προκειμένῳ ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Σταυροφόροι εἶχον δῆθεν ἀπομακρυνθῆ ἐκ Κ)πόλεως ἐκκινήσαντες διὰ Παλαιστίνην καὶ ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Ἀλεξίου Δ' τοὺς ἐξηνάγκασε τάχα νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κ)πολιν πρὸς κατάληψίν της. Οὕτω ἐφευρίσκεται ἡ δικαιολογία ὅτι ἡ ἐκστρατεία τῶν Σταυροφόρων εἰς Παλαιστίνην ἐματαιώθη μόνον καὶ μόνον λόγῳ τῆς κακοπιστίας τῶν Ἑλλήνων. (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 55. Ἡ παράγραφος αὐτὴ ἀντιστοιχεῖ, ὡς πρὸς τὸ ἑλλ. κειμ., μὲ στιχ. 751—755, 816—819, 827—841, ὁ δὲ λίβελλος παραλείπεται).

οἱ Φράγκοι ἐσέβησαν ἐμπρὸς ἀπέκει ἐκ τὴν στερέαν,
κ' οἱ Βενετίκοι πάλε ἐσέβησαν ἀπάνω ἐκ τὰ καράβια,
ἐκεῖθεν ὅπου ἐστήκασιν τὸν γῦρον τῆς θαλάσσου.
Ἰστέον γὰρ νὰ ἐξεύρετε ὅτι ἐπιάστη ἡ Πόλις,
ὡσὰν ἐπιάστη πρότερον ἀπὸ τοὺς Βενετίκους,
εἰς τοῦ νοεμβρίου τὲς τέσσαρες ἡμέρες ἦτον τότε·
τὸ δὲ ὑστερνὸν καὶ δεύτερον τὸ πιάσμα τῆς Πολέου,
εἰς τοῦ ἀπριλίου τὲς τέσσαρες ἐγίνη πάλε ἐκεῖνο.
Ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, τοῦ δυνατοῦ πολέμου,
τινὰς οὐκ ἴσχυσεν ποσῶς νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.
[§ 57] Ἐπιάσαν γὰρ τὸν Μούρτζουφλον τὸν ἄπιστον ἐκεῖνον,
τῶν ἀρχηγῶν τὸν ἤφεραν διὰ νὰ τὸν ἔχουν κρίνει.
Μεγάλως τὸ ἐχάρησαν οἱ εὐγενικοὶ κοντᾶδες·
ὄχληση ἠγίνη, ταραχή, τὸ τί κρίσιν νὰ πάθῃ.
[§ 58] Ὁκάποιος γέρων ἄνθρωπος εὑρέθη ἐκεῖ εἰς τὴν Πόλιν·
ἄνθρωπος ἦτον φρόνιμος, γραμματικὸς εἰς σφόδρα·
τὸ ἀκούσει πῶς ἠθέλασιν οἱ Φράγκοι νὰ τὸν ἔχουν κρίνει,
ἐκεῖνον τὸν πανάπιστον τὸν Μούρτζουφλον σὲ λέγω,
ἔδραμε ἐκεῖσε εἰς ἐκεινοὺς ὅπου ἦσαν κεφαλᾶδες,
ὅπου εἶχαν γὰρ τὴν ἐξουσίαν εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα·
ἄρχισε λέγει πρὸς αὐτούς, ἐπληροφόρησέ τους,

881. Ὁκάτις λέγει.. οὕτως τοὺς συντυχαίνει,

864 ἑξ. Ἡ πρώτη κατάληψις τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ἥτις ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν παλινόρθωσιν τοῦ Ἰσαακίου μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξίου Δ' ὡς συμβασιλέως, ἐγένετο τὴν 17 Ἰουλίου 1203, (πρβλ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 550), καὶ οὐχὶ τὴν 4 Νοεμβρίου, ὡς ἐσφαλμένως ἀναφέρεται εἰς τὸ Χρονικόν. Ἡ δὲ δευτέρα κατάληψις, τουτέστιν ἡ ὁριστικὴ ἅλωσις τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ἥτις ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἵδρυσιν τῆς λατιν. αὐτοκρατορίας, ἐπραγματοποιήθη, κατόπιν ὀλιγοημέρου πολιορκίας, τὴν 12 Ἀπριλίου 1204, καὶ οὐχὶ τὴν 4 Ἀπριλίου. (Πρβλ. Βιλλαρδουῖνον Conq. C)ple § 224—251).

871 ἑξ. Τὰ περὶ θανατώσεως τοῦ Ἀλεξίου Ε' ἢ Μουρτζούφλου ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κίονος τοῦ Θεοδοσίου ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διατυπώσεις τοῦ Χρονικοῦ, (Ἀραγ. § 51), ἐπιβεβαιοῦνται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν φράγκων χρονογράφων Βιλλαρδουΐνου καὶ Robert de Clari καὶ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν. Ὁ Μούρτζουφλος ἐπέδειξε κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας στιγμὰς ἀνδρείαν καὶ δραστηριότητα μεγάλην, πλὴν ὅμως ἀνωφελῆ, διότι ἦτο πλέον ἀργά. Οἱ Σταυροφόροι καταλαβόντες τὴν πόλιν δὲν τὸν συνέλαβον ἀμέσως, ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον (περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1204), πλανώμενον ἀνὰ τὴν Θράκην, ὅτε εἶχε τυφλωθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Γ'. (Πρβλ. Βιλλαρδ. § 307—309, Robert de Clari LXXVIII ἑξ., CVIII ἑξ. Νικήταν Χωνιάτην καὶ Γεωργ. Ἀκροπολίτην).

τὸ πῶς ὁκάποιος βασιλέας—κὺρ Λέον τὸν ὠνομάζαν,
φιλόσοφος ἦτον φοβερὸς καὶ προφητεῖες ἐποῖκεν—
πολλὰ πράγματα ἔποικε ἐκεῖσε εἰς τὴν Πόλιν·
ἄλλα ἐπληρῶσαν τὸν καιρὸν ὅπου ἔμελλε νὰ ἔλθουν,
κ' ἄλλα πάλε ἀναμένασιν νὰ ἔλθῃ ὁ καιρός τους.
Λοιπὸν ἐκεῖ πλησίον ὀμπρὸς εἰς τὴν 'Αγίαν Σοφίαν
ἔστηκεν κιόνιν φοβερόν, μέγα, ψηλὸν ὑπάρχει·
γράμματα ἔποικεν γλυπτά, γράφουσιν ὡς σὲ λέγω·
«'Απέδω ἐτοῦτο τὸ κιόνι ὀφείλουν ἐγκρεμνίσαι
»τὸν βασιλέα τὸν ἄπιστον τῆς Κωνσταντίνου Πόλης».
»Λοιπόν, ὡς φαίνει, ἄρχοντες, ἡ προφητεία ἐπληρώθη·
»ἀφῶν τὸ κιόνι ἔχετε κι αὐτὸν τὸν δημηγέρτην,
»πληρώσετε τὴν προφητείαν τοῦ φιλοσόφου ἐκείνου»·
[§ 59] Τὸ ἀκούσει το οἱ ἄρχοντες μεγάλως τὸ ἐθαυμάσαν.
ἀπήρασι τὸν γέροντα τὸ κιόνι νὰ τοὺς δείξῃ·
κι ἀφῶν ἀπῆλθαν εἰς αὐτὸ κ' ἐπληροφόρησάν το
μεγάλως τὸ ἐθαυμάστησαν καὶ πάλε ἐχάρησάν το,
διατὶ ηὗραν τὸ ἐπιδέξιόν τους τὸν ἄπιστον νὰ κρίνουν,
ὡρίσαν γὰρ καὶ ἠφέραν τον κ' ἐκεῖ τὸν ἀνεβάσαν,
ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κιονίου κάτω τὸν ἐγκρεμνίσαν·
οἱ δαίμονες ἐφάνησαν ποῦ ἀπῆραν τὴν ψυχήν του.
[§ 60] 'Αφότου γὰρ ἐγίνετον τοῦ δημηγέρτη ἡ κρίσις
ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄρχοντες, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
εἰς τὸ παλάτι ἀπήλθασιν τοῦ βασιλέως ἐκείνου·
βουλὴν ἀπῆραν ἑνομοῦ μικροί τε καὶ μεγάλοι
τὸ πῶς νὰ πράξουν αἰσθητὰ περὶ τῆς βασιλείας.

882. τὸ πῶς ὁκάτις βασιλεὺς-... τὸν ἐλέγαν, 883. φ. εὑρίσκετον 885. ὁπὄμελλε 886. καὶ ἄλλα πάλιν μέλλασιν 887. ἐκεῖ πλησίονα εἰς τὴν 'Αγ... 888. ἔστεκε κιόνι φοβερό, μέγα πολλὰ ὑπῆρχεν· 889. καὶ γράμματα ἐγράψαν· 890. ἐκ τούτου τοῦ κιονίου ὀφείλουσι κρεμνίσει 892. ἡ προφ. ἦλθεν. 894. τὴν προφητεία πληρώσετε 895. Τὸ ἀκούσουν το 897. ὑπῆγαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπληροφορήθη... 898. Παραλείπεται ὁ στίχος. 899. καὶ ηὕρασι πιδέξιο 900. ἀνηβάσαν 903. Κι ἀφόντου ἐπληρώθηκε τοῦ δημηγέρτου 904—905. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 907. νὰ διορθώσουσι

903 ἑξ. Τῆς ἁλώσεως τῆς Κ)π εἶχε προηγηθῆ συμφωνία μεταξὺ 'Ενετίας καὶ Σταυροφόρων (Μάρτιος 1204). Οὕτω ἡ διανομὴ τῶν χωρῶν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῶν λαφύρων, ἡ ἐκλογὴ τοῦ λατίνου αὐτοκράτορος καὶ πάντα τὰ ζητήματα εἶχον προμελετηθῆ καὶ ρυθμισθῆ πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Κ)πόλεως, ἡ δὲ 'Ενετία ἐπεφύλασσε δι' ἑαυτὴν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τὰ περὶ διανομῆς τῶν χωρῶν μετεβλήθησαν οὐσιωδῶς, προεκλήθησαν δὲ καὶ ἐπεισόδια ἐξ ἀφορμῆς τῶν λαφύρων. Μόνον τὰ περὶ ἐκλογῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐτηρήθησαν ὁπωσδήποτε ὡς πρὸς τὸν τύπον.

[§ 61] Τά λόγια ἤσασιν πολλὰ ἕως οὗ νὰ τὰ διακρίνουν.
τὸ γὰρ εἰς τέλος, εἴπασιν, οὕτως τὸ ἐσφαλίσαν·
ὅτι ἀφῶν ὑπαγαίνασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν Συρίαν,
κι ὁ Πάπας ὁ ἁγιώτατος μετὰ ἐντολῆς μεγάλης
τοὺς ὥρισε νὰ ἀφήκουσι ἐκεῖνο τὸ ταξεῖδιν,
ν' ἀπέλθουν καὶ νὰ βάλουσιν Ἀλέξιον τὸν Βατάτσην
εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς βασιλείας, κ' ἐκεῖνοι τὸν ἐβάλαν·
κι ἄπαυτα ἀπὸ τοὺς ἴδιους του κ' ἐκ τῶν Ρωμαίων τὸ γένος,
ἐσφάξαν καὶ ἀπέκτειναν κ' ἐθανατώσανέ τον,
κι οὐκ ἔνι ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ ἄξιος τῆς βασιλείας·
«ἂς τὸ κρατήσωμεν διὰ ἐμᾶς κι ἂς μείνωμεν ἐνταῦτα,
»μὲ δίκαιον τὴν ἀπήραμεν, μὲ τοῦ σπαθίου τὸ ξίφος».
[§ 62] Κι ἀφότου τὸ ἀφιρώσασιν οὕτως, ὡσὰν τὸ λέγω,
βουλὴν ἀπῆραν ἀπὸ αὐτοῦ νὰ ποιήσουν βασιλέα.
Ἐκλέξαν δώδεκα ἄρχοντες, ἄξιους, φρονιμωτάτους·
οἱ ἕξι ἦσαν ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἕξι φλαμουριάροι·
συνθῆκες ὅρκον ἔποικαν, νὰ ἐκλέξουν βασιλέα
μὲ πιστοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἄνευ τρόπου καὶ δόλου.
Ἐσέβησαν 'ς ἕνα κελλίν· ἐκεῖ τοὺς ἀπεκλεῖσαν,

912. νὰ ἀφήσουσιν 914. εἰς τὸν θρόνον 915. κι ἀπαύτου ἐκ τοὺς ἴδιους, ἐκ τῶν Ρ. 916. ἀποκτεῖναν τον καὶ ἐθανάτωσάν τον 918. διὰ μᾶς.. ἐν ταύτῃ· 920. Κ' ἐπεὶ τὸ 921. ἐπῆραν ἐνομοῦ 923. ἦταν... φλαμπουριάροι· 924. κι' ὅρκον νὰ ἐγλέξουν 926. εἰσε κελλὶν

911 ἑξ. Τὰ περὶ ἐξουσιοδοτήσεως δῆθεν τῶν Σταυροφόρων ὑπὸ τοῦ Πάπα νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πρὸς Παλαιστίνην ἐκστρατείαν χάριν τῆς Κ)πόλεως, ἡ παρασπονδία τῶν Ἑλλήνων, ἡ κατ' αὐτῶν τιμωρία καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνακρίβειαι ἐπανλαμβάνονται ἐκ νέου καὶ ἐνταῦθα ὡς πρόχειροι δικαιολογήσεις τῆς ἱδρύσεως τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἰδίως τῶν θηριωδιῶν τῆς ἁλώσεως τῆς Κ)πόλεως. Συνεπείᾳ ἀκριβῶς τῶν ὠμοτήτων, τὰς ὁποίας διέπραξαν τότε οἱ Σταυροφόροι, ὁ Πάπας τοῖς ἀπηύθυνε δριμύτατον ἔλεγχον ὅτι «παρεξέκλιναν ἀλογίστως τοῦ ἱεροῦ των σκοποῦ, ἐνῶ οὔτε τὸ δικαίωμα, οὔτε τὴν ἐξουσίαν εἶχον, κατευθυνθέντες, οὐχὶ κατ' ἀπίστων, ἀλλ' ἐναντίον Χριστιανῶν, ἀποβλέψαντες εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Κ)πόλεως, ἀντὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ προτιμήσαντες τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ἀντὶ τῶν ἐπουρανίων. Καὶ τὸ χείριστον δὲν ἐφείσθησαν οὔτε τῆς ἱερότητος τῆς θρησκείας, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε φῦλον ἐσεβάσθησαν» (Ἀπόσπασμα Ἐπιστ. Ἰννοκεντίου Γ' VIII, 133. Πρβλ. καὶ Migne Πατρολογίαν, τόμ. 215, col. 712).

920 ἑξ. Τὰ περὶ ἐκλογῆς τοῦ λατίνου αὐτοκράτορος. ἂν καὶ κάπως ὑπερβολικά, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸν Δάνδολον, δὲν ἀπέχουσι τῆς ἀληθείας. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βαλδουΐνου, κόμιτος τῆς Φλάνδρας καὶ Ἀννονίας (Hainaut), ὡς αὐτοκράτορος τῆς Κ)πόλεως ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν δώδεκα διὰ παμψηφίας τὴν 9 Μαΐου 1204 αὐθημερόν, ἡ δὲ στέψις αὐτοῦ ἐτελέσθη κατὰ τὸ βυζαντινὸν πρωτόκολλον καὶ μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας, τὴν 16 Μαΐου εἰς τὸν Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 256—263).

ἕως ὅτου νὰ κληρώσουσιν τὸν βασιλέα τῆς Πόλης.
[§ 63] Πολλὰ ἐταραχεύτησσον ἀλλήλως μὲ τὰ λόγια,
διατὶ οὐκ ἰσιάζονταν ἐνομοῦ νὰ ποιήσουν βασιλέαν·
ἐπεὶ τινὲς ἐλέγασιν κ' εἰς σφόδρα ἐπαινοῦσαν
τὸν δοῦκαν γὰρ τῆς Βενετίας, φρόνιμον κ' ἐπιδέξιον,
κ' ἐλέγαν ὅτι ἄξιος ἦτον διὰ βασιλέας.
[§ 64] Κι ἀπὸ τῆς τόσης ταραχῆς ὅπου εἴχασιν ἀλλήλως,
ὁκάποιος ἦλθεν κ' εἶπέ το τὸν δοῦκα τῆς Βενετίας.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς πανφρόνιμος κ' εἰς ὅλα ἐπιδέξιος,
σπουδαίως ἀπῆλθε εἰς ἐκεινοὺς τοὺς δώδεκα φρονίμους,
τὴν θύραν ἀκριοχτύπησεν διὰ νὰ τὸν ἀφραστοῦσιν,
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτούς· «Ἄρχοντες, ἀφκραστῆτε·
»ὁκάποιος λόγους μὲ ἤφερεν, ἦλθεν κι ἀπέσωσέ τους,
»τὸ πῶς ὁκάποιοι ἀπὸ ἐσᾶς, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τους,
»ὡς εὐγενεῖς καὶ φρόνιμοι, τὸ θελημάν τους λέγουν·
»λέγουσιν λόγους περὶ ἐμοῦ ὡς διὰ τὴν βασιλείαν,
»ὅτι εἶμαι ἄξιος νὰ γενῶ τῆς Πόλης βασιλέας.
»Λοιπὸν ἐγώ, ὡς φρόνιμους φίλους καὶ ἀδελφούς μου,
»μεγάλως τοὺς εὐχαριστῶ· ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὸ στρέψῃ,
»τὸ εἴπασιν καὶ λέγουσιν διὰ ἐμὲν τὸν ἀδελφόν τους.
»Ὅμως ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν καὶ τὴν δόξαν
»οὐδὲν εὑρίσκω εἰς ἐμέν, λέγω στὸν ἐνιαυτόν μου,
»τοσούτην ἀδιάκρισιν, νὰ μὴ τὸ ἐγνωρίζω,
»ὅτι εἰς τοῦ κουμοῦ τῆς Βενετίας ἐξέβησαν ἀνθρῶποι
»γνώσεως μεγάλης καὶ στρατειᾶς, ὡσὰν καὶ εἰς ἄλλους τόπους.
»ἀλλὰ τινὰς οὐκ ἔφτασεν ποτέ του εἰς τόσην δόξαν,
»τὸ στέμμα τὸ βασιλικὸν νὰ τοῦ τὸ ἔχουν φορέσει.
»Ἐν τούτῳ σᾶς παρακαλῶ, ὡς φίλους κι ἀδελφούς μου,
»νὰ πάψουσιν τὰ σκάνταλα, ἡ ταραχή, τὰ λόγια.
»κι ὅσοι ἐλαλήσετε διὰ ἐμὲν νὰ γενῶ βασιλέας,
»ἐπαίρνω ἐγὼ τοὺς λόγους τους καὶ τὲς φωνὲς ὅπου εἶπαν,
»καὶ θέτω ἀπάνω εἰς αὐτὰς κ' ἐγὼ τὸν ἐδικόν μου·

928. μὲ τοὺς λόγους 929. δι' οὗ ὁμοῦ οὐκ ἔσιαζαν νὰ ποίσουν βασιλέαν· 930. δι' οὗ... καὶ σφόδρα 932. ἄξιος ἔνι τῆς βασιλείας 933. ὁποὖχασιν 934. τὸ ἀπέσωσε τοῦ δοῦκα Βενετίας 936. ἦλθεν εἰς αὐτοὺς 937. ἀκροκόντισε διὰ νὰ τὸν ἠκούσουν, 940. τὸ πῶς τινὲς 942. λόγους δι' ἐμοῦ περὶ τῆς βασιλείας 943. ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἄξιος νὰ γένω βασιλέας. 948. στὸν ἐμαυτόν μου 950. ἐπεὶ εἰς τὸ κουμοῦν τῆς Β. 951. στρατείας, ὡσὰν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· 952. ἀλλὰ κανεὶς 953. νὰ τὸ ἔχουσιν φ. 956. τὰ ἐλαλήσατε δι' ἐμὲν 958. κἀγὼ τὸν ἐδικό μου·

»καὶ ἂς μίξωμεν καὶ τῶν ἀλλῶν, νὰ ποιήσωμεν ὁμάδα
»τῶν δώδεκα τὴν ἐκλογήν, νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα,
»κι ἂς ποιήσωμεν διὰ βασιλέαν τὸν κόντον Βαλδουβῖνον
»ὅπου ἔνι ἀφέντης φυσικός, ἀφέντης τῆς Φιλάντριας·
»διατὸ ἔνι ἄξιος κ' εὐγενής, χρήσιμος εἰς τοὺς πάντας
»κ' ἔντιμος νὰ ἔνι βασιλέας ἀπὸ ὅλους τοῦ φουσσάτου».
[§ 65] Ἀκούσων ταῦτα οἱ δώδεκα ὅπου σᾶς ἀφηγοῦμαι,
ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐκλεχτοὶ νὰ ποιήσουν βασιλέα,
ἐνταῦτα ἐσυγκατέβησαν κι ὅλοι τὸ ἐστεργῆσαν·
ἀπέκει ἐσηκώθησαν ὅπου ἦσαν μαζωμένοι,
εἰς τὸ παλάτι ἀπήλθασιν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως·
ἐλάλησαν νὰ σωρευτοῦν οἱ πάντες τοῦ φουσσάτου,
νὰ ἀκούσουν τὴν ἀπόκρισιν, τὴν εἶπαν κ' ἐδιορθῶσαν,
τοῦ βασιλέως τὴν ἐκλογήν, τὸ ποῖος χρεωστεῖ νὰ ἔνι.
[§ 66] Κι ἀφότου ἐσωρεύτηκαν οἱ πάντες τοῦ φουσσάτου
εἰς τὰ παλάτια τὰ λαμπρὰ τοῦ βασιλέως ἐκεῖνα,
ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, ὁ φρονιμώτερός τους,
τὸν λόγον τους ἐβάσταξεν, ἐμφάνισεν τὸ πρᾶγμα,
τὸ πῶς μὲ φόβον τοῦ Θεοῦ, μὲ προσοχὴν μεγάλην,
τὸν κόντον τῆς Φιλάντριας ἐκλέξασιν διὰ βασιλέαν καὶ ρῆγαν
τῆς Πόλεως καὶ τῆς βασιλείας ὅλης τῆς Ρωμανίας.
Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἅπαντες, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
οἱ πλούσιοι γὰρ κ' οἱ εὐγενικοί, τὸ κοινόν, τὸ φουσσᾶτο,
εἰς σφόδρα τὸ ἀγαπήσασιν, ἐστέρξαν κι ἀφιρῶσαν,
ὁ κόντος γὰρ ὁ Παντουὴς νὰ ἔνι βασιλέας.
Ἠφέρασιν τοῦ βασιλέως τὸ στέμμα καὶ τὸν σάκκον,
ἐστέψασιν κ' ἐντύσαν τον ὡς βασιλέαν, σὲ λέγω,
κ' εὐφήμησαν κ' ἐδόξασαν, ὡς πρέπει κι ὡς λαχάνει.

959. νὰ ποίσωμεν ἀμάδι 961. βασιλέα τὸν κόντο Μπαλδουβῖνον 962. ὁπὄναι ἀφέντης φ. τῆς ἀφεντίας Φλάντρας 963. δι' οὗ ἔναι εὐγενὴς καὶ ἄξιος, 964. καὶ ἄξιος διὰ βασιλέα 965. Ἠκούσας ταῦτα 966. ὁποῦσαν... νὰ ποίσουν βασιλέαν 967. ἐσυγκατέβηκαν... ἐστέρξαν 968. συναγμένοι 970. νὰ συναχτοῦν 971. νὰ ἠκούσουν τὴν ἀπ. τὰ εἶπαν καὶ ὠρθῶσαν, 972. μέλλει νὰ γένῃ. 973. Ἐπεὶν γαρ ἐσυνάχτησαν 974. Εἰς τὰ λαμπρὰ παλάτια. 975. ὁ εἷς ἀπὸ τοὺς δώδεκα, ὁ γνωστικώτερος τους, 976. ἐφάνισεν τὸ πρᾶγμα, 977. μὲ προσευχὴν μεγάλην, 978. κόντον Φλάντρας ἔκλεξαν διὰ βασιλέαν τῆς Πόλης 979. τῆς Πόλης καὶ τῆς βασιλείας 980. Ἤκουσαν ταῦτα οἱ ἄρχοντες, μικροί τε 981. Παραλείπεται ὁ στίχος. 982. σφόδρα τὸ ἠγαπήσασιν, ἔστρεξαν 983. ὅτι ὁ κόντος Μπαλδουβῖν νὰ ἔναι β. 984. Τοῦ βασιλέως ἤφεραν 985. ἤφεραν κ' ἐστέψαν τον ὡς β. 986. ὡς πρέπει καὶ ἁρμόζει

[§ 67] Κι ἀφότου τὸν ἐστέψασιν κ' ἐγίνη βασιλέας,
σκάνταλον μέσα ἐγίνετον καὶ ταραχὴ μεγάλη
εἰς τοὺς Λουμπάρδους, σὲ λαλῶ, ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς Φραγκίσκους,
ὅπου ἀγαποῦσαν καὶ ἤθελαν νὰ γένῃ ὁ μαρκέσης
ἐκεῖνος γὰρ τοῦ Μουφαρᾶ, ὅπου ἦτον καπετάνος
εἰς τὰ φουσσᾶτα καὶ λαόν, καθὼς σὲ τὸ ἐπροεῖπα.
Ἐνταῦτα ὁ πανφρόνιμος Δοῦκας τῆς Βενετίας,
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Ἀρίς, ντὲ Ἄντουλο τὸ ἐπίκλην,
ἐβάλθη μετὰ ἕτερους τὰ σκάνταλα νὰ ἐσβύσῃ.
Ἀπῆρεν γὰρ καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν κόντον τῆς Τουλούζας·
τοσαῦτα ἔξευρεν νὰ εἰπῇ, τόσον νὰ τοὺς πραΰνῃ,
εἶπεν, ἐκαθοδήγησεν, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, ἀφότου ἐγενέτον
»ἡ ἔκλεξις τοῦ βασιλέως, κ' ἐστέφτη κ' ἐπληρώθη
—ἄσκημον πρᾶγμα κι ἄπρεπον, κατηγορία μεγάλη—
»ὅσοι τὸ εἰποῦν κι ἀκούσωσιν 'ς ὅλην τὴν οἰκουμένην,
»ὅτι μὲ λόγου κ' ἐκλογῆς τέτοιων μεγάλων ἀνθρώπων
»ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ κ' ἐστέφτη ὁ βασιλέας,
»κι ἀπαύτου ἐμετανοήσετε, ὡς φαίνεται, διὰ φτόνον.
»Ἐν τούτῳ λέγω πρὸς ἐσᾶς, ἀξιοπαρακαλῶ σας,
»νὰ λείψουσιν τὰ σκάνταλα, οὐδὲν ἔνι τιμή σας·
»ἀφότου ἐγίνη βασιλέας τῆς Φιλάντριας γὰρ ὁ κόντος,
»ἂς γένῃ καὶ τοῦ Μουφαρᾶ αὐτοῦνος ὁ μαρκέσης

988. σκάνδαλον μέγα 989 εἰς τοὺς Φραντσέζους 991—992. Παραλείπονται. οἱ στίχοι. 993. Ντούζης τῆς Βενετίας 994. ὁ μίσερ Ἄριγος, Ντάντουλος 995. τὰ σκάνταλα νὰ πάψουν. 996. μεθ' ἑαυτοῦ 997. οὕτως γαρ ἤξευρε 998. κ' ἐκαθοδήγεψεν 999. ἐπεὶ γαρ ἐγινέτον 1002. κ' ἠκούσουν το στὴν οἰκουμ. ὅλην 3 τοιούτων 4. ἐγένοτον 5. κι αὐτοῦ ἐμετανόσετε, ὡς φαίνει 8. ἀφοῦ ἐγένετον β. ὁ κόντος τῆς Φιλάνδρας, 9. ἂς γίνῃ καὶ τοῦ Μουφερᾶ αὐτεῖνος ὁ μαρκέζης

987 ἑξ. Οἱ Ἑνετοὶ ἐκλέκτορες ἐσκέφθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ ἐκλέξουν τὸν Δάνδολον ὡς αὐτοκράτορα, ἀλλ'ἐπείσθησαν νὰ μεταβάλουν γνώμην προτιμήσαντες τὸν Βαλδουῖνον καὶ ἀποκλείσαντες τὸν Βονιφάτιον τὸν Μομφερρατικὸν ἐκ φόβου μήπως ὁ γείτων καὶ συμπατριώτης των καταστῇ περισσότερον τοῦ δέοντος ἰσχυρὸς καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν Ἑνετίαν. Ἐντεῦθεν ἡ δυσαρέσκεια τῶν ὀπαδῶν του καὶ αὐτοῦ τοῦ Βονιφατίου, ἥτις κατόπιν ἐνετάθη μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὡς βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ Θ)νίκη μετὰ τῆς περιοχῆς της εἶχεν ἀρχικῶς καθορισθῇ διὰ τοὺς Ἑνετούς, ἐνῷ εἰς τὸν Βονιφάτιον παρεχωροῦντο χῶραι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δυνάμει τῆς γενομένης συμφωνίας διανομῆς κατὰ Μάρτιον 1204 πρὸ τῆς ἁλώσεως. Ἡ συμφωνία ἐκείνη ὅμως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἐκ τῶν ὑστέρων διὰ διαφόρους λόγους) Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 903).

»ρῆγας κι ἀφέντης γονικὸς τῆς Σαλονίκης πόλης
»μὲ ὅσα διαφέρνει ἐπ' αὐτῆς καὶ ὀφείλει νὰ ἀφεντεύῃ».
Τὸ ἀκούσει ταῦτα ὁ λαός, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
οἱ πλούσιοι γὰρ καὶ τὸ κοινὸ τοῦ φράγκικου φουσσάτου,
στριγγὴν φωνὴν ἐλάλησαν, ὅλοι τὸ ἐπροσκυνῆσαν.
Κι ἀφότου τὸ ἐστεργήθησαν κ' ἐστέψασι διὰ ρῆγα
τὸν Μπονιφάτσον, σὲ λαλῶ, ἐκεῖνον τὸν μαρκέσην,
ἐπάψασιν τὰ σκάνταλα κ' ἐγένετον εἰρήνη.
[§ 68] Μετα ταῦτα ἐδιορθώσασιν τοὺς δώδεκα ἐκείνους,
ὅπου ἔκλεξαν τὸν βασιλέαν, τὴν μερισίαν νὰ ποιήσουν
τοῦ τόπου τῆς 'Ανατολῆς κι ὅλης τῆς Ρωμανίας,
ὅσον διαφέρνει τῆς Πολέου τῆς βασιλείας σὲ λέγω,
πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ καθενὸς καὶ ἑκάστου,
καὶ τὸν λαὸν ὅπου εἴχασιν εἰς τὴν κουγκέστα ἐκείνην.
Μὲ κλήρους καὶ μὲ προσοχὴν ἡ μερισία ἐγενέτον·
ἔτυχεν γὰρ τῆς Βενετίας τὸ τέταρτον ἱμερίδι,
καὶ τὸ ἥμισον τοῦ τέταρτου, ὄγδον τὸ λέγουν ἄλλοι,
ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Πολέου κι ὅλης τῆς Ρωμανίας,
καθὼς τὸ γράφεται ἀκομὴ ὁ Δοῦκας τῆς Βενετίας
εἰς τὰς γραφὰς κ' εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἀφεντίας ὅπου ἔχει.

1010. ἀφέντης φυσικὸς 11. μὲ ὅσα διαφέρει ἀπ' αὐτὴν καὶ ὅσα ἀφεντεύει. 12. τοῦτο ὁ λαὸς 13. Παραλείπεται ὁ στίχος. 15. τὸ ἐστέρξασιν κ' ἐστέψασιν τὸν ρῆγαν 16. Μπονοφάτσιον... μαρκέζη 17. ἐγένοτον 18. ὠρθώσασιν 19. τὸν βασιλεῦ, τὴν μοιρασία 21. διαφέρει τῆς Πόλεως 22. ἀξίαν καὶ τὴν οὐσίαν ἔνους γαρ καὶ ἑκάστου. 23. κογκίστα 24. μὲ προσεχὴ ἡ μοίρασις ἐγίνη· 25. τέταρτο μερίδιν 26. ἥμισο... τὸ ὄγδοον τὸ λέγω 27. ἀπὸ τὴ χώρα πόλεως 28. καθὼς τὸ γράφει ἀκόμη ὁ Δ. Βενετίας

1018 ἑξ. Τὸ ζήτημα τῆς διανομῆς τῶν χωρῶν τῆς Βυζ. αὐτοκρατορίας ἀπησχόλησε πολὺ τοὺς Σταυροφόρους. 'Η πρὸ τῆς ἁλώσεως διανομὴ (Μάρτιος 1204), γενομένη ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀπέβη ἀπραγματοποίητος. Οἱ Σταυροφόροι τότε εἶχον μεταξὺ των διανείμει χώρας, ὧν τινες ἀπὸ αἰώνων δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν βυζαντ. αὐτοκρατορίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐδημιουργήθησαν ἀπροόπτως ἑλληνικὰ κράτη ἐν Νικαίᾳ καὶ 'Ηπείρῳ, ἅτινα διετήρησαν μέγα μέρος τῶν ὑπὸ διανομὴν χωρῶν, τὰς ὁποίας οἱ φράγκοι ἦτο ἀδύνατον νὰ καταλάβουν μὲ ἴδια ἕκαστος μέσα. Κατόπιν τούτου ὁ Βονιφάτιος Μομφερρατικὸς ἀντὶ τῆς Μ.'Ασίας, ἥτις τῷ εἶχεν ἀρχικῶς παραχωρηθῆ ἔλαβε τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τῆς περιοχῆς της εἰς βάρος τῆς 'Ενετίας. 'Η δὲ 'Ενετία ἀντὶ τῶν παραχωρηθεισῶν εἰς αὐτὴν χωρῶν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν στρατιωτικῶν δαπανῶν ἠρκέσθη εἰς ἐπικαίρους θέσεις ἐν 'Αδριατικῇ, 'Ελλησπόντῳ, Θράκῃ, κατοχὴν μέρους τῆς Κ)πόλεως μετὰ τῆς 'Αγ. Σοφίας, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων νήσων ὡς καὶ λιμένων τινῶν τῆς Πελοποννήσου. 'Η 'Ενετία διετήρησε δι' ἑαυτὴν τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, ὁ δὲ Δόγης ἔλαβε τότε ἐπισήμως τὸν τίτλον: Dominus quartae partis et dimidiae totius imperii Romaniae, τὸν ὁποῖον καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ 1361.

[§ 69] Λοιπὸν ἐτότε ὅπου λαλῶ, εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον
ἦτον ἀφέντης τῆς Βλαχίας καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος,
τῆς Ἄρτας καὶ τῶν Γιαννινῶν κι ὅλου τοῦ Δεσποτάτου,
κὺρ Ἰωάννην τὸν ὠνόμαζαν, Βατάτσης εἶχεν τὸ ἐπικλη.
Κι ὡς ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν καὶ ἐπληροφορέθη
τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἀπήρασιν τὴν ἀφεντίαν τῆς Πόλης,
κ' ἐστέψασιν καὶ βασιλέαν, ἀπήρασιν τὰ κάστρη,
τὲς χῶρες ἐμερίσασιν ὅλης τῆς Ρωμανίας·
εὐθέως, σπουδαίως ἀπέστειλεν ἐκεῖ εἰς τὴν Κουμανίαν·
δέκα χιλιάδες ἦλθασιν, ὅλοι ἐκλεχτοὶ Κουμᾶνοι
μὲ Τουρκουμάνους ἐκλεχτούς, ὅλοι ἐκαβαλλικεῦαν.
Ἄρματα εἴχασιν καλά, διαρίχια ἐφοροῦσαν·
οἱ μὲν κοντάρια ἐβάσταιναν κ' οἱ ἕτεροι βεργίτες.
Ἐσώρεψεν καὶ τὸν λαὸν ὅλης τῆς ἀφεντίας του,
φουσσᾶτα ἐπεριεσώρεψεν μεγάλα κι ἀντρειωμένα
κι ἄρχισε μάχην δυνατὴν νὰ πολεμῇ τοὺς Φράγκους·
οὐχὶ γὰρ εἰς πρόσωπον, νὰ πολεμήσῃ εἰς κάμπον,
ἀλλὰ μὲ τρόπον μηχανίας ὡσὰν τὸ κάμνουν οἱ Τοῦρκοι.
Διαβόντα γὰρ ἕνας καιρός, ἐγύρισεν ὁ ἄλλος·
μὲ πονηρίαν ἀπόστελνεν τοὺς καταπατητᾶδες
τοῦ νὰ μαθαίνῃ ἀδιάλειπτα τὲς τῶν Φραγκῶν γὰρ πρᾶξες.

1030. ἐτότες, σὲ λαλῶ 32. Ἰωαννινῶν 33. Ἰωάννην... β. τὸ ἐπίκλην. 35. ἐπήρασι τὴν ἀφεντία 36. καὶ βασιλεῦ ἐπῆραν καὶ τὰ κ. 38. εὐτύς,... στὴν Κουμανίαν· 41. γιαρίκια 42. ἐβάσταξαν... βεργέτες 44. ἐσύναξαν καλὰ πολλὰ 45. ἄρχισε 46. οὐχὶ ποτέ... νὰ πολεμῇ 47. μὲ τρόπους μ. ὡς πολεμοῦν 48. Ἐπέρασε δὲ ὁ εἷς καιρὸς κ' ἐγύρισεν 49. ἀπέστειλεν 50. νὰ μανθάνουν... τὰ πράττουσιν οἱ Φ.

1030 ἑξ. Δεσπότης τῆς Ἠπείρου ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μιχαὴλ Α' (1204—1214), νόθος υἱὸς τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ. Ὁ Μιχαὴλ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου κράτους μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἄρταν, περιλαμβάνοντος δὲ καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἥτις τότε ἐκαλεῖτο Βλαχία. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ καὶ τὸ κείμενον περιπίπτει εἰς σύγχυσιν προσώπων καὶ γεγονότων. Εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ τοῦ Ἰωάννου Α' Ἀσσὰν (1197—1207) βασιλέως τῶν Βουλγάρων καὶ Βλάχων τοῦ γνωστοῦ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὑπὸ τὰ παρωνύμια Ἰωαννίτσης, Καλοϊωάννης, Ρωμαιοκτόνος κλπ. καὶ τῶν πολέμων αὐτοῦ πρὸς τοὺς Φράγκους. Εἰς τὴν σύγχυσιν αὐτὴν περιπίπτουν καὶ αἱ ἄλλαι διατυπώσεις τοῦ Χρονικοῦ (Ἰταλ. χρον. Σελ. 420—421) καὶ μόνον τὸ Ἀραγωνικὸν (§ 59—63) διηγεῖται ὀρθῶς τὰ γεγονότα. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple 262, 273—276, 311—374 ἑξ. καὶ Robert de Clari CV ἑξ.).

[§ 70] Κι ὡς ἔμαθεν πληροφορίαν τὸ ποῦ ἦτο ὁ Μπονοφάτσιος,
ὁ ρῆγας τοῦ Σαλονικίου, οὕτως τὸν ὠνομάζαν,
τὲς νύχτες ἐπερπάτησεν ἕως οὗ νὰ ἐφτάση ἐκεῖθεν.
Τὰ ἐγκρύμματά του ἔβαλεν εἰς ἐπιδέξιους τόπους·
καὶ ὅσον ἐξημέρωσεν κ' ἐπλάτυνεν ἡ ἡμέρα,
διακόσιους γὰρ ἐδιόρθωσεν ὅπου ἦσαν τὰ λαφρά τους
κ' ἐδράμασιν κ' ἐκούρσεψαν γῦρον τοῦ κάστρου ἐκείνου·
τὸ κοῦρσο ἐπεριμάζωξαν, ἀπήρασι, ὑπαγαίνουν.
Τὸ ἰδεῖ οἱ Λουμπάρδοι ὅπου ἤσασι ἐκεῖσε μὲ τὸν ρῆγαν,
σπουδαίως ἀπῆραν τ' ἅρματα, πηδοῦν, καβαλλικεύουν·
ἀτός του ὁ ρῆγας μετ' αὐτοὺς ἐξέβηκεν ὁμοίως
ὡς ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι τῆς μάχης τῶν Ρωμαίων.
'Ομπρὸς ὀπίσω ἐξέβαιναν πρὸς εἴκοσι καὶ τριάντα·
κ' ἐκεῖνοι ὅπου ἐκουρσέψασιν κ' ἐφεῦγαν μὲ τὸ κοῦρσο
ἕως οὗ νὰ τοὺς προσφέρουσιν ἀπέσω εἰς τὰς χωσίας.
'Ενταῦτα ἀπεχωσιάσασιν γύρωθεν οἱ χωσίες
καὶ τοὺς Λουμπάρδους ἄρχασαν νὰ τοὺς θέλουν τοξεύει·
ἐδεῖχναν ὅτι φεύγουσιν ἐκεῖνοι οἱ Κουμᾶνοι
κ' ἐγύριζαν ὀπίσω τους καὶ τὰ φαρία ἐδοξεῦαν.
Οἱ δὲ Λουμπάρδοι ὡς εἴδασιν μετὰ τὸν Μπονοφάτσιον,
ἐκεῖνον τὸν ἀφέντην τους, τοῦ Σαλονικίου τὸν ρῆγα,
τὸ πῶς τοὺς ἐτριγύρισαν κ' ἐκατεδόξευάν τους,
ὅλοι ἑνομοῦ ἐσωρεύτησαν, νὰ ζήσουν κι ἀποθάνουν.
Τὸ δὲ οἱ Κουμᾶνοι κ' οἱ Ρωμαῖοι οὐκ ἐζυγώνανέ τους·
μὲ τὰς σαγίττας ἀπὸ μακρὰ τοὺς ἐκατεδοξεῦαν

1053. ἕως νὰ σώση ἐκεῖθεν 55. ἡ μέρα 56. ὤρθωσε διακόσιους ὁποῦσαν ἐλαφρύτες· 57. ὅλο τὸ κάστρο ἐκεῖνο 58. ἐπῆραν το, ὑπᾶσι 59. Τ' ὁμοῦ οἱ Λαμπάρδοι τὄδασιν ὅπου ἦσαν μὲ 60. ἁρματώνονται 61. ὁμοῦ ὁ ρῆγας... εἰς αὔτους 63. ἐξέβησαν 64. ἐκούρσευαν 65. προφέρουσι 66. ἀπεχώσιασαν 67. ἄρχισαν ὅπως νὰ τοὺς δοξεύουν 70. τὸν Πονοφάτσιον 71. ἀφέντη τους, ρῆγαν Θεσσαλονίκης, 73. ἐσυνάχτησαν, νὰ ζήσουν, ν' ἀποθάνουν. 74. Οἱ δὲ Κομᾶνοι 75. ἐκ μακρειὰ τοὺς ἐκαταδοξεῦαν

1051 ἑξ. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ χρονολογικῆς ἀντιστροφῆς τῶν γεγονότων ὀφειλομένης εἰς λάθος τοῦ Χρονικοῦ, ἀπαντώσης δὲ εἰς τὰς λοιπὰς διατυπώσεις πλὴν τῆς Ἀραγωνικῆς (§60—63). Εἰς τὴν πραγματικότητα προηγήθη ὁ πόλεμος τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουΐνου, καθ' ὃν οὗτος συνελήφθη αἰχμάλωτος (14 Ἀπριλίου 1205) ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτση κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπηκολούθησαν δὲ αἱ ἐχθροπραξίαι μετὰ τοῦ Βονιφατίου, ὅστις φονεύεται καὶ οὗτος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (4 Σεπτ. 1207). Μετ' ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ἐδολοφονήθη καὶ ὁ Ἰωαννίτσης κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ Κουμάνου στρατηγοῦ του, ὁ δὲ θάνατός του ἀπεδόθη εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον.

κι οὕτως τοὺς ἀποκτείνασιν κ' ἐθανατώσανέ τους.
'Απαύτου δὲ καὶ ἔμπροστεν, καθὼς σε τὸ ἀφηγοῦμαι,
μὲ πονηρίον καὶ μηχανίαν, ὡς τὸ ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι,
τοὺς Φράγκους ἐμαχόντησαν, ἐπαῖρναν τους καὶ ἐδίδαν,
καθὼς τὸ ἔχουν πανταχοῦ οἱ μάχες καὶ οἱ στρατεῖες,
ἕως ὅτου ἐπεράσασιν τῶν τριῶν χρονῶν τὸ τέλος.
[§ 71] Κι ἀφότου ἐπληρώθησαν οἱ τρεῖς χρόνοι κι ἀπάνω,
ὁ Βαλτουβὴς ὁ βασιλεὺς ὠρέχτηκεν νὰ ἀπέλθη
ἐκεῖ εἰς τὴν 'Ανδριανόπολιν, χώρα μεγάλη ὑπάρχει.
Κι ὡσὰν ἐδιέβηκεν ἐκεῖ, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὁκάποιος τοῦ τὸ ἐμηνύτεψεν ἐκεινοῦ τοῦ δεσπότη
τοῦ Καλοϊωάννη, σὲ λαλῶ, τοῦ ἀφέντου τῆς Βλαχίας·
κ' ἐκεῖνος, ὡς τὸ ἤκουσεν κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
γοργόν, σπουδαίως, καὶ σύντομα, μὲ προθυμίαν μεγάλην,
καταπαντόθε ἐσώρεψεν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα·
ἐκεῖ εἰς τὴν 'Ανδριανόπολιν σπουδαίως ἐκατεφτάσεν.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ πολλάκις νὰ βαρειέσαι;
ἐπεὶ κ' ἐγὼ ὡσὰν κ' ἐσὲν βαρειῶμαι νὰ τὰ γράφω·
ἀλλὰ διὰ συντομώτερον καὶ διὰ κοντοὺς τοὺς λόνους,
σὲ λέγω καὶ πληροφορῶ, μὲ ἀλήθειαν σὲ τὸ γράφω,
ὅτι, ὡσὰν τὸ ἔποικεν ἐκείνου τοῦ μαρκέση,
τοῦ ρῆγα τοῦ Σαλονικίου, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγήθην,
τὸ ἐποίησαν καὶ Μπαλτουῆ, τοῦ βασιλέως τῆς Πόλης·
μετὰ χωσίες καὶ μηχανίες οὕτω τοὺς ἐπλανέσαν,

1076. τοὺς ἐθανατάτωσαν καὶ ἀποκτείνασίν τους 77. καθὼς τὸ ἀφηγοῦμαι 78. καὶ μηχανία, ὡς τὄχουν 79. ἐμαχεύτησαν 81. καὶ ἕως 82. Κι ἀφόντες ἐπληρώθησαν τρεῖς χ. καὶ ἀπάνω 83. Μπαλδουβὴς... ὠρέχτη 84. 'Αντριανόπολιν,... ἔναι 85. 'Αφῶν.. ὡσὰν σὲ το διηγοῦμαι, 86. ὁκάποιος τὸ ἐμήνυσεν.. δεσπότου· 87. Παραλείπεται ὁ στίχος 90. ἁπανταχοῦ ἐσύνταξε 91. 'Αντριανόπολιν γοργὸ ἐκαταφτάσαν 93. κἀγὼ ὥσπερ ἐσὺ β. 94. διὰ συντομώτερο, διὰ κοντοὺς τοὺς λ. 96. τὸ ἔποικα... μαρκέζη 97. τῆς Σαλονίκης τοῦ ρηγός, καθὼς τὴ ἀφηγήθη 98. τοῦΒαλδουῆ τὸ ἔποικαν 99. μὲ τὰς χωσίας καὶ μηχανίας... ἐπλανῆσαν

1077. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ Βονιφάτιος ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἔκ τινος συνεντεύξεως, ἣν ἔσχε μὲ τὸν αὐτοκρ. 'Ερρῖκον ἐν Κυψέλοις τῆς Θράκης, προσβληθεὶς ὑπὸ βουλγαρικοῦ στίφους (4 Σεπτ. 1207). 'Η κεφαλή του προσήχθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ 'Ιωαννίτση, ὅστις ἐχάρη τὰ μέγιστα ἐπὶ τούτῳ. ('Ιδὲ σημ. στιχ. 1051. Πρβλ. καὶ Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 498—500).

1082 ἑξ. 'Ο πόλεμος Βαλδουΐνου καὶ 'Ιωαννίτση ἢ Καλοϊωάννου, βασιλέως τῶν Βλάχων καὶ Βουλγάρων, (καὶ οὐχὶ τοῦ Βατάτση), εἶχε λάβει χώραν δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βονιφατίου καὶ οὐχὶ τρία ἔτη μετ' αὐτόν, ὡς ἀναφέρει ἐνταῦθα τὸ Χρονικόν. Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς 'Αδριανουπόλεως ὁ αὐτοκράτωρ ἤχθη αἰχμάλωτος, (14 'Απριλ. 1205), καὶ ἴσως ἐθανατώθη ἐν τῇ φυλακῇ, εἰς Τύρνοβον. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 354—358, 360—434, 439).

κ' ἐξέβησαν εἰς τὴν φωνὴν καὶ ταραχὴν ἐκείνην
ποῦ ἐλάλησαν καὶ εἴπασιν ὅτι ἦλθαν τὰ φουσσᾶτα
τοῦ Καλοϊωάννη, σὲ λαλῶ, ἐκεινοῦ τοῦ δεσπότη.
Πεντακοσίους ἀπέστειλεν ἐκεῖνος ὁ δεσπότης,
ὅπου ἔδραμαν κ' ἐκούρσεψαν τοὺς κάμπους καὶ τοὺς τόπους
ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδριανόπολιν ποῦ ἦτον ὁ βασιλέας.
Ὥρισεν γὰρ ὁ βασιλέας τὸν πρωτοστράτοράν του
καὶ τὰ σαλπίγγια ἐλάλησαν, πηδοῦν καβαλλικεύουν·
Φλαμέγκους εἶχε ἑξακοσίους καὶ τριακοσίους Φράγκους
ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐκλεχτοί, φαρία ἐκαβαλλικεῦαν,
ἄρματα εἴχασιν λαμπρὰ ὡς τὰ ἔχουσιν οἱ Φράγκοι.
Ἀϊλλοὶ ζημία ὅπου ἐγένετον ἐκείνην τὴν ἡμέραν
'ς τέτοιους ἀνθρώπους βγενικοὺς ἀπ' τὸ ἄνθος τῆς Φραγκίας,
τὸ πῶς ἐκαταλύθησαν κι ἀδίκως ἀποθάναν,
διατὶ οὐκ ἔξευραν κἄμ ποσῶς τὴν μάχην τῶν Ρωμαίων.
Ἤλθασιν γὰρ οἱ ἄρχοντες οἱ Ἀνδριανοπολῖτες
καὶ λέγουσιν τοῦ βασιλέως· «—Αφέντη μας, δεσπότη,
»κράτησον τὰ φουσσᾶτα σου μηδὲν ἔβγουσιν ἔξω·
»ἐπεὶ αὐτοί, ὅπου θεωρεῖς, ὅτι ἦλθαν καὶ κουρσεύουν,
»ὡς πλάνοι ἤλθασι κλεφτῶς νὰ μᾶς ἐξεμαυλίσουν·
»τὰ δὲ φουσσᾶτα ὅπου ἔχουσιν, ὅλοι εἶναι χωσιασμένοι
»καὶ ἀναμένουν ὡς διὰ ἐμᾶς νὰ μᾶς ὑπάουσι ἐκεῖσε.
»Αὐτοῦνοι γὰρ οὐ πολεμοῦν ὡσὰν ἐσεῖς οἱ Φράγκοι,
»εἰς κάμπον ν' ἀναμείνουσιν νὰ δώσουν κονταρέας,
»ἀλλὰ μὲ τὰ δοξάρια τους φεύγοντα πολεμοῦσιν.
»Καὶ πρόσεχε, ἀφέντη μας καλέ, μηδὲν ἐβγῇς εἰς αὐτους·
»ἂν μᾶς ἀπῆραν πρόβατα, ἄλογά τε καὶ βοΐδια,
»ὡς δανεικὰ ἂς τὰ ἐπάρουσιν, ἂν τύχῃ νὰ τὰ στρέψουν».
Ἀκούσων τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐκατηγόρησέ το,

1100. ἐξέβηκεν 1. ὅπου εἶπαν, ὅτι ἐξέβησαν ἐκεῖνα τὰ φ. 2. τοῦΚαλοϊοάννη, 4. ἔδραμαν καὶ ἐκ. 5. Ἀντριανόπολιν 6. Εὐτὺς ὁρίζει ὁ βασιλεὺς 7. σαλπίγγια ἔδωκαν 8. Φλαμέγγους 9. ἐκλεχτοὶ ἀπάνω εἰς τα φαρία, 10. εἶχαν καὶ ἄρματα 11. Οὐαὶ ζημία τὸ ἐγίνοτον 12. 'ς τοιούτους ἀνθρ. εὐγενεῖς ἐκ τὸ ἄθος τῆς Φ. 14. δι' οὗ οὐκ ἤξευραν ποτὲ 15. Ἤρθασιν... οἱ Ἀντρανοπολῖται 16. καὶ λέγουν πρὸς τὸν βασιλέαν· «Ἅγιέ μου δεσπότη 17. κράτησε... ἔξω νὰ μὴ ἐξηβοῦσι· 19. ἐξεμαυλίσου· 20. ὅλα εἶν' χωσιασμένα 21. ἀναμένουν δι' ἐμᾶς ὡς νὰ μᾶς περισύρουν 22. Αὐτεῖνοι 23. ν' ἀναμένουσιν νὰ δώσουν κονταρίες, 24. με τα δοξάρια φεύγοντα 25. ἀφέντη μας μηδὲν ἐβγῇς 26. ἃ μᾶς ἐπῆραν ἄλογα, πρόβατά τε καὶ βόας, 27. ἂς τὰ πάρουσιν, ἂ λάχῃ 28. Ἀκούσας

χολιαστικὰ τοὺς ὥρισε πλέον νὰ μὴ τὸ εἰποῦσιν,
διότι πρᾶγμα λέγουσιν, κατηγορίαν μεγάλην.
«Νὰ ἐβλέπω μὲ τὰ ὀμμάτια μου ἐμπρός μου τοὺς ἐχτρούς μου
»ὅπου ζημιώνουν, καταλοῦν, τοὺς τόπους μου κουρσεύουν,
»κ' ἐγὼ νὰ στήκω ὡσὰν νεκρὸς καὶ νὰ τοὺς ὑπομένω;
»κάλλιον τὸ ἔχω, θάνατον σήμερον ν' ἀποθάνω
»περὶ νὰ εἰποῦσιν ἀλλαχοῦ νὰ μὲ κατηγορήσουν».
Ὥρισεν ἐλαλήσασιν, καί εἶπαν τὰ σαλπίγγια·
εἰς τρία ἀλλάγια ἐχώρισε τοὺς Φράγκους ὅπου εἶχεν,
καὶ τοὺς Ρωμαίους εἰς ἄλλα τρία κ' ἐξέβησαν στὸν κάμπον.
Τὸ ἰδεῖ τους γὰρ οἱ Κούμανοι, ἐκεῖνοι ὅπου ἐκουρσεῦαν,
τὸ πῶς ἐξέβησαν 'ς αὐτούς, ἐχάρησαν μεγάλως,
ἔδοξαν ὅτι φεύγουσιν μὲ τὸ κοῦρσο ὅπου εἶχαν·
κ' οἱ Φράγκοι, ὡς ἀπαίδευτοι τῆς μάχης γὰρ ἐκείνης,
ἀρχίσαν νὰ τοὺς διώκουσιν διὰ νὰ τοὺς ἔχουν σώσει·
κ' ἐκεῖνοι πάλε φεύγοντα τοὺς ἐκατεδοξεῦαν
τὰ ἄλογα καὶ τὰ φαρία ὅπου ἐκαβαλλικεῦαν.
Τόσον τοὺς ἐπαράσυραν κ' ἐξεμαυλίσανέ τους,
ὅτι τοὺς ἀπεσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν χωσίαν·
εὐθέως ἐξεχωσιάσασιν οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Κουμᾶνοι,
ἄρχισαν νὰ δοξεύουσιν τῶν Φραγκῶν τὰ φαρία.
Οἱ Φράγκοι γὰρ ἐλόγιασαν πόλεμον νὰ τοὺς ποιήσουν
μὲ τὰ κοντάρια καὶ σπαθία, ὡς ἦσαν μαθημένοι.
Οἱ δὲ Κουμᾶνοι ἐφεύγασιν κι οὐδὲν τοὺς ἐπλησίαζαν,
μόνι μὲ τὰ δοξάρια τους τοὺς ἐκατεδοξεῦαν
καὶ τόσα ἐκατεδόξεψαν ὅτι ἀπεκτείνανέ τους·
ἐψόφησαν γὰρ τὰ φαρία, οἱ καβαλλάροι ἐπέσαν.
Σαλίβες εἶχαν τούρκικες ὁμοίως καὶ ἀπελατίκια·
μὲ ἐκεῖνα τοὺς ἐσύχνασαν ἀπάνω εἰς τὰ κασσίδια,
κι ἀπέκτειναν τὸν βασιλέαν κι ὅλα του τὰ φουσσᾶτα.
Ἔδε ζημία ὅπου ἐγίνετον ἐκείνην τὴν ἡμέραν·

1129. πλέον μὴ τὸ εἰποῦσι, 30. ἀπηγορίας μεγάλης 31. ὀχτρούς μου 32. ὁποῖ ζ. κατελοῦν, τὲς χῶρες μου κ. 33. ἐγὼ νὰ στέκω ὡς ν. 34. κάλλιον ἔχω τὸν θ. σ. ν' ἀπεθάνω, 35. παρ' οὗ νὰ ὑπᾶσι 36. ἐλαλήσασιν ὅλα του τὰ σαλμπίγγια· 38. σε ἄλλα τρία... στὸν κάμπο 39. ὡς τοὺς εἴδασι οἱ Κομανοὶ αὐτεῖνοι 40. τὸ πῶς ὑπᾶσιν εἰς αὐτοὺς 42. τῆς μάχης τῶν Ρωμαίων 43. διώχνουσιν ὅπως διὰ νὰ τοὺς σώσουν· 44. πάλιν φεύγοντας 45. καβαλικεῦαν. 46. Τόσο...καὶ ἐξεμαύλισάν τους... 47. Παραλείπεται ὁ στίχος. 48. εὐτὺς ἐξεχωσίασαν 49. τῶν Φράγκων 50. ἐλογίασαν π. νὰ τοὺς δώσουν 52. τοὺς ἐπλησιάζου, 53. μόνον... ἀπὸ μακρέα δοξεῦαν· 54. ἐκατεδόξευαν ὅτι ἀπόκτεινάν τους· 56. ὁμοίως ἀπελατίκια 57. ἀπάνω ὀκ τὰ κασσίδια 58. τὸν βασιλεῦ 59. ζημία, τὸ ἐγίνετον

πᾶσα στρατιώτης εὐγενὴς πρέπει νὰ τοὺς λυπᾶται
διατὸ ἀπέθαναν ἄδικα δίχως νὰ πολεμήσουν.
Οἱ δὲ Ρωμαῖοι ὅπου ἦσασιν μετὰ τὸν βασιλέα
ἐκεῖ ἐκ τὴν Ἀνδριανόπολιν, ὀλίγους γὰρ ἐλάβαν,
ἐπεὶν τὸ ἰδεῖ τὸν βασιλέα τὸ πῶς τὸν ἀπεκτεῖναν,
ἔφυγαν, ὀπίσω ἐστράφησαν, ἐσέβησαν στὴν χώραν·
μαντᾶτα ἐσυνεβγάλασιν στὴν Κωνσταντίνου πόλιν,
τὸ πῶς ἐκαταλύσασιν τὸν βασιλέαν οἱ Τοῦρκοι.
[§ 72] Ὁ Δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας εὑρέθηκεν ἐκεῖσε·
εὐθέως φουσσᾶτα ἐσώρεψεν, στὴν Ἀνδριανόπολη ἦλθεν
νὰ συμμαχήσῃ τὸν λαόν, τὴν χώραν νὰ φυλάξῃ.
[§ 73] Ὡσαύτως ἐσυνέβγαλεν σπουδαίως ἀποκρισάρην
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὸν μισὶρ Ρομπέρτον,
αὐτάδελφον τοῦ βασιλέως, τοῦ Βαλδουβίνου ἐκείνου.
Χῶρες καὶ κάστρη ἀφέντευεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Νύμφον·
εἶχε φουσσᾶτα δυνατά, φλαμουριαρίους μετ' αὖτον.
Κι ὡς τὸ ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη
τὸ πῶς ἐκαταλύσασιν τὸν βασιλέα οἱ Τοῦρκοι,
τὰ κάστρη του ἐσωτάρχισεν κι ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πόλιν.
[§ 74] Ὁ Δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας ἐστράφηκεν ἐκεῖσε·
καταπαντοῦθεν ἐμήνυσε διὰ τοὺς φλαμουραρίους
τοὺς πρώτους ὅπου ἀφέντευαν τότε εἰς τὴν Ρωμανίαν.
Κι ἀφότου ἐσωρεύτησαν κ' ἐνώθησαν ἀλλήλως,

1161. δι' οὗ ἀποθάναν 63. Ἀνδριανόπολη 64. Ἐπεὶ τὸ ἰδοῦν τὸν βασιλεῦ 65. ἔφυγαν καὶ ἐστρ. ἐσέβηκαν 66. μαντ. ἀποστείλασιν ἐν Κωνσταντίνου πόλει 69. εὐτὺς φ. ἐσύναξεν στὴν Ἀντριανόπολη 71. ἀπέστειλεν εὐτὺς μαντατοφόρον 72. ἐκεῖ εἰς τὴν Α. εἰς τοῦ μισὲρ Ρουμπέρτου, 73. τοῦ Βαλδουΐνου 74. εἰς τὴν Ἡμέρον 75. μὲ αὐτὸν φλαμουριάρους 76. Ὡς ἤκουσεν... καὶ ἐπληροφορήθη 77. ἐκατελύσασι τὸν βασιλέα 80. φλαμουριάρους 81. Ρουμανίαν 82. Ἐπεὶν γαρ ἐσυνάχτησαν ἐνώθησαν

1168 ἑξ. Ὁ δόγης Δάνδολος πράγματι ἐπέδειξε τότε δραστηριότητα ἀνωφελῆ μέν, πλὴν ἀξιοθαύμαστον διὰ τὴν ἡλικίαν του. Ὀλίγας ἡμέρας ἄλλως τε μετὰ τὴν συμφορὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπέθανε καὶ οὗτος εἰς ἡλικίαν 97 ἐτῶν, (29 Μαΐου 1205), ὁ δὲ ἐν τῇ Ἁγ. Σοφίᾳ τάφος του κατεστράφη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β', κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ 1453. (Πρβλ. Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 386—388).

1182 ἑξ. Πρόκειται περὶ συγχύσεως. Τὸν Βαλδουΐνον διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐρρῖκος, (1206—1216), τοῦτον δὲ ὁ γαμβρός του Πέτρος Κουρτεναίης, (1216—1219). Ὁ δὲ Ροβέρτος ὑπῆρξε διάδοχος τοῦ τελευταίου τούτου ὡς υἱὸς αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰολάνδης, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ Ἐρρίκου καὶ τοῦ Βαλδουίνου Α'. Εἶναι ἐπίσης ἀνακριβῆ τὰ ἐν στίχ. 1186 ἑξ. περὶ γάμου τῆς θυγατρὸς τοῦ Ροβέρτου. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνος πρίγκιψ τοῦ Μορέως ἔλαβε ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκρ. Πέτρου Κουρτεναίη Ἀγνήν. (Πρβλ. στιχ. 2476 ἑξ., καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.).

ἐθρόνιασαν διὰ βασιλέαν ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον,
τοῦ βασιλέως τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βαλδουβίνου ἐκείνου.
[§ 75] Ἐκεῖνος γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ μισίρε Ρομπέρτος
εἶχεν υἱόν, τὸν ἔλεγαν κ' ἐκεῖνον Βαλδουβῖνον,
ὅστις ἐγίνη βασιλέας κ' ἔχασε τὴν βασιλείαν·
τὴν θυγάτηρ του ἀπόστελνεν διαβὼν ὀλίγοι χρόνοι,
τοῦ ρόϊ Ραγκοῦ τὴν ἔστελνεν νὰ ἐπάρῃ διὰ γυναῖκαν·
στὸν Ποντικὸν ἐπιάσασιν τὰ κάτεργα λιμιῶνα,
ὅπου ἔνι γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, κάστρον λαμπρὸν ὑπάρχει.
Ἐκεῖ εὑρέθη ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἀφέντης τοῦ Μορέως,
ὅπου ἦτον πρῶτος ἀδελφὸς τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου·
μὲ μηχανίαν καὶ φρόνεσιν ἔπιασεν κ' εὐλογήθην
τὴν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ Ρομπέρτου.
Καὶ ὁ βασιλεύς, τὸ ἀκούσει το μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη.
ὕστερον γὰρ ἰσιάστησαν, καθὼς τὸ θέλεις μάθει
ἐδῶ εἰς ἐτοῦτο τὸ βιβλίον ἔμπροστεν 'ς ἄλλην λέξιν.
[§ 76] Ἐν τούτῳ παύω ἀπ' ἐδῶ, θέλω τοῦ νὰ σκολάσω
ἐτοῦτο ὅπου ἀφηγήσομαι, ἄλλο νὰ καταπιάσω,
νὰ σᾶς εἰπῶ ἀφήγησιν, καταλογὴν μεγάλην,
τὸ πῶς ἐπρᾶξαν οἱ Ρωμαῖοι, ἀφότου ἐξεπέσαν
κ' ἐχάσασιν τὴν βασιλείαν τῆς Κωνσταντίνου πόλης.
Ἐν τούτῳ ἄρξομαι ἀπ' ἐδῶ, ἀφκράζου νὰ μανθάνῃς.
[§ 77] Τὸν χρόνον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν ὅπου ἔπιασαν οἱ Φράγκοι
τὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡσὰν τὸ ἀφηγοῦμαι,
ἰδὼν οἱ ἄρχοντες Ρωμαῖοι, οἱ πρῶτοι τῆς Ρωμανίας
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀνατολήν, ποῦ εἶχαν τὴν παρρησίαν,
ἐκλέξασιν δι' ἀφέντην τους καὶ βασιλέα ἐθρονιάσαν

1183. ἐθρόνιασαν ὡς β.... τὸν Ρουμπέρτον 84. Βαλδουβῆ 85. ὁμισὲρ Ἀρουμπέρτος 87. τὴν β. ἐχάσε· 88. τὴν θυγατήρ του ἀπέστειλε 89. τοῦ ρὲ Ραγοῦ τὴν ἔστειλεν γυναῖκα νὰ τὴν ἔχῃ· 90. στὸν Μποντικὸν ἐπίασαν... λιμένα 91. ὅποιον ἔν εἰς τὸν Μορέαν κ. καλὸν 92. Ἐκεῖ ἦτον ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 93. τοῦ μπρίγκιπα Γουλιάμου· 94. ἐπίασεν, εὐλογήθην 95. τὴν θυγατὴρ τοῦ β... Ρομπέρτου. 96. ὡς τὸ ἤκουσε, μεγάλως ἐβαρύνθη 97. ὕστερον ἐσιάστηκαν 98. εἰς τὴν λέξιν 99. θ. νὰ τὸ σκολάσω 1200 τοῦτο τὸ ἀφηγούμενο, ἄλλο 1. Παραλείπεται ὁ στίχος. 4. Παραλείπεται ὁ στίχος. 5. τὸν χρόνο ἐκεῖνον τὸν...ἐπίασαν 9. ἐκλέξαν διὰ ἀφέντη τους καὶ β. ἐποῖκαν

1198. Βλέπε σχετικῶς στίχ. 2476 ἐξ. καὶ ταυτάριθμον ὑποσημ.

ἐκεῖνον τὸν κὺρ Θεόδωρον, Λάσκαριν τὸν ἐλέγαν·
γαβρὸς ἦτον τοῦ βασιλέως κὺρ Σάκη τοῦ Βατάτση
κ' εἶχεν τὴν θυγατέρα του ὁμόζυγον γυναῖκα.
[§ 78] Κι ἀφότου τὸν ἐστέψασιν κ' ἐποίησαν βασιλέαν,
τὰ κάστρη του ἐσωτάρχισε κ' ἐρρόγεψεν φουσσᾶτα,
Τούρκους, Κουμάνους, Ἀλαϊνούς, Ζύχους γὰρ καὶ Βουλγάρους.
Ἄρχισε τοῦ νά μάχεται μὲ προθυμίαν μεγάλην
τοὺς Φράγκους ὅπου ηὑρέσκονταν εἰς τῆς Νικαίας τὰ μέρη,
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπου ἔνι ἡ Φιλαδέλφεια,
ὅπου ἦτον γὰρ καὶ ἀφέντευεν ὁ μισὶρ Ρομπέρτος ντὲ Φιλάντριας.
[§ 79] Κ' ἐδιήρκησεν ἡ μάχη τους χρόνους κἂν τρεῖς καὶ πλέον,
ἕως οὗ ἐσκοτώθη ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ὁ Βαλδουβῖνος,
κ' ἐστέψασιν διὰ βασιλέαν ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον.
[§ 80] Ἔζησεν γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἐκεῖνος
χρόνους κ' ἔτη ὅσα ἠθέλησεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Δόξης·
κι ὡσὰν τοῦ ἦλθεν τὸ κοινὸ τοῦ κόσμου ν' ἀποθάνῃ,—
κ' εἶχεν υἱὸν μειράκιον, ἀνήλικος ὑπῆρχεν,—
ὥρισεν καὶ ἐκράξασιν κὺρ Μιχαὴλ ἐκεῖνον,
τὸν Παλαιολόγον, σὲ λαλῶ, τον πρῶτον τῆς Ρωμανίας,
ὡς τίμιον, φρονιμώτερον εἰς ὅλους τοὺς Ρωμαίους·
πρῶτα τοῦ ἐπαράδωκεν ἐκεῖνον τὸν υἱόν του,
καὶ δεύτερον τὴν ἀφεντίαν ὅλης τῆς βασιλείας.
Μεθ' ὅρκου τὰ ἐπαράλαβεν ὅσα τοῦ ἐπαρεδῶκεν·

1212. ὅπου εἶχεν τὴν θυγάτηρ του 13. κ' ἐποικαν 15. Κομάνους, Λασινούς, Ζηχούς... Βουργάρους 16 προθυμία μεγάλη 17. εὑρίσκονταν στὸ μέρος τῆς Νηκίας 18. ὅπου εἶν' ἡ Φ. 19. ὅπου ἦτον καὶ ἀφέντευε ὁ μισὲρ Ἀρουμπέρτος· 21. ἐσκοτώθηκεν 22. Ρουμπέρτον. 24. ὁ Κύριος τῆς Δόξης· 25. Καὶ ὡς... τὸ κοινὸν 26. υἱὸν ἀνήλικον, μειράκιον 27. καὶ ἐλάλησαν 28. σὲ λαλῶ πρῶτον τῆς Ρ. 29. τίμιον καὶ φρόνιμον 30. πρῶτον τὸν ἐπαράδωκεν 31. τὴν ἀφεντία 32. Μὲ ὅρκον ἐπαράλαβεν

1210 ἑξ. Τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ συγχέει ἐνταῦθα τοὺς Αὐτοκράτορας Νικαίας. Οὕτω ὁ Θεόδωρος Α' Λάσκαρις (1204—1222), ὅστις σημειωτέον ἦτο γαμβρὸς τοῦ Ἀλεξίου Γ' καὶ οὐχὶ τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου, συγχέεται ἐνταῦθα μὲ τὸν Θεόδωρον Β' Λάσκαριν (1255—1259), υἱὸν τοῦ Ἰωάννου Βατάτση. Οὗτος ὁ Θεόδωρος Β' Λάσκαρις εἶχε υἱὸν τὸν ἀνήλικον Ἰωάννην, (1259—1260), τοῦ ὁποίου τὸν θρόνον ἐσφετερίσθη ὁ Μιχ. Παλαιολόγος, (1259—1282), ὅστις καὶ τὸν ἐτύφλωσε κατὰ τοὺς βυζαντ. ἱστορικούς. Ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον πολὺ βραδύτερον. (Πρβλ. Buchon Rech. histor. tome I, Σ. 25 ὑποσημ., ὡς καὶ Χρονολ. Πίνακα ἡγεμόνων, σελ. κε' τοῦ παρόντος ἔργου).

πατέρα γὰρ τοῦ βασιλέως ὥρισε νὰ τὸν κράζουν.
[§ 81] Κι ὅσον ἐμεταστάθηκεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος,
ὁ Παλαιολόγος ὥρισεν, τὰ κάστρη ἐσωταρχίσαν·
ἔθεκεν φύλαξες καλές, εἰς τ' ὄνομάν του ὠμόσαν·
τὸν ὅρκον ἐπαράλαβεν ὅλων τῶν κεφαλάδων,
ὡσαύτως γὰρ καὶ τοῦ κοινοῦ ὅλης τῆς βασιλείας.
Κι ἀφότου ἐπαράλαβεν ὅλην τήν ἀφεντίαν,
τοὺς ἄρχοντας ἐτίμησεν ὅλης τῆς βασιλείας·
τοὺς μὲν γὰρ εὐεργέτησεν, ἀλλῶν χώρας ἐδῶκεν·
κι ὅσον ἀπεκατέστησεν τὲς ὄρεξές τους ὅλες,
ἔπνιξεν κ' ἐθανάτωσεν τὸν ἀφεντόπουλόν του,
τοῦ Λάσκαρη γὰρ τὸν υἱόν, τοῦ βασιλέως ἐκείνου.
Ἔδε ἀνομία καὶ ἁμαρτία, ὅπου ἔποικεν ὁ ἄθλιος,
νὰ πνίξῃ τὸν ἀφέντην του, τὴν ἀφεντίαν νὰ ἐπάρῃ·
ποῖος νὰ τὸ ἀκούσῃ καὶ νὰ εἰπῇ ὅτι εἰς Θεὸν πιστεύουν
ἄνθρωποι ὅπου οὐδὲν κρατοῦν ἀλήθειαν οὔτε ὅρκον;
τὰ ἔθνη γὰρ τὰ ἀβάφτιστα ὅρκον ἂν σὲ ποιήσουν
πρὸς τὰ συνήθεια ὅπου ἔχουσιν, τὸν νόμον ποῦ κρατοῦσιν,
πρῶτα νὰ λάβῃ θάνατον παρὰ νὰ σὲ ἀφιορκήσῃ.
Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, ὅπου λέγουσιν ὅτι εἰς Χριστὸν πιστεύουν,
ὅσον σὲ ὀμνύει πλειότερον κι ὅρκους σὲ ἀφιερώνει,
τόσον σὲ μηχανεύεται διὰ νὰ σὲ ἀπεργώσῃ,
νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ τὰ ροῦχα σου ἢ νὰ σὲ θανατώσῃ.
Ἀΐλλοὶ καὶ τί κερδίζουσιν νὰ σφάλλουν πρὸς τὸν Θέον;
καὶ πῶς τοὺς ἀπετύφλωσεν ἡ ἁμαρτία ὅπου πράττουν,
ὅτι τοὺς ἐξωλόθρεψεν ἀπὸ τὰ ἰγονικά τους,
κ' ἐγένονταν ἀμάλωτα ὅλης τῆς οἰκουμένης.
Ποῖον ἄλλο γένος σήμερον εὑρίσκεται εἰς τὸν κόσμον
νὰ τοὺς πουλοῦν ὡς ἀμάλωτα μόνον καὶ τοὺς Ρωμαίους;

1233. νὰ τὸν λέγουν 34. ἐμετέστηκεν 35. ἐσιταρχίσαν· 36. ἔθηκεν 39—40 Παραλείπονται οἱ στίχοι. 42. ἐκατέστησεν 45. Ἔδε κακόν, τὸ ἔποικεν ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος 46. νὰ πάρῃ 47. τίς νὰ ἠκούσῃ... εἰς Χριστὸν 48. ἀλήθεια οὐδὲ ὅρκον; 1249—1255. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι. 56. φεῦ γάρ... καὶ σφάλλουν τὸν Θεόν τους; 57. που πράττουν; 58. ἐξελόθρεψε ἀπὸ τὰ γονικά 59. ἐγίνονταν αἰχμάλωτοι 61. νὰ τοὺς πουλοῦν ὡς πρόβατα μόνον

1249—1255. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Χρονικοῦ τὸ καθαπτόμενον τῶν Ἑλλήνων καὶ γενικῶς Ὀρθοδόξων δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸν Παρισινὸν κώδικα. (Πρβλ. στιχ. 754 ἑξ. καὶ σχετικὴν ὑποσημ.). Τὸ Γαλλ. Χρον. διηγεῖται καὶ τοῦτο τὰ περὶ θανατώσεως τοῦ Ἰωάννου ἁπλῶς, χωρὶς νὰ ἐκτρέπεται εἰς ὑβριστικὰς καὶ δυσμενεῖς ἐπικρίσεις κατὰ τῶν Ἑλλήνων. (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 80—81 ἀντιστοιχ. πρὸς στιχ. 1223—1244).

ὅμως ὡς πράττει ὁ κάτε εἷς οὕτως θέλει ἀπολάβει.
Τὴν λέξιν γὰρ ὅπου ἄρχισα νὰ λέγω καὶ νὰ γράφω,
θέλω νὰ σοῦ ἀφηγήσωμαι ἕως οὗ νὰ τὴν πληρώσω.
[§ 82] Ἀφότου ἐθανάτωσεν κὺρ Μιχαὴλ ἐκεῖνος.
ὁ Παλαιολόγος, σὲ λαλῶ, τὸν ἀφεντόπουλόν μου,
τοῦ βασιλέως γὰρ τὸν υἱόν, τοῦ Λάσκαρη ἐκείνου,
καὶ ἔλαβε τὴν ἀφεντίαν ὅλης τῆς βασιλείας,
φουσσᾶτα ἐπερισώρεψεν, Τούρκους καὶ ἄλλες γλῶσσες,
τὴν μάχην ἐπεχείρησε νὰ μάχεται τοὺς Φράγκους
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπου εἶχε τὸ ἐπιδέξιον.
Ἐκεῖνος γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ μισίρε Ρομπέρτος
οὐδὲν ἦτον εἰς τὸν καιρὸν ἐτότε ὅπου σὲ λέγω,
διατὸ ἦτον ἀποθάνοντα ὀμπρὸς ὀλίγους χρόνους·
κι ἀφέντευεν ὁ Βαλτουὴς ἐκεῖνος ὁ υἱός του,
ὅπου ἔχασεν τὴν βασιλείαν μὲ τὴν κακήν του πρᾶξιν.
Ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστηκεν αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος
μὲ τὸ κουμοῦ τῆς Γένοβας, τὸν Γαλατᾶν τοὺς δίδει,
ὅπου ἔνι ἐκεῖθεν τῆς Πολέου ἀπέκει τοῦ λιμιῶνος·
χώραν ἐποίκασιν ἐκεῖ κι ἀππλίκιν τους μεγάλο·
ὅρκον, συνθήκας ἔποικαν μετὰ τὸν βασιλέα,
νὰ εἶναι ἀκουμέρκευτοι ᾽ς ὅλην τὴν Ρωμανίαν,
νὰ τοῦ βοηθοῦν μὲ κάτεργα εἰς ὅλες του τὲς μάχης,
νὰ ἔχουσι τὴν ρόγαν τους καὶ τὴν φιλοτιμίαν τους.
[§ 83] Κάτεργα ἑξῆντα ἁρμάτωσε αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος·
ἔβαλεν καὶ ἀρχάσασιν μάχην μετὰ τοὺς Βενετίκους,
διατὸ ἦσαν εἰς βοήθειαν ἐκεινοῦ τοῦ Βαλδουΐνου·
ἐκράτησαν τὰ ἔμπατα, τὲς στράτες τοῦ πελάγου

1262. ὁ κάθε εἷς οὕτως ἀπολαμβάνει. 63. λέξιν ὅπου ἄρχισα θέλω νὰ τὴν ξοφλίσω. 64. Παραλείπεται ὁ στίχος. 65. Ἀφοῦ γάρ... ὁ Μιχαὴλ ἐκεῖνος, 69. φουσσᾶτο γὰρ ἐσύναξεν 71. εἶχεν ἐπιδέξιον 72. μισὲρ Ἀρουμπέρτος 73. Τότε ὅπου σᾶς λέγω 74. δι᾽ οὗ ἦτον ἀποθ. 75. ὁ βασιλεὺς 77. Εἰς τοῦτο 78. κουμοῦν 79. σιμὰ τῆς Πόλεως ἐκεῖθεν 80. ἀππλίκην τους μεγάλη· 82. Ρουμανίαν 86. ἄρχισεν μάχην δυνατὴ μετὰ τοὺς Β. 1287. δι᾽ οὗ ἦσαν ἡ βοήθεια τοῦ Βαλδουβῆ· ἐκείνου· 88. ἐκράτησεν ἐξάπαντος τοὺς δρόμους τοῦ πελάγου

1265 ἑξ. Τὸ Γαλλ. Χρον. ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, συνοπτικώτερον, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν σειράν. Τὸ Ἀραγωνικὸν Χρονικὸν μόλις ὀλίγας γραμμὰς ἀφιερώνει, (§ 84—85), παρέχει ὅμως λεπτομερῆ σχετικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν λατίνων αὐτοκρατόρων, τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου (ὃν ὀνομάζει Ροβέρτον, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι διασκευαὶ τοῦ Χρονικοῦ), τὸ ταξίδιον καὶ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου Κουρτενσίη, τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ροβέρτου, (ὃν ὀνομάζει Ἐρρῖκον) καὶ τοῦ Βαλδουΐνου Β′ (§ 66—84). Ἡ ἀνάκτησις τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο τὴν 25 Ἰουλίου 1261, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ εἰσῆλθε τὴν 15 Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ ἐστέφθη τὸ δεύτερον ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

τοῦ νὰ μὴ φέρουσιν ποθὲν σωτάρχιον εἰς τὴν Πόλιν.
Κ' ἐκεῖνος πάλε ἐπέρασεν εἰς τῆς Πολέου τὰ μέρη
μ' ὅσα φουσσᾶτα ἠμπόρεσεν νὰ ἔχῃ περισωρέψει·
τὴν Πόλιν ἐκατάκλεισε τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.
[§ 84] Κ' ἰδὼν ἐτοῦτο οἱ Ρωμαῖοι, ὅπου ἦσαν εἰς τὴν Πόλιν,
σύντομα ἐσυμβιβάστησαν μετὰ τὸν Παλαιολόγον·
ὅρκον, συνθῆκες, ἔποικαν κ' ἐμπάσαν τον ἀπέσω.
Κι ὡς εἶδε ἐτοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Βαλδουῖνος,
τὸ πῶς τὸν ἀπιστήσασιν τὸ γένος τῶν Ρωμαίων,
ἐκεῖσε ἐκατέφυγεν μετὰ τοὺς Φράγκους ὅλους
ὅπου ἤσασιν γαρ μετ' αὐτὸν εἰς τὰ παλαιὰ παλάτια·
ἐκεῖ ἐπολεμοῦσαν τὸν οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Ρωμαῖοι.
[§ 85] Ὡς εἶδεν γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Βαλδουῖνος
τὸ πῶς τὸν ἐκατάκλεισαν εἰς τὰ παλαιὰ παλάτια,
—καράβιν εἶχε ἐξαίρετον, μέγα, λαμπρὸν ὑπῆρχε,
εἰς αὖτο ἐδιέβηκεν ἐκεῖ μὲ τρεῖς χιλιάδες ἄλλους·
ἀπὸ τὴν Πόλη ἐξέβησαν, τὴν θάλασσαν ἐπλέψαν,
ἔσωσαν στὴν Μονοβασίαν, ἐκεῖσε ἀπλικέψαν·
ἐξέβησαν ἔξω εἰς τὴν γῆν κ' εἰς τὸν Μορέαν ἐσῶσαν.
Ἐκεῖ ἦτον τότε ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος·
τὸ μάθει ὅτι ἦλθε ὁ βασιλεὺς ἦλθεν εἰς ἀπαντήν του,
πολλὰ γὰρ τὸν ἐτίμησεν ὡς βασιλεὺς ὅπου ἦτον.
Ὁ βασιλεὺς ἐσπούδαζε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Δύσιν,
ἐλπίζοντα λογίζοντα νὰ τοῦ ἔχουν βοηθήσει
ὁ Πάπας μὲ τὴν Ἐκκλησίαν κι ὁ Ρήγας τῆς Φραγκίας,
φουσσᾶτα νὰ τοῦ δώσουσιν καὶ συμμαχίαν μεγάλην,

1289. φέρουσι ποσῶς σωτάρχισιν στὴν Π. 90. πάλι ἐπέρασε στῆς Πόλεως τὰ μέρη 91. μὲ ὅσα φ... περισυνάξει· 92. ἐκατέκλεισεν 94. συμβιβάζονται 95. ἐμπάσαν τον στὴν Πόλιν 96. βασιλεὺς ὁ Βαλδουβὴς ἐκεῖνος 99. ὅπου ἦσαν τότε μετ' αὐτὸν 1300 ἐκεῖ τὸν ἐπολέμησαν οἱ Τ. 1. ὁ β. ὁ Βαλδουβὴς ἐκεῖνος 2. τὸν ἀποκλείσασι στὸ παλαιὸν παλάτι, 3. καράβι εἶχ' ἐξαίρετον, μέγαν, 4. αὖτο γὰρ ἐσέβηκεν με ἄλλους τρεῖς χιλιάδες· 5. ἀπὲ τὴν Π... τὴν θ. ἐπιάσαν, 6. ἐκεῖ ἀπεσκολάσαν, 7. ἐξέβησαν εἰς τὸν Μορέαν, ἐσῶσαν εἰς τὸν κάμπον 8. Ἐκεῖ ἦτο τότε... Γουλιάμος· 9. μάθει διὰ τὸν βασιλεῦ ἦλθε δι' ἀπάντησίν του, 12. ἠλπίζοντα 13. ὁ ρῆγας ὁ τῆς Φράντσας,

1308. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὁ πρίγκιψ τοῦ Μυρέως ἦτο αἰχμάλωτος τοῦ Μιχ. Παλαιολόγου, (βλέπε περαιτέρω στίχ. 4086 ἑξ.), συνεπῶς ὁ αὐτοκρ. Βαλδουῖνος δὲν εὗρε τὸν πρίγκιπα εἰς τὸν Μορέαν, ἀφῆκεν ὅμως ἐκεῖ ἀρκετοὺς ἐκ τῆς ἀκολουθίας του, τοὺς Ancelin de Toucy, Vilain d' Aunoy, Plancy, Brice, d' Aby, Agny, L'Espinas, Nivele. κλπ. (Πρβλ. στίχ. 1328-1332 καὶ Γαλλ. Χρον. § 87).

ὀπίσω πάλε νὰ στραφῇ ἐκεῖσε εἰς τὴν Πόλιν.
[§ 87] Ἐν τούτῳ ἐνεμείνασιν πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαόν του
ἐκεῖ γὰρ μὲ τὸν πρίγκιπα ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
εἰς λογισμὸν νὰ τοὺς εὑρῇ ἐκεῖσε ὁ βασιλέας
στὸ στρέμμα ὅπου ἤλπιζεν τοῦ νὰ στραφῇ ἀπ' ἐκεῖθεν.
Ἐκεῖνοι γὰρ ἐνέμειναν ὅπου τοὺς ὀνομάζω.
Ὁ πρῶτος ὁ μισὶρ Ἀσελής, ντὲ Ντοὺθ εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
αὐτάδελφος ἦτον τοῦ Καίσσαρη ἐτότε τῆς Πολέου,
τὴν μήτηρ τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκείνου ντὲ Ντουρνάη
ἐπῆρεν εἰς γυναῖκαν του κ' ἐνέμεινε εἰς τὸν τόπον.
Ἀπαύτου ἦτο ὁ μισὶρ Βηλές, ντὲ Ἀνόε εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
ὅπου ἦτον πρωτοστράτορας τῆς Ρωμανίας ἐτότε·
ὁ πρίγκιπας εὐεργεσίαν τὴν Ἀρκαδίαν τοῦ ἐδῶκεν.
Ἐνέμειναν οἱ ντὲ Μπλαθοὶ κ' ἐκεῖνοι οἱ ντὲ Βερήθοι.
Ντὲ Ἀμπὴ ἦσαν τέσσαροι ἀδελφοί, ντὲ Ἀνὴ ἦσαν ἄλλοι δύο.
Ἄλλος ἦτον ντὲ Λεσπηγγὰς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι σιργέντες·
ὁμοίως καὶ ἄρχοντες Ρωμαῖοι· ἐνέμειναν κ' ἐκεῖνοι,
τοὺς ὁποίους οὐκ ὀνομάζω σε διὰ τὴν πολυγραφίαν.
(1) [§ 88] Ἐνταῦτα θέλω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ πάψω τὰ σὲ λέγω,
τὲς πρᾶξες ὅπου ἐπράξασιν οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι,
ὁ Παλαιολόγος ἀλλὰ δὴ κι ὁ Βαλδουβὴς ἐκεῖνος,
διατὶ σπουδάζω νὰ στραφῶ εἰς τὸ προκείμενόν μου,
καθὼς τὸ ἐπεχείρησα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου,
διὰ νὰ πληρώσω τῆς ἀρχῆς τοῦ πρόλογου τὸ τέλος.

1315. ὀπίσω διὰ νὰ στραφῇ 16. Εἰς τοῦτο... ἐκ τὸν λ. 17. ἐκεῖ μετὰ τὸν πρ.... Γουλιάμον 19. στρέμμαν τὸ ἐμπάντεχεν 20. ἀπέμειναν 21. πρῶτος γαρ ὁ σὶρ Ἀρσελής, ντὲ Θοῦθ 22—25. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 26. τότε τῆς Ρωμανίας 27. καὶ ἔδωκέν του ὁ μπρίγκηπας δῶρον τὴν Ἀρκ. 28. ντὲ Πλαθὴ κι' αὐτοὶ οἱ ντὲ Βερηθίε 29. Οἱ ντὲ Ἀπὴ ἦσαν τέσσαροι, οἱ ντὲ Ἀνὴ ἦσαν δύο. 30. Λεσπιγὰς κι' ἄλλοι πολλοὶ σεργέντες 31. καὶ ἄλλοι ἄρχοντες... ἐνέμειναν ἐκεῖσε, 32. τοὺς ὅποιους οὐ νομάζω τους 34. ἔπραξαν 36. προκείμενό μου, 37. ἐπιχείρησα 38. τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου λόγου τέλος.

1333. Εἰς τὴν παλαιοτέραν ἔκδοσιν τοῦ Κώδ. Κοπεγχ. τοῦ παρόντος Χρονικοῦ γενομένην ὑπὸ τοῦ Buchon ἐν Recherches historiques (Β' τόμος), τὸ κείμενον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη μὲ ἰδιαιτέραν ἕκαστον ἀρίθμησιν: 1) τὸν Πρόλογον μέχρι τοῦ στίχου 1332 καὶ 2) τὸ κατ' ἐξοχὴν Χρονικὸν μὲ ἐπιγραφὴν «Τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐκέρδισαν τὸν τόπον τοῦ Μορέως». Ὁ τίτλος οὗτος εἶναι αὐτούσιος ὁ ὑπ' ἀριθ. 1339 στίχος τοῦ Χρονικοῦ. Ὁ Buchon ἀρχίζει τὸ δεύτερον καὶ κύριον μέρος τοῦ Χρονικοῦ ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1333 στίχου καὶ ἐφεξῆς μὲ νέαν ἐκεῖθεν ἀρίθμησιν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1. Εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν ἡ ἀρίθμησις εἶναι ἑνιαία ἐφ' ὅλου τοῦ ἔργου, διετηρήθη ὅμως καὶ ἡ παλαιοτέρα τοῦ Buchon, παρεχομένη ἐφεξῆς ἐντὸς παρενθέσεως καὶ ἀνὰ εἰκοσάδα στίχων.

ΤΟ ΠΩΣ ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ ΕΚΕΡΔΙΣΑΝ ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ

Ἐπεὶ ἂν εἶσαι γνωστικὸς κ' ἐξεύρεις τὰ σὲ γράφω,
καὶ ἔγροικος εἰς τήν γραφήν, τὰ λέγω νὰ ἀπεικάζῃς,
πρέπει νὰ ἐκατάλαβες τὸν πρόλογον ὅπου εἶπα
εἰς τοῦ βιβλίου μου τὴν ἀρχὴν τὸ πῶς τὸ ἐκαταλέξα
ὅτι δι' ἀρχὴν θεμελίου εἶπα τὸ τῆς Συρίας,
ὡσαύτως τῆς Ἀνατολῆς, ἔπειτα τῆς Πολέου,
τὸ πῶς τοὺς τόπους ἐκεινοὺς ἐκέρδισαν οἱ Φράγκοι—
ὅπως νὰ ἔλθω καὶ φέρω σε καὶ νὰ σὲ καταλέξω,
τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐκέρδισαν ὁμοίως καὶ τὸν Μορέαν.
Κι ἂν ἔχῃς ὄρεξιν νὰ ἀκούῃς πρᾶξες καλῶν στρατιώτων,
νὰ μάθῃς καὶ παιδεύεσαι, ἃ λάχῃ νὰ προκόψῃς.
Εἰ μὲν ἐξεύρεις γράμματα, πιάσε ν' ἀναγινώσκῃς·
εἴ τε εἶσαι πάλι ἀγράμματος, κάθου σιμά μου, ἀφκράζου·
κ' ἐλπίζω, ἂν εἶσαι φρόνιμος, ὅτι νὰ διαφορήσῃς,
ἐπεὶ πολλοὶ ἀπὸ ἀφήγησες ἐκείνων τῶν παλαιῶν,
ὅπου ἤλθασιν μετὰ ἐκεινῶν, ἐπρόκοψαν μεγάλως.
Ἐν τούτῳ ἄρξομαι ἀπ' ἐδῶ κι ἀφκράζου τὰ σὲ λέγω.
[§ 89] Ὁ κόντος ὁ παράξενος ἐκεῖνος τῆς Τσαμπάνιας
ὅπου σὲ εἶπα εἰς τὴν ἀρχὴν ἐτούτου τοῦ βιβλίου,
ὅπου ἄρχισεν τὸ πέραμα καὶ τὸ πασσάτζο ἐκεῖνο
μετὰ τοὺς ἄλλους ἕτερους εὐγενικούς ἀνθρώπους
ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖσε εἰς τὴν Συρίαν, εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον—
ἐκλέξαν τον διὰ κεφαλὴν καὶ μέγαν καπετᾶνον
εἰς τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχασιν ἐτότε οἱ πελεγρῖνοι,
καὶ ἔπεσεν κι ἀπέθανεν, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγήθην.

1340—48. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 49. Κι' ἂν ἀγαπᾷς διὰ νὰ ἀκοῦς 51. ἠξεύρεις γρ. συχνὰ ἀναγίνωσκέ τα 52. Εἶτα καὶ εἶσαι ἀγραμματής, κάθου σιμά μου μάθε 53. κι ὀλπίζω... τοῦ νὰ διαφορέσῃς· 54. πολλοὶ ἀπ' τῆς ἐφηγήσεως τῶν παλαιῶν ἐκείνων 55. μετ' ἐκεινοὺς 56. νὰ σὲ λέγω 58. τὸν εἶπα 59. ἐκεῖνο τὸ πασσάντζο 61. ν' ἀπέλθουσιν εἰς τὴν Σουρίαν... τάφο 62. καπετάνιον 63. τότε οἱ πελεγρ. 64. ἦλθε τον ὁ θάνατος, καθὼς τὸ ἀφηγήθην.

1357. ἑξ. Ὁ χρονογράφος ὑπονοεῖ ἐνταῦθα τὸν κόμιτα τῆς Καμπανίας Θεόβαλδον (Thibaud III), περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις (στ. 133 ἑξ. 140 ἑξ, 150 ἑξ. Βλέπε καὶ ὑποσημ. στ. 133). Ὁ κόμις τῆς Καμπανίας ὅμως δὲν ἦτο ἀδελφός τοῦ ἐνταῦθα καὶ ἀπὸ τοῦ στ. 1375 ἑξ. ἀναφερομένου, ἀλλὰ συγγενής του πολὺ ἀπομεμακρυσμένος.

Εἶχεν κι ἄλλους δύο ἀδελφοὺς δευτέρους ἀπό αὗτον.
[§ 90] Κι ὡσὰν ἀκούσουν κ' ἔμαθαν τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐκεῖνοι,
ὅπου ὑπαγαῖναν στὴν Συρίαν μὲ θέλημα τοῦ Πάπα,
ἀφῆκαν τὸ ταξεῖδιν τους κι ἀπῆλθαν εἰς τὴν Πόλιν
κ' ἐκέρδισαν τὴν Ρωμανίαν κ' ἐγίνησαν ἀφέντες,
βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ ἐκεῖνοι οἱ δύο αὐταδέλφοι·
νὰ μείνῃ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἐκεῖ εἰς τὸ ἰγονικόν τους,
(40) κι ὁ ἄλλος νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ρωμανίαν διὰ νὰ κερδίσῃ τόπον.
Λοιπὸν ὡς τὸ ἔχει ἐριζικὸν ἡ χάρις τῶν ἀνθρώπων,
κι οὐδὲν ὁμοιάζουν οἱ ἀδελφοὶ εἰς πρόσοψιν καὶ χάριν,
ἦτον ὁ ὑστερνότερος ἀπὸ τοὺς δύο αὐταδέλφους,
ὁκάτι ἐπιδεξιώτερος καὶ φρονιμώτερός τους.
Κ' ἰσιάστησαν οἱ δύο ἀδελφοί, ὁ πρῶτος ν' ἐνεμείνῃ
ἐκεῖσε εἰς τὸ κοντᾶτο του ἐκεῖνο τῆς Τσαμπάνιας,
κι ὁ δεύτερος ἀπὸ τοὺς δύο μισὶρ Γουλιάμος ἄκω,
εἶχεν καὶ ἐπίκλην ὁ λόγου του, τὸν ἐλέγαν ντὲ Σαλοῦθε
νὰ εὕρῃ φουσσᾶτα ὅσα ἠμπορεῖ νὰ ἐπάρῃ μετὰ ἐκεῖνον,
κ' ἐκεῖνος νὰ ἔλθῃ εἰς Ρωμανίαν τοῦ νὰ ἔχῃ κουγκεστήσει
κάστρη καὶ χώρας τίποτε νὰ τὰ ἔχῃ ἰγονικά του.

1365. Εἶχεν καὶ δύο ἀδελφοὺς 66. Κι ὡς ἤκουσαν καὶ ἔμαθαν... οἱ Φραγκισκᾶνοι, 68. κ' ὑπῆγαν εἰς τὴν Πόλιν, 70. ἐπήρασιν 71. ὁ εἷς ἀπὸ κεινοὺς ἐκεῖ στὸ γονικόν τους, 72. νὰ πάῃ στὴν Ρωμανίαν τοῦ να κ. 73. ὡς ἔν τὸ ριζικό, 74. οἱ ἀδελφοὶ οὐ μοιάζουσιν εἰς πρόσωπον, εἰς χάριν· 75. ἦτον ὑστερώτερος καλὸς καὶ ἐπιδέξιος, 76. καὶ φρόνιμος ἦτον πολλὰ ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν του. 77. Καὶ ἐσιάστησαν οἱ δύο, 78. εἰς τὸ γονικὸν ἐκεῖνο 79. τὸν λέουν μισὲρ Γουλιάμον, 80. εἶχε καὶ τὸ ἐπίκλην του τὲ Σάλω τὸν ἐλέγαν 81. ὡς ἠμπορεῖ 82. νὰ ἔλθῃ κι αὐτὸς εἰς τὸν Μορέαν, 83. κάστρη ἢ τόπους... ἔχουν γονικά τους.

1380. ἑξ. Ντὲ Σαλοῦθε. Ὁ χρονογράφος, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνέφερεν ἀνακριβῶς ὅτι εἶναι οὗτος νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ κόμιτος τῆς Καμπανίας, ἤδη παραμορφώνει καὶ τὸ ὄνομά του. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς λοιπὰς παραλλαγὰς τοῦ Χρονικοῦ (Γαλλ. § 90 de Saluce, Ἀραγ. § 89 Salut). Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ Γουλιέλμου Σαμπλίττου (Guillaume de Champlitte), τριτοτόκου υἱοῦ τοῦ αὐθέντου τοῦ ἐν Ἀνατ. Βουργουνδίᾳ (Haute Saône) ὁμωνύμου κάστρου τοῦ Champlitte. Ὁ Γ. Σαμπλίττης ὡς καὶ ἕτερος ἀδελφός του λαβὼν μέρος εἰς τὴν 4ην σταυροφορίαν καὶ θανὼν ἐν Κ)π, φέρονται εἰς τὰ γαλλικὰ κείμενα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Champenois, εἰς δὲ τὸ παρὸν Χρονικὸν ὀνομάζεται περαιτέρω Καμπανέσης. (Πρβλ. στ. 1436-75, 1504-65. Γαλλ. Χρ. § 88 ἑξ.) Περὶ καταγωγῆς του πρβλ. Conq. C)ple, ἔκδ. Faral § 45 ὑποσημ. ὡς καὶ ἐν H. Petit, Histoire des ducs de Bourgogne, 2 τόμ. Σ. 458—472 καὶ ὑποσημ. στίχ. 2108 τοῦ παρόντος ἔργου.

Ὁ κόντος γὰρ τοῦ ἐξέδωκεν ὅσον λογάριν εἶχε,
καὶ εἶπεν του· «Ἀδελφούτσικε, ἀφῶν ἐγὼ ἐνεμένω
»ἀφέντης εἰς τὰ κάστρη μας κ' εἰς τὸ ἰγονικόν μας,
»ἔπαρε τὸ λογάριν μας καὶ τὰ κοινά μας ὅλα
»κι ἄμε μὲ τὴν εὐχίτσα μου ὁμοίως καὶ τοῦ πατρός μας,
»κ' ἐλπίζω εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὅτι νὰ εὐτυχήσῃς».
Ἐν τούτῳ ἐπεριεσώρεψεν κ' ἐρρόγεψεν φουσσᾶτα·
εἰς την Μπουργούνιαν ἔστειλεν, ἦλθαν πολλοὶ μετ'αὖτον,
(60) οἱ μὲν τὴν ρόγαν ἔπαιρναν κ' ἐρχόντησαν μετ' αὖτον,
ἄλλοι τινές, ὅπου ἦσασι κ' ἐκεῖνοι φλαμουριάροι,
ὅπου ἦσαν πλούσιοι ἄνθρωποι, ἤλθασιν μετ' ἐκεῖνον,
ὁ κατὰ εἷς διὰ λόγου του τοῦ νὰ ἔχῃ κουγκεστήσει.
Στὴν Βενετίαν ἀπόστειλεν τὰ πλευτικὰ νὰ ὁρμώσουν,
κ' εὐθέως τὰ οἰκονόμησαν ὅσα ἠθέλαν κ' ἐχρῆζαν.
[§ 91] Τὸν μάρτιον μῆναν ἤλθασιν κι ἀπέρασαν ἀπέκει,
κ' εἰς τὸν Μορέαν ἐφτάσασιν εἰς τοῦ μαΐου τὴν πρώτην·
ἐκεῖσε ἀποσκάλωσαν στὴν Ἀχαΐαν τὸ λέγουν,
ὅπου ἔνι ἐδῶθεν τῆς Πατροῦ κἂν δεκαπέντε μίλια·

1384. τοῦ ἔδωκε 85. ἐπεὶν ἐγὼ ἐδῶ μένω, 86. Παραλείπεται ὁ στίχος. 87. ἔπαρον τὸ λογάρι μας 88. καὶ ἄγωμε μὲ τὴν εὐχὴν ἐμὲν καὶ τῶν γονέω μας, 89. ἐλπίζω εἰς ἔλεος θεοῦ 90. Εἰς τοῦτο ἐπερισύναξεν κ' ἐμάζωξεν 91. Πουργούνιαν 92. ἔπαιρναν, οἱ δ' ἄλλοι φλαμουριάροι 93. Παραλείπεται ὁ στίχος. 94. ἦσαν καὶ πλούσιοι 95. ὁ κάθε εἷς τοῦ λόγου του νὰ ἔχου κουγκ. 96. Στὴν Βενετία ἀπέσωσαν, τὰ πλευτικὰ ὡρμῆσαν, 97. κ' εὐτύς... ἤθελαν εἰς χρείαν. 98. τὸν μάρτιον ἐπέρασαν, ἐδιέβησαν ἐκεῖθεν, 99. ἔφτασαν στὴν πρώτην τοῦ μαΐου· . **1401.** ἔναι

1384. ἑξ. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀκριβῆ. Ὁ Γουλ. Σαμπλίττης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς 4ης σταυροφορίας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, κατῆλθε δὲ εἰς τὸν Μορέαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφατίου, (Ὀκτ. 1204—Φεβρ. 1205). Παραλλήλως ὅμως εἶχεν ἀπό τινος χρόνου φθάσει εἰς τὸν Μορέαν ὡς ναυαγός, προερχόμενος ἐκ Συρίας, ὁ Γοδοφρεῖδος Βιλλαρδουῖνος, ἀνεψιὸς τοῦ ὁμωνύμου πρωτοστράτορος καὶ χρονικογράφου, ὅστις μετὰ πολλὰς περιπετείας καὶ διαμάχας πρὸς τοὺς ἐντοπίους, μαθὼν τὴν ἄφιξιν τῶν συμπατριωτῶν του εἰς τὸν Μορέαν, ἔσπευσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ στρατόπεδόν των, ὅπου καὶ συνήντησε τὸν παλαιόν του φίλον Γουλ. Σαμπλίττην. Τότε δὲ ὁ Σαμπλίττης ἐπείσθη νὰ παραμείνῃ πρὸς κατάκτησιν τοῦ Μορέως. Ὥστε τὰ γραφόμενα ἐνταῦθα περὶ τοῦ Σαμπλίττου δύνανται ἔν τινι μέτρῳ ν' ἀποδοθῶσι εἰς τὸν Γουλ. Βιλλαρδουῖνον. (Βλέπε σχετικῶς: Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 325—328).

1400. ἑξ. Αἱ ξενόγλωσσοι παραλλαγαὶ ἀναφέρουν ἐν προκειμένῳ τὰ αὐτὰ περίπου ἀλλὰ περιληπτικώτερον: Si y fist fermer un chastel de motes λέγει τὸ Γαλλ. Χρον. § 91. (Ἀραγ. § 91). Τὸ κάστρον τοῦτο ἐκλήθη Πελοπόννησος, ἐπιλέγει τὸ Ἰταλ. Χρον. Σ. 422. Τὰ περὶ Πατρῶν μόλις πως ἀναφέρονται.

εὐθέως καστέλλιν ἔχτισαν ὅλον μὲ τὰ πλιθάρια.
Ἐτότε γὰρ ὅπου λαλῶ κ' εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον
ὁ τόπος ὅλος τοῦ Μορέως, ὅσος καὶ περιέχει
τὸ λέγουν Πελοπόννεσον, οὕτως τὸν ὀνομάζουν,
οὐδὲν εἶχεν καταπαντοῦ, μόνον δώδεκα κάστρη.
Λοιπὸν ἀφότου ἐπέζεψαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀχαΐαν,
ἐξέβησαν τὰ ἄλογα ἀπ' ἔσω ἐκ τὰ καράβια,
κἄν δύο ἡμέρες ἐνέμειναν ἕως οὗ νὰ τὰ ἀναπάψουν.
Κ' ἐνταῦτα ἐκαβαλλίκεψαν, ἀπῆλθαν εἰς τὴν Πάτραν·
τὸ κάστρον ἐτριγύρισαν, ὡσαύτως καὶ τὴν χώραν,
τὰ τριπουτσέτα ἐστήσασιν γύρω καταπαντόθεν,
τοὺς τζαγρατόρους ἔβαλαν, τὸν πόλεμον ἀρχάσαν·
κι ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ θαρσέου πολέμου,
ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐσέβησαν στὴν χώραν τὴν ἀπ' ἔξω.
Κι' ἀφῶν τὴν χώραν ἀπήρασιν, ἐκεῖνοι γὰρ τοῦ κάστρου
καὶ εὐθέως ἐσυμβιβάστησαν, τὸ κάστρον ἐπαρεδῶκαν
μετὰ συνθήκας κι ἀφορμὴν νὰ ἔχουσιν τὰ ἐδικά τους,
ὁ κατὰ εἷς τὸ ὀσπίτι του ὁμοίως καὶ τὸ ἐδικόν του.
Κι ἀφῶν τὴν Πάτραν ἀπήρασι, τὲς φύλαξες ἐβάλαν,
τὸ κάστρον ἐσωτάρχισαν, εἶθ' οὕτως καὶ τὴν χώραν
ἀπὸ λαὸν καὶ ἄρματα, ὡς ἔπρεπεν κι ἁρμόζει·
κι ἀπαύτου ὀπίσω ἐστράφησαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀχαΐαν.
[§ 92] Βουλὴν ἀπῆραν μ' ἐκεινοὺς τοὺς τοπικοὺς Ρωμαίους,
ὅπου τοὺς τόπους ἔξευραν, τοῦ καθενὸς τὴν πρᾶξιν,
κ' εἶπαν κ' ἐσυμβούλεψαν τους τὸ πῶς ἔνι ἡ Ἀνδραβίδα,
ἡ χώρα ἡ λαμπρότερη στὸν κάμπον τοῦ Μορέως·
ὡς χώρα γὰρ ἀπολυτὴ κοίτεται εἰς τὸν κάμπον,
οὔτε πύργους, οὔτε τειχέα ἔχει κἀνόλως 'ς αὔτην.
[§ 93] Ἐν τούτῳ ὡρμήσασιν ἐκεῖ, ὁλόρθα ὑπαγαίνουν,
ἐξάπλωσαν τὰ φλάμπουρα τοῦ καθενὸς φουσσάτου·
κι ἀφότου ἐπλησιάσασιν ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα,

1402. μὲ τὸ πλιθάρι. 5. Παραλείπεται ὁ στίχος. 8. ἐξήβαλαν 9. καὶ δύο μέρες ἔμειναν νὰ τὰ ἔχουν ἀναπάψει. 10. Ἐνταῦτα... ὑπῆγαν εἰς τὴν Π. 12. τὰ τριμπουτσέτα ἔστησαν καταπαντοῦ τριγύρου, 13. ἀρχίσαν 14. καὶ ἐκ τὸ πλῆθος 17. εὐτύς.... τὸ κάστρο ἐπαραδῶκαν 18. κι' ἀφορμὰς 19. ὁ κάθε εἷς τὸ σπίτιν του καὶ τὸ ἰγονικόν του. 20. Ἀφῶν τὴν Πάτρα ἐπήρασιν, 22. πρέπει καὶ ἁρμόζει 23. καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐστράφησαν ἐκεῖ 24. ἐπῆραν ἐνομοῦ μὲ τοὺς 26. λέγουν καὶ συμβουλεύουν 29. τειχία ἔναι ποσῶς εἰς αὔτην. 30. Εὐτὺς ὡρμήσασιν 31. φλάμουρα τοῦ καθενὸς ἑκάστου· 32. κι ἀφῶν... Ἀνδραβίδαν

κ' ἐμάθασιν οἱ 'Ανδραβισαῖοι ὅτι ἔρχονται οἱ Φράγκοι,
ἐξέβησαν μὲ τοὺς σταυροὺς ὁμοίως μὲ τὰς εἰκόνας
οἱ ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸ τῆς χώρας 'Ανβραβίδου,
καὶ ἦλθαν κ' ἐπροσκύνησαν τὸν Καμπανέση ἐκεῖνον.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς παμφρόνιμος, καλὰ τοὺς ἀποδέχτη,
ὤμοσεν κ' ὑπισκήθη τους νὰ μὴ τοὺς ἀδικήση,
οὔτε ζημία νὰ λάβουσιν ἀπὸ τὰ ἰγονικά τους,
τιμήν, δωρεὰς νὰ ἔχουσιν κ' εὐεργεσίας μεγάλας·
ὅλοι τοῦ ὑπωμόσασιν δοῦλοι του ν' ἀποθάνουν.
[§ 94] Κι ὅσον ἀπεκατέστησεν τὴν χώραν 'Ανδραβίδας,
βουλὴν ἐπῆρεν μετ' αὐτοὺς τὸ ποῦ νὰ φουσσατέψη.
'Εν τούτῳ ἐδόθη ἡ βουλὴ στὴν Κόρινθον νὰ ἀπέλθουν,
διατὸ ἔνι κάστρον φοβερόν, τὸ κάλλιον τῆς Ρωμανίας,
καὶ ἔνι τὸ κεφάλαιον ὅπερ γὰρ ἀφεντεύει
ὅλην τὴν Πελοπόννεσον ὅσον κρατεῖ ὁ Μορέας.
'Επεί, ἂν προστάξη ὁ Θεὸς καὶ προσκυνήση ἡ Κόρινθος,
ὅλα τὰ κάστρη τὰ ἕτερα τοῦ τόπου τοῦ Μορέως
ἄνευ σπαθίου καὶ πόλεμου θέλουσιν προσκυνήσει.
[§ 95] Κι ἀφότου ἐδόθη ἡ βουλὴ ἐκείνη ὅπου σὲ λέγω,

1433. οἱ 'Ανδραβισαῖοι ἔμαθαν πῶς ἔρχονται 36. αὐτὸν τὸν Καμπανέσην. 38. ὑπεσχέθηκεν νὰ μὴν 39. γονικά τους 40. δωρεὲς... εὐεργεσίες μεγάλες· 41. ὅλοι γαρ τοῦ ὠμόσασιν 42. 'Αφῶν γὰρ ἐκατέστησεν... 'Ανδραβίδος 44. Καὶ ἡ βουλὴ ἐδόθηκε στὴν Κόριθο νὰ ὑπᾶσι, 45. ἐπει ἔνι κ. φοβερὸ... τοῦ Μορέως, 48. ἂν δώση ὁ Θεὸς τὴν Κόριθο νὰ ἐπάρῃς 50. ἄνευ σπαθὶ καὶ πόλεμον 51. Κι' ἀφῶν... σᾶς λέγω

1433. 'Ανδραβισαῖοι. Οὕτω λέγονται ἀκόμη καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς 'Ανδραβίδας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Longnon ὡς σλαυϊκὸν καὶ ἑρμηνεύεται ὡς «χώρα τῶν ἐνυδρίδων=pays de la loutre» (Πρβλ. Longnon: Chronique de Morée Σ. XCIX καὶ ἀντιρρήσεις Δραγούμη Χρονικῶν Μορέως Τοπωνυμικὰ Σ. 6, ὑποσημ.).

1436. Καμπανέσην ἀποκαλεῖ ἐφεξῆς ὁ Χρονογράφος τὸν Γουλ. Σαμπλίττην, τὸν ὁποῖον προηγουμένως εἶχεν ἐπονομάσει, κακῶς, Ντε Σαλοῦθε. (Βλέπε στ. 1380 καὶ ὑποσημ.). 'Η γαλλ. παραλλαγὴ τὸν ὀνομάζει Champenois.

1447. 'Ενταῦθα φαίνεται σαφέστατα ὅτι Μορέας καὶ Πελοπόννησος εἶναι ὅροι ταυτόσημοι. 'Αλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει γενικῶς εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ. 'Απεναντίας διὰ τοῦ ὀνόματος Μορέας δηλοῦται ἐνίοτε μόνον ἡ πεδιὰς τῆς Ἤλιδος ἢ ἡ Β.Δ. Πελοπόννησος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας περιοχὰς (Πρβλ. στ. 1397, 1427, καὶ ἰδίως 2888 καὶ 8198). Τοῦτο παρατηρεῖται συχνότερον εἰς τὴν γαλλικὴν παραλλαγὴν (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 90, 92, 94, 99, 104, 105, 106, 201, 231, 347,395, 396, 471,526,563, 578,585, 698, 753, 754, 828, 871, 936, 952, 1007, 1009). 'Ο Μορέας μὲ τὴν στενοτέραν ἔννοιαν ἀναφέρεται καὶ ἐν Βιλλαρδ. Conq. de C)ple (§ 327), ὅπου σημαίνει τὴν Δυτικὴν Πελοπόννησον, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν 'Αργολίδα. Βλέπε σχετικῶς καὶ Εὑρετήριον τοῦ παρόντος, ἐν λ. Μορέας.

ὥρθωσεν κι ἄφηκε λαὸν ἐκεῖ στὴν 'Ανδραβίδα,
καὶ ἄλλον εἰς τὴν 'Αχαΐαν, καὶ τρίτον εἰς τὴν Πάτραν,
καὶ ὥρισεν τὰ πλευτικὰ νὰ ὑπάγουν τῆς θαλάσσου,
κ' ἐκεῖνος μὲ τὸν ἕτερον λαὸν γὰρ τοῦ φουσσάτου
ἐκ τὴν Βοστίτσαν ἔδραμεν κ' ἐδιάβη εἰς τὴν Κόρινθον.
Κι ἀφότου ἀπεσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν χώραν,
τὸν γῦρον τέντας ἔστησαν, ἐπιάσαν τὲς κατοῦνες.
Τὸ κάστρον γὰρ τῆς Κόρινθος κεῖται ἀπάνω εἰς ὄρος·
βουνὶν ὑπάρχει θεόχτιστον καὶ ποῖος νὰ τὸ ἐγκωμιάσῃ;
ἡ χώρα γὰρ εὑρίσκετον κάτωθεν εἰς τὸν κάμπον,
μὲ πύργους γὰρ καὶ μὲ τειχέα καλὰ περικλεισμένη.
[§ 96] Λοιπὸν εὑρίσκετον ἐκεῖ ἐτότε ὅπου σὲ γράφω
ὁκάποιος μέγας ἄνθρωπος καὶ φοβερὸς στρατιώτης,
κ' εἶχεν τὴν Κόρινθο ἀλλὰ δὴ τὸ Ἄργος καὶ 'Ανάπλι·
ὡς κεφαλὴ καὶ φυσικὸς ἀφέντης τὰ ὑποκράτει
ἐκ μέρους γὰρ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τῶν Ρωμαίων,
Σγουρὸν τὸν ὠνομάζασιν, οὕτως εἶχεν τὸ ἐπίκλην·
κι ὡς ἐπληροφορέθηκεν ὅτι ἔρχονται οἱ Φράγκοι,
ἀπὸ τὴν χώρα ἐξήβαλεν γυναῖκες καὶ παιδία,
ὡσαύτως καὶ τὸν λίον λαὸν ὅπου ἅρματα ἐβαστοῦσαν,
κι ἀπάνω τοὺς ἀνέβασεν στὸ κάστρον τῆς Κορίνθου·
κ' ἐκεῖνος γὰρ ἐνέμεινεν ἐκεῖσε εἰς τὴν χώραν
μὲ ὅσοι ἐβαστοῦσαν ἅρματα διὰ νὰ τὴν διαφεντέψῃ.
[§ 97] 'Αφότου γὰρ ἀπέσωσεν ἐκεῖσε ὁ Καμπανέσης,

1452. Εἰς τὴν 'Ανδραβίδαν, 54. νὰ ὑπᾶσιν τῆς θαλάσσης, 55. λαόν τε καὶ φουσσᾶτα 56. ὥρμησε στὴν Κόριθον ὑπάγει 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. τὸ γῦρον, τέντες.... ἐπιάσασιν κ. 59. Κόριθος ἔναι ἄνω εἰς ὄρος· 60. ἔνι θεόχτιστον, τὶς νὰ τὸ ἐγκ. 61. εὑρίσκεται 62. τε καὶ μὲ τειχία 65—67. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 68. Σγοῦρον τὸν ὠνομάζουσιν 69. ἐπληροφορήθηκε 70. ἀπὲ τὴν χώρα 71. καὶ τὸν ἄλλον λαόν, ἅρματα οὐ βαστάζουν 72. ἀνέβασαν ἐν κάστρῳ τῆς Κορίνθου 73. κ' ἐκεῖνος δὲ ἀπέμεινεν 74. μὲ ὅσοι βαστοῦσιν

1468. 'Ο Λέων Σγουρὸς διεδέχθη τὸν πατέρα του ὡς τοπικὸς δυνάστης τοῦ Ναυπλίου. 'Ο ἴδιος κατέλαβε τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὰς Θήβας καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Θεσσαλίας. Θὰ κατελαμβανε δὲ καὶ τὰς 'Αθήνας, ἄνευ τῆς ἐγκαίρου ἀντιδράσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μιχ. 'Ακομινάτου, ἀδελφοῦ τοῦ ἱστορικοῦ Νικήτα Χωνιάτου. 'Ο Σγουρὸς ἦτο γενναῖος στρατιώτης, ἀλλὰ κακὸς καὶ ἄδικος. 'Εβασάνισε σκληρότατα τὸν ἀρχιεπ. Κορίνθου. Αἱ στρατιωτικαί του ἀτυχίαι ἀρχίζουν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν, ὅπου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν Βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιον. 'Ο Σγουρὸς ηὐτοκτόνησε τὸ 1208, καταχρημνισθεὶς ἔφιππος ἀπὸ τὸ κάστρον τῆς Κορίνθου, διότι εἶχεν ἀπογοητευθῆ ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Φράγκων. 'Αξία προσοχῆς εἶναι ἡ ἐν τῷ Π. γραφὴ Σγοῦρος (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 96: Sguro καὶ Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 331: L'Asgur).

ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγήσομαι, στῆς Κόρινθος τὴν χώραν,
κ' ἔβαλεν τὰ φουσσᾶτα του καὶ περιεγύρισέ την.
Ἀφῆκεν κι ἀναπαύτησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν·
ἐπὶ τῆς αὐρίου γὰρ τὸ πρωΐ, ὡσὰν ἐξημερῶσεν,
ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια τους, τὸν πόλεμον ἀρχάσαν.
Τὰ τριπουτσέτα ἐσύρνασιν γύρωθεν εἰς τοὺς πύργους,
κ' οἱ τζάγρες οὐκ ἀφήνασιν ἄνθρωπον νὰ προσκύψῃ
ἔξω ἐκ τὰ δόντια τοῦ τειχίου νὰ ἰδοῦν τὸ ποῖος τοξεύει.
Τὲς σκάλες ὅπου εἴχασιν ἐστῆσαν εἰς τοὺς τοίχους,
κ' εὐθέως ἀπέσω ἐσέβησαν, ἐπιάσασιν τὴν χώραν.
Ὅσοι ἐπαρεδόθησαν ἐλεημοσύνην ηὗραν·
οἱ δὲ ποῦ εἰς πόλεμο ἔστηκαν ἀπὸ σπαθίου ἀποθάναν.
Ὁ Σγουρὸς γὰρ ὡς φρόνιμος καὶ βέβηλος ὅπου ἦτον,
ἔφυγεν καὶ ἀνέβηκεν ἐκεῖ ἀπάνω εἰς τὸ κάστρον.
[§ 98] Κι ἀφότου οἱ Φράγκοι ἐπιάσασιν τὴν χώραν τῆς Κορίνθου.
ὁ Καμπανέσης ὥρισεν, διαλαλημὸν ἐποιῆσαν,
(160) ὅτι ὅσοι ἐκ τὰ περίγυρα τῶν χώρων τῆς Κορίνθου
θέλουν νὰ προσκυνήσουσιν, νὰ τὸν δεχτοῦν δι' ἀφέντην,
νὰ ἔχουν τιμὴν καὶ εὐεργεσίαν, ἀναδοχὴν μεγάλην·
οἱ δὲ πιαστοῦν εἰς πόλεμον ἐλεημοσύνη οὐ μὴ εὕρουν.
Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸν ὁμοίως,
ἀρχίσασιν νὰ ἔρχωνται, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
ἀπὸ τὸ μέρος Δαμαλᾶ καὶ μέχρι εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος·
ὅσοι τὸ ἀκοῦσαν ἤλθασιν μὲ προθυμίαν μεγάλην,
τοῦ Καμπανέση ὠμόσασιν δοῦλοι του ν' ἀποθάνουν·
κ' ἐκεῖνος τοὺς ἐδέχετον μετὰ περιχαρίας.
Καταπαντόθε ἐπλάτυνεν ἐτότε τὸ μαντᾶτο

1476. καθὼς τὸ ἀφηγήθηκα εἰς χώραν τῆς Κορίνθου, 77. ἔβαλεν τὰ φ... καὶ ἐτριγύρισέ την. 78. ἀφῆκεν, ἐνεπαύτηκαν 79. καὶ τὸ πρωὶ τὴν αὔριον, ὡς ἦλθεν ἡ ἡμέρα 80. ἐδῶσαν τὰ σαλπίγγια, τὸν πόλεμον ἀρχίσαν. 81. τὰ τριμπουτσέτα... τοίχους, 82. προκύψῃ 83. ἀπὲ τὰ δόντια νὰ ἰδῇ τὶς 85. εὐτὺς... ἐπίασαν 87. ἐκ τὸ σπαθὶ 88. Ὁ Σγοῦρος... καὶ πονηρὸς 89. καὶ ἀνήβηκεν 90. Ἀφῶν... ἐπίασαν 91. ἐποῖκαν· 93. νὰ τὸν δεχτοῦν ἀφέντη, 94. τιμὴν κι ἀναδοχὴν κ' εὐεργεσίαν μ. 95. οἱ δὲ εἰποῦν νὰ πολεμοῦν συγχώρησιν οὐκ ἔχουν 96. Ὡς τὸ ἤκουσαν... μετ' αὔτους, 97. ἄργισαν τοῦ νὰ ἔρχ. 98. ἀπὲ τὸ μέρος 99. παραλείπεται ὁ στίχος 1500. ὤμοσαν 2. Καταπαντοῦ

1488. φρόνιμος καὶ βέβηλος. Τὸ κείμενον τῆς γαλλ. παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ ἔχει οὕτω: mais cellui Sguro qui appeleres et vaillans estoit.... Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ ἐπίθετον «βέβηλος» τοῦ ἑλλην. κειμένου προέρχεται ἐκ μεταφράσεως, κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ vaillans.

1498. Περὶ Δαμαλᾶ καὶ Ἁγ. Ὄρους βλέπε Εὑρετήριον, σελ. 371 καὶ 377.

τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἀπήρασιν τὸ κάστρον τῆς Κορίνθου
κ' ἔχουν ἀφέντη ἐξάκουστον, τὸν λέγουν Καμπανέσην.
[§ 99] Τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ καιρὸν ὅπου ἦλθε ὁ Καμπανέσης
κ' ἐπέζεψεν στὴν Ἀχαΐαν, καθὼς σὲ τὸ ἐπροεῖπα,
εἰς τοῦ βιβλίου τὸν πρόλογον, φαίνει με, σὲ τὸ γράφω,
τὸ πῶς γὰρ μὲ τοῦ πιασμοῦ τῆς Κωνσταντίνου πόλης
χρόνον ἕναν καὶ μοναχὸν ἦλθεν ὁ Καμπανέσης
νὰ κουγκεστήσῃ τὸν Μορέαν, ὡσὰν τὸ ἀφηγοῦμαι
λοιπόν, καθὼς ἐπλάτυνεν κι ἀκούστη τὸ μαντᾶτο,
(180) εὑρέθηκεν εἰς τὴν Βλαχίαν αὐτὸς ὁ Μπονιφάτσος,
ὁ ρῆγας τοῦ Σαλονικίου, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν·
ὁμοίως εὑρέθη μετ' αὐτὸν ὁ ἐπαινετὸς ἐκεῖνος,
τὸν ἔλεγαν μισὶρ Ντζεφρέ, Βιλαρτουὴ τὸ ἐπίκλη.
Ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστησαν τὸ ἀκούσει τὸ μαντᾶτον
ν' ἀπελθοῦν εἰς τὴν Κόρινθον, νὰ ἰδοῦν τὸν Καμπανέσην·
καθὼς τὸ ἀπήρασιν βουλήν, οὕτως καὶ τὸ ἐπληρῶσαν,
καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Κόρινθον κ' ηὗραν τὸν Καμπανέσην.
[§ 100] Χαρὰν μεγάλην ἔποικαν, ὅταν ἐκεῖσε ἐσμίξαν,
διατὶ ἐπεθυμοῦσαν πολλὰ τοῦ νὰ ἑνωθοῦν ἀλλήλως.
[§ 101] Ἐνταῦτα ἀπήρασιν βουλὴν ν' ἀπέλθουν εἰς τὸ Ἄργος
ἀπῆραν τὰ φουσσᾶτα τους κ' ἐδιάβησαν ἐκεῖσε.

1503. ἐπήρασιν...Κορίθου 4. ἀφέντῃ θαυμαστὸν 8. μὲ τὸν πιασμὸν 10. κογκεστήσῃ 11. λοιπόν, ὡσὰν ἠκούστηκεν κ' ἐδόθη τὸ μαντᾶτο 12. Μπονοφάτσιος 13. Σαλονίκης τε μὲ ὅσα φ. εἶχεν· 15. μισὲρ Τζεφρέ, Βιλαρδουὴ τὸ ἐπίκλην· 16. εὐτὺς 17. νὰ ἀπέλθουν εἰς τὴν Κόρινθο 18. Καθὼς ἐπῆραν τὴν β. οὕτως καὶ τὸ ἐποῖκαν 19. τὸν Κ. ηὗραν· 20. χάρες μεγάλες... ὅταν ἐκεῖ 21. δι' οὗ πολλὰ ἐπεθύμησαν 22. ἐπήρασι βουλὴ νὰ ἀπέλθουν 23. ἠπῆραν... ἐκίνησαν

1505 ἑξ. Τὰ περὶ καθόδου τοῦ βασιλέως Θεσσαλονίκης Βονιφατίου εἰς τὸν Μορέαν παρουσιάζονται ἐνταῦθα ὡς γεγονότα μεταγενέστερα. Πρόκειται περὶ συγχύσεως γεγονότων καὶ προσώπων συνήθους εἰς τὸν Χρονογράφον, διότι, ἀπεναντίας, ἡ κατάκτησις τοῦ Μορέως ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Βονιφατίου καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐπιστροφήν του εἰς Θεσσαλονίκην, τοῦ Γουλιέλμου Σαμπλίττου, παραμείναντος πλέον εἰς τὸν Μορέαν καὶ συνεργασθέντος μετὰ τοῦ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνου. (Βλέπε καὶ σημ. στ. 1384).

1515. Εἰς τὴν πραγματικότητα οὗτος ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνος δὲν εἶναι ὁ περίφημος πρωτοστράτωρ καὶ χρονογράφος περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις, (πρβλ. ὑποσημ. στ. 162), ἀλλὰ νεώτερος ἀνεψιός του ἐλθὼν εἰς τὸν Μορέαν μεταγενεστέρως καὶ προερχόμενος ἐκ Συρίας. (Βλέπε καὶ ὑποσημ. στ. 1384). Τοῦτον ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἑλλην. κειμένου τοῦ Χρονικοῦ συγχέει ἐφεξῆς πρὸς τὸν θεῖον του Γοδοφρ. Βιλλαρδ. πρωτοστράτορα, λόγῳ τῆς συνωνυμίας. Ἡ σύγχυσις αὕτη εἶναι κοινὴ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ξενογλώσσους παραλλαγὰς τοῦ Χρονικοῦ. (Γαλλ. Χρ. § 99, Ἀραγ. § 97).

Τὸ κάστρον κοίτεται εἰς βουνί, πολλὰ ἔνι ἀφιρωμένον,
ἡ δὲ τοῦ Ἄργου τῆς πόλεως ἡ χώρα ἡ μεγάλη
μέσα εἰς τὸν κάμπον κοίτεται ὡς τέντα ἁπλωμένη·
τὸ σώσει ἐδῶκαν πόλεμον κ' ἐσέβησαν ἀπ' ἔσω.
Ὁ Σγοῦρος γὰρ ὁ ἐπαινετὸς ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης,
ὅπου εἰς τὸ κάστρο εὑρίσκετον ἐκεῖνον τῆς Κορίνθου,
τὸ ἰδεῖ τὸ πῶς ἐμίσσεψαν τὰ φράγκικα φουσσᾶτα,
τήν νύχταν ἐκατέβηκεν κ' ἐσέβην εἰς τὴν χώραν
(200) μ' ὅσον λαὸν ἠμπόρεσεν νὰ ἐπάρῃ μετ' ἐκεῖνον.
Ζημίαν μεγάλην ἔποικεν, φονοκοπεῖο στοὺς Φράγκους,
ὅπου εἰς τὴν χώρα εὑρέθησαν πολλ' ἀποθαρρεμένοι·
ὅσοι γὰρ εὑρέθησαν ὑγιεῖς εἰς τὰ κορμιά τους
καὶ ἔφτασαν κι ἁρματώθησαν, πόλεμον τοὺς ἐδῶκαν,
οἱ δὲ ὅπου ἦσαν ἀστενεῖς κ' ἐκοίτονταν εἰς ζάλην,
ὅλους ἐσφάξασιν εὐτύς, οὐδ' ἕναν ἐλεῆσαν.
[§ 102] Τὴ νύχτα ἐκείνη παρευτὺς ἔσωσεν τὸ μαντᾶτο
στὸν Καμπανέσην, σὲ λαλῶ, ἐκεῖ ὅπου ἦτον στὸ Ἄργος·
πολλὰ τὸ ἐθλίβη λυπηρὰ διὰ τοὺς ἀρρωστημένους
ὅπου τοὺς ἐκατέσφαξαν ἀπ' ἔσω εἰς τὰ κρεββάτια·
τὴν χώραν τοῦ Ἄργου ἄφηκεν καλὰ σωταρχισμένην·
καλοὶ στρατιῶτες ἔμειναν διὰ νὰ τὴν φυλάττονν,
κ' ἐκεῖνος στρέμμαν ἔποικεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κόρινθον,
Κι ἀφότου ἐστράφηκεν ἐκεῖ, ἄργησε μὲ τὸν ρῆγαν,
ἐκεῖνον τοῦ Σαλονικίου, τὸν μισὶρ Μπονιφάτσον.
[§ 103] Ἡμέρας γὰρ κἂν ἕξι, ὀχτὼ ἐνέμεινεν ἐκεῖσε.
Ὁ ρῆγας τότε ἐζήτησεν ἀπηλογία νὰ ἐπάρῃ.
Ἐνταῦτα τοῦ ἐζήτησεν ὁ Καμπανέσης χάριν,

1524. ἔναι εἰς βουνίν, πολλὰ ν' ἀφιρωμένο· 25. ἔδε τοῦ Ἄργου 27. τὸ σώσειν κρούουν πόλεμον 28. ὁ παινετὸς 29. εἰς τὸ κ. ἔστεκεν 30. ἰδὼν τὸ πῶς 31. τὴ νύχτα 32. μὲ ὅσον λ. ἠμπόρεσε νὰ πάρῃ μετὰ κεῖνον 34. χώραν ἔστεκαν 35. εὑρέθησαν ὑγεῖοι στὰ κ. 36. κ' ἔφτασαν 37. καὶ κοίτονταν 38. τοὺς ἐκατέσφαξαν, οὐδέναν 39. Εὐτὺς τὴν νύχτα τὴν αὐτὴν ἐσῶσε 40. ὁποῦτον εἰς τὸ Ἄργος· 42. ἀπέσω μετὰ ξίφων· 43. τὴν χώρα Ἄργου 44. καλοὺς στρατιῶτες ἄφηκεν τοῦ νὰ τοῦ τὴν φ. 45. ἐν Κορίνθῳ. 46. Κι ἀφῶν... μὲ τὸν ῥῆγα 47. μισὲρ Μπονοφάτσιον· 48. ἐνέμεινα ἐκεῖθεν. 49. ὁ ρ. γὰρ ἐζήτησεν ἀπολογίαν νὰ πάρῃ. 50. Εἰς τοῦτο τὸν ἐζήτησεν

1528 ἑξ. Ἐνῶ ὁ Βονιφάτιος ἦτο ἀπησχολημένος μὲ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, ὅπου κατεπονοῦντο οἱ ἄνδρες του ἄνευ ἀποτελέσματος, λόγῳ τῆς ὀχυρότητος τοῦ φρουρίου, ὁ Ἰάκωβος d'Avesnes ἦτο ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου. Τότε ὁ Σγουρὸς διαπιστώσας ὅτι ὁ Ἰάκωβος d'Avesnes δὲν εἶχεν ἰσχυρὰς δυνάμεις ἐνήργησε τολμηρὸν αἰφνιδιασμὸν κατὰ τῶν Φράγκων, φονεύσας πολλοὺς καὶ τραυματίσας βαρέως καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγόν των. Οἱ Φράγκοι τελικῶς κατώρθωσαν ν' ἀπωθήσουν τοὺς ἐπιτεθέντας μέχρι τοῦ κάστρου. (Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 331—332).

βοήθειαν γὰρ καὶ πρόβλεψιν νὰ ποιήσῃ εἰς ἐκεῖνον,
νὰ τοῦ βοηθήσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν βασιλείαν του.
Κι ἐκεῖνος γὰρ ὡς εὐγενὴς καὶ ρῆγας ὅπου ἦτον,
τοῦ ἔδωκεν κ' ἐχάρισεν τῆς 'Αθηνοῦ τὸ ὁμάντζο·
Μέγαν Κύρην τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ὠνομάζαν
ἐκεῖνον ὅπου ἀφέντευεν ἐτότε τὴν 'Αθήναν·
ἐκ τῶν 'Ελλήνων τὸ εἶχασιν τὸ ὄνομα γὰρ ἐκεῖνο·
ὡσαύτως γὰρ τοῦ ἔδωκε τὰ τρία ὁμάτζια τοῦ Εὐρίπου,
τῆς Ποντενίτσας ἀλλὰ δὴ τὸ ἐκράτει ὁ μαρκέσης,
νὰ τὰ κρατοῦσιν ἀπὸ αὐτὸν κι' ἀφέντη νὰ τὸν ἔχουν.
'Ο ἀφέντης γὰρ τῆς 'Αθηνοῦ ἐκ τὴν Μπουργούνιαν ἦτον·
οἱ δὲ τοῦ Εὐρίπου, ὅπου λαλῶ, ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς ἀφέντες
ἐκ τὴν Βερούναν ἦσασιν, ἀπὸ τὴν Λουμπαρδίαν.

1551. νὰ ποίσῃ 52. νὰ τὸν βοηθήσῃ τίποτες ἀπὸ τὴν βασιλείαν. 53. 'Εκεῖνος δὲ 54. διὰ χάρισμα τῆς 'Αφηνοῦς τ' ὁμάντζε· 56. τὴν 'Αθήνα· 57. ἐκ τῶν 'Ελλήνων εἴχασι τὸ ὄνομα ἐκεῖνο 58. ὡσαύτως καὶ τὸν ἔδωκε τὰ τρία μάντζια Εὐρίπου 59. Μουνδονίτσας ἄλλα δύο τὰ ἐκράτειε ὁ μαρκέζης, 61. Πουργούνιαν

1553 ἑξ. Ταῦτα εἶναι ἱστορικῶς ἀνακριβῆ. Οὐδέποτε ὁ Βονιφάτιος ἔκαμε παραχωρήσεις ἐπικυριαρχίας εἰς τὸν Καμπανέσην (Σαμπλίττην). Μεταγενεστέρως, τῷ 1210—12, ὁ Μέγας Κὺρ τῶν 'Αθηνῶν ῎Οθων Δελαρός, ἐβοήθησε τὸν Γοδοφρ. Α' Βιλλαρδουῖνον πρὸς ἅλωσιν τῶν ἐν 'Αργολιδοκορινθίᾳ κάστρων, καὶ εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς βοηθείας ταύτης ἔλαβε τὸ Ναύπλιον μετὰ τοῦ ῎Αργους, οὕτω δὲ κατέστη διὰ τὰς κτήσεις αὐτὰς ὑποτελὴς τοῦ πρίγκιπος Μορέως. Τῷ 1225 ὁ ῎Οθων ἐγκατέλειψε τὰς 'Αθήνας εἰς τὸν ἀνεψιόν του Guy Δελαρός, ἐπανακάμψας εἰς Γαλλίαν, ἀλλ' ἐκ τῆς δημιουργηθείσης ὑποτελείας, λόγῳ τοῦ Ναυπλίου, προέκυψαν, τῷ 1257—58, αἱ προστριβαὶ καὶ ὁ πόλεμος, περὶ οὗ πραγματεύεται περαιτέρω τὸ Χρονικόν. (Βλέπε στ. 3192—3463). 'Επίσης καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Βοδονίτσης δικαιώματα ἐπικυριαρχίας παρεχωρήθησαν μεταγενεστέρως εἰς τὸν Γοδοφρ. Β' Βιλλαρδουῖνον τῷ 1236. (Πρβλ. Hopf, Chroniques Gréco-romanes, Sanudo, σελ. 99—100, Γρηγοροβίου 'Ιστορία 'Αθηνῶν, Α, 444—45, Μίλλερ, 'Ιστορία Φραγκοκρατίας Α, 136 καὶ ὑποσημ. 2).

1555. 'Ο τίτλος Μέγας Κὺρ εἶναι καθαρῶς μεσαιωνικὸς καί, ὡς εἶναι εὐνόητον, δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τοὺς ἀρχαίους ῞Ελληνας. Εἶναι ἀληθῶς περίεργος ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Χρονογράφου σχετίζοντος τὸν ὅρον πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν αἴγλην, ἣν τὰ κλασσικὰ ἐρείπια τῶν 'Αθηνῶν, ἤσκησαν, ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς 'Αναγεννήσεως, ἀλλ' ἀνέκαθεν, ἀκόμη δὲ καὶ κατὰ τοὺς πλέον σκοτεινοὺς χρόνους. 'Η 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Καταλανοκρατίας ἀκόμη ἤσκει ἀληθῆ γοητείαν, τόσον ὥστε ὁ βασιλεὺς Πέτρος ὁ Δ' τῆς 'Αραγωνίας καὶ δοὺξ τῶν 'Αθηνῶν νὰ γράψῃ εἰς διαταγήν του χρονολογουμένην ἀπὸ τοῦ 1380 περὶ αὐτῆς, ὅτι ἦτο «τὸ πλουσιώτατον κειμήλιον τῶν ἐπὶ γῆς, ὅμοιον τοῦ ὁποίου οὐδεὶς Βασιλεὺς τῆς Χριστιανοσύνης ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ». (Πρβλ. Γρηγοροβίου 'Ιστορία τῶν 'Αθηνῶν Β', Σ. 194, καὶ 392 μετ. Λάμπρου). 'Εκ τοῦ ὅρου τούτου οἱ νεώτεροι ἐρευνηταὶ ἐδημιούργησαν τὸν συμβατικὸν τοιοῦτον «Μεγαλοκυρᾶτον». Πάντως οἱ Φράγκοι αὐθένται 'Αθηνῶν ὠνομάσθησαν ἐνωρὶς Δοῦκες καὶ τὸ κράτος των Δουκᾶτον. (Πρβλ. στ. 3446—63).

Ὥρισε ὁ ρῆγας κ' ἔγραψαν νὰ ἐλθοῦσιν πρὸς ἐκεῖνον·
κι ἀφότου ἤλθασιν ἐκεῖ ὅπου ἦτο ὁ Καμπανέσης,
ἀτός του τοὺς ἐπαράδωκεν νὰ τὸν ἔχουν ἀφέντη·
κι ἀπαύτου ἀπεχαιρέτησεν κ' ἐδιάβη τὴν ὁδόν του.
Ἐκεῖνος γὰρ ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὅπου ἦλθεν μετ' ἐκεῖνον
τὸν ρῆγαν τοῦ Σαλονικίου, ὡς ἦλθε νὰ μ σσέψῃ,
εἶπε οὕτως πρὸς αὐτὸν κ' ἐπαρακάλεσέ τον
νὰ ἔχῃ συμπάθειον ἀπὸ αὐτόν, κ' ἐκεῖσε νὰ ἐνεμείνῃ
μ' ἐκεῖνον τὸν ἀφέντην του, τὸν εἶχε φυσικόν του,
τὸν Καμπανέσην, σὲ λαλῶ, ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα
νὰ τὸν ἰδῇ καὶ ἑνωθῇ καὶ μείνῃ μετ' ἐκεῖνον.
[§ 104] Κι ἀφότου γὰρ ἐμίσσεψεν τοῦ Σαλονίκη ὁ ρῆγας
κ' ἐνέμεινε ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
τοὺς ἄρχοντες ἐρώτησεν, τοὺς τοπικοὺς Ρωμαίους,
ὅπου τοὺς τόπους ἔξευραν τὰ κάστρη καὶ τὰς χώρας
ὅλης τῆς Πελοπόννησος ὅσον κρατεῖ ὁ Μορέας,
τοῦ νὰ τοῦ διερμηνέψωσιν τοῦ καθενὸς τὴν πρᾶξιν·
κι ὅσον ἐρώτησεν καλὰ κ' ἐπληροφόρεσάν τον,
τὸν Καμπανέσην ἔκραξεν καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Ἀφέντη, ἐγὼ ὡς ξενοτικὸς ἄνθρωπος γὰρ τοῦ τόπου,
»ἐρώτησα τοὺς ἄρχοντες, ὅπου εἶναι μετὰ σένα·
»κι ὡς ἐπληροφορέθηκα ἀπὸ αὔτους τὴν ἀλήθειαν,
»εἶδα μὲ τὰ ὀμμάτια μου τὸ κάστρον τῆς Κορίνθου,
»τοῦ Ἄργου καὶ τοῦ Ἀναπλίου, τὴν δύναμιν ὅπου ἔχουν.
»Ἂν θέλῃς νὰ καθέζεσαι νὰ τὰ παρακαθίσῃς,
»ἐχάσες τὸ ἐπεχείρησες, ἀπεργωμένος εἶσαι·
»διατὸ εἶν' τὰ κάστρη δυνατά, καλὰ σωταρχισμένα,
»κι οὐδὲν τὰ δύνεσαι ποσῶς μὲ πόλεμον ἐπάρει·
»ἀλλὰ ὡς ἐπληροφορέθηκα ἀπὸ καλοὺς ἀνθρώπους,
»ἀπὸ τὴν Πάτραν κ' ἔμπροστεν μέχρι εἰς τὴν Κορώνην

1564. Ὁρίζει ὁ ρ. γράφουσι νὰ ἔλθουν 65. ἀφῶν γὰρ ἤλθασιν 66. ἀφέντη νὰ τὸν ἔχουν· 67. ἀπαῦτο ἀποχαιρέτησεν ὑπάει τὴν ὁδόν του. 68. μισὲρ Τζεφρὲς ὅπου... μετὰ κεῖνον 69. Σαλονίκης τε 70. οὕτως γαρ εἶπεν 71. ἐκεῖ νὰ 72. ἀφέντη του 74. Παραλείπεται ὁ στίχος. 75. Ἀφόντου.. ὁ ρῆγας Σαλονίκης 76. ἐνέμεινε ὁ μισὲρ Τζεφρὲς μετὰ τὸν Καμπανέσην· 77. τοὺς ἄρχοντας 78. τοὺς τόπους ἤξευραν... καὶ τὲς χῶρες 80. νὰ τοῦ ὁρμηνέψουσι 81. καὶ ἐπληροφορήθη 82. τὸν Κ. ἐλάλησεν καὶ πρὸς ἐκεῖνον λέγει· 83. ὡς ξενικὸς ἄνθρωπος δὲ 84. ὁποῦναι 85. καὶ ὡς πληροφορήθηκα ἀπ' αὔτους τὴν ἀλήθεια, 86. εἶδα καὶ ὀφθαλμοφανῶς τὸ κάστρο 87. τὴν δύναμιν, τὴν ἔχουν 88. παρακαθίζῃς 89. ἐπιχείρησες 90. τὰ κάστρη εἶναι δυνατὰ 91. μὲ πόλεμον νὰ τὰ ἔχῃς. 92. Ἐγὼ γαρ ἔμαθα καλὰ ἀπὸ καλοὺς ἄνθρ. 93. ἀπὲ τὴν Π. ἔμπροσθεν.

1568. ἑξ. Περὶ τῆς παρανοήσεως ταύτης βλέπε ὑποσημ. στίχ. 1384 καὶ 1515.

»οἱ χῶρες εἶναι ἁπλώτερες, κάμποι γὰρ καὶ δρυμῶνες,
»ν' ἀπέρχεσαι ἐλεύτερα μὲ ὅλα σου τὰ φουσσᾶτα.
»Κι ἀφῶν κερδίσῃς τὰ χωρία καὶ νὰ σὲ προσκυνήσουν,
»τὰ κάστρη ἂν ἐνεμείνουσιν, ἕως πότε νὰ βαστάζουν;
»Ὅρισε γὰρ τὰ πλευτικὰ νὰ ὑπάγουν τῆς θαλάσσου,
»κ' ἡμεῖς ἂς ὑπαγαίνωμεν ὅλοι ἀπὸ τῆς στερέας·
»κι ἀφότου σώσωμεν ἐκεῖ ὅπου ἔχεις τὸν λαόν σου,
»τὸν τόπον ὅπου ἐκέρδισες, στὸν ἐριζικόν σου ἐλπίζω
»κ' εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος τοῦ νὰ ἔχῃς διαφορήσει».
[§ 105] Ἀκούσων ταῦτα ὁ εὐγενικὸς ἐκεῖνος ὁ Καμπανέσης,
μεγάλως εὐχαρίστησεν τὸν πρωτοστράτοράν του·
ὥρισεν κ' ἐσωτάρχισαν τὴν χώραν τῆς Κορίνθου·
φουσσᾶτα ἄφηκε καλὰ τὸν τόπον νὰ φυλάττουν·
κι ὡς τὸν εἶπε ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς κ' ἐκαθοδήγησέ τον,
οὕτως καὶ ἐπληρώθηκεν κ' εἰς τὸν Μορέαν ἀπῆλθαν.
Ἀπὸ τὴν Πάτραν ἤλθασιν, στὴν Ἀνδραβίδα ἐσῶσαν,
ἐκεῖ ὅπου ἦσαν οἱ ἄρχοντες, τοῦ κάμπου τοῦ Μορέως.
Καὶ τότε ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
(280) ἐσώρεψεν τοὺς ἄρχοντες καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, ἀπάρτε καὶ συντρόφοι,
»ἐσεῖς θεωρεῖτε, ἐβλέπετε τὸν ἀφέντην ἐτοῦτον,
»ὅπου ἦλθε ἐδῶ εἰς τοὺς τόπους σας ὅπως νὰ τοὺς κερδίσῃ·
»μηδὲν σκοπήσετε, ἄρχοντες, ὅτι διὰ κοῦρσον ἦλθεν,
»νὰ ἐπάρῃ ροῦχα καὶ ζῶα καὶ νὰ μισέψῃ ἀπέδω·
»ὡς φρόνιμους ποῦ σᾶς θεωρῶ πληροφορίαν σᾶς λέγω·
»θεωρεῖτε τὰ φουσσᾶτα του, τὴν παρρησίαν ὅπου ἔχει.
»ἀφέντης ἔνι, βασιλέας, καὶ ἦλθε νὰ κερδίσῃ.
»Ἐσεῖς ἀφέντη οὐκ ἔχετε τοῦ νὰ σᾶς συμμαχήσῃ·

1594. οἱ χ. ἔνι 95. μὲ ὅλα τὰ φουσσᾶτα. 97. Ἐὰν μείνουσι, ὡς πότε νὰ βαστάξουν; 98. νὰ ὑπᾶσιν τῆς θαλάσσης, 99. κ' ἐμεῖς... ὅλοι ἐκ τὴν στερέαν· 1600. καὶ ἀφοῦ σώσωμεν 1. Παραλείπεται ὁ στίχος. 2. τὸν τόπον νὰ κερδίσῃς» 3. Ὡς τὄκουσεν ὁ εὐγενὴς αὐτὸς 6. ἄφησεν... ὅπως νὰ τὴν φ. 8. μισὲρ Τζεφρὲς κ' ἐκαθοδήγεψέ το 8. καὶ τὸ ἐπλήρωσεν κ' ἐπῆρε τὴν ὁδόν του. 9. Ἀπὲ τὴν Πάτρα 10. ὁποῦσαν 11. μισὲρ Τζεφρὲς 12. ἐσύναξε. 13. καὶ καλοί μου συντρόφοι 14. ἐσεῖς ὁρᾶτε, βλέπετε ἐτοῦτον τὸν ἀφ. 15. ὅπου ἦλθε εἰς τοὺς ... διὰ νὰ τοὺς κ. 16. μηδὲν σκοπᾶτε 17. νὰ ἐπάρῃ ζῶα, ροῦχα τε, καὶ τότες νὰ παγαίνῃ· 18. ὁρῶ σας γὰρ ὡς φρόνιμος καὶ καθαρὰ σᾶς λέγω· 19. παρρησίαν τὴν ἔχει· 20. ἀφέντης ἔναι, βασιλεὺς καὶ θέλει νὰ κ. 21. τοῦ νὰ σᾶς βοηθήσῃ·

1609. «Ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀνδραβίδαν ἡ ὁποία ἦτο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ κυριωτέρα πόλις τοῦ Μορέως», προσθέτει τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 105).

»κι ἂν δράμουν τὰ φουσσᾶτα μας, τὸν τοπον σας κουρσέψειν,
»νὰ αἰχμαλωτίσουν τὰ χωρία καὶ νὰ σφαγοῦν οἱ ἄνθρωποι
»ὕστερον τί νὰ ποιήσετε, ὅταν σᾶς μετανοήση;
»λοιπὸν ἐμέναν φαίνεται διὰ καλλιώτερόν σας
»νὰ ποιήσωμεν συμβίβασιν, νὰ λείψουν καὶ οἱ φόνοι,
»τὰ κούρση κ᾽ ἡ αἰχμαλωσία ἀπὸ τὰ ἰγονικά σας,
»κ᾽ ἐσεῖς ὅπου εἶστε φρόνιμοι κ᾽ ἐξεύρετε τοὺς ἄλλους,
»ὅπου εἶναι, λέγω, συγγενεῖς, φίλοι σας καὶ συντρόφοι,
»πρᾶξιν νὰ ποιήσετε εἰς αὐτοὺς τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσειν».
[§ 105] Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες, ὅλοι τὸ ἐπροκυνῆσαν
(300) ἀπόστειλαν καταπαντοῦ τοὺς ἀποκρισαρίους τους,
ἔνθα ἔξευραν ὅτι ἤσασιν φίλοι καὶ συγγενεῖς τους·
τὸ πρᾶγμα τους ἐδήλωσαν κ᾽ ἐπληροφόρησάν τους·
ἀφροντισίαν τοὺς ἔστειλαν ἀπὸ τὸν Καμπανέσην·
ὅσοι βούλονται ἀπελθεῖν τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
τὰ ἰγονικά τους νὰ ἔχουσιν κι ἄλλα πλεῖον νὰ τοὺς δώση·
ὅσοι τὸ ἀξιάζουν κι ὠφελοῦν τιμὴν μεγάλην νὰ ἔχουν.
Κι ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸν ὁμοίως,
ἀρχίσαν καὶ ἐρχόντησαν κ᾽ ἐπροκυνοῦσαν ὅλοι·
κι ἀφότου ἐσωρεύτησαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδα,
τὸ ἀρχοντολόγι τοῦ Μορέως, ὅλης τῆς Μεσαρέας,
ἐποίκασιν συμβίβασιν μετὰ τὸν Καμπανέσην,

1622. τὸν τόπον σας κουρσεύουν 23. σφαγοῦν ἄνθρωποι 24. ποίσετε ὡσὰν σᾶς μετανώση; 25. διὰ καλίτερόν σας 26. νὰ ποίσωμεν σ. νὰ λείψουσιν οἱ φ. 27. κ᾽ οἱ αἰχμαλωσίες ἀπὸ τὰ γονικά σας, 28. ὁποῦστεν φ. κ᾽ ἠξεύρετε 29. ποῦ συγγενεῖς σας βρίσκονται, 30. ποίσετε πρᾶξιν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ προσκυνήσουν 31. Ὡς τὸ ἤκουσαν...ὅλοι τὸν προσκυνοῦσιν 32. καταπαντόθεν ἔστειλαν τοὺς ἀποκρισαρίους, 33. ἠξεύραν... ἤσασι... συγγενοί τους· 34. τοὺς ἐμήνυσαν 36. ὅσοι θελήσουν νὰ ἐλθοῦν 37. τὰ γονικὰ... καὶ πλέον νὰ τοὺς δώσουν· 38. νἄχουν μεγάλη 40. ὅλοι ἐπροσκυνοῦσαν· 41. ἀφόντου, ἐσυνάχτησαν... Ἀνδραβίδαν 43. ἐποίησαν

1642. Ἐνταῦθα ὁ Χρονογράφος θέλει νὰ διακρίνη τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἤλιδος, (τὸ ἀρχοντολόγι τοῦ Μορέως), κατ᾽ ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου (Μεσαρέας), ὡς ἐλέγετο τότε ὁ σημ. νομὸς Ἀρκαδίας. Τοῦτο συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τῆς γαλλικῆς παραλλαγῆς: «Ὅταν οἱ εὐγενεῖς τῆς πεδιάδος τοῦ Μορέως καὶ ὁ λαὸς τῆς ὑπαίθρου ὅλης τῆς χώρας καὶ τῶν ὀρέων τῶν Σκορτῶν εἶδον ὅτι ὁ Καμπανέσης ἐγένετο κύριος τῶν κάστρων καὶ τῶν πόλεων συνεβιβάσθησαν μετ᾽ αὐτοῦ» κλπ. (Γαλλ. Χρον. § 106). Περὶ Μεσαρέας ἔγραψεν ὁ Α. Μηλιαράκης «Μεσαρέα. Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὡς γεωγραφικοῦ, (Ἀθῆναι, 1893) καὶ ὁ Γ. Ν. Χατζηδάκις «Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Μεσαρέας» ἐν Ἀθηνᾶς ΣΤ΄, 3-64, ΙΒ΄ 205-206 καὶ ἐν Γλωσολογ. μελέταις σελ. 115-179.

ὅτι ὅλα τὰ ἀρχοντόπουλα, ὅπου εἶχασιν προνοῖες,
νὰ ἔχουσιν ὁ κατὰ εἷς, πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν,
τὴν ἀνθρωπέαν καὶ τὴν στρατείαν, τόσον νὰ τοῦ ἐνεμείνῃ,
καὶ τ' ἄλλο τὸ περσότερον νὰ μερίζουν οἱ Φράγκοι·
καὶ οἱ χωριάτες τῶν χωριῶν νὰ στέκουν ὡσὰν τοὺς ηὗραν.
[§ 107] Ἄρχοντες ἔξι ἐβάλασιν καὶ ἄλλους ἔξι Φράγκους,
ὅπερ ἐμοιράσασιν τοὺς τόπους καὶ προνοῖες.
[§ 108] Κι ὅσον ἀπεκατέστησεν ἐτοῦτο ὅπου σὲ λέγω,
(320) ἦλθεν ὁ πρωτοστράτορας μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
εἰς τὴν βουλὴν ὅπου ἤσασιν, λέγει τοῦ Καμπανέσῃ·
«Ἀφέντη, πρέπει νὰ σκοπᾷς καὶ νὰ ἔχῃς καταλάβει,
»τὸ πῶς εὑρίσκεσαι μακρέα ἀπὸ τὰ ἰγονικά σου·
»φουσσᾶτα ἔχεις ἐδῶ πολλὰ ὅπου εἶναι εἰς ἔξοδόν σου·
»τὰ πλευτικὰ κουστίζουσιν πλειότερον τῶν φουσσάτων·
»διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσὲν καὶ συμβουλεύω σέ το·
»τοῦ νὰ μὴ χάνῃς τὸν καιρὸν καὶ τὸν λαὸν ὅπου ἔχεις.
»Ἐγὼ ἐπληροφορέθηκα ἀπὸ τοὺς ἄρχοντές σου·
»ἐδῶ σιμά μας εὑρίσκεται τοῦ Πονδικοῦ τὸ κάστρον,
»ποῦ ἔνι ἀπάνω στὸν αἰγιαλόν, ἐκεῖ ἂς ἀπελθοῦμεν,
»ἀπαύτου ἔνι ἡ Ἀρκαδία καὶ ἀπέκει ἡ Κορώνη,

1644. ὁποῦχασιν 45. ὁ κάθε εἷς... οὐσίαν τὴν εἶχεν, 46. ἀνθρωπίαν... τόσην τὸ νὰ τοῦ μένη 47. τὸ ἄλλο περισσότερον τὸ μοιράζουν 48. τῶν χωρίων... ὡς τοὺς ηὗραν. 49. ἐξήβαλαν 50. ὅπως νὰ ἰμοιράσουσιν τὸν τόπον 51. Καὶ ὅσον ἐκατέστησαν αὐτὸ ὅπου σὲ γράφω, 52. μισὲρ Τζεφρὲς 53. τὴν εἶχασιν 54. νὰ σκοπῇς καὶ νἄχῃς 55. ὅτι εὑρίσκεσαι... γονικὰ 56. ἔναι εἰς ἔξοδόν 57. πλευτικὰ ἀξίζουσιν πλέο ἐκ τὰ φουσσᾶτα 59. λαὸν τὸν ἔχεις. 60. πληροφορήθηκα ἀπὲ τοὺς ἄρχοντάς σου 61. ηὑρίσκεται... Ποντικοῦ τὸ κάστρο· 62. ἄνω εἰς τὴν θάλασσαν... ἀπελθοῦμε· 63. ἐν' ἡ Ἀρκ. εἶθ' οὕτως

1649. Ἡ γαλλικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ παρέχει ἐν προκειμένῳ τὴν πληροφορίαν ὅτι ἡ ρύθμισις τοῦ ζητήματος τῶν προνοιῶν ἀνετέθη εἰς τὸν Γοδ. Βιλλαρδουῖνον «καὶ ἄλλους πολλοὺς εὐγενεῖς ὡς καὶ εἰς εὐγενεῖς καὶ φρονίμους Ἕλληνας τοῦ τόπου». (Γαλλ. Χρον. § 107).

1661 ἑξ. Πονδικοῦ κάστρον. Τὸ παρὰ τὸ Κατάκωλον κάστρον, ὀνομαζόμενον σήμερον, κακῶς, Ποντικόκαστρον, δεδομένου ὅτι καὶ ὁ Φραντζῆς τὸ ὀνομάζει ρητῶς τὸ Ποντικὸν καὶ τὸ Ἀραγ. Χρον. ἐπίσης, (§ 110). Τὸ τελευταῖον τοῦτο χρονικὸν ἀναφέρει ἐπιπροσθέτως ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχαίου ἑλλην. φρουρίου ἐπισκευασθέντος ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ ἐπονομασθέντος Belveder καὶ Beauvoir. Ὑπὸ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἀναφέρεται καὶ ἐν Γαλλ. Χρον. (§ 75, 178 κλπ.). Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ διαφορὰ γραφῶν Πονδικοῦ καὶ Ποντικοῦ ἐν Π κωδ. τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καὶ ἐν στ. 1674, 1677, ὡς καὶ προηγουμένως ἐν στ. 1190: Ποντικὸν ἐν Κ κωδ. καὶ Μποντικὸν ἐν Π. κωδ. (Πρβλ. καὶ Δραγούμη: Χρον. Μορέως Τοπωνυμικὰ κλπ. Σ. 11).

»κι ὀκάτι ὀλίγον πρὸς ἐκεῖ ἔνι ἡ Καλαμάτα.
»Αὐτὰ τὰ κάστρη τέσσαρα, ὅπου εἶπα κι ὀνομάζω,
»ποῦ εἶναι ἀπάνω στὸν αἰγιαλὸν καὶ λέγω ἐτοῦτο, ἀφέντη·
»ἕως οὗ ἔχομεν τὰ πλευτικά, ἂς ἀπελθοῦμε ἐκεῖσε,
»τὰ κάστρη αὐτὰ νὰ ἐπάρωμε, ὅπου ἔχουν τοὺς λιμιῶνες,
»εἰς τὸ μέρος ποῦ μᾶς βολεῖ καὶ μᾶς ἔνι ἐπιδέξιον».
[§ 109] Ἀκούσων ταῦτα ὁ εὐγενικὸς ἐκεῖνος ὁ Καμπανέσης
καὶ ὅλ' οἱ ἄλλοι οἱ ἕτεροι οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του,
(340) ἐπαίνεσαν τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν λόγον του ἐστέρξαν·
ὤρθωσαν τὰ φουσσᾶτα τους, ὁμοίως τὰ πλευτικά τους·
στὸν Πονδικὸν ἐσώσασιν κ' ἐπολεμήσανέ τον.
Τὸ κάστρον ἦτον ἀχαμνόν, ἀπὸ σπαθίου, τὸ ἀπῆραν
καὶ φύλαξιν ἐβάλασιν καλὸν λαὸν ἀπέσω.
[§ 110] Κι ἀφότου ἐσωτάρχισαν τοῦ Πονδικοῦ τὸ κάστρον,
τὰ πλευτικά του ἐκίνησαν καὶ τῆς θαλάσσου ὑπάουν·
κ' ἐκεῖνος γὰρ ἐκ τὴν στερέαν στὴν Ἀρκαδίαν ἐσῶσεν·
ηὗραν τὸ πέλαγος κακόν, οὐδὲν εἶχεν λιμιῶναν
νὰ πιάσουσιν τὰ πλευτικὰ κι ἀνάπαψιν νὰ ἔχουν.
Ἐνταῦθα ἀπήρασιν βουλὴν τὸ κάστρο μὴ πολεμήσουν
ἐτότε, ἐκείνην τὴν φορὰν ὅπου ἤλθασιν ἐκεῖσε,
ἀλλ' ἕως οὗ ἔχουν τὰ πλευτικά, νὰ ἀπέλθουν εἰς τὰ κάστρη,
ποῦ εἶναι ἀπάνω στὸν αἰγιαλόν, νὰ ἔχουσι λιμιῶνες.
Ὅμως τινὲς ἐκ τὸν λαὸν ἀπὸ τὰ πεζικά τους
ἐδράξασιν, μὲ πόλεμον ἐσέβησαν στὸν μποῦρκον·
κι ὅσους ἔφτασαν μὲ τὸ σπαθὶ ἀπέθαναν εὐθέως·

1664. ὀκάτι ὀλίγο 65. Τὰ κάστρη αὐτὰ... ὁποῦπα 66. ἔνι ἄνω **εἰς τὴν θάλασσα, τοῦτο σε λέγω, ἀφ.** 1667. ἕως ἔχομε τὰ πλ. ἐκεῖ ἂς **ἀπελθ.** 67. νὰ πάρωμε, ποὺ ἔχουν τοὺς λιμ. 69. Εἰς τὴν μεσέαν ὅπως **βολεῖ καὶ ἔχομεν πιδέξιον».** 70. Ἠκούσας τοῦτο ὁ εὐγενὴς αὐτὸς 71. ὁ**ποῦσαν τῆς βουλῆς του.** 71. τὸν σὲρ Τζεφρὲν ἐπαίνεσαν 73. ὤρθωσαν... **ὁμοίως** καὶ τὰ πλοῖα· 74. στὸν Μποντικὸν ἐσ... καὶ πόλεμον ἐδῶκαν. 75. Τὸ κάστρο 76. εἰς φύλαξιν 77. ἐσωτάρχισεν τοῦ Ποντικοῦ 78. τὰ πλευτ. ἐκίνησαν στὴν θάλασσαν ὑπᾶσιν 79. ἐκ τὴν στερέα... Ἀρ**καδία** 80. **Παραλείπεται ὁ στίχος.** 82. ἐπήρασιν β. τὸ κάστρο νὰ **πολεμήσουν** 83. ὅπου ἐκεῖ εἰσῆλθον 84. Καιρὸν ἔχουν τὰ πλ. νὰ ἔλθουν **εἰς τὸ κάστρο** 85. ποῦ ἔνι ἄνω στὴν θ. καὶ ἔχουσι λιμένα· 86. πεζικά **τως** 87. εἰς πόλεμον, **σεβαίνουν** εἰς τὸ ἔξω· 88. με σπαθία ἀπόθαναν

1679. Πρόκειται περὶ τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως Ἀρκαδιᾶς, ἥτις σήμερον **ἐπανέκτησε** τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν αὐτῆς ὄνομα Κυπαρισσία, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς **χώρας τῆς** Ἀρκαδίας, ἥτις κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐκαλεῖτο Μεσαρέα. **(Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 1642).**

κι ὅσοι ἠμπόρεσαν καὶ ἔφυγαν ἐσέβησαν στὸ κάστρον.
Ἐνταῦτα ὡρμώσασιν κ' ὑπάουν ὁλόρθα εἰς τὴν Μεθώνην·
τὸ κάστρον ηὗραν ἔρημον, ὅλο ἦτον χαλασμένο·
τὸ εἴχασιν χαλάσασειν ὀμπρὸς οἱ Βενετίκοι,
διατὸ ἐκρατοῦσαν οἱ Ρωμαῖοι ἐκεῖ τὰ πλευτικά τους,
κ' ἐμπόδιζαν κ' ἐκούρσευαν τὰ ξύλα τῶν Βενετίκων.
[§ 111] Καὶ ἀπαύτου ἐκίνησαν κ' ὑπάουν στὸ κάστρο τῆς Κορώνης,
κ' ηὗραν τὸ κάστρον ἀχαμνὸν ἀπὸ τειχέα καὶ πύργους·
εἰς βράχον σπηλαίου ἐκείτετον, ἀφιρωμένο ἦτον·
τὸ σώσει δὲ τὰ πλευτικὰ τὸν γῦρον τὸ ἐγυρίσαν.
Οἱ καβαλλάροι καὶ πεζοὶ τὸν πόλεμον ἀρχάσαν·
τὰ τριπουτσέτα ἐστήσασιν κ' ἐκεῖ τοὺς ἐσυχνάσαν·
ἀπάδεια οὐκ εἴχασιν ποσῶς εἰς τὰ τειχέα νὰ στήκουν
ἐκεῖνοι γὰρ οἱ Κορωναῖοι ὅπου ἦσαν εἰς τὸ κάστρον·
τὸ ἰδεῖ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, τοῦ πολέμου τὸ θάρσος,
ἐλάλησαν κ' ἐζήτησαν συμπάθειον νὰ τοὺς ποιήσουν,
τὸ κάστρον νὰ τοὺς δώσουσιν, μόνον νὰ τοὺς ὀμόσουν
νὰ ἔχουσιν τὰ ὁσπίτια τους ὁμοίως τὰ ἰγονικά τους.
Ὁ πρωτοστράτωρ τὸ ἤκουσεν μισὶρ Ντζεφρές, ἐκεῖνος·
εὐθέως τοὺς ὑπωμόσατο, ὁ πόλεμος ἐπάψεν·
οἱ Φράγκοι ἀπέσω ἐσέβησαν, τὸ κάστρο ἐπαραλάβαν·
σωτάρχισιν ἐβάλασιν ἀπ' ἔσω καὶ λαόν τους.

1689. καὶ ὅσοι πάλιν ἔφυγαν... κάστρο· 90. Εἰς τοῦτο πάλιν ὤρθωσαν νὰ ὑπᾶν εἰς τὴν Μοθώνη· 91. ἦτον ἔρημον... χαλασμένον, 92. ὅπου τὸ ἐχαλάσασιν ὀμπρὸς 93. δι' οὗ ἐκρατοῦσαν 94. ἐκούρσευαν τῆς Βενετίας τὰ κάστρη 95. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ... ὑπᾶν εἰς τὴν Κορώνην 96. τὸ κάστρο... ἐκ τείχων τε καὶ πύργων· 97. βράχον ἦτον, σπήλαιον, πολλὰ ἀφιρωμένον· 98. ὡς ἔσωσαν τὰ πλ. τὸν γῦρον ἐγυρίσαν. 99. ἀρχίσαν· 1700. τριμπουτζέτα ἔστησαν καὶ ἐσυχνασασίν τους 1. καὶ ἄδειαν οὐκ εἴχασιν εἰς τοῖχον νὰ σταθοῦσιν 2. κάστρο· 3. τὸ ἰδεῖν... τὸ θράσος τοῦ πολέμου, 4. καὶ εἴπασιν συμπάθειαν νὰ ἔχουν, 6. τοὺς οἴκους των μετὰ τῶν γονικῶν τους. 7. μισὲρ Τζεφρὲς 8. εὐτὺς ὅρκον τοὺς ἔδωκαν, ὁ π. ἐπαύτη·

1690 ἑξ. Ἡ ἱστορία τῆς κατακτήσεως τῆς Κ)πόλεως τοῦ Βιλλαρδ. διηγεῖται ἄλλως τὰ γεγονότα. Ὁ Σαμπλίττης καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος ὁ νεώτερος ἐγκαταλείψαντες τὸ φραγκικὸν στρατόπεδον, ἤρχισαν μετὰ τῶν συντρόφων των νὰ προβαίνουσιν εἰς κατάκτησιν τοῦ Μορέως, φθάσαντες μέχρι Μεθώνης, τὴν ὁποίαν εὗρον κατεστραμμένην. Τότε ἐπισκευάσαντες προχείρως τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Α' Κομνηνοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἄρτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει ἐναντίον των καὶ μετὰ πορείαν μιᾶς ἡμέρας οἱ Φράγκοι συνήντησαν τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἐνίκησαν λαβόντες πλούσια λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς Μεθώνην. Μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσαν διὰ συνθήκης τὴν Κορώνην καὶ τέλος τὴν Καλαμάταν. (Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 328-330).

[§ 112]'Επὶ τῆς αὐρίου ἐμίσσεψαν,στὴν Καλομάτανἦλθαν.
Τὸ κάστρον ηὗραν ἀχαμνόν, ὡς μοναστῆριν τὸ εἶχαν·
τὸ σώσει τὸ ἐπολέμησαν, ἀπὸ σπαθίου τὸ ἀπῆραν.
[§ 113]Μὲ συμφωνίες τὸ ἔδωκαν κ'ἐκεῖνοι ὡσὰν κ'οἱ ἄλλοι.
'Ὡς τὸ ἔμαθαν γὰρ οἱ Ρωμαῖοι ἀπ' ἔσω ἀπὸ τὸ Νίκλι,
ἐκεῖνοι τῆς Βελίγοστης, τῆς Λακοδαιμονίας,
ὅλοι ὁμοῦ ἐσωρεύτησαν, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι·

1711. τὴν αὔριον ἐκίνησαν ὑπᾶν στὴν Καλαμάταν. 12. ἦτον μοναξόν, ὡς μοναστῆρι ἦτον, 13. ἐπολεμῆσαν το. ἀπὸ σπαθὶ 14. ὥσπερ οἱ ἄλλοι. 15. ἔμαθαν οἱ Ρωμαῖοι... ἀπὲ τὸ Νίκλι, 16. Βελιγοστῆς καὶ Λακεδαιμονίας, 17. ἐσυνάχτησαν

1711. 'Η ἱστορία τῆς Κατακτήσεως τῆς Κ)πολεως τοῦ Βιλλαρδ. παρέχει ἐν προκειμένῳ τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ κάστρον τῆς Καλαμάτας ἦτο πολὺ ἰσχυρὸν καὶ ὡραῖον, ἐκυριεύθη δὲ ὑπὸ τῶν Φράγκων κατόπιν ἐπιπόνου καὶ μακρᾶς πολιορκίας (Βιλλαρδ. Conq. C)ple § 330). 'Αξιοσημείωτος εἶναι ἡ ποικιλία γραφῶν τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως,ἐν πρώτοις μὲν ἐν τῷ ἄνω ἔργῳ τοῦ Βιλλαρδ. ὅπου ἀπαντᾷ: Chalemate, ἐνῷ ἐν τῷ Γαλλ. Χρον. (§ 113) γράφεται Calemate. 'Η γραφὴ Καλαμάτα ἀπαντᾶ σταθερῶς εἰς τὸν κωδ. Π ἐνῷ ὁ κωδ. Κ, παρὰ τὴν γραφὴν Καλαμάτα (στ. 1664), ἐμφανίζει καὶ τὰς γραφὰς Καλλομάτα, (στ. 1748), Καλομμάτα, (στ. 1739, 1865 κλπ.). 'Εκ τῆς τελευταίας ταύτης γραφῆς ὁ Ν. Πολίτης συνεπέρανεν ὅτι τὸ ὄνομα προέρχεται ἐξ εἰκόνος τινος Παναγίας Καλομάτας, (Πολίτης Λαογρ. Σύμμεικτα Α', Σ. 142—145, Καλαμάτα). Πιθανῶς ὅμως ἡ γραφὴ Καλομάτα νὰ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς φωνητικὰ αἴτια, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως τοῦ α. Κάτι ἀνάλογον συμβαίνει μὲ τὰ ὀνόματα Λακεδαιμονία, Λάρισα, Πελοπόννησος, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν ἐν κωδ. Κ. Λακοδαιμονία καὶ Λακκοδαιμονία, (στ. 1716 1755, 2306, 2316 κλπ.), Λάρισσος, (στ. 2591, 2599) ...ολοπόνεσσος, (στ. 2333 κλπ.). Τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 113) λέγει ὅτι οἱ κά... οι τῶν Καλαμῶν, ὡς ἔμαθον ὅτι οἱ Φράγκοι ἐκυρίευσαν τὴν Κορώνην, παρεδόθησαν εἰς τὸν Καμπανέσην διὰ συνθήκης.

1715 ἑξ. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς μάχης τοῦ Μιχαὴλ Α' Κομνηνοῦ, Δεσπότου Ἄρτης πρὸς τοὺς Φράγκους, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἡττήθησαν καὶ περὶ ἧς ὁμιλεῖ καὶ ἡ ἱστορία τῆς Κατακτ. Κ)πόλεως τοῦ Βιλλαρδ. (§ 328—330 βλέπε ἀνωτέρω σημ. στιχ. 1690 ἑξ.). Περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς γενομένης μάχης καὶ τῶν διαφόρων εἰκασιῶν περὶ Καπησκιάνων καὶ Κούντουρα ἐλαιῶνος, Βλέπε Δραγούμη Χρονικῶν Μορέως Τοπωνυμικὰ κλπ. Σελ. 20—21 καὶ ὑποσημ. 'Εκ τοῦ προκειμένου χωρίου καὶ ἐξ ἄλλων στοιχείων διαπιστοῦται ὅτι τὸ Νίκλι δὲν ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Γουλ. Βιλλαρδ., ἀλλὰ προϋπῆρχε τῆς φραγκ. κατακτήσεως. Τὸ 'Αραγ. κείμενον, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει τὴν ἐσφαλμένην περὶ Νικλίου εἴδησιν, μᾶς παρέχει λεπτομερείας περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ, γενομένης τῷ 1296 ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς του ὑπὸ τοῦ Μουχλίου. Τὸ Νίκλι ἔκειτο εἰς τὴν πεδιάδα καὶ παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Τεγέας. (Πρβλ. 'Αραγ. § 216. 479—485, Δραγούμη Χρ. Μορ. Τοπων. 84—94 καὶ 101—118, Μωραΐτου 'Ιστορ. Τεγέας Σ. 261 ἑξ. καὶ ὑποσημ. στ. 2027 τοῦ παρόντος Χρ.).

1716. Περὶ Βελίγοστης βλέπε περαιτέρω ὑποσημ. στίχ. 2024. Περὶ Λακεδαιμονίας βλέπε στίχ. 2970 ἑξ., 4520 ἑξ., 5600 ἑξ. ὡς καὶ προηγουμ. ὑποσημ. στίχ. 1711 περὶ τῆς γραφῆς Λακοδαιμονία.

ἐκ τῶν ζυγῶν τῶν Μελιγῶν ἦλθαν τὰ πεζικά τους·
ἦλθαν τοῦ Λάκκου τὰ χωρία, στὸν Χρυσορέαν ἐσῶσαν,
ἀκούσασιν κ' ἐμάθασιν τὸ πῶς ἦλθαν οἱ Φράγκοι,
καὶ περπατοῦν ἐκ τὰ χωρία κ' ἐπαίρνουσιν τὰ κούρση,
καὶ εἶπαν κ' ἐλογίσαντο νὰ τοὺς ἔχουν ζημιώσει.
Ἐκεῖσε ἐπαρεσύρθησαν, τὸ λέγουν Κηπησκιάνους,
ὅπου τὸ κράζουν ὄνομα σ τ ὸ ν Κ ο ύ ν τ ο υ ρ α ν ἐ λ α ι ῶ ν α.
Ἦσαν χιλιάδες τέσσαρες, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι,
Οἱ Φράγκοι γὰρ ὡς τὸ ἐμάθασιν πάλε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους,
ὅπου ἤσασιν γὰρ μετ' αὐτοὺς κ' ἐξεύρασιν τοὺς τόπους,
ἐκεῖ τοὺς ἐπαρέσυραν, ἦλθαν καὶ ηὗρανέ τους
καὶ πόλεμον ἐδώκασιν οἱ Φράγκοι κ' οἱ Ρωμαῖοι.
Κ' οἱ Φράγκοι γὰρ οὐκ ἤσασιν, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι,
μόνοι ἑφτακόσιοι μοναχοί, τόσους τοὺς ἐγνωμιάσαν.
Μὲ προθυμίαν ἀρχάσασιν τὸν πόλεμο οἱ Ρωμαῖοι,
διατὶ ὀλίγους τοὺς ἔβλεπαν, ὕστερα ἐμετενοῆσαν.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ καὶ τί τὸ διάφορόν μου;

1718. ἐκ τὸν ζυγὸν τοῦ Μελιγοῦ ἦλθαν τὰ πλευτικά τους, 19. Παραλείπεται τὸ 1 2 τοῦ στίχου μετά: Χωρία 20. παραλείπεται ὁ στίχος· 21. Παραλείπεται τὸ α' 1,2 τοῦ στίχου· 22. εἶπαν καὶ ἐβουλεύτηκαν πῶς νὰ τοὺς πολεμήσουν. 23. τὸ λέγουν Καψικίαν 24. ὅπου τὸ λέγουν... στὸν Κούνδουρον 25. χιλιάδες ἦσαν 27. ποῦ ἐπερπατοῦσαν... ἤξευραν 28. ἐπαράσυραν... ηὕρασίν τους 30. οἱ Φ. μόνον ἤσασιν 31. μόνον καὶ ἑφτακ. τόσους ἐνωμιάζω· 31β. διὰ τοῦτο ἐσφάλαν οἱ Ρ. τὸν πόλεμον ἀρχίσαν· (στίχος πλεονάζων) 32. μὲ προθυμίαν τους ἄρχισαν, ὀλίγους τοὺς ἐβλέπαν, 33. ὕστερο ἐμετανόησαν, κακὸν πρᾶγμα ἐποῖκαν 34. καὶ τί διάφορόν μου;

1718. Οἱ ζυγοὶ τῶν Μελιγῶν, ἔσω καὶ ἔξω, περιλαμβάνοντες ὁλόκληρον τὸ Β. τμῆμα τῆς Λακωνικῆς ἀπὸ Μεσσηνίας μέχρις Οἰτύλου διαστέλλονται ἐν τῷ παρόντι Χρονικῷ, ἀπὸ τοῦ Ν. τμήματος τῆς χώρας καλουμένου Μάϊνη ἐκ τοῦ ὁμωνύμου κάστρου, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ παρὰ Κ. Πορφυρογεννήτῳ: Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν, καθὼς καὶ ἐν βίῳ Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε (Νέος Ἑλληνομνήμων Γ, σελ. 200). Ἀναφέρονται δὲ καὶ παρὰ τοῦ Κριτοβούλου ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ Ι. Φραντζῆ ἐν Χρονικῷ. Ὁ Ψευδοδωρόθεος συγχέει τοὺς Ζυγοὺς τῶν Μελιγῶν πρὸς τὴν Μάϊνην, (Ψευδ. Σ. 476), διότι, φαίνεται, τότε τὸ ὄνομα Μάϊνη εἶχε λάβει εὐρυτέραν σημασίαν καὶ περιελάμβανεν πλέον ὁλόκληρον τὴν χώραν τὴν ὑπαγομένην εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου Μαΐνης. (Βλέπε σχετικῶς Ζερλέντη: Τάξις Ἱεραρχικὴ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐκκλησιῶν. Ἡ Μητρόπολις Ζαρνάτης καὶ αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαί. Τοῦ αὐτοῦ Μηλιγγοὶ καὶ Ἐζερῖται Σλάβοι ἐν Πελοποννήσῳ. Ν. Πολίτου: Οἱ Ζυγιῶται τῆς Πελοποννήσου, (ἐν Λαογρ. Συμμ. Α, 134—141) καὶ Ἱστορίαν τῆς Μάνης, ἠθῶν, χωρίων καὶ ἰντράδων αὐτῆς ὑπὸ Νικήτα Νιφάκου στ. 74 ἑξ. (ἐν G.L. Maurer Das Griechische Volk. Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν Buchon Rech. Histor. Α' τόμος Σελ. LXXXVII καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος πολλάκις).

τὸν πόλεμον ἐκέρδισαν ἐτότε ἐκεῖν' οἱ Φράγκοι·
ὅλους ἐκατασφάξασιν, ὀλίγοι τοὺς ἐφύγαν.
Αὐτὸν καὶ μόνον τὸν πόλεμον ἐποῖκαν οἱ Ρωμαῖοι
εἰς τὸν καιρὸν ποῦ ἐκέρδισαν οἱ Φράγκοι τὸν Μορέαν.
[§ 114] Κι ἀφότου ἐκερδίσασιν τὴν Καλομμάτα οἱ Φράγκοι
κ' εἶδαν τὸν τόπον ἔμνοστον, ἁπλήν, χαριτωμένον,
τοὺς κάμπους γὰρ καὶ τὰ νερά, τὸ πλῆθος τῶν λιβαδίων.
῾Ο Καμπανέσης ὥρισεν ὅλων τῶν πλευτικῶν του
ὁ κατὰ εἷς νὰ ἀπέρχεται ἐκεῖθεν, ὅπου ἦτον·
διὸ τὸν ἐπληροφόρεσαν οἱ ἄρχοντες οἱ Ρωμαῖοι,
ὅτι οὐδὲν τοῦ ἐκάμασιν τίποτε χρεία ἀπάρτι.
῞Ωρισεν γὰρ κ' ἐβγάλασιν ἀπ' ἔσω ἐκ τὰ καράβια
σωτάρχιον, ἅρματα πολλά, ὁμοίως καὶ τζαγρατόρους.
Κι' ὅσον ἐπαραδιάβασεν τὰ μέρη Καλλομάτας
κι ἀνάπαψεν τὰ ἄλογα, ὁμοίως καὶ τὸν λαόν του,
βουλὴν ἀπῆρεν ποῦ νὰ ὑπάῃ, ποῦ νὰ καβαλλικέψῃ.
Εἰς τοῦτο εἶπαν οἱ Ρωμαῖοι, οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του,
(420) νὰ ἀπέλθουν στὴν Βελίγοστην κι ἀπέκει εἰς τὸ Νίκλι,
διατὸ εἶναι χῶρες προεστὲς εἰς ὅλον τὸν Μορέαν·
στὸν κάμπον κοίτονται κ'οἱ δύο, εὐθέως τὲς θέλουν πάρει·
κι ἀπαύτου πάλε ν' ἀπελθοῦν στὴν Λακκοδαιμονίαν
Καὶ τότε ὁ πρωτοστράτορας, μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος,
εἶπεν καὶ ἐσυμβούλεψεν στὴν 'Αρκαδία νὰ ἀπέλθουν,
τὸ κάστρον γὰρ νὰ ἐπάρουσιν, ὁ τόπος νὰ πλαταίνῃ,
νὰ στείλουν κ'εἰς τὸ 'Αράκλοβον ὅπου κρατεῖ τὸν δρόγγον,

1735. τότε ἐκεῖνοι οἱ Φ. 36. ἄλλους ἐκατασφάξασιν 37. Αὐτὸν μόνον 39. 'Αφόντου... Καλαμάτα 40. εἶδαν... καλόν, χαριτωμένον 41. λιβάδων 43. ὁ κάθε εἷς... ὅθεν 44. δι' οὗ τὸν ἐπληροφόρησαν 45. του ἔκαμναν.... ἀπ' ἄρτι. 46. 'Ορίζει καὶ ἐξήβαλαν ἀπέσω 47. σωτάρχησιν καὶ ἅρματα ὁμοίως 48-49. Παραλείπονται οἱ στίχοι 50. ἐπῆρεν ποῦ νὰ ὑπᾷ καὶ ποῦ νὰ ταξειδέψῃ· 52. νὰ πᾶν εἰς τὴν Βελιγοστὴν κι' ἀπαύτου 53. δι' οὗ ἔνι χῶρες μείζονες 54. μᾶλλον εἰς κάμπον κοίτονται, εὐτὺς τὰς θέλει ἔχει 55. κι, ἀπαύτου πάλιν νὰ ἔλθῃς εἰς Λακιδαιμονίαν». 56. μισὲρ Τζεφρὲς 57. εἶπεν κ' ἐσυμβουλεύτην τους νὰ ὑπᾶν στὴν 'Αρκαδίαν, 58. ἐπάρουσιν... πλατύνῃ, 59. κρατοῦν τὸν δρόμον.

1759 ἑξ. Τὸ κάστρον τοῦ 'Αρακλάβου ἢ 'Ορεοκλόβου ἔκειτο Β. τῆς Καρυταίνης. Περὶ τοῦ κυρίου τοῦ κάστρου τούτου Δοξαπατρῆ Βουτσαρᾶ τὸ 'Αραγ. Χρον. (§ 111) λέγει ὅτι ἦτο ἰσχυρότατος, φέρων βαρυτάτην πανοπλίαν καὶ τρομερὸν ρόπαλον. Περιπετείας τῆς κόρης τοῦ Δοξαπατρῆ τούτου ἐδραματοποίησεν ὁ Μηλιαράκης εἰς τὸ ἔργον του «Μαρία Δοξαπατρῆ». Τὸ κάστρον τοῦτο γαλλιστὶ καλεῖται Bucelet καὶ Buchelet (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 389, 563, 'Αραγ. § 110—112 κλπ. Περὶ τῆς ἀκριβοῦς του θέσεως καὶ τῶν σχετικῶν εἰκασιῶν Βλέπε Δραγούμη Χρον. Μορέως Τοπων. Σελ. 14, 15, 21, 22 καὶ 24).

ὅπου τὸ λέγουν τὰ Σκορτά, μικρὸν καστέλιν ἔνι,
ἀλλὰ εἰς τραχῶνιν κάθεται, πολλὰ ἔνι ἀφιρωμένον·
λέγουν ὁκάποιος τὸ κρατεῖ ἀπὸ τοὺς Βουτζαρᾶδες,
Δοξαπατρὴν τὸν λέγουσιν, μέγας στρατιώτης ἔνι·
«κι ἀφῶν ἐπάρωμεν κι αὐτὸ καὶ νὰ πλατύνῃ ὁ τόπος,
»ἐνταῦτα ἂς ἀπερχώμεθα ἐκεῖ εἰς τοὺς ἄλλους τόπους».
Οὕτως ὡς τὸ ἐσυμβούλεψεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος,
τὸ ἔστερξεν τοῦ νὰ γενῇ ἀτός του ὁ Καμπανέσης.
Ὥρισεν κ᾿ ἐλάλησασιν ὅλα τους τὰ σαλπίγγια,
κ᾿ εὐθέως ἐκαβαλλίκεψαν, ἐκίνησαν κ᾿ ὑπάγουν.
[§ 115] Στὴν Ἀρκαδίαν ἐσώσασιν ὥραν μεσημερίου·
ἐπιάσαν τὲς κατοῦνες τους στὸν κάμπον ἐτεντῶσαν,
τὸ κάστρον ἐζητήσασιν, κ᾿ ἐκεῖνοι οὐδὲν τὸ δίδουν,
διατὶ τὸ κάστρον κοίτεται ἀπάνω γὰρ στὸ σπήλαιον
κ᾿ εἶχαν καὶ πύργον δυνατὸν ἀπὸ γὰρ τῶν Ἑλλήνων·
σωτάρχειον εἶχαν δυνατήν, ἤλπιζαν νὰ βαστάξουν
τὴν μάχην καὶ τὸν πόλεμον, νὰ μὴ παραδοθοῦσιν.

1760. πολὺ ἀφιρωμένον· 63. καλὸς στρατιώτης 64. «κι ἀφῶν αὐτὸ ἐπάρωμε 65. εἰς τοῦτο θέλομε ὑπᾶ καὶ εἰς τὰ ἄλλα κάστρη». 66. Καθὼς τὸ... ὁ μίσερε Τζεφρόες, 67. ἔστρεξεν ὅτι 68. ὅλα του τὰ σαλμπίγγια· 69. εὐτὺς... ἐκίνησαν, ὑπάγουν, 71. ἐπίασαν κατοῦνες τους, 73. δι᾿ οὗ τὸ κ. κείτεται ἀπάνωθεν σπηλαίου· 74. ἀπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων· 75. σωτάρχιση... ὤλπιζαν.

1760. Περὶ τῆς περιφερείας τῶν Σκορτῶν βλέπε ὑποσημ. στίχ. 5642, ὡς καὶ Εὑρετήριον.

1770 ἑξ. Οἱ Φράγκοι κατέλαβον εὐχερῶς τὴν πόλιν τῆς Ἀρκαδιᾶς, (Κυπαρισσίαν), ἀλλ᾿ οὐχὶ καὶ τὸ ὀχυρὸν αὐτῆς κάστρον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ εἶχε πύργον κατασκευασθέντα ὑπὸ τῶν «γιγάντων» (Γαλλ. Χρον. § 115: estoit assis sur une pierre bise et avoit une bonne tour dessus, de l'ovre des jaians). Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἔκφρ. τοῦ ἑλλην. κειμένου: «διατὶ τὸ κάστρο κοίτεται ἐπάνω γὰρ στὸ σπήλαιον» κλπ. (στ. 1773), ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ estoit assis sur une pierre bise τοῦ γαλλ. κειμένου, εἶναι δὲ ἀτυχὴς μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ. Τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ: Π.χ. τὸ κάστρον τῆς Κορώνης: εἰς βράχον σπηλαίου ἐκείτετον, ἀφιρωμένον ἦτον· (στ. 1697). Εἰς τὴν Κόρινθον τὸ κάστρον τοῦ Μοῦντ Ἐσκουβὲ ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς «βουνόπουλον τραχῶνι με σπήλαιον», (στ. 2804). Καὶ τὸ κάστρον τῆς Μαΐνης ἐκτίσθη εἰς θέσιν, ὅπου ὁ Γουλ. Βιλλαρδ. «ηὗρεν σπήλαιον φοβερὸν εἰς ἀκριοτῆρι ἀπάνω» (στ. 3005). Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις νοεῖται ὄχι σπήλαιον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπότομος βράχος. Θὰ πρόκειται ὅθεν περὶ κακῆς μεταφράσεως τῆς γαλλικῆς ἐκφράσεως pierre bise. Μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς μάχης τοῦ Μακρυπλαγίου, (στ. 5427): «Ἐπῆρε τον κ᾿ ἐδιέβησαν ἀπάνω εἰς ἕνα σπήλαιον», ἡ λέξις σπήλαιον ἀποδίδεται ἀκριβῶς πρὸς τὸ γαλλ. κείμενον: Et lors le prist et le mena en une cave, entre deux montaignes, roches (Γαλλ. Χρον. § 37). Ταῦτα μεταξὺ ἄλλων εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον εἶναι μετάφρασις γαλλικοῦ τινὸς κειμένου ἐξαφανισθέντος καὶ οὗτινος περίληψις εἶναι ἡ γαλλικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ.

Ἡ μέρα ἐκείνη ἐπέρασεν, ἡ ἄλλη ἐξημερώνει·
[§ 116] Ὁ Καμπανέσης ὥρισεν, τὰ τριπουτσέτα ἐστῆσαν
καὶ ἄρχισαν νὰ πολεμοῦν ἐκεῖ ἀπάνω εἰς τὸ κάστρον.
Ἐκ τὸ ἕνα μέρος ἔδερναν μετὰ τῶν τριπουτσέτων,
κι ἀπὸ τὴν ράχην κ' ἔμπροστεν ἦσαν οἱ τζαγρατόροι.
Κι ὡς εἴδασιν οἱ Ἀρκαδινοὶ ὅπου ἦσαν εἰς τὸ κάστρον,
τὸν πόλεμον τὸν δυνατὸν ὅτι οὐκ ἠμποροῦν βαστάζει,
στριγγὴν φωνὴν ἐλάλησαν, ὁ πόλεμος νὰ πάψῃ·
συμβίβασιν ἐποιήσασιν τὸ κάστρον να παραδώσουν·
κ' εὐθέως ὁ πρωτοστράτορας μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
ὥρισεν τῶν ἀρχηγῶν τὸν πόλεμον νὰ πάψουν.
Οἱ Ἀρκαδινοὶ ἐζητήσασιν συμπάθειον νὰ τοὺς ποιήσῃ,
ἀφροντισίαν νὰ ἔχουσιν μὲ τὰ ὑποστατικά τους·
ὅρκον ἐδώκασιν εὐτὺς κ' ἐδώκασιν τὸ κάστρον.
[§ 117] Κι ἀφότου ἐπαράλαβεν τὸ κάστρο ὁ Καμπανέσης,
οὐδὲν ἀργήσασιν ἐκεῖ μόνι καὶ δύο ἡμέρας·
κι' οὕτως ἐσώσασιν ἐκεῖ ὁκάποι ἀποκρισάροι·
πιττάκια ἐβασταίνασιν, ἐκ τὴν Φραγκίαν τὰ ἠφέρναν,
τοῦ Καμπανέση τὰ ἔδωκαν κ' ἐπροσκυνήσανέ τον·
ἐκ στόματος τοὺς ἐρωτᾷ· «λέγετε τὰ μαντᾶτα».
Κ' ἐκεῖνοι ὡς ἦσαν λυπηροὶ μετὰ δακρύων τοῦ λέγουν·
«Ἀφέντη μας, ἐγνώριζε, ἀπέθανε ὁ ἀδελφός σου,
»ὅπου ἦτον πρῶτος ἀδελφός, ὁ κόντος τῆς Τσαμπάνιας.
»Οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου σου, ὅλοι οἱ φλαμουριάροι,
»ὡσαύτως ὅλον τὸ κοινὸν ὅπου ἔνι ἰγονικόν σου,
»παρακαλοῦν καὶ προσκυνοῦν σύντομα ἐκεῖ νὰ ἀπέλθῃς·
»οὐκ ἔχουσι γὰρ φυσικὸν ἀφέντη, μόνον ἐσέναν.

1778. τριμποτσέτα 79. ἄρχισε νὰ πολεμῆ 80. μέρος τὸ ἔδερναν μετὰ τὰ τριμποτσέτα 82. Ὡς εἶδαν... κάστρο, 83. δυνατὸν οὐκ ἠμποροῦν 85. ἐποίησαν τὸ κάστρο νὰ τοὺς δώσουν. 86. εὐτὺς... μισὲρ Τζεφρὲς 87. τῶν ἀρχηγῶν του ὥρισε ὁ πόλεμος νὰ πάψῃ. 88. συμπάθειον νὰ ἔχουν, 90. ὅρκος ἐγίνετον 91. Ἀφῶν γαρ 92. μόνον ἡμέρας δύο 93. καὶ οὕτως πάλιν ἔσωσαν εὐτὺς μαντατοφόροι· 94. π. ἐβάσταξαν, ἐκ τὴν Φ. ἦλθαν, 95. ἐπροσκύνησάν τον· 96. τοὺς ἐρωτᾷ νὰ τὸν εἰποῦν μαντᾶτα. 97. Ἐκεῖνοι ἦσαν...δακρύων λέγουν· 98. «Ἀφ. μας, ἐγνώρισε, 99. ἦτον πρῶτος ἀπὸ σοῦ 1801. γονικόν σου 2. προσκυνοῦν γουργὰ ἐκεῖ νὰ πάγῃς· 3. οὐκ ἔχουν ἄλλον φ... μὸν ἐσένα.

1798. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ ἀποθανὼν τῷ 1209 ἀδελφὸς τοῦ Γουλιέλμου Σαμπλίττου Λουδοβῖκος, (Louis de Champlitte), ἦτο κύριος τοῦ ὁμωνύμου πύργου τοῦ ἐν Βουργουνδίᾳ Champlitte, καὶ οὐχὶ κόμις τῆς Καμπανίας (Βλέπε σχετικῶς ἀνωτέρω σημ. στίχ. 1380 ἑξ. 1357, 1384, 1436, 1847 ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 2108 ἑξ. περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ἐπωνύμου Καμπανέσης.

«Αὐτὸς ὁ ρῆγας τῆς Φραγκίας, ὅπου κρατεῖς ἀπ' αὖτον,
«πολλὰ ἀγαπᾷ καὶ βιάζεται γοργὸν νὰ καταλάβῃς·
«οἱ συγγενεῖς σου κ' οἱ ἅπαντες εὐγενικοὶ τῆς Δύσεως,
«ὅλοι σὲ γράφουν καὶ ζητοῦν σύντομα ἐκεῖ νὰ ἀπέλθῃς».
[§ 118] Ἀκούσων ταῦτα ὁ εὐγενικὸς ἐκεῖνος ὁ Καμπανέσης,
ὡς φρόνιμος νεούτσικος μεγάλως ἐλυπήθη,
ἔκλαψε εἰς σφόδρα, σὲ λαλῶ, εἰς θλίψιν μεγάλην ἐμπῆκεν,
ὥρισεν γὰρ κ' ἐκράξασιν τοὺς πρώτους τοῦ φουσσάτου,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν πρωτοσύμβουλόν του,
κ' ἐλάλησεν ὡς φρόνιμος καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους.
[§ 119] «Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, συντρόφοι, στρατιῶται,
»τὸν Θεὸν ἐβγάνω μάρτυρα στὴν θλίψιν ὅπου ἔχω
»διὰ τὴν θανὴν γὰρ ἐκεινοῦ τοῦ ἀφέντη κι ἀδερφοῦ μου.
»Δεύτερον πάλιν θλίβομαι, ἔχω μεγάλην ἔννοιαν
»ἐτοῦτο ὅπου ἐκατάπιασα, κ' ἦλθα στὴν Ρωμανίαν,
»νὰ λάβω δόξαν καὶ τιμὴν καὶ τόπον νὰ κερδίσω·
»κι ὅσον τὸ ἐκατάπιασα κ' ἔτρεχα εἰς τὸ τέλος.
»ἐχάσα τὴν ἐλπίδα μου κ' ἐγκρεμνοβόλισά την
»καὶ ἦλθε μὲ τὸ ἐνάντιον ἐν γὰρ δισσοῖς τοῖς τρόποις.
»Ὅμως ὡς ἤκουσα ἀπὸ ἀρχῆς ἐκ τοὺς παλαιοὺς ἀνθρώπους,
»καὶ λέγουν καὶ διατάσσουν μας—ὅσοι γὰρ δυστυχοῦμε—
»ὑπομονὴν νὰ ἔχωμεν κι οὕτως νὰ διαφοροῦμεν·
»διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσᾶς, ὅλους παρακαλῶ σας
»τοῦ νὰ μὲ συμβουλέψετε ὡς πρέπει καὶ τυχαίνει,
»νὰ ποιήσω πρᾶγμαν εὔπρεπον νὰ πρέπῃ τῆς τιμῆς σας,
»κ' ἐσᾶς ὅπου εἶστε μετ' ἐμὲν νὰ μὴν κατηγορήσουν».
[§ 110] Ἐνταῦτα ἐδόθη ἡ βουλὴ κ' ἐγίνετον ἐτοῦτο·

1804. ρῆγας φράτσας τε 5. γουργά 6. σου ἅπαντες, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Δύσης 7. σύντομα νὰ ἀπέλθῃς 8. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ εὐγενὴς αὐτὸς ὁ Κ. 9. Παραλείπεται ὁ στίχος. 10. μεγάλην θλῖψιν εἶχεν· 11. ὥρισε καὶ ἐλάλησαν 12. τὸν μισερ Τζεφρὲ 13. πρὸς ἐκείνους εἶπεν· 14. στρατιῶτες 15. τὸν Θ. καλοῦμαι μάρτυραν 16. θανὴν τοῦ ἐκεινοῦ ἀφέντη 18. ἐτοῦτο γὰρ τὸ ἄρχισα, κ' ἤθελα στὸν Μορέαν, 20. τὸ ἀρχίνησα καὶ ἔτρ. εἰς τέλος 21. ἐλπίδα μου καὶ ἐγκρεμνοβολίστη 22. καὶ ἐναντίον ἦλθε μου 24. —ὅλοι γὰρ δυστυχοῦμε— 25. νὰ ἔχωμεν καὶ νὰ διαφοροῦμε· 27. βουλὴν με συμβουλέψετε ὡς πρ. καὶ ἁρμόζει. 28. εὔπρεπον νὰ ἔνι εἰς τιμήν μου, 29. ὁποῦστεν

1830 ἑξ. Προφανῶς πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐπαναλήψεως κακῶς γενομένης ὑπὸ τοῦ Χρονογράφου ἐκ συγχύσεως, διότι καὶ προηγουμένως γίνεται λόγος περὶ διανομῆς φεούδων ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ ἓξ Ἕλληνας ἐντοπίους εὐγενεῖς καὶ ἓξ Φράγκους ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνου. (Πβλ. ἀνωτέρω ἐν στίχ. 1649 ἑξ.).

νὰ ἔνι ὁ πρωτοστράτορας μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος,
νὰ ἔχῃ μετ' αὗτον δύο ἀρχιερεῖς καὶ δύο φλαμουριαρίους
καὶ ἄλλους πέντε ἄρχοντες, τοὺς τόπους νὰ ἰμερίσουν,
νὰ δώσουσιν τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου ἔχει,
πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰ ἄρματα ὅπου εἶχεν στὸ φουσσᾶτο.
[§ 121] Ἐν τούτῳ ἐκάτσαν ἑνομοῦ ἐκεῖνοι οἱ δέκα μόνοι
κ' ἐκατέγραψαν τὸν λαόν, τοὺς πρώτους τοῦ φουσσάτου.
Λοιπὸν ἀφότου ἐγράψασιν τοὺς τόπους κ' ἠμερίσαν,
ἐκεῖνοι οἱ δέκα ὅπου λαλῶ, ἠφέρασιν τὰ ἐγράφου,
τοῦ Καμπανέση τὰ ἔδωκαν κ' ἐπροσκομίσανέ τα.
[§ 122] Κι ἀφότου τὰ ἀναγνώσασιν κ' ἐφανερώσανέ τα,
ὅλοι τοὺς ἐπαινέσασι καὶ ἀτός του ὁ Καμπανέσης·
διότι γὰρ οὐκ ἔγραφεν στὴν μερισίαν ἐκείνην
τίποτε διὰ τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν πρωτοστράτοράν του,
μεγάλως τὸ ἐθαυμάστηκεν, εἶπεν κ' ἐπαίνεσέ τον,
τὲς τάξες καὶ τὴν φρόνεσιν, τὲς χάριτες ὅπου εἶχεν.
[§ 123] Ἐν τούτῳ τὸν ἐλάλησεν· «μισὶρ Ντζεφρέ», τὸν λέγει,
—εἰς τὸν ἐμφανὲς τὸν ἔκραξεν καὶ φανερὰ τὸν εἶπεν—
«ἐγὼ ἐξεύρω εἰς πληροφορίαν, μὲ ἀλήθειον σὲ τὸ λέγω,
»ἐσὺ ἐπεχείρησες ἀρχὴν καὶ τὴν βουλὴν ἐδῶκες
»ἐτότε ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦ ἀφέντη κι ἀδελφοῦ μου
»διὰ τὸ πασσάτζο τῆς Συρίας κ' ἐτέθη καπετάνος.
»Κι ὡς ἦλθεν ἀπὸ ἁμαρτίας κι ἀπέθανε ὁ ἀδελφός μου
»οὐδὲν ὑπόμεινες ποσῶς νὰ μείνῃ τὸ πασσάτζο,
»κι ἀπήλθετε εἰς τὴν Ρωμανίαν κι ἀπήρατε τὴν Πόλη·

1831. μισὲρ Τζεφρὲς 32. νὰ ἔχῃ δύο ἀρχιερεῖς... φλαμουριάρους 33. ἄρχοντας.. νὰ μερίσουν, 34. οὐσίαν τὴν εἶχε, 35 καὶ τἄρματα ὁποῦχαν τὰ φουσσᾶτα. 36. Εἰς τοῦτο ἐκάθησαν ὁμοῦ οἱ δέκα ἐκεῖνοι μόνον 38. ἀφῶν ἐγράψασιν... κ' ἐμερίσαν, 39. παραλείπεται ὁ στίχος. 40. καὶ ἐπροσκόμισάν τα· 41. Παραλείπεται ὁ στίχος. 42. κι αὐτὸς ὁ Κ. 44. μισὲρ Τζεφρὲ τὸν πρωτοσύβουλόν του, 45. τὸ ἐθαύμασεν, 46. τὲς πράξεις... τὲς χάρες 47. ἐτοῦτο τὸν ἐλάλησεν· «μισὲρ Τζεφρέ» 48. Παραλείπεται ὁ στίχος. 49. ἠξεύρω βέβαια ἀλήθεια 51. τοῦ ἀφέντου 52. πασσάντζο τῆς Σουρίας κ' ἐτέθη καπετάνιος 53 ἀπέθανεν ἐκεῖνος, 54. οὐδὲν ὑπέμεινες... πασσάτζιο. 55. στὴν Ρωμανίαν κ' ἐπήρετε τὴν Πόλιν·

1847 ἑξ. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ συρροῆς συγχύσεων γεγονότων καὶ προσώπων. Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐξηγήθη ὅτι οὔτε ὁ Γουλ. Σαμπλίττης εἶχεν ἀδελφὸν τὸν θανόντα αἰφνιδίως κόμιτα τῆς Καμπανίας Θεόβαλδον (Πρβλ. σημ. στιχ. 133, 1357, 1380), οὔτε καὶ ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος τοῦ Μορέως ἦτο ὁ Πρωτοστράτωρ τῆς Καμπανίας, ἀλλὰ νεώτερος ἀνεψιός αὐτοῦ καὶ ἡ σύγχυσις ἐπῆλθε λόγῳ τῆς συνωνυμίας (Πρβλ. σημ. στιχ. 1384 καὶ 1515).

»ὅλα γὰρ τὰ καμώματα κ' οἱ πρᾶξες οἱ μεγάλες,
»ἐσὺ τὲς ἐσυμβούλεψες κι ἀποκατέστησές τες,
»κι ὡς ἔμαθες ὅτι ἦλθα ἐγὼ ἐδῶ εἰς τὸν Μορέαν,
»τὴν μοῖραν ὅπου σὲ ἔρχετον νὰ ἐπάρῃς τῆς κουγκέστας,
»τὸν βασιλέα τὸν Βαλδουβὴ καὶ τοὺς συντρόφους ὅλους,
»ὅλους τοὺς ἐλευτέρωσες καὶ ἦλθες εἰς ἐμέναν·
[§ 124] »Κ' ἤθελεν εἶσταιν ἁμαρτία, κατηγορία μεγάλη
»ἐὰν οὐ σὲ εὐεργέτησα ὡς πρέπει καὶ λαχαίνει.
»Ἐν τούτῳ θέλω, δίδω σε νὰ ἔχῃς διὰ ἰγονικόν σου
»τὴν Καλομμάτα κι Ἀρκαδίαν μετὰ τὴν περιοχήν τους».
[§ 125] Μὲ δαχτυλίδιον γὰρ χρυσὸν εὐθέως τὸν ρεβεστίζει·
κι ἀφότου ἐρεβεστήθηκεν κ' ἔποικέν του τὸ ὁμάντζιο,
τότε τὸν ἐμετάκραξε καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον.
«Μισὶρ Ντζεφρέ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἄνθρωπος μου εἶσαι λίζιος,
»ἀφῶν κρατεῖς τὸν τόπον σου ἀπὸ τὴν ἀφεντία μου
»κι ἁρμόζει νὰ εἶσαι πρὸς ἐμὲν ἀληθινὸς εἰς πάντα,
»κ' ἐγὼ πάλε νὰ ἀποθαρρῶ τὰ πάντα μου εἰς ἐσένα.
»Λοιπὸν ἀφότου ὀφείλω ὑπάει ἐκεῖσε εἰς τὴν Φραγκίαν,
»παρακαλῶ κι ὁρίζω σε διὰ τὴν ἐμὴν ἀγάπην,
»τὸν τόπον, ὅπου ἐκέρδισα ἐδῶ εἰς τὸν Μορέαν,
»νὰ παραλάβῃς καὶ κρατῇς διὰ ἐμὲν νὰ τὸν φυλάττῃς·
»εἰς τέτοιον τρόπον κι ἀφορμὴν δίκαιός μου νὰ εἶσαι μπάϊλος,
»τοῦ νὰ κρατῇς τὴν ἀφεντίαν, ὥσπερ ἐγὼ ἀτός μου.
»Κ' εἰ μὲν μὲ ἀρέσει καὶ φανῇ νὰ στείλω ἄλλον δίκαιόν μου
»ἐκ τοὺς ἐμοὺς τοὺς συγγενεῖς ἀπ' ἔσω εἰς χρόνον ἕνα,

1856. τὰ ποιήματα καὶ τὲς μεγάλες τάξες 57. καὶ ἐκατέστησές τες, 58. ὅτ' ἦλθα ἐγὼ 60. Βαλδουβὴν 61. ἐμένα· 63. κι οὐδὲ σὲ εὐεργέτησα...καὶ τυχαίνει. 64. γονικόν σου 65. Καλαμάταν... περιοχή της». 66. Μὲ δαχτυλίδιον... εὐτὺς τὸν ρεβεστίζει 67. κι ἀφοῦ τὸν ἐπαράδωσε κ' ἐποῖκεν τον τὸ μάντζι, 68. μεταλάλησε 69. «Μισὲρ Τζεφρέ... ἄνθρωπος μ' εἶσαι 70. ἀφοῦ τὸν τόπο σου κρατεῖς ἀπὲ τὴν ἀφ. μου. 71. πρέπει νἆσαι 72. καὶ· πάλι ἐγὼ νὰ σε θαρρῶ 73. Ἐπεὶ ὀφείλω νὰ διαβῶ ἐκεῖ... Φραγκία, 75 τὸν ἐκέρδισα 76. παράλαβε καὶ κράτειε τον, νὰ στέκῃς δι' ἐμένα, 77. εἰς τρόπον δὲ καὶ... μπάϊλος γὰρ νὰ εἶσαι 78. τὴν ἀφεντία 79. Κι ἅ μοῦ φανῇ κι ἀρέσῃ μου νὰ στείλω δίκαιόν μου 80. ἀπὸ δικούς μου σ. ἔσω χρόνον ἕναν,

1877. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ Γουλιέλμος Σαμπλίττης εἶχεν ἀφίσει ὡς βάϊλον τοῦ Μορέως, οὐχὶ τὸν Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνον, ἀλλὰ τὸν ἀνεψιόν του Οὕγωνα (Hughes de Champlitte). Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς Γαλλίαν ὁ Γουλιέλμος Σαμπλίττης ἀπέθανε, καθὼς καὶ ὁ ἀνεψιός του εἰς τὸν Μορέαν. Τότε οἱ Βαρῶνοι τοῦ Μορέως ἐξέλεξαν ὡς βάϊλον τῆς ἡγεμονίας τὸν Γοδοφρεῖδον Βιλλαρδουῖνον.

»τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν νὰ τοῦ τὴν παραδώσῃς,
»κ᾽ ἐσὺ τότες γὰρ νὰ κρατῇς τὸν τόπον σου ἀπ᾽ ἐκεῖνον.
»Εἰ δὲ περάσῃ ὁ καιρός, τὸ τέρμενο τοῦ χρόνου,
»κι οὐδὲν ἀπέλθῃ ἐδῶ κανεὶς τήν ἀφεντίαν νὰ ἐπάρῃ,
»θέλω γὰρ καὶ ὀρέγομαι κ᾽ ἐδῶ σὲ τὸ στερεώνω,
»νὰ μείνῃς κύριος ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἀφέντης κληρονόμος».
[§ 126] Ἐνταῦτα γὰρ καὶ ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
τὸν Καμπανέση προκυνᾷ, εἶπεν κ᾽ εὐχαριστᾷ τον
διὰ τήν τιμὴν καὶ ἔπαινος, ἅπερ τοῦ ἐμαρτύρα,
καὶ δεύτερον διὰ τὴν δωρεὰν ὅπου ἔποικεν εἰς αὖτον·
τὸ γὰρ παλιάτζο τοῦ Μορέως, τὴν ἀφεντίαν τοῦ τόπου,
αὐτὸς τὰ ἐπαράλαβεν, ὡς τὸ εἶπε ὁ Καμπανέσης·
ὥρισε, ἔγραψαν τὰ χαρτία, τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες·
μεθ᾽ ὅρκου γὰρ τὰ ἔποικαν κ᾽ ἐνταῦτα τὰ ἐβουλλῶσαν
οἱ φλαμουριάροι κ᾽ οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου
[§ 127] Κι ὅσον τὲς ἐκατέστησαν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες,
ὁ Καμπανέσης ὤρθωσε κ᾽ ἐμίσσεψε κ᾽ ἐδιάβη·
οὐδὲν ἠθέλησε ποσῶς νὰ ἐπάρῃ μετ᾽ ἐκεῖνον
μόνον καὶ δύο καβαλλαρίους καὶ δώδεκα σιργέντες·
μὲ κάτεργον ἀπέρασεν, τῆς Βενετίας ἀπῆλθεν
κ᾽ ἐδιάβη ὁλόρθα εἰς τὴν Φραγκίαν ἐκεῖσε εἰς τὴν Τσαμπάνιαν,
κ᾽ ἐνέμεινε ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἀφέντης εἰς τὸν τόπον.
[§ 128] Ἀφότου γὰρ ἐνέμεινεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
μπάϊλος κι ἀφέντης τοῦ Μορέως, καθὼς σε ἀφηγοῦμαι,
στὴν Ἀνδραβίδα ὥρισε νὰ σωρευτῇ ὁ λαός του,
ὅπου ἦτο ἐτότε εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς ἀφεντίας ὅπου ἦτον·
καὶ ὅσον ἐγίνη ἡ ἕνωσις μικρῶν γὰρ καὶ μεγάλων,
εἶπεν κ᾽ ἠφέραν το βιβλίον, ὅπου ἦτο ἡ μερισία
ἐγράφως γὰρ τοῦ καθενός, τὸ τί τοῦ ἐπαρεδόθη
νὰ ἔχῃ καὶ νομεύεται παρὰ τοῦ Καμπανέση.

1881. ἀφεντία 82. καὶ ἐσὺ πάλιν 83. τέρμενον 84. ἐδῶ τινὰς τὸν τόπον 85. ἐδῶ τὸ στερεώνω 86. κύρης ἀπ᾽ ἐμὲν 87. μισὲρ Τζεφρὲς 88. προσκυνεῖ, μυριοευχαριστεῖ τον 89. καὶ ἔπαινον 91. μπαϊλᾶτον... ἀφεντία 92. τὸ ἐπαράλαβεν, ὡς εἶπε ὁ Κ. 93. ἔγραψαν χαρτὶ τῶν συμφωνῶν ἐκείνων 94. τὰ ἐποίησαν οὕτως τὰ ἐβ. 95. οἱ φλ. ἀρχιερεῖς 96. ὅσον ἐκατέστησεν 97. ὤρθωσεν, ἐδιάβηκεν ἐκεῖθεν, 98. ἠθέλησεν μποσῶς μετ᾽ αὖτον νὰ ἐπάρῃ 99. μόνον δύο καβ... σεργέντες· 1900 ἐπέρασεν, ὑπάει τῆς Βενετίας, 1. καὶ ἐδιέβηκεν ὀρθὰ ἐκεῖ εἰς τὴν Τσαμπ. 2. κ᾽ ἔμεινεν ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 4. ἀφέντης τε καὶ μπάϊλος καθὼς τὸ ἀφ. 5. νὰ συναχτῇ ὁ λαός του 6. τότε τὸ σκαμνὶ 7. μικρῶν τε καὶ μεγ. 8. εἶπεν καὶ φέρνουν τὸ βιβλίο που ἦτο ἡ μοιρασία 9. καθενός, τί τὸν ἐπαραδῶκαν 10. νὰ ἔχῃ νὰ νομ.

Ἐν τούτῳ ηὑρέθησαν ἐκεῖ ὅπου ἦσαν προνοιασμένοι·
Ὁ πρῶτος ὅπου ἔγραφεν ἦτο ὁ μισὶρ Γαρτιέρης,
ντὲ Ροζήερες ἦτον τὸ ἐπίκλην του, οὕτως τὸν ὠνομάζαν·
εἶχεν εἰκοσιτέσσαρα καβαλλαρίων τὰ φίε,
στὴν Μεσαρέαν τοῦ ἐδόθησαν· κάστρον ἐποῖκε ἐκεῖσε,
κι ὠνόμασε τὴν Ἄκοβαν· οὕτως τὴν ὀνομάζουν.
Ἀπαύτου ἐδόθησαν ὁμοίως τοῦ μισὶρ Οὔγκου ἐκείνου
ντὲ Μπρίερες ἦτον τὸ ἐπίκλην του εἰς τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγον·
εἰκοσιδύο καβαλλαρίων τὰ φίε τὸν ἐδῶκαν.
Τὸ παραλάβει τὲς προνοῖες ἔχτισε κάστρο ἐκεῖσε,
Καρύταιναν τ' ὠνόμασαν, οὕτως τὸ λέγουν πάλε.
Ἐκεῖνος υἱὸν ἐγέννησε, μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκεῖνον
ἀφέντην τῆς Καρύταινας, οὕτως τὸν ὠνομάζαν,
ὅπου ἦτον εἰς τὴν Ρωμανίαν ἐξάκουστος στρατιώτης.
Ἀπαύτου πάλε ἔγραφεν τρίτος μπαροῦς ἐκεῖνος
μισὶρ Γυλιάμο τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλη εἶχε Ἀλλαμάνος·
ἡ Πάτρα γὰρ τοῦ ἔγραφεν νὰ ἔχῃ καὶ ἀφεντεύῃ
μὲ ὅλην της τὴν διακράτησιν τοῦ ἐδόθη νὰ τὴν ἔχῃ.

1911. εἰς τοῦτο εὑρέθησαν 12. μισὲρ Γαλτιέρης, 13. ντὲ Ροντζέρης τὸ ἐπ... ὀνομάζουν 14. εἴκοσι τέσσαρα... φέη, 15. στὴν Μεσαρίαν τὰ ἔδωκαν, κάστρον καλὸν ἐποῖκεν 16. τὴν λέγουν πάλιν. 17. Πάλι ἀπαύτου... μισὲρ Οὔγγου 17. ντὲ Πριέρης τὸ ἐπίκλη 19. τοῦ ἐπαραδῶκαν. 20. ἐκεῖθε 21. τ' ὠνόμασεν· οὕτως γαρ καὶ τὸ λέγουν. 22. Αὐτὸς ἐγέννησεν υἱὸν μισὲρ Τζεφρὲ 23. ἀφέντη τῆς Κ. 26. μισὲρ Γουλιάμον... τὸ ἐπίκλη Ἀλλαμάνος· 27. νὰ ἔχῃ νὰ ἀφεντεύῃ 28. ἔγραφεν νὰ τὴν ἔχῃ.

1912. ἑξ. Τὰ ἀκριβῆ ὀνόματα τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων φεουδαρχῶν ἔχουσι κατὰ σειρὰν ὡς ἑξῆς:

1) Gautier de Rosières, baron de Mategrifon (στ. 1912 ἑξ.).
2) Hughes de Bruyères, baron de Cariténa (στ. 1916 ἑξ.).
3) Gautier Aleman, baron de Patras (στ. 1926).
4) Mathieu de Walincourt de Mons, baron de Veligourt (στ. 1929 ἑξ.).
5) Guillaume de Morlay, baron de Nicli (στ. 1933 ἑξ.).
6) Guy de Nivelet baron de Géraki (στ. 1935 ἑξ.).
7) Othe de Tournay, baron de Calavryta (στ. 1939 ἑξ.).
8) Hughes de Lille de Charpigny, baron de Vostitza (στ. 1941).
9) Luc seigneur de Gritzena (στ. 1944 ἑξ.).
10) Jean de Neuilly, baron de Passavant (στ. 1946 ἑξ.).
11) Robert de Trémolay, baron de Chalandritza (στ. 1949 ἑξ.).

Ἐπὶ πλέον δὲ ἐδημιουργήθησαν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ βαρωνίαι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων, ὡς καὶ αἱ τοιαῦται τῶν ἱεροπολεμικῶν ταγμάτων τῶν Σπιταλιωτῶν, τῶν Ναϊτῶν καὶ τῶν Τευτόνων, (στ. 1951—1961). Ὑπάρχουν ἀρκεταὶ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φεούδων κλπ. μεταξὺ τῶν διαφόρων παραλλαγῶν τοῦ Χρονικοῦ καὶ δὴ τοῦ Ἀραγωνικοῦ. (Πρβλ. Ἀραγ. § 117—135).

'Απαύτου ἐδόθη ἡ μπαρουνία μισὶρ Μαΐου ἐκείνου·
ντὲ Μοῦς εἶχεν τὸ ἐπίκλην του, οὕτως τὸν ὠνομάζαν·
τὸ κάστρον τῆς Βελίγοστης καβαλλαρίων τεσσάρων
τὰ φίε νὰ τὰ ὑποκρατοῦν καὶ φλάμουρον βαστάζῃ.
'Απαύτου πάλε ἔγραφεν ἄλλος μισὶρ Γουλιάμος
νὰ ἔχῃ τὸ κάστρον τοῦ Νικλίου κι αὐτὸ μὲ ἔξι φίε.
Ἄλλος πάλε ἀπὸ αὐτοῦ ἔγραφεν στὸ βιβλίον·
μισὶρ Γγιοῦν τὸν ἔλεγαν ντὲ Νιβηλὲ τὸ ἐπίκλην·
ἔξι φίε τοῦ ἐδόθησαν νὰ ἔχῃ εἰς τὴν Τσακωνίαν·
κάστρον ἔχτισεν ἐκεῖ, τὸ ὠνόμασεν Γεράκι.
Τὸν μισὲρ Ὄτον ντὲ Ντουρνᾶ ἐπρόνοιασεν ὡσαύτως
νὰ ἔχῃ τὰ Καλάβρυτα καὶ φίε δέκα καὶ δύο.
'Απαύτου ἔγραφεν ὁμοίως ὁ μισὶρ Οὔγκος ντὲ Λέλε
νὰ ἔχῃ ὀχτὼ καβαλλαρίων φίε εἰς τὴν Βοστίτσαν·
ἀφῆκεν τὸ ἐπίκλην του, ντὲ Τσερπηνὴ ὠνομάστη.
Τοῦ μισὶρ Λούκα ἐδόθησαν τέσσαρα φίε καὶ μόνον,
τῶν Λάκκων τὴν περιοχὴν νὰ ἔχῃ τῶν Γριτσένων.
Τοῦ μισὶρ Ντζᾶ γὰρ ντὲ Νουηλὴ ὁ Πασαβὰς τοῦ ἐδόθη
(620) καὶ τέσσαρα φίε νὰ κρατῇ, φλάμουρον νὰ βασταίνῃ,
νὰ ἔνι πρωτοστράτορας, νὰ τὸ ἔχῃ ἰγονικόν του.
Τοῦ μισὶρ Ρουμπέρτου ντὲ Τρεμουλᾶ τέσσαρα φίε τοῦ ἐδῶκαν·
τὴν Χαλανδρίτσαν ἔχτισεν κ' ἐλέγαν τον ἀφέντην.
Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ὁσπιταλίου τέσσαρα φίε τοῦ ἐδῶκαν·
τοῦ Τέμπλου ἄλλα τέσσαρα φλάμουρον νὰ σηκώνῃ·
εἶθ' οὕτως γὰρ ἐδόθησαν κι αὐτῶν τῶν 'Αλλαμάνων
τέσσαρα φίε τοῦ νὰ κρατοῦν στὰ μέρη Καλομμάτας.
Τοῦ μητροπολίτη τῆς Πατροῦ μετὰ τοὺς κανονίκους
ὀχτὼ φίε καβαλλαρίων τοῦ ἔδωκαν νὰ ἔχῃ·
ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὤλενας τέσσαρα φίε τοῦ ἐδῶκαν,
καὶ τῆς Μεθώνης ἀλλὰ δὴ κ' ἐκείνου τῆς Κορώνης.

1930. Ραιμοῦν 32. νὰ ὑποκρατῇ... φλάμπουρον νὰ βαστάζῃ 34. μὲ ἔξι φέη. 35. ἔγραφε εἰς τὸ βιβλίο. 36. ντὲ Νέβελε 37. στὴν Τσακωνίαν 38. γαρ ἔχτισεν ἐκεῖ τὸ ὄνομα Γ. 39. μισὲρ Ὄντο ντὲ Ντουρνᾶ 40. με φίε δέκα δύο 41. ὁμοίως ἔγραφεν... μισὲρ Οὔγγος ντὲ Λέλε, 43. ντε Τσέρμπουνη 44. μόνον τέσσαρα φέη, 46. Τὸν μισὲρ Τζὰν δὲ Νούουλη τὸν Πασσαβᾶν ἐδῶκαν 47. φλάμπουρον νὰ βαστάζη 48. νὰ τάχῃ γονικόν του 49. Μισὲρ Ρουμπέρτον δὲ Τρέμουλα... φέη ἐδῶκαν· 50. Κι' ἀφέντη τὸν ἐλέγαν. 1951. 'Ιωάννη τοῦ Σπιταλίου... φέη ἐδῶκαν· 52. φλάμπουρον νὰ βαστάζῃ· 54. φέη νὰ κρατοῦν... Καλαμάτας. 55. Μητροπολίτου τῆς Π. 56. φίε ὀχτὼ καβ 57. τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ὠλ. 58. Μοθώνης ἄλλα δύο.

1945. Περὶ Λάκκων περιοχῆς καὶ Γριτσένων βλέπε Εὐρετήριον.

πρὸς τέσσαρα τοὺς ἔδωκαν μετὰ τοὺς κανονίκους·
εἶθ' οὕτως τῆς Βελίγοστης κ' ἐκεῖνος τοῦ 'Αμυκλίου
ὅλοι πρὸς τέσσαρα εἴχασιν σὺν τῆς Λακοδαιμονίας,
'Ετοῦτοι ὅλοι, ὅπου μὲ ἀκούεις καὶ λέγω κι ὀνομάζω,
εὑρέθησαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Καμπανέση ἐκείνου
ἐγράφου εἰς τὸ ρουντζέστρο του, ὅπου ἦσαν προνοιασμένοι
Οἱ καβαλλάριοι, ὅπου εἴχασιν πρὸς ἕνα φίε ὁ καθένας,
καὶ οἱ σιργέντες ἀλλὰ δή, ὅπου ἦσαν προνοιασμένοι,
οὐδὲν τοὺς ὀνομάζομεν διὰ τὴν πολυγραφίαν.
[§ 129] Κι ἀφότου ἀναγνώσασιν ἐκεῖνο τὸ ροντζένστρο,
ἐζήτησε ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς βουλὴν τῶν κεφαλάδων,
ὡσαύτως καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἐκείνων τῶν ἐπισκόπων,
τὸ πῶς νὰ καταστήσουσιν καὶ πῶς νὰ κατορθώσουν
τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν ἀφορμήν, τὸ πῶς θέλουν δουλεύει
ἐκεῖνοι, ὅπου εἶχαν τὲς προνοιες, ὅπερ τοὺς ἐπρονοιάσαν,
διὰ νὰ βασταίνουν ἅρματα, τὸν τόπον νὰ φυλάττουν·
ἐπεὶ ἂν οὐδὲν φυλάγεται ὁ τόπος, ποῦ ἐκερδίσαν
μὲ τὰ ἅρματα καὶ τὴν στρατείαν, πάλιν τὸν θέλουν
ἀχάσει.
'Εν τούτῳ μὲ κοινῆς βουλῆς καὶ διάκρισης μεγάλης
εἴπασιν κ' ἐδιόρθωσαν καὶ περιεστήσανέ το·
ὅτι ὅσοι γὰρ καὶ εἴχασιν πρὸς τέσσαρα τὰ φίε,
φλάμουρα νὰ βασταίνουσιν καὶ φλαμουριάροι νὰ εἶναι,
νὰ ὀφείλῃ ἔχει ὁ κατὰ εἷς μετὰ τὸ φλάμουρόν του
καβαλλάρη ἕνα μετ' αὐτὸν [illegible] δώδεκα σιργέντες,
κι ὅσοι κρατοῦσιν κ' ἔχουσι [illegible]νω τῶν φίε τεσσάρων,
νὰ διδουν κ' ἐκπληρώσουσ[illegible] τὸ καθένα φίε
σιργέντες δύο εἰς ἄλογα [illegible] ἐ[illegible]αν καβαλλάρην.
Κ' οἱ καβαλλάροι ὅπου κρατοῦν πρὸς ἕνα φίε ὁ καθένας,
ἀτός του ὀφείλει καὶ χρεωστ[illegible] δ[illegible]υλεύει διὰ τὸ χρέο του·
ὡσαύτως καὶ τοὺς λέγουσιν σ[illegible]γέντες τῆς κουγκέστας,
ὁ κατὰ εἷς νὰ ἐκπληρῇ δουλ[illegible]α μὲ τὸ κορμί του.

1960. κι' αὐτὸ τοῦ 'Αμυκλίου 61. εἰχ[illegible] λακεδαιμονίας 62. Παραλείπεται ὁ στίχος. 64. ριτζίστρο του, ποῦσαν 65. ὁ καθεὶς ἕνα φίε, 66 οἱ σεργέντες.... ποῦσαν 67. [illegible]μάζομε 68.' Αφῶν γαρ... το ριτζιστρο, 70. ἐκείνων τῶν ἐπισκοπων 72. πρᾶξιν τε καὶ ἀφ. 73. ὅπου τὲς ἐπρον. 74. τοῦ νὰ βαστάξουν ἄρ. 75. φυλάττεται ἐκερδίσαν 76. καὶ μὲ στρατείαν... τὸν θέλουν χάσειν. 78. εἶπᾶσιν καὶ ὡρθώσασιν... ἐπερίστησάν το· 79. ὅσοι καὶ ἂν εἴχασιν 80. φλάμπουρον να β. φλ. νᾶναι, 81. ὁ καθεὶς 82. σεργέντες· 83. κρατοῦν καὶ ἔχουσιν 84. καὶ νά ἐκπληροῦν εἰς τὸ καθ. 85. καὶ νὰ ἐκπληροῦν εἰς τὸ καθ. 86. ἕνα φίε καθένα 87. δουλεύει διὰ τὸ φίε του 88. σεργέντες 89. Παραλείπεται ὁ στίχος.

[§ 130] Εἴπασιν δὲ κ' ἐδιώρθωσαν διὰ τὸ ἦσαν εἰς τὴν μάχην,
τὸ μὲν διὰ νὰ φυλάττουσιν ἐκεῖνα ὅπου ἐκερδίσαν,
καὶ τὸ ἄλλο νὰ κερδέζουσιν ἐκεῖνα γὰρ τὰ οὐκ ἔχουν,
ὅτι νὰ στήκεται ἡ δουλεία τὸν χρόνον ὅλον λέγω,
εἰς τέτοιον τρόπον κι ἀφορμὴν ὡσὰν τὸ καταλέγω.
Ὅτι ἐκ τοὺς μῆνας δώδεκα, ὅπου ἔχει ὁ χρόνος ὅλος,
νὰ ἐκπληρώνῃ ὁ κατὰ εἷς τοὺς τέσσαρους γὰρ μῆνας
εἰς γαρνιζοῦν καθολικήν, ἔνθα ἀρέσει τοῦ ἀφέντη·
τοὺς δὲ τοὺς ἄλλους τέσσαρους νὰ ἀπέρχεται εἰς φουσσᾶτο,
ἔνθα χρήζει καὶ βούλεται τοῦ προνοιατόρου ὁ ἀφέντης·
τὸ δὲ τὸ τρίτον τοῦ χρονοῦ, τοὺς τέσσαρους γὰρ μῆνας,
ὀφείλει ὁ προνοιάτορας νὰ ἔνι ὅπου θέλει.
Διὰ τοῦτο γὰρ ὅπου εἴπασιν, νὰ δουλεύῃ ὅλον τὸν χρόνον,
ἔνι διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ ἀφέντη, ὅπερ ἔνι,
ἀπο τοὺς μῆνας δώδεκα νὰ ἐπαίρνῃ ὅποιους θέλει.
[§ 131] Οἱ δὲ ἐπίσκοποι κ' ἡ Ἐκκλησία, τὸ Τέμπλο κι Ὁσπιτάλια,

1990. ὑπᾶσιν καὶ ὠρθώσασιν δι' οὗ εἶχαν εἰς μάχην. 91. μὲν γάρ... τὰ ἐκερδίσαν, 92. καὶ ἄλλο νὰ κερδίσουσιν ἐκεῖνα τὰ οὐκ εἶχαν, 93. νὰ στέκεται 94. Παραλείπεται ὁ στίχος. 95. μῆνας τοὺς δώδεκα, τοὺς ἔχει 96. ὁ καθεὶς... τέσσερίς του 97. καθολική, ἔνθα τοῦ ἀφέντη ἀρέσει 98. τέσσερις νὰ πᾶνε εἰς τὸ φ. 2002. Διὰ τοῦτο ὅπως εἴπασιν, δουλεύει 3. τοῦ ἀφέντη ὅπου παίρνει 4. νὰ παίρνῃ οἵους θ. 5. Οἱ δ' ἐπίσκοποι... τὰ Σπιτάλια

2000. ἑξ. Τὸ γαλλ. κείμενον προσθέτει τὴν ἐπιφύλαξιν: sans passer mer. (Γαλλ. Χρον. § 130). Πράγματι οἱ φεουδάρχαι τοῦ Μορέως δὲν ἠδύναντο ν'ἀπομακρυνθοῦν τῆς χώρας ἀπὸ θαλάσσης, πλὴν μόνον νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς Ἁγ.Τόπους.'Αλλὰ καὶ πάλιν ὤφειλον νὰ ἐπιστρέψουν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους καὶ μιᾶς ἡμέρας,ἄλλως ἔχανον τὰ εἰσοδήματα ἑνὸς ἔτους,ἔχανον δὲ ἐντελῶς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς χώρας των δικαιώματά των ἐν περιπτώσει παραμονῆς ἔξω τοῦ Μορέως ἐπὶ διάστημα ὑπερβαῖνον τὰ 2 ἔτη καὶ 2 ἡμέρας. ('Αρ.Χρον.§140).

2004. Αἱ διάφοροι παραλλαγαὶ τοῦ Χρονικοῦ δὲν συμφωνοῦν ἀπολύτως ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν διαφόρων φεουδαρχῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ 'Αραγ. Χρον., τὸ ὁποῖον μάλιστα παρέχει λεπτομερεστέρας πληροφορίας καὶ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τιμαρίων ('Αραγ. § 117—140). Περὶ τῶν ἀνωτέρω διαφόρων τούτων τιμαριούχων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων καὶ δικαιωμάτων τῶν λίζιων ἐν γένει διαφωτιστικαὶ πληροφορίαι παρέχονται ἐν Μίλλερ: Ἱστορίᾳ τῆς Φραγκοκρατίας Α' 77 ἑξ. (μετάφρ. Λάμπρου).

Εἰδικώτερον τὸ 'Αραγ. Χρον. (§ 134) ἀναφέρει ἐπιπροσθέτως ὅτι ἀρκετὰ φέουδα παρεχωρήθησαν καὶ εἰς Ἕλληνας, ὅτι οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ πάροικοι παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις των ὡς καὶ πρὶν καὶ ὅτι ἄθικτα διετηρήθησαν τὰ Ἑλληνικὰ μοναστήρια καὶ ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος.

οὐδὲν ὀφείλουσιν ἐκπληρεῖν εἰς γαρνιζοῦν δουλείας·
τὸ δὲ εἰς ἁρμάτων συμμαχίας κ' εἰς κούρση κ' εἰς πολέμους,
ἔνθα ὁ ἀφέντης τοῦ χρειαστῇ καὶ χρείαν τοῦ τόπου, κάμνει,
ὀφείλουν εἶσται πανταχοῦ ὡσὰν κ' οἱ προνοιατόροι.
Ὡσαύτως ἐπερίστησαν κ' ἐτοῦτο τὸ κεφάλαιον·
ὅτι οἱ προεστοὶ κ' οἱ ἐπίσκοποι ὅλων τῶν ἐκκλησίων
φλάμουρα νὰ βαστάζουσιν εἰς ἀφορμὴν τῆς μάχης·
τὸ δὲ εἰς βουλὴν τῆς ἀφεντίας κ' εἰς κρίσεις γὰρ τοῦ τόπου
ὀφείλουν εἶσται γὰρ αὐτοὶ ὡσὰν κ' οἱ φλαμουριάροι,
ἄνευ γὰρ τῶν φονικῶν κρίσεών τε κ' ὑποθέσεων,
ὅπου οὐκ ἔπρεπεν κἂν ποσῶς νὰ κρένουν οἱ ἐπισκόποι.
[§ 132] Κι ἀφότου ἀπεκατέστησαν τὰ ὅσα σὲ ἀφηγοῦμαι,
ὥρισεν ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς μικρούς τε καὶ μεγάλους,
ὅλοι νὰ οἰκονομηθοῦν τοῦ νὰ ἔχουν φουσσατέψει,
τοὺς τόπους ὅπου ἐπρονοιάστησαν νὰ τοὺς ἔχουν κερδίσει,
κ' ἐκείνους ὅπου οὐκ εἴχασιν νὰ θέλουν κουγκεστήσει.
Καὶ ὅσον ἐφουσσάτεψαν, ὡρθῶσαν καὶ ὑπαγαίναν
μὲ τὴν βουλὴν γὰρ τῶν Ρωμαίων, ὅπου ἐξεύραν τοὺς τόπους,
ὁλόρθα εἰς τὴν Βελίγοστην ἐκεῖ τοὺς ἀπεσῶσαν·
εἰς χαμοβοῦνι ἐκοίτετον τὸ κάστρο ἐκεῖνο ἐτότε·
μὲ πόλεμον τὸ ἐπήρασιν, ὀλίγοι ἐπροσκυνῆσαν.

2006. οὐδὲν ὀφείλουν ἐκπληρεῖ 7. ἁρμάτω συμμαχίας... καὶ πολέμους 8. ὁ ἀφ. χρεωστεῖ καὶ χρεία 9. καὶ οἱ προν. 10. ἐκατέστησαν 11. ὅτι οἱ ἐπισκ. καὶ προεστοὶ ὅλοι οἱ κεφαλᾶδες, 12. νὰ βασταίνουσιν 14. ὀφείλουν εἶναι καὶ αὐτοὶ 15. ἄνευθεν κρίσες φονικὲς καὶ κρίσες τῶν αἱμάτων 16. ὅποιον οὐ πρέπει κἂν μποσῶς 17. Παραλείπεται ὁ στίχος. 18. μισὲρ Τζεφρὲς μικρῶν τε καὶ μεγάλων, 19. διὰ νὰ φουσσατέψῃ, 20. τοὺς τόπους τοὺς ἐπρονοίασαν 21. τὸ νὰ τοὺς κουγκεστήσῃ. 22. νὰ ὑπᾶσιν 23. μετὰ βουλῆς... ὅπου ἤξευραν 24. στὴν Βελίγοστην 25. Εἰς χαμοβοῦνιν ἔστεκε τότε τὸ κ. ἐκ.

2010 ἑξ. Σχετικῶς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τιμαριούχων καὶ τὴν προκύψασαν διαφωνίαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ πρίγκιπος βλέπε περαιτέρω εἰς τὰ περὶ κατασκευῆς τοῦ κάστρου τοῦ Χλουμουτσίου, (στ. 2626—2720).

2024. Ἡ Βελίγοστη ἢ Βελιγοστή, (γαλλιστὶ Veligourt), κατόπιν τῶν ἐρευνῶν τοῦ Buchon ἐν Πελοποννήσῳ, (βλέπε Buchon, La Grèce continentale et la Morèe σ. 481), ἐθεωρεῖτο βέβαιον ὅτι ἔκειτο Δ. τοῦ Λεονταρίου καὶ πλησιέστατα τοῦ χωρίου Σαμαρᾶ, τοῦ Δήμου Φαλαισίας, τὸ ὁποῖον μάλιστα, ἀπὸ τοῦ 1918, μετωνομάσθη εἰς Βελιγοστήν. Ἤδη ὅμως ἡ ἀκριβὴς αὐτῆς θέσις ἀμφισβητεῖται. Λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου παρέχει ὁ Σ. Δραγούμης, Χρονικοῦ Μορέως τοπωνυμικὰ κλπ. (σ. 69—84). Πρβλ. καὶ Μίλλερ, Ἱστορία Φραγκοκρατίας Α, 42 καὶ ὑποσημ. 1.

'Απαύτου ὁλόρθα ἐδιάβησαν ἐκεῖσε εἰς τὸ Νίκλι·
ἐκεῖνο εἰς κάμπο ἐκοίτετον· τὸ ἰδεῖ γὰρ τὰ φουσσᾶτα,
τὰ φράγκικα καὶ τῶν Ρωμαίων, ὅπου ἦσαν μετ' ἐκείνους,
οἱ ἄρχοντες γὰρ τοῦ 'Αμυκλίου τοὺς πύργους ἀφιρῶσαν
μὲ τὸν λαὸν καὶ ἅρματα ὅπου εἴχασιν μετ' αὔτους.
Οἱ τοῖχοι ἦσαν ὑψηλοί, ὅλοι μὲ τὸ χορῆγι·
ἐστάθησαν. εἰς πόλεμον μὲ προθυμίαν μεγάλην,
ἡμέρας τρεῖς ἐκράτησαν τὸν πόλεμον τοῦ κάστρου
κι οὐδὲν ἠθέλησαν ποσῶς τοῦ νὰ παραδοθοῦσι.
'Ιδὼν τοῦτο ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὥρισε καὶ ἠφέραν ξύλα,
νὰ ποιήσουν σκρόφες ἀλλὰ δὴ ὁμοίως καὶ τριπουτσέτα·
ὤμοσεν γὰρ στὸν ὅρκον του ἀπέκει οὐ μὴ μισσέψῃ
ἕως οὗ νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ σπαθίου τὸ κάστρον τοῦ Νικλίου,
κ' εἰ μὲν τὸ ἐπάρῃ ἀπὸ σπαθίου, ψυχὴν μὴ ἐλεημονήσῃ.
'Ακούσων ταῦτα οἱ Ρωμαῖοι ὅπου ἦσαν μὲ τοὺς Φράγκους,
ὅπου εἴχασιν γὰρ συγγενοὺς ἐκεῖ ἀπέσω εἰς τὸ κάστρον,
σύντομα τοὺς ἐμήνυσαν κ' ἐπληροφόρεσάν τους,
ὅτι ἐὰν τὸ κάστρο οὐ δώσουσιν καὶ νὰ παραδοθοῦσιν,
καὶ πιάσουν το ἀπὸ σπαθίου, ὅλοι εἶναι ἀποθαμένοι.
Κι ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἅπαντες ἐκεῖνοι οἱ Νικλιῶτες,
βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ, τὸ κάστρο ἐπαραδῶκαν,
μὲ συμφωνίες τὸ ἔδωκαν νὰ ἔχουν τὰ ἰγονικά τους.
Καὶ ὅσον ἐπαράλαβεν ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς τὸ Νίκλι,
ὥρισεν κ' ἐσωταρχίσαν το, ὡς ἔπρεπεν κι ἁρμόζει·

2027. 'Απ' αὐτοῦ ἐδιέβησαν ἐκεῖσε εἰς τὸ Νίκλιν 28. αὐτὸ εἰς κάμπον ἔστεκεν, κι' ὡς εἶδον τὰ φ. 29. τῶν Ρωμαίων, τὰ ἦσαν μετὰ κείνων 30. εὐτὺς πύργους ἀφίρωσαν οἱ ἄρχοντες Νικλίου 32. μὲ τὸν ἀσβέστην 33. στὸν πόλεμον ἐστάθηκαν 34. ἡμέρες 35. καὶ οὐκ ἠθέλησαν... παραδοθοῦσιν 36. 'Ως εἶδεν ὁ μισὶρ Τζ. ὁρίζει φέρνουν ξύλα, 37. νὰ ποίσουν... μᾶλλον καὶ τριμπουτσέτα 38. ὤμοσεν εἰς τὸν ὅρκον του 39. ἕως νὰ πάρῃ 40. καὶ ἂν τὸ πάρῃ ἀπὸ σπαθί, ψυχὴ μὴ ἐλεήσῃ. 41. ὡς τὸ ἠκοῦσαν... ὁποῦσαν 42. καὶ συγγενοὺς ἐκεῖσε εἰς τὸ κάστρο, 43. καὶ ἐβεβαίωσάν τους, 44. ὅτι τὸ κάστρο 45. καὶ πάρουν τους ἀπὸ σπαθί, ὅλοι εἶν' θανατωμένοι. 46. Καὶ οὕτως ὡς τὸ ἤκουσαν αὐτοὶ οἱ Νικλιῶτες, 47. βουλὴν ἐπῆραν ἐνομοῦ...ἐπαρεδῶκαν, 48. Παραλείπεται τὸ πρῶτον ἥμισυ στίχου,...νὰ ἔχουν τὰ γονικά τους 49. Παραλείπεται ὁ στίχος. 50. κ' ἐσωτάρχισαν τὸ κάστρο ὡς ἁρμόζει

2027. Περὶ Νικλίου λεπτομερεῖς πληροφορίας παρέχει ὁ Σ. Δραγούμης, (Χρον. Μορέως, τοπων. κλπ. σελ. 84—94), ὡς καὶ ἐπιτυχῆ δικαιολόγησιν τῆς ἐν στίχ. 2030 καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ ἀπαντώσης μορφῆς «'Αμύκλιον», (βλέπε αὐτόθι σελ. 92—93 καὶ ὑποσημ. 1). Δὲν εἶναι ὅμως ἀσφαλῆ τὰ ὑποστηριζόμενα ὅτι τὸ Νίκλι ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μόνον κάστρον καὶ κατόπιν ἱδρύθη πόλις, (αὐτόθι σελ. 86—88), ὡς καὶ ἀνάλογος ἄποψις περὶ Βελιγοστῆς. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 1715).

κ᾿ ἐν τούτῳ ἐμίσσεψε ἀπ᾿ ἐκεῖ κ᾿ ἐδιάβηκεν ὁλόρθα
ἐκεῖσε εἰς τὴν Λακοδαιμονία, χώρα ἦτον μεγάλη,
μὲ πύργους καὶ καλὰ τειχέα, ὅλα μὲ τὸ χορῆγι·
πολλὰ γὰρ ἀφιρώσασιν νὰ μὴ παραδοθοῦσι.
῾Ημέρες πέντε ἐποιήσασιν οἱ Φράγκοι ἐκεῖ τὸν γῦρον
μὲ πόλεμον ἀδιάλειπτον, ἡμέραν γὰρ καὶ νύχταν,
τὰ τριπουτσέτα ἐστήσασιν, τὰ ἤφεραν ἐκ τὸ Νίκλι·
κι ὡσὰν τοὺς ἀπεκτείνασιν κ᾿ ἐχάλασαν τοὺς πύργους,
μὲ βίαν ἐπαρεδόθησαν, μὲ συμφωνίες καὶ ὅρκον,
νὰ ἔχουσιν τὰ ὁσπίτια τους καὶ τὲς προνοῖες ὅπου εἶχαν.
Κι ἀφότου ἐπαρεδόθησαν οἱ Λακοδαιμονῖτες,
ἐκεῖσε ἀπέσω ἀππλίκεψεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἀτός του·
ὥρισεν τὰ φουσσᾶτα του κι ἀρχάσαν νὰ κουρσεύουν
τὸ μέρος γὰρ τῆς Τσακωνίας καὶ μέχρι εἰς τὸ Ἔλεος,
κ᾿ ἐκεῖσε εἰς τὰ Βάτικα κ᾿ εἰς τὴν Μονοβασίαν.
᾿Ενταῦτα ἦλθαν οἱ ἄρχοντες τῆς Λακοδαιμονίας,
ὡσαύτως γὰρ τοῦ ᾿Αμυκλίου, ὅπου εἶχαν τὲς προνοιές τους,
(740) ἐκεῖσε εἰς τὴν Τσακωνίαν κ᾿ εἰς τοὺς ἑτέρους τόπους,
ὅπου τοὺς ἐκούρσευαν ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα.
Καὶ λέγουν τοῦ μισὶρ Ντζεφρέ, εἶπαν, παρακαλοῦν τον,
νὰ ὁρίσῃ τὰ φουσσᾶτα του, νὰ πάψουσιν τὰ κούρση,
νὰ προσκυνήσουν τὰ χωρία, ἀφέντην νὰ τὸν ἔχουν.
Κ᾿ ἐκεῖνος, ὡς παμφρόνιμος, ἄκουσε τῶν ἀρχόντων,
καὶ ὥρισεν κ᾿ ἐστράφησαν ὀπίσω τὰ φουσσᾶτα.
᾿Εν τούτῳ ὁρίζει, κ᾿ ἤλθασιν οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του,
ἐκεῖνοι ὅπου ἐπρονοιάζασιν τὲς χῶρες τῶν στρατιώτων·
ἐγγράφως γὰρ τὰ ἐβάλασιν ἀπέσω εἰς τὸ ριτζένστρο
τὰ ὅσα ἐκερδίσασιν κι ὅσα ἐκουγκεστῆσαν,
ἀφότου γὰρ ἐμίσσεψεν ἐκεῖνος ὁ Καμπανέσης.
Ἔκραξεν γὰρ τοὺς ἄρχοντας, τοὺς πρώτους τοῦ Μορέως,
κ᾿ ἐρώτησέ τους ἀκριβῶς νὰ τὸν πληροφορέσουν

2051. καὶ μετὰ τοῦτο ἐκίνησεν, ὁλόρθα ὑπαγαίνει 52. Λακηδαιμονίαν· μεγάλη χώρα ἦτον, 53. τε καὶ μὲ τειχία... μὲ τὴν ἀσβέστην· 54. ἀφιρώθησαν...παραδοθοῦσιν. 55. ῾Ημέρας... ἔποικαν 56. ἡμέραν τε καὶ 57. τὰ τριμπουτσέτα... ἐκ τὸ Νίκλιν· 59. μὲ ὅρκον 60. σπίτια... προνοῖες τὲς εἶχαν. 61. Παραλείπεται ὁ στίχος. 62. ἐκεῖ ἀπέσω... μισὲρ Τζεφρὲς 63. ἄρχισαν 64. ὅλον τὸ μέρος Τσακ..."Ελος 65. κ᾿ἐκεῖσε 66. Λακιδαιμονίας. 67. καὶ τοῦ Νικλίου, τὲς προνοῖες 69. τοὺς ἐκουρσεύασιν 72. ἀφέντη 73. ἤκουσε τῶν 74. καὶ ὥρισεν, ἐστράφηκαν 75. Ὥρισε δὲ καὶ ἤλθασιν οἱ ἄρχοντες 76. ὅπου ἐπρονοίαζαν 77. γὰρ τὰ ἔλαβαν εἰς τὸ ριτζίστρο ἀπέσω 79. ἐκ τὴν καιρὸν που ἐμίσσεψεν αὐτὸς ὁ Κ. 80. ᾿Ελάλησε τοὺς ἄρχοντας 81. ἠρώτησέν τους

τὸ τί κάστρη ἐνεμένουσιν ὅπου οὐκ ἐπροσκυνῆσαν.
Κ᾽ ἐκεῖνοι τοῦ ἀπεκρίθησαν κ᾽ ἐπληροφόρεσάν τον·
«Τέσσαρα κάστρη ἀφέντη μας, σὲ λείπουσιν ἀκόμη·
»τὸ πρῶτον ἔνι ἡ Κόρινθος, τὸ δεύτερον τὸ Ἀνάπλι,
»τὸ τρίτο ἔνι ἡ Μονοβασία, τὸ τέταρτον τὸ Ἄργος·
»πολλὰ εἶν᾽ τὰ κάστρη δυνατά, καλὰ σωταρχισμένα·
»μὲ πόλεμον οὐκ ἠμπορεῖς ποτέ σου νὰ τὰ ἐπάρῃς.
»Λοιπὸν ἂν θέλῃ ὁ ἀφέντης μας, τὰ κάστρη νὰ τὰ ἐπάρῃ,
»κ᾽ ἡμεῖς, τὸ γένος τῶν Ρωμαίων, δοῦλοι σου νὰ ἀποθάνουν,
»τοῦτο ζητοῦμεν, λέγομεν, μεθ᾽ ὅρκου νὰ μᾶς τὸ ποιήσῃς
»ἐγγράφως, νὰ τὸ ἔχωμεν ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιά μας·
»ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροστεν, Φράγκος νὰ μὴ μᾶς βιάσῃ
»ν᾽ ἀλλάξωμεν τὴν πίστιν μας διὰ τῶν Φραγκῶν τὴν πίστιν,
»μήτε ἀπὸ τὰ συνήθειά μας, τὸν νόμον τῶν Ρωμαίων».
[§ 133] Ἀκούσων ταῦτα ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς καλῶς τὸ ἀποδέχτη,
μεθ᾽ ὅρκου τους τὸ ἐστερέωσεν, ἐγράφως τοὺς τὸ ἐποῖκεν.
[§ 134] Κι ἀφότου ἀπεκατέστησεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
τὰ πάντα ὅλα πράγματα Φραγκῶν τε καὶ Ρωμαίων,
τοῦ καθενὸς τὴν ὄρεξιν καὶ τὰ προνοιάσματά τους,
τόσα τὸν ἀγαπήσασιν μικροί τε καὶ μεγάλοι
διατὸ ἦτον καλοϋπόληπτος, εἰς ὅλους δικαιοκρίτης.
[§ 135] Ὅτι βουλὴν ἀπήρασιν οἱ φρονιμώτεροί τους,
τὸ πῶς νὰ τοῦ ἔμεινε ἡ ἀφεντία τοῦ τόπου τοῦ Μορέως,
διατὸ ἦτον ἄνθρωπος καλός, φρόνιμος εἰς τοὺς πάντας—
«περὶ νὰ ἔλθῃ ἐκ τὴν Φραγκίαν ὁκάποιος ρουχολόγος
»ἀπαίδευτος κι ἀδιάκριτος καὶ νὰ μᾶς σκανταλίζῃ».
Ἐν τούτῳ ἦλθαν εἰς αὐτόν, τοὺς λόγους του ἀπεσῶσαν·

2082. ἐνέμειναν πού δὲν ἐπροσκ. 83. Κι᾽ αὐτοὶ τὸν ἐσυντύχασιν ἀπόκρισιν τοιούτην· 85. τὸ ἕνα ἔναι...᾽Ανάπλιν, 86. τὸ τρίτον ἡ Μονοβ. 87... πολλὰ σωταρχισμένα· 88. οὐ δύνασαι ποτέ σου 89. Λοιπὸν ἂν θέλῃ ὁ ἀφέντης μας τὰ κ. νὰ τὰ ἐπάρῃ, 90. ἀποθάνουν 91. ζητοῦμε, λέγομε... ποίσῃς 92. ἐγράφως νὰ τὸ ἔχωμε ἐμεῖς 93. Φράγκος μὴ μᾶς βιάσῃ, 94. νὰ ἀλλάξωμεν τὴν π. μας καὶ Φράγκοι νὰ γενοῦμε». 95. Παραλείπεται ὁ στίχος 96. Ὡς ἤκουσεν ὁ μισὲρ Τζεφρὲς καλὰ 97. ὅρκου τὸ ἐποίησεν, ἐγράφως τὸ στερεώνει 98. ᾽Αφῶν...μισὲρ Τζεφρὲς 99. Φράγκων τε καὶ 2101. τόσο τὸν ἠγαπήσασιν 2. ὅτι ἦτονεποληπτικὸς 3. ὅλοι βουλὴν ἐπήρασιν 4. τὸ πῶς νὰ ἔνι 5. «᾽Αφέντην ἔχομεν καλὸν φρόνιμον 6. παροῦ νὰ ἔλθῃ 7. ἀπαίδευτος, ἀδιάκριτος, 8. Εἰς τοῦτο... πρὸς αὐτὸν

ἐκεῖνος γὰρ ἐδειλίασε πολλὰ τὴν ἁμαρτίαν
κι οὐκ ἤθελεν οὐδὲ ποσῶς αὐτὸ νὰ τὸ ποιήσῃ·
ὅμως τόσα τὸν εἴπασιν, τόσα τὸν ἐβιάσαν,
ὅτι τὸν ἐξηλώσασιν ἀπὸ τὴν διάκρισίν του·
ἐσυγκατέβη νὰ γενῇ, τὸ πρᾶγμα νὰ πληρώσῃ.
[§ 136] Ἐν τούτῳ ἐσκοπήσασιν τὸ πῶς νὰ διορθώσουν,
μὲ ποταπὴν ὑπόθεσιν νὰ ἔχουν ἐμποδίσει
ἐκεῖνον, ὅπου ἐτύχαινεν νὰ ἔλθῃ ἐκ τὴν Φραγκίαν,
νὰ ἐμποδιστῇ μὲ τίποτε τρόπον νὰ μὴ ἀποσώσῃ
ἐντὸς τοῦ τέρμενου ἐκεινοῦ ποῦ ἔστησε ὁ Καμπανέσης.
Ἐνταῦτα ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς γνωστικὸς ὅπου ἦτον,
καβαλλάριν ἀπέστειλεν ὅπου εἶχε ἰσόψυχόν του,
κ' ἐδιάβηκεν στὴν Βενετίαν ὁλόρθα εἰς τὸν Δοῦκαν.
Φιλίαν κι ἀγάπην εἴχασιν κ' ἐγνωριμίαν μεγάλην,
δωρήματα τοῦ ἀπέστειλεν, ἀξιοπαρακαλεῖ τον
νὰ ποιήσῃ πρᾶξιν τίποτε καὶ ἔμποδος νὰ γένῃ

2109. ἐδιέλυσεν 10. κι οὐδὲν ἠθέλησεν 11. τόσον τὸν εἴπασιν, τόσον 12. ἐν τὴν διάκρισίν του 13. νὰ πλερώσῃ. 14. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐσκόπησε τὸ πῶς νὰ τὸ ὀρθώσῃ. 16. ὅπου ἐπάντεχαν 17. τρόπον νά μη ἀπεσώσῃ 18. ἐντὸς τὸ τέρμενον αὐτὴ που εἶπεν 19. μισὲρ Τζεφρὲς ὡς φρόνιμος 20. ἀπέστειλεν, ἰσόψυχον τὸν εἶχε, 21. ἐδιέβην εἰς τὴν Βενετία ὁλόρθα εἰς τὸν Δοῦκα· 22. φιλίαν ἀγάπην εἴχασι καὶ γνωριμίαν 23. δωρήματα τὸν ἔστειλεν, ἀξιοπαρακλεῖ τον

2109 ἑξ. Τὰ ἐνταῦθα ἐκτιθέμενα ἐλέγχονται ὡς μὴ ἱστορικῶς ἀκριβῆ, τούλάχιστον ὡς πρὸς τὸ σύνολον. Εἶναι ἐξηκριβωμένον ἐκ διαφόρων πηγῶν καὶ μάλιστα ἔκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Ἰννοκεντίου Γ', (Epistolae, βιβλ. XIII,170), ὅτι ὁ Γουλ. Σαμπλίττης ἀναχωρῶν ἀφῆκεν ὡς βάϊλον τοῦ Μορέως, οὐχὶ τὸν Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνον, ἀλλὰ τὸν ἀνεψιόν του Οὔγωνα Σαμπλίττην. Συνέβη ὅμως ν' ἀποθάνουν σχεδὸν ταυτοχρόνως, ὁ μὲν θεῖος Γουλ. Σαμπλίττης, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Γαλλίαν, ὁ δὲ ἀνεψιὸς Οὔγων εἰς τὸν Μορέαν, κατόπιν τούτου δὲ ἐξελέγη βάϊλος, τῷ 1209, ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος. (Πρβλ. ὑποσημ. στ. 1877).

Παρὰ ταῦτα ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῦνος πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐξουσίας καὶ πρὸς ματαίωσιν πάσης διεκδικήσεως τοῦ Μορέως ἐκ μέρους τῆς χήρας τοῦ Γουλ. Σαμπλίττου, προέβη ὄντως εἰς σφετεριστικάς τινας ἐνεργείας καὶ τελικῶς κατεπάτησε τὰ δικαιώματά της. Τοῦτο ἐξάγεται ἔκ τινος περικοπῆς τῶν Ἀσσιζῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου γίνεται σχετικῶς λόγος. (Πρβλ. Beugnot, Assises de Jerusalem, Recueil des historiens des Croisades, Lois, τόμος 2ος, σ. 401, 71 ὡς καὶ Buchon Recherches historiques, τόμος Α, σ. 69 ὑποσημ. 1). Λεπτομερείας περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Σαμπλίττου καὶ τῶν διαδόχων του βλέπε ἐν Hopf, Geschichte Griechenlands, (τόμ. Α. σ. 225—240). Ἦτο ἔγγονος τοῦ Οὔγωνος Α' τῆς Καμπανίας, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ παρωνύμιον Καμπανέσης. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 1380 ὡς καὶ τὰς λοιπὰς ὑποσημ. στιχ. 1357, 1384, 1436, 1798 καὶ 1847).

’ς ἐκεῖνον ὅπου ἐτύχαινεν νὰ στείλῃ ὁ Καμπανέσης.
Ὡσαύτως γὰρ ἀπέστειλεν κι ἄλλον εἰς τὴν Φραγκίαν
εἰς φίλους γὰρ καὶ συγγενεῖς ὅπου εἶχεν στὴν Τσαμπάνιαν.
[§ 137] Ἐνταῦτα γὰρ ἀφήνω ἐδῶ νὰ γράφω καὶ νὰ λέγω
διὰ ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ διὰ νὰ σὲ καταλέξω
περὶ ἐκείνου τοῦ εὐγενικοῦ τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
τὸ πῶς ἐκατευόδωσεν, ἀφότου ἀπῆλθε ἐκεῖθεν,
ὅταν ἐδιάβη εἰς τὴν Φραγκίαν ἐκεῖ εἰς τὸ ἰγονικόν του.
[§ 138] Ἀφότου γὰρ ἐμίσσεψεν ἐκεῖνος ὁ Καμπανέσης
ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ Μορέως κ’ ἐδιάβη εἰς τὴν Φραγκίαν,
εἰς τὴν Τσαμπάνιαν ἀπέσωσε, *ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα*
Καλὰ τὸν ἀποδέχτησαν ἐκεῖνοι οἱ ἐδικοί του·
κι ἀφότου ἀναπαύτηκεν κἂν δεκαπέντε ἡμέρες,
ἐμίσσεψεν κ’ ἐδιάβηκεν στὸν ρῆγαν τῆς Φραγκίας,
Εἰς τὸ Παρὶς τὸν ηὕρηκεν μετὰ τοὺς ἄρχοντές του·
ἑωρτίαζαν τὴν Πεντηκοστήν, καθὼς τὸ ἔχουν οἱ Φράγκοι·
χαρὰν μεγάλην ἔποικεν ὁ ρῆγας γὰρ τοῦ κόντου,
διατὶ τὸν εἶδε κ’ ἔποικεν στρέμμα ἐκ τὴν Ρωμανίαν,
ὡσαύτως κι ὅλοι οἱ εὐγενικοὶ δουκᾶδες καὶ κοντᾶδες,
ὅπου ἦσασιν συντρόφοι του ὁμοίως καὶ συγγενεῖς του.
[§ 139] Κι ὅσον ἐκαταχάρησαν ἐκεῖσε γὰρ ἀλλήλως,
τὸ ὁμάντζιο ἐποίησεν τοῦ ρηγὸς ὡς διὰ τὸ ἰγονικόν του,
κι’ ἀπηλογίαν ἐζήτησεν, εἰς τὴν Τσαμπάνια ἐστράφη.
Κι ὅσον ἦλθεν στὸν τόπον του κ’ ἐσέβηκεν ἀφέντης,
διορθώνοντα τὸν τόπον του καὶ τὲς ὑπόθεσές του,

2125. εἰς αὗτον ὅπου ἔμελλεν 26. ἀπέστειλεν ἄλλον 27. εἰς φίλους του καὶ 28. Ἐνταῦτα ἄρξομαι νὰ λέγω καὶ νὰ γράφω 29. μισὲρ Τζεφρέ... καταλέξω 31. ἀφῶν ἐκεῖ ἀπῆλθεν, 32. γονικόν του 33. Ἀφῶν γὰρ ἐδιέβηκεν αὐτὸς 34. ἀπὲ τὸν τόπον...εἰς τὴν Φρ. ἀπῆλθεν, 35. ἔσωσεν 36. ἐκεῖ οἱ ἐδικοί του· 38. ἐκίνησεν ἐδιέβηκε στὸν ρῆγαν δὲ τῆς Φράτζας 39. Εἰς τὸ Παρίσι 40. τὴν Πεντ., ἑώρταζεν, ὡς τὸ ἔχουσιν 41. τιμὴν...τοῦ Καμπανέση ὁ ρῆγας, 42. ἐκ τὴ Ρωμανίαν 43. καὶ οἱ εὐγενεῖς 44. ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς του· 45. ἐκεῖσε ἀμφοτέρως 46. τὸ μάντζι ὁ ρῆγας τοῦ ἔποικεν διὰ τὸ ἰγ. 47. Παραλείπεται ὁ στίχος 48. κ’ ἐστράφη δι’ ἀφέντη,

2125. Ὁ χρονογράφος συγχέει καὶ πάλιν τὸν Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνον τὸν νεώτερον, πρὸς τὸν πρωτοστράτορα καὶ ἱστορικὸν θεῖον του Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνον. Ἡ σύγχυσις ὀφείλεται εἰς τὴν συνωνυμίαν, τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις (πρβλ. στιχ. 1384, 1515, 1847 ὡς καὶ σχετικὰς ὑποσημ.).

2133. Καμπανέσης. Εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ τοῦ Γουλ. Σαμπλίττου. (Βλέπε σχετικῶς στ. 1436 καὶ ὑποσημ. ὡς καὶ τὰς ὑποσημ. στ. 1357, 1380, 1384, 1847, 1877 καὶ 2108).

μῆνες ὀχτὼ ἐπεράσασιν, τόσους τοὺς ἐγνωμιάσαν.
Κ' ἐνταῦτα ἐθυμήθηκεν τὲς συμφωνίες ὅπου εἶχεν
μὲ ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ διὰ τοῦ Μορέως τὸν τόπον·
ἐλπίδαν εἶχεν δυνατὴν καὶ θάρρος μέγα εἰς αὖτον,
ὅτι τοῦ στείλει του κανεῖν ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του
[illegible] τὸν δεχτῇ ὡς ἀφέντη του τὸν τόπον νὰ τοῦ παραδώσῃ.
[§ 140] Ἐν τούτῳ ἀπῆρεν τὴν βουλὴν μετὰ τοὺς ἐδικούς του
τὸ ποῖον νὰ στείλῃ εἰς τὸν Μορέαν διὰ ἀφέντη καὶ δίκαιόν του.
Ὁκάποιον εἶχε ἐξάδελφον, τὸν ἔλεγαν Ρομπέρτον·
ἄνθρωπος ἦτον νεούτσικος, ἐξαίρετος εἰς πάντα.
Κράζει καὶ ρεβεστίζει τον ὁ κόντος τῆς Τσαμπάνιας·
ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ Μορέως τὴν ἀφεντίαν τοῦ ἐδῶκεν.
[§ 141] Ὥρισεν καὶ ἐγράψασιν ὅλα τὰ προβελέγκια,
ὡσαύτως τὰ παραδοτικά, τὰ ἐτύχαινεν νὰ ἐπάρῃ·
λογάριν τοῦ ἔδωκεν πολὺ καὶ φαμελίαν μετ' αὖτον,
καβαλλαρίους γὰρ τέσσαρους κ' εἴκοσι δύο σιργέντες.
Ἐκ τὴν Τσαμπάνια ἐξέβηκε εἰς τὸ ἔβγα τοῦ νοεβρίου.
[§ 142] Κι ὅταν ἦλθε εἰς τοῦ Σαβώε τὰ ὄρη νὰ ἀπεράσῃ,
(840) τὰ χιόνια ηὗρεν δυνατά, πολλὰ πηχτὰ εἰς τὰ ὄρη
ὅπου χωρίζουν τὴν Φραγκίαν ἀπὸ τὴν Λουμπαρδίαν,
κι οὐδὲν ἠμπόρεσεν ποσῶς τοῦ νὰ ἔχῃ ἀπεράσει.
Ἐν τούτῳ ἄργησεν ἐκεῖ ἕναν μῆναν καὶ πλέον,
κι ὅταν ἠμπόρεσε νὰ ἐλθῇ τὰ ὄρη νὰ ἀπεράσῃ,
ἐξῆλθεν ἐκ τὴν Λουμπαρδίαν, ὡδήγεψεν καὶ ἦλθεν,

2150. ὀχτὼ ἐπέρασεν 51. Εἰς τοῦτο ἐνθυμήθηκεν... που εἶχεν 52. μισὲρ Τζεφρὲ 53. ὀλπίδαν... δυνατὴ μέγα θάρρος 54. στείλει του τινὰν ἀπὲ τοὺς ἐδ. 55. νὰ τοῦ δώσῃ. 56. Εἰς τοῦτο ἔποικεν βουλὴν 57. ποῖον νὰ στείλῃ... ἀφέντη καὶ 58. Εἶχεν τινὰν ἐξαδ. 59. ἐξαίρετος εἰς πάντας 60. ὁ κόντες τῆς Τσ. 61. ἀπὸ τοῦ τόπου 62. προβελέντζια, 63. τἄμελλεν. 65. καβαλ. τέσσερους... σεργέντες 66. Τσαμπάνια ἐξήβηκεν στὸ ἔμπα 67. Σαβοὲ... νὰ περάσῃ 68. τὸ χιόνι... δυνατόν, πολλὰ πηχτόν, εἰς ἄκρην, 69. χωρίζει 70. καὶ οὐκ ἠμπόρεσεν... ὡς διὰ νὰ περάσῃ. 71. Εἰς τοῦτο 72. ὅταν ἠμπόρεσεν 73. ἐξῆλθεν εἰς τὴν Λ.

2158 ἑξ. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στ. 2108). Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλ. Σαμπλίττου ἡ χήρα αὐτοῦ πρὸς διεκδίκησιν τῶν τίτλων της ν' ἀπέστειλεν εἰς Μορέαν ἄνθρωπον ἰδικόν της (ἴσως τὸν Robert de Pontallier), τὸν ὁποῖον οἱ βαρῶνοι τοῦ Μορέως ἀπεμάκρυναν διὰ καταλλήλου ἀποφάσεως, ἀποκλείοντες οὕτω πρόσωπα ξένα πρὸς τὴν κατάκτησιν τοῦ τόπου. Ἡ μετάβασις τοῦ Ροβέρτου εἰς Βενετίαν, αἱ περιπέτειαι τοῦ ταξιδίου του καὶ ἡ σχετικὴ διαδικασία ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς παραλλαγὰς τοῦ Χρονικοῦ (Γαλλ. Χρον. § 140—172, Ἀραγ. 148—187).

στὴν Βενετίαν ἀπέσωσεν εἰς τὸ ἔβγα τοῦ ἰανουαρίου,
ἐλπίζοντα τοῦ νὰ εὕρῃ κάτεργον νὰ ἀπεράσῃ.
[§ 143] Ὁ δοῦκας γὰρ τῆς Βενετίας ὡς τὸ ἐπληροφορέθη
ὅτι ὁ Ρουμπέρτος ἦλθε ἐκεῖ, ὁ ἐξάδελφός του κόντου—
ἐκ τὴν Τσαμπάνιαν ἔρχεται νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸν Μορέαν—
κράζει τὸν ἀμιράλην του καὶ μυστικῶς τοῦ εἶπεν
τὸ πρᾶγμα, τὴν ὑπόθεσιν νὰ τὸν ἔχῃ ἐμποδίσει,
νὰ μὴ τοῦ δώσῃ πλευτικὸν εἰς τὸν Μορέαν ν' ἀπέλθῃ.
Ὁ δοῦκας γὰρ τὸν ἔκραξε ἐκεῖνον τὸν Ρουμπέρτον,
τιμὴν μεγάλην τοῦ ἔποικεν καὶ φιλοπροσωπίαν
νὰ ἀποθαρρέσῃ εἰς αὐτόν, νὰ τὸν ἔχῃ ἀπεργώσει,
καὶ τόσα τὸν ἐκράτησε μὲ τὰ καλά του λόγια,
μὲ τρόπους γὰρ καὶ ἀφορμὲς καὶ πρόφασες ὁμοίως,
ὅτι ἄργησε εἰς τὴν Βενετίαν κἄν δύο μῆνες καὶ πλέον.
Ἀπαύτου δὲ τοῦ ἔδωκεν κάτεργο ἀρματωμένον,
τὸ ἐτύχαινεν νὰ ἀπελθῇ ἐκεῖσε εἰς τὴν Κρήτην.
[§ 144] Καὶ ὥρισε τὸν κόμιτα, τοῦ κατέργου τὸν κύρην,
εἰς τοὺς Κορφοὺς διαβαίνοντα ἐκεῖ νὰ τὸν ἀφήκουν.
Λοιπὸν ὡσὰν σὲ τὸ λαλῶ ἐγένετον τὸ πρᾶγμα.
[§ 145] Κι ὡς τὸ ἤφερεν τὸ κάτεργον εἰς τοῦ Κορφοῦ τὸ κάστρον,
ὁ κόμιτας τὸν ἔκραξεν ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον
καὶ λέγει του· «Τὸ κάτεργον ἔσπασεν ἀπὲ κάτω,
«καὶ χρήζομαι νὰ εὐτειαστῇ νὰ τὸ καλαφατίσω·
«λοιπόν, καλέ μου ἀδελφέ, τὰ ροῦχα σου ἂς ἐβγάλουν
«νὰ ἐλαφρωθῇ τὸ κάτεργον, νὰ τὸ καλαφατίσω».
Καὶ ἐκεῖνος λογιζόμενος 'ς ἀλήθειαν τοῦ τὸ λέγει,
ὥρισεν καὶ ἐξέβαλαν τὰ ροῦχα του εἰς τὸ κάστρον,
κ' ἐκεῖνος γὰρ ἀπ'πλίκεψεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.
[§ 146] Κι ὅταν ἐπέρασε ὁ καιρὸς τῆς νύχτας γὰρ τὸ πλεῖον,

2174. στὴν Β. ἔσωσε τὸ τέλος γενναρίου, 75. ἐλπίζοντας νὰ εὑρῇ...νὰ περάσῃ. 77. ὁ Ρ. ἔφτασεν ἐξάδελφος 78. ἔρχεται νὰ ὑπάγῃ στὸν 79. κράζει... τὸν λέγει 80. τὰ πρᾶμα.... τοῦ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, 81. νὰ ἔλθῃ 82. Ὁ δ. τὸν ἐλάλησεν 83. τιμὴν τοῦ ἔποικεν πολλὴν καὶ φ. 84. ν' ἀποθαρρήσῃ... καὶ νὰ τὸν ἀπεργώσῃ· 85. τόσον...μὲ τοὺς καλοὺς τοὺς λόγους, 86. τρόπους τε καὶ ἀφορμὲς καὶ πρ. μεγάλες, 87. Βεν. πλέον ἀπὸ μῆνες δύο 88. Μετὰ ταῦτα τὸν ἔδωκεν 89. τὸ ἔτυχεν ὡς νὰ ὑπᾷ 90. τὸν κόμην του, τὸν κύρη τοῦ κ. 92. ὡσὰ... ἐγίνετον 93. κι ὡς ἔφτασεν τὸ κ. εἰς τῶν Κορφῶν τὸ κάστρο, 94. ὁ κόμιτος ἐλάλησεν 95. λέγει τον· «Τὸ κάτεργο ἔσπασεν ἀποκάτω, 98. νὰ ἀλαφρωθῇ τὸ κάτεργο 99. Κ' ἐκεῖνος ἐλογίστηκεν, ἀλήθεια τὸ λέγει. 2200. καὶ ὥρισεν καὶ ἔβγαλαν... στὸ καστρο, 1. κι' αὐτὸς ἐκεῖ... εἰς τὸν ξενοδοχεῖον 2. τὸ πλέον δὲ τῆς νύχτας,

κ' ἐλάλησεν ὁ πετεινός, ἐκεῖνοι τοῦ κατέργου
ἐδῶκαν τὴν συρίστρα τους κ' εὐθέως πάντα ὑπαγαίνουν.
[§ 148] Καὶ ὅταν ἐξημέρωσεν κ' ἐννόησεν ὁ Ρομπέρτος,
ἐξύπνησεν καὶ εἶπαν του τὸ κάτεργον ἐδιάβη.
Κι ὡς τὸ ἔμαθε εἰς πληροφορία ἄρχισε νὰ λυπᾶται·
ἐνταῦτα ἐγνώρισεν καλὰ δημηγερσίαν τοῦ ἐποῖκαν,
κι ὅσο τὸ ἐπληροφορέθηκεν κι ἀπείκασε τὸν δόλον,
ἐγύρεψεν καὶ ηὗρηκεν βάρκαν τοῦ νὰ ναυλώσῃ·
κι ὁ καπετάνιος τῶν Κορφῶν, διατὸ ἦτον ξενιασμένος
ἀπ' τὸν ἀφέντη τοῦ Μορέως τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκεῖνον,
ὥρισε καὶ ἐκράξασιν τῆς βάρκας τὸν ἀφέντην.
'Ορίζει, ἐπροφωνέθη τον ἀπάνω εἰς τὸ κορμί του
νὰ μὴν περάσῃ κάμποσως ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον.
'Εκεῖνο γὰρ τὸ κάτεργο, ὅπου εἰς τὴν Κρήτη ἐδιάβη,
ἔρριξεν ἕναν ἄνθρωπον στὸν ἅγιον Ζαχαρίαν
ἐκεῖ ὅπου ἔνι σήμερον ἡ χώρα τῆς Κλαρέντζας·
ἀπὸ τὸν δοῦκα ἐβάσταζεν ἐκεῖνον τῆς Βενετίας
πιττάκια εἰς τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἀφέντην τοῦ Μορέως,
δηλοποιοῦντα, γράφοντα δι' ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον,
τὸ πότε ἐκατέλαβεν ἐκεῖ εἰς τὴν Βενετίαν
καὶ πῶς τὸν ἐμποδίσασιν μῆνας δύο καὶ πλεῖον,
καὶ πῶς πάλε τὸν ἔρριξεν εἰς τῶν Κορφῶν τὴν νῆσον
τὸ κάτεργο τῆς Βενετίας, ὅπου εἰς τὴν Κρήτη ἐδιάβη.
[§ 147] Στὴν 'Ανδραβίδα εὑρέθηκεν ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐτότε·
κι ὡς τοῦ ἤφερε ὁ Βενέτικος ἐκεῖνα τὰ πιττάκια,
τιμὴν μεγάλην τοῦ ἔδωκεν κ' ἐφιλοδώρησέ τον,
κράζει τὸν κιβιτᾶνον του ἐκεῖνον τῆς 'Ανδραβίδας·

2204. ἔδωκαν τὴν σφυρίστρα των κ' εὐθέως ὑπαγαίνει· 5. καὶ ἤνωσε ὁ Ρουμπέρτος 6. ἐξύπνησαν... τὸ κ. ὑπάγει. 7. 'Ως ἐπληροφορήθηκεν... λυπᾶται 8. εἰς τοῦτο...δημ. ἐποῖκαν. 9. 'Αφοῦ ἐπληροφορήθηκεν κ' ἐννόησεν 11. ὡς ἦτον ξενιασμένος 12. ἐκ τὸν ἀφέντη... μισὲρ Τζεφρὲ 13. ἐλάλησαν 14. προφωνεύει τον... κορμίν του 15. κἄν ποσῶς 16. ἐδιέβην 18. ἔναι...Γλαρέντζας· 19. ἐκ τὸν δοῦκαν ἐβάσταινεν αὐτὸν 20. στὸν μισὲρ Τζεφρὲ ἐκεῖνον τοῦ Μ. 21. Ρουμπέρτον, 22. ἐκατήντησεν 23. ἐκεῖσε μῆνας δύο, 24. καὶ πῶς πάλιν 25. ὅπου πάγει εἰς τὴν Κρήτην· 26. εὑρέθηκε μισὲρ Τζεφρὲς 27. ὡς τοῦ ἔφερε 29. λαλεῖ... αὐτὸν τῆς 'Αντραβίδας·

2217. Κατὰ Buchon τὸ ὄνομα "Αγιος Ζαχαρίας εἶχε δοθῆ εἰς τὸν ὅρμον, ἔκ τινος ἐρημικῆς ἐκκλησίας ἢ μοναστηρίου κειμένου παρὰ τὴν ἀκτήν, ὅπου ἱδρύθη, ἐπὶ Γοδοφρ. Α' Βιλλαρδουΐνου, (1210—1218), ὁ ἀκμαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ πόλις τῆς Κλαρέντζας ἢ Γλαρέντζας, (γαλλιστὶ Clarence), τῆς ὁποίας ἐλάχιστα ἐρείπια ὑπάρχουν ἀκόμη πλησιέστατα τοῦ σημερινοῦ χωρίου τοῦ ἤδη φέροντος, ὄχι ἀκριβῶς, τὸ ἐπίσημον ὄνομα Κυλλήνη.

λεπτῶς τοῦ ἐπαρήγγειλεν τὸ πῶς ὀφείλει ποιήσει
ὅταν περάσῃ γὰρ καὶ ἔλθῃ ἐκεῖσε ὁ Ρομπέρτος.
Κ' ἐκεῖνος γὰρ ἐξέβηκεν ἀπὸ τὴν Ἀνδραβίδα·
εἰς τὸ Βλιζίρι ἐδιέβηκεν διὰ νὰ περιαναμένῃ
ἕως οὗ νὰ μάθῃ τίποτε περὶ γὰρ τοῦ Ρουμπέρτου.
[§ 149] Ἀφότου γὰρ ἐγνώρισεν ἐκεῖνος ὁ Ρουμπέρτος
τὸν τρόπον τῆς δημηγερσίας, ὅπου τὸν ἀπεργῶσαν
οἱ Βενετίκοι, σὲ λαλῶ, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ἐβιάστηκεν πολλὰ νὰ εὕρῃ βάρκαν τοῦ νὰ ἀπεράσῃ,
νὰ καταλάβῃ εἰς τὸν Μορέαν στὸ τέρμενον ὅπου εἶχεν,
ποῦ κατὰ τύχη ἀπέρχετον βάρκα ἀπὸ τὴν Πούλιαν.
Ἐπραγματεύτη, ἐσέβηκεν ἐκεῖ ἀπέσω στὴν βάρκαν,
καὶ ἤφερέν τον ἕως ἐκεῖ στὸν ἅγιον Ζαχαρίαν.
[§ 150] Ἐρώτησε νὰ τοῦ εἰποῦν ποῦ εὑρίσκεται ὁ μπάϊλος,
κι ὁκάποιος τοῦ ἀποκρίθηκεν, στὴν Ἀνδραβίδα ἔνι.
Σιργέντην ἕνα ἀπέστειλε ἄλογα νὰ τοῦ φέρῃ·
τὸ πεζοδρόμι ἐδιάβηκεν ἕως οὗ νὰ σώσῃ ἐκεῖσε·
οὐκ ηὗρεν τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, ἀλλοῦ ἦτον διαβασμένος.
[§ 151] Τὸν κιβιτάνιον ηὕρηκεν τῆς χώρας Ἀνδραβίδας.
Ἐνταῦτα τὸν ἐλάλησεν κ' εἶπεν του τὰ μαντᾶτα,
τὸ πῶς στὸν ἅγιον Ζαχαρίαν εὑρίσκεται ὁ Ρομπέρτος,
ὁ ἐξάδελφος καὶ συγγενὴς τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
«ὅπου ἦλθε νὰ ἔνι ἀφέντης σας, ἐσᾶς τῶν Μοραΐτων·
»ἄλογα νὰ τοῦ στείλετε, νὰ ἀποσώσῃ ἐνταῦτα».
[§ 152] Κι ὁ κιβιτᾶνος παρευτύς, τὸ ἀκούσει το μαντᾶτο,
ἀπῆρεν ὅλον τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν μετ' ἐκεῖνον,
τοὺς ἄρχοντας καὶ βουργησέους ὅλης τᾶς Ἀνδραβίδας·
ἄλογα ἀπῆρεν μετ' αὐτὸν ὅσα τοῦ ἔκαμναν χρεία
κ' ἐκεῖσε ὁλόρθα ἐδιάβηκεν στὸν ἅγιον Ζαχαρίαν·
χαρὰν μεγάλη ἐποίκασιν ὡς εἶδαν τὸν Ρομπέρτον
καὶ πρόβλεψιν τοῦ ἐδείξασιν ὅτι πολλὰ ἀγαποῦσαν
νὰ ἔλθῃ, νὰ ἔνι ἀφέντης τους, νὰ ζήσουν μετ' ἐκεῖνον.
Ἐν τούτῳ τὸν ἐπήρασιν μετὰ χαρᾶς μεγάλης·

2230. τὸν ἐπαράγγειλεν τὸ πῶς θέλει 31. περάσῃ καὶ ἐλθῇ ἐκεῖνος 33. στὸ νὰ περιαναμένῃ 34. ἕως νὰ μάθῃ τίποτα δι' ἐκεῖνον τὸν Ρ. 37. ὅπου σὲ ἀφηγοῦμα., 38. πολλὰ ἐβιάστη...βάρκα τοῦ νὰ περάσῃ 39. ὅπως νὰ σώσῃ 40. κατὰ τύχην ἔρχετον 41. ἐσέβηκεν ἀπέσω εἰς τὴν 43. νὰ τὸν εἰποῦν τὸ ποῦ ἔνι ὁ πάϊλος, 44. καὶ εἶς τὸν ἀπεκρ. 46. τὸ πεζοδρόμι νὰ ὑπᾷ, ἕως ἐκεῖ νὰ σώσῃ· 47. μισὲρ Τζεφρέν, ἀλλοῦτον διαβ. 50. Ρουμπέρτος 51. ὁ ξάδελφος 52. ἦλθεν δι' ἀφέντη σας 53. δώσετε νὰ καταλάβῃ 55. ἐπῆρεν... μετ' αὖτον 57. παραλείπεται ὁ στίχος 58. κ' ἐκεῖνοι ὀρθὰ ἐδιέβησαν 59. Ρουμπέρτον 60. πρόσοψιν τὸν ἔδειξαν 61. νἄναι 62. ἠπήρασιν

στὴν Ἀνδραβίδα ἤλθασιν, ἐκεῖ τὸν ἀπλικέψαν.
[§ 153] Ἐκεῖνος γὰρ περιχαρίαν, σπλάχνος ἔδειξε μέγα,
καὶ ὅλους ἀπεδέχετον κ' ἐκαλολόγιζέ τους,
σκοπῶντα καὶ λογίζοντα, τοῦ νὰ τοὺς ἔχῃ δούλους,
κ' ἐκεῖνοι πάλε ἀφέντην τους νὰ ἔχουσιν ἐκεῖνον.
[§ 154] Ἐνταῦτα εὑρέθη ὁκάποιος κ' ἐπληροφόρεσέ τον
τὸν τρόπον καὶ τὲς συμφωνίες, ὅπου εἶχε ὁ Καμπανέσης
μ' ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν μπάϊλον τοῦ Μορέως·
ἐπεὶ ἂν περάσῃ ὁ καιρὸς τὸ τέρμενον τοῦ χρόνου,
νὰ ἐσμίξῃ τὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὴν ἀφεντίαν νὰ ἔπαρῃ,
ἐχάσε γὰρ τὸν κόπον του καὶ τὰ ἦλθεν νὰ γυρεύῃ.
Ἀκούσων ταῦτα ὁ εὐγενικὸς ἐκεῖνος ὁ Ρομπέρτος,
τοῦ κιβιτάνου ἐζήτησεν ἄλογα νὰ τοῦ δώσῃ,
ὅπως ν' ἀπέλθῃ σύντομα ἐκεῖσε εἰς τὸν μπάϊλον,
ὡσαύτως νὰ ἔχῃ κι ὁδηγὸν διὰ νὰ τὸν ὁδηγέψῃ.
[§ 155] Κι ὁ κιβιτᾶνος ἦτον χρεία νὰ κάμῃ τὸ θέλημάν του.
Ἄλογα τοῦ ηὗρε ὅσα ἤθελεν καὶ συντροφίαν ὁμοίως·
ἀτός του ἐδιέβη μετ' αὐτὸν ἕως εἰς τὸ Βλιζίρι,
λέγοντα καὶ λογίζοντα νὰ εὕρουν ἐκεῖ τὸν μπάϊλον.
Ἐκεῖνος γὰρ ὁ μισὶρ Ντζεφρές, τὸ ἀκούσει τὸ μαντᾶτο,
ὅτι ὁ Ρουμπέρτος ἔσωσεν στὸν ἅγιον Ζαχαρίαν,
εὐθέως ἐξέβη ἀπ' ἐκεῖ, στὴν Καλομμάτα ἐδιάβη·
καὶ πάλε ἀπέκει, ὡς ἔμαθεν ὅτι ἔρχεται ὁ Ρομπέρτος,
ἐμίσσεψεν κ' ἐδιάβηκεν μετὰ τὴν φαμελίαν του
ὁλόρθα στὴν Βελίγοστην, τὸ μεσημέρι ἐσῶσαν.

2263. Ἀνδρ. ἔσωσαν. 64. ἐκεῖνος μὲ περιχαρίαν 65. καὶ ὅλους τοὺς ἐδέχετον 66. σκοπῶντας καὶ λογίζοντας δούλους του νὰ τοὺς ἔχῃ, 67. κι' αὐτοὶ πάλιν ἀφέντη 68. Εἰς τοῦτο...κάποιος 69. τὲς εἶχε ὁ Κ. 70. μισὲρ Τζεφρέ, 72. νὰ σμίξῃ... τὴν ἀφ. νὰ ἔχῃ, 73. ἔχασε καὶ τὸν κ. 74. Ἀκούσας τοῦτο ὁ εὐγενὴς 77. καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ὁδηγόν, ἐκεῖ νὰ τόνε σύρῃ· 78. νὰ ποίσῃ θέλημά του. 79. Ἄλογα δὲ τοῦ ἔδωκεν ὁμοίως καὶ συντρόφους· 80. ἀτός του μετ' αὐτὸν ὑπᾶ 82. τὸ ἀκούσειν 84. εὐτὺς ἀπέκει ἐξέβηκε, ὑπάει τῆς Καλαμάτας 85. πάλιν 86. ἐκίνησε, ἐδιέβηκε... φαμελία του 87. ἐσῶσεν

2268. Τότε κάποιος ἐκ τῶν φίλων τοῦ Καμπανέσῃ, (Σαμπλίττου), συνεβούλευσε κρυφίως τὸν Ροβέρτον νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν κιβιτᾶνον τῆς Ἀνδραβίδας καὶ παρουσίᾳ πολλῶν μαρτύρων να διαπιστώσῃ δημοσίᾳ καὶ δι' ἐγγράφου πράξεως τὸ γεγονος τῆς ἀφίξεώς του εις τὸν Μορέαν πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς ὡρισμένης προθεσμιας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐξετέλεσεν ὁ Ροβέρτος. (Ἀραγ. Χρον. § 166—167).
2280. Τὸ Βλιζίρι, (γαλλιστὶ Glisière), ἀπέβῃ τόπος ψυχαγωγίας καὶ παραθερισμοῦ τῶν ἡγεμόνων τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας. (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 836, 837, 957 καὶ Ἀδαμ. σελ. 485).

[§ 156] Ἐκεῖνοι γὰρ ὅπου ἦσασιν μ' ἐκεῖνον τὸν Ρουμπέρτον,
ὁλόρθα τὸν ἐδιάβασαν ἐκεῖ στὴν Καλομάτα,
κι ἀπέκει ἀπῆραν τὰ ἄλογα κ' ἐστράφησαν ὀπίσω.
[§ 157] Ὁ δὲ Ρουμπέρτος ἔμεινεν ἐκεῖσε μοναχός του·
τὸν κιβιτᾶνον ἔκραξεν τοῦ κάστρου τῆς Καλομάτας,
παρακαλεῖ καὶ λέγει τον ἄλογα νὰ τοῦ δώσῃ,
νὰ ἀπέλθῃ στὸν μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν μπάϊλον τοῦ Μορέως.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς ἡμπόρεσεν, ἄλογα τοῦ ἐδῶκεν,
ὁμοίως τοῦ ἔδωκεν ὁδηγοὺς ὅπου τὸν ὡδηγέψαν.
[§ 158] Κ' ἐδιέβη εἰς τὴν Βελίγοστην, οὐκ ηὗρε ἐκεῖ τὸν μπάϊλον·
στὸ Νίκλι γὰρ τοῦ εἴπασιν ὅτι ἔνι διαβασμένος.
Οἱ δὲ οἱ Καλαματιανοὶ ἐστράφησαν ὀπίσω,
ἐγύρισαν στὰ σπίτια τους ἐκεῖ στὴν Καλομάταν.
Ὁ δὲ Ρουμπέρτος ἔμεινεν ὡσὰν ἀπορημένος,
διατὶ ἄλογα οὐκ ηὕρεσκεν νὰ ἐπάρῃ μετ' ἐκεῖνον.
[§ 159] Ὅμως, ὡς ἡμπόρεσεν, ἐκεῖνος ὁ κιβιτᾶνος
ηὗρεν κ' ἔδωκέν του ἄλογα, κ' ἐδιάβη εἰς τὸ Νίκλιν.
Κι ἀφότου γὰρ ἀπέσωσεν στὸ Νίκλιν ὁ Ρουμπέρτος,
μαντατοφόροι ἀπήλθασιν στὴν Λακκοδαιμονίαν,
ὅπου ἦτον ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς κ' ἐπληροφόρεσάν τον,
τὸ πῶς στὸ Νίκλι ἀπέσωσεν τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας
ὁ ἐξάδελφος, τὸν λέγουσιν Ρομπέρτον τὸν ὀνομάζουν.
[§ 160] Καὶ ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὡς φρόνιμος, τὸ ἀκούσει τὸ μαντᾶτο,

2289. ὀρθά...Καλαμάταν 92. ἐλάλησε... Καλαμάτας 93. νὰ τὸν δώσῃ 94. νὰ πάῃ στὸν μισὲρ Τζεφρὲν 96. καὶ ὁδηγοὺς τὸν ἔδωκεν 97. ὑπᾶν... τὸν μπ. οὐκ ηὗραν· 98. εἰς τὸ Ν... ἔναι διαβασμένος 99. Ἐκεῖνοι οἱ Κ. ἐνέμειναν 2300. Καλαμάταν 2. ὅτι ἄλ. οὐκ ηὕρηκεν...μετὰ κεῖνον. 3. ὡσὰν ἠμπόρεσε, αὐτὸς 4. εὗρε, ἐδῶκεν ἄλογα, καὶ πάγει 5. Ἀφότου γὰρ 6. Λακιδαιμονίαν, 7. μισὲρ Τζεφρὲς καὶ ἐβεβαίωσάν τον, 8. πῶς εἰς τὸ Νίκλιν ἔσωσεν 9. ἐξάδελφός του ηὑρίσκεται Ρουμπέρτον τὸν καλοῦσιν. 10. Μισὲρ Τζεφρές,

2310. Τὸ γαλλικὸν κείμενον συμφωνεῖ πιστῶς πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ὡς πρὸς τὸ δρομολόγιον, τὸ ὁποῖον ὁ Ροβέρτος φέρεται ἀκολουθήσας. Ἡ Ἀραγωνικὴ διασκευὴ ὅμως παρουσιάζει διάφορον κατεύθυνσιν, ἤτοι ἀπὸ Ἀνδραβίδας εἰς Βλιζίρι, Ἀρκαδιὰν (Κυπαρισσίαν) καὶ Μεθώνην, ὅπου φθάσας ὁ Ροβέρτος διεπίστωσεν ὅτι ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκεῖθεν διὰ τὴν Κορώνην. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἡ προθεσμία παρῆλθε, ὅταν δὲ ὑπερέβη τὰς ὀκτὼ ἡμέρας ἐγένετο ἡ συνάντησις τοῦ Ροβέρτου καὶ Γοδοφρ. Βιλλαρδουΐνου εἰς Λακεδαιμονίαν. (Ἀραγ. Χρον. § 168—171 ἑξ.) Πρβλ. ἐπίσης ἐν Ἀραγωνικῷ κειμένῳ οὐσιώδεις διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διαπιστώσεως τῆς ἐγκαίρου ἀφίξεως τοῦ Ροβέρτου εἰς τὸν Μορέαν. (Ἀραγ. § 166—167) ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 2268.

εὐθέως ἀπῆρε μετ' αὐτὸν μικρούς τε καὶ μεγάλους,
ὅσοι γὰρ εὑρέθησαν ἐκεῖ εἰς τὴν συντροφίαν του,
καὶ ἦλθεν εἰς συναπαντὴν ἐκείνου τοῦ Ρουμπέρτου·
μετὰ τιμῆς καὶ πρόβλεψης ἐσυναπάντησέ τον,
χαρὰν μεγάλην τοῦ ἔδειξεν εἰς τὸ ἐμφανὲς τῶν πάντων.
Κι ἀφότου ἀπεσώσασιν στὴν Λακκοδαιμονίαν,
ὥρισεν κι ἀππλικέψαν τον στῆς ἀφεντίας τὰ ὀσπίτια.
[§ 161] Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἐξάδελφος τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
ὡς ἔχοντα τὸν λογισμὸν τὴν ἀφεντίαν νὰ ἔχῃ,
ἐπὶ τῆς αὐρίου τὸ πρωΐ, ὡς ἔλαμψεν ἡ ἡμέρα,
ὥρισε καὶ ἐκράξασιν μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν μπάϊλον,
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτόν· νὰ ποιήσῃ καὶ ἔλθουν ἐκεῖνοι,
οἱ πρῶτοι καὶ καλλιώτεροι, ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον,
νὰ ἰδοῦσιν τὰ προστάγματα τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας.
τοὺς ὁρισμούς, ὅπου ἤφερεν μετ' αὖτον ἀπ' ἐκεῖνον.
[§ 162] Ἐντούτῳ ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐποῖκεν·
καὶ ὅσον ἐσωρεύτησαν ἐκεῖσε πάντες, ὅλοι,
κ' ἐκάθισαν διὰ ν' ἀφκραστοῦν τὰ ἔγραφεν ὁ κόντος.
[§ 163] Ἕναν κλέρην ἐσήκωσεν, ὅπου ἤφερεν μετ' αὖτον·
τὰ προβελέγγια, ὅπου ἤφερεν, ὥρισε ν' ἀναγνώσῃ.
Κι ἀφότου γὰρ τὰ ἀνάγνωσε κ' ἐνεφάνισε τοὺς λόγους,
τὸ πῶς ὁ κόντος τοῦ ἔδωκεν τὴν ἀφεντίαν τοῦ τόπου,
ὅλης τῆς Πολυπόνεσσος, ὅσον κρατεῖ ὁ Μορέας.
[§ 164] Κι ἀπαύτου πάλιν ἔδειξεν κι ἀνάγνωσέν τα ὁμοίως,
προστάγματα καὶ ὁρισμοὺς 'ς ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες,
τοῦ νὰ δεχτοῦν δι' ἀφέντην τους ἐκεῖνον τὸν Ρομπέρτον.

2311. εὐτὺς ἐπῆρεν 12. καὶ ἂν εὑρέθησαν 13. κι ἀπῆλθεν εἰς συναπαντὴ 14. μετὰ τιμὴν καὶ πρόβλεψιν 15. χαρὰ μεγάλη τοῦ ἔποικεν ἐνώπιον τῶν πάντων. 16. ἀποσώσασιν στὴν Λακιδαιμονίαν 17. ἀπλικέψα τον... τοὺς οἴκους. 19. νὰ λάβῃ 20. τὸ ἐξημερώσει τὸ πρωΐ, καὶ ἔλαψεν ἡ μέρα, 21. ἐλάλησαν μισὲρ Τζεφρὲ τοῦ μπάϊλου, 22. νὰ ὁρίσῃ τοῦ νὰ ἔλθουν 25. τοὺς ἤφερεν 26. μισὲρ Τζεφρὲς 27. ἐσυνάχτησαν ἐκεῖ οἱ π. ὅλοι, 28. νὰ ἀκροαστοῦν τὰ ἔγραφε τοῦ κ. 29. τὸν καντσιλιέρη... τὸν ἤφερε 30. τὰ προβελέζια τὰ ἤφερεν... ν' ἀναγνώσουν. 31. Ἀφῶν τὰ ἀναγνώσασιν κ' ἐφάνισαν 33. Πελοποννησος 34. Ἀπαύτου πάλιν 36. Ρουμπέρτον

2329. «Καὶ κατόπιν ἐσήκωσεν ἕνα κλέρην (γραμματέα) ἀπὸ τὸ Παρίσι, ὁ ὁποῖος ἦτο πολὺ μορφωμένος καὶ εὔγλωττος». (Et puis après fit lever un clerc nés de Paris liquelx estoit moult sages et bien parlans. Γαλλ. Χρον. § 163).

[§ 165] Κι ὅσον ἐπαναγνώστησαν τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα,
σηκώνεται ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς εἰς τὸ ἐμφανὲς τῶν πάντων,
καὶ χαμηλὰ ἐπροσκύνησεν τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ κόντου·
κ' εὐθέως ὁρίζει κ' ἤφεραν τὰ προβελέγγια ὅπου εἶχαν,
τὲς συμφωνίες καὶ ἔγγραφα, ὅπου εἶχε ἀπὸ τὸν κόντον,
τὸ πῶς τὸν ἐπαράδιδεν τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
νὰ τὸν φυλάττῃ καὶ κρατῇ, δίκαιός του νὰ ἔνι μπάϊλος·
κι ἀπέσω εἰς τὸ τέρμενον χρόνου καὶ μίας ἡμέρας,
ἂν ἔλθῃ ὁ κόντος ἢ ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς συγγενούς του,
τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν νὰ τοῦ τὴν παραδώσῃ.
Εἴ τε περάσῃ ὁ καιρός, τὸ τέρμενον τοῦ χρόνου,
(1020) κι οὐδὲν ἀπέλθῃ ἀπὸ ἐκεινούς, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
νὰ μείνῃ ὁ τόπος κ' ἡ ἀφεντία, νὰ ἔνι κληρονόμος
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ἄνευ καμμίας προφάσης.
[§ 166] Κι ἀφότου ἀναγνώστησαν τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα,
οἱ συμφωνίες ὅπου ἔποικεν ὁ κόντος τῆς Τσαμπάνιας,
ἐνταῦτα ἐσηκώθηκεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς φλαμουραρίους·
«Ἄρχοντες, ἐσεῖς ἀκούσετε τοῦ ἀφέντου μου τοῦ κόντου
»τὲς συμφωνίες καὶ ὁρισμούς, ὅπου μ' ἐπαρεδῶκεν.
»Ἐν τούτῳ λέγω πρὸς ἐσᾶς, παρακαλῶ κι ὁρκίζω
»στὸν ὅρκον, ὅπου ἐποίκετε στὸν κόντον κ' εἰς ἐμέναν,
»ὡς χριστιανοὶ φοβούμενοι τὸν Θεὸν καὶ τήν ἀλήθειαν,

2337. Καὶ ὅσο ἀναγνώθησαν τὰ ἔγραφα 38. μισὲρ Τζεφρὲς ἐνώπιον 40. κ' εὐτὺς ὁρίζει ἤφεραν τοὺς ὁρισμοὺς ὅπου εἶχεν, 41. ἐκ τὸν κόντον, 42. ἐπαρέδωκεν 43. καὶ δίκαιός του νὰ ἔνι· 45. ἢ ἕτερος 47. Εἴ τ' ἀπεράσῃ 48. καὶ οὐδὲν ἔλθῃ ἀπ' αὐτοὺς 49. στὸν τόπον καὶ τῆς ἀφεντίας 50. μισὲρ Τζεφρές, χωρὶς ἀμφιβολίας. 51. Εἰς τοῦτο...μισὲρ Τζεφρὲς 54. λέγει τοὺς ἀρχ. καὶ τοὺς φλαμουριάρους· 55. «Ἐσεῖς ἠκούσετε, ἄρχοντες. 58. στον ὅρκον, τὸν ἐποίκετε

2351 ἑξ. Δέον ἅπαξ διὰ παντὸς νὰ παρατηρηθῇ ἐνταῦθα ἡ ἔμμονος τοῦ χρονογράφου τάσις νὰ ἐνδιατρίβῃ μετ' εὐχαριστήσεως περὶ λεπτομερείας νομικῶν ζητημάτων, συνεδριάσεις δικῶν καὶ μακροὺς λόγους ἀνταλλασσομένους ἐν τῇ κούρτῃ ἢ ἐκτὸς αὐτῆς. Ὁ Χρονογράφος ἀφίνει ἐνίοτε νὰ διαφαίνεται ἡ ἐπιδοκιμασία του καὶ σχεδὸν ὁ θαυμασμός του ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ καταφώρων ἀδικιῶν, αἵτινες δὲν στηρίζονται, εἰ μὴ εἰς τὴν βίαν, τὴν στρεψοδικίαν ἢ τὴν στενὴν καὶ στρεβλὴν ἑρμηνείαν νομικῶν διατάξεων σαφεστάτων ὡς ἐν προκειμένῳ. Πάντα ταῦτα ἐλέγχουσι τὸν συγγραφέα τοῦ Χρονικοῦ ὡς ἄνθρωπον τῆς αὐλῆς καὶ δὴ νομικὸν ἢ δικαστικόν, ἀξιολογοῦντα τὰς δικαστικὰς πλεκτάνας καὶ θεωροῦντα ὡς μέγα νομικὸν κατόρθωμα τὴν χονδροειδῆ στρεψοδικίαν, στενοτάτης δὲ ἀντιλήψεως, ὡς ἦσαν πάντες σχεδὸν οἱ νομικοὶ τῶν μεσαιων. χρόνων. (Πρβλ. περαιτέρω στ. 3395—3442, 7301—7752 καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς καὶ λόγους π.χ. 3742—3790, 3962—4013, 4101—4179, 4222—4314, 4429—4493 κλπ. κλπ.).

»νὰ εἰπῆτε καὶ νὰ κρίνετε ἔσω στὸ δίκαιο ἀπάνω.
»Ὡσαύτως γὰρ παρακαλῶ κ' ἐτοῦτον τὸν Ρουμπέρτον,
»ὡς εὐγενῆν κι ἀφέντην μου, στὸ δίκαιον νὰ σταθοῦμε.
»νὰ κρίνετε τὸ δίκαιον, ὡς πρέπει καὶ ἁρμόζει.
»Μηδὲν θελήσῃ ὁ ἀφέντης μου, ἄδικον νὰ ποιήσῃ,
»ἀλλὰ μὲ φόβον τοῦ Θεοῦ μᾶς κρίνετε τοὺς δύο».
'Ακούσων ταῦτα ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος ὁ Ρουμπέρτος,
εὐθέως ἐσυγκατέβηκεν κ' εἶπε νὰ τὸ τηρήσουν·
(1040) κι ὡς τὸ διακρίνουν καὶ εἰποῦν μὲ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον,
ἐκεῖνος γὰρ νὰ τὸ δεχτῇ καὶ νὰ τὸ προσκυνήσῃ.
[§ 167] 'Ακούσων ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς κι ὅλοι οἱ καβαλλάροι,
ἐπιάσαν κι ἀναγνώσασιν τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα,
ἐξ ἀρχῆς γὰρ λεπτομερῶς, μὲ προσοχῆς μεγάλης.
'Εν τούτῳ ἐλογαρίασαν τὸ τέρμενον τοῦ χρόνου
καὶ ηὗραν, ὅτι ἐπέρασεν ἡμέρας δεκαπέντε
τὸ τέρμενον, ποὺ ἐτύχαινεν νὰ σώσῃ ὁ Ρουμπέρτος,
νὰ παραδώσῃ τὸ ἔγραφα τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
τοῦ μπαΐλου του, μισὶρ Ντζεφρέ, τὸν τόπον νὰ τοῦ δώσῃ.
'Ενταῦτα ἐκράξασιν τοὺς δύο καὶ λέγουν πρὸς ἐκείνους·
«Ἄρχοντες, ἡμεῖς εὑρίσκομεν στὰ ἔγραφα τοῦ κόντου,
»ὅπου ἔποικε τὲς συμφωνίες, ὅπου εἴδαμεν ἐνταῦτα·
»στὲς ὅποιες ἔνι ἡ βοῦλλα του καὶ ἐμᾶς ὁλῶν μετ' αὔτου·
»τὸ πῶς μὲ τρόπον κι ἀφορμὴν καὶ συμφωνίες μεγάλες

2360. νὰ κρίνετε τὸ δίκαιον ποῦ ἔναι. 61. παρακαλῶ καὶ τὸν μισὲρ Ρ. 62. ἀφέντη μου 64. Μηδὲν φωρῆτε εἰς ἐμέν, ἄδικον νὰ εἰπῆτε 65. κρίνετε τὸ δίκαιον». 66. Ὡς τὸ ἤκουσεν 67. εὐτύς... καὶ εἶπε νὰ τὸ κρίνουν· 68. καὶ ὥσπερ γὰρ ἔν, νὰ τὸ εἰποῦν 69. δὲ νὰ τὸ στερχτῇ 70. Ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἀρχ. οἱ φλαμουριάροι ὅλοι 71. καὶ ἀνάγνωσαν 72. ἄρχισαν γαρ λεπτ. μὲ προσεχὴν μεγάλην. 73. Εἰς τοῦτο ἐλογάριαζαν 74. ἡμέρες 75. τὸ ἔτρεχεν νὰ ἔλθῃ ὁ Ρ. 77. μισὲρ Τζεφρὲ... νὰ τὸν δώσῃ. 78. ἐλάλησαν τοὺς δύο καὶ πρὸς ἐκείνους λέγουν· 79. ἐμεῖς ηὑρίσκομεν στοὺς ὁρισμοὺς 80. ποῦ εἴδαμεν 81. καὶ ἡμᾶς ὅλων μετ' αὐτον·

2373 ἐξ. Κατὰ τὸ γαλλικὸν κείμενον, διεπιστώθη ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἐγγράφων καὶ συμφωνιῶν, ὅτι ὁ Ροβέρτος ἦλθεν εἰς τὸν Μορέαν καθ' ὑπέρβασιν τῆς ταχθείσης προθεσμίας ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ἑβδομάδα. Μερικοὶ εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ἦλθεν ἐντὸς τῆς προθεσμίας, ἀλλ' ἐν τέλει συνεφώνησαν ὅλοι ὅτι ἦτο ἐν ἀδίκῳ καὶ ὅτι «αἱ συμφωνίαι νικοῦν τοὺς νόμους» (li pat vainquent les loys. Γαλλ. Χρον. § 167). Τὸ 'Αραγ. Χρον. ὁρίζει τὴν ὑπέρβασιν τῆς προθεσμίας εἰς ὀκτὼ ἡμέρας, παρέχει δὲ καὶ ἄλλας λεπτομερείας δικαιολογούσας τὴν ἀπόφασιν τῆς κούρτης. ('Αραγ. § 170 ἐξ. καὶ 177—181); ληγούσας τὴν ἀπόφασιγ τῆς κούρτης, ('Αραγ. § 170 ἐξ. καὶ 177—181). 'Εν τούτοις τὸ κείμενον τοῦτο παρέχει τὴν χαρακτηριστικὴν λεπτομέρειαν ὅτι ὁ Ροβέρτος ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Μορέαν ἐφρόντισε νὰ διαπιστώσῃ ἐγγράφως τὸ γεγονὸς τοῦτο. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2268 καὶ 2310).

»ἄφηκεν τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ δίκαιόν του ἐδῶ εἰς τὸν τόπον.
»Λοιπόν, ἀφῶν μὲ συμφωνίες τοῦ ἄφηκεν τὴν τόπον,
»κ' ἐπέρασε τὸ τέρμενον, ἐσὺ δίκαιον οὐκ ἔχεις·
»ἐπεὶ ἔνθα εἶναι οἱ χριστιανοὶ 'ς ὅλην τὴν οἰκουμένην,
»τὸν νόμον καὶ τὲς ἀγωγές, οἱ συμφωνίες τὲς κλειοῦσιν».
[§ 168] 'Ενταῦτα γάρ, ὡς τὸ ἤκουσεν ἐκεῖνος ὁ Ρουμπέρτος,
ἀπὸ τῆς θλίψεως καὶ πικρίας, ὅπου εἶχεν ἡ καρδία του,
οὐδὲν ἠμπόρεσε ποσῶς ἀπόκρισιν νὰ στρέψῃ.
'Εκεῖνος δὲ ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ὁλόρθα ἐσηκώθη·
μὲ προσοχήν, πραότητα ὅλους εὐχαριστᾷ τους,
ὡς τὸ ἔχουν γὰρ τὸ σύνηθος τῶν ἀφεντῶν οἱ κοῦρτες,
κ' εὐχαριστοῦσιν ἐκεινοὺς ὅπου τὸ δίκαιον κρένουν.
'Αφῶν ἡ κρίσις ἐδόθηκεν κ' ἡ ἀπόφασις ὁμοίως,
νὰ μείνῃ τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ ἡ ἀφεντία τοῦ τόπου
ὅλης τῆς Πολυπόνεσος, τὸν λέγουσιν Μορέαν,
τιμὴν μεγάλην ἔποικεν ἐκείνου τοῦ Ρουμπέρτου,
καὶ εἶπεν οὕτως πρὸς αὐτόν· «'Αφέντη κι ἀδελφέ μου,
»πρόσεχε, μὴ τὸ βαρυνθῇς, τὸ ἔδωκεν ἡ κρίσις·
»ὅτι τὸ δίκαιον τὸ ἀπαιτεῖ, οὕτως τὸ ἔχει ὁ κόσμος.
»Ἂν θέλῃς γὰρ καὶ προθυμᾷς μετ' ἔμου νὰ ἐνεμείνῃς
»ἐδῶ εἰς τὸν τόπον τοῦ Μορέως, νὰ σ' ἔχω ὡς ἀδελφόν μου,
»κι ὅσον κερδίσωμε ἑνομοῦ, νὰ ἐπαίρνῃς τὸ σὲ πρέπει».
Κ' ἐκεῖνος ἀπὸ θλίψεως του οὐδὲν τὸ ἐκαταδέχτη.
[§ 169] 'Ενταῦτα ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς κάλεσμα μέγα ἐποῖκεν,
κ' ἐκάλεσεν τοὺς ἅπαντας, μικρούς τε καὶ μεγάλους,
καὶ χαμοτσοῦκιν ἔποικεν, τὸ λέγουν οἱ Ρωμαῖοι·

2383. μισὲρ Τζεφρὲ δίκαιον εἰς τὸν τόπον. 84. Παραλείπεται ὁ στίχος. 85. καὶ δίκαιον οὐκ ἔχεις· 86. καὶ ὅθεν στὴν οἰκ. ὅλην, 87. τὸν κλείνουν 88. Εἰς τοῦτο 89. ἐκ τὴν πικρίαν τὴν πολλήν, τὴν εἶχεν 90. οὐδὲ ποσῶς εὐώδωσεν... νὰ δώσῃ. 91. 'Εκεῖνος ὁ μισὲρ Τζεφρὲς εὐθέως ἐσηκώθη· 92. με προσεχή, πραότηταν....εὐχαριστεῖ 93. ὡς τὸ ἔχουσιν συνήθεια 94. νὰ εὐχαριστοῦσιν 95. ἡ κρίσις ἐγίνετον 96. ὁ μισὲρ Τζεφρὲς ἀφέντης εἰςτὸν τόπον 97. Πελοπόννησος, 99. «'Αφέντη, ἀδελφέ μου, 2400. μὴ το βαρεθῇς 1. τὸ δίκαιον ἀπ' αὐτὴν 2. προθυμῇς νὰ μείνῃς μετ' ἐμένα 3. σ' ἔχω ἀδελφὸν 4. καὶ τὸ κερδίσωμεν ὁμοῦ, νὰ ἔχῃς τὸ σὲ τρέχει». 5. ἐκ τὴν θλίψιν του οὐδὲν ἐκαταδέχτη. 6. Εἰς τοῦτο ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 7. καὶ ἅπαντας ἐκάλεσεν 8. Παραλείπεται ὁ στίχος.

2408. Χαμοτσοῦκιν, ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ χαμαιτζίκιον, καλεῖται δὲ οὕτω τὸ συμπόσιον καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς Χρον. διηγήσεως Νικ. τοῦ Χωνιάτου. (Πρβλ. Φαιδ. Κουκουλὲ: Γεύματα καὶ συμπόσια τῶν Βυζαντινῶν, ἐν 'Επετ. 'Εταιρ. Βυζ. σπουδῶν Ι, 146). Βλέπε ἐπίσης ἐν 'Αθηνᾷ ΚΓ', 84, ὡς καὶ ἐν 'Αδαμαντίου Χρον. Μορέως σελ. 513 περὶ τῆς πιθανῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως.

κ' ἐφάγασιν κ' ἐχάρησαν, κ' ἐξυλοκονταρίσαν·
χορούς, παιγνίδια ἔποικαν, ἀριφνισμὸν οὐκ εἶχαν.
[§ 170] Ἐκεῖνος γὰρ ὅπου λαλῶ Ρομπέρτο ντὲ Τσαμπάνια,
ἔκραξε τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Ἀφότου ἐγὼ ἀποεῖδα το τήν ἀφεντίαν οὐκ ἔχω,
»δός μου ἄλογα καὶ συντροφίαν τοῦ νὰ ἔχω ὑπαγαίνει».
Ὡσαύτως γὰρ ἐζήτησεν ὁλῶν τῶν κεφαλάδων,
τῶν ἀρχιερέων καὶ χρήσιμων ἀνθρώπων ὅπου ἦσαν
εἰς τὴν βουλήν, κι ἀπόφασιν καὶ κρίσιν ὅπου ἐποῖκαν,
χαρτὶ νὰ τοῦ ποιήσουσιν, νὰ τὸ ἔχουσιν βουλλώσει,
τὸ πῶς ἐκρίναν κ' εἴπασιν τὴν κρίσιν ὅπου ἐδῶκαν,
εἶθ' οὕτως καὶ τὸ ἀντίγραμμα τῆς συμφωνίας ἐκείνης,
ὅπου ἦτον ποιήσοντα ἑνομοῦ ὁ κόντος τῆς Τσαμπάνιας
μετὰ τὸν εὐγενέστατον μισὶρ Ντζεφρὲν ἐκεῖνον,
νὰ τὰ βασταίνῃ μετ' αὐτὸν ἐκεῖσε εἰς τὴν Φραγκίαν,
διὰ νὰ τὸ δείξῃ τοῦ ρηγὸς κι ὁλῶν τῶν κεφαλάδων,
ὅπου ἦσαν τότε εἰς τὴν Φραγκίαν, τοῦ κόντου τῆς Τσαμπάνιας,
διὰ νὰ μηδὲν τὸν δέξωνται χωρικὸν τῆς ὑποθέσεως.
Μετὰ χαρᾶς τὰ ἐποίκασιν κι ὅλοι τὰ ἐβουλλῶσαν.
[§ 171] Ἀπαύτου γὰρ τοῦ ἔδωκεν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
δωρήματα, χαρίσματα, διαφορικὰ καὶ πλεῖστα·
δουλωτικὰ καὶ φρόνιμα ὑπόσχεσες τοῦ ἐποῖκεν,
νὰ τὸν ὁρίζῃ πάντοτε νὰ ἔνι ἐδικός του.
Κ' ἐκ τούτου τὸν ὡδήγεψεν καὶ συντροφίαν τοῦ ἐποῖκεν·
ἀτός του ἐδιάβη μετ' αὐτὸν μέχρι εἰς τὴν Ἀνδραβίδα.
[§ 172] Κι ἀπέκει ἐβάλθη εἰς κάτεργον κ' ἐδιάβη εἰς τὴν Φραγκίαν.
Κι ἀφότου γὰρ ἐμίσσεψεν ἐκεῖνος ὁ Ρουμπέρτος

2409. ἐφάγασιν, ἐπίασιν 10. ἔποικαν ὅτι ἀριθμὸν οὐκ εἶχαν. 11. ὅπου σὲ λαλῶ, Ρουμπέρτος δὲ Τσαμπάνιας, 12. λαλεῖ τον τὸν μισὲρ Τζεφρὲ 13. «Ἐγὼ ἐβλέπω ἀπ' ἐδῶ ἀφεντίαν 14. δός μου συντρόφους κι ἄλογα διὰ νὰ ὑπαγαίνω». 16. ἀρχιερέων τε καὶ χρήσιμων ἀνθρ. 17. βουλήν, κ' ἐξόφλησιν ἐκείνην τὴν ἐποῖκαν 18. χαρτὶ νὰ τοῦ ποιήσουσιν... ἔχουν 19. ὅπου εἶδαν 21. ὅπου ἐποίησαν ὁμοῦ 23. βαστάζῃ... ἐκεῖσε 24. ὡς νὰ τὰ δείξῃ 25. ὁποῦσαν τότε 26. ὡς χωρικὸν τὸ πρᾶγμα. 27. ἀτ ἔποικαν, ὅλοι 28. τὸν ἔδωκεν μισὲρ Τζεφρὲς 29. διάφορα, παμπλεῖστα· 32. εἰς τοῦτο 33. ἐδιάβην... ἕως τὴν Ἀνδραβίδα· 34. ἐσέβηκεν στὸ κάτεργο, ὑπάγει στὴν Φρ. 35. ἐδιέβηκεν

2435. Τὰ περὶ Ροβέρτου ἐκτίθενται σαφῶς καὶ συνοπτικῶς ὑπὸ τοῦ Μίλλερ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Φραγκοκρατίας Α, 90—92, (μεταφρ. Λάμπρου). Πάντως ὁλόκληρος ἡ ἀνωτέρω ἱστορία τοῦ ἐπεισοδίου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Ροβέρτου δὲν ἐπιβεβαιοῦται ἐξ ἄλλων πηγῶν. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2158 καὶ 2108).

ἐκ τὸν Μορέαν, κ' ἐνέμεινε ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἀφέντης,
ὥρισε νὰ τὸν κράζουσιν ἀφέντην τοῦ Μορέως.
Τοὺς τόπους του κ' ὑπόθεσες, ὅπου εἶχεν νὰ διορθώνῃ,
ἀλλέως τὲς ἐκατάσταινεν ὡς φυσικὸς ἀφέντης·
ἐκόπιαζεν κ' ἐβιάζετον πάντοτε νὰ τὲς αὐξαίνῃ.
[§ 173] Λοιπόν, ὡς ἔνι φυσικὸν οἱ πάντες ν' ἀποθνήσκουν,
ἦλθεν κ' ἐκείνου ὁ καιρὸς ν' ἀπέλθῃ ἐκ τὸν κόσμον.
Κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του, τοὺς ἐπισκόπους ὅλους,
ἐποίησε διάταν φοβερὴν ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον·
τὰ πάντα του ὅλα ἐδιόρθωσεν, ἔγραψεν καὶ ἐβούλωσέ τα.
Καὶ εἶχεν γὰρ δύο υἱούς· τὸν πρῶτον ὠνομάζαν,
μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἔλεγαν, τ' ὄνομα τοῦ πατρός του·
τὸν δεύτερον ἐκράζασιν, Γυλιάμον τὸν ἐλέγαν,
ἐλέγασιν τὸ ἐπίκλη του Γυλιάμο ντὲ Καλομάτα·
ἀφέντην γὰρ τὸν ἄφηκεν κάστρου τῆς Καλομάτας
μετὰ τῆς ἄλλης περιοχῆς τοῦ καστελλανικίου,
διατὶ ἦτο ἐκεῖνο τὸ ἴδιον του τῆς γονικῆς κουγκέστας.

2436. κ' ἔμεινεν μισὲρ Τζεφρὲς 37. νὰ τὸν λέγουσιν 38. τόπους καὶ ὑπόθεσες, τὲς εἶχεν νὰ ὀρθώνῃ 40. ἠγωνίζετο, ἐκοπίαζε πάντα νὰ τὰ ἀξαίνῃ 43. Λαλεῖ 44. ἐποῖκεν 45. τὰ πάντα ἐδιόρθωσεν, γράφει κ' ἐβούλλωσέν τα. 46. Εἶχεν καὶ δύο γαρ 47. μισὲρ Τζεφρόε... τὄνομα 48. ἐλέγασι μισὲρ Γουλιάμο Καλαμάτη, 49. ὅτι ἐγεννήθηκεν ἐκεῖ ἐν κάστρῳ Καλαμάτας· 50. ἀφέντη... στῆς Καλαμάτας κάστρον 51. μὲ ὅλης τῆς περιοχῆς 52. αὐτὸ γὰρ ἦτον ἴδιον τῆς γον.

2436. Μέχρι τοῦ ἔτους 1210 ὁ Γοδοφρ. Α' Βιλλαρδουῖνος φέρει τὸν τίτλον τοῦ στρατοπεδάρχου, (Senescallus, γαλλιστὶ Sénéchal). Τοῦτο διαπιστοῦται ἀπὸ ἐπίσημα ἔγγραφα, διπλώματα καὶ ἐπιστολὰς τοῦ Ἰννοκεντίου Γ', ὅπου φέρεται μὲ τὸν τίτλον τοῦτον μέχρι τοῦ Μαρτίου 1210. Ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ μηνὸς τούτου καὶ ἐφεξῆς τιτλοφορεῖται Πρίγκιψ Ἀχαΐας (princeps Achaie). Πρῶτον τοιοῦτον ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Γ', τῆς 22 Μαρτίου 1210, (δημοσιευμένη ἐν Potthast, Regesta, ὑπ' ἀριθ. 3939), κατόπιν δὲ καὶ ἄλλαι μεταγενέστεραι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς καὶ δίπλωμα τοῦ ἰδίου Γοδοφρείδου Α'. (Πρβλ. Buchon, Recherches historiques A, 70—71 ὑποσημ. καὶ Β' Recueil de Diplômes 375—76 καθὼς καὶ Longnon, Chronique de Morée, σ. 60, ὑποσημ. 1).

2438. Ἐπὶ Γοδοφρείδου Α' συνεκροτήθησαν ἐν Ραβεννίκῃ, πλησίον τῆς Λαμίας δύο συνέδρια, τὸ πρῶτον τῷ 1209 καὶ τὸ δεύτερον κατὰ Μάϊον τοῦ 1210, ὅπου συνεζητήθησαν τὰ διάφορα ζητήματα καὶ ἰδίως τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῆς λατιν. αὐτοκρατορίας. Εἰς ἀμφότερα τὰ συνέδρια ταῦτα ἔλαβε μέρος ὁ Γοδοφρ. Βιλλαρδουῖνος ὡς αὐθέντης τοῦ Μορέως. (Πρβλ. Μίλλερ, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας Α', 109—112).

2446. Ὁ Γοδοφρ. Α' Βιλλαρδουῖνος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ροβέρτου εἶχε μετακαλέσει τὸν υἱόν του ὀνομαζόμενον καὶ τοῦτον Γοδοφρεῖδον καὶ τὴν σύζυγόν του, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε καὶ δεύτερον υἱὸν γεννηθέντα εἰς τὸ κάστρον τῆς Καλαμάτας καὶ ὀνομασθέντα Γουλιέλμον. (Ἀραγ. Χρον. § 187—189). Ὁ κῶδιξ Π. μνημονεύει τὸ γεγονὸς τοῦτο προσθέτων: ὅτι ἐγεννήθηκεν ἐκεῖ ἐν κάστρῳ Καλαμάτας. (στ. 2449).

[§ 174] Ὥρισε μὲ προφώνεσιν γλυκέα τοὺς παραγγέλλει
τοὺς κεφαλᾶδες κι ἀρχιερεῖς κι ὅλους τοὺς καβαλλαρίους,
νὰ ἔχουσιν τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ ἀφέντην κληρονόμον,
καὶ νὰ θυμοῦνται πάντοτε τὴν πολιτείαν ὅπου εἶχεν,
τὸν κόπον ὅπου ἐκόπιασεν νὰ κερδεθῇ ὁ Μορέας,
τὸ σπλάχνος κι ἀνθρωποφιλίαν ὅπου εἶχεν εἰς τοὺς πάντας.
Κι ὅσον ἀπεκατέστησεν ἐτοῦτα κι ἄλλα πλεῖστα,
ἐμεταστάθη, ὡς χριστιανός· ὁ Θεὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ.
[§ 175] Κι ὡσὰν ἐμεταστάθηκεν, καθὼς σᾶς τὸ ἀφηγοῦμαι,
θρῆνος ἐγένετον πολὺς εἰς ὅλον τὸν Μορέαν,
διατὶ τὸν εἶχαν ἀκριβόν, πολλὰ τὸν ἀγαποῦσαν
διὰ τὴν καλήν του ἀφεντίαν, τὴν φρόνεσιν ὅπου εἶχεν.
[§ 176] Κι ἀφότου τὸν ἐκήδεψαν κ' ἐπράϋνεν ἡ θλῖψις,
ὅλοι βουλὴν ἀπήρασιν, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
κ' ἐστέψασιν δι' ἀφέντην τους μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν νέον.
(1140) Καὶ ὅσον ἐπαράλαβεν τῆς ἀφεντίας τὴν δόξαν,
ἄρξετον νὰ πορεύεται ὡς φρόνιμος στρατιώτης·
πολλὰ ἦτον προθυμότατος, φιλάνθρωπος εἰς ὅλους,
εἰς σφόδρα γὰρ ἐσπούδαζεν ν' αὐξαίνῃ τὴν τιμήν του.
[§ 177] Ἐν τούτῳ ἦλθε ὑπόθεσις, ἀφκράζου νὰ σὲ λέγω,
ὅτι ὁ Ρομπέρτος βασιλεὺς τῆς Κωνσταντίνου πόλης,
ποῦ ἦτον τότε εἰς τὴν Ρωμανίαν ἀφέντης βασιλέας,

2453. προφώνησιν 54. κεφαλᾶδες, ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς καβ. 55. νὰ ἔχουν τὸν μισὲρ Τζεφρόε ἀφέντη 56. καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται... τὴν εἶχεν. 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. καὶ φιλανθρωπίαν...εἰς πάντας 59. ἐκατέστησεν αὐτὰ καὶ ἄλλα πλέα, 60. μετέστη καὶ ἀπόθανεν· ὁ θεὸς τὸν συχωρήσῃ. 61. Καὶ ὅσον ἐμετέστησεν ὡσὰν τὸ ἀφηγοῦμαι, 62. φρῆνος πολλὺς ἐγίνετον 63. ὅτι τὸν εἶχαν...τὸν ἠγαποῦσαν 64. ἀφεντία, τὴν φρόνησιν, τὴν εἶχεν. 65. Ἀφῶν γαρ...ἡ θλίψη, 66. ἐπήρασιν 67. καὶ ἔστεψαν ἀφέντη τους μισὲρ Τζεφρὲ ἐκεῖνον 69. ἄρχισεν νὰ περιπατῇ 70. φιλάνθρωπος 71. νὰ αὐξάνῃ 72. ἄκουσε νά σε λέγω 74. ἦτον εἰς τὴν Ρ. βασιλεὺς καὶ ἀφέντης

2461 ἑξ. Ὁ Γοδοφρ. Α΄ Βιλλαρδουῖνος ἀπέθανε τῷ 1218 καὶ ἐτάφη ἐν Ἀνδραβίδα, ὅπου μεταγενεστέρως ἱδρύθη ὁ ναὸς τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, εἰδικῶς χάριν αὐτοῦ καὶ τῶν δύο υἱῶν του, ἡγεμόνων τοῦ Μορέως, Γοδοφρείδου Β΄ καὶ Γουλιέλμου, ταφέντων καὶ τούτων ὁμοῦ μετὰ τοῦ πατρός των ἐντὸς τοῦ ναοῦ. (Πρβλ. περαιτέρω στ. 2724—2755 καὶ 7765—7792 ὡς καὶ σχετικὰς ὑποσημ.). Τὸν θάνατον τοῦ Γοδοφρ. Α΄ Βιλλαρδ. ἡ Ἀραγ. διασκευὴ συγχρονίζει ἐσφαλμένως πρὸς τὸν τοῦ Μεγάλου Κύρη τῶν Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον μάλιστα ὀνομάζει ἀνακριβῶς Guy. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὁ πρῶτος Μέγας Κὺρ τῶν Ἀθηνῶν Othe ἢ Ὄθων ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀφήσας τὸ κράτος του εἰς τὸν ἀνεψιόν του Guy, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε ἀπέθανε πολὺ βραδύτερον, τῷ 1263. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 1555 καὶ 1561 ὡς καὶ ἐν Εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος Χρονικοῦ, σελ. κη΄, κατάλογον Δουκῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸν χρονολογικὸν πίνακα τῶν διαφόρων ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν).

συνθῆκες καὶ συμβίβασες, τρόπον συμπεθερίας,
ἔποικε μὲ τὸν ρόϊ Ραγκοῦ, ρῆγαν τῆς Κατελώνιας,
νὰ ἐπάρῃ εἰς γυναῖκαν του τοῦ βασιλέως θυγάτηρ·
εἰς κάτεργα δύο τὴν ἔθεκεν μετὰ τιμῆς μεγάλης,
καβαλλαροὶ κι ἀρχόντισσες μετ' αὕτην ὑπαγαίναν.
[§ 178] Ἐκεῖ ἦλθαν κι ἀποσκάλωσαν στοῦ Ποντικοῦ τὸ κάστρον,
ὅπου ἔνι γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, σιμὰ στὴν Ἀνδραβίδα.
Κι ὡσὰν ἦτον τὸ ἐριζικὸν κ' ἐμέλλετον τὸ πρᾶγμα,
εὑρέθη ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὁ ἀφέντης τοῦ Μορέως,
ἐκεῖ πλησίον τὸ λέγουσιν χώρα τοῦ Βλιζιρίου.
Σπουδαίως μαντᾶτα τοῦ ἤφεραν ἐκεῖσε εἰς τὸ κάστρον,
τοῦ Ποντικοῦ τὸ λέγουσιν, οὕτω γὰρ τὸ ὀνομάζουν,
τὸ πῶς ἀποσκαλώσασιν κάτεργα δύο ἐκεῖσε
εἰς τὸν λιμένα Ποντικοῦ, καθὼς τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὅπου βαστοῦν τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ Ρουμπέρτου
τὴν θυγάτηρ, κ' ὑπάγαιναν στὸν ρῆγαν Κατελώνιας.
Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς σπουδαίως ἐκεῖσε ἀπῆλθε·
πεζεύγει ἀπὸ τὸ ἄλογον, στὸ κάτεργον ἐσέβην,
καὶ χαιρετᾷ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τὴν θυγάτηρ,

2475. συνθήκας καὶ συμβίβασιν 76. μὲ τὸν ρὲ Ραγγοῦν, ῥῆγαν τῶν Κατελάνων, 77. διὰ γυναῖκαν 79. καβαλλαρέοι καὶ ἄρχοντες 80. Ἦλθαν καὶ ἐξεβήκασιν...τὸ κάστρο, 82. ἐριζικὸ καὶ ἔμελλεν 85. τὸν ἐδώκασι ἐκεῖσε τὸ μαντᾶτο, 86. Παραλείπεται ὁ στίχος 87. ἀπεσκαλώσασιν δύο κατ. ἐκεῖσε 90. τὴν θυγατέραν καὶ ὑπᾶν στὸ ῥῆγα Κατελώνιας. 91. ὡς τὄκουσε ὁ μισὲρ Τζεφρὲς γουργὰ ἐκεῖ ὑπάγει. 92. πεζεύει ἐκ τὸ ἄλογον, στὸν κ. ἐμβαίνει, 93. αὐτὴν τὴν θυγατέραν

2476 ἑξ. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις. (Πρβλ. στ. 1186 καὶ ὑποσημ. στ. 1182).Ἡ προκειμένη διήγησις δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβής. Ἡ πριγκίπισσα Ἀγνή, ἀδελφὴ τοῦ Ροβέρτου βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1219—1228, θυγάτηρ δὲ τοῦ Πέτρου Κουρτεναίη δὲν προωρίζετο διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας. Ὁ Κουρτεναίης πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ Κων)πολιν, μέσῳ Ἀλβανίας, ὅπου εὗρε τὸν θάνατον, εἶχεν προαποστείλει τὴν οἰκογένειάν του εἰς Κων)πολιν διὰ θαλάσσης. κατὰ τὸν διάπλουν δὲ ἡ σύζυγός του καὶ ἡ θυγάτηρ του προσορμισθεῖσαι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Κατακώλου ἐγνωρίσθησαν μετὰ τῶν Βιλλαρδουΐνων, παρ' ὧν ἔτυχον περιποιήσεων καὶ φιλοξενίας. Τότε συνεφωνήθη μεταξὺ τῆς μητρὸς τῆς πριγκιπίσσης καὶ τοῦ πατρὸς Γοδοφρείδου Α΄ ὁ γάμος τῶν δύο νέων, ὅστις καὶ ἐτελέσθη ζῶντος τοῦ πρίγκιπος Γοδοφρείδου τοῦ Α΄. Αἱ διάφοροι παραλλαγαὶ τοῦ Χρονικοῦ παρουσιάζουν τὴν διήγησιν ὁμοιομόρφως καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἀνακριβειῶν. Διαφέρει μόνον ὀλίγον ἡ Ἀραγ. διασκευή, ἥτις παρουσιάζει τὴν Ἀγνήν, ὁτὲ μὲν θυγατέρα, ὁτὲ δὲ ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος, χωρὶς νὰ ὀνομάζῃ καὶ τοῦτον. (Ἀραγ. § 193—200 ἑξ.). Βλέπε σχετικῶς καὶ Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρατίας (Α. 125—126 καὶ ὑποσημ. 1) ὡς καὶ Buchon: Recherches historiques, (Α, 74 ὑποσημ. 1).

παρακαλεῖ κι ἀξιώνει την στὴν γῆν νὰ ἔχῃ πεζέψει,
καὶ νὰ σεβῇ εἰς τὸ κάστρον του τοῦ νὰ παραδιαβάσῃ,
νὰ ἀναπαυτῇ ἡμέρες δύο, κι ἀπέκει νὰ ὑπαγαίνῃ.
Κ' ἐκείνη, ὡς εὐγενική, μὲ τὴν βουλὴν ὅπου εἶχεν
ἐπέζεψεν μετὰ χαρᾶς, ἐσέβην εἰς τὸ κάστρον.
[§ 179] Ἐκείνη ἡ μέρα ἀπέρασεν κι ἄλλη ἐξημερώνει·
τινὲς ἀπὸ τοὺς ἴδιους του καὶ συμβουλάτορές του
λέγουσιν τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ καὶ συμβουλεύουνέ τον·
«Ἀφέντη, ἐσὺ εὑρίσκεσαι ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν
»κ' ἔχεις τὸν τόπον τοῦ Μορέως ὅπου τὸν ἀφεντεύεις·
»κι ἂν οὐ ποιήσῃς τέκνον σου νὰ τὸν κληρονομήσῃ,
»τί σὲ ὠφελοῦν τὰ πράγματα καὶ τί τὰ ἀγωνιέσαι;
»ἐδῶ πούπετε οὐ βρίσκεται γυναῖκα ὡς διὰ ἐσένα·
»κι ἀφότου ἐπρόσταξε ὁ Θεὸς κι ἀπέστειλέν την ὧδε,
(1180) »ἐτούτη ὅπου ηὑρέσκεται τοῦ βασιλέως θυγάτηρ,
»ἔπαρε κ' εὐλογήσου την, καὶ ποίησε την κυρά μας.
»Κι ὁ βασιλεὺς ὁ κύρης της πολλάκις κι ἂν χολιάσῃ
»καὶ βαρεθῇ το τίποτε, πάλε νὰ τὸ ἀγαπήσῃ».
Τόσα τὸν ἀναγκάσασιν καὶ τόσα τὸν ἐβίασαν·
κράζει τοὺς φρονιμώτερους ὅπου εἶχεν μετ' ἐκεῖνον,
βουλὴν ἐζήτησε ὁλονῶν νὰ τοῦ τὴν ἔχουν δώσει,
κι ὅλοι ἀμφοτέρως εἶπασιν κ' ἐσυμβουλέψανέ τον·
«Ἀφέντη, ἐμᾶς ἀρέσει μας, καὶ ποῖσε το ἀκωλύτως».
[§ 180] Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὤλενας ἐβάσταξε τὸν λόγον,
κ' ἐσύντυχεν τοῦ βασιλέως ἐκείνου τὴν θυγάτηρ,
νὰ ἐπάρῃ τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ ἀνὴρ καὶ σύμβιόν της·
πολλοὺς τρόπους τῆς ἔδειξεν φρόνιμους, ἐπιδέξιους,
τὸ πῶς ἐβόλει νὰ γενῇ ἡ συμθερία ἐκείνη
καλλίον εἰς τὸν ἀφέντην τους παρὰ στὸν ρῆγα ἐκεῖνον
ὅπου τὴν ὑπαγαίνασιν ἐκεῖ στὴν Κατελώνιαν.
Τί νὰ σὲ λέγω τὲ πολλὰ ἃ λάχῃ νὰ βαρειέσαι;

2494. στὴν γῆν νὰ ἀπεζέψῃ, 95. νὰ περιδιαβάσῃ, 96. νὰ ὑπάγῃ. 97. ἡ εὐγενικὴ 98. ἐπέζεψε... ἐσέβη 99. ἡ ἄλλη ξημερώνει· 2500. ἐκ τοὺς ἰδίους του καὶ συμβουλάτοράς του 1. συμβουλεύουσίν τον· 2. εὑρέσκεσαι... εἰς τὸν Μορέαν 6. ἐδῶ οὐδὲν εὑρίσκεται γυναῖκα νὰ ἐπάρῃς 7. κι' ἀφῶν...καὶ ἤφερέ την ὧδε, 9. Παραλείπεται ὁ στίχος. 9. ποῖσε την κυρά μας. 10. ἂν ἔναι καὶ χολιάσῃ 11. τίποτες, πάλιν 12. Τόσο τὸν ἀναγκάσασι, τόσο τὸν ἐβιάζαν, 13. λαλεῖ τοὺς ἐντιμότερους ὁποὖχε 14. ὀλῶν 15. καὶ ὅλοι ἓν τὸν εἶπασιν καὶ ἐσυμβούλεψάν τον. 16. Ἀφέντη μας...ποῖσε το 18. κ' ἐσύντυχεν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τοῦ βασιλέως, 19. μισὲρ Τζεφρὲν 21. τὸ πῶς ἔμελλεν νὰ γενῇ 22. κάλλιο εἰς τὸν ἀφέντη μας παροῦ εἰς τὸν 23. εἰς τὴν Κατελώνιαν. 24. εὔκολα νὰ ὀκνίζῃς;

2517. Περὶ ἐπισκόπου Ὤλενας βλέπε ὑποσημ. στίχ. 6339.

τόσα τῆς εἴπασιν πολλά, τόσα τὴν ἀναγκάσαν,
ὅτι ἐσυγκατέβηκεν κ' ἐγένετον ὁ γάμος·
κι ἀφότου εὐλογήθησαν κ' ἐποίησαν τὴν χαράν τους,
τὰ κάτεργα τοῦ βασιλέως ἐστράφησαν στὴν Πόλιν.
Λεπτομερῶς τοῦ εἴπασιν οἱ καβαλλάροι ἐκεῖνοι,
ὅπου ἦσαν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὅπου ἐγίνη.
[§ 181] Κι ὁ βασιλεὺς τὸ ἀκούσει το μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη·
ἂν εἶχεν γὰρ τήν δύναμιν, νὰ τοῦ ἔπεφτε ἐπιδέξιον,
δείξει τὸ ἤθελεν καλὰ τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκείνου,
τὸ πῶς τὸ ἔποικε ἄσκημον καὶ χωριατίαν μεγάλην
τὴν θυγατέρα του νὰ εὐλογηθῇ ἄνευ θελήματός του·
ἐπεὶ γὰρ τὸν ἐμπόδισεν 'ς ἐκεῖνο ὅπου ἐσκόπα,
νὰ ποιήσῃ τὴν συμπεθερίαν καὶ τὲς συμβίβασές του
μετὰ τὸν ρόϊ ντὲ Ραγοῦ διὰ νὰ ἔχῃ πάλε ἀπ' αὖτον
λαόν, φουσσᾶτα, συμμαχίαν στὴν μάχην τῶν Ρωμαίων,
κ' ἐδάρτε τὸν ἐμπόδισε κ' ηὑρέθη ἀπεργωμένος.
[§ 182] Ἐκεῖνος γὰρ ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ὁ ἀφέντης τοῦ Μορέως,
ὡς φρόνιμος, διακριτικός, παιδευτικὸς ὅπου ἦτον,
οὐδὲν ἐποῖκεν ἄργητα διὰ νὰ πολυμερήσῃ·
σπουδαίως πιττάκια ἔγραψεν, μαντατοφόρους στέλνει
ἐκεῖσε εἰς τὸν βασιλέαν ὅπου ἦτον εἰς τὴν Πόλιν,
παρακαλεῖ κι ἀξιώνει τον νὰ τοῦ ἔχῃ συμπαθήσει
εἰς ἐκεῖνο ὅπου ἔποικεν κ' ἐγίνετον παιδί του·
οὐδὲν τὸ ἔποικε εἰς κακόν, οὔτε εἰς ἀλαζονείαν,
ἀλλὰ ἔποικέ το εἰς ὄρεξιν καὶ καλλονὴν μεγάλην,
ὡς ἄνθρωπος ποῦ εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς Ρωμανίας
μακρέα ἐκ τὸ γενολόγιν του κ' ἐκ τὸ ἰγονικόν του,
κι οὐκ ηὗρεσκεν οὐδὲ ποσῶς γυναῖκαν νὰ ἔχῃ ἐπάρει,
ὡς τοῦ ἔπρεπεν κ' ἐτύχαινεν πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν·
θεωρῶντα γὰρ κ' ἐβλέποντα τὸ πῶς κ' ἐκεῖνος ἦτον

2526. κ' ἐγίνετον 27. κι ἀφῶν γαρ εὐλογήθηκεν κ' ἐκάμαν 28. στὴν Πόλη 30. τὸ πρᾶμα, τὴν ὑπόθεσιν καθὼς ἐκαταστάθη. 31. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ β. μεγάλως ἐβαρέθη· 32. καὶ εἶχεν ἐπιδέξιον, 33. δείξει τοῦ...μισὲρ Τζεφρὲ 34. τοῦ ἔποικε... καὶ χωριατία 35. νὰ εὐλογηθῆ τὴν θυγάτηρ του 36. ἐπεὶ καὶ τὸν ἐμπόδισε... ὅπου ἐσκόπα 38. μετὰ τὸν ρόε ντὲ Ραγοῦν καὶ νὰ ἔχῃ ἀπ' αὖτον 39. δύναμιν εἰς μάχην 40. κ' ἐδάρτε... κ'ηὑρέθη κομπωμένος. 41. μισὲρ Τζεφρὲς ἀφέντης 43. ἄργιαν τοῦ νὰ πολυμερήσῃ· 46. Παραλείπεται ὁ στίχος. 47. 'ς ἐκεῖνο ὅπου... παιδίν του, 48. οὔδε εἰς ἀλαζονείαν 49. ἀλλὰ 'ς ὄρεξιν τὸ ἔποικεν καὶ εἰς καλὸν μεγάλον, 50. ηὑρίσκεται 51. ἀπὲ τὸ γένος του καὶ ἐκ τὸ γονικόν του, 52. κι οὐκ ηὗρεσκεν... γυναῖκα νὰ ἐπάρῃ, 53. ὡς ἔπρεπεν καὶ ἅρμοζεν...τὴν εἶχεν· 54. θωρῶντα καὶ ἐβλέποντα

ἀπέσω εἰς τὴν Ρωμανίαν κ' εἶχε μεγάλες μάχες
μετὰ τὸ γένος τῶν Ρωμαίων ὡσὰν κι ὁ βασιλέας·
κι οὐκ εἶχε ἀφέντην προεστὸν ἀπάνω του νὰ ὁρίζῃ·
μὲ τὸ σπαθί του ἐκέρδισε τὸν τόπον ὅπου ἐκράτει.
Λοιπὸν ἂν θέλῃ ὁ βασιλέας τοῦτο νὰ τοῦ ἔχῃ ποιήσει
εἰς τρόπον τῆς ἀνταμοιβῆς, τὸ πρᾶγμα ὅπου ἐποῖκεν
κι ἀπῆρεν τὴν θυγάτηρ του ὁμόζυγον γυναῖκα·
λίζιος του γὰρ νὰ δουλωθῇ καὶ νὰ κρατῇ ἀπὸ ἐκεῖνον
τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν ὅπου εἶχεν τοῦ Μορέως,
κι ἂν χρήζῃ τὰ φουσσᾶτα του ὁμοίως καὶ τὸ κορμί του,
ὅταν ὁρίζῃ καὶ χρειαστῇ, νὰ ἔνι εἰς ὁρισμόν του,
νὰ ἔνι μετ' αὗτον ἑνομοῦ καὶ νὰ κρατοῦν τὴν μάχην,
νὰ κουγκεστίζουν τοὺς Ρωμαίους μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχουν.
(1240) [§ 183] Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Ρομπέρτος,
οὐδὲν ἠθέλησε ποσῶς ἀπόκρισιν νὰ στρέψῃ
ἕως οὗ νὰ ἐπάρῃ γὰρ βουλὴν μετὰ τοὺς ἐδικούς του.
Κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του τοὺς πρώτους τῆς βουλῆς του.
λεπτῶς τοὺς ἀφηγήσατο καὶ τὰς γραφὰς τοὺς δείχνει,
τὸ ὅτι τοῦ ἐμήνα ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος τοῦ Μορέως.
Πολλὰ γὰρ ἐσυντύχασι, τὴν πρᾶξιν ἐσιδῆραν
οἱ κεφαλᾶδες ἑνομοῦ μετὰ τὸν βασιλέα.
Ἐνταῦτα οἱ φρονιμώτεροι εἶπαν κ' ἐσυμβουλέψαν,
ὅτι, ἀφότου λέγει ὑπόσχεται ὁ ἀφέντης τοῦ Μορέως
νὰ γένῃ λίζιος ἄνθρωπος τοῦ βασιλέως τῆς Πόλης,
τὸν τόπον του νὰ ὑποκρατῇ ἀπὸ τὸν βασιλέα,
νὰ ἐσμίξουν μὲ τὸν βασιλέα, ὁμοῦ νὰ πολεμήσουν
ὅλους τοὺς ἀντιδίκους τους ἔνθα κι ἂν τοὺς εὑροῦσιν,
ἀρκεῖ καὶ σώζει νὰ γενῇ εἰρήνη καὶ φιλία
ἀνάμεσα γὰρ εἰς τοὺς δύο ἀφέντες τῆς Ρωμανίας·
ἐπεὶ ἦτο ἐπιδεξιώτερον αὐτὴ ἡ συμπεθερία,

2555. κ' εἶχεν μεγάλην μάχην 57. οὐκ εἶχε ἄνω του προεστὸν ὡς νὰ τὸν διορθώνῃ 58. σπαθὶ ἐκέρδισεν τὸν τόπον, τὸν ἐκράτειε· 59. νὰ θέλῃ ὁ βασιλεὺς τοῦ νὰ τοῦ ἔχῃ ποίσει 60. πρᾶγμα ποῦ τὸ ποῖκε, 61. κ' ἠπῆρε 62. λίζιος του νὰ δουλωθῇ...ἀπ' αὗτον 63. ὁποὖχεν τοῦ Μ. 64. καὶ τὸ κορμίν του. 65. ὅταν ὁρίσῃ 66. νὰ ἔναι 67. μὲ τὰ φ. τἄχουν. 68. Ἀκούσας ταῦτα... Ρουμπέρτος 69. στρέψῃ 70. ἕως νὰ ἔχῃ τὴν βουλὴν 71. Λαλεῖ 72. ἐφηγήσετον 73. τί τὸν μηνᾶ ὁ μισὲρ Τζεφρὲς ὁ ἀφέντης τοῦ Μ. 76. οἱ γνωστικώτεροι λέγουν καὶ συμβουλεύουν 77. ὅτι ἀφῶν ὑπόσχεται 78. τῆς βασιλείας 79. ἀπὲ τὸν βασιλέαν 80. νὰ ἐσμίξῃ μὲ τὸν βασιλέαν... νὰ πολεμῶσιν 81. ἔνθα νὰ τοὺς εὑροῦσιν. 82. πρέπει κι ἁρμόζει 83. ἀνάμεσον καὶ εἰς τοὺς δύο ἀφέντες Ρ. 84. καὶ ἦτον πιδεξιώτερον

παρὰ εἰς τὸν ρῆγαν ντὲ Ραγγιοῦν ὅπου ἔνι οὕτως μακρέα·
ἀφότου γὰρ δουλώνεται καὶ πρὸς τὸν βασιλέα,
τὸν τόπον, ὅπου ἐκέρδισεν, νὰ τὸν κρατῇ ἀπ' αὗτον.
1260) [§ 184] Ἐνταῦτα ἐγίνη ἀπόκρισις πρὸς τὸν μισὶρ Ντζεφρόε
ὅτι νὰ ἐσμίξουν στὴν Βλαχίαν, ἕνωσιν νὰ ποιήσουν,
κ' ἐκεῖ νὰ κατορθώσουσιν νὰ ἔχουν νὰ διορθώσουν.
Ἐνταῦτα ἦλθεν ὁ βασιλεὺς στὸ κάστρον τῆς Λαρίσσου,
κ' ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ὁ ἀφέντης τοῦ Μορέως,
ἀπὸ τὴν Θήβα ἐδιάβηκεν κ' ἐπῆρε καὶ μετ' αὗτον
ἐκεῖνον, ὅπου ἀφέντευεν ἐτότε τὴν Ἀθήναν,
μέγαν κύρην τὸν ἔλεγαν, ἀπ' αὗτον γὰρ ἐκράτει
τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν ποῦ εἶχε στὴν Ρωμανίαν,
κὶ ὅλους τοὺς φλαμουραρίους, ὅπου ἦσαν στὸν Μορέαν.
Ὅλοι μὲ αὐτὸν ἐδιάβησαν ἐκεῖσε στὴν Βλαχίαν,
στὴν Λάρισσον ἑνώθησαν μετὰ τὸν βασιλέα.
[§ 185] Χαρὲς μεγάλες ἔποικαν ἀφότου γὰρ ἐσμίξαν,
καὶ μετ' ἐκεῖνες τὲς χαρὲς ἀμφότεροι ἐσυντύχαν
καὶ εἶπαν κ' ἐδιόρθωσαν ἐτοῦτα ὅπου σὲ γράφω.

2585. εἰς τὸν ρῆγα ντὲ Ραγοῦ που ἔναι τόσο μακρέα· 87. τὸν τόπον, τὸν 88. Εἰς τοῦτο...ἡ ἀπόκρισις...μισὲρ Τζεφρόε 89. εἰς τὴν Βλαχίαν νὰ ἐσμίξουσιν 90. Παραλείπεται ὁ στίχος, 91. Εἰς τοῦτο...στὸ κάστρο 93. ἐδιέβηκεν κ' ἠπῆρε 94. ἀφέντευε τότες εἰς τὴν Ἀθήναν 95. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ ἐκράτειε 96. ὁποῦχεν στὸν Μορέα 97—98. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

2598 ἑξ. Τὸ κείμενον τῆς γαλ. παραλλαγῆς, (Γαλλ. Χρον. § 185), λέγει ἀντιστοίχως ὅτι, ἀφοῦ, διεσκέδασαν ὁμοῦ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἔκαμαν κατόπιν γενικὴν συνέλευσιν. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς δευτέρας συνελεύσεως τῆς Ραβεννίκης (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 2438), γενομένης τῷ 1210 καὶ ἐσφαλμένως τοποθετουμένης ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν συνέλευσιν ταύτην ἔλαβε μέρος ὡς αὐθέντης τοῦ Μορέως, οὐχὶ ὁ Γοδοφρεῖδος Β', ἀλλ' ὁ πατὴρ Γοδοφρεῖδος Α' Βιλλαρδουῖνος. Οὗτος ἀνεγνώρισεν ὡς κυριάρχην του τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρῖκον, ἔλαβε δὲ εἰς ἀντάλλαγμα τὴν ἐπίσημον καθιέρωσιν τοῦ τίτλου τοῦ Πρίγκιπος Μορέως καὶ στρατοπεδάρχου πάσης Ρωμανίας, (princeps Achaie totiusque Romanie senescallus). (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2435), μετὰ τοῦ δικαιώματος χρήσεως τῶν «Ἀσσιζῶν», αἵτινες παραληφθεῖσαι ἐκ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπετέλεσαν τὸ κατ' ἐξοχὴν δίκαιον τῶν κρατῶν τῆς λατινοκρατουμένης Ἀνατολῆς, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀσσίζαι τῆς Ρωμανίας». (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 103). Βλέπε σχετικῶς καὶ Ἀδαμ. σελ. 471, Μίλλερ, Ἱστορία Φραγκοκρατίας Λ, 126, σημ. 1 καὶ Buchon Rech. historiques A, 78, σημ. 1. Ἡ μεσαιωνικὴ πόλις Ραβέννικα ἔκειτο εἰς τὸν σημερινὸν νομὸν Φθιώτιδος, καὶ εἰς τὴν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σπερχειοῦ κοιλάδα, οὐ μακρὰν τῆς Λαμίας. Περὶ τῶν συνεδρίων τούτων εἰς τὰ ὁποῖα διερρυθμίσθησαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ αἱ ἔριδες μεταξὺ τῶν φεουδαρχῶν ἔλαβον μέρος οἱ πλεῖστοι τῶν Φράγκων ἡγεμόνων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου. Περὶ τούτων πραγματεύεται τὸ Χρονικὸν τοῦ Henri de Valenciennes, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ ἔργου τοῦ Βιλλαρδουίνου. (Βλέπε Βιβλιογραφίαν ἐν σελ. ιζ' καὶ ιη', τίτλος 19α').

Πρῶτα τοῦ ἔδωκε ὁ βασιλεὺς διὰ δωρεὰν καὶ προίκιον
ὅλην τὴν Δωδεκάνησον, νὰ τὴν κρατῇ ἀπ' αὔτον·
δεύτερον τὸν ἐτίμησε πρίγκιπα νὰ τὸν λέγουν·
τρίτον μέγαν δεμέστικον ὅλης τῆς Ρωμανίας·
καὶ τέταρτον νὰ πολεμῇ στὸν τόπον, ὅπου ἐκράτει,
τὸ χαραγεῖο τῶν τορνεσίων, ὁμοίως τῶν δηνερίων.
Ἄνθρωπος λίζιος ἐγίνετον τοῦ βασιλέως ἐνταῦτα,
τὸν τόπον ὅπου ἀφέντευεν νὰ τὸν κρατῇ ἀπὸ ἐκεῖνον.
Κι ἀπαύτου γὰρ τοῦ ἔδωκεν ἐγράφου τὰ συνήθεια,
τὰ ἐκράτει ἐτότε ὁ βασιλέας 'ς ὅλον του τὸ βασίλειον,
ἐνῷ τὰ ἦτον ἐπάροντα ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός του,
ὁ Βαλδουῖνος ὁ βασιλεὺς τὰ τῶν Ἱεροσολύμων.
[§ 186] Κι ἀφότου ἀπεκατέστησεν ἐτοῦτα ὅπου σὲ λέγω,
ἀπηλογίαν ἀπήρασιν ὁ εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον·
ὁ βασιλεὺς ἐδιάβηκεν ὁλόρθα εἰς τὴν Πόλιν,

2603. Πρῶτο τὸν δίδει 7. τὸν ἐκράτειεν 8. τουρνεσίων 9. Παραλείπεται ὁ στίχος. 10. ἀπ' αὔτον 11. ἀφότου...ἐγράφως 12. Παραλείπεται ὁ στίχος. 13. ὅπου τὰ ἔχει ἐπάρεινε 14. ὁ Βαλδουβῆς τῶν Ἱερ. 15. Κι ἀφῶν ἀπεκατέστησαν... σᾶς λέγω, 16. ἀπελογίαν, ἠπήρασι...ἀπὲ τὸν ἄλλον·

2603. Αἱ ἐνταῦθα λεπτομέρειαι περὶ παραχωρήσεως εἰς τὸν Γοδοφρεῖδον Β' δωρεῶν καὶ προνομιῶν εἶναι ἀνακριβεῖς καὶ ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν ἀλλὰ καὶ κατὰ βάσιν.

2604. Δωδεκάνησος ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οὐχὶ ἡ Ρόδος καὶ αἱ συναφεῖς νῆσοι τῆς σημερινῆς Δωδεκανήσου, ἀλλ'αἱ Κυκλάδες. Τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Κυκλάδων καθὼς καὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Βοδονίτσης ἔλαβε πράγματι ὁ Γοδοφρεῖδος Β', ὄχι ὡς προῖκα ἢ ὡς συνέπειαν τοῦ γάμου του, ἀλλά, πολὺ βραδύτερον, τῷ 1236, ὡς ἀνταμοιβὴν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Βαλδουῖνον Β'. (Πρβλ. Buchon, Recherches historiques, Α', 78, σημ. 2, ὡς καὶ Μίλλερ, Ἱστορία Φραγκοκρατίας, μεταφρ.Λάμπρου τομ. Α, σελ. 126 ὑποσημ. 1, σελ. 130—131 καὶ ὑποσημ. 2).

2607. Τὸ δικαίωμα τῆς νομισματοκοπίας παρεχωρήθη οὐχὶ εἰς τὸν Γοδοφρεῖδον Β', ὡς ἐσφαλμένως ἀναγράφεται ἐνταῦθα, ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον, εἰς τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον,παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς ΓαλλίαςΛουδοβίκου τοῦ Ἁγίου, ὅτε οὗτος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς στρατιωτικῆς συνδρομῆς τοῦ Γουλιέλμου,ὅστις καὶ προσωπικῶς εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν. (Πρβλ. Hopf Chroniques gréco-romanes σελ. 102 (Sanudo), Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρατίας Α, 126 σημ. 1 καὶ Ἀδαμαντίου, Χρονικὰ Μορέως σελ. 471).

2611. Συνήθεια εἶναι τὸ σύνολον τῶν νομικῶν διατάξεων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀσσίζαι», περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ὑποσημ. στιχ. 2598 ἑξ. (πρβλ. καὶ σημ. στίχ. 103). Περὶ αὐτῶν ἰδὲ ἐν Μίλλερ, Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 82, 244, 374 καὶ Β' 186, 265, 290, 342, 393, 417 καὶ 419. Ἀδαμαντίου Χρον. Μορέως 461, 626, 641, 650, 662, 663 ἑξ. ὡς καὶ Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. Τομ. Στ' Ἀσίζαι Πρόλογος σελ. μθ—ρι'. (Πρβλ. Βιβλιογραφίαν ἐν σελ. ιη', Κείμενα νόμων, τιτλ. 23—25).

κι ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐστράφηκεν ὀπίσω εἰς τὸν Μορέαν
μὲ δόξαν καὶ περιχαρίαν διὰ τὸ ἔποικεν ἀγάπην,
τὴν ἤθελεν κι ὠρέγετον καὶ τὴν πολλὰ ἐπεθύμα.
[§ 187] Κι ἀφότου ἦλθε εἰς τὸν Μορέαν ὁ πρίγκιπα Ντζεφρόες
κ' ἔμαθεν ἡ ἐξαίρετος ἐκείνη ἡ γυνή του
ἡ πριγκίπισσα τῆς Ἀχαΐας, τοῦ βασιλέως θυγάτηρ,
τὸ πῶς ἰσιάστη ὁ πρίγκιπας μετὰ τὸν βασιλέα,
πρῶτα Θεὸν ἐδόξασε χαρὰν μεγάλη ἐποῖκεν.
Ἐνταῦτα γὰρ ὁ πρίγκιπας μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του βουλὴν νὰ τοῦ ἔχουν δώσει
(1300) τὸ πῶς νὰ διάξῃ καὶ γενῇ ἀπὸ τὰ κάστρη ἐκεῖνα
ὅπου ἐκρατοῦσαν οἱ Ρωμαῖοι στὸ πριγκιπᾶτο ἀκόμη,
τὴν Κόρινθον, Μονοβασίαν, τὸ Ἄργος καὶ τ' Ἀνάπλι.
Ἐν τούτῳ τοῦ ἀπεκρίθησαν οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του·
«Ἐσὺ ἐξεύρεις, ἀφέντη μου, ὅτ' οἱ ἐκκλησίες κρατοῦσιν
»σιμὰ τὸ τρίτον τοῦ Μορέως, ὅλου τοῦ πριγκιπάτου·
»κάθονται κι ἀναπεύονται, τίποτε οὐ ψηφοῦσιν
»τὴν μάχην, ὅπου ἔχομεν ἡμεῖς μὲ τοὺς Ρωμαίους.
»Λοιπόν, ἀφέντη, λέγομεν καὶ συμβουλεύομέ σε,
»νὰ τοὺς καλέσῃς, μὲ ἄρματα νὰ ἔλθουν νὰ μᾶς βοηθήσουν,
»τὰ κάστρη ὅπου μᾶς μάχονται νὰ θέλωμεν τὰ πάρει·
»εἴ τε κι οὐδὲν τὸ ποιήσουσιν, κράτησον τὲς προνοῖες τους».
Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἀποδέχτη·
ὥρισε κ' ἐκάλεσαν τους κι ἀπήλθασιν ἐνταῦτα.
Ἐζήτησέν τους συμμαχίαν, ὅλοι νὰ τοῦ βοηθήσουν,

2618. μισὲρ Τζεφρὲς ἐδιέβηκεν 19. τε καὶ μὲ χαρὰν ὡς ἔποικεν 20. τὰ ὠρέγετον καὶ ἤθελε καὶ τὰ 21. .'Αφῶν... πρίγκηπα Ντζεφρόε 22. ἔμαθε 25. τὸν Θεὸν εὐχαρίστησεν, χαρὰ 26. Εἰς τοῦτο γὰρ... μισὲρ Τζεφρὲς 27. λαλεῖ.. ὡς νὰ τὸν συμβουλέψουν 28. τὸ πῶς νὰ ποιήσῃ νὰ γενῇ περὶ τὰ κάστρη ἐκεῖνα 29. οἱ Ρ. μέσα στὸ πρ. 30. Μονοβασία, τὴν Κόρινθο, 32. ἠξεύρεις 33. κοντὰ 34. κάθονται, ἀναπεύονται, τίποτες οὐ φοβοῦνται 35. ἐμεῖς 36. λέγομε 37. νὰ ἔρθουν νὰ βοηθ. 38. νὰ τἄχωμεν κερδίσει· 39. εἶτα οὐδὲν ἀκούσουσι, κράτησε 40. τὸ ὠρέχτη 41. ἐλαλῆσαν τους καὶ ἦλθαν ἔμπροστέν του 42. ὅλοι νὰ βοηθ. 42β. Ἐπανάληψις τοῦ στίχ. 2638 «τὰ κάστρη ὅπου μᾶς μάχονται νὰ τἄχωμεν κερδίσει».

2630. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀκριβῆ, διότι ἡ Κόρινθος, τὸ Ναύπλιον καὶ Ἄργος εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Φράγκων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ Γοδοφρ. Α' Βιλλαρδουΐνου, πατρὸς τοῦ Γουλιέλμου ἤτοι τὸ 1210—1212 μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ὄθωνος Δελαρὸς Μεγάλου Κύρη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἴσως καὶ τῶν Ἑνετῶν, ἀπέμενε δὲ ἑλληνικὴ μόνον ἡ Μονεμβασία. (Hopf, Geschichte chenlands, Τόμος Α, 240, α, β.). Αἱ ἀνακρίβειαι αὐταὶ ἐπαναλαμβάνονται ἐντονώτερον καὶ περαιτέρω μὲ τὴν ἐξιστορουμένην πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τῆς Κορίνθου καὶ Ναυπλίου. (Πρβλ. στίχ. 2800—2884 καὶ ὑποσημ. στίχ. 2805 καὶ 2871).

λαόν, φουσσᾶτα μὲ ἄρματα, τὸν τόπον νὰ φυλάξῃ,
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας νὰ τὸ ἔχῃ πολεμήσει.
Κ' ἐκεῖνοι τοῦ ἀπεκρίθησαν ὅτι οὐδὲν τοῦ ἐχρεωστοῦσαν,
μόνον τιμήν, προσκύνησιν, ὡς πρίγκιπας ὅπου ἦτον,
(1320) ἐπεῖν τὰ εἶχαν καὶ κρατοῦν ἀπὸ τὸν Πάπαν τὰ εἶχαν.
Ὁ πρίγκιπας ἐχόλιασεν, ὥρισε κ' ἐκράτῆσαν
ὅλους τοὺς τόπους καὶ προνοῖες ἔνθα τὲς ἐκρατοῦσαν.
Κι οὐδὲν ἠθέλησεν ποσῶς τίποτε γὰρ νὰ ἐπάρῃ
ἀπὸ τὰ δίκαια τῶν προνοίων ὁλῶν τῶν ἐκκλησίων
ἀλλὰ ὥρισε κι ἀρχάσασι νὰ χτίζουν τὸ Χλουμοῦτσι·
κ' οἱ ἐπισκόποι ἀφώριζαν τὸν πρίγκιπα ἀεννάως.
Τρεῖς χρόνους γὰρ ἐκράτησεν ὁ πρίγκιπας τοὺς τόπους
τοῦ πριγκιπάτου, σὲ λαλῶ, ὁλῶν τῶν ἐκκλησίων,
ἕως οὗ καὶ ἀποπλήρωσε τὸ κάστρον Χλουμουτσίου·
κι ἀεννάως τὸν ἀφωρίζασιν καὶ πάντας τοὺς πριγκιπάτους.
Κι ἀφότου τὸ ἀποπλήρωσεν, ὡς ἤθελεν κι ἀγάπα,
φρεμενουρίους ἀπέστειλεν καὶ δύο καβαλλαρίους
στὸν Πάπαν τὸν ἁγιώτατον, ἐκεῖσε εἰς τὴν Ρώμην,
παραδηλῶντα, λέγοντα, τὸ πῶς ἔνι εἰς τὴν μάχην,
καὶ μάχεται μὲ τοὺς Ρωμαίους ἐκεῖ εἰς τὴν Ρωμάνιαν.
Εἰς τοῦτο ἐπαρακάλεσε τὲς ἐκκλησίες ὅπου εἶναι
μητροπολῖτες κι ἀρχιερεῖς, τὸ Τέμπλο κι Ὀσπιτάλιν
νὰ τοῦ βοηθήσουν κἂν ποσῶς στὴν μάχην ὅπου εἶχεν

2643. κι ἄρματα... φυλάξουν. 44. νὰ τὄχουν 45. κι' αὐτοί...οὐδὲν τον ἐχρωστοῦσαν 47. ὅτι τὰ... εἶχαν τα ἐκ τὸν Π. 48. ἐμήνυσεν, ὥρισεν, ἐκρατῆσαν 49. τὲς προνοῖες 50. τίποτες νὰ ἐπάρῃ 51. ἀπὲ τὰ δίκαια 52. καὶ ἄρχισαν νὰ χτίουν 53. καὶ οἱ ἐπισκόποι 54. τοὺς ἐκράτησεν 55. καὶ ἀπόχτισεν τὸ κάστρο τὸ Χλουμοῦτσι· 56. κ' ἐκεῖνοι τὸν ἀφώριζαν καὶ πάντες πριγκιπάτου. 58. Καὶ ὡσὰν τὸ ἐπλήρωσεν...κ' ἠγάπα. 59. φρεμινουρέους ἔστειλεν 61. ἔναι εἰς μάχην 62. στὴν Ρουμανίαν 63. ἐπαρακάλεσεν... ποῦ εἶναι 64. μητροπολῖτες, ἀρχιερεῖς, τὸ Τέμπλο, τὸ Σπιτάλι, 65. πῶς νὰ τὸν βοηθήσουσιν στὴν μάχην

2645 ἑξ. Περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν φεουδαρχῶν ἔναντι τοῦ πρίγκιπος βλέπε προηγουμ. στίχ. 2005-2009.

2648 ἑξ. Τὰ περὶ διαφωνίας τοῦ Γοδοφρ. Β' Βιλλαρδουΐνου μετὰ τοῦ καθολικοῦ κλήρου καὶ κατασχέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων, διατεθεισῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ κάστρου τοῦ Χλουμουτσίου εἶναι ἱστορικῶς ἀκριβῆ, ἔλαβον δὲ χώραν τῷ 1221—1223. Ἐν τούτοις ταῦτα πάντα δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὸ κείμενον τῆς γαλλικῆς παραλλαγῆς, ἡ δὲ ἀραγωνικὴ διασκευὴ δίδει συντομωτάτην περίληψιν χρονολογικῶς ἐσφαλμένην τοποθετοῦσα τὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου καὶ συγχρονίζουσα ταῦτα πρὸς ἵδρυσιν τῆς πόλεως τοῦ Νικλίου καὶ τῶν κάστρων Ἀνδρούσης καὶ Λεύτρου. (Ἀραγ. Χρον. § 217. Πρβλ. καὶ Buchon: Recherches historiques A, σ. 80—84, ὑποσημ. 1, Μίλλερ Ἱστορία Φραγκοκρατίας Α, σελ. 127—129 ὡς καὶ ὑποσημ. στ. 2004 καὶ 2005 ἑξ.).

Κ' ἐκεῖνοι οὐκ ἠθελήσασιν ποσῶς νὰ τοῦ βοηθήσουν·
ἔβαλεν καὶ ἐκράτησαν τοὺς τόπους καὶ προνοῖες,
ὅπου εἶχαν κ' ἐκρατούσασιν 'ς ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο,
κι οὐδὲν ἠθέλησε τριχὸς τίποτε νὰ ἔχῃ ἐπάρει
ἀπὸ τὰ τέλη καὶ δουλεῖες ὁλῶν τῶν ἐκκλησίων,
ἀλλὰ ἔβαλεν κ' ἐχτίσασιν κάστρον ἀφιρωμένον,
ὅπου φυλάττει τὸν γιαλὸν καὶ τοῦ Μορέως λιμιῶνα.
Πολλάκις, ἂν ἐχάσασιν οἱ Φράγκοι τὸν Μορέαν,
μετὰ τοῦ κάστρου ἐκεινοῦ τὸν ἤθελαν κερδίσει.
«Διὰ τοῦτο σὲ παρακαλεῖ, ὡς ἁγιώτατον Πάπαν,
»τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν ἀγάπην σου καὶ νὰ τοῦ συμπαθήσῃς,
»ἐπεὶ ἂν ἐπῆραν οἱ Ρωμαῖοι τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
»οὐδὲν ἀφῆναν κἂν ποσῶς τὲς ἐκκλησίες τῶν Φράγκων».
Κι ὁ Πάπας ὁ ἁγιώτατος, ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
συμπάθειον ἔστειλεν εὐθέως τὸν πρίγκιπα Ντζεφρόε.
Ἀφότου εἶδε ὁ πρίγκιπας τοῦ Πάπα τὴν συμπάθειον.
χαρὰς μεγάλας ἔποικεν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει.
Ἀπαύτου γὰρ ἐμήνυσε νὰ ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης,
ἐκεῖνος ὅπου λέγουσι ὁ τῆς Παλαίας Πάτρας,
ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπίσκοποι ὅπου εἶναι τοῦ σκαμνίου του,
ὁ κομεντούρης τοῦ Τεμπλίου, αὐτὸς τοῦ Ὁσπιταλίου.
Τὸν ὁρισμὸν τοὺς ἔδειξεν, τοῦ Πάπα τὴν συμπάθειον·
κ' ἐνταῦθα ὥρισε κ' ἔστρεψαν τοὺς τόπους ὅπου ἐκράτει,
καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς καλεῖ φρόνιμα, μετ' εἰρήνης·
«Πατέρες, ἐτοῦτο ὅπου ἔποικα κι ἀπῆρα τὲς προνοῖες σας,
»οὐδὲν σᾶς φταίω, μὰ τὸν Χριστόν, ἐσεῖς τὸ φταῖτε πλέον,
»ἐπεὶ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐξεύρετε καὶ νὰ τὸ ἐγροικᾶτε,
»ὅτι ἂν ἐπῆραν οἱ Ρωμαῖοι—ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ,—
»τοὺς τόπους ὅπου ἔχομεν ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν,
»οὐδὲν ἀφῆναγ γὰρ ἐσᾶς διατὶ εἶστε τῆς ἐκκλησίας
»τοῦ νὰ κρατῆτε ἐδῶ προνοῖες καὶ νὰ ἔχετε προβέντες·
»ἀλλ' οὕτως σᾶς ἠθέλασιν φονέψει κι ἀκληρήσει,

2666. Παραλείπεται ὁ στίχος. 67. Εἰς τοῦτο τοὺς ἐκράτησεν...τὶς προνοῖες 68. τὰ εἶχαν 69. ποσῶς τίποτε νὰ ἐπάρῃ 71. ἀμμὴ ἔβαλεν καὶ ἔχτισαν 72. φυλάττει τὸν λαὸν...λιμέναν 74. κερδέσειν 76. νὰ μὲ συμπαθήσῃς 78. οὐδὲν ἀφήνασι ποσῶς 79. Καὶ οὕτως ὡς τὸ ἔμαθεν ὁ ἁγιώτατος Πάπας, 80. Τζεφρόε 81. Κι ἀφῶν εἶδεν 82. μεγάλως εὐχαρίστησεν τὸν Κύριον τῆς Δόξης 84. τόνε λέγουσι...Παλαιᾶς 85. ὡσαύτως οἱ ἐπίσκοποι που ἔνι μετ' ἐκεῖνον, 86. ὁ κουμεντούρης..μετὰ τοῦ Σπιταλίου. 88. 'ς αὐτὸ ὁρίζει κ' ἔγραψαν...τοὺς ἐπῆρεν, 89. μὲ εἰρήνη· 90. Παραλείπεται ὁ στίχος. 91. Οὐδὲν φταίω...ἐσεῖς φταίετε 92. πρέπει, νὰ ἠξεύρετε 93. νὰ μὴν τὸ δώσῃ 95. οὔτε ἐσᾶς ἀφήνασιν νὰ ἔχετε ἐκκλησίες 96. προβέντσιες

»ὡσὰν κ' ἐμᾶς τοὺς κοσμικοὺς ὅπου εἴμεθα στρατιῶτες.
»Λοιπὸν ἐγὼ οὐδὲν ζητῶ, οὐδὲ μὲ δίκαιον πρέπει
»νὰ πολεμῆτε γαρνιζοῦν ὡσὰν οἱ προνοιατόροι·
»εἰ δὲ εἰς ἄλλες ἀφορμές, διὰ φύλαξιν τοῦ τόπου,
»διὰ συμμαχίαν κάστρου τινὸς ὅπου ἔνι ἀσεντζισμένο,
»ἀπὸ τοὺς ἀντιδίκους μας, πρέπει νὰ μᾶς βοηθᾶτε,
»ὡσαύτως εἰς φουσσάτεμα ν' ἀπέλθωμεν διὰ κοῦρσο.
»Κ' εἰς ἄλλες γὰρ ὑπόθεσες διὰ συμμαχίαν τοῦ τόπου,
»πρέπει νὰ εἴμεθε ἑνομοῦ τὸν τόπον μας φυλάττειν,
(1380) »ἐπεὶν ἐσεῖς δίχως ἐμᾶς τίποτε οὐ χρηματεῖτε.
»'Εγὼ γὰρ ἂν ἐκράτησα τῆς ἐκκλησίας τοὺς τόπους,
»οὐδὲν ἐπῆρα τίποτε νὰ λάβω εἰς διάφορόν μου·
»κάστρον, θεωρεῖτε, ἔποικα διὰ σωτηρίαν τοῦ τόπου,
»διὰ ἐσᾶς κ' ἐμᾶς τὸ ἔποικα νὰ ἔνι κλειδὶν τοῦ τόπου.
»Πολλάκις ἂν ἐχάσαμεν τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
»ἀπὸ τὸ κάστρον Χλουμουτσίου τὸν θέλομεν κερδίσει.
»'Εν τούτῳ σᾶς παρακαλῶ ὡς ἐκκλησίας πατέρες,
»ἂς ἔχω τὴν συμπάθειον σας ὡσὰν κι ἀπὸ τὸν Πάπαν,
»κι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροστεν ἂς ἔχωμεν ὁμοτόνιον·
»συντρέχετέ με εἰς ἅρματα, ὡς πρέπει καὶ ἁρμόζει,
»κ' ἐγὼ πάλε νὰ σᾶς βοηθῶ ἀπ' ὅσον κάμνει χρείαν».
'Ενταῦτα ἐσυμπαθήστησαν κ' ἐποίησαν ἀγάπην,
κ' ἐτάξασιν ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ εἶναι εἰς θέλημά του.
[§ 188] 'Αφότου γὰρ ἐγένετον ἐτοῦτο ὅπου σᾶς εἶπα,
αὐτὸς ὁ πρίγκιπας Ντζεφρὲς οὐδὲν εἶχεν τὴν χάριν,
νὰ ποιήσῃ τέκνον τίποτε ν' ἀφήκῃ κληρονόμον.

2698. Παραλείπεται ὁ στίχος. 99. δίκαιον ἔνι, 2700. ὡσὰν τοὺς προνοιατόρους· 1. ὡς δε... εἰς φύλαξιν 2. σεγγιασμένον 3. βοηθῆτε 4. Κ' εἰς φουσσάτευμαν νὰ ἀπ. εἰς κούρση. 6. εἴμεθεν ὁμοῦ 7. χωρὶς ἡμᾶς ποσῶς οὐ χρ. 8. καὶ ἂν 9. τίποτε διάφορα νὰ ἔχω 10. 'Ορᾶτε κάστρον ἔποικα εἰς σωτηρίαν 11. Παραλείπεται ὁ στίχος. 13. ἀπὲ τὸ κάστρο Χλομουτσίου... ἐπάρει. 15. καὶ ἐκ τὸν Πάπαν 16. κι ἀπὲ τοῦ νῦν... ἔχωμεν ὁμόνοιαν 18. ἐγὼ πάλιν... εἰς ὅσον ἔνι χρεία 20. νὰ ἔναι εἰς θελ. 21. ἐγίνετον αὐτὸ ὅπου σᾶς λέγω. 22. Τζεφρόες 23. νὰ ἔχῃ... νὰ ἀφήσῃ

2710. Τοῦ κάστρου Χλουμουτσίου, (γαλλιστὶ Clermont, μεταγενεστέρως δὲ Château Tournois ἤ, ἰταλιστί, Castel Tornese) μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια σώζονται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐπὶ τοῦ ὄρους Χελωνάτα τῆς Ἤλιδος. Περιγραφὴν παλαιοτέραν βλέπε ἐν Buchon, La Grèce Continentale et la Morée, σελ. 510, σύγχρονον δὲ καὶ λεπτομερῆ ὑπὸ Π. Καλονάρου: Khlémoutzi, le château franc de Clermont. 'Εν περιοδ. «Hellénisme Contemporain», Δεκεμ. 1936, σελ. 174—180. 174—180. Τοῦ κάστρου τούτου, τὸ ὁποῖον ἦτο πρότυπον τῶν ἐν Μορέᾳ φραγκικῶν ὀχυρώσεων βλέπε γενικὰς ἀπόψεις καὶ λεπτομερείας τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς εἰκόνας ἐκτὸς κειμένου παρὰ τὴν σελίδα 112.

Ὡσὰν ἔνι τὸ φυσικὸν στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων,
κι ὅσοι γεννοῦνται ὀφείλουσιν θάνατον ν' ἀποθάνουν,
ἔπεσεν γὰρ ὁ πρίγκιπας εἰς ζάλην τοῦ θανάτου.
Κι ὡς τὸ εἶδε γὰρ κ' ἐννοῆσε το ὅτι ἀποθάνει θέλει,
τὸν ἀδελφόν του ἔκραξε, ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμο,
καὶ λέγει οὕτως πρὸς αὐτόν, φιλοπαρακαλεῖ τον·
«Ἀδέλφι μου γλυκύτατον, ἀδέλφι μου ἠγαπημένο,
»ἐγὼ ἀποδάρτε ἐπλήρωσα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου
»κ' ἐσὺ ἀπομένεις ἀπ' ἐμοῦ ἀφέντης κληρονόμος
»εἰς ὅσα γὰρ ἐκέρδισε ὁ ἀφέντης καὶ πατὴρ μας,
»μὲ βίαν καὶ μόχθον δυνατόν, τὸ ἐξεύρουσιν οἱ πάντες.
»Λοιπόν, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, ἐγὼ εἶχα εἰς τὸν νοῦν μου
»νὰ οἰκοδομήσω ἐκκλησίαν, νὰ ποιήσω μοναστῆρι,
»νὰ βάλω τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ ἀφέντου τοῦ πατρός μας,
»κι οὐδὲν τὸ ἐκατευόδωσα ἀπὸ τὲς ἁμαρτίες μου.
»Διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ, ἀξιώνω καὶ φορτώνω,
»ἀφῶν οὐδὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸ κατευοδώσω,
»ποίησέ το, ἀδελφούτσικε, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχήν του,
»ἐκείνου τοῦ πολυπαθῆ τοῦ ἀφέντου καὶ πατρός μας·
»κι ἂς βάλουσιν τὸ λείψανον ἐκεῖσε εἰς τὸ κιβοῦριν
»κι ἀπαύτου πάλε ἂς βάλουσιν πλησίον τὸ ἐδικόν μου.
»Καὶ διόρθωσε, καλὲ ἀδελφέ, νὰ ἔχῃ τὸ μοναστῆρι,
»ψάλτες γὰρ καὶ λειτουργούς, νὰ ἔχουν τὴν ζωήν τους,
»διὰ νὰ μᾶς μνημονεύουσιν εἰς αἰῶνας αἰώνων.
»Καὶ μετὰ τοῦτο ἀδελφέ, λέγω καὶ συμβουλεύω,
»νὰ ἐπάρῃς γὰρ γυναῖκα σου νὰ ἔνι ὁμόζυγή σου,
»ὅπως νὰ ποίσῃς μετ' αὐτὴν τέκνα καὶ κληρονόμους
»διὰ νὰ κληρονομήσουσιν τὸν κόπον τοῦ πατρός μας».
Ἀφότου γὰρ ἐδιόρθωσεν ὁ πρίγκιπας Ντζεφρόης
τὰ πάντα ὅλα ὅπου ἔπρεπεν ὡς φρόνιμος διορθώσει,

2724. Ὡς ἔνι γὰρ 25. γεννῶνται... θάνατον ἀποθάνει 26. καὶ ὁ πρίγκ. 27. Ὡς εἶδεν καὶ ἐννόησεν 28. ἀδελφ. του ἐλάλησεν... Γουλιάμον 30. καὶ πολυαγαπημένον 31. ἐγὼ ὁρῶ, ἐπλήρωσεν ὁ χρόνος τῆς ζ. 32. ἀπομένεις ἐδῶ 33. ἀφέντης ὁ πατήρ μας 34. ἠξεύρουν πάντες 35. ἀδέλφι μου καλόν, 36. νὰ ποίσω 37. νὰ θέσω... καὶ πατρός μας, 38. ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν μου. 39. Διὰ τοῦτο ἀξιώνω σε, πολλὰ παρακαλῶ σε, 40. Ἐπεὶ οὐδὲν εὐόδωσα νὰ τὸ ἔχω ποιήσει 41. ποῖσε το, 42. τοῦ πολυπόθητου ἐκεινοῦ 43. λείψανον ἐκεῖ 44. καὶ...πάλι 45. Καὶ ὄρθωσε 46. ψάλτες καλοὺς 47. διὰ νὰ μᾶς... εἰς αἰῶνα αἰῶνος· 49. καὶ γυναῖκα σου... ὁμόζυγός σου, 50. ὅπως ποιήσῃς 51. τοῦ νὰ κληρ. 52. ἐδιόρθωσεν...Τζεφρόες 53. τὰ πάντα ὅσα ἔπρεπε καὶ ἤθελεν ἀτός του,

τὸ πνεῦμα του ἐπαρέδωκεν, κι ἀπῆραν το οἱ ἀγγέλοι·
κι ὅσοι τὸ ἀκούετε, λέγετε· Θεὸς τοῦ συμπαθήση.
[§ 189] Ἐνταῦτα γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ φλαμουριάροι ὅλοι
ἐστέψασιν διὰ πρίγκιπα ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμο,
τὸν ἀδελφὸν τοῦ πρίγκιπος ἐκείνου τοῦ Ντζεφρόη,
ὅστις καὶ γὰρ ἐξέβηκεν ἄνθρωπος ἐπιδέξιος,
φρόνιμος καὶ κοπιαστὴς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
ὅπου νὰ ἐγεννήθησαν εἰς μέρη Ρωμανίας·
καὶ ἦτον καὶ φιλάνθρωπος, οἱ πάντες τὸν ἀγαποῦσαν.
Κι ἀφότου ἐπαράλαβε τὴν ἀφεντίαν τοῦ τόπου,
ηὗρεν ὅτι ἐκρατούσασιν ἀκόμη οἱ Ρωμαῖοι
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας κ' ἐκεῖνο τῆς Κορίνθου,
ὡσαύτως γὰρ τοῦ Ἀναπλίου ποῦ ἔνι πλησίον τοῦ Ἄργου,
τὰ ὅποια κάστρη εἴχασιν τοὺς πρώτους γὰρ λιμιῶνες,
ὅπου ἔρχονταν τὰ πλευτικὰ τοῦ βασιλέως Ρωμαίων,
κ' ἠφέρνασιν σωτάρχισιν κι ἀνθρώπους τῶν ἁρμάτων,
[§ 190] Ἰδὼν ἐτοῦτο ὁ πρίγκιπας μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη.
λέγας γὰρ ὅτι ἐὰν οὐδὲν ἔχῃ τὰ κάστρη ἐ εἶνα,
οὐδὲν πρέπει νὰ τὸν λαλοῦν πρίγκιπα τοῦ Μορέως.
Ἐν τούτῳ ἀτός του ἐσκόπησεν ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
κ' ἐζήτησεν κι ἀλλῶν βουλὴν κ' ἰσιάστησαν μετ' αὖτον·
ὅτι ἂν οὐ.. ἔχῃ πλευτικὰ τὴν θάλασσαν κρατήσει,
νὰ μὴ ἔρχεται σωτάρχ.σις εἰς τὰ εἰρημένα κάστρη,

2754. τὸ πνεῦμα ἐπαρέδωκεν εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου. 55. Παραλείπεται ὁ στίχος. 56. Εἰς τοῦτο οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ φλαμουριάροι 57. ἔστεψαν διὰ πρίγκιπαν.. Γουλιάμον, 58. τοῦ Τζεφρόε 59. ὅστις πολλὰ ἐξέβ. 61. στὸ μέρος Ρωμ. 62. φιλάνθρωπος, πάντες τὸν ἠγαποῦσαν. 64. εὗρεν καὶ ἐκρατούσασιν 66. πλησίον δὲ τοῦ Ἄργους 67. τὰ ὁποῖα κ... τοὺς πρώτους τοὺς λιμιῶνας 69. κ' ἠφέρασιν 70. Ἰδὼν ἐν τούτῳ ὁ πρ. πολλὰ τὸν ἐβαρ. 71. λέγει, ἐὰν οὐδὲν...κάστρη γαρ 72. πρίγκιπαν 73. Εἰς τοῦτο 74. ὅπου ἦσασιν μετ' αὖτον 75. κρατῆσαι 76. σωτάρχιση στὰ εἰρημένα

2755. Ὁ Γοδοφρεῖδος Β' Βιλλαρδουῖνος ἀπέθανε τῷ 1246. Τὸ δὲ μοναστήριον, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν στ. 2739 ἑξ, ἱδρύθη κατόπιν ἐν Ἀνδραβίδᾳ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου, καὶ εἰδικῶς διὰ νὰ περιλάβῃ τοὺς τάφους τῶν Βιλλαρδουΐνων. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 2461 ἑξ, ὡς καὶ στίχ. 7765—7792 μετὰ σχετ. ὑποσημ.). Περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ θανάτου του βλέπε Μίλλερ, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας Α, σελ. 142 καὶ ὑποσημ. 2. Μεταφρ. Λάμπρου.

2765. Ὡς καὶ προηγουμένως ἐπεξηγήθη, (πρβλ. σημ. στ. 2630), ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου μόνον ἡ Μονεμβασία ἀπέμενεν ἑλληνικὴ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Συγκεκριμένως μάλιστα τὰ κάστρα τῆς Κορίνθου, Ναυπλίου καὶ Ἄργους εἶχον πρὸ πολλοῦ περιέλθει εἰς τοὺς Φράγκους καὶ κατὰ συνέπειαν ταῦτα εἶναι ἀνακριβῆ χρονολογικῶς τοὐλάχιστον.

ποτὲ οὐ κυριεύσει τα οὐδὲ κερδίσει τὰ ἔχει.
Μαντατοφόρους ἔστειλεν στὸν δοῦκαν Βενετίας
κ' ἰσιάστησαν μὲ τὸ Κουμοῦ εἰς τέτοιες συμφωνίες·
τοῦ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ Κουμοῦ ἕως ὅτου νὰ κερδίσῃ
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας κ' ἐκεῖνο τὸ 'Ανάπλι,
τέσσαρα κάτεργα καλὰ μὲ τήν ἁρμάτωσίν τους·
κ' ἐκεῖνος νὰ δώσῃ τοῦ Κουμοῦ τὸ κάστρον τῆς Κορώνης
μὲ τὰ χωρία, περιοχὴν ὁμοῦ μὲ τὴν Μεθώνην,
νὰ τὰ ἔχῃ εἰς κληρονομίαν τὸ Κουμοῦ τῆς Βενετίας·
κι ἀπαύτου γὰρ καὶ ἔμπροστεν κερδίζοντα τὰ κάστρη,
(1460) νὰ δίδῃ πάντα ἡ Βενετία διὰ φύλαξιν τοῦ τόπου
κάτεργα δύο καὶ μοναχά, νὰ ἔχουσι τὸν λαόν τους·
κι ὁ πρίγκιπας νὰ ἐκπληρῇ τὴν ἔξοδόν τους ὅλην,
τὸ λέγουσιν πανάτικα, ἄνευ τῆς ρόγας μόνης.
[§ 191] Καὶ οὕτως ὡσὰν ἐδιόρθωσεν ὁ πρίγκιπας ἐτοῦτο,
ἐδιόρθωσε τοῦ νὰ γενῇ τὸ σέντζιον τῆς Κορίνθου.
'Ενταῦτα ὁρίζει, γράφουσιν τῶν 'Αθηνῶν τοῦ ἀφέντου,
Μέγαν Κύρην τὸν ἔλεγαν ἐκεῖνον τὸν ἀφέντην,
ν' ἀπέρχεται εἰς βοήθειαν στὸ σέντζο τῆς Κορίνθου.
'Απαύτου γὰρ ἀπέστειλεν στὸν δοῦκα τῆς Νηξίας,
στοὺς τρεῖς ἀφέντες τοῦ Εὐρίπου κ' εἰς ὅλους τῶν νησίων,
νὰ ἔλθουν μετὰ δύναμης ἁρμάτων καὶ φουσσάτων·
κι ἀφότου ἀπεσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὰ φουσσᾶτα,

2777. ἀλλ' οὐδὲ ἔχει τὰ θέλει. 79. Κουμοῦν, οὕτως ἐσυμφωνῆσαν· 80. καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ Κουμοῦν, ἕως οὗ 81. κι αὐτὸ τοῦ 'Αναπλίου, 83. τοῦ Κομοῦν 84. καὶ περιοχὴν...Μοθώνην, 85. κληρονομίαν Κομοῦν τῆς Β. 86. καὶ ἀπαυτοῦ καὶ ἐμπρ. κερδαίνοντα 88. δύο μοναχά, νὰ ἔχουν τὸν λ. 90. τῆς ρόγας μόνον. 91. ὡς ἐδιόρθωσεν 92. ὤρθωσε ὅτι.... τὸ σέντζο 93. γράφουσιν ἀφέντην τῆς 'Αθήνας 94. τὸν ἀφέντη 95. νὰ ἀπέλθῃ 96. 'Απ' αὐτοῦ πάλιν ἔστειλεν στὸν δοῦκαν τῆς 'Αξίας 97. ἀφέντες Εὐρίπου καὶ ὅλων 98. νὰ ἔλθουσι μὲ ἅρματα καὶ δύναμιν φουσσάτου 99. ἐκεῖσε τὰ φουσσᾶτα,

2783 ἑξ. 'Η Κορώνη καὶ Μεθώνη ἀνῆκον εἰς τοὺς 'Ενετοὺς ἀπὸ τοῦ 1206—1209. Δύναται ὅμως νὰ συμβιβασθῇ ἡ εἴδησις αὕτη τοῦ Χρονικοῦ μὲ τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι διὰ τὴν βοήθειαν τῶν τεσσάρων κατέργων οἱ Φράγκοι ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὴν κυριαρχίαν τῆς 'Ενετίας ἐπὶ τῶν κτήσεων τούτων. ('Αδαμαντίου Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως σελ. 547).

2790. 'Η πανάτικα συνίστατο εἰς ὑποχρέωσιν τοῦ πρίγκιπος νὰ διατρέφῃ καὶ νὰ μισθοδοτῇ τὰ πληρώματα μόνον τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἡ 'Ενετία ὑπεχρεοῦτο νὰ διαθέτῃ: dez ci en avant il fussent tenus de donner et tenir au servise dou pays deux galies, payant li princes la panatique tant seulement de la gent. 'Εφεξῆς οἱ 'Ενετοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ παρέχουν καὶ νὰ διαθέτουν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας δύο κάτεργα, τοῦ πρίγκιπος ὑποχρεουμένου νὰ δαπανᾷ διὰ τὴν πανάτικαν, ἤτοι τὴν διατροφὴν τοῦ πληρώματος μόνον. (Γαλλ. Χρον. § 190).

ἐδιόρθωσεν, ὁ πρίγκιπας τὸν παρακαθισμόν τους.
[§ 192] Λοιπόν, διατὶ ἔνι τὸ βουνὶ τοῦ κάστρου τῆς Κορίνθου
πλατὺ καὶ μέγα, φοβερόν, κι ἀπάνω ἔνι τὸ κάστρον,
εὑρίσκεται πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἐκεινοῦ τοῦ κάστρου
ὀκάτι ἕνα βουνόπουλον, τραχῶνι γὰρ μὲ σπήλαιον.
Κι ὁρίζει ἐνταῦτα ὁ πρίγκιπας κι ἀπάνω ἔχτισε κάστρον,
Μοῦντ Ἐσκουβὲ τὸ ὠνόμασαν, οὕτως τὸ κράζουν πάλε·
κι ἀπὸ τὴν ἄλλην γὰρ μερέαν, τὸ λέγουσιν πρὸς ἄρκτον,
ὁ Μέγας Κύρης ἔποικεν κάστρο ἐδικό του ἐκεῖσε.
Ἐβάλασιν σωτάρχισιν, σκουταροτζαγρατόρους.
[§ 193] Καὶ τόσα τοὺς ἐστένεψαν τοὺς Κορινθαίους ἐνταῦτα,
ὅτι ποσῶς οὐκ εἶχαν ἀπάδειαν ξύλο κανὲν νὰ ἐμπάσουν,
οὐδὲ σωτάρχιση καμμία νὰ τοὺς ἐμπῆ ποθόθεν·
μόνι τὸ ὕδωρ τὸ πολὺ τῶν βρύσων καὶ πηγάδων,
ὅπου εἶναι ἀπάνω στὸ βουνὶ ἀπέσω εἰς τὸ κάστρον,
αὐτόνο εἴχασι πολύ, καὶ ποῖος νὰ τοὺς τὸ ἐπάρῃ;
[§ 194] Λοιπόν, ἂν ἤθελα λεπτῶς νὰ σὲ τὰ ἔγραψα ὅλα

2800. παρακαθισμόν του. 1. Λοιπὸν ὡς ἔνι τὸ βουνὶν 2. μέγαν...κι ἄνω 3. μεσημβρίαν ἐκείνου δὲ τοῦ κ. 4. Βουνόπλαγον... καὶ σπήλαιον. 5. Ἐνταῦτα ὁρίζει ὁ π. καὶ ἄνω χτίζουν 6. ὠνόμαζαν... το λέγουν πάλιν· 7. ἄλλην τὴν μερίαν 8. ἔποικε κάστρον ἐκεῖ ἐδικόν του. 9. Ἐλάβασι σωτ. 10. καὶ τόσον...τοὺς Κορ. εἰς τοῦτο 11. ὅτι ἄδειαν οὐκ εἴχασιν ξύλα διὰ νὰ πάρουν, 12. οὐδὲ ποσῶς σωτάρχιση πούπετε νὰ τοὺς ἔμπῃ· 13. μόνον 14. ὅπου ἔνι ἄνω στὸ βουνὶν... κάστρο, 15. μόνον αὐτὸ εἴχασιν...καὶ τὶς 16. νὰ σὲ τὰ γράψω

2805. Τὸ κάστρον τοῦ Μοῦντ Ἐσκουβὲ ἐκτίσθη, οὐχὶ ἐπὶ Γουλ. Βιλλαρδουΐνου, ἀλλὰ πολὺ ἐνωρίτερον, ὅτε τῷ 1205, ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιος πολιορκῶν τὸ κάστρον τῆς Κορίνθου, ἐπεζήτησε τὴν διὰ παντὸς μέσου ἐκπόρθησιν αὐτοῦ. (Διὰ τὰ περὶ πολιορκίας τῆς Κορίνθου βλέπε στ. 1442-1504). Τοῦ κάστρου τοῦ Μοῦντ Ἐσκοβέ, οὗτινος σώζονται ἀκόμη ἀρκετὰ ἐρείπια, ποιεῖται μακρὸν λόγον ὁ Σ. Δραγούμης ἐν Χρον. Μορέως Τοπων. κλπ. (σελ. 49—64), ὁμοῦ μετὰ τοῦ κάστρου τῆς Κορίνθου, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐτυμολογίας αὐτοῦ. Παρὰ τὰ γραφόμενα τοῦ Δραγούμη ἡ πιθανωτέρα ἐτυμολογία φαίνεται νὰ εἶναι σχετικὴ μὲ τὴν παλαιὰν γαλλικὴν λέξιν eschiverie=δυσπιστία, ὁπόθεν προῆλθεν ἡ λ. σκιβουρία τοῦ Χρονικοῦ. (Πρβλ. στ. 7907 καὶ 8427). Mont Eschivée, λοιπὸν θὰ ἐσήμαινε «βουνὸν τὸ ὁποῖον μὲ ἐπιδεξιότητα ἐπιτυγχάνει νὰ ὑπεκφύγῃ ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐπιθέσεως».
Ἐντεῦθεν θὰ προῆλθον αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ ὀνόματος εἰς Montescovée, Μουντ Ἐσκουβὲ καὶ τοῦ σημερινοῦ Πεντεσκούφης. (Πρβλ. Buchon, La Grèce continentale et la Morée, σελ. 549 καὶ Ἀδαμαντίου, Χρον. Μορέως σ. 537 καὶ ὑποσημ. 2). Πάντως τὰ ἐν τῷ Χρονικῷ ἱστορούμενα περὶ πολιορκίας τῆς Κορίνθου ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου δὲν εἶναι ἀκριβῆ, ἀνάγονται δὲ εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχήν, ἐπὶ πρίγκιπος Μορέως Γοδοφρείδου Α΄. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2630 καὶ 2765).

ὅσα καὶ γὰρ ἐγίνησαν στὸ σέντζο τῆς Κορίνθου,
πολλὰ ἠθέλαν βαρεθῆ ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἀκοῦσιν.
Ἀλλὰ ἐκ τὴν στένεψιν τὴν πολλὴν ποῦ εἶδαν ἐκεῖνοι οἱ ἀπέσω,
ὅτι ποθὲν οὐκ ἠμποροῦν νὰ ἔχουσι βοήθειαν,
ἔπεσαν εἰς συμβίβασιν κ' ἐδώκασιν τὸ κάστρον,
μεθ'ὅρκου γὰρ καὶ συμφωνίες, νὰ ἔχουν τὲς προνοῖες τους,
καθὼς κ' οἱ ἕτεροι Ρωμαῖοι τοῦ πριγκιπάτου ὅλου.
[§ 195] Ἀφότου γὰρ ἐκέρδισεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὸ κάστρον τὸ βασιλικόν, ἐκεῖνο τῆς Κορίνθου,
ὥρισε καὶ ἐβάλασιν σωτάρχισιν μεγάλην
ἀπὸ λαοῦ καὶ ἅρματα, ὡς ἔπρεπεν κι ἁρμόζει.
Κ' ἐνταῦτα κράζει πρότερον ἀρχὴ τοῦ Μέγαν Κύρην,
καὶ μετὰ ταῦτα ἅπαντας, ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες,
καὶ οὕτως εἶπε, πρὸς αὐτοὺς μετὰ μεγάλης γνώμης.
«Συντρόφοι, φίλοι κι ἀδελφοί, πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν
»πρῶτα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, δεύτερον τῆς Θεοτόκου,
»τὴν χάριν, τὴν μᾶς ἔδωκε κ' ἔχομεν κερδεμένον
»τὸ κάλλιον μέρος τοῦ Μορέως, ὀλίγον γὰρ μᾶς λείπει·
»τὸ κάστρον γὰρ τοῦ Ἀναπλίου καὶ τῆς Μονοβασίας,
»αὐτὰ τὰ δύο μᾶς λείπουσιν καὶ λέγω, ὅτι, ἂν σᾶς φαίνῃ,
»ἐδῶ ποῦ εὑρίσκεστε ἑνομοῦ, ἂς ἔχωμεν συντύχει,
»βουλὴ ἂς ἔχωμε ἀμφότεροι μὲ τί τρόπον καὶ στράταν
»νὰ πολεμήσωμεν καὶ αὐτὰ νὰ τὰ ἔχωμεν κερδίσει».
[§ 196] Ἐν τούτῳ οἱ φρονιμώτεροι εἶπαν καὶ ἀφιρῶσαν·
»Ὅτι ἀφότου εὑρίσκονται ἀμφότερα τὰ κάστρη
»εἰς ἀκρωτῆριν τοῦ γιαλοῦ καὶ ἔχουσιν λιμιῶνα,
»πρέπει νὰ τὰ σεντζίσωμεν τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης».
[§ 197] Ἐνταῦτα καθεζόμενοι εἰς τὴν βουλὴν ἐκείνην,
μαντᾶτα ἠφέρασιν ἐκεῖ τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου,
οἱ ἀποκρισάροι ἐστράφησαν ἀπὸ τὴν Βενετίαν
κ' ἠφέρασιν τὲς συμφωνίες, οὕτως ὡσὰν ἐζήτει
ὁ πρίγκιπας ὁλοστινῶς, ὡς ἤθελεν κι ἀγάπα·

1817. καὶ ἂν ἐγίνησαν 18. ὅπου τὰ ἠκοῦσι. 19. ὅπου εἶδαν **ἐκεῖ ἔσω.** 20. ὅτι πουθὲν... βοήθεια 21. καὶ ἔδωκαν 22. ὅρκου καὶ μὲ συνφωνίες 23. καθώσπερ καὶ οἱ ἕτεροι Ρωμαῖοι τοῦ πριγκιπάτου. **24.** Γουλιάμος 25. τὸ κάστρο 27. ἀπὸ λαὸν... ὡς πρέπει καὶ 28. Εἰς τοῦτο λαλεῖ 30. εἶπεν 31. φίλοι, ἀδελφοί,... νὰ εὐκαριστοῦμεν 32. πρῶτον τὴν δ. τοῦ Χριστοῦ 33. ποῦ μᾶς ἔδωκεν 36. αὐτὰ ἰδοὺ μὲ λείπουσιν καὶ ἂν ἐσᾶς ἀρέση 37. ἐδῶ ὅπου εὑρίσκεστε ὁμοῦ ἂς βουλευτοῦμεν, 38. πῶς γὰρ νὰ τὰ ἐπάρωμεν, πῶς θέλομεν ποιήσει 39. κι αὐτὰ 40. Εἰς τοῦτο οἱ ἐντιμότεροι 41. Ὅτι ἐπεὶν 42. ἀκρωτῆριν θάλασσας καὶ λιμιῶναν ἔχουν 43. σιγγιάσωμεν... τῆς θαλάσσου». **45—48.** Παραλείπονται οἱ στίχοι.

τὰ κάτεργα τὰ τέσσαρα ἦλθαν εἰς τὴν Κορώνην.
Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας, μεγάλως γὰρ τὸ ἐχάρη,
ὡσαύτως τὸ ἀποδέχτησαν κ᾽ οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι.
Μὲ τὴν βουλὴν ὁ πρίγκιπας κράζει τοὺς Βενετίκους
ἐκείνους ὅπου ἠφέρασιν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες.
Καβαλλάριν ἀπέστειλεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κορώνην·
τὸ κάστρον ἐπαράδωκεν νὰ τὸ ἔχουν οἱ Βενετίκοι
μὲ ὅλην τὴν διακράτησιν μέχρι κρατεῖ ἡ Μεθώνη·
ὅσα χωρία κι ἂν ἦσασιν τὰ ἐκράτει ἐτότε ἡ κούρτη,
νὰ τὰ ἔχῃ καὶ νομεύεται τῆς Βενετίας ὁ δοῦκας,
ἄνευ τῶν τόπων καὶ προνοιῶν, τὰ ἔχουν οἱ προνοιατόροι.
[§ 198] Κι ἀφότου ἐπαράλαβαν ἐτότε οἱ Βενετίκοι
τὸ κάστρον, τὴν περιοχήν, τὰ μέρη τῆς Κορώνης,
ἀπήλθασιν τὰ κάτεργα ὁλόρθα εἰς τὸ Ἀνάπλι·
τὸ κάστρον ἐσεντζίσασιν ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης,
κι ὁ πρίγκιπας ἐκ τὴν στερεὰν μὲ τὰ φουσσᾶτα του ὅλα.
Τὸ καλοκαῖρι ἐπέρασεν, ὁ χειμῶνας εἰσῆλθεν,
κἀκεῖσε ἐξεχειμάσασιν τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.
Κι ὡς ἦλθε ὁ δεύτερος καιρός, ἦλθε τὸ καλοκαῖριν,
κ᾽ εἶδαν τὸ κάστρον τοῦ Ἀναπλίου τὸ πῶς ἔνι κλεισμένον·
κι οὐκ εἶχαν τίποτε ποσῶς καμμίαν βοήθειαν νὰ ἔλθῃ,
ἐποίησαν συμβίβασιν κ᾽ ἐδώκασιν τὸ κάστρον.
Τὸ Ἀνάπλι γὰρ εὑρίσκετον κάστρον εἰς δύο τραχώνια·

2850. μεγάλως γὰρ τὸ ἐχάρη, 51. τὸ ἐχάρησαν οἱ κεφ. 52. Παραλείπεται ὁ στίχος. 53. ὅπου ἤφεραν 54. καὶ καβαλλάριν 55. ἐπαρέδωκεν νὰ ἔνι τῶν Β. 56. ὅπου κρατεῖ ἡ Μοθώνη 57. χωρία ηὑρίσκονται, ὅλα, τὰ εἶχεν ἡ κ. 58. νὰ νομεύεται ὁ δοῦκας Β. 59. προνοίων ποῦ εἶχαν 60. Κι ἀφῶν γαρ... τότε 61. καὶ τὴν περ. 63. ἐσιντζίασαν ἐκ μέρος 64. μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅλα 65. ἀπέρασεν, ἐσέβη ὁ χ. 67. Καὶ ὡς ἐγύρισε ὁ καιρὸς κ᾽ ἦλθεν τὸ καλοκαῖρι, 68. κ᾽ εἶδα... πῶς ἔνι ἀποκλεισμένον, 69. καὶ οὐδὲν εἴχασιν ποσῶς βοήθειαν καμμίαν 70. ἔπεσαν εἰς συμβίβασιν καὶ ἔδωσαν τὸ κάστρο. 71. Τὰ καστέλλια εὑρίσκονταν ἄνω

2871 ἑξ. Τὰ περὶ Ἀναπλίου, εἶναι χρονολογικῶς ἀνακριβῆ. ἀνάγονται δὲ εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχήν, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γοδοφρείδου Α' (1210—1212). (Πρβλ. ἐποσημ. στίχ. 2630 καὶ 2765). Ταῦτα ὅμως συμφωνοῦνκαὶ πρὸς τὰ τοῦ Ψευδοδωροθέου, ὅστις ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Ναυπλίου λέγει «Ἐβγῆκαν ἀπὸ τοὺς πρώτους τοῦ Ἀναπλίου καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Πρίγγιπον καὶ ἔκαμαν συμφωνίαν μετ᾽ αὐτόν, ὅτι τὸ Ἀνάπλιον ἔχει καστέλια δύο ἀπάνω εἰς δύο τραχώνια τοῦ βουνοῦ καὶ τὸ ἕνα εἶναι τοῦ πριγγίπου καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἀχαμνότερον νὰ εἶναι τῶν Ρωμαίων καὶ ἔτσι τὸ ἔστερξεν ὁ αὐτὸς πρίγγιπος."Οταν ἐπῆρεν ὁ Πρίγγιπος τὸ κάστρον τοῦ Ἀναπλίου δὲν εἶχεν ἄλλο τίποτε, μόνον αὐτὰ τὰ δύο κάστρη, πλὴν ἡ κάτω χώρα τοῦ Ἀναπλίου, ὅπου φαίνεται σήμερον κτισμένη γύρωθεν, τὴν ἔκτισαν οἱ Βενετσᾶνοι μὲ τείχη σίγουρα καὶ στερεά. (Ψευδ. σ. 472—473). (Πρβλ. καὶ Ἀδαμ. Χρον. Μορέως σελ. 565 καὶ 570—71).

[§ 199] Ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστησαν νὰ δώσουσιν τὸ πρῶτον.
καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἀχαμνότερον νὰ τὸ κρατοῦν οἱ Ρωμαῖοι·
μεθ' ὅρκου καὶ προστάγματα τὲς συμφωνίες ἐποῖκαν.
[§ 200] Κι ἀφότου ἐπαράλαβεν ὁ πρίγκιπας τὸ Ἀνάπλι,
μὲ προθυμίαν τὸ ἐχάρισεν τότε τὸν Μέγαν Κύρην,
νὰ τὸ ἔχῃ εἰς κληρονομίαν ἐκεῖνο καὶ τὸ Ἄργος.
Τὴν χάριν, ὅπου ἐχάρισεν ὁ πρίγκιπας, τὸ Ἀνάπλι
κ' εἶθ' οὕτως τὸ Ἄργος ἐνομοῦ τότε τὸν Μέγαν Κύρην,
ἦτον διὰ τὴν συνδρομὴν ὅπου ἔποικεν ἐτότε
ὁ Μέγας Κύρης, σὲ λαλῶ, στὸ πιάσμα τῆς Κορίνθου,
ὡσαύτως διατὸ ἀπάντεχεν ὁ πρίγκιπας μετ' αὖτον
νὰ τοῦ βοηθήσῃ εἰς τὸν πιασμὸν κάστρου Μονοβασίας.
[§ 201] Λοιπόν, ἀφότου ἐπιάσασιν τὸ κάστρον τοῦ Ἀναπλίου,
ὁ πρίγκιπας ἐδιάβηκεν μετὰ τὸν Μέγαν Κύρην·
κι ἀπέκει ἀπεχωρίστησαν, κ' ἐδιάβη ὁ Μέγας Κύρης
ὁλόρθα ἐκεῖ στὴν χώραν του, τὴν λέγουσιν γὰρ Θήβαν,
κι ὁ πρίγκιπας ἐδιάβηκεν στὰ μέρη τοῦ Μορέως.
[§ 202] Κι ἀφότου ἐπέρασε ὁ καιρός, τὸν λέγουσιν χειμῶνα,
μαντατοφότους ἔστειλεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος·
καὶ γράφει καὶ παρακαλεῖ πρῶτα τὸν Μέγαν Κύρην,
τοὺς τρεῖς ἀφέντες τοῦ Εὔριπου, τὸν δοῦκαν τῆς Νηξίας,
καὶ ὅλους γὰρ τοὺς ἕτερους ἀφέντες τῶν νησίων,
τὸν κόντον τῆς Κεφαλλονίας κι ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες
τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως, μικρούς τε καὶ μεγάλους,
νὰ ἔρχωνται μὲ ἅρματα, μὲ σωταρχία μεγάλην·
στὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας βούλεται νὰ ἀπέλθῃ·
διατὸ ἔνι ἀπολέμητον, παρακαθίσει τὸ ἔχει
τῆς γῆς γὰρ καὶ τῆς θάλασσας, βούλεται νὰ ἔχῃ βάλλει
φύλαξιν, παρακαθισμὸν ἕως οὗ νὰ τὸ ἔχῃ ἐπάρει.

2872. Εἰς τοῦτο... νὰ δώσουν τὸ ἓν καστέλλιν, 73. τὸ ἄλλο 74. μὲ ὅρκον 75. τὸ Ἀνάπλιν, 76. Κύρη 78. τὴν ἐχάρισε τότε τὸν Μέγαν Κύρην 79. Τὸ Ἀνάπλιν καὶ τὸ Ἄργος τε, ὁμοῦ τὰ δύο κάστρη, 80. ἐτότες 81. εἰς τὸν πιασμὸν Κορίνθου, 82. μᾶλλον ὅτι ἐπάντεχεν ὁ πρίγκ. μὲ ταῦτα 83. νὰ βοηθήσῃ 84. ἀφῶν ἐπίασεν τὸ κάστρο τὸ Ἀνάπλιν, 85. ἐδιέβηκεν 86. ἐδιέβη 88. Παραλείπεται ὁ στίχος. 89. ἀπέρασε... λέγω σε ὁ χειμῶνας, 90. πρίγκιπας Γουλιάμος 91. γραφὴν καὶ παρακάλεσιν πρῶτον 92. τῆς Ἀξίας, 93. ἀφέντας τῶν ν. 96. με σωταρχίαν μεγάλην· 97. βουλεύεται νὰ ἀπ. 98. δι' οὗ ἔνι ἀπολέμητον θέλει νὰ τὸ καθίσῃ 99. γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, γὰρ θέλει νὰ τὸ φυλάξῃ 2900. φύλαξίν τε καὶ κάθισμα, ἕως νὰ τὸ ἐπάρῃ

Κι ἀφότου ἄνοιξε ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν μάρτιον μῆναν,
καταπαντόθεν ἦλθασιν ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα·
εἰς τὰ λιβάδια τοῦ Νικλίου, ἐκεῖσε εἰς τοὺς κάμπους
ἐγίνετον ἡ σώρεψις ἐκείνων τῶν φουσσάτων,
κι ἀπέκει ὀλόρθα ἐδιάβησαν εἰς τὴν Μονοβασίαν.
[§ 203] Τὰ κάτεργα τὰ τέσσαρα ἦλθαν τῶν Βενετίκων
(1580) κ' ἐστῆκαν ἀπὸ τὸν αἰγιαλόν, τὴν θάλασσαν ἐπιάσαν·
ἐδιόρθωσεν ὁ πρίγκιπας τὸν παρακαθισμόν του·
μὲ τέτοιον τρόπον κι ἀφορμὴν τὴν ἐπαρακαθίσαν
ἐτότε τὴν Μονοβασίαν, ὡς τὸ κλουβὶ τὸ ἀηδόνι.
Ἐκεῖνοι τῆς Μονοβασίας ὅπου ἔξευραν τὸ κάστρον,
ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας νὰ τοὺς παρακαθίσῃ,
ἐποῖκαν τὴν σωτάρχειον τους πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχαν,
καὶ εἰς ψῆφον οὐκ εἴχασιν τὰ φράγκικα φουσσᾶτα,
ἔχοντα γὰρ τὸν λογισμὸν μικρόν, νὰ ἔχουσιν ἀργήσει
ἐκεῖ εἰς τὸν παρακαθισμὸν ὅπου τοὺς ἐποιῆσαν.
[§ 204] Ὁ πρίγκιπας γὰρ ἐβλέποντας τὴν τόση ἀλαζονείαν,
ἀπὸ χολῆς του καὶ θυμοῦ ὤμοσε εἰς τὸ σπαθί του,
ποτέ του ἀπέκει μὴ διαβῇ ἕως οὗ τὸ κάστρο ἐπάρῃ.
Τὰ τριπουτσέτα ὥρισεν κ' ἐστήσασιν κἂν τρία.
κ' ἐρρίχτασιν ἀδιάλειπα, ἡμέραν γὰρ καὶ νύχτα·
τὰ ὀσπίτια ἐχαλάσασιν κι ἀνθρώπους ἐφονέψαν.
Τί νὰ σὲ λέγω τὰ πολλὰ καὶ πότε νὰ τὰ γράφω,
τὰ ὅσα ἐποίησε ὁ πρίγκιπας εἰς τὴν Μονοβασίαν,

2901. ἀπὲ τὸν μάρτιον 2. ἤρθασιν ἐκεῖσε τὰ φ. 3. ἐγένετον ἡ σύναξις 5. καὶ ἀπέκει ἐδιέβησαν 7. ἐστάθησαν ἐκ τὸν γιαλόν... κρατοῦσιν 8. καὶ ὤρθωσεν ὁ πρ. 10. τότε σου τὴν Μ... ὡς τὸ κλουβὶν 11. Ἄνθρωποι τῆς Μ... τὸ κάστρο, 12. ὅτι ἔρχεται 13. ἐποίησαν τὴν σωτάρχισιν κατὰ τὴν δύναμίν τους, 15. ἐπάντεχαν καὶ ἔλεγαν· γουργὸν νὰ ὑπαγαίνουν, 16. νὰ ἀφήσουσιν τὸν καθισμὸν τον τοὺς ἐπαρακαθίσαν. 17. ὁ πριγκ. ἐβλέποντα. . ἀλαζονεία, 18. στὸ σπαθίν του, 20. τριμπουτσέτα ἔστησαν, ἤσανε δύο, τρία, 21. καὶ ἔρριπταν... τε καὶ νύχτα. 22. ἐχαλούσασιν... ἐφονεῦαν. 23. καὶ πότε νὰ τὰ γράφω; 24. τὰ ἔποικεν

2923 ἑξ. Ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀκριβῆ εἶναι τὰ περὶ πολιορκίας καὶ ἀλώσεως τῆς Μονεμβασίας (1248—1250), περὶ ἧς βλέπε Zakythinos, le Despotat Grec σελ. 21—22, (Παρίσιοι 1932) Μίλλερ, Ἱστορία Φραγκοκρ. Α, 143—155, Ἀδαμαντίου Χρον. Μορέως, σ. 566 καὶ Μηλιαράκη Οἰκογένεια Μαμωνᾶ Ἱστορικὴ μελέτη, (Ἀθῆναι 1902). Τοῦ κάστρου τῆς Μονεμβασίας λεπτομερὴς περιγραφὴ παρέχεται εἰς τὸ ταξιδ. βιβλίον Α. Π. Καλονάρου Λουλούδια τῆς Μονεβασιᾶς καὶ τοῦ Ταϋγέτου, (Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας, ἔκδ. Δ. Δημητράκου 1936, σελ. 50—57). καθὼς καὶ εἰς τὰ περιηγητικὰ ἔργα. Φ. Κόντογλου Ταξείδια (Ἀθῆναι 1938). καὶ Ἀθηνᾶς Ταρσούλη, Κάστρα καὶ Πολιτεῖες τοῦ Μοριᾶ» (Ἀθῆναι 1934).

καὶ πάλε πῶς ἐδιάγασιν οἱ Μονοβασιῶτες;
ἀλλὰ διὰ συντομώτερον καὶ νὰ σᾶς τὸ κοντέψω,
καθὼς τὸν ὅρκον ἔποικεν ὁ πρίγκιπας ἐτότε,
ὅτι ποτέ του οὐ μὴ ἀπελθοῦν ἐκ τὴν Μονοβασίαν
ἕως οὗ νὰ ἐπάρῃ τὸ βουνί, ὡσαύτως καὶ τὸ κάστρον.
[§ 205] Ἐν τούτῳ ἀργήσασιν ἐκεῖ τρεῖς χρόνους γὰρ καὶ πλέον·
ἐκεῖνοι τῆς Μονοβασίας, οὐκ εἶχαν τί νὰ φάγουν,
ἐφάγασιν τοὺς ποντικοὺς ὁμοίως καὶ τὰ κατσία·
οὐκ εἶχαν πλέον τὸ τί νὰ φάουν, μόνον καὶ τὰ κορμιά τους.
Κι ὡς εἶδαν τὴν στενοχωρίαν, τὸν θάνατον ἐμπρός τους,
βουλὴν ἀπῆραν ἐνομοῦ τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσει.
Συμβίβασιν ἐζήτησαν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου·
νὰ εἶναι πάντοτες αὐτοῦ μὲ τὴν κληρονομίαν τους
Φράγκοι ἐγκουσάτοι ἐνομοῦ μετὰ τὰ πράγματά τους,
νὰ μὴ χρεωστοῦσιν δούλεψιν ἄνευ τὰ πλευτικά τους,
ἔχοντα γὰρ τὴν ρόγαν τους καὶ τὴν φιλοτιμίαν τους.
Ὁ πρίγκιπας τοὺς ἔποικεν ἐγράφως βουλλωμένες
τὲς συμφωνίες κ' ὑπόθεσες ὅπου τοῦ ἐζητῆσαν·
καὶ ὅσον ἐπαράλαβαν τὰ ὁρκωμοτικά τους,
τρεῖς ἄρχοντες ἀπ' ἐκεινοὺς ἀπῆραν τὰ κλειδία
τοῦ κάστρου τῆς Μονοβασίας, τοῦ πρίγκιπος τὰ ἠφέραν·
ὁ ἕνας ἦτον Μαμωνᾶς, ὁ ἄλλος Δαιμονογιάννης,
ὁ τρίτος ἦτον Σοφιανός, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.
Αὐτὲς ἦσαν οἱ τρεῖς γενεὲς κ' οἱ εὐγενικώτεροί τους
ὅπου ἦσαν στὴν Μονοβασίαν κ' εἶναι ἀκόμη ἐκεῖσε·
τὸν πρίγκιπαν ἐπροσκύνησαν, καλὰ τοὺς ἀποδέχτη
ὡς φρόνιμος, διακριτικὸς ὅπου ἦτον εἰς τοὺς πάντας·
γλυκία τοὺς ἀναδέχτηκεν, μετὰ τιμῆς μεγάλης,
εὐεργεσίαν τοὺς ἔποικεν ἄλογα καὶ φαρία,
καὶ ροῦχα γὰρ ὁλόχρυσα, σκαρελέτα μετὰ ἐκεῖνα,

2925. καὶ πάλιν, 26. ὅμως διὰ κοντότερον νὰ τὸ διερμηνέψω, 28. οὐ μὴ διαβῇ 29. ἕως νὰ πάρῃ τὸ βουνὶν 30. Εἰς τοῦτο ἔποικαν ἐκεῖ τρεῖς χρόνους ἢ καὶ πλέον 31. Οὐκ εἶχαν πῶς νὰ ποιήσουν, 32. καὶ ποντικούς... καὶ γατία· 33. τὸ τί νὰ φᾶν οὐκ εἴχασιν, μόνον ὁ εἷς τὸν ἄλλον. 35. ἐπῆραν ἐνομοῦ νὰ ἔχουν 37. νὰ εἶναι πάντα μετ' αὐτόν 38. ἐγκουσάτοι, ἐλεύθεροι, ὅλοι μὲ τὰ ἐδικά τους, 39. νὰ μὴ χρεωστοῦν εἰς δούλεψιν ἄνευ στὰ πλευτ. 42. συμφωνίες, ὑπόθεσες 44. ἐπῆραν τὰ κλειδία 45. τοῦ πρίγκιπα 46. Δαιμονοϊάννης 48. γενὲς 49. εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον· 50. ἀπεδέχτη 51. εἰς τοὺς πάντες· 52. παραλείπεται ὁ στίχος. 53. εὐεργ. τοὺς ἔδωκεν 54. σκαρλάτα μετ' ἐκεῖνα,

2930. Τὸ γαλλικὸν κείμενον παρουσιάζει κενὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 2932—3023 τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου. (Πρβλ. Γαλλ. Χρ. § 205 ἑξ).

ἐπρόνοιασέ τους ἀλλὰ δὴ στὰ μέρη τῶν Βατίκων.
Κι ἀφότου ἐπαράλαβεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας, τὸ ἐξάκουστον ἐκεῖνο,
σωτάρχειον ἔβαλεν πολλήν, ἀνθρώπους τῶν ἁρμάτων,
καὶ ἅρματα καὶ διοίκησες, ὡς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ.
Ἀκούσων γὰρ τὰ ἐξέχωρα, τὰ μέρη τῶν Βατίκων,
κ' ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν Τσακωνίαν ποῦ ἦσαν ροβολεμένοι,
ὅτι αὐτὴ ἐπροσκύνησε τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
ὁλοδρομαίως ἐρχόντησαν κ' ἐπροσκυνούσανέ τον·
κι ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, ὅλους τοὺς ἐχαιρέτα,
γλυκία τοὺς ἀναδέχετον πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχαν.
Καὶ ὅσον ἐκατέστησεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας καὶ τὰ τῶν περιχώρων,
ὥρισεν κι ἀπηλόγιασαν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
ὡσαύτως καὶ τὰ κάτεργα ποῦ ἦσαν τῆς Βενετίας,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐστράφηκεν στὴν Λακοδαιμονίαν.
Τοὺς κεφαλᾶδες ἔκραξε βουλὴν νὰ τοῦ ἔχουν δώσει,
κ' ἐκεῖνοι τοῦ ἀπεκρίθησαν κ' ἐσυμβουλέψανέ τον,
διατὶ ἐκοπίασαν πολλὰ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης,
—χρόνους τρεῖς ὅπου ἐστάθησαν εἰς τὴν Μονοβασίαν—
νὰ ἔχουσιν ἀπηλογίαν μικροί τε καὶ μεγάλοι,
νὰ ἀπέρχωνται εἰς τὰ ὀσπίτια τους διὰ νὰ καλοπαθήσουν·
κι ὁ πρίγκιπας μετ' ἐκεινοὺς ὅπου ἦσαν φαμελία του,
νὰ εἶναι στὴν Λακοδαιμονίαν, νὰ ἔχῃ ἐξεχειμάσει.
Ἐνταῦτα ἐμισσέψασιν μικροί τε καὶ μεγάλοι
κ' ἐνέμεινεν ὁ πρίγκηπας, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
κι οὕτως ἐκαβαλλίκευεν μετὰ τὴν φαμελίαν του,
καὶ ἐπερπάτει ἐκ τὰ χωρία τοῦ μέρου τῆς Μονοβασίας,
στὸ Ἕλεος κ' εἰς τὸν Πασσαβᾶν κ' εἰς τοὺς ἐκεῖσε τόπους·
μετὰ χαρᾶς ἀπέρχετον κι ἀπέρνα τὸν καιρόν του.

2955. καὶ προνοῖες τους ἔδωκεν στὸ μέρος 56—60 Παραλείπονται. οἱ στίχοι. 61. ὁμοίως ἐκ τὴν Τσακ. 62. παραλείπεται ὁ στ. 63. ὁλόδρομα... ὅλοι ἐπροσκυνοῦσαν· 65. γλυκία τοὺς ἀποδέχετον... οὐσίαν τὴν εἶχαν. 66. Γουλιάμος 67. τὸ κάστρο... μετὰ τῶν περιχ. 68. ὥρισεν κι' ἀπολόγιασαν 69. κάτεργα τὰ ἦσαν 70. Λακεδαιμονίαν· 71. ἐλάλησεν βουλὴν νὰ τὸν βουλέψουν, 72. κι αὐτοὶ τὸν ἀποκρίθησαν καὶ ἐσυβούλεψάν τον, 73. δι' οὗ ἐκοπίασαν 74. τρεῖς ἐστάθησαν 75. ἀπολογίαν 76. εἰς τὰ ὀσπίτια τους τοῦ νὰ 78. πααίνει στὴν Λακιδαιμονίαν, ἐκεῖ νὰ ἐξεχειμάσῃ. 79. Ἐνταῦτα ἐδιέβησαν 80. κι ἀνέμεινεν 81. ἐκαβαλλίκεψεν... φαμελία του, 82. ἐδιέβηκεν ἐκ τὰ χ. στὸ μέρος τῆς Μονοβ. 83. στὸ Ἕλος, εἰς τὸν Π.

2983. Πρόκειται περὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἕλους τῆς Λακεδαίμονος. Ἕλεος ὀνομάζεται και σήμερον εἰσέτι ὑπὸ τῶν Μανιατῶν. (Γαλλιστὶ Eles. Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 388).

Κι ὅσον ἐγύρεψεν καλὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ὅλα,
ηὗρεν βουνὶ παράξενον, ἀπόκομμα εἰς ὄρος,
ἀπάνω τῆς Λακοδαιμονίας κανένα μίλιν πλέον.
Διατὶ τοῦ ἄρεσεν πολλὰ νὰ ποιήσῃ δυναμάριν,
ὥρισε ἀπέξω στὸ βουνὶ κ' ἐχτίσαν ἕνα κάστρον,
καὶ Μυζηθρὰν τ' ὠνόμασεν, διατὶ τὸ ἐκράζαν οὕτως·
λαμπρὸν κάστρον τὸ ἔποικεν καὶ μέγα δυναμάριν.
Λοιπόν, διατὶ τὸν εἴπασιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου,
ὅτι ὁ ζυγὸς τῶν Μελιγῶν ἔνι γὰρ δρόγγος μέγας
κ' ἔχει κλεισοῦρες δυνατὲς καὶ χῶρες γὰρ μεγάλες,
ἀνθρώπους ἀλαζονικοὺς κι οὐ σέβονται ἀφέντην·
ἐκατασκόπησεν πολλὰ τὸ πῶς νὰ τοὺς κυριέψῃ.
Ἐν τούτῳ εἶπεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ βουλὴ ὅπου εἶχεν,
ὅτι, ἀφότου ἐγένετον τοῦ Μυζηθρᾶ τὸ κάστρον,
καὶ ἔνι ἀπάνω εἰς τὸν ζυγόν, τοῦ Μελιγοῦ τὸν δρόγγον,
νὰ ποιήσῃ κι ἄλλον γύρωθεν ἐκείνων τῶν βουνίων,
ὅπως νὰ κυριέψουσιν ἐκείνους γὰρ τοὺς τόπους.
Ἐν τούτῳ ἐκαβαλλίκεψεν ὁ πρίγκιπας ἀτός του,
καθὼς τὸν ἐσυμβούλεψαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου,

2985. ἐγύρισεν 86. εὗρεν βουνὶν... ἀπόκομμαν 87. ἄνωθεν Λακιδαιμονίας... μίλι 88. ἐκεῖ τοῦ ἄρεσεν... νὰ ποίσῃ δυναμάριν. 89. Ὥρισεν, ἄνω εἰς τὸ βουνὶν ἔχτισαν ἕναν κ. 90. καὶ Μεζηθρᾶ τὸ ἐνόμασεν καὶ οὕτως καὶ τὸ λέγουν· 91. μέγαν δυναμάριν. 93. Μελιγῶν πολλὰ ἔνι δρόμος μέγας 94. ὁμοίως μεγάλες χῶρες, 96. ἐκατεσκόπησεν πολλὰ 98. ὅτι, ἐπεὶν ἐγίνετον τοῦ Μηζηθρᾶ τὸ κάστρο, 99. Κ' ἔνι ἀπάνω... Μελιγγοῦ τὸν δρόγγον 3000 νὰ ποίσῃ κι ἄλλο 3. Παραλείπεται ὁ στίχος.

2990 ἑξ. Μυζηθρᾶ: ἐκαλεῖτο ἀρχικῶς ἡ θέσις ὅπου ἐκτίσθη τὸ κάστρον καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθη ἡ μεσαιωνικὴ πόλις τοῦ Μυστρᾶ. Περὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ κάστρου τοῦ Μυστρᾶ, (1250), βλέπε Μίλλερ Ἱστορία Φραγκοκρ. Α, σ. 146—147, Zakythinos, le Despotat Grec, σελ. 23—24 ὡς καὶ περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ: Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ μελέται, σελ. 180-203, «Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῶν λέξεων Μυζήθρα—Μυζηθρᾶς—Μυστρᾶς—Μυστριώτης». Περιγραφὴν τοῦ κάστρου καὶ τῆς πόλεως ὑπὸ Adolf Struck, Mistra, Eine mittelalterlische Ruinenstadt, (Λειψία 1910). Τὸ κάστρον τοῦ Μυστρᾶ ἐκτίσθη διὰ νὰ τεθῇ ὑπὸ ἐπιτήρησιν ὁ ζυγὸς ἢ δρόγγος τῶν Μελιγῶν, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1718), ὁ ὁποῖος «εἶναι λόγκος πολλὰ μεγάλος μὲ δυναταῖς κλεισοῦρες καὶ χῶρες μεγάλες καὶ ἀνθρώπους ὑπερηφάνους, κακούς, φονιάδες καὶ ληστάδες, ἅρπαγες καὶ θεὸν δὲν φοβοῦνται, ἀφέντην δὲν τιμοῦν, οὐδὲ προσκυνοῦν μόνον εἶναι ἀκέφαλοι». (Ψευδ. σελ. 476). Ἀπὸ τῶν μεσαιων. χρόνων καὶ μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ Μυστρᾶς συγχέεται μὲ τὴν Σπάρτην. Ὁ Ψευδ. (σελ. 475), λέγει περὶ τοῦ κάστρου ὅτι ὁ πρίγκιψ «τὸ ὠνόμασεν Μιζηθρᾶν, διότι ὁ τόπος ἔτζη ἐλέγετο, καὶ ἑλληνικὰ λέγεται Σπάρτα». Περὶ Μυστρᾶ καὶ Λακεδαιμονίας βλέπε ἐπίσης Chateaubriand Itinéraire Σ. 91—102, Buchon Rech. hist. I, σ. XLIII ἑξ, τοῦ αὐτοῦ La Grèce continentale et la Morée.

κ' ἐπέρασε τὸν Πασσαβᾶν κ' ἐδιάβη εἰς τὴν Μάϊνην·
ἐκεῖ ηὗρεν σπήλαιον φοβερὸν εἰς ἀκριοτῆρι ἀπάνω.
Διατὶ τοῦ ἄρεσεν πολλά, ἐποίησεν ἕνα κάστρον
καὶ Μάϊνην τὸ ὠνόμασε, οὕτως τὸ λέγουν πάλιν.
Κι ὡσὰν εἶδαν οἱ ἄρχοντες κ' οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δρόγγου
τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐποιήσασιν ἐκεῖνα τὰ δύο κάστρη,

3004. ἐπέρασεν τὸν Π. ἐδιέβην εἰς τὴν Μάνην· 5. ἀκρωτῆρι 6. Δι' οὗ τὸν ἄρεσεν... ἔποικεν ἕνα κάστρο 7. καὶ Μάνη τὸ ὠνόμασεν, κι'οὕτως 8. Κι' ὅταν εἶδαν... οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δρόμου 9. ἔποικαν αὐτὰ

3004 ἑξ. Περὶ τῆς Μαΐνης ἐν γένει καὶ τῆς θέσεως τοῦ κάστρου αὐτῆς αἱ πληροφορίαι τοῦ Κ. Πορφυρογεννήτου (Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν, ἐν Corp. script. hist. byz. Bonnae 1840, τομ. Γ' σ. 224) ἀσαφεῖς καὶ ἀστήρικτοι ὡς ἦσαν, ἐδημιούργησαν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν οἱ μεταγενέστεροι ἐπέτειναν ἔτι μᾶλλον, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη. (Πρβλ. Π. Φουρίκη, Παρατηρήσεις εἰς τὰ τοπωνύμια Χρονικῶν τοῦ Μορέως: Μάνη. Ἐν Ἀθηνᾶς Μ' 1928, Σ. 29—59, ὅπου, πλὴν τῶν ἐσφαλμένων συμπερασμάτων περὶ τῆς θέσεως τοῦ κάστρου Μαΐνης, παρέχεται καὶ ἐτυμολογικὴ ἑρμηνεία ὅλως αὐθαίρετος περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Μάνης, ὡς προελθόντος ἐκ τῆς Ἀλβανικῆς). Ἐπισταμένη ἔρευνα ἐπὶ τόπου διαπιστώνει τὴν ὕπαρξιν ἐρειπίων βυζαντινῆς καὶ φραγκικῆς τειχοδομίας, κάστρου, κτιρίων κλπ. ἐπὶ τῆς μικρᾶς χερσονήσου Τηγάνι, κειμένης παρὰ τὸν λιμένα Μέζαπον τοῦ δήμου Μέσσης. Ἀπέναντι τῆς χερσονήσου ταύτης, ἥτις εἶναι λίαν πετρώδης, ὁμοιάζει δὲ ὄχι μόνον πρὸς τηγάνι, ἀλλὰ καὶ πρὸς βραχίονα ὁλόκληρον μετὰ τῆς χειρός, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα βυζαντινὰ ἐρείπια, ναοὶ κλπ. καὶ δὴ εἰς θέσιν Κεντροκωλόσπιτο, ἔνθα θὰ εὑρίσκετο ἴσως ἡ βυζαντινὴ πόλις Μάϊνη. Ἄλλα ἐρείπια μεσαιων. κτιρίων καὶ ὀχυρωμάτων ὑπάρχουν ἐπίσης ἄνωθεν τοῦ χωρίου Κηποῦλα, εἰς θέσιν Ἄνω Ποῦλα, ὅπου ἔκειτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ πόλις Ἱππόλα. (Πρβλ. Παυσανίου Λακωνικὰ XXV, 9). Ἡ θέσις αὕτη συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἐν τῷ Χρονικῷ γραφόμενα, καθ' ἃ τὸ φραγκικὸν κάστρον Μαΐνης ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ ἀκρ. Θυρίδες (Κάβο-Γρόσσο). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ὁ Γουλ. Βιλλαρδουῖνος νὰ ἐπεσκεύασε καὶ τὸ παλαιότερον κάστρον τοῦ Τηγανίου, ὅπου τὰ φραγκικὰ ἴχνη εἶναι καταφανῆ. Καίτοι παρὰ τοὺς κρημνοὺς τοῦ ἀκρ. Θυρίδες ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς σπηλαίων, ἐν τούτοις περὶ τῆς πιθανῆς σημασίας τῆς φράσεως «σπήλαιον φοβερὸν εἰς ἀκριοτῆρι ἀπάνω» πρβλ. ἀνάλογον περίπτωσιν ἐν ὑποσημ. στίχ. 1770 ἑξ., ὅπου πρόκειται περὶ ἀποτόμου βράχου. Δυστυχῶς ἐνταῦθα τὸ γαλλ. κείμενον δὲν δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ, διότι παρουσιάζει κενὸν ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας μέχρι τῆς ὑποταγῆς τῶν Μελιγγῶν, ἐλλείπει δηλ. τὸ χωρίον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 2932—3023 τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου. Ἐρείπια κάστρου μεταγενεστέρου κατασκευασθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ καταστραφέντος ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν (1570), ὑπάρχουν καὶ παρὰ τὸ Ταίναρον, εἰς τὸν λιμένα Πόρτο-Κάγιο. Περὶ Μάνης καὶ τῶν κάστρων της βλέπε: P. Calonaros: A travers le Magne. Les Châteaux francs de Passava et du grand Magne, εἰς τὸ περιοδ. Hellénisme contemporain (ἀριθ. 5) Novembre 1939, σελ. 275—380. Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ Μάνης, Ἀθῆναι 1935, Αἰκ. Π. Καλονάρου Λουλούδια τῆς Μονεβασιᾶς Ἀθῆναι 1936. (Πρβλ. καὶ Coronelli Mem. Istoriogr. σ. 94 ἑξ, Leak Travels in the Morea I, ἑξ. τοῦ αὐτοῦ Peloponnesiaca σ. 175, Aldenhoven Itinéraire 337 ἑξ., Pouqueville Voyage de la Grèce τομ. Ε' σ. 599 ἑξ.).

βουλὴν ἐπῆραν ἑνομοῦ τὸ πῶς νὰ θέλουν διάξει.
Ἐν τούτῳ ἐλέγαν οἱ ἀρχηγοὶ ὅπου εἶχαν καὶ τὸ πλοῦτος,
ὅτι νὰ στήκουν ἀφιρὰ παρὰ νὰ δουλωθοῦσιν.
Οἱ δέ, τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ τὸ κοινὸν τὸ ὅλον,
εἶπαν κι' ἐδώκασιν βουλὴν τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
μόνι νὰ ἔχουσιν τιμήν, δεσποτικὰ μὴ κάμουν,
ὡσὰν τὰ κάμνουν τὰ χωρία ὅπου εἶναι εἰς τοὺς κάμπους·
«ἐπεὶν ἀφῶν ἐγίνησαν αὐτὰ τὰ δύο κάστρη,
»κι οὐδὲν ἀπάδειαν ἔχομεν, ὡσὰν μᾶς ἀποκλείσουν,
»εἰς κάμπους κατεβαίνωμεν, νὰ κάμνωμεν νὰ ζοῦμεν,
»οὐδὲν ἔχομε δύναμιν νὰ ζοῦμε εἰς τὰ ὄρη».
Ἰδόντα γὰρ οἱ ἄρχοντες κι' οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δρόγγου
πῶς τὸ κοινὸν ἠθέλασιν τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
οὐκ εἴχασι τὸ ποιήσει ἀλλέως, κ' ἐπέσασιν εἰς δρόμον.
[§ 206] Μαντατοφόρους ἔστειλαν στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
συμβίβασιν ἐζήτησαν τοῦ νὰ ἔχουσιν ἐγκούσιον,
τέλος οὔτε δεσποτικὸν νὰ ποιήσουσι ποτέ τους,
(1700) καθὼς οὐδὲν τὸ ἔποικαν ποτέ τους οἱ γονεῖς τους·
προσκύνημα νὰ δίδουσιν, δουλείαν τῶν ἁρμάτων,
ὥσπερ τὸ ἐπολεμούσασιν ὁμοίως τοῦ βασιλέως.
Τὲς συμφωνίες ἐστέρεωσεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος,
ἐγγράφως τοὺς τὲς ἔποικεν μὲ κρεμαστὲς τὲς βοῦλες.
[§ 207] Κι ἀφότου ἐπροσκύνησεν τοῦ Μελιγοῦ ὁ δρόγγος,
τινὲς ἀπ' αὔτους εἴπασιν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου,

3010. β. ἐπήρασιν ὁμοῦ... θέλουν ποιήσει 11. λέγουν οἱ ἀρχ. ὅπου τὸν πλοῦτον εἶχαν 12. νὰ στέκουν ἀφιρά, νὰ μηδὲ δουλ. 13. Τὸ δέ... τὸ κοινὸν τοῦ τόπου, 14. εἶπαν καὶ ἔδωκαν βουλὴν ὅτι νὰ προσκυνήσουν· 15. μὴ κάμνουν, 16. ὅπου ἔνι εἰς τοὺς κ. 17. ἐπεὶν καί μας ἀπόκλεισαν αὐτὰ 18. κι οὐκ ἔχομεν ἐπάδειαν... νὰ ζιοῦμεν, 19. Παραλείπεται ὁ στίχος. 21. Ἰδόντες δέ... οἱ ἀρχηγοὶ 22. ἠθέλησαν νὰ ἔχουν πρ. 23. οὐκ εἶχαν πῶς νὰ ποίσουσιν καὶ ἔπεσαν εἰς δρόμον· 24. Γουλιάμον, 25. ἐζήτησαν, ἀπάτητοι νὰ εἶναι, 26. δεσποτικὰ νὰ ποίσουσιν 27. ἔποικαν πώποτε οἱ γονοί τους· 28. πρ. νὰ δώσουσιν 29. τὸ ἐποιούσασιν μετὰ τὸν βασιλέα. 30. ὁ πρίγκιπας Γουλιάμος 31. ἐγρ. τὲς ἀπόστειλεν 32. τοῦ Μελιγγοῦ ὁ δρόμος 33. Γουλιάμου

3021 ἑξ. Οἱ κάτοικοι τοῦ δρόγγου ἢ ζυγοῦ τοῦ Μελιγοῦ, καίτοι θεωρητικῶς ὑποκείμενοι εἰς ἐτήσιον φόρον, ἦσαν ἐπὶ Βυζαντινῶν κατ' οὐσίαν «αὐτόνομοι, αὐτοδέσποτοι, μὴ δεχόμενοι, οὔτε ἄρχοντα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, οὔτε ἄλλην τοῦ δημοσίου δουλείαν ἐκτελεῖν» (Κ. Πορφυρογενν. Πρὸς τὸν υἱὸν Ρωμανὸν Τ.Γ' σ. 224 ἑξ.). Ἀνάλογα προνόμια ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Γουλ. Βιλλαρδουΐνου. Περὶ τοῦ δρόγγου ἢ ζυγοῦ τοῦ Μελιγοῦ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως καὶ τῶν κατοίκων αὐτοῦ βλέπε ὑποσημ. στιχ. 1718, 2985, 3035 καὶ 4591.

ὅτι ἂν θέλῃ νὰ ἔχῃ τὸν ζυγὸν ὅλον στὸ θέλημάν του,
νὰ ποιήσῃ κάστρο εἰς τὸν αἰγιαλὸν πλησίον τῆς Γιστέρνας.
Κι ὁ πρίγκιπας τοῦ ἐπίστεψεν ἐκεινοῦ ὅπου τὸ εἶπεν·
ὥρισε γὰρ κ' ἐχτίσαν το καὶ Λεῦτρο τὸ ὠνομάσαν.
Κι ἀφότου γὰρ ἐχτίστησαν τὰ κάστρη ὅπου σὲ εἶπα,

3034. ἂν θ. ὅλον τὸν ζυγὸν νὰ ἔχῃ εἰς θέλημά του, 35. νὰ ποίσῃ κάστρον στὴν θάλασσαν 36. Κι ὁ πρ. ἐπίστεψεν αὐτὸν 37. ὥρισε καὶ ἐχτίσασιν, καὶ Λεῦτρον 38. γαρ ἐχτίσασιν τὸ κ. ὅπου σὲ λέγω,

3035 ἑξ. Ἡ Γιστέρνα, ἤ, ὡς ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν, τὸ περὶ τὴν Κινστέρναν θέμα, (Παχυμέρης Ι, σ. 77—78), ἦτο ἡ περιοχὴ Λεύτρου, αὐτὴ ἡ ἰδία ἀκριβῶς, ὅπου ἐκτίσθη τὸ ὁμώνυμον κάστρον Λεῦτρον, τουτέστι ἄνωθεν ὀλίγον τοῦ κυρίως Ζυγοῦ. Ἡ περιοχὴ Γιστέρνας περιελάμβανεν πιθανῶς καὶ τὴν ἄλλην Β. Λακωνικήν, δηλ. τὴν περιοχὴν Σταυροπηγίου ἢ Ζαρνάτας ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς μέχρι τοῦ Ἁλμυροῦ τῶν Καλαμῶν. Πάντως ἔκειτο εἰς τὸ Β. τμῆμα τῆς Λακωνικῆς. Οἱ μεταγενέστεροι ἐρευνηταὶ ὅμως, κακῶς ἑρμηνεύοντες συγκεχυμένας καὶ ἀσαφεῖς πληροφορίας βυζαντινῶν ἱστορικῶν, (Νικηφ. Γρηγορᾶ, Ρωμ. ἱστορ. Bonnae A, σ. 80—81), προεκάλεσαν ὡς καὶ διὰ τὴν Μαΐνην, σύγχυσιν καὶ ἐν προκειμένῳ· οὕτω δὲ ἡ Γιστέρνα καὶ τὸ κάστρον της φέρονται τοποθετημένα ὅλως ἀβασανίστως καὶ ἄνευ ἐπιτοπίου ἐρεύνης παρὰ τὸ Ταίναρον. Τοῦτο συνέβη μόνον καὶ μόνον λόγῳ ἀσαφοῦς τινος πληροφορίας τοῦ Νικηφ. Γρηγορᾶ, (ἔνθ' ἀνωτέρω), καὶ διότι ὁ γαλλικὸς χάρτης τῆς Exp. Scient de Morée σημειώνει τὸν παρὰ τὸ Ταίναρον λιμενίσκον Kisternes, ἐνῷ τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ ὁρμίσκου εἶναι Ἀσώματος, λέγεται δὲ ὅλως ἐξαιρετικῶς ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ἐντοπίων «Στῆς Γιστέρνες», λόγῳ τῶν πολυαρίθμων στερνῶν ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἀπὸ τῆς προϋπαρχούσης πολίχνης παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Τὴν ἐσφαλμένην ταύτην τοποθέτησιν παρέσχε πρῶτος εἰς τὰς ἐργασίας του ὁ Buchon, τὸν ἠκολούθησαν δὲ καὶ οἱ νεώτεροι, ἐν οἷς καὶ ὁ Schmitt, (Εὑρετήριον Χ.Μ. σ. 637). Ἡ περιοχὴ Γιστέρνας ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ γαλλικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ, οὐχὶ εἰς τὴν ἀντίστοιχον ἐνταῦθα θέσιν, ἀλλὰ περαιτέρω, ἐπ' εὐκαιρίᾳ συμφωνίας γενομένης μεταξὺ τοῦ πριγκ. Φλωρεντίου καὶ τοῦ αὐθέντου τῆς Γιστέρνας Σπανῆ: Et puis s'acorda li princes avec Spany, un puissant homme des Esclavons qui estoit sires de la Gisterne et des autres chastiaux entour. (Γαλλ. Χρον. § 823). Ὁ νεώτερος ἐκδότης τῆς γαλλ. παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ Longnon ἐν ὑποσημειώσει παρέχει ἐσφαλμένην καὶ οὗτος πληροφορίαν περὶ τῆς θέσεως τῆς περιοχῆς Γιστέρνας, ἐνῷ ὁρίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τοῦ κάστρου Λεύτρου. Εἶναι φανερὸν ὅμως τόσον ἐκ τῆς εἰδήσεως τοῦ Παχυμέρη, (ἐνθ' ἀνωτέρω), ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ἐνταῦθα χωρίου τοῦ παρόντος Χρονικοῦ, ὅτι τὸ θέμα Κινστέρνας ἢ ἡ Γιστέρνα καὶ ἡ περὶ τὸ Λεῦτρον χώρα εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἔχει δὲ δίκαιον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Φουρίκης. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3004 ἑξ.). Περὶ Γιστέρνας καὶ τῆς περιοχῆς της, ἥτις φαίνεται παρεδόθη εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπὸ τοῦ πριγκ. Γουλιέλμου ὁμοῦ μετὰ τῶν τριῶν κάστρων Μονεμβασίας, Μαΐνης καὶ Μιστρᾶ, πρὸς ἀπελευθέρωσίν των μετὰ τὴν ἐν Πελαγονίᾳ μάχην, βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 4324 ἑξ καὶ 4591 ἑξ.

3037. Λεῦτρο, (γαλλιστὶ Beaufort, Γαλλ. Χρον. § 207). Ἐρείπια τοῦ κάστρου τούτου σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Λεῦκτρον τοῦ ὁμωνύμου δήμου τῆς Λακωνικῆς πρὸς νότον τῆς Καλαμάτας.

τὸ Λεῦτρον γὰρ κι ὁ Μυζηθρᾶς καὶ τῆς παλαίας Μαΐνης,
ἐδούλωσε τὰ Σκλάβικα κ' εἶχεν τα εἰς θέλημάν του,
καὶ περιεπάτει, ἐχαίρετον ἀπὸ ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο,
ὡσὰν τὸ ἐκατακύριεψεν καὶ ἀφεντέψε το ὅλον.
[§ 208] Ἐν τούτῳ θέλω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ πάψω καὶ νὰ λέγω
περὶ τοῦ πρίγκιπα Ἀχά̈ας ἐκείνου τοῦ Γυλιάμου,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ περὶ τοῦ βασιλέως
κὺρ Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρη, τοῦ βασιλέως Ρωμαίων,
ὅπου ἦτον στὴν Ἀνατολὴν τοὺς χρόνους γὰρ ἐκείνους,
διατὶ στὴν Πόλην εὑρίσκετον φράγκος γὰρ βασιλέας
καὶ Παντουῆν τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.

3039. καὶ τὸν Μεζηθρὰν καὶ τῆς παλαιᾶς Μάνης, 40. τὰ Σκλαβικὰ κ' ἐκατεδουλωσέ τα. 41. Ἐπεριεπάτει, ἐχ. τὸ πριγκιπᾶτον ὅλον 42. ὅσον τὸ ἐκυρίεψεν 43. νὰ πάψωμαι τοῦ λέγειν 44. Ἀχαΐας... Γουλιάμου 45. νὰ ἀφηγήσωμαι 48. ὅτι εἰς τὴν Π... γαρ βασιλέος

3039. Ἄλλαι συγχύσεις ὡς πρὸς τὴν Μάϊνην καὶ τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ κάστρου της ἔχουν προκληθῆ λόγῳ τῶν χαρακτηρισμῶν «Παλαιὰ Μάϊνη» ὡς ἐνταῦθα, καὶ «Μεγάλη Μάϊνη», ὡς ἐν στίχ. 4330, 4425, 4662 τοῦ Χρονικοῦ. Οἱ δύο ὅροι εἶναι ταυτόσημοι, δεδομένου μάλιστα ὅτι εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία ἡ γαλλικὴ παραλλαγὴ χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς τὸν ὅρον grant Maigne. Σφαλερὰ ὅμως τὰ συμπεράσματα ὅτι τὸ κάστρον Παλαιᾶς Μάνης ἔκειτο ἐν τῇ βορείῳ Λακωνικῇ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλο κάστρον νέας ἢ μικρᾶς Μάνης, τὸ ὁποῖον τοποθετοῦν αὐθαιρέτως εἰς τὰ νότια τῆς Λακωνικῆς. (Πρβλ Φουρίκη Παρατηρήσεις, σελ. 41, 42, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐν ὑποσημ. στιχ. 3004 ἑξ. ὡς καὶ Guldencrone, L'Achaïe féodale, σελ. 342). Ἐν προκειμένῳ τὸ γαλλικὸν κείμενον εἶναι σαφέστατον καὶ προσδιορίζει τὴν θέσιν τῶν κάστρων κατὰ τρόπον μὴ ἐπιτρέποντα ἀμφιβολίαν, πληροφορεῖ δὲ ἡμᾶς ὅτι ὁ πρίγκιψ Γουλ. Βιλλαρδ. ἀφοῦ συνεβιβάσθη μὲ τοὺς Σλαύους, κατεσκεύασεν ἓν ἄλλο κάστρον παρὰ τὴν θάλασσαν πρὸς δυσμάς, μεταξὺ Καλαμάτας καὶ τῆς Μεγάλης Μάνης, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Λεῦτρον. Et puis qu'il fu en acord avec les Esclavons si fist fermer un autre chastel sur mer devers le Ponant entre Clamate et la grand Maigne, lequel s'appelle en françois Beaufort et en grec s'appelle Lefftro (Γαλλ. Χρον. § 207). Ὥστε ἡ Μεγάλη ἢ Παλαιὰ Μάϊνη ἔκειτο νοτίως τοῦ Λεύτρου.

Ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν Μεγάλη Μάϊνη ἢ grand Maigne, αὕτη ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῆται γενικῶς κατ' ἀντιδιαστολὴν καὶ πρὸς διάκρισιν τῆς Μικρομάνης (Maingne), ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὸ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Μεσσηνίας πόλισμα τοῦτο ἔλαβε ποιάν τινα σημασίαν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Νησίου, (L'Isle). Φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ κάστρον. Ἡ Μικρομάνη ἀναφέρεται εἰς τὸ γαλλ. κείμενον, ὡς καὶ τὸ Νησί. (Πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 741, 742, 698, 703, 734, 740, 753, 828, 831). Πλὴν τῆς Μικρομάνης ὑπῆρχε καὶ τὸ Μανιατοχῶριν, ὅπου ὁ Νικόλαος Σαῒντ-Ὀμέρ, δεύτερος σύζυγος τῆς χήρας τοῦ Γουλ. Βιλλαρδουΐνου ἔκτισε «μικρὸν καστέλλιν». (Πρβλ. στιχ. 8069, 8094). Τὸ Μανιατοχῶριν, (Maniatecor, Γαλ. Χρον. § 554), ἔκειτο παρὰ τὸ χωρίον Πλάτανος τοῦ δήμου Πυλίων τῆς ἐπαρχίας Πυλίας. (Πρβλ. Δραγούμη Χρον. Μορέως Τοπωνυμικὰ Σελ. 247).

[§ 209] Καθὼς ἀκούσετε ἐδῶ ὀπίσω εἰς τὸ βιβλίον,
τὸ πῶς ἐκείνους τοὺς καιροὺς ὅπου ἦτον βασιλέας
κὺρ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρης εἰς τοὺς Ρωμαίους ἀπάνω·
καὶ ἦλθε τον ὁ θάνατος κι ἀφῆκεν τὸν υἱόν του,
ὅπου ἦτο ἀνήλικον παιδί, νὰ τὸ ἀναθρέφῃ ἐκεῖνος,
κὺρ Μιχαὴλ τὸν ἔλεγαν, ὁ μέγας Παλαιολόγος,
διατὶ ἦτον ὁ πρωτότερος ἄρχων τῆς Ρωμανίας.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς ἠθέλησεν νὰ ποιήσῃ ἁμαρτίαν,
ἔπνιξεν κ' ἐθανάτωσε τὸν ἀφεντόπουλόν του
κ' ἐκράτησεν τὴν βασιλείαν ὅλης της Ρωμανίας.
[§ 210] Ἀκούσων τοῦτο ὁ Ἄγγελος ἐκεῖνος Καλοϊωάννης,
Κουτρούλης εἶχεν τὸ ἐπίκλην του, δεσπότης τῆς Ἑλλάδος,
τὸ πῶς ἐποίησεν κ' ἔπραξεν ἐκεῖνος ὁ Παλαιολόγος,
κ' ἐφόνεψε τὸν βασιλέαν, τὴν βασιλείαν του ἀπῆρεν,

3050. ἠκούσετε... βιβλίο. 51. ἐκεῖνον τὸν καιρὸν 52. εἰς τοὺς Ρ. ὅλους 54. κ' ἦτον παιδὶ ἀνήλικον καὶ νὰ τὸ ἀναθρέφῃ 55. κὺρ Μ. τοῦ σε λαλῶ 56. ὅτι ἦτον 60. Ἠκούσας...ὁ Καλοϊωάννης. 61. Κ. τὸ ἐπίκλην του 62. πῶς ἔποικεν. πῶς ἔπραξεν αὐτὸς ὁ Π. 63. τὴν β. ἐπῆρεν

3050 ἑξ. Εἴδομεν προηγουμένως (στ. 1210—1244), ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικαίας Θεόδωρος Β' Λάσκαρης ἀποθανὼν ἀφῆκε υἱὸν τὸν ἀνήλικον Ἰωάννην, τοῦ ὁποίου τὸν θρόνον ἐσφετερίσθη ὁ Μιχ. Παλαιολόγος. Ὁ Ἰωάννης ὅμως δὲν ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου, ἀλλ' ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον πολὺ βραδύτερον, (πρβλ. σημ. στιχ. 12010 ἑξ.), φέρεται μάλιστα δραπετεύσας ἐκ Μ. Ἀσίας εἰς τὸ βασίλειον Νεαπόλεως, ὅπου ἔτυχε προστασίας ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυϊκοῦ. (Πρβλ. Buchon Rech. hist. Α. Σ. 96 σημ. 2).

3060. Ὁ Ἄγγελος Καλοϊωάννης Κουτρούλης εἶναι ἀνύπαρκτον πρόσωπον, διότι οὐδεὶς Ἰωάννης ὑπῆρξε ποτὲ Δεσπότης Ἠπείρου, πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, (1240—44), διατελέσαντος αὐτοκράτορος καὶ δεσπότου κατόπιν τοῦ ἑλλην. κράτους Θεσσαλονίκης, οὐχὶ δὲ Ἄρτης. Πρόκειται συνεπῶς περὶ συγχύσεως τοῦ Χρονογράφου, ἀναλόγου πρὸς ἄλλην προηγουμένην, (πρβλ. στιχ. 1030 καὶ ἑπ. σημ.), ὅπου ὁ Ἰωάννης Καλοϊωάννης τῶν Βουλγάρων μεταστρέπεται εἰς Δεσπότην Ἑλλάδος καὶ μετονομάζεται Ἰωάννης Βατάτσης. Πάντως ἐνταῦθα ἡ εἴδησις ἀφορᾷ εἰς τὴν πραγματικότητα τὸν Μιχαὴλ Β' Δεσπότην Ἄρτης (1237—1271). Ὁ Μιχαὴλ Β' ἦτο νόθος καὶ μόνος υἱὸς τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Δεσποτάτου Μιχαὴλ Α', οὗτινος οἱ νόμιμοι διάδοχοι ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου ἐγένοντο αὐτοκράτορες Θεσσαλονίκης. Ὁ Μιχαὴλ Β' παραμείνας εἰς Ἤπειρον καὶ παρὰ τὰς δυσμενεῖς περιστάσεις καὶ τὰς ἀτυχίας τοῦ κράτους Θεσσαλονίκης, κατώρθωσε νὰ σώσῃ τὸ Δεσποτᾶτον Ἄρτης, ἐπανιδρύσας τοῦτο σχεδόν. Ὁ Μιχαὴλ Β' συνεζεύχθη τὴν Θεοδώραν θυγατέρα τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Πετραλείφα τὴν κατόπιν ἀναδειχθεῖσαν Ἁγίαν καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τὸν Νικηφόρον, τὸν κατόπιν Δεσπότην Ἄρτης, τὴν Ἄνναν ἥτις συνεζεύχθη τὸν Πρίγκιπα Γουλ. Βιλλαρδουΐνον καὶ τὴν Ἑλένην, δευτέραν σύζυγον τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Μαμφρέδου. Πλὴν τούτων ὁ Δεσπότης Μιχαὴλ εἶχεν ἀκόμη ἕνα νόθον υἱὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος φέρεται ἐνταῦθα ἐσφαλμένως ὑπὸ τὸ ὄνομα κὺρ Θεόδωρος. (Πρβλ. στ. 30[illegible]). Βλέπε καὶ Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α', Σ. 141 καὶ 160.

ἐθλίβη γὰρ καὶ ἐχόλιασε, μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη·
ὅρκον ἐποίησεν ἀφιρόν, ποτὲ τὸν Παλαιολόγον
νὰ μὴ τὸν τάξῃ βασιλέα, ἀφέντη μὴ τὸν ἔχῃ·
ἀφότου μὲ τυραννικὴν ὑπόθεσιν ἀπῆρεν
τὴν βασιλείαν γὰρ τῶν Ρωμαίων, οὐ πρέπει νὰ τὸν ἔχῃ
ἀφέντην οὐδὲ φίλον του, ἀλλὰ οὐδὲ συγγενῆν του.
[§ 211] Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλέας ἐκεῖνος ὁ Παλαιολόγος,
μεγάλως τὸ ἐβαρύνθηκε, ἐθλίβην κ' ἐχολιάσεν,
κ' εἶπεν ὅτι, ἂν εἶχεν ὁδὸν νὰ ἀπέρασεν στὴν Δύσιν,
γουργὸν πολλὰ τὸν ἤθελεν χολιάσει γὰρ καὶ θλίψει·
ἀλλὰ διατὸ εὑρίσκετον ἐτότε εἰς τὴν Πόλιν
ὁ Βαλδουβῖνος ὁ βασιλέας κ' εἶχε τὴν ἀφεντίαν,
οὐδὲν εἶχε τὴν δύναμιν στὴν Δύσιν νὰ ἀπεράσῃ.
Ἀφότου γὰρ ἐκέρδισεν τὴν Κωνσταντίνου Πόλιν
κ' ἐπέρασε στὸν Γαλατᾶν κ' εἶχεν τὴν βασιλείαν,
ἐποίησεν κ' ἐφουσσάτεψε τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης
κι ἄρχισε μάχην φοβερὴν εἰς τὸν δεσπότην Ἄρτας.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς ἦτον φρόνιμος, καλὰ ἐμετεχερίστη·
τοὺς Φράγκους γὰρ ἐρρόγεψε, τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον
καὶ τὸν ἀφέντην Ἀθηνῶν, ὁμοίως τοὺς Εὐριπιῶτες·
μὲ ἐκείνους ἐβοήθηκεν κι ἀπέρασε τὴν μάχην.

3064. ἐθλίβη κ' ἐχολίασεν... τὸ ἐλυπήθη· 65. ἔποικεν φοβερὸν 67. ἐπῆρε 70. Ἠκούσας τοῦτο ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ὁ Π. 71. πολλὰ κακὸ τοῦ ἐφάνη, 72. κ' εἶπεν, ἂν εἶχεν τὴν ὁδὸν νὰ ἐπέρασεν 73. τὸν ἤθελεν θλίψει ἀλλὰ καὶ βλάψει· 74. εὑρίσκεται τότε ἔσω. 75. βασιλεὺς κ' εἶχεν 79. ὤρθωσεν κ' ἐφουσσάτεψεν 80. ἄρχισε μ. δυνατὴν 81. Κι' αὐτὸς...καλὰ ἐδιορθώθη· 82. Γουλιάμον 83. Εὐριπιώτας 84. μὲ αὐτοὺς ἐβοηθήθηκεν κ' ἐπέρασεν

3075. ἑξ. Μετὰ τὴν σύγχυσιν περὶ τὰ πρόσωπα ὁ Χρονογράφος περιπλέκει τὰς χρονολογίας καὶ συσκοτίζει τὰ γεγονότα παρουσιάζων αὐτὰ ἀνακριβῶς. Οὕτω ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνάκτησις τῆς Κ)πόλεως, ἥτις ὡς γνωστόν, ἐπραγματοποιήθη τῷ 1261, παρουσιάζεται ὡς γεγονὸς προγενέστερον τοῦ πολέμου τοῦ αὐτοκράτορος Νικαίας Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ἐναντίον τοῦ Δεσπότου Ἠπείρου Μιχαὴλ Β' (στ. 3080), ἐνῷ, ἀπεναντίας, ὁ πόλεμος οὗτος ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1258, ἤτοι τρία ἔτη ἐνωρίτερον. Ἐπίσης ἡ ἐν στίχῳ 3085 πληροφορία περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ Β' (ὅστις φέρεται ἀνακριβῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα κὺρ Ἰωάννης), εἶναι ἐσφαλμένη καὶ χρονολογικῶς, καθόσον οὗτος ἀπέθανε πολὺ βραδύτερον, τῷ 1271. Τέλος δὲ ὁ Ἰωάννης, νόθος υἱὸς τοῦ Δεσπότου Μιχαήλ, ὁ φερόμενος ἐσφαλμένως ἐν τῷ Χρονικῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα κὺρ Θεόδωρος, (στίχ. 3090), παρέμεινε διαρκῶς μετὰ τοῦ πατρός του μέχρι τοῦ θανάτου του, εὑρίσκετο δὲ κατὰ τὴν ἐν Πελαγονίᾳ ἐκστρατείαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Νικηφόρου. Συνεπῶς τὰ περὶ διαμάχης μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν εἶναι ἀνακριβῆ, (στίχ. 3099 ἑξ.), ὡς καὶ τὰ περὶ προσφυγῆς τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Νικαίας.

[§ 212] Ἐνταῦτα ἦλθε ὁ θάνατος κὺρ Ἰωάννου τοῦ δεσπότου
κι ἀφῆκεν κληρονόμον του κὺρ Νικηφόρον τὸν υἱόν του·
ἐκείνου ἐπαράδωκεν τὸ δεσποτᾶτον ὅλον.
Εἶχεν καὶ ἕτερον υἱὸν ὅπου γὰρ ἦτον νόθος,
τοῦ ὅποιου ἄφηκεν στὴν Βλαχίαν ἕνα καλὸ ἰμερίδι,
χῶρες καὶ κάστρη δυνατὰ διὰ νὰ τὰ ἀφεντεύῃ·
κὺρ Θεόδωρον τὸν ἔλεγαν, Δοῦκαν τὸ παρανόμι.
Ἐκεῖνος γὰρ ἐξέβηκεν στ' ἅρματα ἀντρειωμένος·
στρατιώτης ἦτον φοβερός, φρόνιμος κ' ἐπιδέξιος.
[§ 213-214] Κι ὡς εἶδεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ πατήρ του ὁ Καλοϊωάννης,
κ' ἐνέμεινε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκεῖνος ὁ Νικηφόρος,
ὅστις οὐκ ἦτον φρόνιμος ὡς ἦτον ὁ πατήρ του,
ἠθέλησεν κι ὠρέχτηκε νὰ ἐπάρῃ τὴν Βλαχίαν,
νὰ ἐπάρῃ γὰρ καὶ τὸ ἥμισον ὅλου τοῦ Δεσποτάτου.
Ἐποίησε κάστρον ἀφιρόν, τὸ λέγουν ἡ Νέα Πάτρα,
κι ἄρχισε μάχην δυνατὴν μετὰ τὸν ἀδελφόν του,
τὸν κὺρ Νικηφόρον, σὲ λαλῶ, ἐκεῖνον τὸν Δεσπότην.
[§ 215] Καὶ διὰ τὸ ἐβοηθούσασιν οἱ Φράγκοι τοῦ Δεσπότου,
ἐδιάβη ὁ κὺρ Θεόδωρος ἐκεῖ εἰς τὸν βασιλέαν,
στὸν κὺρ Μιχάλην, σὲ λαλῶ, τὸν μέγαν Παλαιολόγον.
Πολλὰ τὸν ὑποσχήθηκεν κ' ἔταξεν νὰ ποιήσῃ,
τὸν ἀδελφόν του ἔταξεν νὰ δώσῃ, τὸν Δεσπότην,
δεμένον ὡς πανάπιστον, καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃ.
Σεβαστοκράτορα τὸν ἔποικε ὅλης τῆς Ρωμανίας
καὶ τὰ φουσσᾶτα του τοῦ ἔδωκεν νὰ τὰ ἔχῃ εἰς ἐξουσίαν του,
νὰ μάχεται, δικάζεται Δεσπότην τὸν ἀδελφόν του·
μεγάλως τὸν ἐτίμησεν κ' εὐεργεσίες τοῦ ἐδῶκεν.

3085. Ἐν τούτῳ 86. καὶ κληρονόμον ἄφηκεν υἱόν του κύρ Νικηφόρον. 86β Παραλείπεται ὁ στίχος. 87. ὅπου ἦτονε μπαστάρδος, 88. καὶ ἔδωκέ τον...καλὸν μερίδιν, 89. καὶ νὰ τὰ ἀφεντεύῃ· 91. καλὸς εἰς τ' ἅρματά του· 93. ἀπέθανεν ἐκεῖνος ὁ πατήρ του, 94—95. Παραλείπονται στίχοι. 96. ἠθέλησεν, ὠρέγτηκεν 97. ἀπὸ τὸ Δεσποτᾶτο. 98. Ἐποῖκεν κ. δυνατὸν τὸ λέγειν Νέαν Πάτρα, 3100. Κὺρ Ν... αὐτεῖνον 1. Καὶ διατὶ... τοῦ Δεσπότη, 2. ἐδιέβη...στὸν β. 3. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, στὸν μέγαν 4. ὑποσχέθηκεν...νὰ ποίσῃ, 7. Σεβαστοκράτωρ τὸν ἔποικεν 8. εἰς ἐξουσίαν, 9. δικάζεται μὲ τὸν Δεσπότην Ἄρτας· 10. τὸν δίδει

3085. ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στίχ. 3075 ἑξ.

[§ 216] Κι ὡς εἶδεν τὴν πληροφορίαν ἐτότε ὁ Δεσπότης
τὸ πῶς τὸν ἐρροβόλεψεν κὺρ Θεόδωρος ὁ ἀδελφός του,
κ' ἐδιάβη εἰς τὸν βασιλέα ὅπου ἦτον γὰρ ἐχτρός του,
μεγάλως τὸ ἐλυπήθηκεν κ' εἰς σφόδρα τὸ ἐδειλιάσεν.
Τοὺς ἄρχοντές του ἔκραξε βουλὴν νὰ τοῦ ἔχουν δώσει·
κι ὅλοι τὸν ἐσυμβούλεψαν τὴν ἀδελφὴν νὰ δώσῃ
γυναῖκαν γὰρ ὁμόζυγον τοῦ πρίγκιπος Γυλιάμου·
ἐπεὶ ἂν ἔχῃ τὸν πρίγκιπα βοήθειαν κι ἀδελφόν του,
οὐδὲν ψηφᾷ τοῦ βασιλέως, τὴν μάχην, οἷα κι ἂν ἔνι.
Κι ἀφῶν ἐπῆρε τὴν βουλὴν μετὰ τοὺς ἄρχοντές του,
μαντατοφόρους ἔστειλεν στὸν πρίγκιπα Γουλιάμον.
Ἄνθρωποι ἦσαν φρόνιμοι, γοργὸν τὸν ἐσυμβιβάσαν·
τὲς συμφωνίες ἐποίκασιν τῆς προίκας καὶ τοῦ γάμου.
Γοργὸν στρέμμαν ἐποίκασιν ἐκεῖσε εἰς τὸν Δεσπότην·
ὅλα τοῦ τ' ἀφηγήθησαν, ἐκ στόματος τὸν εἶπαν,

3112. αὐτὸς ὁ ἀδελφός του 13. κ' ἐπῆγεν εἰς τὸν βασιλεῦ ὅπου ἦτον ἐχτρός του, 14. μεγάλως ἐλυπήθηκεν, δειλία τὸν ἐπῆρεν· 15. ἐλάλησεν ὡς νὰ τὸν συμβουλέψουν· 17. διὰ γυνὴν ὁμόζυγον τοῦ πρίγκιπου Γουλιάμου. 18. βοηθὸν καὶ ἀδ. 19. οἷα ν' ἔνι. 22. γοργὸν καὶ τὸ ἐποῖκαν· 23. ἐποῖκαν τες, τὲς προῖκες 24. Γοργὸ στρέμμα ἐποίησαν ἐκεῖ πρὸς τὸν Δ. 25. τοῦ ἀφ... τοῦ εἶπαν,

3111. Τὰ γεγονότα ἐν τῇ πραγματικότητι συνέβησαν ἄλλως. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Μιχ. Παλαιολόγος κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ρήξεως, ἔκαμε δὲ προτάσεις λίαν εὐνοϊκὰς πρὸς τὸν Δεσπότην τῆς Ἠπείρου. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ Β' ἐποφθαλμιῶν καὶ οὗτος τὴν Κ)πολιν καὶ τὸν τίτλον τοῦ Αὐτοκράτορος ἦτο ἀνένδοτος. Εἶχεν ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ συνδεθῆ διὰ κηδεστίας καὶ συμμαχίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Μαμφρέδου, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε τὴν θυγατέρα του Ἑλένην, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοῦ Πρίγκιπος τοῦ Μορέως Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, ὅστις χῆρος ἤδη τὸ δεύτερον ἤρχετο εἰς τρίτον γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μιχαὴλ Β' τῆς περικαλλεστάτης Ἄννας, ἡ ὁποία «χωρὶς νὰ στολισθῇ ἦτο στολισμένη ἀπὸ τὰ κάλλη της τὰ εὔμορφα, διότι ἦτο εὐφορφωτάτη καὶ χαριτωμένη ἀπὸ κεφαλὴν καὶ ὅλον τὸ κορμὶ ὡς δευτέρα Ἑλένη τοῦ Μενελάου». Ἡ πληροφορία αὐτὴ ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ψευδοδωρόθεον, (σελ. 482) δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος σπινθὴρ τῆς ἰδέας τοῦ Γκαῖτε νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν Δεύτερον Φάουστ τὴν Ἑλένην τοῦ Μενελάου σύζυγον φράγκου πρίγκιπος καὶ βασίλισσαν τῆς μεσαιωνικῆς Σπάρτης. (Πρβλ. L' Achaïe féodale, ἔργον τῆς Βαρώνης Diane de Guldencrone, τὸ γένος de Gobineau, ἥτις πρώτη ἔκαμε λόγον περὶ τοῦ Γκαῖτε καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τοῦ Χρον. τοῦ Μορέως, ἐπίσης δὲ καὶ Schmitt Χρ. Μορ. Εἰσαγωγὴ LVIII—LXVI, ὡς καὶ I. Moravcsik, Zur quellenfrage der Helenaepisode in Goethes Faust I. Byz.–neugr. Jahrbücher, VIII, 1931. σ. 41—56). Περὶ τῆς Ἑλένης βλέπε μελέτην Μ. Δένδια, Ἑλένη Ἀγγελῖνα, Δούκαινα, βασίλισσα Σικελίας καὶ Νεαπόλεως, Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ Α', (1926) σ. 219—294. Γενικῶς δὲ πρὸς διακρίβωσιν τῶν γεγονότων βλέπε Γ. Ἀκροπολίτην I, 163—164.

τὸ πῶς ἐκαταστήσασιν τὴν ὑπαντρείαν ἐκείνην.
Χιλιάδες ἑξῆντα ὑπέρπυρα ἦτον γὰρ τὸ προικίον,
ὅπου ἔδωκεν τοῦ πρίγκιπος ἐτότε ὁ Δεσπότης
δι' ἐκείνην τὴν παράξενον τὴν ἀδελφήν του, λέγω,
ἄνευ γὰρ τὰ στολίσματα καὶ τὰ χαρίσματά της.
Οὐδὲν γὰρ ἄργησαν οὐδὲ ποσῶς τὸν γάμον νὰ ποιήσουν·
ἐκεῖ εἰς τὴν Πάτραν τὴν παλαιὰν ἐγίνετον ὁ γάμος.
Κι ἀφῶν ἐσυμπεθέρεψεν ὁ πρίγκιπας κι ὁ Δεσπότης,
πολλὰ γὰρ ἠγαπήθησαν καὶ ἤσασιν τὸ ἕνα,
καὶ ὅταν ἤθελεν συμβῇ νὰ ἔχῃ ὁ Δεσπότης χρείαν,
φουσσᾶτα ἐκ τὸν πρίγκιπα κι ἀνθρώπους τῶν ἁρμάτων,
ὅσα ἔχρηζεν καὶ ἤθελεν εἶχεν τὰ εἰς θέλημά του.
[§ 217] Ἐν τούτῳ θέλω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ πάψω ἐδῶ ὀλίγον,
νὰ συντυχαίνω καὶ λαλῶ ἐκ τὸν Δεσπότην Ἄρτας,
καὶ θέλω νὰ σᾶς ἔχω εἰπεῖ καὶ νὰ σᾶς ἀφηγήσω
περὶ τοῦ πρίγκιπος Μορέως, ἐκείνου τοῦ Γυλιάμου.
[§ 218] Ἀφότου γὰρ ἐκέρδισεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας, ἐπλάτυνε ἡ ἀφεντία του·
οὐκ εἶχεν γὰρ νὰ μάχεται μὲ ἄνθρωπον τοῦ κόσμου.
Οἱ φλαμουριάροι τοῦ Μορέως ὁμοίως κ' οἱ καβαλλάροι
ἀρχίσασιν νὰ πολεμοῦν κάστρη καὶ δυναμάρια,
ὁ κατὰ εἷς στὸν τόπον του νὰ κάμνῃ τὸ ἐδικόν του·
κι ὡσὰν τὰ ἐκατασταίνασι τὰ δυναμάρια ἐκεῖνα,
ἀφῆναν τὰ ὑπονόμια τους, τὰ εἶχαν ἐκ τὴν Φραγκίαν,
κ' ἐπαίρνασιν τοῦ τόπου τους τ' ὄνομα ὅπου ἐβάναν.

3127. Ἑξῆντα χ. πέρπυρα... τὸ προικίο 28. τὸ ἔδωκεν 31. Οὐδὲ ποσῶς ἀργήσασιν τὸν γ. 32. ἐκεῖ στὴν Π. τὴν παλαία 33. ἐσυμπεθέρεσεν 34. ἐγαπήθησαν καὶ εἴχασι 35. συμβῇ εἰς χρείαν τοῦ Δεσπότου 37. ὅσα ἤθελεν καὶ ἔχρηζεν εἶχεν εἰς θ. 39. τοῦ νὰ συντύχω, νὰ εἰπῶ 40. καὶ νὰ σᾶς ἀφηγήσωμαι, ἀφήγησιν τοιαύτην 41. Γουλιάμου. 42. Ἀφόντου 43. αὐξήνθη ἡ ἀφ. 47. ὁ κάθε εἷς 48. καὶ ὡσὰν τὰ ἐκατάσταιναν αὐτὰ τὰ δ. 50. τὸ ὄνομα τὸ ἐβάναν.

3127. Τὸ ὑπέρπυρον ἦτο χρυσοῦν βυζαντινὸν νόμισμα, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν καλὴν ἐποχήν, εἶχεν ἀξίαν ἡμισείας χρυσῆς ἀγγλικῆς λίρας σημερινῆς περίπου.

3132. Ὁ γάμος ἐτελέσθη εἰς τὰς Πάτρας, αἵτινες ὠνομάζοντο Παλαιὰ Πάτρα, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν Νέαν Πάτραν, (Ὑπάτην. Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 3504 καὶ 3634 ἑξ.) Αἱ προγενέστεραι σύζυγοι τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου ἦσαν, ἡ μὲν πρώτη, μία κόρη τοῦ Narjaud de Toucy, ἡ δὲ δευτέρα, ἡ Carintana dalle Carceri. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης προέκυψαν αἱ κληρονομικαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ πρίγκιπος ἐπὶ τῆς Εὐβοίας καὶ ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν. (Βλέπε ὑποσημ. στίχ. 3173 ἑξ.).

§ 219 Ἐν τούτῳ ἄρχισεν ἐμπρὸς ὁκάποιος μέγας ἀφέντης,
μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλην του ντὲ Μπριέρες,
ὅπου ἦτο ἀφέντης τῶν Σκορτῶν, τοῦ δρόγγου καὶ τοῦ τόπου.
κάστρον ἐποίησε ἀφιρόν, ὅμορφον δυναμάριν,
Καρύταινα τὸ ὠνόμασεν κ' ἐκεῖνος ὠνομάστην
ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὁ ἐξάκουστος στρατιώτης.
Ἀπαύτου γὰρ ὁ δεύτερος, μισὶρ Γαρτιέρης ἄκουε,
ντὲ Ροζιέρες τὸν ἔλεγαν, οὕτως εἶχεν τὸ ἐπίκλην·
κάστρον ἐποίησε φοβερὸν ἐκεῖ εἰς τὴν Μεσαρέαν
καὶ Ἄκωβαν τὸ ὠνόμασεν, κ' ἐκεῖνος ἦτο ἀφέντης.
Ὁκάποιον ἄλλον ἔλεγαν τὸ ὄνομα μισὶρ Ἰωάννης,
ντὲ Νουιλή τὸ ἐπίκλη του, ὅπου ἦτον καὶ πρωτοστράτωρ
τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως κ' εἶχεν το εἰς γονικόν του·
κάστρον ἐποίησε ὁ λόγου του καὶ Πασσαβᾶν τὸ ἐκράξε.
Ἄλλος ἦτον ντὲ Νιβηλὲτ καὶ ἄκουε μισὶρ Ἰωάννης·
ἔποικεν κάστρο ὁ λόγου του κ' ἔκραξέ το Γεράκιν,
(1840) ὅπου ἔνι εἰς τὴν Τσακωνίαν ἐδῶθεν γὰρ τοῦ Ἑλέου.

3151—3173. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.

3151 ἑξ. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μερικῆς ἐπαναλήψεως τῶν ὅσων ἐλέχθησαν προηγουμένως. (Πρβλ. στίχ. 1911—1950, ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 1912 ἑξ.). Τὸ κάστρον Ἄκοβας, (Mategrifon), ἔκειτο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λάδωνος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δήμου Τροπαίων τῆς Ἐπαρχίας Γορτυνίας καὶ παρὰ τὰ χωρία Βυζίκιον καὶ Γαλατᾶ ὅπου σώζονται ἐρείπια, εἶναι δὲ γνωστὸν ὡς «Κάστρον τῆς Μονοβύζας», θεωρούμενον, κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις, ὡς «στοιχειωμένον». Τὸ Κάστρον τοῦ Πασσαβᾶ κεῖται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Μάνης πρὸ τοῦ κάμπου τοῦ Μαυροβουνίου, σώζονται δὲ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν. Περὶ τῶν κάστρων τοῦ Μορέως γενικῶς βλέπε Leake Peloponnesiaca, σελ. 135—150 ὡς καὶ R. Traquair: Mediaeval Fortresses ἐν The Annual of the British School of Athenes XII (1905-06), εἰδικῶς περὶ Γερακίου, Μονεμβασίας, Πασσαβᾶ καὶ Μάνης, (σελ. 260—276). Ἐν δὲ τῷ τόμῳ XIII τῆς αὐτῆς Ἐπετηρίδος (1906—07) παρέχονται ὑπὸ τοῦ Traquair πληροφορίαι περὶ Καρυταίνης, Καλαμάτας, Κλαρέντζας, Κατακώλου (Ποντικοῦ) καὶ Χλουμουτσίου, (σελ. 268—283). Περὶ Πασσαβᾶ βλέπε, ἐπίσης P. Calonaros, Les châteaux de Passava et du grand Magne, ὡς καὶ Ἠθογραφικὰ Μάνης καὶ Λουλούδια τῆς Μονεβασιᾶς (Ἰδὲ ὑποσημ. στίχ. 3004 ἑξ.).

3167. Ἡ Τσακωνία εἶχεν ἀρχικῶς ἔκτασιν πολὺ μεγαλυτέραν τῆς σημερινῆς, περιελάμβανε δέ, ὄχι μόνον τὸ Γεράκι ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος, ἀλλ' ἐξετείνετο καὶ κάτω τῆς Μονεμβασίας μέχρι Βατίκων. Οἱ Τσάκωνες λόγῳ τῆς κλίσεώς των περὶ τὰ πολεμικὰ ἀπεδεκατίσθησαν, καὶ μάλιστα καὶ πολλοὶ μετοικίσθησαν εἰς Κωνσ/πολιν καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω δὲ ἀπέμειναν ὀλίγιστοι σήμερον εἰς τὸ Ν.Α. τμῆμα τῆς Κυνουρίας ἀπὸ Πραστοῦ- Καστανίτσας- Βασκίνας μέχρι θαλάσσης. Περὶ Τσακώνων καὶ τῆς ἰδιωματικῆς διαλέκτου των βλέπε Μ. Τριανταφυλλίδη Νεοελληνικὴ Γραμματική, (Σ. 303- 308) ἔνθα καὶ Βιβλιογραφία. Δεκοῦ Περὶ Τσακώνων καὶ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, καὶ Ἀμάντου Τσακωνία- Sclavonia, μελέτη εἰς τὸ βιβλίον: Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζιδάκιν, Ἀθῆναι 1921.

Ὡσαύτως καὶ οἱ ἕτεροι ὅπου εἶχαν ἀφεντίες,
οἱ καβαλλάροι κι ἀρχιερεῖς κι ὅλοι οἱ φλαμουριάροι,
ὁ κατὰ εἷς στὸν τόπον του ἐποίησεν δυναμάριν·
τοῦ κόσμου γὰρ τὴν ἡδονὴν ἠθέλαν κι ἀγαποῦσαν,
κ' ἐχαίρονταν ἀμφότεροι πρὸς τὸν καιρὸν ὅπου εἶχαν.
[§ 220] Ἐν τούτῳ θέλω πάψει ἐδῶ νὰ λέγω ἀπ' ἐκείνους
καὶ στρέφομαι νὰ σᾶς εἰπῶ τὸ πῶς ἄρχασε ἡ μάχη
ἀπὲ τὸν πρίγκιπα Μορέως, ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
μὲ τὸν ἀφέντην Ἀθηνῶν, μισὶρ Γυλιάμον ἄκω,
ντὲ λὰ Ρότζε τὸ ἐπίκλην του, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.
[§ 221] Τὸν χρόνον γὰρ καὶ τὸν καιρόν, ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες
ὅπου ἄκουσες καὶ εἶπα σε ὀπίσω εἰς τὸ βιβλίον μου,

3174. Τώρα θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ πῶς ἄρχισεν 75. Γουλιάμον 76. ἀφέντη Ἀθηνῶν, ἐκεῖνον τὸν μισὲρ Γουλιάμον, 77. Ρόζε τὸ ἐπίκλη **79.** ὅ του ἤκουσες καὶ εἶπασιν ὀπίσω

3173 ἑξ. Ἐπαναλαμβάνονται ἐνταῦθα αἱ ἱστορικαὶ ἀνακρίβειαι τῶν στίχ. 1553 ἑξ., περὶ ὧν ἐδόθησαν αἱ σχετικαὶ ἐπεξηγήσεις εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1553 ἑξ.). Ἡ αἰτία τοῦ πολέμου τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν Guy Δελαρός, (καὶ οὐχὶ Γουλιέλμου) καὶ τῶν ἄλλων φράγκων αὐθεντῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος προῆλθεν ἐκ κληρονομικῆς διαφορᾶς. Τῷ 1255 ὁ Γουλ. Βιλλαρδουῖνος μετὰ τὸν θάνατον τῆς δευτέρας συζύγου του Καριντάνας dalle Carceri ἀπήτησε κληρονομίαν ἐπὶ τῆς περιουσίας της καὶ προεκλήθησαν συμπλοκαὶ ἐν Εὐβοίᾳ μεταξὺ τοῦ Γουλ. Βιλλαρδ. καὶ τῶν αὐθεντῶν τῆς Εὐβοίας καὶ ὡς τῶν Ἑνετῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἔλαβε μέρος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Γουλ. Βιλλαρδουίνου ὁ Μέγας Κύρης Ἀθηνῶν εἰς βοήθειαν ὑποχρεωτικήν, ἀφοῦ ἦτο ὑποτελὴς τοῦ πρίγκιπος Μορέως, λόγῳ τοῦ Ναυπλίου καὶ Ἄργους, (πρβλ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 2630), ἠρνήθη νὰ συμμορφωθῇ. Τότε ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος εἰσέβαλε εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου, ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Μέγας Κύρης εἶχε συγκεντρώσει τὸν στρατόν του καὶ τοὺς συμμάχους του, τὸν κόμιτα τοῦ Σαλόνων, τὸν μαρκήσιον τῆς Βοδονίτσης, τοὺς Σαὶντ Ὀμὲρ τῶν Θηβῶν, τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον αὐθέντην τῆς Βελιγοστῆς καὶ τὸν Γοδοφρ. de Bruyères, αὐθέντην τῆς Καρυταίνης. Ἡ συνάντησις τῶν ἀντιπάλων ἐγένετο παρὰ τὸ ὄρος Καρύδι τῆς Μεγαρίδος, κατὰ τὴν πρὸς τὰς Θήβας ὁδόν, ὅπου μετὰ δεινὴν μάχην, (1258), ὁ μέγας Κύρης κατετροπώθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὑποτέλειαν μετὰ τῶν συμμάχων του, νὰ μεταβῇ δὲ ὁ ἴδιος καὶ προσωπικῶς εἰς Παρισίους, ἵνα δικασθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου, ὅστις ἐθεωρεῖτο, λόγῳ τῆς ἰδιότητός του καὶ τοῦ προσωπικοῦ κύρους του ὁ ὑπέρτατος κριτὴς τῶν φεουδαλικῶν θεσμῶν. Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ὁ Μέγας Κύρης ἦτο εἰς Γαλλίαν, ὁ πρίγκιψ Γουλ. Βιλλαρδ. συνελαμβάνετο αἰχμάλωτος ἐν Πελαγονίᾳ, (1259). Ὡς πρὸς τὴν Εὔβοιαν, οἱ Ἑνετοὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν ἀνεξαρτησίαν ἀναγνωρίσαντες ψιλὴν μόνον ἐπικυριαρχίαν τοῦ πρίγκιπος Μορέως ἐπ' αὐτῆς. (Πρβλ. Hopf. Geschichte Griechenlands Τομ. Α' σ. 277—280 καὶ 285, ὡς καὶ Μίλλερ Ἱστ. Φραγκοκρ. Α' σ. 150—158).

τὸ πῶς ἦλθεν στὴν Κόρινθον ἐκεῖνος ὁ Μπονιφάτσος,
ὁ μαρκέσης ντὲ Μουφαρᾶ, ὁ ρῆγας τοῦ Σαλονικίου
εἰς τὸν ἀφέντην τοῦ Μορέως, τὸν Καμπανέση ἐκεῖνον·
κ' ἐκ τὴν ἀγάπην τὴν πολλὴν ὅπου εἴχασιν ἀλλήλως,
ὁ Καμπανέσης ἐζήτησεν βοήθειαν τοῦ μαρκέση.
Κ' ἐκεῖνος γὰρ τοῦ ἐχάρισεν τὸ ὁμάτζιο καὶ λιζίαν·
πρῶτα τοῦ ἀφέντου τῶν Ἀθηνῶν, τὰ τρία τερτσέρια τοῦ Εὐρίπου,
κι ἀπαύτου δὲ τὸ τέταρτον τοῦ μαρκέση τῆς Μποντενίτσας.
Καὶ διὰ τὴν μάχην ὅπου εἶχεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
ὡσαύτως κι ὁ πατέρας του μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος,
εἶθ' οὕτως κι ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός του,
κουρτέσικα ἐδιαβάζασιν ὅλοι γὰρ τὸν καιρόν τους.
[§ 222] Λοιπόν, ὡσὰν ἀφέντεψεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὸ πριγκιπᾶτον Ἀχαΐας κ' εἶχεν το εἰς ἐξουσίαν του,
τὸν Μέγα Κύρη ἐζήτησεν τὸ ὁμάντζιο νὰ τοῦ ποιήσῃ,
ὡσαύτως καὶ τῶν ἀφεντῶν τῆς νήσου γὰρ καὶ τοῦ Εὐρίπου
καὶ τοῦ μαρκέση ἀλλὰ δή, τοῦ ἀφέντου Μπουτενίτσας.
[§ 223] Κ' ἐκεῖνοι γὰρ ἐνώθησαν κ' οἱ πέντε ἀμφοτέρως·
βουλὴν ἀπῆραν ἐνομοῦ κι ἀπόκρισιν τοῦ ἐποιῆσαν,
ὅτι οὐδὲν τὸν γνωρίζουσιν μόνι καὶ σύντροφόν τους·
ὡς δὲ ὁμάντζιο ὅπου λαλεῖ, τίποτε οὐ χρεωστοῦν του,
ἀλλὰ οὐδὲ καταδέχονται ὁμάντζιο νὰ τοῦ ποιήσουν.

3180. Κόρινθο αὐτὸς ὁ Μπονοφάτσιος, 81. ὁ μαρκέζης ντὲ Μουφαρᾶς, ὁ ρῆγας Σαλονίκης 82 ἀφέντη 83, 84. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 85. κ' ἐκεῖνος τὸν ἐχάρισεν ὁμάτζιο 86. πρῶτον αὐτὸ τῶν Αθ., δεύτερον τῆς Εὐρίπου 87. καὶ τρίτο πάλιν λέγεται αὐτὸ τῆς Μουντουνίτσας 88. Καὶ δι' οὗ εἶχεν ὁ πρίγκιπας μάχην ὡσὰν σᾶς εἶπα, 89. κ' ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός του, 90. Παραλείπεται ὁ στίχος. 91. πολλὰ καλὰ ἐδιάβαζαν οἱ πάντες τὸν καιρόν τους. 92. ὁ πρίγκιπας Γουλιάμος 93. εἰς ἐξουσίαν 94. ποίση 95. καὶ τῆς Εὔριπου κι' αὐτὸν τῆς Μουντονίτσας 96. Παραλείπεται ὁ στίχος. 97. καὶ εἶπαν ἀφοτέρως 98. ἐπῆραν... κι ἀπόκρισιν τοῦ δίδουν, 99. ὅτι οὐκ ἐγνωρίζουν τον μόνον καὶ σ. 3200. ὡς δὲ διὰ ὁμάτζιο, τίποτε οὐ χρωστοῦν τον 1. ποίσουν.

3185. Βλέπε σχετικῶς στίχ. 1550 ἑξ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 1553 ἑξ.

3187. Ἡ Μποντενίτσα ἥ, ὅπως ἐπεκράτησε σήμερον νὰ ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, ἡ μαρκιωνεία Βοδονίτσης, (Bondonnice, προβλ. Γαλλ. Χρον. § 221), ἐδόθη τὸ πρῶτον ὡς τιμάριον εἰς τὸν Γουΐδωνα Παλλαβιτσίνην. Ἐρείπια τοῦ φραγκ. κάστρου σώζονται ἀκόμη εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Μενδενίτσα τοῦ Δήμου Θερμοπυλῶν τῆς Ἐπαρχίας Λοκρίδος. Περὶ Βοδονίτσης βλέπε μονογραφίας Μίλλερ: Ἡ Μαρκιωνεία Βοδονίτσης, (τεῦχ. 17), Ἡ Δέσποινα τῶν Θερμοπυλῶν (τεῦχ. 18—19), τοῦ αὐτοῦ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 53. 54, 109, 124, Γρηγοροβίου Ἱστορ. Ἀθηνῶν Α' 472, 535, 370.

§ 224 Ἀκούσω· ταῦτα ὁ πρίγκιπας μεγάλως τὸ ἐχολιάσεν,
ἐφάνη τον ἀνόρεχτον· ἐπῆρε τὴν βουλήν του,
καὶ ἡ βουλή του τοῦ ἔδωκεν τοῦ νὰ ἔχῃ φουσσατέψει,
ἀπάνω εις αὕτους νὰ ἀπελθῇ διὰ νὰ τοὺς πολεμήσῃ
ὡς ἀντιστάτες, κι ἄπιστους ὅπου ἦσαν πρὸς ἐκεῖνον.
(1880) § 225 Εἰς τοῦτο ὁρίζει, ἐγράψασιν τοῦ πριγκιπάτου ἁπάντων,
φλαμουραρίων, καβαλλαρίων, ὁλῶν τῶν ἐπισκόπων,
τοῦ Τέμπλου καὶ Ὁσπιταλίου κι ὁλῶν τῶν βουργεσίων,
Στὸ Νίκλι τοὺς ἐμήνυσε νὰ εἶναι σωρεμένοι
στὲς εἴκοσι γὰρ τοῦ Μαΐου, ἄνευ καμμίας προφάσης.
§ 226 Κι ὡς τὸ ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν ἐτοῦτο ὁ Μέγας Κύρης,
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως οἰκονομᾶται νὰ ἔλθῃ
ἀπάνω του διὰ πόλεμον μὲ τὰ φουσσᾶτα του ὅλα,
καταπαντοῦθε ἐμήνυσεν, ἔνθα κι ἂν εἶχε φίλον,
παρακαλῶντα, ἀξιώνοντα νὰ ἔλθουν νὰ τοῦ βοηθήσουν
στὸν πρίγκιπαν ὅπου ἔρχετον τοῦ νὰ τὸν πολεμήσῃ·
Ὁ κάλλιος φίλος ὅπου εἶχεν καὶ συγγενὴς ἐτότε
ἦτον ὁ ἀντρικώτατος, ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
ὅπου γὰρ τὸν ἐτρέμασιν ’ς ὅλην τὴν Ρωμανίαν·
τὴν ἀδελφήν του εἶχεν γὰρ ὁμόζυγον γυναῖκαν.
§ 227 Ὁ Μέγας Κύρης τοῦ ἔγραψεν, μηνᾷ παρακαλῶντα
ὡς ἀδελφὸν καὶ γνήσιον του, ὅπως νὰ μὴ τοῦ λείψῃ
εἰς ταύτην γὰρ τὴν ἀφορμὴν κ’ εἰς τούτην του τὴν χρείαν
ἐπεὶ εἰς ἐκεῖνον ἤλπιζεν κ’ εἶχεν τὸ θάρρος του ὅλον.

3202. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ π. μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη 4. ἡ β. τοῦ ἔδωκεν νὰ ἔχῃ φ. 5. καὶ εἰς αὐτούς... καὶ νὰ τοὺς π. 6. ἀντιστάτες, ἄπιστους ὅπου ἔνι 7. γράφουσιν ὅλους τοῦ πριγκιπάτου, 8. φλαμπουραρίων 9. καὶ τοῦ Σπιταλίου, ὅλων τῶν βουργησαίων. 10. συναγμένοι 11. μαΐου εἰς τὰς εἴκοσι, χωρὶς ἀμφιβολίας. 12. Ὡς τὸ ἤκουσεν... τοῦτο 13. τὸ πῶς εἰς αὖτον ἔρχεται ὁ πρίγκιπα Μορέας 14. ἀπάνω του... με ὅλα τὰ φουσσᾶτα, 15. καταπαντοῦ 16. παρακαλεῖ, ἀξιώνει τους τοῦ νὰ τοῦ β. 17. ὁπὄρχεται ὅπως νὰ πολεμήσῃ. 18. Ὁ συγγενὴς ὁ κάλλιος καὶ φίλος τὸν εἶχεν τότε 19. ἤτονε ὁ ἀντρειότατος ἀφ. 20. ὅπου τὸν ἐτρεμάσασι 21. τὴν ἀδελφήν του ὁμόζυγον εἶχεν διὰ γυνή του. 22. Ὁ Μ. Κύρης ἔγραψε... παρακαλεῖ τον 23. ὡς ἀδελφόν του γνήσιον... νὰ μὴν τοῦ λ. 24. Παραλείπεται ὁ στίχος. 25. ἐπεὶ ’ς ἐκεῖνον ἤλπιζεν... θάρρος ὅλον.

3221. Περὶ τῆς ἀνακριβείας ταύτης βλέπε ἐν ὑποσημ. στιχ. 3236 καὶ 7240.

Ἀκούσων ταῦτα ὁ ἀντρικώτατος, ὁ ἐξάκουστος ἐκεῖνος,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας τὸ τί τοῦ μηνᾷ ὁ ἀδελφός-του,
ἐκάτσε, ἐσκόπισεν καλὰ τὸ πῶς νὰ ἔχῃ διάξει,
τὸ τίνος πρῶτα ν' ἀπελθῇ διὰ νὰ τοῦ ἔχῃ βοηθήσει,
τοῦ πρίγκιπος, ποῦ εὑρίσκετον ἀφέντης του γὰρ λίζιος
καὶ συγγενής του σαρκικὸς—θεῖος του γὰρ ὑπῆρχεν—
κἄν τοῦ Μεγάλου τοῦ Κυροῦ, τοῦ γυναικαδελφοῦ του.
[§ 228] Κι ὅσον ἐκατεσκόπισεν, εἰς ἐκλογὴν ἀπῆρεν
ἐκεῖνο τὸ χειρότερον, τὸ οὐκ ἦτον τῆς τιμῆς του.
Εἶπεν ὅτι καλλίον ἔχει νὰ ἀχάσῃ τὴν τιμήν του,
παρὰ νὰ λείψῃ ἐκεινοῦ τοῦ γυναικαδελφοῦ του.
Ἐτοῦτο δὲ ἐσκόπισεν στὸν λογισμόν του ἐτότε·
ὅτι, ἂν λείψῃ τοῦ πρίγκιπος—διατὸ ἦτον τάχα θεῖος του—
νὰ ἔχῃ τὴν συμπάθειον του, λαφρὰ νὰ τὸ ἀπεράσῃ.
Ἐν τούτῳ ἐβιάστη δυνατὰ φουσσᾶτα νὰ σωρέψῃ,
κι ἀκούστηκεν καταπαντοῦ καὶ ὅλοι τὸ ἐθαυμάζαν.
[§ 229] Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν μεγάλως γὰρ τὸ ἐχάρη
θαρρῶντα καὶ ἐλπίζοντα νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ μετ' αὐτον.
Ἐκεῖνος γὰρ ἐβιάστηκε νὰ ὑπάγῃ στὸν Μέγαν Κύρην
κι ἀπῆρεν τὸ φουσσᾶτο του κ' ἐδιέβη εἰς τὴν Θήβαν·
τὸν Μέγαν Κύρην ηὗρηκε φουσσᾶτα νὰ σωρεύῃ.
Κι ὡσὰν τὸν εἶδε ὅτι ἦλθε ἐκεῖ ἐκεῖνος ὁ γαβρός του,
ἐφάνη τοῦ ὅτι ἐκέρδισε τὸ ἥμισον τοῦ κόσμου·
χαρὰν μεγάλη ἐποίκασιν· ὕστερο ἐμετανόησαν.

3226. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ ἀντρειότατος ὁ ἀφέντης Καρυταίνου 27. Παραλείπεται ὁ στίχος, 28. πολὺν σκοπὸν ἐσκόπιζεν τὸ πῶς νὰ ἔχῃ πράξει, 29. εἰς ποῖον πρῶτον... νὰ τοῦ ἔχῃ β. 30. λίζιος του ἀφέντης 33. ἐπῆρεν 35. ὅτι καλλιώτερον νὰ χάσῃ 36. παροῦ 37. τότες στὸν λογισμόν του· 38. διότι ἦτον θεῖος του 39. συμπάθειον, λαφρὸ νὰ τοῦ ἀπεράσῃ. 40. Εἰς τοῦτο ἐβιάστηκεν φ. νὰ συνάξῃ 41. ἐθαυμάσαν 42. Κι ὁ πρίγκιπος τὸ ἤκουσε, μεγάλως τὸ ἐχάρην 43. ὀλπίζοντα ἐκεῖ νὰ ὑπᾶν 44. Κ' ἐκεῖνος ἐβιάστηκε νὰ ὑπᾶ 45. κ' ἐπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του, ἐδιέβην 46. ηὕρηκεν κ' ἐσύνασεν φουσσᾶτα 47. Κι ὡς εἶδεν ὅτι ἔφτασεν ἐκεῖνος ὁ γαμπρός του 49. ἔποικαν... ἐμετανῶσαν

3236 ἑξ. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής. Ὁ αὐθέντης Καρυταίνης Γοδοφρ. de Bruyères εἶχε συζευχθῆ τὴν Ἰσαβέλλαν Δελαρός, θυγατέρα καὶ οὐχὶ ἀδελφὴν τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν Guy Δελαρός. Παραλλήλως δὲ ἦτο καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου ἐκ τῆς μητρός του, ἀδελφῆς τοῦ πρίγκιπος Μορέως Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου. Βλέπε σχετικῶς ἐν Πίνακι Φεουδαρχῶν Εἰσαγωγῆς, σελ. λα', ὡς καὶ ὑποσημ. 7240 ἑξ.

[§ 230] Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς ἤκουσεν τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν βίον
τοῦ ἀνεψίου του τοῦ κακοῦ, τοῦ ἀφέντου τῆς Καρυταίνου,
πολλὰ τοῦ ἐφάνη βαρετόν, ἐθλίβη το μεγάλως·
τὸ πρῶτον διὰ τὴν ἀκοὴν ὅπου εἶχεν εἰς τὸν κόσμον,
ὅτι ἦτον καλλιώτερος εἰς ὅλους τοὺς στρατιῶτες,
ὅπου ἦσαν εἰς τὴν Ρωμανίαν τοὺς χρόνους γὰρ ἐκείνους,
καὶ πάλε, διατὸ ἐμέτεχεν καὶ ἦτον ἀνεψίος του
κι ἀπίστησεν τὸν ἀφέντη του κ' ἐδιάβη στὸν ἐχτρόν του.
[§ 231] Ὅμως, ὡς ἦτον φρόνιμος, ἐπαρηγορήθη μόνος
κι ὤρθωσεν τὰ φουσσᾶτα του, στὴν Κόρινθον ἀπῆλθεν·
μὲ δύναμιν ἀπέρασε τὴν σκάλαν τῶν Μεγάρων,
μὲ πόλεμον ἐκέρδισεν ἐκείνην τὴν κλεισοῦραν.
[§ 232] Ὁ Μέγας Κύρης τὸ ἔμαθεν κ' ἐθλίβη το μεγάλως,
διατὶ ἔμαθε ὅτι ἐπέρασεν ὁ πρίγκιπας τὴν σκάλαν
κ' ἐσέβην εἰς τὸν τόπον του κ' ὑπάει γυρεύοντά τον.
Ἀπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του κ' ἦλθεν εἰς ἀπαντήν του,
ἐκεῖ ἐσυναπαντήθησαν εἰς τοῦ Καρύδη τὸ ὄρος.
(1940) [§ 233] Μὲ πόλεμον ἀρχάσασιν εἰς τὸ βουνὶν ἀπάνω·
ὡς ἔνι γὰρ ὁ Θεὸς κριτὴς καὶ κρένει εἰς τὸ δίκαιον,

3250. πρίγκιπος... ἔμαθεν 51. τοῦ ἀνεψίου τοῦ κακοῦ... Καρυταίνος, 53. ὁποῦχεν 54. ἐπεὶ ἦτον καλλιώτερος 55. Ρουμανίαν 56. καὶ πάλιν τὸ χειρότερον ὅπου ἦτον ἀνηψίος του, 57. τὸν ἀφέντη του ἀπίστησεν κ' εἰς τὸν ἐχθρόν του ὑπάγει. 60. ἐπέρασεν. 63. διότι γὰρ ἐπέρασεν 64. κ' ὑπᾶ 65. Ἐπῆρεν 66. κ' ἐκεῖ... εἰς τὸ ὄρος τὸ Καρύδιν. 67. ἀρχίνησαν 68. κι' ὁ Θεὸς ἔνι δίκαιος καὶ κρένει δικαιοσύνη

3250. Περὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπεισοδίων τοῦ αὐθέντου Καρυταίνης ὡς καὶ τῆς γενναιότητος αὐτοῦ βλέπε περαιτέρω ὑποσημ. καὶ στίχ. 3363, 3856, 4019, 4360, 4594, 5653 καὶ 5737—5911.

3260. Ὁ χρονογράφος ὀνομάζει σκάλαν τῶν Μεγάρων, (πρβλ. Γαλλ. Χρον. § 231, le pas de la Meguare), τὴν βραχώδη παραλίαν τοῦ Σαρωνικοῦ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν τῶν ἀρχαίων, τοῦ Κακοῦ Πλαγίου τῶν Βυζαντινῶν, τὴν καὶ σήμερον ὀνομαζομένην Κακὴν Σκάλαν. (Πρβλ. Μίλλερ Ἱστ. Φραγκ. μετ. Λάμπρου Α' 154 καὶ ὑποσημ. 1 ὡς καὶ Νέον Ἑλληνομν. Τόμ. Γ, σ. 186,3).

3266. Τὸ ὄρος Καροῦδι ἀπέχει τέσσαρας περίπου ὥρας ἀπὸ τῶν Μεγάρων, εὑρίσκεται δὲ Ν.Δ. τοῦ χωρίου Βίλλια τοῦ Δήμου Εἰδυλλίας, τῆς Ἐπαρχίας Μεγαρίδος καὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν Μεγάρων—Θηβῶν, ἥτις κατήντησεν ἀτραπὸς σήμερον. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι καὶ ἡ ἐν κώδικι Κ. (στ. 3286) ἔκφρασις «στοῦ Καρούδη», ἥτις μετετράπη ἐν κωδ. Π «εἰς τὸ Καρύδιν». Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ τοπωνύμια τὰ προερχόμενα ἐξ ὀνόματος βυζαντινοῦ χωροδεσπότου καὶ ἐν γένει ἐξ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος ἰδιοκτήτου. Ταῦτα ἐλέγοντο ἀρχικῶς κατὰ γενικήν, ἀλλά, λησμονηθείσης τῆς ἀρχικῆς αἰτίας, ἐγένοντο οὐδέτερα ἢ ἀρσενικά. (Πρβλ. Ἰω. Σαρρῆ, Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς ἐν Ἀθηνᾶς Μ (1928). Σ. 129.

ἔδωκεν τοῦ πρίγκιπος, τὸν πόλεμο ἐκερδίσεν.
Ἐκεῖ ἐσκοτώθη εἰς πόλεμον ὁ ἕνας φλαμουριάρης
μισὶρ Γγιπὲρ τὸν ἔλεγαν, ντὲ Κὸρ εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
ὅστις εἶχεν τοῦ μισὶρ Ντζιὰν ντὲ Πασσαβᾶ θυγάτηρ
γυναῖκαν του εὐλογητικήν· καὶ μετὰ ἐκεῖνον ἀπῆρεν
εἰς ἄντρα εὐλογητικὸν τὸν μισὶρ Ντζὰ ἐκεῖνον
ντὲ Σαῖντ-Ὀμὲρ τὸν ἔλεγαν, οὕτως εἶχεν τὸ ἐπίκλην·
κ' ἐποίκασιν ἀμφότεροι τὸ ἀντρόγυνον ἐκεῖνο
ἕναν υἱὸν ἐξαίρετον, τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον
τὸν μισὶρ Νικόλαον ντὲ Σαῖντ-Ὀμὲρ ἀφέντη γὰρ τῆς Θήβας,
καὶ μέγαν πρωτοστράτορα τοῦ πριγκιπάτου Ἀχαΐας.
Ὡσαύτως ἐσκοτώθησαν στὸν πόλεμον ἐκεῖνον
σιργέντες καὶ καβαλλαροί, ἀριφνισμὸς οὐκ ἦτον.
[§ 234] Ὁ Μέγας Κύρης ἔφυγεν ἐδιάβη εἰς τὴν Θήβαν
μὲ ὅσους τοῦ ἀκολούθησαν κ' ἐδιάβησαν μ' ἐκεῖνον·
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἐκεῖ μὲ αὐτὸν ἐδιάβη.
Ἀφότου γὰρ ἐκέρδισεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
τὸν Μέγαν Κύρη εἰς πόλεμον ποὺ ἐγίνη στοῦ Καρύδη,
ὁ Μέγας Κύρης ἔφυγεν ἐσέβην εἰς τὴν Θήβαν·
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἦτον ἐκεῖ μετ' αὗτον,
ὁ μισὶρ Νικόλας ντὲ Σαῖντ-Ὀμὲρ μετὰ τοὺς ἀδελφούς του,
τὸν μισὶρ Ντζία ντὲ Σαῖντ-Ὀμὲρ καὶ μὲ τὸν μισὲρ Ὄτον,
ὡσαύτως καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ὅπου εἶχε ὁ Μέγας Κύρης
ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐπαινετοὶ στρατιῶτες, καβαλλάροι,
ὁ κατὰ εἷς ἐβάσταινεν φλάμουρον ἐδικόν του·

3269. κ' ἐκέρδισεν ὁ πρίγκιπας τὸν πόλεμον ἐκεῖνον. 70. Ἐκεῖσε ἐσκοτώθηκεν ἕνας φ. 71. μισὲρ... ντὲ Γκὸρ εἶχε 72. μισὲρ Τζὰν ντὲ Μπασσαβᾶ 73. γυναῖκα εὐλογ. καὶ ὕστερον ἐπῆρεν 74. εἰς ἄντραν... μισὲρ Τζὰν ἐκεῖνον 75. ντὲ Σαὶντ-Ὀμὲρ 78. μισὲρ Νικολὸν ντε Σαὶντ-Ὀμὲρ τῆς Θήβας τὸν ἀφέντη 79. ὅλου τοῦ πριγκιπάτου 81. σεργέντες καὶ καβαλλαρέοι πλῆθος πολὺ εἰς ἄκρην. 82. ἐδιέβην 83. ἠκολούθησαν κ' ὑπῆγαν μετ' ἐκεῖνον· 84. ὁμοῦ μετ' αὗτον ἦτον 85. πρίγκιπας Γουλιάμος 86. ἐκεῖ εἰς τὸ Καρύδιν, 87,88 Παραλείπονται οἱ στίχοι 89. μισὲρ Νικολὸν ντὲ Σαὶντ-Ὀμὲρ 90. Παραλείπεται ὁ στίχος. 91. ποὺ εἶχεν ὁ Μέγας Κύρης, 92. στρατιῶτοι 93. καὶ ὁ καθεὶς ἐβόσταζεν

3275 ἑξ. Περὶ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πλουσιωτάτης οἰκογενείας τῶν Σαῖντ Ὀμέρ, οἵτινες ἀπὸ τοῦ γενάρχου αὐτῶν Μπελᾶ εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰς Θήβας ὅπου εἶχον συγκυριαρχίαν τῶν φεούδων μετὰ τοῦ Δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν βλέπε πληροφορίας ἐν Χρονολογικῷ Πίνακι ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν, σελ. κη', μέρος η', Οἶκος Σαῖντ Ὀμέρ, καθὼς καὶ ὑποσημ. στιχ. 3302 5600, 7379 καὶ 8071.

ὁ ἀφέντης γὰρ τοῦ Σάλωνος μισὶρ Τομᾶς ἐκεῖνος,
οἱ τρεῖς ἀφέντες τοῦ Εὔριπου κ' ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης,
αὐτοὶ ἐβαστοῦσαν φλάμουρα, οἱ δ' ἄλλοι οἱ καβαλλάροι,
ὅπου ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον μετὰ τὸν Μέγαν Κύρην,
οὐδὲν τοὺς γράφω, γὰρ ἐδῶ διὰ τὴν πολυγραφίαν.
[§ 235] Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
τὸ ἰδεῖ τὸ πῶς ἐκέρδισε τὸν πόλεμον ἐκεῖνον
ἐδιώχνοντα καὶ σφάζοντα ἐτότε τοὺς ἐχτρούς του,
στὴν Θήβαν τοὺς ἀπέσωσεν καὶ κατησφάλισέν τους.

3294. μισὲρ Ντουμᾶς 95. ἀφέντες Εὔριπου... μαρκέζης, 96. φλάμουρον ἴδιον ὁ καθένας· 97. οἱ δ' ἄλλοι οἱ καβαλλαροὶ ὅπου στὸν πόλεμο ἦσαν 98. οὐδὲν τοὺς γράφομεν ἐδῶ 99. Ὁ πρίγκιπας... φουσσᾶτα ὅλα, 3300. τὸ ἰδεῖν 1. διώχνοντα.. ὀχτρούς του, 2. κ' ἐκατεσφάλισέ τους

3294. Πρόκειται περὶ τοῦ αὐθέντου τῶν Σαλώνων Θωμᾶ Β' Στρομονκοὺρ (ἢ d'Autremoncourt). Τὴν αὐθεντίαν Σαλώνων, ἥτις ὠνομάσθη μεταγενέστερον κομιτεία, ἵδρυσεν ὁ Βονιφάτιος Μομφερρατικὸς κατὰ τὴν κάθοδόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῷ 1205, (πρβλ. στ. 1505 ἑξ καὶ 1559 ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 1505 ἑξ καὶ 1553 ἑξ.), ὁμοῦ μετὰ τῆς μαρκιωνείας Βοδονίτσης, (πρβλ. στ. 3187 καὶ ὑποσημ.), ἵνα τὸ φραγκικὸν βασίλειον προστατεύεται ἑκατέρωθεν ἀπὸ θαλάσσης, τόσον ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ, ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐσχηματίσθη καὶ τὸ ὄνομα «Σάλωνα», (γαλλιστὶ La Sole, Γαλλ. Χρον. § 234) ἐκ τοῦ «Σαλονίκη». Κατὰ τὸ Χρονικὸν Γαλαξειδίου, «Ἕνας ἀπὸ τὴ Σαλονίκη φράγκος βασιλέας ἐπῆρε καὶ τὸ Σάλωνα, χώρα παμπάλαια καὶ ἐξακουστὴ στῶν Ἑλλήνων τὸν καιρὸ καὶ ἀπὸ τότες λέγεται Σάλονα, λεγάμενη ἀλλέως προτήτερα». (Πρβλ. Χρον. Γαλαξ. ἔκδ. νέα, 1914 σ. 207 ἑξ.). Ἡ πόλις ἐπανέκτησε τὸ ἀρχαῖον της ὄνομα Ἄμφισσα, διατηρεῖ δὲ καὶ σημαντικὰ λείψανα τοῦ ὡραιοτάτου φραγκικοῦ κάστρου της. Περὶ Μεσαιωνικῆς Ἀμφίσσης ἢ Σαλώνων βλέπε, ἐν Χρονικῷ Γαλαξειδίου, Εἰσαγωγὴν Σάθα Σ. 63.—111. Βλέπε ἐπίσης Μίλλερ. Τὸ λεγόμενον Δουκᾶτον τῶν Δελφῶν, μονογραφία (τεῦχος 11—14), τοῦ αὐτοῦ Ἱστορία Φραγκοκρ. Α' Σ. 54 καὶ ὑποσημ. 1.

3295. Πρόκειται περὶ τῶν τριτημορίων τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ μαρκίωνος τῆς Βοθονίτσης.

3302 ἑξ. Ἐπὶ Γουΐδωνος Δελαρός, (Guy I, 1225—1263), ἕδρα τοῦ Μεγαλοκυράτου ἦσαν, οὐχὶ αἱ Ἀθῆναι, ἀλλ' αἱ Θῆβαι (Estives Γαλ. Χρον. § 234), αἵτινες καὶ εὐχερεστέρας συγκοινωνίας καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα ἀπὸ ἀπόψεως διοικήσεως παρεῖχον, ἐκεῖ δὲ ἠρέσκετο νὰ παραμένῃ κατὰ προτίμησιν ὁ Μέγας Κύρ. Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὄθωνος Δελαρὸς εἶχε παραχωρηθῆ λόγῳ προικὸς τῆς ἀδελφῆς του εἰς τὸν σύζυγόν της Μπελᾶν ντε Σαιντ-Ὀμέρ, (Bela de Saint Omer, πρβλ. στιχ. 7382), τὸ ἥμισυ τῶν Θηβῶν. Ἔκτοτε ὁ οἶκος τοῦ Σαὶντ-Ὀμέρ, ἐγκατασταθεὶς ἐν Θήβαις ἀπέβη μεταξὺ τῶν περιφημοτέρων τῆς φεουδαλικῆς Ἑλλάδος, (πρβλ. στιχ. 3273 καὶ ἑξ 3289), ἔλαβε δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ἀρχῆς μετὰ ὀκτὼ τιμαρίων καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ μεγαλοπρεπέστατον κάστρον, τὸ ὁποῖον κατέστρεψεν ὕστερον ἡ Καταλανικὴ Ἑταιρεία. (Πρβλ. στιχ. 8056—8099). Περὶ Θηβῶν βλέπε Μίλλερ Οἱ Δοῦκες τῶν Ἀθηνῶν, Μονογραφία τεῦχος 7ον, τοῦ αὐτοῦ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 100, 108, 152, 167 καὶ Γρηγοροβίου Ἱστορ. Ἀθηνῶν Α' 371, 460.

Ὥρισεν κ' ἐτεντώσασιν τὸ γῦρον τὰ φουσσᾶτα·
τὲς χῶρες ἐκουρσεύασιν κ' αἰχμαλωτίζανέ τες.
[§ 236] Ἰδόντας γὰρ οἱ προεστοὶ ἐτότε τοῦ φουσσάτου,
ὅπου ἀγαποῦσαν κ' εἴχασιν ἐκεῖ τοὺς συγγενους τους,
τὸν Μέγαν Κύρην ἀλλὰ δὴ ὡσαύτως καὶ τοὺς ἄλλους,
ποῦ ἦσαν ἐκεῖσε μετ' αὐτὸν κ' ἐχάναν τὰ χωριά τους,
ὁ μητροπολίτης τῆς Θηβοῦ κι ἄλλοι τινὲς ἀπέκει
ἐβάλθηκαν εἰς μεσιτείαν ὅπως νὰ συμβιβάσουν
τὸν Μέγαν Κύρην ἀλλὰ δὴ κι ὅπου ἦσασιν μετ' αὐτον,
καὶ τόσα ἐβιάστησαν πολλά, ἐσυμβιβάσανέ τους.
Ὁ Μέγας Κύρης ὤμοσεν τοῦ πρίγκιπος ἐτότε
νὰ πάψουσιν τὰ κούρση του κι ὁ ἐξαλειμὸς ἐκεῖνος·
κ' ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅρκον του στὴν Κόρινθον ν' ἀπέλθῃ,
θέλει στὴν χώραν τοῦ Ν.κλίου νὰ τοῦ ἔχῃ ποιήσει
ὁμάντζιον,
κ' εἰς ὅσον γὰρ τοῦ ἔφταισεν καὶ ἔσφαλεν πρὸς αὖτον,
διὰ τὰ ἅρματα ποῦ ἐβάσταξεν στὸν πρίγκιπα ἀπάνω,
νὰ πο ήσῃ τὴν ἀνταμοιβὴν ὡς ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον.
Οἱ φλαμουρ.άροι ἐσέβησαν ἐτότε ἐγγυητᾶδες,
ὥσπερ γὰρ τὸν ἐγγυώθησαν τότε τὸν Μέγαν Κύρην,
νὰ ἔλθῃ στὸ Νίκλι εἰς τέρμενον ποῦ ἐστήσασιν ἐτότε.
[§ 237] Κι ὅσον ἐκαταστήσασιν ἐτοῦτο ὅπου σὲ λέγω,
ἐμίσσεψεν ὁ πρίγκιπας καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον
κι ἀπέκει γὰρ ἐδιέβηκεν ὁλόρθα εἰς τὸ Νίκλι.
[§ 238] Κι ὁ Μέγας Κύρης παρευτὺς ἐδιόρθωσεν κι ἀπῆρεν
μετ' αὖτον τοὺς εὐγενικοὺς φλαμουριαρίους ὅπου εἶχε,
καὶ ὅλους τοὺς καβαλλαρίους ὅπου εἶχεν μετ' ἐκεῖνον·
τιμητικὰ κ' εὐγενικὰ ἀπῆλθεν γὰρ ἐτότε,
ὁλόρθα ἐδιάβηκεν ἐκεῖ στὴν χώραν τοῦ Ἀμυκλίου,
ὅπου τὸν ἀνάμ νε ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος.

3303. καὶ ἐτέντωσαν τὸ γῦρον τοῦ φουσσάτου· 4. καὶ αἰχμαλώτιζάν τους. 5. Ἰδόντα γὰρ...τὰ φουσσᾶτο 6. ἠγαποῦν καὶ ἔχουσι... τοὺς ἐδικούς τους 7. ὁμοίως καὶ τοὺς ἄλλους, 8. ἔχανον τὰ χωρία τους, 9. μητροπολίτης... κι ἄλλοι πολλοὶ μετ' αὖτον 10. ὅτι νὰ συμβιβ. 11. κι' ὁποῦσασιν μετ' αὖτον 12. καὶ τόσον ἐβιάστησαν, ἐσυμβιβάσασίν τους. 14. κούρση τους καὶ ὁ ἐξολλισμός τους, 16. νὰ τοῦ ποιήσῃ ὁμάντζο 17. κ' εἰς ὅσον καὶ τοῦ ἔφτ. καὶ ἔποικεν πρὸς αὖτον, 18. τὰ ἅρματα τὰ ἐβάσταξεν 19. νὰ πιάσῃ 20. Ἐγγυτᾶδες 21. Παραλείπεται ὁ στίχος. 22. ὅπως στὸ Νίκλι νὰ ἔλθῃ ἐντὸς γὰρ τοῦ τερμένου. 23. Καὶ ὅσον ἐκατέστησεν αὐτὸ ὅπου σας 24. ἐκίνησεν ὁ μπρίγκιπας, στὴν Κόρινθον ὑπάγει. 25. ἀπέκει ἐδιέβηκεν... Νίκλιν 26. ὤρθωσεν καὶ ἐπῆρεν 27. τοὺς φλαμουριαρίους 28. Παραλείπεται ὁ στίχος· 30. ἐδιέβηκεν στὴν χώραν 31. ἐκεῖ ὅπου τὸν ἀνάμενεν ὁ πρίγκιπας Γουλιάμος.

[§ 239] Κι ὅσον ἀπέσωσεν ἐκεῖ στὸ Νίκλι ὁ Μέγας Κύρης
κ' ἑνώθη μὲ τοὺς ἄρχοντες ὅλους τοῦ πριγκιπάτου,
ὁμοῦ μὲ αὐτὸν ἐδιάβησαν στὸν πρίγκιπαν ἐνταῦτα.
Στὰ γόνατά του ἔπεσαν, ὅλοι παρακαλοῦν τον
νὰ συμπαθήσῃ τὸ ἔποικεν ἐτότε ὁ Μέγας Κύρης,
διατὶ ἐβάσταξε ἄρματα εἰς πόλεμον μετ' αὖτον.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς εὐγενικὸς καὶ φρόνιμος ὅπου ἦτον,
κουρτέσικα ἐσυμπάθησεν τότε τὸν Μέγαν Κύρην·
κ' ἐνταῦτα γάρ τοῦ ἔποικεν τὸ ὁμάντζ ον ποῦ ἐχρεώστει,
στὸ στόμα τὸν ἐφίλησεν κ' ἐποιήσασιν ἀγάπην.
Μετὰ ταῦτα γὰρ τὸν ὥρισεν ἐνώπιον τῶν κεφαλάδων
ὅτι διὰ τὴν ἀνταμοιβὴν τοῦ φταίσματος ποῦ ἐποῖκεν
κ' ἐβάσταξεν τὰ ἄρματα εἰς πόλεμον κατ' αὖτου,
νὰ ἀπέλθῃ στὸν ῥῆγαν τῆς Φραγκίας κ' ἐκεῖνος νὰ τὸν κρίνῃ.
Κι ὁ Μέγας Κύρης παρευτὺς ὑπόσχεσιν τοῦ ἐποῖκεν,
ὡς τὸ ὥρισεν ὁ πρίγκιπας, νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ ἐκεῖνος.
[§ 240] Κι' ἀφότου ἐκαταστήσασιν ἐτοῦτα ὅπου σὲ λέγω,
οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ ἅπαντες ὁμοίως, κι ὁ Μέγας Κύρης,
ἐπῆραν τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἀφέντην τῆς Καρυταίνου
μὲ τὸ καπίστρι εἰς τὸν λαιμόν, στὸν πρίγκιπα ἀπῆλθαν.
Γονατιστὰ δεόμενοι ὅλοι παρακαλοῦν τον
ἐλεημοσύνη νὰ γενῇ νὰ τοῦ ἔχῃ συμπαθήσει.
[§ 241] Κι ὁ πρίγκιπας οὐκ ἤθελεν, πολλὰ τοὺς ἀντιστάθη,
διατὶ τοὺς ἔδειχνε ἀφορμήν, ὡς ἦτον γὰρ καὶ ἡ ἀλήθεια,
τὸ σφάλμα ὅπου ἔποικεν κ' ἐμίσσεψεν κ' ἐδιάβη
εἰς τὸν ἐχτρόν του, σὲ λαλῶ, ἐκεῖνον τὸν Μέγαν Κύρην,
κ' ἐκεῖνον ἐλευτέρωσεν, τὸν φυσικόν του ἀφέντην.
Ὅμως τόσον ἐβιάστησαν κ' ἐπαρακάλεσάν τον

3332. Καὶ ὡς ἀπέσωσεν 33. ἄρχοντας ὅλου 34. ὁμοῦ στὸν πρίγκιπαν ὀρθὰ ἐδιέβησαν μετ' αὐτὸν 35. ὅλοι παρακαλῶντα 36. τὸ ἔφταισεν τότε ὁ Μέγας Κύρης, 37. δι'οὗ ἐβάσταξε 39. καλῶς τὸν ἐσυμπ. 40. καὶ εἰς αὐτὸ τὸν ἔποικεν τὸ ὁμάντζι τὸ ἐχρώστα 41. στὸ στόμαν.... κ' ἐποίησαν 42. καὶ μετὰ ταῦτα ὥρισεν ἐμπρὸς τοὺς κεφαλάδες 43. ὡς διὰ τὴν ἀνταμοιβὴν τοῦ φταίματος τὸ ἐποῖκεν 44. ἄρματα ἀπάνω κατ' ἐκείνου 45. νὰ ὑπᾷ στὸν ῥῆγαν νὰ κριθῇ, στῆς Φράτζας, νὰ τὸν κρίνουν 46. Ὁ Μέγας Κύρης... ὑπόσχεσιν ἐδῶκεν, 47. τὸ ὥρισεν... αὐτὸς νὰ τὸ πληρώσῃ. 48. Ἀφῶν γὰρ ἐκατέστησαν αὐτὸ ὅπου σας λέγω 49. καὶ ἄρχοντες 50. μισὲρ Τζεφρὲ ἀφέντην Καρυταίνου 51. εἰς τὸ λαιμόν.... ὑπᾶσιν 52. παρακαλοῦν τον ὅλοι 53. νὰ γενῇ ὡς νὰ τὸν συμπαθήσῃ. 55. δι' οὗ τοὺς ἔδειχνε ἀφορμὴν ὡς ἦτον ἡ ἀλήθεια, 56. ἔποικε κ' ἐπῆγε καὶ ἐδιέβη 57. αὐτὸν τὸν Μ.Κ. 58. φυσικόν του ἀφέντην 59. Πλὴν τόσον... πολλὰ παρακαλῶντα

3341. Περὶ τῶν διατυπώσεων τῆς λιζίας καὶ τοῦ ὁμάντζου πρβλ. στίχ. 6477 ἑξ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 7730 καὶ 7891.

οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ ἄρχοντες, ὅλοι οἱ κεφαλᾶδες,
ὅτι ἤφεραν τὸν πρίγκιπα κ' ἦλθεν 'ς ἐλεημοσύνην
τοῦ ἀφέντη τῆς Καρύταινας ἐκείνου τοῦ ἀνεψίου του.
'Ενταῦτα τοῦ ἐσυμπάθησεν μ' ἐτοῦτον γὰρ τὸν τρόπον.
τὸν τόπον του τοῦ ἔστρεψεν νὰ τὸν κρατῇ ἀπὸ τότε
εἰς τοῦ κορμίου του μοναχά, κληρονομίαν ἂν ποιήσῃ,
εἰς νέον δόμα τοῦ τὸν ἔδωκεν νὰ τὸν κρατῇ ἀπὸ τότε.
(2040) [§ 242] 'Αφότου γὰρ ἐγίνησαν συμβίβασες ἐκεῖνες,
χαρὰν μεγάλην ἔποικαν οἱ νέοι καβαλλάροι·
ντζοῦστρες, κοντάρια ἐτσάκισαν, χαρὲς μεγάλες εἶχαν·
[§ 243] Κι ὅσον ἐχάρησαν καλά, ἐμίσσεψαν ἀπέκει·
ὁ Μέγας Κύρης ἐζήτησεν κ' οἱ ἀφέντες τοῦ Εὐρίπου
ἀπολογίαν τοῦ πρίγκιπος κ' ἐδιάβησαν ἐκεῖθεν.
Καὶ διατὸ ἔρχετο ὁ καιρὸς ἐτότε τοῦ χειμῶνος,
ὁ Μέγας Κύρης ἔμεινεν τοῦ νὰ ἔχῃ ἐξεχειμάσει.

3360. ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχ. οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι 61. πρίγκιπαν εἰς ἐλεημοσύνην 62. τοῦ ἀφέντου τῆς Καρύταινας, αὐτοῦ τοῦ ἀνεψ. 63. Εἰς τοῦτο ἐσυμπάθησεν μὲ ἐτοῦτον 64. τὸν ἔστρεψεν... ἀπ' ἐτότε 65. ἐκ μέρος δὲ τοῦ πρίγκιπος νὰ ἔνι ἐδικός του. 66. Παραλείπεται ὁ στίχος. 69. τζοῦστρες 71. τῆς Εὐρίπου 72. κινοῦν καὶ ὑπαγαίνουν. 73. Δι' οὗ ἔρχετο... ὁ χειμῶνας,

3363 ἑξ. Τὰ φέουδα τῆς ἀρχικῆς κατακτήσεως, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον πατροπαραδότως εἰς ἀπογόνους τῶν πρώτων κατακτητῶν, (bers ἢ sergents de la conqueste), ἦσαν προνομιοῦχα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἠδύναντο δὲ νὰ μεταβιβασθοῦν εἰς πάντα ἔχοντα κληρονομικὰ δικαιώματα, ἀκόμη καὶ εἰς συγγενεῖς ἐκ πλαγίου, ἐνῷ τὰ μεταγενέστερον δημιουργηθέντα φέουδα δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβιβασθοῦν παρὰ μόνον εἰς ἀπ' εὐθείας ἀπογόνους.'Εν προκειμένῳ ὁ πρίγκηψ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος συγχωρήσας τὸν ἀνεψιόν του Γοδοφρ. de Bruyères, τοῦ ἐπέστρεψε τὸ φέουδον καὶ τὴν γῆν του «εἰς νέον δόμα», τουτέστιν ὡς φέουδον μεταγενέστερον καὶ οὐχὶ ὡς τοιοῦτον γονικαρχιας ἐκ δικαιώματος κατακτήσεως, (lui rendi sa terre par telle maniere que, de lors en avant, ne la deust tenir de conqueste ne a tous hoirs, ancois lui randi de novel don, et aux hoirs de son cors. Γαλλ. Χρον. § 241). Συνεπείας τούτου βλέπε περαιτέρω ἐν στίχ. 8110—8453 καὶ ἰδίως 8150—8163, ἔνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Γοδοφρ. de Bruyères ἐθεωρήθη ὡς ἀποκλεισθεὶς τοῦ κληρον. δικαιώματος καὶ συνεπείᾳ τούτου προέβη εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ 'Ορεοκλόβου τότε.

3367 ἑξ. Περὶ τῶν κονταρομαχιῶν (feste de joustes, rompre lance à la quintaine, κλπ., Γαλλ. Χρον. § 242) ἀγώνων, ἑορτῶν διασκεδάσεων καὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς τῶν ἐν Μορέᾳ Φράγκων, πλὴν τοῦ 'Αδαμαντίου ('Αδαμ. Σ. 634) ἔγραψεν ὁ Μίλλερ, μονογραφ: 'Η φραγκικὴ κοινωνία ἐν 'Ελλάδι Σ. 19—20, τεῦχος 5—6. Πρβλ. ἐπίσης Ducange: Glossarium med. inf. latinitatis ἐν λ. torneamentum. Περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀγωνισμάτων τούτων ἐκ τῆς Δύσεως εἰς τὴν 'Ελλάδα πρβλ. Πολίτου 'Ο 'Ερωτόκριτος ἐν Λαογραφίᾳ τ. Α' σ. 61—68 καὶ Σπ. Λάμπρου ἐν Ν. 'Ελληνομν. Ε' 3—18, ῎Εκφρασις τῶν ξυλοκονταριῶν τοῦ κραταιοῦ ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως.

[§ 244] Κι ὡς ἦλθεν γὰρ ὁ νέος καιρὸς ἀπὸ τὸν μάρτιον μῆναν,
κάτεργα δύο ἁρμάτωσεν κ' ἐσέβηκεν εἰς αὖτα
εἰς τὸ Βροντῆσι ἐδιάβηκεν κ' ἐπέζεψεν ἐκεῖσε.
Ἄλογα ἀγόρασεν τοῦ δάου κ' ἐβάλθη εἰς τὴν στράταν
καὶ τόσα ὡδήγεψεν καλὰ εἰς τὸ Παρὶς ἐσῶσεν·
τὸν ρῆγαν ηὗρηκεν ἐκεῖ, ἑορτὴν μεγάλην εἶχε,
τὴν λέγουσιν Πεντηκοστὴν ὁ ρῆγας ἑωρτιάζεν.
[§ 245] Δουλωτικὰ τὸν προσκυνᾷ τὸν ρῆγα ὁ Μέγας Κύρης,
κ' ἐκεῖνος τὸν ἐδέξατο μετὰ τιμῆς μεγάλης,
διατὶ ἔμαθεν ὅτι ἔρχετον ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν.
Ὁ πρίγκιπας ἀπόστελνε μ' ἕναν του καβαλλάρην
ἐγράφως τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ἔποικε ὁ Μέγας Κύρης.
Τὸν ρῆγαν ἐπροσκύνησεν ἐκεῖνος ὁ καβαλλάρης
καὶ τὸ πιττάκιν του ἔδωκεν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμο.
Κι ὁ ρῆγας γὰρ τὸ ἐδέξετον, ὥρισε κι ἀναγνώστην·
κι ἀφότου ἐγνώρισεν καλὰ ὁ ρῆγας γὰρ τὴν πρᾶξιν,

3375. ἦλθεν ὁ νέος καιρὸς ἀπὲ τὸν μάρτιον 77. Βροντῆσι ἀπέσωσεν 78. Ἄλογα δάνου ἀγόρασεν κ' ἐβάλθην εἰς τὸν δρόμον 79. τόσον ὥδεψεν καλά, ἔσωσε στὸ Παρίσι· 80. τὸ ρῆγαν 81. ἑώρταζεν ὁ ρῆγας 84. δι' οὗ ἔμαθεν... ἀπὲ τὴν Ρουμανίαν. 85. Ὁ π. ἀπέστειλεν μὲ ἕναν 86. ἐγράφως εἴ τι ἔποικεν ἐτότε ὁ Μ.Κ. 87. αὐτὸς ὁ καβ. 88. πιττάκιν ἔδωκεν τοῦ πρίγκιπος Γουλιάμου. 89. τὸ ἐδέχτηκεν... ἀναγνώστη. 90. κι ἀφῶν ἐγροίκησεν

3375 ἑξ. Μόλις ἦλθεν ἡ ἄνοιξις ὁ Μέγας Κὺρ ἀνεχώρησε μὲ δύο γαλέρας, τὰς ὁποίας εἶχεν εἰς τὸν λιμένα, τοῦ Ριβαδόστρου, φθάσας κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ Βρινδήσιον, (Γαλλ. Χρον. § 244) ἀφῆκε δὲ εἰς τὰς Θήβας ὡς βάϊλον τῆς αὐθεντίας τὸν ἀδελφόν του Ὄθωνα, (Ἀραγ. Χρον. § 224). Τὸ Ριβαδόστρον, (γαλλιστὶ Rivedostre), ἐπίνειον τότε τῶν Θηβῶν διὰ τὰ ταξίδια ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ δὴ ἀπὸ τῆς Ἀλκυονίδος θαλάσσης ὑπάρχει ἀκόμη ὑπὸ τὸ ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον ὄνομα Λειβαδόστρα τοῦ Δήμου Πλαταιῶν τῆς Ἐπαρχίας Θηβῶν.

3377 Βροντῆσι ὀνομάζει ὁ χρονογράφος τὸ Βρινδήσιον τῆς Ἰταλίας (κοινῶς Μπρίντιζι, ἰταλ. Brindisi.)

3378. Ἄλογα τοῦ δάου, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐννοεῖ ὁ Χρονογράφος τοὺς ταξιδιωτικοὺς ἵππους, ἴσως κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν πολυτελῆ ἵππον πολέμου (φαρί). Πάντως ἡ ἔκφρασις εἶναι συγκεχυμένη, δεδομένου ὅτι πρόκειται περὶ πλεονασμοῦ ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἡ λέξις (ὁ δάος), ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ σημαίνει ἵππος. (Βλέπε Μαυροφρύδη Ἐκλογὴ Μνημείων. Λύβιστρος Ροδάμνη στίχ. 1085, 1088, 2050, 2458. Πρβλ. Ἐλευθερουδ. Ἐγκ. Λέξ λέξιν Δάαι καὶ ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. λέξιν Δακοί, ὡς καὶ ἐν Ἀθηνᾶς ΚΓ' 77 Δραγούμη, Χρονικοῦ Μορέως λέξεις).

3382. Αἱ λεπτομέρειαι περὶ τοῦ ταξιδίου εἰς Παρισίους παρασιωπῶνται τελείως εἰς τὸ Ἀραγ. Χρονικόν, ὅπου ἀναφέρεται ἁπλῶς μόνον ὅτι ὁ Μέγας Κύρης ἀφοῦ ἀπεχωρίσθη τοῦ πρίγκιπος ἐπέστρεψε εἰς τὴν χώραν του καὶ προετοιμασθεὶς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν μὲ δύο γαλέρας διὰ τὴν Γαλλίαν, ἀφίσας ὡς ἀντικαταστάτην του τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν τόπον του. (Ἀραγ. Χρον. § 234).

ὅπου ἔποικεν τοῦ πρίγκιπος ἐτότε ὁ Μέγας Κύρης.
[§ 246] Ὁ ρῆγας γάρ, ὡς φρόνιμος, ἐγνώρισεν ἐνταῦτα
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως διὰ τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου,
τὸν Μέγαν Κύρη ἀπέστειλεν ἐκεῖσε γὰρ εἰς αὗτον.
Διὰ τοῦτο ἐνταῦτα ὥρισεν κ᾿ ἦλθαν οἱ κεφαλᾶδες,
ὅπου ἦσαν τότε στὸ Παρὶς στὴν ἑορτὴν ἐκείνην.
[§ 247] Ὁλῶν βουλὴν ἐζήτησεν νὰ τὸν ἔχουν συμβουλέψει.
Πολλὰ ἐσυντύχασιν λεπτῶς, τὸ φταίσιμον ποῦ ἐποῖκε
ὁ Μέγας Κύρης, σὲ λαλῶ, τοῦ πρίγκιπος Γυλιάμου.
[§ 248] Κι ὅσον ἐλάλησαν πολλὰ κ᾿ ηὗρασιν τὴν ἀλήθειαν,
τὸν Μέγαν Κύρην ἔκραξεν, ὁμοίως τὸν καβαλλάρην,
ἀπόκρισιν τοὺς ἔδωκεν ἀμφοτέρων τῶν δύο.
Ἐκ στόματος τοὺς τὸ εἶπασιν κ᾿ ἐγράφως τοὺς τὰ ἐδῶκαν,
κι ὁ Μέγας Κύρης ἔστεκεν κι ἀφκράζετον τὰ λόγια.
Ἕνας μπαροῦς ἐβάσταξε τοὺς λόγους γὰρ τῆς κούρτης,
τὸν καβαλλάρην ἔκραξε καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
(2080) «Ἄκουσον, φίλε μου κι ἀδελφέ, κατάλαβε τοὺς λόγους
»τὸ τί σὲ ἀποκρένεται ἡ κούρτη τῆς Φραγκίας.
»Εἰ μὲν ἦτον ποιήσοντα ἐδῶ ὁ Μέγας Κύρης
»τὸ ὁμάντζιον τοῦ ἀφέντη του, τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμο,
»καὶ μετὰ τοῦτο ἐβάσταξεν ἄρματα πρὸς ἐκεῖνον
»κ᾿ εἰς κάμπον ἐπολέμησεν εἰς πρόσωπον μετ᾿ αὗτον,
»ὁ νόμος γὰρ ὁρίζει το κ᾿ ἡ κρίσις ἀπαιτεῖ το

3391. τότε ὁ Μ.Κ. 92. ὁ ρῆγας δέ, 94. διὰ τοῦτο καὶ ἀπέστειλεν τὸν Μ.Κ. ᾽ς αὗτον. 95. Εἰς τοῦτο ὥρισεν εὐτύς. οἱ κεφαλᾶδες ἦλθον 97. τοῦ νὰ τὸν συμβουλέψουν. 98. λεπτῶς ἐσύντυχαν..., τὸ ἐποῖκεν ˙66 Γουλιάμου. 3401. ἐλάλησαν... καβελλάρην 2. τῶν δύων. 3. τοὺς εἶπασιν, ἐγράφως τὸν ἐδῶκαν· 4. ἤκουεν τοὺς λόγους. 5. τὰ λόγια τῆς κούρτης, 6. τὸν καβαλλάρη ἐλάλησεν 7. «Ἤκουσον, φίλε, ἀδελφὲ 8. ἀποκρένεται τῆς Φράντσας γὰρ ἡ κούρτη. 9. ἦτο ὅτι νὰ κρατῇ ἐδῶ 3410. τ᾿ ὁμάντζι... πρίγκιπος Γουλιάμου. 13. ὁ νόμος ἀκληρίζει τον

3392 ἑξ. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου εἶναι μία ἐκδήλωσις τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ τελευταίου τούτου πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Θ', (Ἅγιον Λουδοβῖκον), τοῦ ὁποίου τὴν ἄκραν δικαιοσύνην ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ ὁ Πρίγκιψ τοῦ Μορέως, ὅτε, τῷ 1249, ἡγούμενος πολλῶν ἱπποτῶν καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ πλοίων, μετέβη πρὸς συνάντησιν καὶ βοήθειάν του εἰς Ρόδον καὶ Κύπρον κατὰ τὴν γενομένην τότε ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2607). Ἡ σύγκλησις παρλαμέντου ἐν Παρισίοις διαπιστοῦται καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν ὡς ἀκριβής, ἐγένετο ὅμως οὐχὶ εἰδικῶς πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Μεγάλου Κύρη, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν Ἁγίων Τόπων. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Λουδοβῖκος Θ' ἔθεσε ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μεγάλου Κύρη Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Μεγάλης Κούρτης. (Buchon: Rech. hist. A, Σ. 115 ὑποσημ. 1).

»νὰ ἦτον ἀκληρονόμητος ἐκεῖνος κ' ἡ γενεά του
»ἀπὸ ὅσον τόπον κι ἀφεντίαν ἐκράτει ἀπὸ ἐκεῖνον.
»Ὡς δὲ τὸ λέγει τὸ ἔγραφον, ὅπου ἤφερες ἐνταῦτα
»καὶ εἶπες μας κ' ἐκ στόματος εἰς τὸ ἐμφανὲς τῆς κούρτης,
»ὅτι ποτὲ οὐκ ἔποικεν ὁμάντζιο ὁ Μέγας Κύρης
»τοῦ ἀφέντη σου τοῦ πρίγκιπος ἐκείνου τοῦ Μορέως,
»οὐδὲν φέρνει τὸ φταίσιμον εἰς ἀκληρίαν τὸ πρᾶγμα.
[§ 249] »Ὅμως διατὸ ἔξευρεν κ' ἐγνώριζεν ἀτός του ὁ Μέγας Κύρης,
»καθὼς εἶχε τὸν ὁρισμὸν κ' τὸν πρώην αὐτοῦ ἀφέντην,
»τὸν ρῆγαν τοῦ Σαλονικίου, νὰ τοῦ ποιήσῃ ὁμάντζιο,
»οὐδὲν ἐτύχαινεν ποσῶς ἄρματα νὰ βαστάξῃ,
»ἀλλὰ οὔτε μάχην νὰ μαχιστῇ μὲ τὸν ἀφέντη ἐκεῖνον.
»Λοιπὸν ἀφότου ἀπέστειλεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
(2100) »τὸν Μέγαν Κύρην κ' ἦλθε ἐδῶ στοῦ ἀφέντη μας τὴν κούρτην,
»κ' ἦλθεν ἀτός του πρόθυμα ἀνταμοιβὴν νὰ ποιήσῃ,
»κ' ἦλθεν μὲ ἔξοδον πολλήν, μὲ κόπον καὶ μὲ μόχθον,
»καὶ τὸ ταξεῖδι του, μακρέα, ὡς ἔνι γὰρ κ' ἡ ἀλήθεια,
»τοῦ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν ἐδῶ εἰς τὴν Φραγκίαν·
»καὶ πάλε γὰρ διὰ τιμὴν τέτοιου μεγάλου ἀφέντη,
»ὡς ἔνι ὁ ἀφέντης μας ἐδῶ ὁ ρῆγας τῆς Φραγκίας,
»ἁρμόζει ἡ ἀνταμοιβὴ κι ἂς ἔν' συμπαθημένος».
[§ 251] Κι ὅσον ἐπλήρωσε ὁ μπαροῦς ἐτοῦτο ὅπου σᾶς γράφω,
ὁ Μέγας Κύρης στήκοντα ἐνώπιον γὰρ τῆς κούρτης,
τὸ καπεροῦνι του ἔβγαλεν καὶ φρόνιμα ἀπεκρίθη,

3414. νὰ ἔνα ἀκληρονόμητος αὐτὸς καὶ ἡ γ. 15. ἀπ' ὅσον... ἀφεντία ἐκράτειε ἀπ' ἐκεῖνον. 16. Ἀλλὰ ὡς λέγει... τὸ ἤφερες 17. κ' ἔποικες καὶ ἐκ στόματος... ἐφανὲς τῆς κ. 19. τοῦ ἀφέντη του τοῦ πρίγκιπου 21. διότι ἤξευρεν ἀτός του 22. ἐκ τὸν πρῶτο του ἀφέντη 23. ρῆγα Σαλονίκης δέ, ὁμάντζιο νὰ τοῦ π. 25. οὐδὲ μάχη τίποτες πρὸς αὖτον τὸν ἀφ. 26. ἀφῶν ἀπέστειλεν ὁ μπρίγκιπας Γουλιάμος. 27. Κύρην ἕως ἐδῶ 28. νὰ ποίσῃ 30. ταξεῖδι ἔναι μακρέα ὡς ἔναι ἡ ἀλήθεια. 31. ἐκ τὴν Ρ. 32. πάλιν γαρ... τοιούτου μ. ἀφέντου, 33. ρῆγας δὲ τῆς Φράντσας 35. Κι ὡσάν... αὐτὸ ὅπου σὲ 36. Παραλείπεται ὁ στίχος. 37. τὸ σπέπασμά του ἐξήβαλεν

3437. Τὸ καπεροῦνι (chaperon, Γαλλ. Χρον. § 529) ἦτο μεσαιωνικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Φράγκοις ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἄλλοτε ἁπλούστατον καὶ ἄλλοτε μεγαλοπρεπὲς καὶ πολύπτυχον, συνήθως δὲ ζωηροῦ ἐρυθροῦ χρώματος. Ἐφέρετο παρὰ τῶν Φράγκων μεγιστάνων τοῦ Μορέως. Ἡ λέξις διεσώθη διαλεκτικῶς εἰς μερικὰ ἰδιώματα καὶ δὴ εἰς τὸ τῆς Μέσα Μάνης, ἀλλὰ μὲ διάφορον ἐκδοχὴν καὶ σημαίνει τὸ λειρίον τοῦ ἀλέκτορος. Ἀπαντᾷ ἐπίσης ἀλλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὡς οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον.

τὸν ρῆγαν εὐχαρίστησεν καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν κούρτην.
Καὶ μετὰ ταῦτα δεόμενος τὸν ρῆγαν ἐπαρεκάλει
νὰ γράψῃ πρὸς τὸν πρίγκιπα τὴν τήρησιν τῆς κούρτης,
τὴν κρίσιν ὅπου ἔποικαν καὶ τὴν ἀπόφασίν της.
Κι ὁ ρῆγας ὡς εὐγενικός, ὥρισεν κ' ἔποικάν το.
[§ 252] Κι ἀφότου ἐποῖκαν τὰ χαρτία κ' ἐγένετον τὸ τέλος,
ἀτός του ὁ ρῆγας ἔκραξε τότε τὸν Μέγαν Κύρην
καὶ λέγει οὕτως πρὸς αὐτὸν μετὰ γλυκείας τῆς γνώμης·
«Ἐσὺ ἦλθες ἐκ τὸν τόπον σου ἐδῶ ἐκ τὴν Ρωμανίαν
»μὲ κόπον γὰρ καὶ μὲ ἔξοδον ἐδῶ εἰς τὴν βασιλείαν μου,
»κι οὐκ ἤθελε εἶσται εὔπρεπον νὰ ἐστράφης ἐξοπίσω
»χωρὶς νὰ λάβῃς ἀπ' ἐμὲ ἀνταμοιβὴν καὶ χάριν.
»Διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσέν, ἀπόκοτα μὲ ζήτα·
»εἴ τι σὲ φαίνεται ἀπ' ἐμοῦ νὰ σὲ τὸ εὐεργετήσω».
[§ 253] Ἀκούσων ταῦτα ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος ὁ Μέγας Κύρης,
τὸν ρῆγαν ἐπροσκύνησεν καὶ μυριοευχαριστᾷ τον·
ἐσκόπησε μικρούτσικον κ' ἐνταῦτα ἀπεκρίθη·
«Εὐχαριστῶ τὸ στέμμα σου, τὴν βασιλειάν σου, ἀφέντη,
»ὅταν ἔχεις τὴν ὄρεξιν τοῦ νὰ μ' εὐεργετήσῃς.
»Ἐν τούτῳ λέγω, ἀφέντη μου, τοῦ κράτου σου τοῦ ἁγίου,
»ὅτι ἡ ἀφεντία τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἔχω καὶ κρατῶ την,
»εἴ τις τὴν εἶχεν ἔκπαλαι, Δοῦκαν τὸν ὠνομάζαν·
»κι ἂν ἔνι ἀπὸ τοῦ λόγου σου κι ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ σου,
»ἀπάρτι γὰρ καὶ ἔμπροστεν Δοῦκαν νὰ μὲ ὀνομάζουν».

3439. ἐπαρακάλει 41. ὅπου ἔκριναν 43. Κι ἀφῶν 44. ἐλάλησεν 45. μετὰ γλυκέας γνώμης· 46. ἐδῶ εἰς τὴν Φραγκίαν 47. κόπον καί με ἔξοδον... βασιλεία μου, 48. εἶσταιν ἔπρεπον νὰ διαβῇς ὀπίσω 50. Εἰς τοῦτο λέγω 51. Εἴ τι γὰρ θέλεις ἀπ' ἐμοῦ 53. μυριοευχαριστεῖ τον· 54. καὶ οὕτως ἀπεκρίθην 55. ὁμοίως τὴν β. σου 57. Εἰς τοῦτο λέγω 58. ἡ ἀφ. τῶν 'Αθ. 61. ἀπὲ τώρα καὶ ἔμπροστεν... λαλοῦσιν.

3455 ἑξ. Ἡ ἔκφρασις «Εὐχαριστῶ τὸ στέμμα σου, τὴν βασιλείαν σου» εἶναι βυζαντινὴ καὶ δὲν ἐσυνειθίζετο παρὰ τοῖς Φράγκοις. Τοιούτου εἴδους βυζαντινὰς προσαγορεύσεις: Τοῦ κράτους σου τὸ ἔλεος (στ. 3570), τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου (στ. 4294, 6454), κλπ. παρέχει καὶ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ γαλλικόν, ὡς ἐν προκειμένῳ: puis que a sa coronne plaisoit (Γαλλ. Χρον. § 253) κλπ. (Πρβλ. Ἀδαμ. Σ. 610). Τὰ περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Μεγάλου Κύρη εἰς Δοῦκα ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Θ' εἶναι μᾶλλον ἀνυπόστατα. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ Γαλλίας καὶ ἐντεῦθεν ὁ Guy Δελαρὸς ἔχει ἐγκαταλείψει τὸν τίτλον τοῦ Sire καὶ χρησιμοποιεῖ τὸν τοῦ Δουκός. (Πρβλ. Buchon Rech. hist. Α' Σ. 116 ὑποσημ. 3 καὶ Β' 385—387). Βλέπε σχετικῶς καὶ ὑποσημ. στίχ. 1555.

Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἀποδέχτη·
ὥρισεν κ' ἐθρονιάσαν τον εἰς τὸ παλάτι ἀπέσω.
[§ 254] Ἐν τούτῳ θέλω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ πάψω καὶ νὰ λέγω
περὶ τοῦ ρήγα τῆς Φραγκίας, τῆς Ἀθηνοῦ τοῦ Δούκα,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ καὶ νὰ σὲ καταλέξω
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
ἐπιάστη στὴν Πελαγονίαν ἐκεῖνος κι ὁ λαός του.
[§ 255] Καθὼς ἀκούσετε ἐδῶ ὀπίσω στὸ βιβλίον μου
τὸ πῶς ἐσυμβιβάστηκεν Δεσπότης ὁ Κουτρούλης
μετὰ τὸν πρίγκιπα Μορέως ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
τὴν ἀδελφήν του ἔδωκεν ὁμόζυγον γυναῖκαν.
Ἀπ' αὔτην τὴν συμπεθερίαν ἐπλήθυνε ἡ ἀγάπη
ἀνάμεσον τοῦ πρίγκιπος κ' ἐκεινοῦ τοῦ Δεσπότου·
οὕτως γὰρ ἠγαπούντησαν ἐκεῖνοι κι ὁ λαός τους,
ὥσπερ νὰ ἦσαν ἐνομοῦ ὅλοι ἀπὸ μίαν μητέρα.
[§ 256] Λοιπὸν ὡσὰν ἐπλήθυνεν τοῦ βασιλέως ἡ μάχη
ὅπου ἀγωνειέτον πάντοτε κὺρ Θεόδωρος ὁ Δοῦκας,
ἐκεῖνος ὁ Σεβαστοκράτορας τότε πρὸς τὸν Δεσπότην,
ὁ Δεσπότης γὰρ ἐσκόπησε τὸν βασιλέα νὰ βλάψη.
Ὁρίζει, γράφουν γράμματα, μαντατοφόρους στέλνει
ἐκεῖσε γὰρ εἰς τὸν Μορέαν στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
ὅπως νὰ γένη ἕνωσις, νὰ ἐσμίξουσιν οἱ δύο.
βουλὴν νὰ ἐπάρουν ἐνομοῦ διὰ ὑπόθεσιν μεγάλην
νὰ βλάψουσιν τὸν βασιλέα καὶ νὰ τὸν ἔχουν ζημιώσει.

3464. Εἰς τοῦτο... νὰ πάψωμαι τοῦ λέγειν 65. περὶ τὸν Ρῆγαν Φράτσας δὲ καὶ Ἀθηνῶν τὸν δοῦκαν, 66. νὰ ἀφηγήσωμαι 67. Γουλιάμος 3468. αὐτὸς καὶ ὁ λαός του. 69. στὸ βιβλίον 71. Γουλιάμον 72. γυνήν του 73. Ἐξ αὐτὴν 74. κ' ἐκείνου 76. ἀπὸ μίαν μάνναν 77. ἐπλήνθυνεν 79. ὁ μέγας Σεβ. 80. κι' ὁ Δ. ἐσκόπησεν 82. ἐκεῖσε οὖν... Γουλιάμου, 83. σμίξουσιν 84. νὰ πάρουσιν ὁμοῦ διὰ δουλείας μεγάλης. 85. τὸν βασιλεῦ καὶ νὰ τὸν ζημιώσουν.

3469 ἑξ. (Πρβλ. στιχ. 3050—3137). Οἱ ἐκ συγχύσεως φερόμενοι ἐνταῦθα ὑπὸ τὰ ὀνόματα Δεσπότης Κουτρούλης καὶ Θεόδωρος Δούκας ἦσαν, ὡς προηγουμένως ἐλέχθη, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3060 καὶ 3075 ἑξ), εἰς τὴν πραγματικότητα, ὁ μὲν πρῶτος ὁ Μιχαὴλ Β' Δεσπότης Ἄρτης, ὁ δὲ δεύτερος, ὁ Ἰωάννης αὐθέντης τῆς Βλαχίας, μὲ ἕδραν τὰς Νέας Πάτρας (Ὑπάτην), νόθος υἱὸς τοῦ Δεσπότου Ἄρτης Μιχαὴλ τοῦ Β'. Περὶ ἀμφοτέρων τούτων βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Χρονικῷ Γαλαξειδίου Σελ. 142—152, (εἰσαγωγὴ Σάθα) καὶ 209—210, (κείμενον Χρονικοῦ). Ἔκδοσις νέα 1914. Ὑπενθυμίζομεν ἐνταῦθα ὅτι τὰ περὶ διαμάχης δῆθεν τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ αὐθέντου Βλαχίας καὶ Δεσπότου Ἄρτης εἶναι τελείως ἀνυπόστατα. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. 3075 ἑξ.).

[§ 257] Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
(2160) ἐπῆρεν τοὺς καβαλλαρίους καὶ τοὺς φλαμουραρίους του.
[§ 258] Ὁλόρθα ἐκεῖσε ἐδιάβηκεν εἰς τὴν παλαίαν τὴν Πάτραν·
στὸν Ἔπακτον ἀπέσωσεν ἐτότε ὁ Δεσπότης,
ἀπὸ τὸ Δράπανο περνᾷ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πάτραν,
ἑνώθη μὲ τὸν πρίγκιπα ἐκεῖνον τὸν γαβρόν του.
Χαρὰν μεγάλην ἔποικαν ἐκεῖνοι κι ὁ λαός τους·
κι ὅσον ἐπεριχάρησαν καλὰ στὴν ὄρεξίν τους,
ἐκάθισαν ἀμφότεροι μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες
κι᾿ὅλους τοὺς φρονιμώτερους ὅπου εἶχασι μετ᾿ αὔτους.
[§ 259] Ἐνταῦτα ἄρχασεν λαλεῖ ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης,
νὰ λέγῃ παραπόνεσες ἐκ τὲς ζημίες ὅπου εἶχεν
ἐκ τὸν Σεβαστοκράτορα, τὸν ἀδελφόν του ἐκεῖνον.
Καὶ ὅσον ἀποπλήρωσεν τὲς παραπόνεσές του,
ὅλοι οἱ φρονιμώτατοι ἀπὸ τὸ Δεσποτᾶτο
βουλὴν ἐδῶκαν δολερήν, ὕστερα ἐμετενοῆσαν,
ὅπως νὰ φουσσατέψουσιν οἱ δύο αὐταδέλφοι ἐκεῖνοι,
ὁ Δεσπότης μὲ τὸν Πρίγκιπαν μὲ ὅσα φουσσᾶτα ἔχουν,
καὶ ν᾿ ἀπεράσουν τὴν Βλαχίαν στὴν Ρωμανίαν νὰ σέβουν,

3486. Ὡς τὸ ἤκουσεν... ὡς τὸ ἐπληρ. 87. καὶ τοὺς φραμπουριάρους 88. Ὁλόρθα ἐδιέβησαν εἰς τὴν Παλαίαν Πάτραν. 90. ἀπὲ τὸ Δρέπανον 92. αὐτοὶ καὶ ὁ λαός τους· 95. τοὺς γνωστικώτερους ὁποὔχασιν 96. Εἰς τοῦτο ἦρξεν νὰ λαλῇ 97. καὶ τὲς ζημίες, τὲς ἔχει 98. αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του. 3500. οἱ γνωστικώτεροι 1. ὕστερο ἐμετανῶσαν 2. οἱ δύο αὐταδέλφοι

3489—90. Ἔπακτος εἶναι ἡ μεσαιων. Ναύπακτος παραμείνασα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου μέχρι τοῦ 1294, περὶ ἧς βλέπε Εἰσαγωγὴν Σάθα ἐν Χρονικῷ Γαλαξειδίου. (Σελ. 1—17). Δράπανο δὲ ἡ ἔναντι τῆς Ναυπάκτου ἀμμώδης γλῶσσα τῆς Ἀχαϊκῆς ἀκτῆς, ὀνομαζομένη καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους Δρέπανον, (πρβλ. Στράβωνος Γεωγρ. 4, 336) λόγῳ τοῦ δρεπανοειδοῦς της σχήματος καὶ διατηρήσασα μέχρι σήμερον τὸ μεσαιωνικόν της ὄνομα. Το Δράπανον κεῖται παρὰ τὸν Ψαθόπυργον, ὅστις ἐν τῷ Χρονικῷ ὀνομάζεται Πύργος. (Πρβλ. στ. 3626).

3504. Βλαχία καθὼς καὶ Μεγαλοβλαχία ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Φθιώτιδος. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ κράτους τοῦ αὐθέντου Βλαχίας Ἰωάννου, (τοῦ ἐσφαλμένως ἐν τῷ Χρονικῷ ὀνομαζομένου Κὺρ Θεοδώρου). Τὸ κράτος τῆς Βλαχίας, γνωστὸν ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δουκᾶτον Νέων Πατρῶν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεσπότου Ἄρτης Μιχαὴλ Β′ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου, κατέστη ἀνεξάρτητον καὶ ἔλαβεν ἔκτασιν ἀπὸ Γαλαξειδίου μέχρι Κατακαλοῦ, (πρβλ. στιχ. 3674), παρὰ τὴν Ἐλασσόνα, ὅπου καὶ τὰ σύνορα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ρωμανίας, ὅπως ὀνομάζεται ἐν τῷ Χρονικῷ τὸ ἔδαφος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου.

νὰ δράμουν καὶ κουρσέψουσιν ὅλην τὴν Ρωμανίαν·
κι ἂν εὕρουν εἰς συναπαντὴν τοῦ βασιλέως φουσσᾶτα,
ἀτός του ὁ Σεβαστοκράτορας νὰ τοῦ συναπαντήσῃ,
'ς κάμπον νὰ πολεμήσουσιν, τοὺς θέλουν γὰρ νικήσει.
[§ 260] Κι ἀφότου ἀπῆραν τὴν βουλήν, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὁ Δεσπότης ὀπίσω ἐστράφηκεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἄρταν·
καταπαντοῦθε ἀπέστειλεν φουσσᾶτα νὰ σωρέψῃ.
[§ 261] Κι ὁ πρίγκιπας ἐστράφηκεν στὴν χώραν Ἀνδραβίδας·
καταπαντοῦθε ἀπέστειλε νὰ οἰκονομοῦνται πάντες,
μικροί, μεγάλοι μὲ ἅρματα, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι·
εἰς ἄνοιξιν γὰρ τοῦ καιροῦ διαβόντα τοῦ χειμῶνος
ἀφῶν πασχάσουσιν ὁμοῦ εἰς τὸν ἀπρίλιον μῆναν,
ὅλοι ν' ἀπέρχωντοι ὀρθὰ ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα
διὰ ν' ἀπεράσουν, ν' ἀπελθοῦν στὰ μέρη Ρωμανίας.
Ὁ Δεσπότης γὰρ καὶ ὁ Πρίγκιπας ἐρρίξασι τὴν ρόγαν·
φουσσᾶτα ἐρρογέψασι ὅσα ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουν.
[§ 263] Ἐν τούτῳ ἀφήνω, τὰ λαλῶ κι ἄλλα νὰ καταπιάσω,
νὰ σᾶς εἰπῶ κι ἀφηγηθῶ περὶ τοῦ βασιλέως.
Καθὼς ἐγίνη ἡ ἕνωσις, ὅπου σᾶς ἀφηγήθην,
ὅπου ἔποικεν ὁ Πρίγκιπας κ' ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης
ἐκεῖ στὴν Πάτραν ποῦ ἔσμιξαν κι ἀπῆραν τὴν βουλήν τους
διὰ ν' ἀπεράσωσιν ὁμοῦ στοῦ βασιλέως τὸν τόπον,
νὰ μαχιστοῦν τὸν βασιλέα, τὸν τόπον του κουρσέψουν,

3505. νὰ κουρσέψουσιν 6. εὕρου εἰς συναπαντὴ 7. αὐτὸν τὸν Σεβαστοκράτορα νὰ τὸν συναμπαντήσουν, 8. στὸν κάμπον... καὶ θέλουσι νικήσει. 9. Κι ἀφῶν ἐπῆραν τὴν β. καθὼς τὸ ἀφ. 10. ὁ Δ. ἐστράφηκεν 11. καταπαντοῦ... νὰ συνάξῃ. 12. ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδαν· 13. καταπαντοῦ 15. εἰς τὴν ἄνοιξιν τοῦ καιροῦ διαβόντα ὁ χειμῶνας 17. ὅλοι ὀρθὰ νὰ ἔρχωνται ἐκεῖ 18. νὰ ὑπᾶν στὰ μέρη 20. ἠμποροῦν νὰ ἔχουν 21—28. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

3511. Τὸ γαλλικὸν κείμενον τοῦ Χρονικοῦ, (§ 260) προσθέτει ὅτι ὁ Δεσπότης παρήγγειλεν εἰς Ἀπουλίαν δι'ἵππους καὶ ἱππεῖς, πράγματι δὲ ὁ γαμβρός του Μαμφρέδος ἔστειλε 400 γερμανοὺς καβαλλαρίους. Ὁ δὲ Γρηγορᾶς ἰσχυρίζεται ὅτι ἦλθε μετ'αὐτῶν καὶ ὁ Μαμφρέδος. Βλέπε σχετικῶς καὶ Μ. Dendias: Le roi Mamfred et la bataille de Pelagonie, Mélanges Charles Diehl, τόμος Α' (Παρίσιοι 1930) Σ. 55—60.

3520. Τὸ γαλλ. κείμενον (§ 262) προσθέτει ἐπίσης ὅτι ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος παρήγγειλεν εἰς τὸν Ὄθ. Δελαρός, ἀδελφὸν τοῦ ἀπουσιάζοντος εἰς Γαλλίαν Μ. Κύρη Ἀθηνῶν, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς φεουδάρχας νὰ ὦσιν ἕτοιμοι τὴν ἄνοιξιν δι' ἐκστρατείαν.

νὰ ἐπάρουσιν καὶ τὴν Βλαχίαν τοῦ Σεβαστοκρατόρου·
[§ 264] Ἀκούσων ὁ Σεβαστοκράτορας ἐτοῦτα τὰ μαντᾶτα,
τὰ κάστρη του ἐσωτάρχισε κι ἀφίρωσέν τα σφόδρα
ἀπὸ λαὸν κι ἀπὸ τροφῆς, νὰ ζοῦν νὰ τὰ φυλάττουν·
καὶ τὸ κοινὸν γὰρ τοῦ λαοῦ ὅπου ἦτον στὰ χωρία
ὥρισεν κ' ἐδιόρθωσε νὰ σέβουν εἰς τὰ κάστρη,
ὅσοι χωροῦνται νὰ σεβοῦν κι ἄρματα νὰ βασταίνουν,
κ' οἱ ἕτεροι ν' ἀπέρχωνται ἀπάνω εἰς τὰ βουνία
μὲ τὰ ζῶα ὅπου εἶχασιν νὰ φυλαχτοῦν ἐκεῖσε.
[§ 265] Εἶχεν γὰρ ὁ κὺρ Θεόδωρος, ἐκεῖνος ποῦ σὲ λέγω,
υἱοὺς τρεῖς καὶ ἐξαίρετους ὅπου ἄρματα ἐβαστοῦσαν·
ὁ πρῶτος ἄκω Κομνηνὸς κι' ὁ δεύτερος ὁ Δοῦκας
κι ὁ τρίτος ἄκω Ἄγγελος, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.
Τὸν πρῶτον γὰρ τὸν Κομνηνὸν ἐδιόρθωσε νὰ ἔνι
ἀφέντης γὰρ καὶ κύβερνος στὸν τόπον τῆς Βλαχίας,
καὶ ὥρισεν κι ὡμόσαν του, μικροί τε καὶ μεγάλοι.
[§ 266] Καὶ ὅσον ἐκατόρθωσεν, τὰ εἶχεν νὰ διορθώσῃ,
ἀπῆρεν ὅσους ἤθελεν νὰ ἀπέλθουσι μετ' αὗτον
κ' ἐδιέβη εἰς τὸν βασιλέα ὅπου ἦτον εἰς τὴν Πόλιν·
(2220) λεπτῶς τοῦ ἀφηγήθηκεν τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν βίον
τὸ πῶς οἰκονομούντησαν μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχαν.
Ὁ πρίγκιπας γὰρ τοῦ Μορέως μὲ τὸν Δεσπότην Ἄρτας
πάντα ρογεύγουν, βιάζονται φουσσᾶτα νὰ μαζώξουν
τοῦ νὰ ἔλθουν εἰς τὸν νέον καιρὸν στὴν Ρωμανίαν νὰ σέβουν
«Βούλονται γάρ, ὡς λέγουσιν, τὴν βασιλείαν σου ἐπάρει,
«κ' ἐσέναν νὰ ἀκληρήσουσιν κ' ἐμᾶς τοὺς ἐδικούς σου».

3529. Μαθὼν ὁ Σ. 31. ἀπὸ λ. ἀπὸ τροφὴν νὰ ζοῦν καὶ νὰ φυλάττουν· 32. ὁποῦτον στὰ χ. 33. εἰς τὸ κάστρον, 34. καὶ ἄρματα νὰ ἔχουν 35. ἀπάνω εἰς τὰ ὄρη 36. εἴχασιν ἐκεῖσε νὰ φυλάττουν 3537.-3612. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.

3537 ἑξ. Τὰ ἀναφερόμενα ἐνταῦθα ὀνόματα Κομνηνός, Δούκας, Ἄγγελος, ὡς δῆθεν ἀνήκοντα εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ αὐθέντου Βλαχίας εἶναι ἐντελῶς ἀνυπόστατα καὶ πρόκειται ἁπλῶς περὶ ἐπωνύμων τῆς οἰκογενείας τῶν Δεσποτῶν Ἄρτης. Εἶναι δὲ ἀνυπόστατοι ὄχι μόνον αἱ ἀνωτέρω γενεαλογικαὶ λεπτομέρειαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ πληροφορίαι περὶ διαμάχης τῶν ἀδελφῶν καὶ περὶ προσφυγῆς τοῦ αὐθέντου Βλαχίας παρὰ τῷ Παλαιολόγῳ εἰς Κ)πολιν, ἥτις ἄλλως τε δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνακαταληφθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τότε. Ὁ δὲ Μιχαὴλ Παλαιολόγος εἶχε διορίσει ὡς ἀρχηγὸν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δυνάμεων τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην Παλαιολόγον τὸν κατόπιν νικητὴν τῆς Πελαγονίας καὶ οὐχὶ τὸν Ἰωάννην τῆς Βλαχίας, ὅστις παρέμεινε διαρκῶς μὲ τὸν πατέρα τὸν Δεσπότην Μιχαὴλ Β΄, καὶ τὸν ἀδελφόν του Νικηφόρον. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3075 ἑξ., 3469 ἑξ.).

[§ 267] Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλεὺς ὁ γέρων κὺρ Μιχάλης,
ὡς ἦτον γὰρ εἰς φρόνεσιν κ' εἰς τὴν ἀνδρείαν μεγάλος,
πάλι ἐφοβήθη, τὸ ἄκουσε, ἐδειλίασε εἰς σφόδρα·
τὸν πρίγκιπα ἐδειλίασεν δια τὸ εἶχεν γὰρ τοὺς Φράγκους.
Ὥρισεν γὰρ κ'ἐκράξασι τοὺς κεφαλᾶδες ὅλους
τοὺς φρόνιμους κ' εὐγενικοὺς ποῦ ἦσαν τῆς βασιλείας του.
Ἄρχισε νὰ λέῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀφηγᾶται,
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως μὲ τὸν Δεσπότη Ἑλλάδος
ἐφουσσατέψαν κ' ἔρχονταν ὁλόρθα εἰς τὴν Ρωμανίαν.
«Ἐν τούτῳ θέλω καὶ ζητῶ ὅλοι βουλὴν νὰ δῶτε
»ἐνταῦτα τί νὰ ποιήσωμεν καὶ πῶς νὰ ἔχωμεν πράξει».
Πολλὰ ἦσαν γὰρ τὰ λόγια τους ὅπου εἶπαν κ' ἐλαλῆσαν.
στὸ τέλος γὰρ ἰσιάστησαν καὶ μίαν βουλὴν ἐδῶκαν.
(2240) [§ 268] Ὁ πρῶτος ὅπου ἐλάλησεν κ' εἶπεν τοῦ βασιλέως
ἦτον ὁ Σεβαστοκράτορας, κὺρ Θεόδωρος ἐκεῖνος·
καὶ εἶπεν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς τοὺς κεφαλᾶδες·
«Δέσποτα, ἅγιε βασιλέα, τοῦ κράτου σου τὸ ἔλεος,
»ὅτι ἂν παντέχῃς μοναχὰ μὲ τὸν λαὸν ὅπου ἔχεις,
»τὸν τόπον γὰρ τῆς Ρωμανίας νὰ τὸν ἔχῃς φυλάξει,
»πληροφορῶ τὸ κράτος σου, ἀπεργωμένος εἶσαι,
»τὴν βασιλείαν σου ἀχάνεις την κ' ἐμᾶς ἀκλήρησές μας.
»Ὅρισον γὰρ νὰ ἀνοίξουσιν τὸν θησαυρὸν ὅπου ἔχεις
»καὶ ρίξε τὸ λογάρι σου καὶ ρόγεψε Ἀλαμάννους'
»στεῖλε εἰς τὸν ρῆγαν τῆς Οὐγγρίας λαὸν νὰ σὲ βοηθήσῃ,
»ὁμοίως στὸν ρῆγαν τῆς Σερβίας, ὅπου ἔνι γείτονάς σου,
»νὰ ἔλθῃ ἀτός του ἂν ἠμπορῇ, ἢ τὸν λαόν του στείλῃ·
»ἀπόστειλον 'ς Ἀνατολὴν νὰ ἐλθοῦσιν τὰ φουσσᾶτα
»ὅπου εἶναι γὰρ παιδευτικοὶ εἰς μάχην μὲ τοὺς Τούρκους.
»Κι ἀφῶν ἔλθουσιν γὰρ αὐτοὶ ὅπου εἶπα κι ὀνομάζω,
»ἐλπίζω πρῶτα εἰς τὸν Θεὸν κι ἀπαύτου στὴν εὐχήν σου,
»τὸν τόπον σου φυλάξωμεν ἀπὸ τοὺς ἀντιδίκους
»κ' ἐκείνους γὰρ νὰ βλάψωμεν ὅπου μᾶς φοβερίζουν».
[§ 269] Ἀκούσων γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ γέρων κὺρ Μιχάλης
(2260) τὸν λόγον γὰρ καὶ τὴν βουλὴν τοῦ Σεβαστοκρατόρου,
πολλὰ τὸν εὐχαρίστησεν κ' ἐπαίνεσεν εἰς σφόδρα,
ἐπεὶν τοῦ ἐφάνηκεν καλὸν εἰς τὸν ἐτέτοιον τρόπον
ὁ τόπος του νὰ φυλαχτῇ καὶ τοὺς ἐχτρούς του βλάψῃ.
Ἐν τούτῳ ὁρίζει γράφουσιν εἰς ὅλους γὰρ τοὺς τόπους,
ὅπου εἶπεν κ' ἐσυμβούλεψεν κὺρ Θεόδωρος ὁ Δοῦκας.
[§ 270] Μαντατοφόροι ἀπήλθασιν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀλαμάννιαν·
τριακόσιους γὰρ ἐρρόγεψαν ὅλους καβαλλαρίους

ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐκλεχτοί, ὅλοι ἀποδιαλεμένοι.
Ἐκ τὴν Οὐγγαρίαν ἤλθασιν χίλιοι πεντακόσιοι,
ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐκλεχτοὶ δοξιῶτες στὰ ἄλογά τους.
Ὁ Κράλης γὰρ τοῦ ἀπέστειλεν, ὁ ρῆγας τῆς Σερβίας,
ἑξακοσίους εἰς τὰ ἄλογα, ὅλους καλοὺς δοξιῶτες.
Ἐκεῖνοι τῆς Ἀνατολῆς ἀρίφνητοι τοῦ ἦλθαν
κ' ἠφέρασιν καὶ μετ' αὐτοὺς Τούρκους πεντακοσίους.
Κι ὅταν ἦλθεν ὁ νέος καιρὸς αὐτὸς ὁ μάρτιος μῆνας,
στὰ μέρη Ἀνδριανόπολης εἰς τοὺς πλατέους τοὺς κάμπους
ἐκεῖ ἐπερισωρέψασιν ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα.
Κι ὁ βασιλεύς, ὡς φρόνιμος, καὶ εἶχεν γὰρ τὴν ἔννοιαν,
ἀπόστειλεν καὶ ἤλθασιν Κουμάνοι δύο χιλιάδες,
(2280) δοξιῶτες εἰς τὰ ἄλογα πολλὰ ἐλαφροὶ τῆς μάχης.
[§ 271] Κι ἀφότου ἐσυνάχτησαν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
κράζει τὸν κὺρ Θεόδωρον τὸν σεβαστοκράτοράν του
καὶ κεφαλὴν τὸν ἔποικεν εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα·
ὅλα του τὰ ἐπαρέδωκεν, τοὺς πάντας ἐπροφωνέθη
νὰ τὸν ἔχουν διὰ κεφαλήν, δίκαιον τοῦ βασιλέως,
τὸν ὁρισμόν του νὰ ἐκπληροῦν ὡσὰν γὰρ τοὺς ὁρίσῃ.
[§ 272] Ἐν τούτῳ ἀφίνω γὰρ ἐδῶ, τὰ λέγω κι ἀφηγοῦμαι
καὶ στρέφομαι νὰ σᾶς εἰπῶ διὰ ἐκεῖνον τὸν Δεσπότην
καὶ διὰ τὸν πρίγκιπα Μορέως, ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
τὸ πῶς ἐποῖκαν κ' ἔπραξαν στὴν μάχην ὅπου ἀρχάσαν.
[§ 273] Ὅταν ἐπέρασε ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ὁ χειμῶνας

3614. Εἰς τοῦτο βούλομαι ἐδῶ νὰ πάψωμαι τοῦ λέγει 14β. διὰ τὸν Σεβαστοκράτορα κὺρ Θεόδωρον ἐκεῖνον 16. Γουλιάμον 17. ὅπου ἀρχινῆσαν

3608 ἑξ. Ὁ χρονογράφος περιπίπτει ἐνταῦθα εἰς τὰς γνωστάς, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3075 ἑξ. 3469 ἑξ.), 3537 ἑξ. συγχύσεις περὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου αὐθέντου τῆς Βλαχίας, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει Θεόδωρον καὶ εἰς τὰ περὶ διορισμοῦ αὐτοῦ, δῆθεν, ὡς στρατηγοῦ ὑπὸ τοῦ Μιχ. Παλαιολόγου, ἐνῷ ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχεν, ὡς γνωστόν, ὀνομάσει στρατηγὸν τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην Παλαιολόγον, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁποίου εἶχε θέσει 500 Γερμανοὺς καβαλλαρίους, 1500 τοξότας Οὔγγρους, 600 Σέρβους, ἀπόσπασμα Βουλγάρων, μέγα πλῆθος Ἀσιατῶν, 500 Τούρκους μισθοφόρους, 2000 Κουμάνους καὶ πολυαρίθμους Ἕλληνας. (Βλέπε προχείρως Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 163).

3618 ἑξ. Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας τυγχάνει ἡ μεγίστη ὁμοιότης εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς: Quant cellui yver fu passés, et li noviau temps entra que li roussignol chantent vers l'aube de jour doucement, et toutes creatures se renovelent et s'esjoyssent sur terre, li princes Guillermes qui plus estoit lointains que le despot n'estoit, si amassa toute sa gent de Morée... (Γαλλ. Χρον. § 273).

καὶ ἄρχασεν ὁ νέος καιρὸς ἀπὸ τὸν μάρτιον μῆναν,
ὅπου ἀρχινοῦν καὶ κηλαδοῦν, τὰ λέγουσιν ἀηδόνια,
καὶ χαίρονται, εὐτρεπίζονται τὰ πάντα γὰρ τοῦ κόσμου,
ὁ πρίγκιπας γὰρ τοῦ Μορέως, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
ὅστις ἦτον μακρύτερα παρὰ γὰρ τὸν Δεσπότην,
ἀπέστειλεν στὸν Εὔριπον κ' εἰς ὅλα τὰ νησία,
καταπαντοῦθε ἐσώρεψεν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα.
Ἐπέρασε τὴν θάλασσαν τοῦ Πάκτου εἰς τὸν Πύργον.
(2300) [§ 274 Ὁλόρθα ἐδιάβηκεν ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ Δεσπότης·
ἐκεῖ στὴν Ἄρτα ἐνώθησαν κ' ἐσμίξαν τὰ φουσσᾶτα,
οὐδὲν ἀργήσασιν ποσῶς μόνον καὶ μίαν ἡμέραν·
τὴν δεύτερην ἐκίνησαν 'κ τὰ Γιάννινα ὑπαγαίνουν,
εἰς τὴν Βλαχίαν ἐσέβησαν κ' ἐκεῖ ἐκοντοαναμεῖναν
ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ ὁ λαὸς τοῦ Εὐρίπου, τῶν νησίων,
τῆς Θήβας καὶ τῶν Ἀθηνῶν κι ὁ ἀφέντης τῆς Σαλώνου.
Ἀπὸ τὴν Σιδερόπορταν ἐδιάβησαν ὁλόρθα
καὶ ηὗρασιν τὸν πρίγκιπα ἀπέσω εἰς τὴν Βλαχίαν·
στὸν κάμπον τοῦ Θαλασσινοῦ ἐνώθησαν ἀλλήλως.
[§ 275 Κι ἀφότου ἐνώθησαν ὁμοῦ ὅλα γὰρ τὰ φουσσᾶτα,
βουλὴν ἀπῆραν ἐνομοῦ ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀφέντες
τὸ πῶς νὰ πράξουν νὰ ὑπάουν καὶ πόθεν νὰ ἀρχινήσουν.
Τινὲς ἀπ' αὕτους εἴπασιν τὴν Πάτραν, τὸ Ζητοῦνι,
νὰ βάλουν τὰ φουσσᾶτα τους νὰ τὰ παρακαθίσουν,
τὰ κάστρη τὰ ἀχαμνότερα νὰ τὰ ἔχουν πολεμήσει.

3619. κι ἀρχίνησε 20. νὰ κηλαδοῦν 22. Γουλιάμος 23. παρὰ ἐκεῖνον 24. εἰς τὴν Εὔριπον 26. τοῦ Ἐπάκτου ἐκ τὸν Πύργον 27. ἐδιέβηκεν ὅπου 28. Ἄρταν ἔσμιξαν 29. οὐδὲ ποσῶς ἀργήσασιν 30. στὰ Ἰωάννινα ὑπᾶσιν, 31. Βλαχίαν ἐδιέβηκαν κ' ἐκεῖσε ἀναμεῖναν 32. ὅπως νὰ ἔλθῃ 33. τοῦ Σαλώνου 34. Ἀπὸ τὸ Σιδερόπορτον ἐδιέβησαν 37. Κι' ἀφῶν... ὅλα του τὰ φ. 38. ἐπήρασιν ὁμοῦ ὅλοι οἱ πρῶτοι 39. ποῦ νὰ πᾶν καὶ ποῦ νὰ φουσσατέψουν

3634 ἑξ. Σιδερόπορτα. Ὀχυρὰ θέσις παρὰ τὰ ὅρια τοῦ φραγκ. κράτους τῶν Ἀθηνῶν καὶ Βλαχίας ἢ Ν. Πατρῶν, ἐπὶ τῆς σημερινῆς δημοσίας ὁδοῦ Ἀθηνῶν Λαμίας καὶ παρὰ τὸ χωρίον Ἐλευθεροχώριον, τοῦ Δήμου Ἡρακλειωτῶν τῆς Ἐπαρχίας Φθιώτιδος, ὅπου σώζονται ἐρείπια τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου Σιδηροκάστρου, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ταυτίζεται ἡ Σιδερόπορτα. (Πρβλ. σχετικὴν μελέτην Γ. Κόλια: Σιδερόκαστρον, ἐν Ἐπετηρ. Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν Ι' 72—82). Περαιτέρω καὶ πιθανῶς περὶ τὸ Λιανοκλάδι θὰ ἔκειτο ὁ κάμπος τοῦ Θαλασσινοῦ, μεταξὺ Ὑπάτης (Ν. Πατρῶν, γαλλιστὶ La Patre, Γαλλ. Χρον. § 274) καὶ Λαμίας ἢ Ζητουνίου (Gripton ἢ Giton, Γαλλ. Χρον. § 275). Περὶ Ζητουνίου καὶ Ν. Πατρῶν βλέπε Μίλλερ Ἱστ. Φραγκοκρ. Α' 191, 192, 194, Γρηγορόβ. Ἱστορ. Ἀθηνῶν Α' 507, 510, 539, ὡς καὶ μελέτην Ν. Γιαννοπούλου, Αἱ Ἰουδ. Παροικίαι τῆς Ἀνατολ. Ἠπειρ. Ἑλλάδος. (Ἐπετηρ. Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν Ζ' 253—263).

Οἱ δὲ οἱ φρονιμώτεροι, παιδευτικοὶ τῆς μάχης
οὐδὲν ἐσυγκατέβησαν εἰς τὴν βουλὴν ἐκείνην·
ἐπεὶ ἂν ἐβάλθη ὁ λαὸς νὰ πολεμοῦν τὰ κάστρη,
οὐδὲν κατευοδώνονται τίποτε διαφορήσει.
«Τὸ κάλλιον καὶ διαφορικόν, ὅπου ἔχομεν ποιήσει,
»ἔνι γὰρ νὰ ἀπέλθωμεν ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν
»κουρσεύοντα, ζημιώνοντα τοῦ βασιλέως τοὺς τόπους,
»κι ἂν εὕρωμεν τὸν βασιλέα εἰς κάμπον ν' ἀναμένῃ,
»μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν τὸν θέλομεν πολεμήσει.
»Κ' εἰ μὲν εὐδοκήσῃ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ τὸ νῖκος,
»πολλὰ ἐλαφρὰ νὰ ἐπάρωμεν τὰ μέρη Σαλονίκης,
»στὸ στρέμμα μας νὰ ἐπάρωμεν ὅλην γὰρ τὴν Βλαχίαν·
»νὰ ἐξεχειμάσωμεν ἐδῶ· καὶ πάλε ὡσὰν ἰδοῦμεν
»ὅτι τὸ ἀκούσει ὁ λαὸς τῶν κάστρων τῆς Βλαχίας
»τὸ πῶς ἐπολεμήσαμεν κ' ἐπήραμε τὸ νῖκος,
»ὅλα τὰ κάστρη παρευτὺς μᾶς θέλουν προσκυνήσει».
[§ 276] Κ' εἰς τοῦτο ἐσυμβιβάστησαν οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου.
Ἐνταῦτα ἐχωρίσασιν χιλίους ἀλογάτους,
καὶ τρεῖς χιλιάδες γὰρ πεζοὺς νὰ ὑπαοῦν ἐκεῖ μετ' αὐτους
διὰ νὰ ὑπαγαίνουν ἔμπροστεν κουρσεύοντα τοὺς τόπους.
Τρεῖς σύνταξες τοὺς ἔποικαν κ' ἐπροφωνεθήσανέ τους·
ὅλη μέραν νὰ περπατοῦν τοὺς τόπους νὰ κουρσεύουν,
κι ἀφῶν ἔλθῃ γὰρ τὸ σπερνό, νὰ καταλάβῃ ἡ νύχτα,
τοῦ νὰ περισωρεύωνται εἰς ἕναν τόπον ὅλοι
[§ 277] Ἀπαύτου γὰρ ἐχώρισαν τὲς σύνταξ τους ὅλες
κ' ἐβάλθησαν εἰς τὴν ὁδὸν κι ἀρχάσαν νὰ ὑπαγαίνουν
κουρσεύοντα, ζημιώνοντα τὸν τόπον τῆς Βλαχίας,
καὶ πάντα οἱ κουρσατόροι τους ὀμπρὸς γὰρ ὑπαγαίναν
μιᾶς ἡμεροῦ τὸ διάστημα, ἐτόσον τοὺς ἀπεῖχαν.

3644. ἐσυγκατέβηκαν 46. ἐκατευόδωναν τιπ. διαφορέσειν. 47. Ἀλλὰ κάλλιον διάφορον που θέλομεν 48. ἔνι τοῦ νὰ ἀπ. 49. τόπους τοῦ βασιλέως 50. τοῦ βασιλεῦ... ἐνεμείνῃ 52. νὰ δώσῃ μᾶς τὸν ν. 53. τὸ μέρος Σαλ. 54. καὶ ὅταν νὰ στρεφώμεστεν νὰ πάρωμεν τὴν Β. 55. καὶ πάλι 56. τὸ κάστρον τῆς Β. 57. κ' ἠπήραμεν 60. Εἰς τοῦτο... χίλιους καβαλλαρίους 61. καὶ τρεῖς χιλίους... ὑπᾶσιν 62. καὶ νὰ ὑπᾶσιν ἔπροστεν κ. τὸν τόπον. 63. καὶ ἐπροφώνεσάν τους· 64. νὰ περπατοῦν ὁλημερὶς τὸν τόπον 65. ἔλθῃ ὁ ἑσπερινὸς καὶ νὰ κοντεύῃ 66. περιμμαζώνωνται 67. Ἀπ' αὐτοῦ γὰρ ἐχώρισεν τῆς σ. του 68. εἰς τὴν ὁδὸν ἐβάλθησαν, ἄρχισαν νὰ ὁδεύουν, 70. ἐμπρὸς 71. ἡμέρας διάστημα

3667 ἑξ. Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ ὅτι αἱ περὶ διαρπαγῆς πληροφορίαι αὗται εἶναι ἀνακριβεῖς, καθόσον ὁ πρίγκιψ εἰσῆλθεν εἰς τὸ κράτος τῶν Ν. Πατρῶν (Βλαχίας), ὡς φίλος καὶ σύμμαχος καὶ οὐχὶ ὡς πολέμιος.

Καὶ ὅσον ἐκουρσέψασιν τὰ μέρη τῆς Βλαχίας.
ἐπέρασαν τὸ σύνορον ὅπου χωρίζει ὁ τόπος
τοῦ βασιλέως ἐκ τὴν Βλαχίαν, Κατακαλοῦ τὸν λέγουν,
κ' ἐσέβησαν στοῦ βασιλέως τοὺς τόπους νὰ κουρσεύουν.
[§ 278] Ἐκεῖ ἕναν κάστρον ηὕρασιν, τὸ λέγουσιν τὰ Σέρβια·
ἀνθρώπους γὰρ ἐπιάσασιν ἐκ τὸ καστέλλι ἐκεῖνο.
Ἐρώτησαν νὰ τοὺς εἰποῦν τὸ τί μαντᾶτα ἐξεύρουν
κ' ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν κ' ἐπληροφόρησάν τους·
«Τὸ πῶς ὁ Σεβαστοκράτορας μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅλα
»κὺρ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως, ὅπου σᾶς ἀναμένουν
»σιμὰ εἰς τὴν Ἀνδριανόπολιν εἰς τοὺς μεγάλους κάμπους·
»κ' ἐτύχαινε νὰ ἔρχωνται ἐδῶ γυρεύοντάς σας·
»ἐλπίζομεν νὰ ἐπέρασαν σιμὰ στὸ Σαλονίκι».
Ἀκούσων ταῦτα ὁ Πρίγκιπας ὁμοίως καὶ ὁ Δεσπότης,
χαρὰν μεγάλην ἔδειξαν ἐτότε τοῦ λαοῦ τους
ὅτι ἀγαποῦν κι ὀρέγονται τοῦ νὰ ἔχουν πολεμήσει.
Βουλὴν ἐπῆραν παρευτὺς τὸ τί νὰ ἔχουν ποιήσει,
καὶ ἡ βουλή τους ἔδωκε πάντα νὰ ὑπαγαίνουν
ὁλόρθα ἐκεῖ ποῦ εὑρέσκονται ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα,
νὰ πολεμήσουν μετ' αὐτούς, ἐλπίζουν νὰ νικήσουν·
κ' εἰ μὲν τοὺς ἔλθῃ τὸ ριζικὸν τὸν πόλεμον κερδίσουν,
ἐλπίζουν νὰ ἐνεμείνουσιν τῆς Ρωμανίας ἀφέντες.

3674. Κατακαλοῦ 75. κ' ἐμπῆκαν 76. Ἕνα κάστρο ηὑρήκασιν, τὸ λέγουν εἰς τὰ Σ. 77. κι' ἀνθρώπους ἐπ. 78. Ἠρώτησαν... ἠξεύρουν 79. κι αὐτοὶ τοὺς ἀποκρίθηκαν καὶ ἐβεβαίωσάν τους· 82. Ἀντριανόπολιν 83. καὶ ἦτον χρεία νὰ ἔλθῃ 84. ἐλπίζομε νὰ ἐπ. σιμὰ το 85. Ἀκούσας... ὡσαύτως 87. νὰ ἔχουν πολ. 88 ποίσει 89. ὁλόρθα νὰ ὑπᾶσιν 90. ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκονται 92 καὶ εἰ μὲν ἔλθῃ ριζικόν... κερδίσει 93. ἐνεμείνωσιν ἀφέντες Ρωμανίας.

3674. Κατακαλοῦ. Θέσις κειμένη παρὰ τὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, οὐ μακρὰν τοῦ σημερινοῦ Σαρανταπόρου. Τὸ τοπωνύμιον ὀφείλει τὴν προέλευσίν του εἰς κτηματικὴν περιοχὴν μέλους τινὸς τῆς μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Κατακαλῶν, ἀπαντᾷ δὲ σήμερον καὶ ὡς ὄνομα χωρίου, (παρὰ τὸ Ἀλιβέριον τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας). Εἶναι πολὺ πιθανὸν μάλιστα νὰ προῆλθε ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κατακώλου τῆς Ἠλείας, ὡς εἰκάζει ὁ Μίλλερ. (Βλέπε σχετικῶς: Μίλλερ Μονογραφία Περιοδεία ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον, τεῦχος 20, σελ. 38 τῆς σειρᾶς τῶν μονογραφιῶν, Ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ Ρωμαίων Φράγκων καὶ Τούρκων ἥτις σημειοῦται ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ σελ. κγ΄ ὑπ' ἀριθ. τίτλον 67, Νέου Ἑλληνομνήμονος ΙΓ΄) σελ. 375, ΙΣΤ΄ σελ. 53, ΚΑ΄ σελ. 230, ὡς καὶ Ἐπετηρ. Βυζ. σπουδῶν Α΄ 221.

3676 ἐξ. Σέρβια. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς γνωστῆς πόλεως τῶν Σερβίων κειμένης Β. τοῦ Σαρανταπόρου ἐν τῷ Νομῷ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας, ὅπου καὶ σώζονται εἰς περίοπτον καὶ λίαν γραφικὴν θέσιν τὰ ἐρείπια τοῦ κάστρου περὶ οὗ γίνεται μνεία ἐν τῷ κειμένῳ.

Καὶ τόσα ἐκαβαλλίκεψαν ὅτι ἔσωσαν ἐκεῖσε
στὰ μέρη τῆς Πελαγονίας τὰ λέγουν κι ὀνομάζουν.
[§ 279] Ἐκεῖνος ὁ κὺρ Θεόδωρος ὁ Δοῦκας τῆς Βλαχίας,
ὅστις ἦτον Σεβαστοκράτορας ὅλης τῆς Ρωμανίας,
ὁ ἐξάκουστος εἰς τὴν στρατείαν καὶ δόκιμος εἰς ὅλα,
ὡς ἄκουσε ὅτι ἔρχετον ὁ Πρίγκιπας κι ὁ Δεσπότης,
ὤρθωσεν τὰ φουσσᾶτα του κ' ἐχώρισεν τ' ἀλλάγια
κ' ἑρμήνεψεν τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς κεφαλᾶδες
τὴν πρᾶξιν γὰρ καὶ τὴν στρατείαν ὅπου ἔμελλεν ποιήσουν·
Κουμάνους εἶχεν μετ' αὐτοῦ ὅπου ἦσαν δύο χιλιάδες·
διατὸ ἦσαν ἐλαφρότεροι ἀπ' ὅλα τὰ φουσσᾶτα,
ὀμπρὸς ἐκαβαλλίκευαν τὸν τόπον νὰ ἀποσκεπάζουν.
Ἀπαύτους γὰρ ἀπέρχονται οἱ τριακόσιοι Ἀλλαμάνοι·
(2380) τοὺς Οὔγγρους γὰρ ἐδιόρθωσεν καὶ ἦσαν τὸ ἄλλο ἀλλάγι
κι ἀπ' ἐκεινοὺς ἐρχόντησαν οἱ Σέρβοι κ' οἱ Βουλγάροι·
κι ἀπέκει ἐκεῖνος ἔρχετον μὲ τοὺς Ρωμαίους καὶ Τούρκους.
Καὶ ὅσον διεχώρισεν ὅλα του τὰ ἀλλάγια,
εἴκοσι ἑφτὰ εὑρέθησαν ἀλλάγια καβαλλάροι.

3694. Καὶ τόσο 95. τὸ λέγουν 97. που ἦτον Σεβ. 98. Παραλείπεται ὁ στίχος. 99. ὡς ἤκουσε ὅτι ἔρχονταν ὁ Πρίγκιπ 3700. ὤρθωσε τὰ φ. του, ἀλλάγια ἐχωρίσαν, 1. ἀπὸ τοὺς κ. 2. ἔπρεπεν νὰ ποίσουν. 3. κἂν δύο χιλιάδες 4. διοῦ ἦσαν ἐλαφρότεροι 5. ἐμπρὸς ἐκαβαλλίκεψαν...ἀποσκεπάσαν. 6. τριακόσοι 7. τοὺς Οὔγγ. ἐδιόρθωσεν, ἐποῖκαν ἄλλο ἀλλάγιν 8. καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐρχόντεσα. 9. καὶ τότε... μετὰ Ρωμαίους καὶ Τ. 10. Καὶ ὅσον δὲ ἐχώρισεν

3694 ἑξ. Πελαγονία ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὄχι μόνον ἡ μακεδονικὴ χώρα Ἀχρίδος καὶ Μοριχόβου, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις τοῦ Μοναστηρίου (Βουτέλιον—Βιτώλια), κτισθεῖσα παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Ἡρακλείας, τῆς καὶ Πελαγονίας καλουμένης. Τὸ ὄνομα Πελαγονία διετηρήθη λόγῳ τῆς Μητροπόλεως, ἐπειδὴ οἱ Μητροπολῖται οἱ ἑδρεύοντες ἐν Μοναστηρίῳ ἐτιτλοφοροῦντο Πελαγονίας, ἐδόθη δὲ τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς μητροπολιτικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας. Εἰς τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου εὑρίσκεται ἡ θέσις ἔνθα συνεκροτήθη ἡ περίφημος μάχη τῆς Πελαγονίας κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1259, ὀνομάζεται δὲ Βορίλλα λόγγος. Περὶ τῆς μάχης ταύτης ἔγραψαν εἰς τὰ σχετικὰ ἔργα των οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ Γεωργ. Ἀκροπολίτης (1217—1282), ὁ καὶ περισσότερον ἀξιόπιστος, λόγῳ τῆς ἀμεροληψίας του καὶ διότι ὑπῆρξε σύγχρονος τῶν γεγονότων, Γ. Παχυμέρης, (1242—1310), Νικηφ. Γρηγορᾶς, (1295—1353) καὶ Γ. Φραντζῆς, (1401—1466). Περὶ τῶν ἱστορικῶν ἔργων τῶν βυζαντινῶν τούτων συγγραφέων βλέπε σχετικῶς ἐν τῇ παρατιθεμένῃ μετὰ τῆς Εἰσαγωγῆς Βιβλιογραφίᾳ, σελ. ιζ', Βυζαντινοὶ Ἱστορικοὶ καὶ Χρονογράφοι. Πρὸς σύντομον ἐνημέρωσιν βλέπε Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 162, Γρηγοροβίου Ἱστορ. Ἀθηνῶν Α' 486, Zakythinos Le Despotat grec Σ. 15, 19, 42, Ἀδαμ. 473, 512, 514 ἑξ. 565, 576, 630 σημ. 2. ὡς καὶ μελέτην Δένδια.—(Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3511 καὶ 3608 περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ στρατηγοῦ σεβαστοκρ. Ἰωάννου).

[§ 280] Ὡς φρόνιμος καὶ πονηρὸς ὅπου ἦτον εἰς τὰ πάντα,
ὥρισε εἰς ὅλα τὰ χωρία καὶ ἦλθαν οἱ χωριάτες
κ' ἠφέραν τὰ φοράδια τους, βοΐδια κι ἀγελάδια
κι ὅσα ὀνικὰ κι ἂν εἶχασιν ἐκεῖ τὰ ἠφέραν ὅλα·
ὅλα τὰ ἐκαβαλλίκευαν ἀπάνω ἐκ τὰ βουνία,
κ' ἐφαίνονταν ἀπὸ μακρὰ ὅτ' ἦσαν καβαλλάροι.
Καὶ πᾶσα ἑσπέρα ἀνάβγασιν ὁ κατὰ εἷς ἠστιάν του,
καὶ φαίνονταί σου τὰ βουνία κ' οἱ κάμποι ὅτι ὅλοι καιόνται.
Κι ἀπαύτου πάλε ὥρισεν μικρούς τε καὶ μεγάλους,
οὕτως καὶ τὰ φουσσᾶτα του ὡσὰν καὶ τῶν χωριάτων,
ὁμοφώνως καὶ μιὰν φωνὴν στριγγίτσαν κι ἐφωνάζαν·
καὶ φαίνεταί σου ὅτι βροντὲς τὸν κόσμον ἐταράττων.
[§ 281] Ἀπαύτου πάλε ἐδιόρθωσεν ἀνθρώπους ἐδικούς του
κ' ἐπαΐρναν ροῦχα κι ἄλογα κ' ἔφευγαν κ' ὑπαγαῖναν
ἐκεῖ εἰς τὸν Πρίγκιπα Μορέως, ὁμοίως κ' εἰς τὸν Δεσπότην,
κ' ἐλέγαν τους τὰ ψέματα, τὰ οὐκ εἶδαν οὔτε ἀκοῦσαν.
Τοῦ βασιλέως γὰρ τὸν λαὸν σφόδρα τὸν ἐπαινοῦσαν
κι αὐξαίνουσι κ' ἐλέγασι διὰ τὸ ἕνα πεντακόσια,
καὶ τόσα τοὺς ἀπόσωσαν ψεματικὰ μαντᾶτα,
ὅτι πολλὰ ἐδειλίασαν οἱ δεσποτάτοι ὅλοι
[§ 282] Ἀπαύτου πάλε ἔκραξεν ἄνθρωπον τῆς βουλῆς του,

3713. χωρία, ἤλθασιν 14. ἤφεραν τ' ἀγελάδια τους, ὀνικὰ καὶ φοράδια· 15. Παραλείπεται ὁ στίχος. 17. κ' ἐφαίνοντα ἀπὸ μακριὰ ὅτ' εἶναι 18. καὶ κάθα νύχτα ἀνάφτασιν...ἠστίαν 19. κ' ἐφαίνοντα σου τὰ βουνά... ὅτι ἐκαιόνταν 20. Ἀπαύτου πάλιν 21. ὡσὰν καὶ τοὺς χωριάτες, 22. εἰς μίαν φωνὴν ἐστρίγγιζαν, ἐφωνάζαν. 23. ἐσαλεῦαν 24. πάλιν ὤρθωσεν 27. τὰ ψέματα τὰ οὐκ ἦσανε ἀλήθεια. 28. Τοῦ β. τὸν λαὸν εἰς σφόδρα, 29. καὶ ἤξευραν καὶ ἐλέγαν διὰ τὸ ἕνα δέκα, 30. ψεματινὰ 32. πάλι ἐλάλησεν

3712 ἑξ. Περὶ τῶν διαφόρων στρατηγικῶν τεχνασμάτων τοῦ στρατηγοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου, ἀδελφοῦ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὡς καὶ τῶν δυσχερειῶν ἐπισιτισμοῦ, παρενοχλήσεων μικροαιφνιδιασμῶν καὶ ψευδῶν διαδόσεων, τὰς ὁποίας προεκάλει εἰς τὸ ἀντίθετον στρατόπεδον πρὸς μείωσιν τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀντιπάλων, πληροφορίας παρέχει ὁ Γ. Ἀκροπολίτης. (Χρονικὴ Συγγραφὴ Σ. 180).

3732 ἑξ. Τὰ περὶ μυστικοῦ ἀπεσταλμένου ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τοῦ Νικηφ. Γρηγορᾶ, (Ρωμαϊκὴ Ἱστορία, Βιβλ. Γ', κεφ. 5, 36), ἀλλὰ κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον. Ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης ἀπέστειλε κατάσκοπον, ὅστις, μετὰ πολλὰς προσπαθείας, κατώρθωσε νὰ πείση τὸν Δεσπότην, Μιχαὴλ Β', νὰ φύγη, διότι διέτρεχε, δῆθεν, κίνδυνον ἐκ μέρους τῶν συμμάχων του Φράγκων. Οὗτος δὲ τοὺς ἐγκατέλειψε αἰφνηδίως καὶ ἀδικαιολογήτως.

προνοῖες καὶ χρήματα πολλὰ τοῦ ἐτάχθη κ' ὑπησχήθη
νὰ φανιστῇ ὅτι ἔφυγεν κ' ἐδιάβη στὸν Δεσπότην.
Γραφὴν τοῦ ἔδωκε ἀπόκρυφα νὰ δώσῃ τοῦ Δεσπότη,
ὅ τι τοῦ εἰπῇ ἐκ στόματος, ὅλα νὰ τὰ πιστέψῃ.
Ἐπῆρεν τὰ πιττάκια του κ' ἐβάλθη εἰς τὸν δρόμον·
σπουδαχτικὰ ἐπερπάτησεν, ἦλθεν εἰς τὸν Δεσπότην,
κρυφῶς ἀπῆλθεν εἰς αὐτὸν καὶ μοναξὰ τὸν κράζει.
[§ 282] Ὁ κλέφτης ἦτον πονηρὸς καὶ μηχανὸς εἰς σφόδρα·
ὡσὰν κλαίοντα ἄρχισεν νὰ λέγῃ τὸν Δεσπότην·
«Ἀφέντη, ἐδῶ μὲ ἀπέστειλεν ὁ κύρης μου ὁ ἀδελφός σου
»νὰ σὲ εἰπῶ τὸ μυστήριον του, τὸ τί σὲ συμβουλεύει.
»Ἀλήθεια ἔνι, ἀφέντη μου, κ' ἐκεῖνος μαρτυρεῖ το
»ὅτι ἀπὸ τοῦ φτόνου καὶ ζηλείας κι ἀναγκασίες ἀνθρώπων
»ἐβάλθητε εἰς σκάνταλα κ' εἰς τὴν συνερισίαν·
»ἐσὺ ἐζήτας τὴν Βλαχίαν, κ' ἐκεῖνος τὸ Δεσποτᾶτο.
»Κι ἀπὸ ἐτούτης τῆς ἀφορμῆς ἐπλήθυνεν ἡ μάχη
»μέσα εἰς ἐσᾶς τοὺς ἀδελφοὺς ὅπου ἦτον ψέγος μέγα,
»νὰ μάχεστε ἀμφότεροι ἐσεῖς οἱ δύο αὐταδέλφοι.
[§ 283] »Λοιπόν, ἀφέντη μου, καλέ, ὁ κύρης μου ὁ ἀδελφός σου,
»ὡς ἔδραμες ἀπάνω του νὰ ἐπάρῃς τὴν Βλαχίαν,
»οὐκ εἶχεν γὰρ ποῦ νὰ γενῇ οὐδὲ τὸ ποῦ νὰ δώσῃ
»κ' ἐπρόσφυγεν στὸν βασιλέαν ὅπου ἔνι ἀντίδικός σου.
»Κι ὡς ἔμαθεν ὁ βασιλέας ὅτι φουσσᾶτα κάμνεις,
»τὸν πρίγκιπα γὰρ τοῦ Μορέως ἔποικες ἀδελφόν σου,
»τὴν ἀδελφήν σας τοῦ ἔδωκες διὰ ὁμόζυγον γυναῖκαν
»κ' ἐπῆρες εἰς βοήθειαν σου μὲ ὅσα φουσσᾶτα ἔχει.
»Κακὴν βουλὴν ἀπήρετε· καὶ ποῖος σᾶς τὴν ἐδῶκεν,
»νὰ ἀφῆστε γὰρ τοὺς τόπους σας καὶ τὴν ἀνάπαψίν σας,
»νὰ ἔλθητε στὴν Ρωμανίαν στοῦ βασιλέως τοὺς τόπους;
»νὰ μάχεσαι τὸν βασιλέα, τίς εἶσαι, Δέσποτά μου;

3733. προνοῖες, χρήματα πολλὰ ἐτάχθη κ' ὑποσχέθη 34. νὰ φανηθῇ... κ' ὑπάγει 35. τοῦ Δεσπότου 36. νὰ τὸν εἰπῇ 37. τὸ πιττάκιν του 38. σπουδαίως ἐπεριπάτησεν, εἰς τὸν Δ. ἦλθεν, 39. κρυφίως ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν... τὸν λέγει. 41. κι ὡς κλαίοντα ἀρχίνησεν... τοῦ Δεσπότου· 42. μὲ ἔστειλεν ὁ ἀφέντης ἀδελφός σου 43. εἰπῶ μυστήριον τὸ τί σου συμβ. 44. ἔναι, ἀφ. μου 45. κι ἀνάγνωσης ἀνθρώπων 46. ἐβάρθητε εἰς σκάνταλα καὶ εἰς τὴν συνεργίαν. 47. κι αὐτὸς τὸ Δεσποτᾶτον. 48. Καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀφ. 49. ἔσω εἰς ἐσᾶς... ψέγος μέγας 51. καλέ, ἀφέντης μου ὁ ἀδ. σου 53. γὰρ πῶς νὰ γενῇ 54. ἐπρόσφυγεν στὸν βασιλεῦ 55. ὁ βασιλεὺς 57. τὴν ἀδελφή σου τοῦ ἔδωκες ὁμόζυγον γ. 59. ἐπήρετε· ποῖος σᾶς τὴν ἐδῶσεν, 60. νὰ ἀφήσετε τοὺς τόπους σας 62. τὶς εἶσαι ἐσύ, Δέσποτα, νὰ μάχεσαι βασιλέων;

»πόσους τέτοιους ὡσὰν ἐσὲν ἔχει στὴν ἐξουσίαν του;
»Λοιπόν, ἀφέντη μου καλέ, ἄκου, καὶ πίστευέ μου,
»πολλὰ φουσσᾶτα ἔρχονται ἐδῶ νὰ σὲ θέλουν ἀπαντήσει·
»ἔχει Ἀλλαμάνους ἐκλεχτοὺς καλὰ πεντακοσίους,
»Οὔγγρους χιλιάδες δὲκα τρεῖς ὅλους μὲ τὰ δοξάρια,
»Βουργάρους, Σέρβους ἔχει ἐδῶ κἄν τέσσαρες χιλιάδες,
»Ρωμαίους ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν ὅλους ἐδῶ τοὺς ἔχει,
»ἐκ τὴν Τουρκίαν κι Ἀνατολὴν ἀριφνισμὸν οὐκ ἔχουν·
»διὰ τὸν ἕναν ὅπου ἔχετε ὁ πρίγκιπας μετά σε,
»εἶναι γὰρ τοῦ βασιλέως ᾽ς τὸν ἕναν σας διακόσιοι.
»Διὰ τοῦτο λέγει, Δέσποτα, ὁ ἀφέντης μου ὁ ἀδελφός σου
»ὅτι ἂν ἐμαχίστητε ἀπὸ φτορὰν δαιμόνου,
»οὐδὲν ἔχει καλλιώτερον φίλον του εἰς τὸν κόσμον,
»κι ὡς ἀγαπῶντα σε πολλά, μεγάλως σὲ λυπᾶται.
»Κ᾽ ἠξεύρεις κι ἄλλο, ἀφέντη μου, τὸ πόσα σὲ κακεύει
»ὁ βασιλέας τῆς Ρωμανίας αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος·
»κι ἂν ἔλθῃς γὰρ εἰς πόλεμον εἰς τοσοῦτα φουσσᾶτα,
»πρῶτο ἠμπορεῖ ἀπ᾽ ἁμαρτίας νὰ χάσῃς τὸ κορμί σου,
»καὶ δεύτερον, χειρότερον, ἂν πέσῃς εἰς τὰς χεῖρας
»τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως ἐκεῖ ὅπου σὲ κακεύει,
»ποτὲ τήν Ἄρτα οὐδὲν θεωρεῖς οὐδὲ τὸ Δεσποτᾶτο.
[§ 284] »Ἐν τούτῳ λέγει, ἀφέντη μου, ὁ κύρης μου ὁ ἀδελφός σου·
»σκόπησον μὲ ὅλην σου τὴν βουλὴν νὰ φύγῃς νὰ γλυτώσῃς
»ἐσὺ μὲ τὰ ἀρχοντόπουλα ποῦ εἶναι τοῦ Δεσποτάτου,
»κι ἄγωμε εἰς τὸν τόπον σου, τὰ κάστρῃ σου φυλάξῃς.
»Καὶ πάλε ἂν χάσῃς τίποτε ἀπὸ τὰ πεζικά σου,
»ἀφῶν ἔχεις τὴν ἀφεντίαν κ᾽ εἶσαι ᾽ς τὸ Δεσποτᾶτο,
»πάλε φουσσᾶτα οὐ λείπουν σε, νὰ ἔχῃς ὅσα κι ἂν θέλῃς».
Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἀσεβὴς ὅπου ἔλεγεν ἐτοῦτα,

3763. τέτοιους πόσους... τοὺς ἔχει εἰς ἐξουσίαν του; 64. ἤκουσον, πίστεψον με· 65. ἐδῶ νὰ σὲ ἀπαντήσουν· 67. χιλιάδες κἄνε τρεῖς, 68. Βουλγάρους 70. Τούρκους ἐκ τὴν Ἀνατολὴν ὅπου ἀριθμὸν οὐκ ἔχου· 71. διοῦ γαρ καὶ ὁ πρίγκιπας ἔρχεται μετ᾽ἐσένα 72. πάλι τοῦ β. ἔν᾽ στὸν ἕνα διακόσιοι. 73. Εἰς τοῦτο... ἀφέντη μου ὁ ἀδ. σου, 74. φτορὰ 75. οὐκ ἔχει... ἄλλον φίλον στὸν κ. 76. κι ὡς ἠγαπῶντας σε πολλὰ... λυπεῖται. 77. Ἠξεύρεις πάλιν πῶς ἐσὲν κακεύει ὁ βασιλέας 78. τῆς Ρωμανίας κυρ Μιχαὴλ αὐτὸς ὁ Π. 79. εἰς τόσα τὰ 80. πρῶτον μπορεῖ 81. ἂν πιάσῃ σε εἰς χεῖρας 82. τοῦ Π. βασιλέως αὐτὸς ποῦ 83. Ἄρταν... οὔτε τὸ Δ. 84. Εἰς τοῦτο... αὐτὸς ὁ ἀδ. σου· 85. σκόπησε μετὰ συμβουλὴν νὰ φύγῃς νὰ ἐγλύσῃς 86. ὁμοῦ... ὁποὖν τοῦ Δ. 87. καὶ σῦρε... τὸ κάστρον νὰ φυλάττῃς. 88. καὶ πάλι... τίποτες 90. πάλιν... ὅσα θέλεις

ὅλως κλαίοντα τὰ ἔλεγεν καὶ κλαίοντα τὰ ἀφηγᾶτον.
[§ 285] Καὶ ὅσον ἀποπλήρωσεν ἐτοῦτα κι ἄλλα πλέον,
εἶδεν καλὰ κ' ἐγνώρισεν, ἐδειλίασε ὁ Δεσπότης·
ἀπολογίαν ἐζήτησεν ἤθελε νὰ ὑπαγαίνῃ.
Ὡς δὲ ὁ Δεσπότης τὸν κρατεῖ ἕως ὅτου νὰ συντύχῃ
ἀλλήλως μὲ τὸν πρίγκιπα νὰ μάθῃ τὰ μαντᾶτα.
Κράζει παιδόπουλά του δύο καὶ μοναξὰ τοὺς λέγει·
«Ἀμέτε εἰς τὸν πρίγκιπα κ' εἰπέτε του ἀπὸ ἐμέναν
»νὰ ἔλθῃ συντόμως ἐδῶ, βιαστικὰ τὸν χρήζω».
Κ' ἐκεῖνοι ἐσπούδαξαν,γοργὸν στὸν πρίγκιπα ἀπῆλθαν
τὸ εἰπεῖ του ἐκ τὸν ἀφέντην τους ἐκεῖνον τὸν Δεσπότην,
τὸ εἶχαν κι ἀναγγεῖλαν του· εὐθέως σπουδαίως ἐδιάβη
ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ ἀσεβὴς στὴν τένταν τοῦ Δεσπότου.
Ἐξάναρχα λεπτομερῶς τὸν πρίγκιπα τὰ εἶπεν,
ὅλα τὰ ἀφηγήσετον, ὡσὰν καὶ τοῦ Δεσπότου·
κι ἀφότου τὰ ἀφηγήσετον τοῦ πρίγκιπος τὰ λέγει,
ἀπολογίαν τοῦ ἐδώκασιν, ἐδιάβη ὁπόθεν ἦλθεν.
Λεπτῶς τὰ ἀφηγήσετον τοῦ Σεβαστοκρατόρου
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ἐκεῖσε εἰς τὸν Δεσπότην
καὶ πῶς τοῦ ὑποσχέθηκεν νὰ φύγῃ τὴν νύχτα ἐκείνην.
Τὸ ἀκούσει το ὁ κὺρ Θεόδωρος μεγάλως γὰρ ἐχάρη,
κράζει τοὺς φρονιμώτατους ὅπου εἶχε εἰς τὰ φουσσᾶτα·
ὅλα τοὺς ἀφηγήσετον, χαρὰν μεγάλη ἐποῖκαν.
Ὡς δὲ ὁ Δεσπότης σὲ λαλῶ, ἐκεῖνος τῆς Ἑλλάδας
οὐκ ἦτον γὰρ χαιράμενος, μεγάλην θλῖψιν εἶχεν.
Ἔκραξε τὸν πρίγκιπα· οἱ δύο βουλὴν ἐπῆραν
τὸ πῶς νὰ ποιήσουσιν ὁμοῦ καὶ πῶς νὰ ἔχουν διάξει.
[§ 286] Κράζουν τοὺς κεφαλᾶδες τους, τοὺς πρώτους τοῦ φουσσάτου,

3792. Θρηνῶντα ἔλεγεν, θρηνῶντα ἀφηγεῖτον. 93. ἀποπλέρωσεν αὐτὰ 94. καλά, ἐγνώρισε 95. ἐζήτησεν ὅτι νὰ ὑπ. 96. Ὁ Δ. τὸν ἐκράτησεν ὡς νὰ συντύχῃ ἀλλήλως 97. μετὰ τὸν πρίγκιπαν ὁμοῦ 98. Λαλεῖ παιδ. καὶ μοναξία 99. Σύρετε... πέτε τον ἀπὸ μένα 3800. σύντομα ἕως ἐδῶ 1. γουργὸν...ὑπᾶσι 2. τὸν λόγον ὡς ἐπλήρωσαν, σύντομα ἐσηκώθη 3. εὐθέως γουργὸν ἐσέβηκεν στὴν τέντα τοῦ Δεσπότη 4. ἀσεβὴς αὐτὸς ὁ δημηγέρτης· 5. τοῦ πρίγκιπος 6. τοῦ ἀφηγήθηκεν 7. Παραλείπεται ὁ στίχος. 8. ἀπηλογίαν ἐζήτησεν ἐδιέβην ὅθεν 9. Λεπτομερῶς τὰ ἐδήλωσεν 10. ἐκεῖ 11. αὐτὴν τὴν νύχτα. 12. μεγάλως τὸ ἐχάρη 13. λαλεῖ τοὺς γνωστικώτερους ὁποὖχεν τοῦ φουσσάτου. 14. ἀφηγήθηκεν 15. τῆς Ἑλλάδος 16. μεγάλην θλῖψιν ἔποικεν ἀπὸ τὸν δημηγέρτην 17. Λαλεῖ τὸν πρίγκιπα γουργὸν ὁμοῦ βουλὴν νὰ ἐπάρουν, 18. πῶς νὰ ποιήσωσιν ὁμοῦ καὶ τί νὰ ἔχουν πράξει.

3795. Πλὴν τοῦ Γαλλ. Χρον. (§ 282β—284) τὰ περὶ μυστικοῦ ἀπεσταλμένου ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 263—264 ἑξ.).

ἐβάλαν τους κι ὠμόσασιν νὰ κρύψουν τὴν βουλήν τους.
Ἀφότου γὰρ ἐγένετον ὁ ὅρκος τῶν κεφαλάδων
κι ὠμόσασιν ἀμφότεροι νὰ κρύψουσιν τὸ πρᾶγμα,
ὅπου ἤθελεν νὰ τοὺς εἰπῇ τῆς Ἄρτας ὁ Δεσπότης,
εἰς τοῦτο ἄρξετον νὰ λαλῇ καὶ νὰ τοὺς ἀφηγᾶται,
ὁ Δεσπότης λεπτομερῶς ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα,
τὰ εἶπεν καὶ ἀφηγήσετον ἐκεῖνος ὁ δημηγέρτης,
τὸν ἦτον ἀποστείλοντα κὺρ Θεόδωρος ὁ Δοῦκας
τοῦ Δεσπότου, τοῦ ἀδελφοῦ, ὅλον μὲ πονηρίαν.
Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
οἱ μὲν ἐπίστεψαν εὐθέως ἀλήθεια ὡσὰν τὸ ἐλέγαν·
κ' οἱ ἄλλοι ἐλέγαν, ψέματα εἶπεν ὁ δημηγέρτης.
Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὁ ἐξάκουστος ἐκεῖνος
ἐντράπη, τὸ ἀκούσει τὸ φυγεῖον, μεγάλως ἐταραχεύτη
καὶ εἶπεν, ὅτι ψέματα εἶπεν ὁ χωριάτης
ὅπου ἦλθεν κι ἀφηγήσετον ἐκεῖνα τοῦ Δεσπότου·
ὅλα ὅσα ἦσαν λόγια εὔκαιρα, καύχημα τῶν Ρωμαίων
ὅπου ἐπαινοῦνται ὁλοστινοὶ καὶ ψέγουν τοὺς ἐχτρούς τους.
«Ἀλλὰ ἂς σταματήσωμεν ἐδῶ εἰς τοὺς κάμπους τούτους
»κι ἂν ἔλθουν, νὰ πολεμήσωμεν ἡμεῖς ἂς τοὺς δεχτοῦμε.

3820. καὶ ὤμοσαν 21. ἐγίνετον ὅρκος 22—23 Παραλείπονται οἱ δύο στίχοι. 24 ἄρξεται λαλεῖ... ἀφηγῆται 26. καθὼς τὰ ἀφηγήσετον 27. Παραλείπεται ὁ στίχος. 28. ἐκ τὸν Σεβαστοκράτοραν, ὅλον μὲ πονηρία, 29. Ὡς ἤκουσαν οἱ ἄρχ. 30. οἱ μὲν εὐτὺς ἐπίστεψαν ἀλήθειαν τὰ ἐλέγαν· 31. οἱ ἕτεροι ἐλέγασιν, ψεῦδος ἔνι τὰ πάντα. 32. ὁ ἐξάκ. στρατιώτης 33. ἐντράπη τόσο... ἐταράχθη 36. λόγοι εὔκαιροι, καυχήματα Ρωμαίων 39. νὰ πολεμήσουσιν ἐμεῖς

3821 ἑξ. Παραμένει σκοτεινὴ ἡ αἰφνηδία ἀναχώρησις τοῦ Δεσπότου Ἄρτης Μιχαὴλ. (πρβλ. στίχ. 3923 ἑξ.) καὶ ἀνεξήγητος ἡ παρ' αὐτοῦ ἐγκατάλειψις τοῦ γαμβροῦ του Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου καὶ τῶν λοιπῶν συμμάχων του, οἵτινες εἶχον ἔλθει πρὸς βοήθειάν του. Αἱ πηγαί, παρὰ τὴν ἀφθονίαν των, δὲν φαίνονται ἐντελῶς ἀσφαλεῖς. Ὁ Παχυμέρης πάντως ἰσχυρίζεται, (Ἱστορία Σ.83), ὅτι ἡ δυσαρέσκεια ἐπῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ Β' λόγῳ ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς Φράγκων τινων ἱπποτῶν πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ νόθου υἱοῦ του Μιχαὴλ Ἰωάννου τῆς Βλαχίας, τὴν ὡραιοτάτην θυγατέρα τοῦ Βλάχου ἄρχοντος τῆς Φθιώτιδος Ταρωνᾶ. Ὁ Ἰωάννης χλευασθεὶς ἐπὶ πλέον ὡς νόθος, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Φράγκους, συνεννοούμενος μὲ τὸν στρατηγὸν τοῦ Παλαιολόγου, τὸν ἄλλον Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον παρεκίνησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Φράγκων, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τὸν βοηθήσῃ, ἔλαβε δὲ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς τοῦ πατρός του Μιχαὴλ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Νικηφόρου καὶ ὅτι θὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ μάλιστα, ἂν πέσουν εἰς χεῖράς του. Τὴν πληροφορίαν ταύτην τοῦ Παχυμέρη, καίτοι ἀνεξακρίβωτον καὶ πᾶν ἄλλο ἢ διαφωτίζουσαν τὸ ζήτημα, υἱοθετοῦσι οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ καὶ θεωροῦν ὡς αἰτίαν τῆς ἥττης τῆς Πελαγονίας. (Πρβλ. Μίλλερ, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας, Α', σελ. 162).

»Μηδὲν σκιαστῆτε τίποτε ἂν εἶναι πλειότεροί μας·
»ὅτι λαὸς πολύπλοκος κι ἀπὸ διαφόρες γλῶσσες
»ποτὲ καλὴν συμβίβασιν οὐκ ἔχουσιν ἀλλήλως.
»Ἡμεῖς γὰρ καὶ ἂν εἴμεθεν ὀλίγοι πρὸς ἐκείνους,
»ὅλοι εἴμεθεν ὡς ἀδελφοὶ καὶ γλῶσσαν μίαν λαλοῦμε,
»κ' ἐδάρτε θέλομεν φανῇ ἂν εἴμεθεν στρατιῶτες».
Ἐκεῖνοι οἱ περισσότεροι ἐκ τὸν φόβον ὅπου εἶχαν
(2520) τίποτε οὐδὲν ἀφκράστησαν τοῦ ἀφέντου τῆς Καρυταίνου,
ἀλλὰ εἰς τὸ τέλος εἴπασιν κι οὕτως τὸ ἀφιρῶσαν·
ὅτι τὸ ἐλθεῖ τὸ βραδύ, νὰ λάμψῃ τὸ φεγγάρι,
νὰ κοιμηθῇ ὁ λίος λαὸς νὰ μὴ τοὺς ἔχουν νοήσει,
τὸ πλεῖον κρυφῶς καὶ σιγαλὰ ὅπου νὰ ἠμπορέσουν
νὰ ὁρμηθοῦν τοῦ φεγγαρίου καὶ νὰ ἔχουν μισσέψει,
νὰ φύγουν ὡσὰν ἠμποροῦν διὰ νὰ μὴ κιντυνέψουν.
Κι ὅσον ἐπλήρωσε ἡ βουλὴ ὅτι νὰ ἔχουν φύγει,
ὁ κατὰ εἷς ἐδιάβηκεν εἰς τὴν κατοῦνα ὅπου εἶχεν.
[§ 287] Ἐν τούτῳ ὁ ἀντρικώτατος ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
ἐκεῖνος ὁ παράξενος ὁ ἐπαινετὸς στρατιώτης,
ἐπόνεσε ἡ καρδία του κ' εἰς σφόδρα ἐλυπήθη.
Ὁ μὲν ἐντράπη τὸ φυγεῖον, ἐθλίβη τὸν λαόν του,

3840. Μὴ κροτιστῆτε... πλεώτεροί μας· 41. πολύπλοκος εἰς διαφόρες γλῶσσες 43. εἴμεστεν λιγώτεροι ἀπ' αὐτους, 44. ἄλλα εἴμεστεν ὡς ἀδελφοὶ 45. καὶ τώρα θέλομεν φ. ἂν εἴμαστεν 46. ὀκ τὸν φόβον 47. τίποτε γὰρ οὐκ ἤκουσαν...Καρυταίνος, 49. νὰ λάμψῃ τὸ φ. 50. ὅλος ὁ λαὸς νὰ μὴν τοὺς ἐννοήσουν, 52. νὰ ὀρθωθοῦν τοῦ φ. νὰ ἔχουσι κινήσειν 53. ὅσον ἠμπ. ὅπως 54. ἡ βουλὴ διὰ νὰ ἔχουν 55. ὁ κάθε εἷς ἐδιέβηκεν εἰς τὴν αὐτοῦ κατοῦνα 56. Εἰς τοῦτο ὁ ἀντρειότατος ἀφ.Κ. 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 59. τὸ ἓν διὰ τὴν ἐντροπήν, ἄλλο διὰ τὸν λ. του

3840 ἑξ. Τὸ προβαλλόμενον ἐνταῦθα ἐπιχείρημα περὶ ὁμοιογενείας καὶ ὁμογλωσσίας δὲν ἦτο πραγματικόν, δεδομένου ὅτι οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως δὲν ἦσαν μόνοι ἀλλὰ συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ Μοραϊτῶν Ἑλλήνων καὶ διότι ἦσαν ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων τοῦ Δεσπότου Μιχαήλ. Ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως εἶχον γλωσσικῶς ἀφομοιωθῆ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ πιθανότερον ὅμως εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ ἀναχρονισμοῦ τοῦ Χρονογράφου, ὅστις ἑλληνόφωνος ὢν καὶ διηγούμενος γεγονότα ἀρκούντως προγενέστερα τῆς ἐποχῆς του ἔκρινε τὴν τότε κατάστασιν, συμφώνως πρὸς τὴν ἐποχήν του, καθ' ἣν ὅλοι οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως εἶχον καταστῆ ἑλληνόγλωσσοι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς ἠνάγκασε ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ προβοῦν καὶ εἰς τὴν παράφρασιν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως ἐκ τῆς γαλλικῆς, ἥτις δὲν τοὺς ἦτο πλέον οἰκεία, εἰς τὴν ἑλληνικήν. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Εἰσαγωγῇ, σελ. ιβ' καὶ ιγ'). Ἀνάλογα ἐπιχειρήματα προβάλλει καὶ περαιτέρω ὁ Χρονογράφος, παρουσιάζων αὐτά, εἴτε ὡς λόγους τοῦ πρίγκιπος Γουλ. Βιλλαρδουΐνου, (πρβλ. ὑποσημ. στ. 3986 ἑξ.), εἴτε ὡς λόγους τοῦ Ἰωάννου Καταβᾶ πρὸ τῆς ἐν Πρινίτσῃ μάχης. (Πρβλ. στ. 4721 ἑξ.).

ἐσκόπησεν, ὡς φρόνιμος, τὸ πῶς νὰ τοὺς βοηθήσῃ
νὰ μὴ χαθοῦσιν ἄδικα κ' ἔχει ἁμαρτίαν μεγάλην.
[§ 288] Στὴν τέντα του ἐστάθηκεν, ραβδὶ κρατεῖ στὸ χέριν,
τὸν στῦλον κρούει μὲ τὸ ραβδὶ καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Στῦλε μου, κράτει δυνατὰ τὴν τέντα ὅπου μὲ σκέπει
»κ' εἰπὲς τῆς ἐκ τὸ μέρος μου, μηδὲν τὸ ἀπιστήσῃ
»ὅτι πολλὰ τὴν ἀγαπῶ, οὐ χρήζω νὰ κιντυνέψῃ.
»Ἡμεῖς βουλὴν ἀπήραμεν, ὁ πρίγκιπας κι ὁ Δεσπότης,
»νὰ φύγωμεν ἀπὸ σπεροῦ οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου
»ν' ἀφήσωμεν τὸν λίον λαὸν νὰ ἔχουσιν κιντυνέψει.
»Διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσέν, τέντα μου ἠγαπημένη,
»μὴ πιάσῃ κι ἀπιστήσῃς το ὅτι ἔνι ἀλλέως τὸ πρᾶγμα·
»σκόπησον νὰ σωτερευτῇς ὅπως μὴ κιντυνέψῃς».
[§ 289] Ἀκούσων ταῦτα ὁ λαὸς ποῦ ἦσαν ἐκεῖ μετ' αὖτον
τὸ πρᾶγμα τὸ ἐξενοχάραγον, τὸ οὐκ εἴδασιν ποτέ τους,
ὅλοι εἰς φόβον ἐπέσασιν, ἐταράχτησαν μεγάλως·
ἀπὸ ἄνθρωπον εἰς ἄνθρωπον ἐπλάτυνεν τὸ πρᾶγμα.
Ὁ πρίγκιπας τὸ ἄκουσεν, ἐχόλιασεν μεγάλως·
ὥρισε εὐθέως κ' ἐκράξασιν τὸν ἀφέντην τῆς Καρυταίνου
καὶ λέγει τον χολιαστικά· «Ἦτον καλὸν τὸ ἐποῖκες;
»τὸν ὅρκον ὅπου ἐποίκαμεν καὶ τὴν βουλὴν ὁμοίως,
»νὰ τὸ φαυλίσῃς φανερά, νὰ μᾶς ἀποσκεπάσῃς;
»οὐδὲν τὸ ἔποικες φρόνιμα, σφάλμα γὰρ μέγαν ἦτον».
Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας τὸν πρίγκιπα ἀπεκρίθη·
«Ἐγὼ σφάλμα οὐκ ἔποικα καὶ τίς νὰ μὲ ἔχῃ μέψει,
»ἕτοιμος νὰ διαφεντευτῶ καὶ νὰ τὸν πολεμήσω
»ὅποιος νὰ εἰπῇ ὅτι ἔσφαλα, ἄνευ τῆς ἀφεντίας σου,
»ὅπου εἶσαι ἀφέντης μου λίζιος κι οὐδὲν σὲ ἀντιτείνω.
»Ὅσοι εἴπασιν νὰ φύγωμεν νὰ ἀφήσωμεν τὸν λαόν μας,
»λουλοὺς τοὺς ἔχω κι ἄτυχους, οὐ πρέπει νὰ εἶναι ἀφέντες

3860. ὡς φ. πῶς νὰ 61. καὶ ἔχει ἁμαρτίαν. 63. στὸ στῦλο. 64. κράτειε 65. κ' εἰπὲ τὴν ἀπὸ μέρος μου 66. οὐ θέλω νὰ κιντυνέψῃ 67. ἐπήραμεν 69. τὸν λίον λαὸν ν' ἀφήσωμεν νὰ ἔχῃ 70. Δι' αὐτὸ λέγω 71. μὴ πῶς καὶ... ὅτι ἀλλέως ἔναι 73. Καὶ ὁ λαὸς ὡς τὸ ἤκουσεν, ὁποῦσασιν μετ' αὖτον. 74. τὸν λόγον δὲ τὸν θαυμαστόν, τὸ οὐκ ἤκουσαν ποτέ τους, 75. κ' εἰς ταραχὴν μεγάλην· 76. ἐπλάτυνεν ὁ λόγος 78. ὥρισε καὶ ἐλάλησαν... Καρυταίνου· 79. λεγει του 80. ὅπου ἔποικες 81. καὶ μᾶς ἀποσκεπ. 82. οὐδὲν ἔποικες.. λάθος μέγα ἐποῖκες· 83. τον πρ. ἐλάλειε· 86. εἴ τις εἰπῇ, 87. ὁποῦσαι... σὲ ἀντιτῶμαι 88. Οἱ δὲ ὅσοι λέγουν... καὶ τὸν λαὸν ν' ἀφοῦμεν 89. λωλοὺς

3864 ἑξ. Πλὴν τοῦ Γαλλ. Χρον. (§ 288 ἑξ) βλέπε σχετικῶς καὶ Ἀραγ. Χρον· (§ 269 ἑξ.), ἔνθα ἀπαντᾶ ὁ αὐτὸς μονόλογος.

»ἢ νὰ βαστάνουν ἄρματα, στρατιῶτες νὰ τοὺς κράζουν».
Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας ἐννόησε, ἐντράπηκε το,
ἐμετανόησεν σφοδρὰ εἰς ὅσον γὰρ ἐγίνη·
κράζει τὸν πρωτοστράτοραν, ὁρίζει τον καὶ λέγει,
νὰ βάλῃ τὸν διαλαλητὴν τοῦ νὰ ἔχῃ διαλαλήσει·
κανεὶς μὴ ἀκούσῃ τίποτε καὶ φοβηθῇ κἂν ὅλως
τὰ λόγια ὅπου εἰπήθησαν ἐνταῦτα εἰς τὰ φουσσᾶτα,
μὴ τὰ πιστέψῃ γὰρ κανείς, ψέματα εἶναι μεγάλα.
Ἀλλὰ ἂς τὸ κρατοῦσι ἀλήθειαν, κανεὶς μὴ τὸ ἀπιστήσῃ,
ὅτι αὔριον, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, θέλουσι πολεμήσει.
Ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἅπαντες ἐτότε οἱ Μοραΐτες
τὸ πῶς ἐδιαλαλήσασιν κι ἀφίρωσαν τοὺς λόγους,
ὅτι τὰ λόγια τὰ εἴπασιν ψέματα ἐλαλῆσαν,
ὡς δὲ τὴν αὔριον τὸ πρωῒ θέλουσιν πολεμήσει,
ὅλοι τὸ ἀνεχάρησαν, πολλὰ τὸ ἐπεθυμοῦσαν.
[§ 290] Κ' οἱ Δεσποτᾶτοι, ὡς τὸ ἤκουσαν, ἐθλίβησαν εἰς σφόδρα·
εἰς τὸν Δεσπότη ἐδιάβησαν ὅλοι του οἱ μεγιστᾶνοι,
(2580) κρυφῶς τοῦ εἶπαν μοναξά· «Ἀφέντη, τί ἔν' τὸ κάμνεις;
»βούλεσαι ν' ἀποθάνωμεν ἐδῶ ἀδίκως μετ' ἔσου;
»οὐδὲν ἀκούῃς τοὺς ἄτυχους τοὺς Φράγκους τοῦ Μορέως,
»τὸ πῶς οὐδὲν ἐδείλιασαν τὰ πλήθη τῶν φουσσάτων
»ὅπου ἔρχονται ἀπάνω τους, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως,
»ἀλλὰ καλοαφιρώνωνται νὰ τοὺς ἔχουν πολεμήσει».
Ὁ Δεσπότης τοὺς ἀποκρίθηκεν καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους·
«Ἐγὼ κρατῶ τὰ εἴπαμεν καὶ τὴν βουλὴν ποῦ ἐδόθη·
»κ' οἱ Μοραΐτες ἂς λαλοῦν κι ἂς ποιήσουν ὡς κελεύουν.
»Βάλετε ἕναν ἀπὸ ἐσᾶς νὰ διάβῃ ἐκ τὸ φουσσᾶτο
»τοῦ Δεσποτάτου, σᾶς λαλῶ, προφώνεσιν νὰ ποιήσῃ,
»τὸ συσπερώσει, μοναχὰ νὰ ἐξέβῃ τὸ φεγγάρι,
»ὅλοι ἂς κινήσουν παρευτὺς μετὰ ἡσυχίας μεγάλης,

3890. στρ. νὰ τοὺς λέγουν 91. ἐννόησεν ὅτι ἐντράπη 94. νὰ βάλῃ διαλαλημὸν εἰς ὅλον τὸ φουσσᾶτον 96. τοὺς λόγους ποῦ ἐλαλήθησαν εἰς ὅλον τὸ φουσσᾶτον, 98. Παραλείπεται ὁ στίχος 99. αὔριον, ἂν θέλῃ 3900. τότε οἱ Μοραῖται, 3901-3903 Παραλείπονται οἱ στίχοι. 4. ὅλοι πολλὰ τὸ ἐχάρησαν. 5. ὅσ' ἤσασιν, ἐθλίβησαν μεγάλως 6. ἐδιέβησαν πάντες οἱ 7. κρυπτῶς τὸν εἶπαν. «Τί ἔν' αὐτὸ τὸ κάμνεις; 8. ἐδῶ ὁμοῦ μ'ἐσένα; 10. οὐκ ἐδειλίασαν 11. Παραλείπεται ὁ στίχος. 12. ἀλλὰ μᾶλλον ἀφιρώνονται τοῦ νὰ τοὺς πολεμήσουν» 13. ἐσύντυχεν 14. τὸ εἴπαμε καὶ εἴ τι βουλὴ ἐγίνῃ· 15. κι ἂς ποίσουν 16. νὰ πάῃ 18. νὰ ἔβγῃ ἡ σελήνη 19. ὅλοι ὁμοῦ ἂς κινήσωμε μετὰ σιγῆς μεγάλης,

3905. Δεσποτᾶτοι ὀνομάζονται ἐνταῦθα οἱ περὶ τὸν Δεσπότην ἄρχοντες, ἀλλαχοῦ δὲ καὶ οἱ κάτοικοι γενικῶς τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου.

»ολόρθα ἂς ὑπαγαίνωμεν ἐκεῖ εἰς τὸ ἰγονικόν μας·
»κι ὅπου ἔχει θέλημα καλὸν κι ὄρεξιν τοῦ πολέμου,
»αὔριο ἂς ἐνεμείνῃ ἐδῶ καὶ νὰ εὕρῃ τὰ γυρεύει».
Οὕτως τὸ ἐποῖκαν οἱ Ρωμαῖοι τοῦ Δεσποτάτου ἐκεῖνοι·
τὸ συσπερώσει ἐδιάβησαν ἐκ τὸ φουσσᾶτο ἐκεῖθεν.
Ἔδε ἁμαρτίαν ὅπου ἔποικεν ἐτότε ὁ Δεσπότης
νὰ ἔλθῃ νὰ ἐβγάλῃ ἐκ τὸν Μορέαν τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον
μὲ τὸ ἄνθος τῶν εὐγενικῶν ἀνθρώπων τοῦ Μορέως,
ὅπου εἴχασιν ἀνάπαψιν καὶ μονοκρατορίαν,
κι ἀπῆγαν εἰς βοήθειαν του στὴν μάχην ὅπου εἶχεν·
τότε τοὺς ἐλευτέρωσεν στὰς χεῖρας τῶν ἐχτρῶν του
κ' ἔφυγεν καὶ ἐδιάβηκεν εἰς τὴν Θεοῦ κατάραν.
Ποῖος ν' ἀκούσῃ πώποτε Ρωμαίου νὰ ἔχῃ πιστέψει
δι' ἀγάπην γὰρ ἢ διὰ φιλίαν ἢ διὰ καμμίαν συγγένειον;
ποτὲ Ρωμαίου μὴ ἐμπιστευτῇς διὰ ὅσα καὶ σοῦ ὀμνύει·
ὅταν θέλῃ καὶ βούλεται τοῦ νὰ σὲ ἀπεργώσῃ,
τότε σὲ κάμνει σύντεκνον ἢ ἀδελφοποιτόν του,
ἢ κάμνει σε συμπέθερον διὰ νὰ σὲ ἐξολοθρέψῃ.
Ὡς ἔνι γὰρ τὸ φυσικὸν τοῦ κόσμου τὸ συνήθειον.
κακὸν μαντᾶτο οὐκ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἔχῃ κρύψει.
[§ 291] Ἐκεῖνος ὁ πανάπιστος ὁ μέγας δημηγέρτης,
ὅπου τὰ ἐμαγέρεψεν ἐτοῦτα ὅπου σᾶς λέγω,
τὸ ἰδεῖ ὅτι ἔφυγεν εὐθέως ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης,
σπουδαίως ἐδιάβηκεν γοργὸν στοῦ βασιλέως τὸν στόλον
κ' εἶπεν τὸν Σεβαστοκράτορα· ἔφυγεν ὁ Δεσπότης
μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἤφερεν ἀπὸ τὸ Δεσποτᾶτον,
κ' ἐνέμεινεν ὁ πρίγκιπας μόνι μὲ τὰ ἐδικά του.

3920. κι ὀρθά... εἰς τὰ γονικά μας· 21. θέλημα κι ὄρεξιν 22. ἂς μείνῃ αὔριον... ναὕρῃ 23. λέγω τοῦ Δεσποτάτου· 24. ἔφυγαν 25. τὴν ἔποικεν 26. καὶ νὰ ἐξηβάλῃ... Γουλιάμον 29. ὑπῆγαν εἰς β... εἰς μάχην 30. εἰς χεῖρας 31. Παραλείπεται ὁ στίχος. 32. νὰ ἠκούσῃ πούπετε Ρ. νὰ πιστέψῃ 33. διὰ ἀγάπην καὶ φιλίαν καὶ διὰ κανέναν πρᾶγμα; 34—39. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 41. ἐμαγείρεψεν αὐτὰ 42. τὸ ἰδεῖ γάρ... ἐκεῖθεν ὁ Δ. 43 μὲ τὰ φουσσᾶτα, τὰ ἤφερεν ἀπὸ τὸ Δεσποτᾶτο 44. κ' ἐνέμεινεν ὁ πρίγκιπας μόνον μὲ τὰ δικά του, 44β. σπουδαίως ἐδιέβηκεν ἐκεῖ εἰς τὸ φουσσᾶτον 45. εἰς τὸν Σεβαστοκράτορα, ὅλα τοῦ ἀφηγήθη 46. πῶς ὁ Δεσπότης ἔφυγεν μὲ τὸν λαόν του ὅλον 46β. καὶ ἄφηκε τὸν πρίγκιπα μόνον μὲ τοὺς ἰδίους. (Διάφορος τακτοποίησις τῶν στίχων μετὰ προσθηκῶν ἀπὸ 40—46).

4924. ἑξ. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. στίχ. 3821 ἑξ.

3932 ἑξ. Οἱ στίχοι 3934—3939 ἔχουν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τοῦ Κώδικος Π. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 754 ἑξ., ὅπου γενικὴ παρατήρησις ἐπεξηγοῦσα τὴν αἰτίαν). Περὶ ἀδελφοποιτῶν καὶ ἀδελφοποιΐας ἐν Ἑλλάδι βλέπε ἄρθρον Σ. Κυριακίδη ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. Ἀδελφοποιΐα, (τομ. Α', 569—70), καὶ Κ. Ράλλη Περὶ ἀδελφοποιΐας, ἐν Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδι Γ', (1906—07).

[§ 292] Τὸ ἀκούσει το ὁ Σεβαστοκράτορας, ἐχάρηκεν μεγάλως.
εὐθέως τ' ἀλλάγια του ὤρθωσεν, ἐκίνησαν ἐνταῦτα,
ὁλόρθα στὴν Πελαγονίαν ὡρμῆσαν νὰ ὑπαγαίνουν.
[§ 293] Σάββατο ἡμέραν ἐκίνησαν, τὸν πρίγκιπα ἐπλησιάσαν.
Τὴν κυριακὴν γὰρ τὸ πρωῒ ὡρμῆσαν νὰ πολεμήσουν.
[§ 294] Κι ἀφῶν εἶδεν ὁ πρίγκιπας ὅτι ἔφυγε ὁ Δεσπότης
κ' ἐγνώρισε εἰς πληροφορίαν τὸ ἔργον τὸ τοῦ ἐποῖκεν,
κ' ἔμεινεν στὴν Πελαγονίαν οὕτως ἀπεργωμένος,
μόνον μὲ τὰ φουσσᾶτα του ὅπου εἶχε ἐκ τὸν Μορέαν,
κ' ἔξευρεν ὅτι ἔρχετον τοῦ βασιλέως ὁ στόλος
μὲ τὸν Σεβαστοκράτοραν διὰ νὰ τὸν πολεμήσουν·
ὡς φρόνιμος κ' εὐγενικὸς ὅπου ἦτον καὶ στρατιώτης,
κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του, τοὺς πρώτους τοῦ φουσσάτου
καὶ ὅλους τοὺς καβαλλαρίους, Φράγκους τε καὶ Ρωμαίους,
καὶ ἄρξετον νὰ τοὺς λαλῇ καὶ νὰ τοὺς συντυχαίνῃ,
γλυκία τοὺς ἐνουθέτευεν κ' ἐπαρηγόρησέ τους·
«Συντρόφοι, φίλοι κι ἀδελφοί, ὡς τέκνα καὶ παιδία μου,
»γινώσκει ὁ Θεὸς κ' ἡ δόξα του τὸ πῶς εἶμαι θλιμμένος
»εἰς τοῦτο ὅπου μᾶς ἔποικεν Δεσπότης ὁ ἀδελφός μου
»κι ἀπέργωσέ με ὡσὰν παιδὶ καὶ ἤφερέν με ἐνταῦτα.
»'Εγὼ διὰ τὴν ἀγάπην του καὶ πάλε διὰ τὴν τιμήν μου,
»ἐβλέποντας τὸν θάνατον, τὴν ἀκληρίαν ὅπου εἶχεν
»ἀπ' τὸν Σεβαστοκράτορα αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του,
»ὅπου τοῦ ἀπῆρε τὴν Βλαχίαν, τὸ Δεσποτᾶτο ἐζήτα,
»ἐπῆρα τὰ φουσσᾶτα μου, ἐσᾶς τοὺς ἐδικούς μου
»κ' ἦλθα εἰς συμμάχειον ἐκεινοῦ διὰ νὰ τοῦ ἔχω βοηθήσει.
»Καὶ ὅσον μ' ἐπροσήφερεν ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν,
»οὕτως μᾶς ἐπαράδωκεν αὐτὸς τοῦ ἀδελφοῦ του
»ὡσὰν ὁ 'Ιούδας τὸν Χριστὸν ἐκεινῶν τῶν 'Ιουδαίων.
»Διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσᾶς, ὅλους παρακαλῶ σας·
»ἀφῶν μᾶς ἤφερε ἡ ἁμαρτία ἐδῶ εἰς τοὺς ἐχτρούς μας

3047. Σεβαστοκράτωρ ὡς ἤκουσεν ἐχάρηκε μεγάλως· 48. τ' ἀλλάγια, ἐδιορθωσεν, ἐκίνησαν εὐθέως, 49. Πελαγονίαν ὥρισεν, ὑπαγαίνουν. 51. τὸ πρωὶ πρὸς πόλεμον ὀρθώνουν. 52. πῶς ἔφυγε ὁ Δ. 53. καὶ ἐπληροφορέθηκεν τὸ ἔργο ὅπου 54. εἰς Πελαγ. 55. φουσσᾶτα του τὰ εἶχεν τοῦ Μορέως 56. κ' ἤξευρεν ὅτι ἔρχεται τοῦ β. φουσσᾶτον· 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. καὶ εὐγενὴς ποῦ ἦτον 59. λαλεῖ τοὺς κεφ. 62. ἐνουθέτεψεν 63. ὡς τέκνα ἠγαπημένα, 65. γινώσκει τὸ γὰρ ὁ Θ. τὸ πῶς 66. ὡς παιδί... ἤφερέ με ὧδε 70. ἐπῆρεν 72. εἰς συμμαχίαν του τοῦ νὰ τοῦ βοηθήσω. 73. μὲ ἐπρόφερεν... Ρουμανίαν, 75. αὐτῶν τῶν 'Ιουδαίων.

»ἐξεύρετε ὅτι μακρέα ἀπέχομεν τοῦ Μορέως,
»κι ἂν θέλομεν νὰ φύγωμε οὐδὲν κατευοδοῦμε
»κ' ἤθελεν εἶσται ἄσκημον νὰ είπήθη εἰς τὸν κόσμον,
»ἀφῶν στρατιῶτες εἴμεθεν νὰ φύγωμεν ὡς γυναῖκες.
»'Αλλὰ ἂς σταθοῦμε ὡς ἄνθρωποι, στρατιῶτες παιδεμένοι·
»τὸ πρῶτον ἂς φυλάξωμεν ὡς πρέπει τὴν ζωήν μας,
»καὶ δεύτερον πάλε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔπαινος τοῦ κόσμου,
»τὸ ἀγαποῦσιν οἱ ἅπαντες ὅπου ἄρματα βαστοῦσιν.
»'Εκεῖνοι ὅπου ἔρχονται ἐδῶ τοῦ νὰ μᾶς πολεμήσουν
(2660) »ὅλοι εἶναι πολυσώρευτοι ἀπὸ διαφόρες γλῶσσες·
»καὶ θέλω νὰ τὸ ἐξεύρετε, τινὰς μὴ τὸ ἀπιστήσῃ,
»ὅτι ὁ λαὸς πολύπλοκος καὶ πολυσωρεμένος,
»ποτὲ καλὴν συμβίβασιν οὐκ ἔχουσιν ἀλλήλως.
»'Ημεῖς γὰρ καὶ ἂν εἴμεθα ὀλίγοι πρὸς ἐκείνους,
»ὅλοι εἴμεθεν ἐγνώριμοι καὶ μίας οὐσίας ἀνθρῶποι,
»καὶ πρέπει ὅλοι ὡς ἀδελφοὶ ἀλλήλως ν' ἀγαπᾶστε.
»'Επεὶ ἂν ἔχωμεν ὁμοῦ ἀγάπην ὡς ἁρμόζει,
»ὁ κατὰ εἷς γὰρ ἀπὸ ἐμᾶς ν' ἀξιάζῃ διακόσιους
»ἀπὸ ὅσοι ἔρχονται ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς πολεμήσουν.
»Οὐδὲν φροντίζω ἄλλους τινὲς μόνον τοὺς 'Αλλαμάνους·
»τριακόσιοι εἶναι μοναχοὶ κ' ἔχουν ἕναν ἀφέντην
»Δοῦκαν ντὲ Καρεντάνε τὸν λαλοῦν, οὕτως τὸν ὀνομάζουν.
»Καὶ ἔχω εἰς πληροφορίαν τὸ πρῶτον τους ἀλλάγι
»τοὺς 'Αλλαμάνους ἔχουσιν νὰ ἔλθουν νὰ πολεμήσουν.
»Λοιπὸν ἂν ποιήσωμεν ὁρμὴν ὡς φρόνιμοι στρατιῶτες
»τῶν 'Αλλαμάνων τὴν φορὰν τοῦ πολέμου ἀπαντῆσαι,

3978. εἴμεστεν τοῦ Μορέως 79. θέλετε νὰ φύγωμεν 80. ἄσκημον, κατηγορία στὸν κ. 81. εἴμεστεν 82. παιδευμένοι· 84. πάλιν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἔπαινον 85. ἠγαποῦσιν ἅπαντες ποῦ ἄρματα βαστάζουν 86. ποῦ ἔρχονται 87. πολυσύναχτοι 88. ξεύρετε 89. καὶ ὁ λαὸς πολύπλοκος καὶ πολυσυναγμένος 91. ὀλιγοστοὶ ἀπ' αὔτους 92. μιᾶς οὐσίας 93. και πρέπει ὡς φίλοι κι ἀδελφοί... νὰ ἠγαπᾶστεν. 95. νὰ χρήζῃ δεκαπέντε 96. τοῦ νὰ μᾶς πολεμ. 97. φροντίζω ἀπ' αὐτοὺς 98. ἔναι μοναξὰ καὶ ἔχουσιν ἀφ. 99. Δοῦκαν τὸν λέγουν τ' ὄνομα, τὸ ἐπίκλην Καρετάνου. 4000. πλεροφορίαν. 2. Λοιπὸν νὰ ποίσωμεν ἐμεῖς ὡς 3. τὸν πόλεμο ἀπαντήσει,

3986 ἑξ. (Πρβλ. καὶ στ. 3840 ἑξ. ὡς καὶ σχετικὴν ὑποσημ.). 'Εὰν ἐκεῖνοι εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ἡμᾶς, εἶναι ἀπορρίμματα καὶ ψοφοδεεῖς ἄνθρωποι ἀπὸ διάφορα ἔθνη, ἐνῷ ἡμεῖς εἴμεθα καλὸν καὶ ἐκλεκτὸν γένος: se il sont plus de nous, il sont frapaille et chetive gent et de maintes generacions et nous nous sommes bonne gent eslite. (Γαλλ. Χρον. § 294).

3992. Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι ὁ πρίγκιψ ἀπευθυνόμενος πρὸς Φράγκους ἅμα καὶ πρὸς Ρωμαίους δὲν λέγει πλέον ὅτι εἶναι «ἀδελφοί», ὡς ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἐν στίχ. 3844.

3999. Περὶ τοῦ Δοῦκα ντὲ Καρεντάνε βλέπε ὑποσημ. στίχ. 4021 ἑξ. ὡς καὶ ἐν ὑποσημ. στιχ. 7103.

»νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς κ' ἡ μοῖρα μας κ' ἡ εὐχὴ γὰρ τῶν γονέων μας,
»νὰ τοὺς σπαράξωμεν ποσῶς νὰ ἐπάρωμεν τὸ νῖκος,
»τοὺς ἄλλους ὅλους ἔχομεν ὡς φάλκονας περδίκιν.
(2680) [§ 296] »Διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἐσᾶς τὸ πρῶτο μας ἀλλάγι
»νὰ ποιήσωμεν καλλιώτερον, ὅλο ἐκλεχτοὺς ἀνθρώπους,
»νὰ ἐξεύρουσιν νὰ πολεμοῦν, νὰ ἐντρέπωνται τὸν κόσμον·
»καὶ νὰ ἔνι ἀπάνω εἰς αὐτοὺς ὡς κεφαλὴ κι ἀφέντης
»ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας αὐτὸς ὁ ἀνεψιός μου.
»Κ'ἐλπίζω πρῶτα στὸν Θεὸν κι ἀπέκει στὴν στρατιάντου.
»ὅτι νὰ πράξῃ ὡς φρόνιμος, ὡσὰν καλὸς στρατιώτης».
Ὡς τὸ εἶπεν γὰρ ὁ πρίγκιπας οὕτως καὶ τὸ ἐποιῆσαν·
ἐχώρισαν τὰ ἀλλάγια τους τὲς σύνταξες ὅπου εἶχαν.
Στὴν χώρισιν τῶν ἀλλαγιῶν, στὲς σύνταξες που ἐποῖκεν
ὁ Γουλιάμος πρίγκιπας εἰς τὴν Πελαγονίαν
αὐτοῦ καὶ ὅλοι οἱ Ρωμαῖοι ἔσωσαν εἰς τὸν κάμπον.
[§ 297] Τὸ πρῶτο ἀλλάγι ὅπου εἴχασιν ἦτον τῶν Ἀλλαμάνων·
τὸ ἰδεῖ τους γὰρ ὁ ἐξάκουστος ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
ὁλόρθα εἰς αὔτους ὥρμησεν, ἔσκυψαν τὰ κοντάρια.
Τὸν πρῶτον ὅπου ἀπάντησεν κ' ἐδῶκεν κονταρέαν
ἦτον ἐκεῖνος ποῦ ἔλεγαν Δοῦκα ντὲ Καρεντάνα·

4004. καὶ ἂν δώσῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κ' ἐπάρωμεν τὸ νῖκος 5. Παραλείπεται ὁ στίχος. 6. ὡς φάλκονες κουροῦνες 8. ποίσωμεν καλλιώτερους 9. νὰ ἠξεύρουσιν 12. Κι ἐλπίζω πρῶτον στὸν Θ, δεύτερον στὴν 13. πράξῃ φρόνιμα 14. εἶπεν ὁ πρ... ἐποῖκαν· Κ 4016 καὶ διὰ καὶ ἐσὺ καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐδῶσαν εἰς τὸν κάμπον (στίχος ἀσυνάρτητος, ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ ταυταρίθμου Π). 17. τὸ εἴχασι ἦταν οἱ Ἀλλαμάνοι· 18 τὸ ἰδεῖν τους 21. ἦτον αὐτὸς που τὸν λαλοῦν Δοῦκας τῶν Καρεντάνων

4005. Τουτέστι ἐὰν νικήσωμεν τοὺς Ἀλλαμάνους, οἱ ἄλλοι εἶναι λεία εὐάλωτος, ὡς αἱ πέρδικες διὰ τοὺς κυνηγετικοὺς ἱέρακας, (φάλκονας. Βλέπε Εὑρετήριον).

4021. ἑξ. Τὸν Δοῦκα ντὲ Καρεντάνα ὁ Buchon, (Rech. hist. I, 135, ὑποσημ. 3) καὶ ὁ Schmitt, (Εὑρετ.), θεωροῦν ὡς τὸν δοῦκα τῆς Καρινθίας Οὐλέριχον Γ'. Εἶναι γνωστὸν ὅμως ὅτι ὁ αὐθέντης οὗτος ἔζη μέχρι τοῦ 1269. Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ κειμένου ἀναφέρεται ὁ Δοῦκας ντὲ Καρεντάνα, καὶ δὴ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ταλιακότσο, ὡς σύντροφος τοῦ Κονραδίνου. (Πρβλ. ὑποσημ. στ. 7103). Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ πλασματικοῦ προσώπου ἐκτάκτου ἀνδρείας. Καρεντάνα εἶναι ἡ ὀνομασία τῆς Καρυταίνης γαλλιστί. Τὸ Γαλλ. Χρον. πανταχοῦ ὀνομάζει τὸν αὐθέντην τῆς Καρυταίνης Sir ἢ seignor de Caraintaine. Εἰδικῶς δὲ εἰς τὸ ἀντίστοιχον σημεῖον ἐνταῦθα, (Γαλλ. Χρον. § 207 ἑξ.), ὑπάρχει σύγχυσις ἐν τῷ γαλλ. κειμένῳ καὶ ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὀνομάζεται sire de Carinée, ὁ δὲ δοὺξ τῆς Καρινθίας duc de Caraintaine. Ἐκ τῆς συγχύσεως δὲ ταύτης τοῦ γαλλικοῦ κειμένου, δὲν ἔμεινε ἀνεπηρέαστον τὸ ἑλλ. κείμενον ἐνταῦθα, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 264 καὶ 274 ἑξ.).

στὸ στῆθος τὸν ἐβάρεσεν ἀπάνω εἰς τὸ σκουτάριν,
μὲ τὸ φαρὶν τὸν ἔρριξεν εἰς γῆν ἀποθαμένον·
ἀπαύτου ἔδειρε ἄλλους δύο ὅπου ἦσαν συγγενεῖς του.
Τὸ κοντάρι ὅπου ἐβάσταζεν ἐκόπη εἰς τρία κομμάτια·
(2701) κ' εὐθέως ἐγρήγορα ἔβαλεν τὸ χέριν στὸ σπαθί του
καὶ ἄρξετον νὰ πολεμῇ ἐκείνους τοὺς Ἀλλαμάνους·
ὅσοι τοῦ ἐρχόντησαν ὀμπρὸς διὰ νὰ τὸν πολεμήσουν,
ὅλους τοὺς ἐκατέκοφτεν ὡς χόρτον εἰς λιβάδι.
[§ 298] Κι ὡς ἔβλεπαν οἱ ἕτεροι ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον,
ὅλοι ἀντρειομένα ἐβάλθησαν καὶ συντροφίαν τοῦ κάμνουν,
τοὺς Ἀλλαμάνους ἔσφαζαν κ' ἐθανατώνανέ τους.
[§ 299] Κι ὡς εἶδε ὁ Σεβαστοκράτορας ἀπέκει ὅπου ἐθεώρει
ὅτι οἱ Ἀλλαμάνοι ἐσπάραξαν κι ἀπήρασι τὸ κρότος,
γοργὸν σπουδαίως ἐκεῖ ἔδραμεν ὅπου ἦσασιν οἱ Οὖγγροι,
ὁρίζει τοὺς νὰ σύρνουσιν ὅλοι μὲ τὰς σαγίτας
στὸ ἀλλάγι κεῖνο ποῦ ἔσμιξε μετὰ τοὺς Ἀλλαμάνους,
καὶ εἶπεν τους ἀπόκοτα· «Μὴ παρατηρηθῆτε
»τοὺς Ἀλλαμάνους τίποτε διατὶ εἶναι ἐδικοί μας·
»ἐπεί, ὡς ἐβλέπω καὶ θεωρῶ, ὁ δράκοντας ἐκεῖνος
»ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας κακὰ τοὺς ὑπαγαίνει.
»Κι ἂν θέλετε νὰ σύρνετε μόνο ἀπάνω στοὺς Φράγκους,

4022. τὸν ἐβάρησε γεμάτη κονταρέα 23. τὸν ἔρριψεν στὴν γῆν ἀποθαμμένον· 24. με ταῦτα ἀπόδειρε. . . ὁποῦταν 25. Τὸ κ. τὸ ἐβάσταξεν ἐγίνη δύο κομμάτια 26. εὐτυς πολλὰ ἐγλήγορα ἔσυρε τὸ σπαθί του 27. καὶ ἄρξετον ὁ πόλεμος μετὰ τοὺς Ἀλλαμάνους 28. καὶ ὅσοι ἔρχονταν ὀμπρὸς τοῦ νὰ τὸν πολεμήσουν, 29 ἐκατέκοφτεν, οὐκ ἔγλυσεν κανένας 30 ἤβλεπαν. . . ὁποῦσαν 31. ἀνάρια ὅλοι ἐβάλθηκαν καὶ προθυμίαν τοῦ ἐκάμναν 32. καὶ ἐθανάτωσάν τους 33. Ὡς εἶδε ὁ Σ. ἐκεῖθεν ὅπου ἦτον 34. πῶς οἱ Α... κ' ἠπήρασι τὸ δεῖλος 35. γουργόν. . . που ἦσασιν 36. νὰ σύρνουσιν ἐκεῖ 37. Παραλείπεται ὁ στίχος. 38. καὶ εἶπεν τους ἀπόσκεπα· 39. κἄν πυσῶς διοῦ ἔνι δικοί μας· 40. ἐπεὶ ὡς βλέπω καὶ θωρῶ ὁ δράκοντας αὐτεῖνος 42. μονον γὰρ εἰς τοὺς Φ.

4025. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑπενθυμίζει τὰς κονταρομαχίας τὰς περιγραφομένας ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ, εἰς τὰ ἔμμετρα νεοελλ. μεσαιων. ρομάντζα. (Βλέπε ἐν Ἀχιλληΐδι στίχ. 1194 ἑξ. κλπ.).

4029. Πλὴν τοῦ Γαλλ. Χρον. (§ 297), βλέπε καὶ Ἀραγ. Χρον. (§ 276).

4038 ἑξ. Κάτι ἀνάλογον πρὸς τ' ἀνωτέρω συνέβη 87 ἔτη βραδύτερον, κατὰ τὴν συμφορὰν τοῦ Crecy, (12 Ἰουλ. 1346), ἥτις ἐσήμανε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ φεουδαλικοῦ στρατοῦ τῶν ἱπποτῶν καὶ τῆς τακτικῆς των, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος ΣΤ' ὁ Βαλεσιακός, βλέπων τοὺς Γενουηνσίους τοξότας του νὰ ἔχουν ἐμπλακῇ εἰς τὸν ἀγῶνα ἄνευ σπουδαίας δράσεως καὶ ἀποτελέσματος, ἐφώναξε πρὸς τοὺς ἄλλους: «Τί κάθεστε, σκοτῶστε τὸ γρηγορότερον αὐτὰ τὰ παληάσκερα, ποὺ μας ἐμποδίζουν καὶ μας κρατοῦν τὸ δρόμο μας χωρὶς λόγο» — («Or tost, tuez toute ceste ribaudaille, car ils nous empeschent la voie sans raison». Πρβλ. Froissart Chroniques, προχείρως, ἔκδ. Hatier καὶ ἔκδ. Debidour).

»οὐδὲν κατευοδώνετε νὰ τοὺς ἔχετε δραλήσει·
»ἀλλὰ ἀμφότεροι σύρνετε μέσα εἰς τὸν πόλεμόν τους,
»νὰ σφάξετε τοὺς ἵππους τους ὅπου καβαλλικεύουν,
(2721)»νὰ πέσουν οἱ καβαλλαροὶ ἀπάνω εἰς τὰ φαριά τους
»ὅπως νὰ τοὺς πατάξωμε μὴ προῦ μᾶς θανατώσουν.
»Κι ἂν ἀποθάνουν ἐνομοῦ μ' αὐτοὺς οἱ Ἀλλαμάνοι,
»κάλλιο ἂς χαθοῦσι μοναχοὶ παρ' ὅλα τὰ φουσσᾶτα·
»καὶ ἂς ἔχω τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ποιήσετε ὡς τὸ ὁρίζω».
[§ 302] Κ' οἱ Οὖγγροι, ὡς ὡρίστησαν, οὕτως καὶ τὸ ἐποιῆσαν.
ἀρχάσαν κ' ἐδοξεύασιν τοὺς Φράγκους κι Ἀλλσμάνους·
κι ἀπὸ τὴν ἄλλην γὰρ μερέαν ἤλθασι κ' οἱ Κουμάνοι
κ' ἐδόξευαν ἀμφότεροι τὸ γένος γὰρ τῶν Φράγκων.
Τί νὰ σᾶς λέγω τὰ πολλὰ καὶ πῶς νὰ τὰ διαλύσω;
ὅλους τοὺς ἵππους καὶ φαρία τῶν Φράγκων κι Ἀλλαμάνων
ὅλα τὰ ἐκατασφάξασιν κ' οἱ καβαλλάροι ἐπέσαν.
Ἔπεσε γὰρ κι ὁ θαυμαστός, τὸ φοῦμος τῶν στρατιώτων,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὁμοῦ μὲ τὸ φαρίν του.
Κ' ἐτότε ὁ Σεβαστοκράτορας, ὡς εἶδεν κ' ἐγνώρισέν τον,
στριγγὴν φωνίτσαν ἔσυρεν, ἔδραμε ἐκεῖσε εἰς αὖτον,
μὴ σύρῃ εἰς αὖτον πλεῖον κανείς, ἀπάνω εἰς τὸ κορμί του.
Καὶ λέγει του· «Μισὶρ Ντζεφρέ, ἀφέντη τῆς Καρυταίνου,
»μὴ προῦ σὲ σφάξουν, ἀδελφέ, 'ς ἐμέναν παραδέσου·
»ἀπάνω εἰς τὴν ψυχίτσα μου δόλον οὐ μὴ νὰ ἔχῃς».
(2741)Εἰς τὸ σπαθὶ του ὤμοσε κ' ἐνταῦτα ἐπαρεδόθη.
[§ 304] Ἀφότου ἐπαρεδόθηκεν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὁ ἐξάκουστος στρατιώτης,
τὸ φλάμουρόν του ἔπεσεν ἐκεῖ ὅπου τὸν ἐπιάσαν·
ἀτός του ὁ Σεβαστοκράτορας τὸ ἐσήκωσεν κι ἀπῆρεν,
ὁκάποιον τὸ ἐπαράδωκεν ἀπὸ τὴν φαμελίαν του
νὰ τὸ βαστᾷ προσεχτικὰ καὶ νὰ τοῦ τὸ φυλάττῃ.

4043. οὐδὲν κατευοδώνετε εἰς ζάλην νὰ ἔλθοῦσιν· 44. ἀλλὰ ὁμοῦ ὅλοι σύρνετε στὸν πόλεμον ἀπάνω, 45. τὰ ἄλογα ὅπου 46. ἐκ τὰ φαρία 47. κ' εὐτὺς. . . μὴ πρὶν μᾶς θ. 48. μετὰ τοὺς Ἀλλαμάνους· 49. κάλλιον ἂς χαθοῦν μόνοι τους παροῦ ὅλα τὰ φ. 50. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. ἀρχίσαν κ' ἐδοξεῦαν τους 53. ἄλλην τὴν μ. ἦλθαν καὶ οἱ Κ. 55. Τί νά σε λέγω τὰ π. καὶ πῶς νὰ τὸ δηλώσω; 56. ὅλους τοὺς ἵππους ἔσφαξαν τῶν Φ. καὶ Λ. 57. ὅλους εὐτὺς ἐκρέμνισαν, λέγω τοὺς καβαλλάρους. 58. Καὶ οὕτως ἔπεσε κι αὐτὸς ὁ θαυμαστὸς στρατιώτης, 59. με τὸ φαρί του. 60. Τότε ὁ Σ. εἶδε κ' ἐγνώρισέν τον· 61. στριγγέαν. . . καὶ ἔδραμεν εἰς αὖτον 62. πλέον τινὰς ἀπάνω εἰς τὴν ζωὴν του. 63. Λέγει ὁ Σεβαστοκράτορας «Ἀφέντη Καρυταίνης, 65. ἀπάνω εἰς τὴν ψ. μου δεῖλον κανένα μὴ ἔχῃς». 66. ὤμωσε ταῦτα καὶ ἐπαραδόθη. 70. Σεβαστοκράτορας αὐτὸς ἀτός του ἐσήκωσέν το, 71. ὁκάτιναν τὸ ἔδωκεν

[§ 303] Ὡς εἶδεν γὰρ ὁ πρίγκιπας τὴν πονηρίαν ποῦ ἐποῖκεν,
ἐτότε ὁ Σεβαστοκράτορας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μάχης,
ὅταν ἐσμίξασιν ὁμοῦ ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου
κ' οἱ Ἀλλαμάνοι, σὲ λαλῶ, κ' ἐσφάζονταν ἀλλήλως·
τὸ πῶς τοὺς Οὔγγρους ἔβαλεν, ὁμοίως καὶ τοὺς Κουμάνους,
κ' εἰς αὔτους ἐδοξεύασιν νὰ σφάξουν τ' ἄλογά τους·
ἀπῆρε ἀλλάγιν μετ' αὐτὸν κ' ἐδιάβη ἐκεῖσε εἰς αὔτον
νὰ τοῦ βοηθήση, ἂν ἠμπορῇ, νὰ μὴ τὸν ἀποδείρουν.
Τὸ δὲ τὸ πλῆθος τῶν Ρωμαίων καὶ τὸ σαγιττολάσι
ἐσφάξασιν τὰ ἄλογα κ' οἱ καβαλλάροι ἐπέσαν·
κι ἀφότου εὑρέθησαν πεζοὶ μέσα εἰς τὰ φουσσᾶτα,
τὸ τί ποιήσει οὐκ εἴχασιν, ἤθελαν κι οὐκ ἤθελαν.
Μὴ προῦ ἀποθάνουν ἄδικον θάνατον εἰς τὸν κόσμον,
(2761) ὅλοι ἐπαραδόθησαν κι ὁ πρίγκιπας ἀτός του.
[§ 305] Οὐδὲν ἐγλύτωσαν τινές, μόνη ἡ φτωχολογία·
ὅσοι ἠμπορέσαν κ' ἔφυγαν κ' ἦλθαν ἐκ τὴν Βλαχίαν,
οἱ μὲν ἐγλύτωσαν πεζοὶ κ' ἦλθαν εἰς τὸν Μορέαν,
ἄλλους τινὲς ἐπιάσασιν οἱ Βλάχοι στὴν Βλαχίαν,
τοὺς ἄλλους πάλε ἐσκότωσαν κ' ἐρρουχολόγησάν τους.
[§ 306] Κι ὅσον ἔπαψε ὁ πόλεμος κ' ἐκέρδισαν τοὺς Φράγκους,
ὥρισε ὁ Σεβαστοκράτορας κ' ἐστήσασιν τὲς τέντες.
Ἡ τέντα τῆς κατούνας του τέσσαρους στύλους εἶχεν·
κι ἀφότου τὴν ἐστήσασιν κ' ἐσέβηκεν ἀπέσω,

4073. τὴν πονηρίαν, τὴν εἶχεν 77. τοὺς Οὔγγρους ἔρθωσεν 78. ἐδόξαζεν νὰ χάσουν τὰ ἄλογά τους· 79. εἰς αὔτους ἐκατέβηκεν ὅπως νὰ τοῦ βοηθήση 80. τοῦ ἀφέντος Καρύταινας νὰ μὴν τὸν ἀποκτείνουν. 81. τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ τὸ σαϊττολάσι 82. πίπτουν οἱ καβαλλάροι· 83. κι' ἀφῶν 84. τὸ τί ποιήσουν... ἂν θέλουν καὶ μὴ θέλουν. 85. Πρὶν ν' ἀποθάνουν 87. ἐγλύτωσεν τινάς, μόνον φτωχολογία· 88. ὅσοι ἐγλύσαν, ἔφυγαν 89–90. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 91. τοὺς δὲ λοιποὺς ἐσκότωσαν 92. Ἀφοῦ ἔπαψεν ὁ π. κ' ἐπήρασιν τοὺς Φ. 93. ὁ σεβαστοκράτωρ ὥρισεν, καὶ ἔστησαν 94. τέσσερους 95. ἀφότου...ἐσέβησαν

4081. σαγιττολάσι. Βλέπε ὑποσημ. στίχ. 5087.

4086. Πιθανώτεραι φαίνονται αἱ εἰδήσεις τὰς ὁποίας μᾶς παρέχουν οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ Ἀκροπολίτης, Παχυμέρης καὶ Γρηγορᾶς. Κατ' αὐτοὺς ὁ πρίγκιψ βλέπων ὅτι ἔχασε πλέον τὴν μάχην, ἐζήτησε νὰ σωθῇ κρυπτόμενος κάτωθεν σωροῦ ἀχύρων ἢ ἐντὸς πυκνοῦ δάσους, ἀλλ' ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ συνελήφθη ὑπὸ βυζαντινῶν στρατιωτῶν ἀναγνωρισθείς, λόγῳ προεξέχοντος προσθίου ὀδόντος του. Τὸ γνώρισμα τοῦτο ἦτο ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἀπεκαλεῖτο Μακροδόντης. Ἄλλοι ἐκ τῶν Φράγκων ἱπποτῶν συνελήφθησαν εἰς Πλαταμῶνα καὶ ἀλλαχοῦ. (Πρβλ. Ἀκροπολίτου Σ. 170, Παχυμέρη Α' 86, Γρηγορᾶ Α' 75 ὡς καὶ ὑποσημ. στιχ. 3946 ἑξ.).

ὁρίζει κ' ἦλθαν οἱ ἄρχοντες ὅλοι του οἱ κεφαλᾶδες,
κι ἀπαύτου ὁρίζει κ' ἤφεραν τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
τὸν ἀφέντην τῆς Καρύταινας καὶ ὅλους τοὺς καβαλλαρίους.
Τιμητικὰ τὸν ἔπιασε τὸν πρίγκιπα ἐκ τὸ χέριν,
γλυκέα τὸν ἐχαιρέτησε, σιμά του τὸν καθίζει.
[§ 307] «Καλῶς ἦλθες, ἀδέλφι μου, καλῶς ἦλθες γαμπρέ μου,
»πολλὰ ἐπεθύμουν νὰ σὲ ἰδῶ ὡσὰν σὲ βλέπω ἐδάρτε».
Ἐκ τὸ ἄλλο χέριν ἔπιασε τὸν ἀφέντη τῆς Καρυταίνου,
τιμητικὰ τὸν ἔβαλε κ' ἐκάτσε στὸ πλευρόν του.
Κι ἀφῶν ἐκάτσαν ἑνομοῦ κ' ἐγέμισεν ἡ τέντα
(2781) τὸ πλῆθος τῶν καβαλλαρίων κι' ὅλον τὸ ἀρχοντολόγι,
ἄρξετον ὁ Σεβαστοκράτορας τοῦ πρίγκιπος νὰ λέγῃ·
«Μὰ τὸν Χριστόν, καλὲ ἀδελφέ, πρίγκιπα καὶ γαβρέ μου,
»πολλὰ ἔπρεπε νὰ εὐχαριστᾷς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἁγίους,
»ὅταν ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐσὲν καὶ τῶν γονέων σου
»νὰ εἶστε ἀφέντες τοῦ Μορέως, νὰ ἔχετε τέτοιαν δόξαν,
»κ' ἔπρεπε νὰ ἀναπαύεσαι ἐκεῖ στὴν ἀφεντίαν σου
»καὶ νὰ μηδὲν ἐγύρευες ἄλλους νὰ ἀκληρήσῃς.
»Εἰπέ με τὸ σὲ ἔφταισα καὶ τί κακὸν σ' ἐποῖκα,
»κ' ἦλθες ἀπάνω εἰς ἐμὲν νὰ ἐπάρῃς τὸ ἰγονικόν μου;
»καὶ πάλε οὐδὲν σὲ ἄρκησε νὰ ἔλθῃς εἰς ἐμένα,
»ποῦ εἶμαι μετὰ σὲ γείτονας κ' ἔχεις τὴν ἀδελφή μου,
»ἀλλὰ ἦλθες στὸν ἀφέντη μου τὸν ἅγιον βασιλέα
»νὰ ἐπάρῃς τὸ βασίλειον του, νὰ γένῃς βασιλέας,
»Ἐν τούτῳ ἔπρεπε νὰ ἐγροικᾷς καὶ νὰ τὸ ἀπεικάσῃς

4097. ἀπαύτου ὁρίζει ἠφέρασι τὸν πρίγκιπαν Γουλιάμο 98. τὸν ἀφέντη τῆς Κ, τοὺς καβαλλάρους ὅλους. 99. Τιμητικὰ ἐπίασεν τὸν π.'κ τὸ χέρι· 4102. ὡσὰ σὲ βλέπω τώρα 3. Ὀκ τ' ἄλλο χέρι 7. εἰς τὸ πλευρόν του ἐκάτσεν. 5. Ἀφῶν ἐκάθισαν ὁμοῦ 6. καὶ ὅλων τῶν ἀρχόντων, 7. ἄρξε ὁ σ. τοῦ πρίγκιπα ἐλάλειεν· 8. καλὲ γαμπρὲ π. ἀδελφέ μου, 11. νὰ εἶστεν ἀφ. τοῦ Μ. νὰ ἔχετε τὴν δόξαν, 12. ἔπρεπεν νὰ ἀναπεύουσουν 14. ἐποῖσα 15. νὰ ἐπάρῃς τὸ δικό μου; 17. που εἶμαι μ' ἐσένα γείτονας. . . τὴν ἀδελφή μου. 20. Εἰς τοῦτο πρέπει. . . καλὰ νὰ τὸ σκοπήσῃς

4105 ἑξ. Σχετικῶς πρὸς τοὺς λόγους τοὺς ἀναφερομένους ἐνταῦθα ὡς, δῆθεν, ἀνταλλαγέντας μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος καὶ τοῦ βυζ. στρατηγοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, (τὸν ὁποῖον ὁ Χρονογράφος ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζει ὡς ἀφέντην τῆς Βλαχίας υἱὸν τοῦ Δεσπότου Ἠπείρου καὶ συνεπῶς γυναικάδελφον τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου—πρβλ. ὑποσημ. στ. 3075 ἑξ. 3469 ἑξ. 3537 ἑξ. καὶ 3608 ἑξ.), ἀντὶ παντὸς ἄλλου σχολίου ὑπενθυμίζομεν τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ Χρονογράφος ἔχει τὴν διηνεκῆ τάσιν νὰ παρεμβάλῃ μακροὺς λόγους. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2351 ἑξ.). Πρβλ. ἐπίσης περαιτέρω ἀνταλλαγέντας, δῆθεν, λόγους μεταξὺ πρίγκιπος Γουλιέλμου καὶ τοῦ Μ. Δομεστίκου, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Μακρυπλαγίου (στ. 5482—5575).

»ὅτι ἔν' καλλίων σου ἄνθρωπος καὶ χριστιανὸς μὲ ἀλήθειαν.
»Καὶ ὁ Θεὸς ὅπου ἔνι κριτὴς καὶ κρένει εἰς τὸ δίκαιον, ἀπάνω
»κ' ἤφερέν σε εἰς τὰς χεῖρας του κ' ἔχει σε εἰς θέλημάν του·
»κι ὡσὰν ἐγύρευες ἐσὺ ἐκεῖνον ν' ἀκληρήσῃς,
»σὲ θέλει ἐβγάλει ἐκ τὸν Μορέαν, ὅπου οὐδὲν ἔχεις δίκαιον,
(2801) »'Εκεῖνος ἔνι γονικὸς τῆς Ρωμανίας ἀφέντης·
»κ' ἐσὺ ἂν ἔβγῃς 'ς τὴν φυλακήν, ἄγωμε εἰς τὴν Φραγκίαν,
»ὅπου ἔνι ἐκεῖ τὸ φυσικὸν τὸ ἰγονικὸν ὅπου ἔχεις».
[§ 308] Καὶ ὅσον ἀποπλήρωσεν ἐτοῦτα ὅπου σᾶς λέγω,
ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, ρωμαίϊκα τοῦ ἀπεκρίθη·
«Κύρης μου σεβαστοκράτορα καὶ γυναικάδελφέ μου,
»πολλὰ ἔχεις τὴν προτίμησιν μεγάλην ἀπὸ ἐμέναν
»νὰ λέγῃς καὶ νὰ πολεμῇς, διατὶ εἶμαι εἰς φυλακήν σου.
»'Επεὶ διὰ τόσο ἂν ἔμελλε στὸν τόπον νὰ ἀποθάνω,
»οὐ μὴ ν' ἀφήσω νὰ εἰπῶ μέρος ἐκ τὴν ἀλήθειαν.
»Οὐ πρέπει τὸν εὐγενικὸν ἄνθρωπον νὰ καυχᾶται,
»οὔτε νὰ ψέγῃ ἂν ἔχῃ ἐχτρὸν καὶ φέρῃ τον ἡ τύχη
»νὰ τὸν κρατῇ εἰς φυλακὴν ὡσὰν κρατεῖς ἐμέναν.
»Καὶ πάλε ἄλλο χειρότερον, νὰ ψέγῃ ἄλλος εἰς πρᾶγμα,
»τὸ ἔχει ἐκεῖνος τὴν αἰτίαν κ' ἔνι καταπιασμένος.
[§ 309] »'Εγώ, ἀδελφέ, ἂν ἐγύρευα νὰ αὐξήσω τὴν τιμήν μου,
»τὸ πλοῦτος καὶ τὴν δόξαν μου, πρέπει νὰ μὲ ἐπαινᾶτε,
»διατὸ πρέπει τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἄρματα βαστάζει,
»ν' αὐξαίνῃ γὰρ τὸ πλοῦτος του, ὁμοίως καὶ τὴν τιμήν του,
»μόνον νὰ μὴ ἔνι ἄδικον, νὰ ἐπαίρνῃ συγγενῶν του
(2821) »καὶ νὰ ἀκληρᾷ τὴν σάρκαν του, τοὺς σαρκικούς του φίλους.

4121. ὅτι ἔναι καλλίων σου καὶ χριστιανὸς 'ς ἀλήθειαν. 23. σὲ ἤφερεν στὰς χεῖρας του, ἔχει σε εἰς θέλημάν του· 24. ἐγύρεψες 25. ὅπου οὐκ ἔχεις δίκαιον, 26. ὅτι ἐκεῖνος ἐν γονικὸς ἀφέντης Ρωμανίας» 27—28. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 29. αὐτὰ ὅπου 30. ρωμαΐϊκα τὸν λέγει· 31. Κύρη σεβαστοκράτορα 32. ἀπὸ μένα 33. ἐρεχτικὰ τοῦ νὰ λαλῇς διοῦ εἶμαι εἰς φ. σου. 34. 'Αμμὴ εἰς τόσο. 35. Οὐ μὴν ἀφήσω μὴν εἰπῶ 36. τῶν εὐγενικῶν ἀνθρώπων νὰ καυχῶνται, 37. οὔτε νὰ ψέγουσιν ἐχτρὸν 38. νὰ τὸν κρατοῦν εἰς φ. 38. Καὶ πάλι... νά ψεγῃ ἄλλον εἰς πρᾶγμα. 41. ἂν ἐγύρεψα 42. τὸν πλοῦτον... πρέπει νά με ἐπαινῆτε 43—44. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 45. μόνον μὴν ἔναι ἄδικον νὰ ἐπαίρνω συγγενῆ μου 46. νὰ ἀκληρῶ τὴν σάρκα μου

4130. Li princes Guillermes qui sages estoit et parloit auques bien le grec, (Γαλλ. Χρον. § 308).

»Πάντως ἐγὼ εἶμαι πρίγκιπας, ἕνας μικρὸς στρατιώτης,
»κι᾽οὐδὲν μὲ ἐβλέπεις ὅτι ἔδραμα ἀπάνω εἰς συγγενῆν μου
»οὔτε εἰς φτωχόν μου γείτοναν νὰ ἐπάρω τὸ ἐδικόν του·
»ἀλλὰ ἔδραμα εἰς βασιλέαν, ὅπου ἔνι ἀφέντης μέγας,
»ὅπου ἔχει κράτος κι ἀφεντίαν μεγάλην εἰς τὸν κόσμον
»κ᾽ἔνι εἰς ἀντρία ἐξάκουστος ἀπάνω εἰς τοὺς στρατιῶτες
»κ᾽ ἔνι τιμή μου κ᾽ ἔπαινος, νὰ πιάνωμαι μετ᾽ αὖτον,
»διατὶ ἔνι ἐκεῖνος βασιλέας κ᾽ ἐγὼ μικρὸς στρατιώτης.
»Καὶ πάλιν ἔνι ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων
»κι οὐδὲν μετέχω πρὸς αὐτὸν εἰς τίποτε συγγένειαν.
[§ 310] »Ἐσὺ γὰρ ὅπου εὑρίσκεσαι αὐτάδελφος Δεσπότου
»μὲ τέτοιον τρόπον κι ἀφορμὴν ὡσὰν ἐσὺ τὸ ἐξεύρεις,
»κι οὐδὲν σὲ ἀρκεῖ τὸ σ᾽ ἔδωκεν ἀπὸ τὸ ἰγονικόν του
»τοῦ νὰ κρατῇς εἰς ἀφεντίαν τὸν τόπον τῆς Βλαχίας,
»ὅπου ἔνι τὸ καλλιώτερον μέλος τῆς βασιλείας του,
»ἀλλὰ ἐβουλήθης παντελῶς τοῦ νὰ τὸν ἀκληρήσῃς.
»νὰ ἐπάρῃς ἐκεῖνο ὅπου κρατεῖ, ὅλον τὸ Δεσποτᾶτο,
»κ᾽ ἐκεῖνος νὰ ἔνι τζάγδαρος, ἔρημος εἰς τὸν κόσμον.
»Κ᾽ ἔποικες ἄλλο πλειότερον, μεγάλην ἁμαρτίαν,
»διατὶ οὐδὲν ὑπόμενες νὰ μάχεσαι μετ᾽ αὖτον,
»ὡς γείτονας καὶ συγγενής, ὡς τὸ ἔχει ὁ κόσμος ὅλος,
»ἀλλὰ ἔδραμες στὸν βασιλέαν ὅπου ἔνι ἀφέντης μέγας,
»—διατὶ τὸν ἔχει ἀντίδικον κ᾽ ἐχτρεύεται μετ᾽ αὖτον—
»διὰ νὰ σὲ δώσῃ συμμαχίαν καὶ δύναμιν φουσσάτου,
»νὰ τὸν βοθριάσῃς παντελῶς καὶ νὰ τὸν ἀκληρήσῃς.
»Κι οὐδὲν σὲ ἔπρεπε, ἀδελφέ, οὔτε τιμή σου ἔνι,
»διατὶ μὲ ἤφερε ἡ ἁμαρτία κ᾽ ἡ τύχη τῆς στρατείας
»κ᾽ ἔπεσα εἰς τὰς χεῖρας σου κ᾽ εἶμαι εἰς φυλακήν σου
»νὰ μὲ ὀνειδίζῃς ἄσκημα, ἀδίκως, παρὰ λόγου,
»εἰς πράγματα κ᾽ ὑπόθεσες, τὸ οὐδὲν ᾽ς ἐμὲ τυχαίνουν,

4148. κ᾽ εἴδετέ με, οὐκ ἔδραμα ἀπάνω 49. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. κ᾽ ἔναι εἰς ἀντρίαν ἐξάκουστος ἄνω τῶν στρατιώτων, 54. διοῦ αὐτὸς ἒν βασιλεὺς κ᾽ ἐγὼ μικρὸς στρατιώτης. 56. καὶ οὐ μετέχω μετ᾽ αὐτὸν συγγένειαν καμμίαν 59. οὐδὲν ἀρκεῖ τὸ σ᾽ ἔδωκεν ἀπὸ τὸ γονικόν του 60. νὰ τὸ κρατῇς. . . τὸν τόπον που σ᾽ ἐδῶκεν 61. ἤγουν τὸν τόπον τῆς Βλαχίας που ἔνι κάλλιον μέλος 62. νὰ τοῦ τὰ ἀκληρήσῃς 63. ἐκεῖνο τὸ κρατεῖ, ὅλο 64. ὡς τζάγδαρος 67. ὡς συγγενὴς καὶ γείτονας ὡς το ἔχει γὰρ ὁ κόσμος 69. διοῦ τὸν εἶχε ἀντίδικον κι ὀχτρεύεται μετ᾽ αὖτον 70. τοῦ νὰ σε δώσῃ 71. νὰ τὸν βυθίσῃς παντελῶς 72. Κι οὐδὲν σὲ πρέπει, ἀδελφέ, 73. διοῦ με ἤφερεν ἡ ἁμαρτία 76. Παραλείπεται ὁ στίχος

4164. Τζάγδαρος. (Πρβλ. στίχ. 738), κατὰ Σάθαν, (Ἕλληνες στρατιῶται, ἐν Ἑστίᾳ, Κ᾽ 1885, σελ. 523), ἐκ τοῦ jactarius=ῥιπτάριος, πεζὸς στρατιώτης. Ἐνταῦθα σημαίνει ἄθλιος. (Πρβλ. καὶ Ἀδαμ. σελ. 541).

»ἐδῶ εἰς τόσα πρόσωπα εὐγενικῶν ἀνθρώπων,
»κ' ἐκδύνεσαι τὰ πράγματα καὶ τὲς αἰτίες ὅπου ἔχεις
»καὶ βάνεις τα ἀπάνω μου τὰ οὐδὲν μὲ ἐμὲ τυχαίνουν».
[§ 311] Κι ὡς ἤκουσε ὁ σεβαστοκράτορας τοῦ
πρίγκιπος τὰ λόγια,
τὸ πῶς τὸν ἀποκρίθηκεν μὲ ἀλαζονείαν μεγάλην
κι οὐδὲν τὸν ἐφροντίσετον διατὶ ἦτο εἰς φυλακήν του,
μεγάλως τὸ ἐβαρύθηκεν, σφόδρα τὸ ἐλυπήθην.
Πολλὰ γὰρ ἐθυμώθηκεν, στὸν πρίγκιπα Γουλιάμον·
κι ἂν ἔλειπε διὰ ἐντροπὴν τῶν εὐγενῶν ἀνθρώπων
ὅπου εὑρισκόντησαν ἐκεῖ, Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι,
εἰπεῖν καὶ ποιήσειν ἤθελεν τοῦ πρίγκιπος ἀσκημίαν.
Ὡς εἶδαν γὰρ οἱ εὐγενικοί, ποῦ ἦσαν ἐκεῖ μετ' αὖτους,
τὴν πρόσοψιν καὶ τὸν θυμὸν τοῦ σεβαστοκρατόρου,
ἐβάλθησαν μὲ συντυχίες, μὲ τρόπους καλωσύνης,
κ' ἐπράϋναν τὰ λόγια τους κ' ἔβαλάν τους 'ς ἀγάπην.
[§ 312] Κι ἀφότου ἀναπαύτηκεν εἰς τὴν Πελαγονίαν
ὁ σεβαστοκράτορας μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
τότε ἡμέρας δύο ἐποιήσασιν νὰ θάψουν τοὺς σκοτωμένους,
νὰ θεραπέψουν τὰς πληγὰς ὅσοι ἦσαν λαβωμένοι.
Ὤρθωσεν τὰ φουσσᾶτα του κ' ἐκίνησαν ὑπαγαίνει
ὁλόρθα στὴν Κωνσταντινόπολιν ὅπου ἦτο ὁ βασιλέας.
Ἐπῆρε γὰρ τὸν πρίγκιπα τιμητικὰ μετ' αὖτον·
σιμά του ἐκαβαλλίκευεν, μετ' αὖτον ἐκοιμᾶτον·
καὶ τόσα ὡδηγεψασιν, ἀπόσωσαν στὴν Πόλιν.
Κι ἀφότου ἀπεζέψασιν κ' ἐπιάσαν τὲς κατοῦνες,

4178. νὰ ἐκδύνεσαι 79. καὶ βάνεις τες. . . ποῦ οὐδὲν 'ς ἐμὲ τυχαίνει» 80. τοὺς λόγους 82. καὶ οὐκ ἐδιακρίθηκε διοῦ ἔνι εἰς φυλακήν του, K4183. μεγάλως γαρ τὸ ἐντράπηκεν κ' εἰς σφόδρα τὸ ἐθυμώθη (ἀντεκατεστάθη διὰ τοῦ ταυταρίθμου Π.) 85. ἂν ἔλειπεν δι' ἀφορμὴν 86. εὑρίσκονταν.. Φράγκων τε καὶ Ρωμαίων, 87. τοῦ πρίγκιπα ἀσκημίαν. 88. Ἀλλ' ὡς εἶδαν 90. ἐβάλθησαν με λόγια 91. κ' ἐπράϋναν τὴν κάκωσιν 92. Ἀφότου ἀναπαύτησαν 93. λέγω σεβαστοκράτορας μὲ τὰ φ. του ὅλα, 94. ἡμέρες δύο 95. νὰ θαραπέψουν τὰς πληγὰς 96. κινάει νὰ παγαίνῃ 97. εἰς τὴν Κ. ὅπου ἦτο ὁ β. 98. Ἐπῆρε καὶ τὸν π. 4200. καὶ τόσον ὡδηγέψασιν, ἐσῶσαν εἰς τὴν Π. 1. Κι' ἀφότου ἀποσώσασαν ἐπέζεψαν ἐκεῖσε,

4197 ἑξ. Πρόκειται περὶ λάθους τοῦ Χρονικοῦ, καθόσον ἡ Κωνσταντινούπολις τῷ 1259 ἦτο ἀκόμη φραγκική, ἀνεκτήθη δέ, ὡς γνωστόν, δύο ἔτη περίπου βραδύτερον, τῷ 1261, (25 Ἰουλίου), συνεπῶς ἀκριβὴς φαίνεται ὅτι εἶναι μᾶλλον ἡ εἴδησις τοῦ βυζ. ἱστορ. Γ. Ἀκροπολίτου, καθ' ἣν οἱ αἰχμάλωτοι προσήχθησαν εἰς Λάμψακον ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος. (Πρβλ. Ἀκροπολίτου Α' σ. 73).

ἐπῆρε ὁ σεβαστοκράτορας τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον·
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ κ᾿ εἰς τὸ παλάτι ἐσῶσαν.
῾Ο βασιλεὺς ἐκάθετον ἐτότε εἰς τὸ θρονίν του,
τὸν γῦρον τὰ ἀρχοντόπουλα καὶ μέσα ὁ βασιλέας.
῾Ο πρίγκιπας γονατιστὰ τὸν βασιλέα ἐχαιρέτα,
κι ὁ βασιλεύς, ὡς φρόνιμος κ᾿ εὐγενικὸς ὅπου ἦτον,
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ κι ἀπάνω τὸν σηκώνει·
«Καλῶς ἦλθες ὁ πρίγκιπας μετὰ τὴν συντροφίαν σου».
῞Ωρισεν καὶ ἐκάθισεν μικρὸν ἐκεῖ μετ᾿ αὖτον
κι ἀπαύτου ὁρίζει ὁ βασιλέας κι ἀπῆραν τον ἀπέκει·
εἰς φυλακὴν τὸν ἔβαλαν μετὰ τιμῆς μεγάλης.
῾Ο ἀφέντης τῆς Καρύταινας κ᾿ οἱ ἄλλοι φλαμουριάροι
ἐκεῖ μετὰ τὸν πρίγκιπα τοὺς ἔβαλαν νὰ εἶναι
διὰ νὰ ἔχουσιν ὁμότιμα καὶ παρηγόρημά τους
τὴν φυλακὴν ὅπου εἴχασιν διὰ φοῦμος τοῦ βασιλέως.
[§ 313] Κι ὅσο ἐποίησαν εἰς φυλακὴν τὴν ἑβδομάδα ἐκείνην,
ὥρισεν γὰρ ὁ βασιλεύς, τὸν πρίγκιπαν ἠφέραν,
ὁμοίως καὶ τοὺς καβαλλαρίους ὅπου ἦσαν μετ᾿ ἐκεῖνον,
ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ βασιλέας ἀπάνω στὰ παλάτια·
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπαν ἀτός του ὁ βασιλέας·
«Πρίγκιπα, ἐσὺ θεωρεῖς κ᾿ ἐβλέπεις τὸ ἀτός σου
»τὸ πῶς εἶσαι εἰς φυλακὴν κ᾿ ἔχω σε εἰς ἐξουσίαν μου,
»ἂν θέλω νὰ ἐλευτερωθῇς, ἂν θέλω νὰ ἀποθάνῃς.
»Καὶ λέγω σε εἰς πληροφορίαν, καὶ μὴ τὸ ἀπιστήσῃς·
»ἂν ἤσουν γὰρ εἰς τὸν Μορέαν ἐκεῖ ὅπου ἤσουν ἀφέντης,
»καὶ νὰ εἶχες μάχην μετὰ ἐμὲν ὡσὰν νὰ ἐπεχειρίστης,
»οὐδὲν ἠμπόρεις στὰ μακρέα μετ᾿ ἔμε νὰ ὑπομένῃς
»νὰ μὴ σὲ ἐξήβαλα ἀπ᾿ ἐκεῖ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης,
»νὰ ἐκέρδισα τὸν τόπον σου ὅπου ἔνι ἰγονικός μου.
»Λοιπὸν ἀφότου εὑρίσκεσαι ἐδῶ στὴν φυλακήν μου
»ἐσὺ κι ὅλος σου ὁ λαὸς κ᾿ εἶναι ἐδῶ μετ᾿ ἔσου,
»ἂν θέλω ἀρτίως νὰ στείλω ἐκεῖ φουσσᾶτα ἐδικά μου,
»νὰ στείλω μὲ τὰ κάτεργα νὰ ὑπάγουν τῆς θαλάσσης

4202. ἀπε τὸ χερι 4. ἐκάθετον ἀπάνω 7. τοῦ γύρου τ᾿ ἀρχοντόπουλα κι ὁ β. ἐν μέσῳ. 6. τὸν β. προσκύνα· 7. ὡς γνωστικὸς καὶ εὐγενὴς 9. μετὰ τῆς συντροφίας σου». 11. ἐπῆραν τον 15. νὰ ἔχουσιν ὁμόνοιαν καὶ νὰ παρηγοροῦνται 16. ὅπου ἤσασιν ἔσω τοῦ β. 17. Κι᾿ ὡς ἔποικεν στὴν φ. αὐτὴν τὴν ἑβδομάδαν 4219. ὅπου ἤσασιν μ᾿ ἐκεῖνον, 20. ἀπάνω στὸ παλάτι· 21. ὁ β. ἀτός του· 22. ἀτός σου τὸ ἐβλέπεις 23. πῶς εἶσαι εἰς τὴν φ. ἔχω σε 24. νὰ λευτερωθῇς. . . ν᾿ ἀπεθάνῃς 25. πλεροφορίαν 27. νὰ εἶχες μ... ἐπιχειρίστης 28. οὐδὲν ἠμπόρειες ἐκ μακριὰ μὲ ἐμὲν 30. νὰ ἠπῆρα ἐγὼ τὸν τόπον μου που ἔνι γονικόν μου. 31. ἐπεὶν ηὑρίσκεσαι 32. που ἔνι ἐδῶ μ᾿ ἐσένα 33. ἂν θέλω ἄρτι νὰ ἔστειλα φουσᾶτα γαρ ἐκεῖσε, 34. νὰ πάουν διὰ θαλάσσης.

»κι᾽ ἀπαύτου πάλε ἀπὸ τῆς γῆς νὰ ὑπάγουν τῆς στερέας,
»ἐπεὶ ἔνι γὰρ κι ὁ τόπος σου γυμνὸς ἐκ τὰ φουσσᾶτα,
»νὰ τὸν ἐπάρουν εὔκολα καὶ νὰ τὸν ἔχῃς χάσει.
»Ἐν τούτῳ λέγω, πρίγκιπα, καὶ συμβουλεύομαί σε·
»διατὶ οἱ γονεῖς σου ἐκόπιασαν κ᾽ ἐξώδιασαν λογάρι
»διὰ νὰ κερδίσουν τὸν Μορέαν, κ᾽ ἐσὺ πάλε ἀπ᾽ ἐκείνους,
»περὶ νὰ χάσῃς τὰ κρατεῖς νὰ μείνῃς ἀκληρημένος,
»ἔπαρε ἐκ τὸ λογάριν μου—πολὺ νὰ σὲ χαρίσω—
»ἐσὺ κ᾽ οἱ καβαλλάροι σου ὅπου εἶναι ἐδῶ μετ᾽ ἔσου,
»νὰ σᾶς ἐβγάλω ἀπ᾽ ἐδῶ, νὰ σᾶς ἐλευτερώσω·
»κι ἀμέτε κι ἀγοράσετε χῶρες εἰς τὴν Φραγκίαν,
»νὰ ἔχετε παντοτινὰ ἐσεῖς καὶ τὰ παιδία σας
»κι ἀφῆτε ἐμέναν τὸν Μορέαν ὅπου ἔνι ἰγονικόν μου.
»Ἐπεὶν κι ἂν σᾶς ἐξήβαλα ἐδῶ ἐκ τὴν φυλακήν μου,
»καὶ νὰ ἦστε πάλε στὸν Μορέα, καθὼς ἦστε καὶ πρῶτα,
»ποτέ σας νὰ μὴ ἔχετε ἐσεῖς καὶ τὰ παιδιά σας
»εἰρήνην οὔτε ἀνάπαψιν νὰ φᾶτε τὸ ψωμί σας».
[§ 314] Ὁ πρίγκιπας ἀφκράζετον τοῦ βασιλέως τὰ λόγια
κ᾽ ἐσκόπα πῶς ν᾽ ἀποκριθῇ ὅπως νὰ μὴ ἔχῃ σφάλλει.
Κι ὅσον εἶπεν κ᾽ ἐπλήρωσεν τὰ ἐλάλει ὁ βασιλέας,
ἄρξετον πάλε ὁ πρίγκιπας νὰ λέγῃ πρὸς ἐκεῖνον·
«Δέσποτα, ἅγιε βασιλέα, δέομαί σου τὸ κράτος,
»ὡς ἄνθρωπος ξενωτικὸς κι ἀπαίδευτος ὅπου εἶμαι,
»νὰ ἔχω τὴν συμπάθειον σου ἀπόκρισιν ποιήσω.
»Ἀφῶν ὁρίζει, δέσποτα, τῆς βασιλείας τὸ κράτος
»τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἔχω στὸν Μορέαν
»νὰ σὲ τὸν δώσω, ἀφέντη μου, λογάριν νὰ μὲ δώσῃς
»ἐμὲν καὶ τῶν συντρόφων μου ὅπου εἶναι μετ᾽ ἐμέναν,
»κ᾽ ὑπᾶμε ἡμεῖς εἰς τὴν Φραγκίαν ὅπου ἔν᾽ τὸ ἰγονικόν μας
»καὶ τόπους ν᾽ ἀγοράσωμεν νὰ ἡμένωμεν εἰς αὔτους,
»κ᾽ ἐσὲν νὰ μείνῃ ὁ Μορέας ὅπου ἔνι ἰγονικόν σου·
»τὸ δύνομαι ν᾽ ἀποκριθῶ καὶ δύνομαι ποιῆσαι,

4235. ἀπαύτου πάλι ἐκ τὴν στερέαν τῆς γῆς διὰ νὰ πᾶσιν 36. ἐπεὶ ἔναι ὁ τόπος σου γυμνὸς ἀπὸ φουσσᾶτα 37. νὰ τόνε πάρουν εὔκολα ἐσὺ νὰ τόνε χάσῃς. 39. διοῦ οἱ γονεῖς σου 40. καὶ σὺ γαρ ἀπ᾽ ἐκείνους· 41. παρ᾽ οὗ νὰ χάσῃς... νὰ εἶσαι ἀκληρημένος 43. ὁποὖναι μετ᾽ ἐσένα 45. καὶ σῦρτε ἀγοράσετε χῶρες 47. τὸν Μορίαν ὁποὖναι γονικός μου. 48. Ἐπεὶ ἂ σᾶς ἐξήβαλα ἐδῶ 49. νὰ ἦστεν πάλιν στὸν Μορέαν 52. Ὁ π. γὰρ ἤκουσε τοῦ β. τοὺς λόγους, 53. ἐσκόπησε νὰ ἀποκριθῇ 54. καὶ εἶπεν καὶ ἐπλήρωσεν 55. Ἄρξετο πάλι 56. ἅγιε βασιλεῦ 57. ποῦ εἶμαι 58. τὴν συμπάθειον ἀπόκρισιν 59. τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου 61. λογάρι 62. ἐμέ... που ἔνι μετ᾽ ἐμένα 4263. κ᾽ ἡμεῖς νὰ ὑπαγαίνωμεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Φραγκία 64. νὰ ἀγοράσωμεν νὰ μένωμεν εἰς αὔτους· 65. Παραλείπεται ὁ στίχος 66. δύνομαι καὶ νὰ ποίσω,

»σὲ θέλω ποιήσει ἀπόκρισιν καὶ δέξου το εἰς ἀλήθειαν,
»ἐπεί, ἂν μ' ἐκράτεις 'ς φυλακὴν πενῆντα πέντε χρόνους,
»ποτὲ ἀπὸ ἐμὲν οὐκ ἠμπορεῖς νὰ ἔχης ἄλλο πρᾶγμα,
»μόνον κ' ἐτοῦτο ὅπου ἠμπορῶ, λέγω τὴν βασιλείαν σου.
»῾Ο τόπος γάρ, ἀφέντη μου ἐκεῖνος τοῦ Μορέως,
»οὐδὲν τὸν ἔχω ὡς γονικόν οὔτε παππουδικόν μου
»διὰ νὰ τὸν ἔχω εἰς ἐξουσίαν νά δώσω καὶ χαρίσω.
»Τὸν τόπον ποῦ ἐκερδίσασιν οἱ εὐγενικοὶ ἐκεῖνοι
»ὅπου ἦλθαν γὰρ ἐκ τὴν Φραγκίαν ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν
»ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα μου, ὡς φίλοι καὶ συντρόφοι,
»Μὲ τὸ σπαθὶ ἐκερδίσασιν τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
»ἀλλήλως τὸν ἐμοίρασαν μὲ ψήφους εἰς τὸ ζύγι·
»τοῦ καθενὸς ἐδώκασιν πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν,
»καὶ μετὰ ταῦτα ἐκλέξασιν ἀμφότεροί τους ὅλοι,
»ὡς ἄνθρωπον τιμιώτερον καὶ φρονιμώτερόν τους,
»κ' ἐποῖκαν τὸν πατέρα μου ὡς ἀρχηγὸν εἰς ὅλους.
»Μὲ συμφωνίες, στοιχήματα τὰ ἐβάλασιν ἐγγράφως
»νὰ μὴ ἔχη δύναμιν καμμίαν νὰ κρένη μοναχός του,
»οὔτε νὰ ποιήση τίποτε πρᾶγμα γὰρ εἰς τὸν κόσμον
»ἄνευ βουλῆς καὶ θέλημα ὁλῶν του τῶν συντρόφων.
»Λοιπόν, ἀφέντη βασιλέα, ἐγὼ ἐξουσίαν οὐκ ἔχω
»νὰ δώσω πρᾶγμα τίποτε ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ ἔχω
»διατὶ τὸν ἐκερδίσασιν μὲ τὸ σπαθὶ οἱ γονεῖς μας
»πρὸς τὰ συνήθεια ποῦ ἔχομεν, τὰ ἐποίησαν ἀμφοτέρως.
»᾿Αλλά, ὡς ἔνι τὸ σύνηθες ὅπου ἔχουν οἱ στρατιῶτες,
»τὸν πιάσουσιν εἰς πόλεμον καὶ φυλακέψουνέ τον,
»μὲ ὑπέρπυρα καὶ χρήμστα ἐξαγοράζουνέ τον.
»῎Ας τὸ διακρίνη ἀφέντη μου, τῆς βασιλείας τὸ κράτος,
»πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ καθενὸς ὅπου εἴμεθεν ἐνταῦτα
»νὰ δώση νὰ ἐξαγοραστῇ νὰ ἔβγη ἐκ τὴν φυλακήν σου.
»Κι ἂν θέλη ἐτοῦτο, δέσποτα, τῆς βασιλείας τὸ κράτος,
»νὰ βιαστοῦμε ὁ κατὰ εἷς τὸ δύνεται καὶ σώνει,

4267. θέλω ποιήσει 68. ἐπεί, ἂν μὲ κρατῇς στὴν φυλακὴν 69. ἄλλο πρᾶμα, 70. μόνον τοῦτο που δύνομαι λέγω τῆς βασιλείας σου. 72. τὸ ἔχω γονικὸν 73. τοῦ νὰ τὸν ἔχω 75 που ἤλθασιν ἐκ τὴν Φ. ἐκεῖ εἰς τὸν Μορέαν 77. μὲ τὸ σπαθὶ ἐκέρδισαν 78. καὶ οὕτως τὸν ἐμοίρασαν ἀλλήλως μὲ τὸ ζύγι· 79. τὴν οὐσίαν, τὴν εἶχεν 80. ἀφότεροι οἱ πάντες 83. ἐγράφως 84. νὰ κρένη μοναξός του, 85. νά κάμνη 86. θέλημαν ὅλων 87. ἀφέντη βασιλεῦ 89. ἐκερδέσασι μὲ τὸ σπαθὶ οἱ γονοί μας 90. τὰ ἔχομεν, τὰ ἐποῖκαν ἀμφ. 91. ᾿Αλλὰ ὡς ἔν' συνήθειον, τὸ ἔχουν οἱ στρατιῶται, 92. καὶ φυλακίσουσίν τον, 93. μὲ πέρπυρα καὶ χ. ἐξαγοράζουσίν τον, 94. τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου 96. 'κ τὴν φυλακὴν νὰ ἔβγη. 97. Κι' ἂν θέλῃς τοῦτο, δέσποτα, ἅγιε βασιλέα, 98. καὶ σώζει·

»νὰ δώσῃ κ᾽ ἐξαγοραστῇ, νὰ ἔβγῃ ἐκ τὴν φυλακήν σου·
»εἴτε σὲ φαίνῃ, ἀφέντη μου, νὰ μὴ μᾶς τὸ ποιήσῃς οὕτως,
»ἐδῶ μᾶς ἔχεις ᾽ς φυλακὴν καὶ ποίησον ὡς κελεύεις».
[§ 315] Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλέας μεγάλως ἐθυμώθη
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα μετὰ θυμοῦ μεγάλου·
«Πρίγκιπα, φαίνεται καλὰ ὅτι Φράγκος ὑπάρχεις,
»διατὶ ἔχεις τὴν ἀλαζονείαν, ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ Φράγκοι·
»ἐπεὶ τοὺς Φράγκους πάντοτε ἡ ἀλαζονεία τοὺς χάνει
»καὶ φέρνει τους ᾽ς ἀπώλειαν ἀπὸ τοὺς λογισμούς τους,
»ὡσὰν σὲ ἤφερεν κ᾽ ἐσὲν ἐνταῦτα ἡ ἀλαζονεία σου,
»καὶ ἦλθες εἰς τὰς χεῖρας μου ἐδῶ εἰς τὴν φυλακήν μου.
»Καὶ λέγεις καὶ λογίζεσαι ἐκ τὴν ἀλαζονείαν σου
»νὰ ἔβγῃς ἀπὸ τὰς χεῖρας μου κι ἀπὸ τὴν φυλακήν μου.
»Διοῦ σὲ ὀμνύω, ὡς βασιλεύς, καὶ κράτει το εἰς ἀλήθειαν,
»ὅτι ποτέ σου ἀπ᾽ ἐδῶ νὰ μὴ ἔβγῃς διὰ δηνάρια,
»νὰ πουληθῇς διὰ χρήματα, νὰ ἐξέβῃς διὰ λογάριν».
[§ 316] Ὥρισε εὐθέως ὁ βασιλεας κι ἁρπάξαν τον ἀπέκει,
ἐκεῖ τὸν ἐδιαβάσασιν στὴν φυλακὴν ὅπου ἦτον,
καθὼς ἀκοῦστε τὰ λαλῶ καὶ τὰ σᾶς ἀφηγοῦμαι.
Τὸ ἀκούσει γὰρ τὸν βασιλέαν, ὅσοι ἔστηκαν ἐμπρός του
οἱ Βάραγγοι γὰρ κ᾽ οἱ Ρωμαῖοι, ὅπου τὸν ἐφυλάγαν,
ἁρπάξασιν τὸν πρίγκιπα ὡσὰν μὲ ἀλαζονείαν
κ᾽ ἐκεῖ τὸν ἐδιαβάσασιν στὴν φυλακὴν ὅπου ἦτον.
Τρεῖς χρόνους ἔποικεν ἐκεῖ μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς του
βιαζόμενος ν᾽ ἀγοραστῇ μὲ χρήματα ὑπερπύρων.
[§ 317] Κι ἀφῶν εἶδεν κ᾽ ἐγνώρισεν ἐκεῖνος κ᾽οἱ ἐδικοί του

4299. Παραλείπεται ὁ στίχος. 4300. εἴ τα κι᾽ οὐδὲν σε φαίνεται τοῦτο διὰ νὰ ποίσῃς 1. καὶ ποῖσε ὡς κελεύεις». 2.᾽Ηκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεγάλως ἐθυμώθην 3. μετὰ θυμὸν μεγάλον· 5.ἐπεὶ ἔχεις τὴν ἀλαζονείαν ὡς τὴν ἔχουν οἱ Φράγκοι 6. διὸ τοὺς Φράγκους 7. ἀπὲ τὸν λογισμόν τους, 8. ὡσὰν κ᾽ ἐσέναν ἤφερεν ἐδῶ 10—11. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 12. Κ᾽ἐγὼ σὲ ὀμνύω 13. μὴ ἐβγῇς ἐδῶθεν διὰ δηνέρια 14. νὰ ἐβγῇς διὰ λογάριν 15. Ὅρισε εὐτὺς ὁ β. κι ἁρπάξα τον ἐκεῖθεν, 17. Παραλείπεται ὁ στίχος. 18. Τὸ ἀκούσουσιν τὸν βασιλεῦ 19. οἱ Φράγκοι γαρ καὶ οἱ Ρ. 21. Παραλείπεται ὁ στίχος. 23. μ᾽ ὑπέρπυρα καὶ λογάριν

4324 ἑξ. Ἡ ἀνάκτησις τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπεθάρρυνε τελείως τὸν πρίγκιπα Γουλιέλμον καὶ τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν του ἀντὶ πάσης θυσίας. Οὕτω, κατὰ τοὺς βυζ. ἱστορικούς, ὁ πρίγκιψ ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ, ὄχι μόνον τὰ τρία κάστρα Μονεμβασίας, Μαΐνης καὶ Μυστρᾶ, ἀλλ᾽ ἀκόμη καὶ τὸ Γεράκι, «καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν Κινστέρναν θέμα», ἀνεγνώριζε δὲ ἑαυτὸν δοῦλον τοῦ βασιλέως καὶ ἐλάμβανε τὸν τίτλον τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου. (Παχυμέρης). Πρβλ. Zakythinos, Le Despotat grec, σ. 15—25, ὡς καὶ Δραγ. σ. 140—148.

ὅτι ποτὲ διὰ ὑπέρπυρα, οὔτε γὰρ διὰ λογάριν
οὐδὲν τὸν ἐλευτέρωναν νὰ ἐβγῇ κ᾽ τὴν φυλακήν του,
μὲ τὴν βουλὴν καὶ θέλημα τοῦ ἀφέντου τῆς Καρυταίνου
καὶ τῶν ἀλλῶν φλαμουραρίων, ἐσυμβιβάστην οὕτως·
νὰ δώσῃ γὰρ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἐλευτερίαν τους,
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας καὶ τῆς μεγάλης Μαΐνης,
τὸ τρίτον κι ὀμορφότερον τοῦ Μυζηθρᾶ τὸ κάστρον,
εἰς τρόπον γὰρ καὶ συμφωνίαν νὰ ἔβγῃ μὲ τὸν λαόν του,
μὲ ὅ ους κι ἂν ἦσαν μετ᾽ αὐτόν, μικρούς τε καὶ μεγάλους,
Κι ὅσον ἀπεκατέστησαν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες,
ἐγράφως τὲς ἐποίκασιν κι ὠμόσασιν εἰς αὗτες.
Ὁ βασιλεὺς εἶχεν υἱὸν μειράκιον νὰ βαφτίσῃ·
τὸν πρίγκιπαν ἐζήτησε κ᾽ ἐποῖκαν συντεκνίαν.
Στὲς συμφωνίες ὅπου ἔποικαν ἦτον κ᾽ ἐτοῦτο μέσα·
ποτὲ μάχην νὰ μὴ ἔχουσιν, ἀγάπην νὰ κρατοῦσιν·
κι ἂν ἔλθῃ ἐνάντιον τίποτε τινὸς ἀπὸ τοὺς δύο,
νὰ τὸν μαδίζῃ γὰρ τινὰς καὶ μάχην νὰ τοῦ κάμνῃ,
νὰ τοῦ βοηθῇ ὁ ἕτερος μὲ ὅλην του τὴν οὐσίαν.
[§ 318] Κι ἀφότου ἀπεκατέστησαν ἐτοῦτα ὅπου σᾶς λέγω,
τὸν ἀφέντη τῆς Καρύταινας ἐδιόρθωσαν ἀλλήλως
ὁ πρίγκιπας κ᾽ οἱ ἕτεροι ὅπου ἦσαν μετ᾽ ἐκεῖνον,
νὰ ἀπέλθῃ γὰρ εἰς τὸν Μορέαν σωματικῶς ἀτός του,
τὰ κάστρη ὅπου σᾶς γράφω ἐδῶ νὰ τὰ ἔχῃ παραδώσει
τοῦ βασιλέως παιδόπουλα ὅπου ἤφερεν μετ᾽ αὖτον.
[§ 319] Ἐτοῦτες γὰρ τὲς συμφωνίες ὅπου σᾶς ἀφηγοῦμαι
ἐποίησε ἐτότε ὁ πρίγκιπας μὲ τὴν βουλὴν ὅπου εἶχεν,
εἰς τέτοιον τρόπον καὶ σκοπὸν καὶ λογισμὸν τὸ ἐποῖκεν,
ὅτι μεθ᾽ ὅτου θέλει ἐβγῇ ἐκεῖ ἐκ τὴν φυλακήν του,
ἤθελεν πράξει τίποτε μὲ τρόπον καὶ μὲ τέχνην,
τὰ κάστρη ἐκεῖνα ὅπου ἔδιδε, πάλε νὰ τὰ κερδίσῃ·
ἐπεὶ ἀφότου οὐκ ἴσχυσεν μὲ τίποτε ἄλλον τρόπον
νὰ ἐξέβῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἐκεῖνος κ᾽ οἱ ἐδικοί του,
οἱ ὅρκοι ἐκεῖνοι ὅπου ἔποικαν στὴν φυλακὴν ὅπου ἦτον

4325. οὔτε διὰ λογάριν 26. οὐδὲν τοὺς δίδει ἐλευθερίαν ᾽κ τὴν φ. νὰ ἔβγουν, 28. φλαμουριαρίων 29. νὰ δώσουσιν τοῦ β. 30. καὶ τῆς παλαιᾶς Μάνης 31. ἐμορφότερον τοῦ Μεζηθρᾶ τὸ κάστρο 32. με τρόπον 35. ὡσαύτως. 38. τὲς ἔποικαν ἦτον 40. τινὸς ἀπὲ τοὺς δύο. 42. νὰ τὸν βοηθᾷ... τὴν δύναμιν του. 43. ἐκατέστησαν 46. τοῦ νὰ ἀπέλθῃ στὸν Μορέαν 48. τοῦ β. παιδόπουλου, τὸ ἔφερνεν 49. Ἐτοῦτες δέ τες σ. 50. ἐποίησεν ὁ π... βουλήν, τὴν εἶχεν, 51. εἰς τοιοῦτον τρόπον 52. ὅτι ἀφῶν θέλει ἐβγῇ ᾽κ τὴν φυλακὴν που ἦτον, 54. τὰ κάστρη, αὐτά, τὰ ἔδιδε, πάλιν νὰ τὰ κερδίσῃ· 55. ἀφῶν οὐδὲν ἐμπόρεσεν 56. νὰ ἐξεβῇ ᾽κ τήν φ. αὐτὸς 57. τοὺς ὅρκους ὅπου ἔποικεν

τίποτε οὐδὲν τὸν ἔβλαβαν νὰ τὸν κρατοῦν διὰ ἀφιόρκον,
καθὼς τὸ ὁρίζει ἡ ἐκκλησία κ' οἱ φρόνιμοι τὸ λέγουν.
[§ 320] Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὁ ἐξάκουστος ἐκεῖνος,
ἀπὸ τὴν Πόλη ἐξέβηκεν μὲ αὐτοὺς τοῦ βασιλέως,
ὅπου τοὺς ἀποστέλνασιν τὰ κάστρη νὰ παραλάβουν.
Ἐκ τὴν στερέαν ἀπήλθασιν ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν,
ἐπέρασαν ἐκ τὴν Βλαχίαν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Θήβαν,
κ' ηὗραν ἐκεῖ ὅτι εἶχε ἐλθεῖ ἐτότε ὁ Μέγας Κύρης
ἐκ τὸ ρηγᾶτο τῆς Φραγκίας—ὅπου τὸν εἶχεν στείλει,
καθὼς τὸ ἀκούσετε ἐδῶ, ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος—
μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀξίαν ποῦ τοῦ ἔδωκεν ὁ ρῆγας
νὰ τὸν λαλοῦν καὶ λέγουσιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Δοῦκας.
[§ 321] Κι ὡς εἶδεν ὁ Δοῦκας ὅτι ἦλθε ἐκεῖ ἐκεῖνος ὁ γαμπρός του
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα,
χαρὰν μεγάλην ἔποικεν ὡς ἀδελφός του ποῦ ἦτον.
Κι ἀφότου τὸν ἐρώτησε κ' ἐπληροφόρησέ τον
τὸ πῶς ἐσυμβιβάστηκεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
νὰ ἐξέβῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ βασιλέως, νὰ δώσῃ
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας καὶ τῆς μεγάλης Μάϊνης,
ὡσαύτως καὶ τοῦ Μηζηθρᾶ νὰ τὰ ἔχῃ ὁ βασιλέας,
μεγάλως τὸ ἐβλαστήμησεν, εἰς σφόδρα τὸ ἐλυπήθη.
Στριγγὴν φωνὴν ἐλάλησεν καὶ φανερὰ τὸν εἶπεν,
ὅτι διὰ τρόπον τίποτε ἐτοῦτο οὐδὲν τοῦ ἀρέσει,
νὰ παραλάβῃ ὁ βασιλέας ἐκεῖνα τὰ τρία κάστρη·
διατὶ εἶχεν γὰρ ὁ βασιλέας τότε μεγάλον κράτος
καὶ τῆς θαλάσσης καὶ στερέας εἶχεν στείλει φουσσᾶτα
κ' ἐβγάλει μας ἐκ τὸν Μορέαν κ' ἐπάρει τον ἐκεῖνος.
[§ 322] Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἐστάθη μὲ τὸν Δοῦκαν·
μίαν ἐβδομάδα ἔποικαν ἐκεῖσε εἰς τὴν Θήβαν

4358. τίποτε δὲν τὸν ἔβλαβαν νὰ τὸν κρατοῦσι φιόρκον 59. ὡσὰν τὸ ὁρίζει 61. ἀπὲ τὴν Π. 62. τὰ κάστρη νὰ τοὺς δώσουν. 63. ἤλθασιν, τὴν Ρωμανίαν περνοῦσιν. 64 ἐσώσασιν εἰς τὴν Βλ. κ' ἐσῶσαν εἰς τὴν Θ. 65. ὅπου εἶχεν ἐλθεῖ 66. ἀπὲ τὸν ρῆγαν Φράντσας τε 67. καθὼς τὸ ἠκούσετε 68. μετὰ ἀξίαν καὶ τιμὴν τὴν τοῦ ἔδωκεν 70. Ὡς τὸν εἶδεν ὅτι ἔσωσεν ὁ Δ. τὸν γαμπρόν του 72. ὡς ἀδελφὸς ὅπου ἦτον 73. Κι' ἀφόντου... καὶ ἐπληροφορήθη 75. ἐκ τὴν φυλακὴν 76. καὶ τῆς μεγάλης Μάνης, 77. καὶ τὸν Μεζηθρᾶν 78. καὶ οὗτος, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἐλυπήθη. 79. Καὶ οὕτως τὸν ἐλάλησεν καὶ φανερὰ 80. τρόπον τίποτεν τοῦτο 81. αὐτὰ τὰ τρία 82. τὸ ὅτι εἶχε ὁ β. ἐτότε μέγαν κ. 83. φουσσᾶτα διὰ νὰ στείλῃ 84. Μορέαν, αὐτὸς νὰ τὸν ἐπάρῃ

4372. Ὁ Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Guy Δελαρὸς ἦτο πενθερὸς τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης καὶ οὐχὶ γυναικάδελφος. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 3236 ἑξ.).

ὅπου ἐπαραδιαβάζασιν, χαρὰν μεγάλην εἶχαν
ὡς ἄνθρωποι ὅπου εἴχασιν ἐπιθυμίαν μεγάλην
νὰ ἰδῇ ὁ εἷς τὸν ἕτερον καὶ νὰ χαροῦν ἀλλήλως.
[§ 323] Καὶ μετὰ ταῦτα ἐμίσσεψαν ἀμφότεροι οἱ δύο.
Ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἐπέρασαν καὶ ἦλθαν εἰς τὸ Νίκλι·
ἐκεῖ ηὗραν τὴν πριγκίπισσαν μὲ τὲς κυρᾶδες ὅλες
ὅλης τῆς Πελοπόνεσσος, τὸν λέγουσιν Μορέαν,
ὅπου εἶχαν ποιήσει σώρεψιν νὰ ἐπάρουν τὴν βουλήν τους
διὰ τὰ μαντᾶτα ὅπου ἤκουσαν τῶν τρίων κάστρων ἐκείνων,,
ὅπου ἔδιδεν ὁ πρίγκιπας τοῦ βασιλέως ἐτότε
διὰ νὰ ἐβγῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἐκεῖνος κι' ὁ λαός του
οἱ ἅπαντες ὅλοι τοῦ Μορέως, οἱ φλαμουριάροι ὅλοι
κ' οἱ καβαλλάροι μετ' αὐτοὺς ποῦ ἦσαν ἐκεῖ στὴν Πόλιν.
Διὰ τοῦτο ἦσαν οἱ ἀρχόντισσες ἐκείνων οἱ γυναῖκες
ἐκεῖ μὲ τὴν πριγκίπ σσαν στὸ κάστρο τοῦ Ἀμυκλίου
κ' ἐκάμνασιν τὸ παρλαμᾶ κ' ἐπαῖρναν τὴν βουλήν τους·
κι οὐκ εἴχασιν ἄλλους τινὲς ἄντρες ἐκεῖ μετ' αὖτες,
μόνον καὶ τὸν μισὶρ Λινὰρτ ὅπου ἦτον λογοθέτης
καὶ τὸν μισὶρ Πιέρη ντὲ Βὰς τὸν φρόνιμον ἐκεῖνον,
(3080) ὅπου ἦτο ὁ φρονιμώτατος ὅλου τοῦ Πριγκιπάτου.
Αὐτεῖνοι οἱ δύο εὑρέθησαν στὸ παρλαμᾶ ἐκεῖνο.
[§ 324] Κι ἀφ ότου ἀπεσώσασιν ἐκεῖνοι οἱ δύο ἀφέντες,
ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν κι ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
ἐκεῖ στὴν χώραν τοῦ Νικλίου εὐθέως ἐκατουνέψαν

4387. καὶ ἐπαραδιάβαζαν, χάρες μεγάλες 88. ἐπεθυμίαν μεγάλην 90. Μετὰ ταῦτα ἐδιέβησαν 91. Ἐκ τὴν Κ... καὶ ἦλθον εἰς τὸ Νίκλιν· 92. μὲ ὅλες τὲς κυράδες 93. Πελοπόννησος 94. εἶχαν ποίσει σύναξιν 95. εἰς τὰ μαντᾶτα, τὰ ἤκουσαν 96. ὁ μπρίγκιπας τότε τοῦ βασιλέως 97. νὰ ἐβγῇ ἐκ τὴν φ. αὐτὸς 98. οἱ πάντες ὅλοι τοῦ Μ. στὴν φυλακὴν ὅσοι ἦσαν. 99. Παραλείπεται ὁ στίχος. 4400. Διοῦ ἦσαν οἱ ἀρχόντισσες ἐκεῖνες 1. εἰς τοῦ Νικλίου τὸ κάστρον 2. καὶ λόγους ἐκατήφερναν κ' ἐπαίρνασιν β. τους· 3. καὶ ἄντρες γὰρ οὐκ εἴχασι νὰ εἶναι ἐκεῖ 4. μόνον καὶ τὸν μισὲρ Λ. 5. τὸν μισὲρ Πιέρον ντὲ Τεβᾶς 6. ὅπου ἦτον φρονιμώτερος 7. εἰς τὴν βουλὴν ἐκείνην. 9. ὁ δοῦκας δὲ τῶν Α.

4392 ἑξ. Ἡ συνέλευσις τῶν κυράδων δικαιολογεῖται, κυρίως, λόγῳ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν Μορέᾳ δὲν ἴσχυε ὁ λεγόμενος Σάλιος νόμος, (loi Salique), δυνάμει τοῦ ὁποίου ἀπεκλείοντο αἱ γυναῖκες τῶν κληρ. δικαιωμάτων ἐπὶ τοῦ πατρογονικοῦ ἐδάφους. Περὶ τῆς συνελεύσεως αὐτῆς ὑπάρχει καὶ ἰδία μελέτη τοῦ marquis Terrier de Loray: Un parlement de dames au XIIIe siècle ἐν Ἐπετ. Acad. des Sciences Belles-Lettres et Arts de Besançon 1880, σ. 205—201. Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς καὶ ἐν Ἀδαμ. Σ. 589, 631 καὶ 632, Μίλλερ Ἱστ. Φραγκ. Α' 84, 169, τοῦ αὐτοῦ: Ἡ Φραγκικὴ κοινωνία, μονογρ. Σ. 17, Γρηγοροβ. Ἱστ. Ἀθηνῶν Α', 476.

κι ἀπαυτου ὁλόρθα ἐδιάβησαν νὰ ἰδοῦσιν τὲς κυρᾶδες
ποῦ ἦσαν μὲ τὴν πριγκίπισσαν ὅλες εἰς τὸ παλάτι.
Τὸ ἰδεῖ τους ἡ πριγκίπισσα γλυκέα τοὺς χαιρετίζει·
ἄρξετον τοῦ νὰ ἐρωτᾷ τοῦ ἀφέντη Καρυταίνου
τὸ πῶς ἦτον ὁ πρίγκιπας μετὰ τοὺς ἐδικούς του
στὴν φυλακὴν γὰρ τῆς Πολέου, τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποιῆσαν
νὰ ἐβγοῦσιν ἐκ τὴν φυλακήν, νὰ ἐλθοῦν στὰ ἐδικά τους.
῾Ο ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἄρξετον νὰ ἀφηγᾶται
τὸ πῶς ἐβιάστη ὁ πρίγκιπας κι ὅλοι του οἱ φλαμουριάροι
νὰ ἐξέβουν ἐκ τὴν φυλακὴν νὰ δώσουσιν λογάριν·
κι ὁ βασιλέας τοὺς ὤμοσεν ἀπάνω εἰς τὴν ψυχήν του·
ποτὲ νὰ μὴ ἔβγουν ἀπ᾽ ἐκεῖ διὰ δῶρα λογαρίου.
Κ᾽ ἐκεῖνοι βιαζόμενοι νὰ ἔβγουν ᾽κ τὴν φυλακὴν του
ἰσιάστησαν καὶ δίδουν του τὰ τρία κάστρη καὶ μόνον,
τὸ κάστρον τῆς Μονοβασίας καὶ τῆς μεγάλης Μάϊνης,
(3100) ὡσαύτως καὶ τοῦ Μυζηθρᾶ νὰ τὰ ἔχῃ ἐδικά του·
ἀγάπη ἐποίησαν δυνατὴν καὶ συντεκνίαν ὁμοίως,
μὲ ὅρκους ἀφιρώσασιν ποτὲ μάχην μὴ κάμουν.
[§ 325] ᾽Ενταῦτα ἀπεκρίθηκεν ἀτός του ὁ Μέγας Κύρης
καὶ λέγει τῆς πριγκίπισσας κι ὁλῶν τῶν ἀρχιερέων
ὅπου ἦσαν εἰς τὸ παρλαμᾶ ἐκεῖνο ὅπου σᾶς λέγω·
«᾽Αλήθεια ἔνι, ὡς τὸ ἐξεύρουσιν μικροί τε καὶ μεγάλοι,
»τὸ πῶς ἐσκανταλίστηκα μὲ τὸν ἐμὸν ἀφέντην
»τὸν πρίγκιπα, διατὶ ἔλεγα μὲ ἄδικον μὲ ἐζήτει
»ἄνθρωπος λίζιος νὰ γενῶ καὶ νὰ κρατῶ ἀπ᾽ αὖτον
»τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἔχω ἰγονικόν μου.
»῎Αρματα γὰρ ἐβάσταξα μὲ αὐτὸν νὰ πολεμήσω.
»᾽Αλλὰ ὕστερον ἐγνώρισα ὅτι ἔσφαλα πρὸς αὖτον
»κ᾽ ἐποίησα τὴν ἀνταμοιβὴν ὡς τὸ ὥρισεν ἀτός του.
»᾽Εν τούτῳ ἂν τύχῃ νὰ θαρροῦν τινὲς, ὅτι κακεύω
»τοῦ ἀφέντου μου τοῦ πρίγκιπος διὰ ἐτοῦτο ὅπου σᾶς λέγω

4411. ᾽Απαύτου ἐδιέβησαν 14. καὶ ἄρξετον νὰ ἐρωτᾷ 16. στὴν φυλακὴν τῆς Πόλεως, καὶ τί πρᾶξιν 17. νὰ ἔβγουν ἐκ τὴν φ. . . στὰ δικά τους 18. ἄρξετο νὰ τοὺς λέγῃ 19. πῶς ἐβιάστη 20. νὰ ἔβγουν ἀπὲ τὴν φ. 24. τὰ τρία κάστρη μόνον, 25. μεγάλης Μάνης 26. Μεζηθρᾶ νὰ ἔχῃ ἐδικά του 28. μάχη ποτὲ μὴ ἔχουν. 29. αὐτὸς ὁ Μέγας Κύρης 30. πριγκίπισσας κι ὅσων ἐκεῖ ἦσαν 31. Παραλείπεται ὁ στίχος. 32. ᾽Αλήθεια ἔν τὸ ξεύρουσιν 34. καὶ ἔλεγα μὲ ἄδικον με ἐζήτα 35. λίζιος του διὰ νὰ γενῶ 36. που ἔχω γονικόν μου, 37. καὶ ἄρματα ἐβασταζα καὶ ἐπολέμησά τον. 39. κ᾽ ἔποικα 40. Εἰς τοῦτο 41. τοῦ πρίγκιπα δι᾽ αὐτὸ

4432 ἑξ. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στίχ. 3173 ἑξ. καὶ στίχ. 3173—3463.

»ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν τὸ λαλῶ, κρατεῖτε το ἀπὸ ἐμέναν·
»ὅτι ἂν ἐπάρῃ ὁ βασιλέας αὐτὰ τὰ τρία κάστρη,
»τοὺς ὅρκους ὅπου ὤμοσεν οὐδὲν τοὺς θέλει στέρξει·
»τόσα φουσσᾶτα καὶ λαὸν μᾶς θέλει ἐδῶ ἀποστείλει
»ὅπου μᾶς θέλουν ἀπ' ἐδῶ ἐβγάλει κι ἀκληρήσει.
»Λοιπὸν διὰ νὰ ἐγνωρίσετε τὴν πιστοσύνην ποῦ ἔχω,
»λέγω καὶ ἀφιρώνω το ἐτοῦτο νὰ ποιήσω·
»ἐγὼ νὰ ἐμπῶ εἰς φυλακήν, κι ὁ πρίγκιπας ἂς ἔβγῃ·
»εἴτε ἔνι διὰ ἐξαγόρασιν διὰ χρήματα ὑπερπύρων,
»νὰ βάλω ἐγὼ τὸν τόπον μου σημάδι διὰ δηνέρια
»κι ἂς πληρωθῇ ἡ ἐξαγόρασις τοῦ ἀφέντου μου τοῦ λίζιου».
[§ 326] Ἐνταῦτα ἐσηκώθηκεν ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου
καὶ λέγει τῆς πριγκίπισσας ὀμπρὸς στὸν Μέγαν Κύρην·
»Κυρά μου, ἐτοῦτο ὅπου λαλεῖ ἐδῶ ὁ Μέγας Κύρης,
»ὅλα τὰ ἐλαλήσαμεν ἐκεῖ στὴν φυλακήν μας,
»τοὺς τρόπους καὶ τοὺς κίντυνους ὅπου ἠμποροῦν νὰ ἔλθουν.
»Ἀλλὰ διατὶ εἴδαμε ἀφιρὸν τοῦ βασιλέως τὸ πεῖσμα,
»εἴπαμεν οὕτως ἑνομοῦ κ' ἐσυμβιβάσαμέ το·
»τὸ κάστρο τῆς Μονοβασίας, τὸ ἐξεύρουσιν οἱ πάντες,
»ὁ ἀφέντης μας ὁ πρίγκιπας τὸ ἐκέρδισεν ἀτός του·
»τὴν Μάϊνην καὶ τὸν Μυζηθρᾶ, ἐκεῖνος γὰρ τὰ ἐποιῆσεν,
»κ' ἤθελεν εἶσται ἁμαρτία, κατηγορία μεγάλη,
»ν' ἀπόθανεν εἰς φυλακὴν ἐκεῖνος κ' οἱ ἐδικοί του
»διὰ κάστρη ὅπου ἔχτισεν κ' ἐκέρδισεν ἀτός του.
»Ἀλλ' ἂς ἔβγῃ 'κ τὸν πειρασμὸν τῆς φυλακῆς ὅπου ἔνι,
»καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς τοῦ θέλει γὰρ βοηθήσει
»νὰ ἐπάρῃ γὰρ τὰ κάστρη του, νὰ τὰ ἔχῃ ὡς ἐδικά του.
»Ἐν τούτῳ λέγω πρὸς ἐσᾶς, κρατεῖτε το ἀπὸ ἐμέναν·
»ὅτι διὰ ἄνθρωπον τινὰν ὅπου ἔνι εἰς τὸν κόσμον,
»οὔτε διὰ λόγια κι ἀφορμήν, τὰ λέγει πᾶσα ἕνας,

4442. κρατεῖτε ἀπὸ μένα· 43. ὁ βασιλεὺς 45. καὶ λαὸν ἐδῶ θέλει ἀποστείλει 46. καὶ ἀπ' ἐδῶ μᾶς θέλουσιν διώξει κι ἀκληρήσει. 47. νὰ ἐγνωρίσετε τὴν πίστιν ὅπου ἔχω· 49. ἐγὼ ἐμπῶ στὴν φυλακὴν κι' ὁ πρίγκιπας νὰ ἔβγῃ 50. εἴτ' εἶναι διὰ χρήματα διὰ χρείαν ὑπερπύρων 51. σημάδι διὰ λογάριν 52. ἡ ἀγορὰ 54. ἐμπρὸς 55. που σὲ λαλεῖ 56. ὅλα τὰ ἐσυντύχαμεν 57. τοὺς τρόπους καὶ τὰ κίντυνα τὰ ἠμποροῦν 58. εἴδαμε τόσα ἀφιρὸν 60. ἠξεύρουν το οἱ πάντες 61. ὁ ἀφέντη μας 62. τῆς Μάνης μὲ τὸν Μεζυθρᾶ ἔχτισέν τα ἐκεῖνος 4463. καὶ ἤθελεν 64. νὰ ἀπόθανεν εἰς φ. αὐτὸς 65. τὰ ἐκέρδισεν καὶ ἔχτισε ἐκεῖνος. 66. Ἂς ἔβγῃ ἐκ τὴν φυλακήν, τὸν πειρασμόν, τὸν ἔχει, 67. τοῦ θέλει βοηθήσει 68. νὰ λάβῃ καὶ τὰ κ. του νὰ ἔνι ἐδικά του 70. ὅπου εἶναι εἰς τὸν κ. 71. οὐδὲ διὰ λόγους κι ἀφορμές, τὲς ἔχει

»νὰ ἀφήκω τὸν ἀφέντη μου ᾽ς φυλακὴ νὰ ἀποθάνῃ.
»Τὸν ὁρισμὸν ὅπου ὥρισεν θέλω νὰ τὸν πληρώσω,
»νὰ δώσω γὰρ τὰ κάστρη του νὰ ἐβγῇ ᾽κ τὸ πιλατήριον,
»κι ἀφῶν ἐβγῇ ᾽κ τὴν φυλακὴν ὁ Θεὸς ἂς τοῦ βοηθήσῃ».
[§ 327] Κι ἀπαύτου ἐμετασύντυχεν ἀτός του ὁ Μέγας Κύρης
τοῦ ἀφέντου τῆς Καρύταινας, οὕτως τοῦ ἀπεκρίθη·
«Μὰ τὸν Χριστόν, καλὲ ἀδελφέ, μὲ ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω,
»ἂν τὸ ἔμαθεν ὁ βασιλέας κι ἂν τὸ ἐπληροφορέθη,
»τὸ πῶς οὐδὲν τοῦ δίδομεν τὰ κάστρη ὅπου γυρεύει,
»οὐδὲν χρήζει τὸν πρίγκιπα μὲ τὸ ἅλας νὰ τὸν φάγῃ,
»ἀλλὰ νὰ ἐπάρῃ ὑπέρπυρα νὰ τὸν ἐλευτερώσῃ.
»Καὶ πάλιν λέγω πρὸς ἐσέ, καὶ κράτει το, ὡς τὸ θέλεις,
»ὅτι, ἂν ἐσκόπα ὁ πρίγκιπας τὸ τί ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ,
»κάλλιον ἦτον νὰ ἀπόθανεν ἐκεῖνος μοναχός του
»παρὰ νὰ χάσουν οἱ λοιποὶ οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως
»τὰ ἰγονικὰ ποῦ ἐκέρδισαν μὲ κόπον οἱ γονεῖς τους,
»ὡσὰν τὸ ἔποικεν ὁ Χριστός, τὸν θάνατον ἐγεύτη
»διὰ νὰ λυτρώσῃ τὰς ψυχὰς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων
»ἐκ τῆς αἰωνίου κολάσεως, ὅπου ὑπαγαίναν ὅλοι.
»Ἕνας κάλλιον ν᾽ ἀπόθανε παρὰ χίλιοι διὰ ἐκεῖνον.
»Ἐγὼ ἐξεφορτώνομαι καὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν,
»κ᾽ ἐσύ, ἀδελφέ μου, ποῖσε το ἐκεῖνο ὅπου σὲ ὡρίσαν».
[§ 328] Ἀφότου γὰρ ἐπλήρωσε τὸ παρλαμᾶν ἐκεῖνο,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ποῦ ἐβάστα τὰ σημάδια.
τὰ ἔδωκεν ὁ πρίγκιπας νὰ δώσῃ τῶν καστελλάνων,

4472. κι ἀφήσω... στὴν φ. νὰ ἔναι· 73. τὸν ὁρισμόν, τὸν ὥρισε θέλω νὰ τὸν πληρώσω, 74. κάστρη του ᾽κ τὸν πειρασμὸν νὰ ἔβγῃ 75. Παραλείπεται ὁ στίχος 76. Ἀπάυτου... πάλιν ὁ Μ.Κ. 78. ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω 79. ὁ βασιλεὺς νὰ τὸ ἐπληροφορέθη, 80. τὰ δίδομε... τὰ γυρεύει, 81. μὲ ἅλας νὰ τόνε φάγῃ, 83. ὡς θέλεις 85. ἐκεῖνος μοναξός του 86. Παροῦ να χάσουν 87. τὰ γονικά, τὰ ἐκέρδισαν 88. ὡσὰν ἐποῖσε ὁ Χ. 90. ἐκ τὴν αἰώνιον κόλασιν που ὑπάγαιναν οἱ πάντες 91. Κάλλιον εἷς νὰ ἀπόθανεν παροῦ χίλιοι δι᾽ αὖτον. 93. ποιησον ἐκεῖνο τό σὲ ὡρίσαν. 94. την συντυχίαν ἐκεῖνος

4476. Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Δελαρὸς εἰς τὴν ἄποψίν του ὑποκρύπτει τὸ παλαιὸν μῖσος παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις του περὶ τοῦ ἐναντίου. (Πρβλ. στίχ. 4432 ἑξ. καὶ ταυτάριθμ. ὑποσημ.).

4481. Ἡ ἔκφρασις «μὲ τὸ ἅλας νὰ τὸν φάγῃ» ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ γαλλικὸν κείμενον, «Je suis certains que, quant li emperreor sauroit que nous ne voulons donner ces chastiaux pour sa raenchon, car il ne le mengera mie au sel, ains s'acordera pour monnoie» Γαλλ. Χρον. § 327).

4495 ἑξ. Τὰ σημάδια : (les commandemens et les seigniaux Γαλλ. Χρον. § 328), τὰς διαταγὰς καὶ τὰ συνθήματα.

4496 (—4535). Ὁ Κῶδιξ Κ παρουσιάζει κενὸν ἐκτάσεως ἑνὸς φύλλου, τὸ ὁποῖον ἀνεπληρώσαμεν ἐνταῦθα διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τοῦ κώδικος Π.

ἀπὲ τὸ Νίκλι ἐκίνησεν καὶ εἶχε μετ᾽ ἐκεῖνον
τοῦ βασιλέως τὸν ἄρχοντα, τὸν ἔστειλεν μετ᾽ αὖτον
τὰ κάστρη νὰ τοῦ δώσουσιν διὰ τὸν βασιλέαν·
ἐδιέβην εἰς τὸν Μιζηθρά, αὐτὸν ἐδῶκεν πρῶτον,
ἀπέκει τὴν Μονοβασίαν καὶ τρίτον δὲ τὴν Μάνην.
Καὶ ὅσον ἐπαρέδωκεν τὰ κάστρη ὅπου λέγω,
ἐπῆρε διὰ ὄψιδαν τοῦ βασιλέως νὰ δώσῃ
τὴν θυγατέρα ἐκεινοῦ τοῦ Μπάσαβα τοῦ ἀφέντου,
ὅπου ἦτον πρωτοστράτορας ὅλου τοῦ πριγκιπάτου,
μισὲρ Τζὰν τὸν ἐλέγασιν, ντὲ Νέουλη τὸ ἐπίκλη·
ὡσαύτως καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Τσάδρου γὰρ ἐκείνου,
ποῦ ἦτον μέγας κοντόσταυλος τοῦ πριγκιπάτου ὅλου·
αὐτὲς τὲς δύο ἐδιάβαζαν ὀψίδες εἰς τὴν Πόλιν
κ᾽ ἐξήβαλαν τὸν πρίγκιπα καὶ τοὺς καβαλλαρίους
καὶ ὅλους τοὺς φλαμουριαρίους μικρούς τε καὶ μεγάλους,
καὶ ἤλθασιν εἰς τὸν Μορέαν μετὰ χαρὲς μεγάλες.
[§ 329] *Ὡς ἦλθεν δὲ ὁ πρίγκιπας ἐτότε στὸν Μορέαν,*
καλὰ τὸν ἀποδέχτησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι.
Ὡς εἶχεν γὰρ ἐπεθυμίαν νὰ ἰδῇ καὶ νὰ γυρέψῃ
τὰ κάστρη καὶ τὲς χῶρες του ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα,
οὐδὲν ἠθέλησεν ποσῶς ἐκεῖσε νὰ ἀργήσῃ·
ἐπῆρε τοὺς καβαλλαρίους, ὅπου εἶχεν μετ᾽ ἐκεῖνον,
κ᾽ ὑπάγαινεν ἐβλέποντα τὰ κάστρη καὶ τὲς χῶρες
κι ὁλόρθα ἐδιάβηκεν στὴν Λακηδαιμονίαν.
Ὡσὰν ἠγάπα κ᾽ ἤθελεν νὰ ἰδῇ τὸν Μορέαν,
οὐδὲν ὑπῆγεν μοναξὸς ὡσὰν φτωχὸς στρατιώτης,
ἀλλ᾽ ἐδιέβη ὡς πρίγκιπας, καλὰ συντροφεμένος,
ἐκεῖ ὅπου τὸν ἀγαποῦν κ᾽ ἐπεθυμοῦσασίν τον.
Ἄλλοι ἔτρεχαν ὑπάγαιναν ἐκεῖ εἰς τὴν συντροφίαν,
ἄλλοι ἐβαστοῦσαν ἅρματα, ἄλλοι χωρὶς ἁρμάτων.
[§ 330] *Καὶ ὡς τοὺς εἶδαν οἱ Ρωμαῖοι, ποῦ ἦσαν τοῦ βασιλέως,*
ἐκεῖθεν ἐκ τὸν Μηζηθρὰν ἀπάνω ἀπὲ τὸ κάστρο,
ἐλόγισαν, ἐσκόπησαν ὅτι μάχην γυρεύουν
οἱ Φράγκοι γὰρ μετ᾽ ἐκεινοὺς ἤγουν δὲ τοὺς Ρωμαίους.
Τῶν ἀρχηγῶν ἐμήνυσαν τοῦ Μιλιγγοῦ τοῦ δρόγγου,

4503 ἑξ. Αἱ ὅμηροι ἦσαν ἡ Μαργαρίτα Πασσαβᾶ θυγάτηρ τοῦ πρωτοστράτορος τοῦ Μορέως Jean de Neuilly καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου Κοντοσταύλου, αὐθέντου Jean Chauderon. (Γαλλ. Χρον. § 328).

4513 ἑξ. Τὸ Ἀραγ. Χρον., (§ 309), προσθέτει ὅτι ὁ Πρίγκιψ ἦλθε δι᾽ Εὐρίπου, ὅπου τὸν ἐδέχθησαν μετὰ τιμῶν, κατόπιν δὲ ἐπέρασεν ἀπὸ τὰς Θήβας, ὅπου ὁ αὐθέντης τῶν Ἀθηνῶν τον ἐπεριποιήθη καὶ τὸν συνώδευσε τιμητικῶς μέχρι τοῦ Νικλίου.

συμβίβασιν ἐποίησαν καὶ ὅρκους ὑπωμόσαν
νὰ στέκουν διὰ τὸν βασιλέαν, νὰ ἀρνήσωνται τοὺς Φράγκους.
Μαντατοφόρους ἔστειλαν εἰς τὴν Μονοβασίαν
εἰς κάποιον Καντακουζηνὸν ὅπου ἦτον κεφαλή τους.
ἐγράψαν κι ἀφιρῶσαν τον κ' ἐπληροφόρεσάν τον
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ πρίγκιπας μὲ ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
τὴν μάχην ἐπεχείρησεν κατὰ τοῦ βασιλέως.
Κ' ἐκεῖνος γὰρ τὸ ἐπίστεψεν καὶ ξύλον ἀρματώνει·
μαντατοφόρους ἔστειλεν κι ἀπῆλθαν εἰς τὴν Πόλιν.
ἐκεῖσε εἰς τὸν βασιλέαν κ' ἐπληροφόρησάν τον
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
ἐπάτησε τὸν ὅρκον του καὶ ἄρχισε τὴν μάχην
ἐκεῖ στὴν Λακοδαιμονίαν, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅλα·
τοὺς τόπους γαρ τοῦ βασιλέως ἄρχισε νὰ κουρσεύῃ.
[§ 331] Ἀκούσων γὰρ ὁ βασιλέας ὁ μέγας Παλαιολόγος,
ἐπίστεψεν τὰ σὲ λαλῶ, τὰ τοῦ εἶχεν μηνύσει
ἀπέκει ἐκ τὴν Μονοβασίαν ἡ κεφαλὴ ὅπου εἶχεν.
Μεγάλως τὸ ἐθαυμάστηκεν κ' ἐβάρυνέ το σφόδρα
τὸ πῶς οὕτως καταγουργὶς ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
ἐπάτησε τὸν ὅρκον του ὅπου εἶχασιν μετ' αὐτον·
τὴν μάχην ἄρχασε ζεστὴν ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν.

4535. Κατακουζηνὸν 36. καὶ ἀφίρωσαν κ' ἐπληροφόρησάν τον 37. ἦλθε... με ὅλα τὰ φ. 38. ἐπιχείρησεν 39. Ἐκεῖνος τὸ ἐπίστεψεν καὶ ξύλο 40. ἔστειλε κι ἀπῆλθον 41. βασιλέα 42. Γουλιάμος 44. Λακιδαιμονίαν με ὅλα τὰ φ. 46. Ἠκούσας... βασιλεὺς 47. ἐπίστεψεν τὰ λόγια τους τὰ τοῦ εἴχανε 48. Παραλείπεται ὁ στίχος. 50. πρίγκιπας Γουλιάμος 51. που ὤμοσεν 52. ἄρχισεν... ἐκεῖ εἰς τὸν Μ.

4533. Περὶ τῆς συμφωνίας μὲ τοὺς Μελιγοὺς βλέπε ὑποσημ. στιχ. 4591 ἑξ.

4535. Ὁ Μιχαὴλ Κατακουζηνὸς οὗτος ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ πάππος του τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1347—1355, ὡς καὶ τοῦ Μανουὴλ Κατακουζηνοῦ, Δεσπότου τοῦ Μυστρᾶ, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ ὁποίου τὸ Ἑλλ. Δεσποτᾶτον τοῦ Μορέως εἶδεν ἐποχὴν εὐημερίας. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 4629, ὡς καὶ Zakythinos Despotat grec Σ. 94—118).

4546 ἑξ. Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἐπακόλουθα τῆς παρασπονδίας τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν αὕτη προεκάλεσεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τὰς προετοιμασίας αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπακολουθήσαντα πόλεμον παραπέμπομεν κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις μνημονευθὲν περισπούδαστον ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ζακυθινοῦ: Zakythinos, Le Despotat grec, καὶ δὴ εἰς τὸ περὶ τῶν πολέμων ἐναντίον τῶν Φράγκων κεφάλαιον (Σ. 25—77), ἔνθα καὶ πλουσιωτάτη βιβλιογραφία μετὰ παραπομπῶν καὶ πληροφοριῶν πολυτιμωτάτων. Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς καὶ Δραγ. (Σελ. 149—159: Τὰ μετὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου εἰς Μορέαν ἐπάνοδον τοῦ Αὐθέντου)

Ἐνταῦτα ἦλθεν στὴν Τουρκίαν κ' ἐρρόγεψε τοὺς Τούρκους·
χιλίους ἐρρόγεψε ἐκλεχτοὺς κι ἄλλους πεντεκοσίους,
καὶ ἦλθαν κι ἀνατολικοὶ κἂν ἄλλες δύο χιλιάδες.
Ἐξάδελφόν του ἐδιόρθωσεν καὶ κεφαλὴν τὸν θέτει
ἀπάνω εἰς ὅλους ἐκεινοὺς ὅπου μὲ ἀκούεις καὶ λέγω,
τὸν Μακρυνὸν τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.
[§ 332] Κράζει τον γὰρ καὶ ὁρίζει τον νὰ ἐπάρῃ τὰ φουσσᾶτα
ἐκεῖνα ὅπου τοῦ ἔδιδεν, νὰ ἀπέλθῃ στὸν Μορέαν
νὰ πολεμῇ καὶ μάχεται μετὰ τὸν σύντεκνόν του,
ἐκεῖνον ὅπου ἐλέγασιν τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον.
Ὁρίζει γὰρ καὶ εἶπε τον διὰ τίποτε λογάριν,
ὅπου νὰ χρήζῃ, μετ' αὐτὸ φουσσᾶτα νὰ ρογέψῃ,
νὰ εὐεργετήσῃ γὰρ τινὲς τοῦ νὰ προσφέρῃ εἰς αὗτον·
μὴ ἀκριβευτῇ, ὀκνήσῃ το, μὴ ὅλως τὸ ἀμελήσῃ,
ἀλλὰ ἂς βιαστῇ μὲ προθυμίαν τὸν τόπον νὰ κερδίσῃ·
«Ἐπεὶν ἀφῶν ὁ πρίγκιπας ἄρχισε γὰρ τὴν μάχην
»ὅπου ὑπωμόσαμεν οἱ δύο ἀγάπην νὰ κρατοῦμεν,
»ἐκεῖνος ἔχει τὴν ἁμαρτίαν, ἐκεῖνος καὶ τὸ ψέγος».
Χαρτία ἄγραφα τοῦ ἐβούλλωσε μὲ τὸ χρυσόβουλλόν του,
καὶ λέγει τοῦ οὕτως. «Μακρυνέ, ἔπαρέ τα μετά σε,
»κι ἂν κάμῃ χρεία προνοιάσματα ἢ εὐεργεσίες νὰ ποιήσῃς,
»πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ καθενὸς τὸ θέλεις εὕρει εἰς αὗτον,
»ὅριζε καὶ ἂς τοῦ γράφουσι εἰς αὗτα τὰ χαρτία».
Τοῦ Δρόγγου, τοῦ Γαρδαλεβοῦ, ὁμοίως τῆς Τσακωνίας

4553. Εἰς τὴν Τουρκίαν ἔστειλεν 54. χίλιους ἐπῆρεν. . . πεντακοσίους 55. ἦλθαν καὶ ἀνατολικοὶ 56. ὤρθωσεν. . . τὸν βάνει, 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. καὶ Μακρυνὸν τὸν ἔλεγαν 59. Λαλεῖ τον καὶ ὁρίζει 60. Ἐκεῖνα, τὰ τὸν ἔδειξεν, νὰ ὑπάγῃ 61. νὰ πολεμῇ, νὰ μάχεται 62. τὸν ἐλέγασι πρίγκιπα 63. Ὁρίζει δὲ καὶ λέγει τον. . . λογάρι, 65. Παραλείπεται ὁ στίχος. 66. ὅλως ἀμελήσῃ, 67. μὲ προθυμία 68. ἀρχίνησεν τὴν μάχην, 69. ὅπου ὠμόσαμεν 71. ἄγραφα ἐβούλλωσεν 72. καὶ λέγει οὕτως. . . ἔπαρέ τα μ' ἐσένα. 73. ἂν κάμνῃ χρεία 74. εἰς αὔτους 75. ὅριζε καὶ ἂς γράφουσιν 76. Τοῦ δρόγγου καὶ τοῦ Μελιγοῦ χρυσόβουλλον ἐποῖκεν

4556 ἑξ. Κατὰ τὸν Παχυμέρην, (Α', σ. 205—206), ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ παρακοιμωμένου Μακρυνοῦ, τοῦ Ἀλεξίου Φιλῆ καὶ ἄλλων. Ἡ πληροφορία αὐτὴ τοῦ Παχυμέρη φαίνεται πιθανωτέρα τῆς τοῦ Χρονικοῦ. Πρβλ. σχετικῶς καὶ ἐν Zacythinos: Le Despotat grec Σ. 33 καὶ ὑποσημ. 3, ὡς καὶ περὶ τῶν Μακρυνῶν, αὐτόθι, ὑποσημ. 2.

4576 ἑξ. Γαρδαλεβός. Καὶ σήμερον ἀκόμη σώζεται τὸ ὄνομα εἰς τὸ χωρίον Δραγαλεβὸς τοῦ Δήμου Τανίας τῆς Ἐπαρχίας Κυνουρίας, ἤτοι εἰς τὴν περιοχὴν Τσακωνίας καὶ πλησίον τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Περὶ Τσακωνίας πρβλ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 3167.

χρυσόβουλλον τοὺς ἤφερεν, ὅλοι νὰ εἶναι ἐγκουσάτοι,
ἄρματα νὰ βασταίνουσιν, δεσποτικὰ μὴ ποιήσουν.
Εἰς κάτεργα ἐσέβησαν, 'ς καράβια καὶ ταρέτες
καὶ τῆς θαλάσσης ἤλθασιν εἰς τὴν Μονοβασίαν.
[§ 333] Οὕτως ὡσὰν σὲ τὸ λαλῶ κι ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ἄρχισε ἡ μάχη στὸν Μορέαν νὰ μάχωνται οἱ δύο,
ὁ βασιλέας κι ὁ πρίγκιπας, ὅπου ἦσαν γὰρ συντέκνοι.
Κι ὡς ἔσωσεν ὁ Μακρυνὸς εἰς τὴν Μονοβασίαν,
ἐπέζεψεν 'ς τὰ κάτεργα ἐκεῖνος κι ὁ λαός του.
(3260) Ὁλόρθα εἰς Λακεδαιμονίαν ἦλθεν μὲ τὰ φουσσᾶτα·
ἐρώτησε τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχηγῶν, ὅπου ἦσαν
στὸν δρόγγον γὰρ τοῦ Μελιγοῦ, ὁμοίως τῆς Τσακωνίας,
ὁλῶν ἀπόστειλε γραφὰς ἀπὸ τὸν βασιλέαν,
ἄλλους ἔποικεν σεβαστούς, τοὺς πρώτους γὰρ τζαστᾶδες.
Τὰ Βάτικα ἐπροσκύνησαν, ὁμοίως κ' ἡ Τσακωνία·
ὁ δρόγγος γὰρ τοῦ Μελιγοῦ, τὸ μέρος τῆς Γιστέρνας,
ἐκεῖνοι ἐρροβόλεψαν μετὰ τὸν βασιλέα.

4577. νὰ ἔνι καὶ τῆς Τσακωνίας ἄρματα νὰ βαστάνουν. 78. Παραλείπεται ὁ στίχος. 79. ταρίτες, 81. Καὶ οὕτως γαρ ὡς τὸ λαλῶ καὶ ὡς τὸ ἀφ. 82. ἄρχισε μάχη εἰς τὸν Μ. 83. ὁ βασιλεὺς καὶ 85. καὶ ὁ λαός του 86. Ὀρθὰ εἰς τὴν Μονοβασίαν ἦλθε 87. ἠρώτησεν 88. εἰς τὸν δρόγγον τοῦ Μελιγγίου 89. ἀπέστειλεν γραφὰς ἀπὸ 90. Παραλείπεται ὁ στίχος. 92. ὁ δρόγγος γὰρ τοῦ Μελιγοῦ, ἐκεῖνοι ἐρροβελέψαν. 93. Παραλείπεται ὁ στίχος.

4579 ἑξ. Ὁ στρατὸς οὗτος ἐστάλη εἰς τὴν Μονεμβασίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1263 διὰ Γενουατικῶν πλοίων. Παραλλήλως ὁ βυζ. στόλος ὑπὸ τὸν Φιλανθρωπινόν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐλεηλάτησε τὰς Κυκλάδας, ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ κατέλαβε τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Λακωνίας. (Παχυμέρη Α' 205).

4591 ἑξ. Οἱ Μελιγοί, καίτοι σλαυόφωνοι ἦσαν, περιέργως, τελείως ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἔμειναν μέχρι τέλους πιστοὶ ὑπήκοοι του, παρέχοντες πράγματα διηνεκῶς εἰς τοὺς Φράγκους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπέκυπτον ἐξ ἀνάγκης. Περὶ Μελιγῶν βλέπε στίχ. 2992 ἑξ, 3008 ἑξ, πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 1718, 2985 ἑξ, 3021 ἑξ. καθὼς καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἁλώσεως τῆς Καλαμάτας ὑπὸ Σλαύων, ἐν Γαλλ. Χρον. § 693—754. Περὶ Γιστέρνας βλέπε ὑποσημ. στίχ. 3035 ἑξ, ὡς καὶ 4324 ἑξ. (Κινστέρνα). Κατὰ τὸν Γ. Παχυμέρην, (Α' 88), «Πᾶν τὸ περὶ τὴν Κινστέρναν θέμα, πολύ γε ὂν τὸ μῆκος καὶ πολλοῖς βρύον τοῖς ἀγαθοῖς», παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου εἰς τὸν βασιλέα, ὁμοῦ μετὰ τῶν κάστρων Μονεμβασίας, Μαΐνης καὶ Μυστρᾶ, καθὼς καὶ τοῦ Γερακίου. Βάτικα ὀνομάζεται ἡ περιφέρεια τοῦ δήμου Βοιῶν (ἐπαρχ. Ἐπιδ. Λιμηρᾶς, παρὰ τὸν Μαλέαν. Πρβλ. στιχ 2960). Περὶ Τσακωνίας βλέπε ὑποσημ. στίχ. 3167.

[§ 334] Κι ὡς ἔμαθεν ὁ πρίγκιπας ἐτοῦτα τὰ μαντᾶτα
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ Μακρυνὸς καὶ ἄρχασε τὴν μάχην,
τὲς χῶρες του ἐκούρσευεν κ' ἐζήμιωνε μεγάλως,
μαντατοφόρους ἔστειλε ἐκεῖ στὸν Μέγαν Κύρην,
στὸν Εὔριπον κ' εἰς τὰ νησία νὰ ἔλθουν οἱ φλαμουριάροι
μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἴχασιν διὰ νὰ τὸν συμμαχήσουν.
Κ' ἐκεῖνοι τοῦ ἐπαρήκουσαν κι οὐδὲν ἦλθαν ἐνταῦτα.
Ὁ πρίγκιπας ἐχόλιασεν μεγάλως πρὸς ἐκείνους.
[§ 335] Ἐπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του ὅπου εἶχεν στὸν Μορέαν
κ' ἦλθεν στὸ κάστρον τοῦ Νικλίου μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν.
Κι ὡς ἤκουσε καὶ ἔμαθεν τὸ πῶς ἐρροβολέψαν
ἡ Τσακωνία, τὰ Βάτικα, καὶ τῶν Σκλαβῶν ὁ δρόγγος,
οὐδὲν τοῦ ἐδόθη γὰρ βουλὴ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ πρὸς αὔτους,
διατὸ ἤσασιν πολὺς λαὸς κ' ἐκεῖνος εἶχε ὀλίγον.
Ἀλλὰ βουλὴν τοῦ ἐδώκασιν τὰ κάστρη νὰ γαρνίσῃ,
νὰ σωταρχίσῃ δυνατά, καλὰ νὰ τὰ ἀφιρώσῃ,
κι ἀτός του γὰρ σωματικῶς στὴν Κόρινθον ν' ἀπέλθῃ,

4595. καὶ ἄργισεν τὴν μάχην 96. καὶ ἐζημίωνέν τες, 97. ἔστειλεν ἐκεῖ 97. στὴν Εὔριπον, εἰς τὰ νησία νὰ ἔλθουν νὰ βοηθήσουν 99. μὲ τὰ φ. τὰ εἴχασι τοῦ νὰ τὸν συμμαχήσουν. 4600. Κι αὐτοὶ 2. ἐκεῖνα τοῦ Μορέως 3. καὶ εἰς τὸ Νίκλιν ἔσωσεν. . . τὸν εἶχεν. 4. ἐρροβελέψαν 6. οὐδὲν τοῦ ἔδωκε ἡ β. νὰ πάγῃ πρὸς ἐκείνους 7. διοῦ ἦταν... κι αὐτοὶ ἦσαν ὀλίγοι. 8. τοῦ ἔδωκαν

4594. Τὸ Ἀραγ. Χρον., (§ 312—331), παρεμβάλλει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο μίαν περίεργον, ὅσον καὶ ἐνδιαφέρουσαν διήγησιν περὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Καρυταίνης, οἵτινες παρέμενον πιστοὶ εἰς τὸν φράγκον αὐθέντην των καὶ χάρις εἰς τοὺς ὁποίους οὗτος ἐπροξένει εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα μεγάλην φθοράν. Διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ ν' ἀποσκιρτήσουν, ὁ ἀρχηγὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων συνέταξε πρὸς αὐτοὺς γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφαίνετο ὅτι ἀπήντα, δῆθεν, εἰς προηγουμένην ἔκκλησιν αὐτῶν, ἔκαμε δὲ τρόπον, ὥστε τὰ γράμματα νὰ πέσουν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς κατοικίας τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης. Τὰ ἐνοχοποιητικὰ αὐτὰ γράμματα δὲν φαίνεται νὰ ἐθορύβησαν τὸν εὐφυέστατον Τζεφρὲν ἀντιληφθέντα ἀσφαλῶς τὴν χονδροειδῆ παγίδα καὶ βέβαιον περὶ τῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων του. Πάντως ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ ὅταν τοὺς ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα, «αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ κλαίουν καὶ ἀφοῦ ἔβγαλαν τὰ μανδήλια των μὲ τὰ ὁποῖα συνειθίζουν νὰ σπογγίζουν τὸ πρόσωπον τὰ ἔθεσαν πέριξ τοῦ λαιμοῦ» καὶ διεμαρτύροντο ὅτι εἶναι ἀθῶοι. Ἀπὸ συμφώνου δὲ μετὰ τοῦ αὐθέντου των προσεποιήθησαν ὅτι ἀποδέχονται τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν αὐτοκρ. στρατευμάτων, ὅστις ἔπεσεν οὕτω εἰς τὴν παγίδα, ὑποστὰς μεγάλας ζημίας. Ἡ εἴδησις, καίτοι ἀπίθανος, (βλέπε στιχ. 4663), παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως. Ἐν συνεχείᾳ τὸ Ἀραγ. Χρον. προσθέτει τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης ἐρωτευθεὶς τὴν σύζυγόν του λιζίου του Ιω. Καταβᾶ, ἔφυγε μετ' αὐτῆς εἰς Ἰταλίαν ἐγκαταλείψας τὸν πρίγκιπα, (Ἀραγ. Χρ. 8332—334). Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου βλέπε περαιτέρω ἐν στίχ. 5739—5911 ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 4693—94 καὶ 5653.—

νὰ ποιήσῃ νὰ ἔρχεται εὐθέως ἀτός του ὁ Μέγας Κύρης,
τοῦ Εὐρίπου οἱ ἀφέντες οἱ τρεῖς, ὡσαύτως κι ὁ μαρκέσης
τῆς Ποντενίτσας, σὲ λαλῶ, καὶ τῶν νησίων οἱ ἀφέντες.
Κι ὡσὰν τοῦ ἐδόθη ἡ βουλὴ στὴν Κόρινθον ἐδιάβη·
τὸ θάρρος γὰρ τοῦ πρίγκιπος κι ὁ λογισμὸς ὅπου εἶχεν
ἦτον νὰ δώσῃ πόλεμον, εἰς κάμπον ἂν τὸν εὕρῃ,
τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, τὸν Μακρυνὸν ἐκεῖνον.
[§ 336] Ἐκεῖνος γὰρ ὁ Μακρυνὸς ὡς εἶδεν ἀπὸ πρώτου
τὸ πῶς τὸν ἐπροσκύνησαν οἱ τόποι ὅπου σᾶς γράφω,
καθίζει, γράφει γράμματα, μαντοφόρους στέλνει
ἐκεῖσε εἰς τὸν βασιλέα ὅπου ἦτον εἰς τὴν Πόλιν,
τὸ πῶς ἦλθεν εἰς τὴν Μορέαν μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν
κ' εὐδόκησέ τον ὁ Θεὸς κ' ἡ εὐχὴ τοῦ βασιλέως,
κ' ἐκέρδισε δίχα σπαθίου τὸ τρίτον τοῦ Μορέως.
Λοιπόν, ἂν θέλῃ ὁ βασιλέας φουσσᾶτα νὰ τοῦ στείλῃ
(3300) ἄλλα πλεῖστα καὶ πλειότερα παρὰ ἐκεῖνα ὅπου του ἐδῶκεν,
ἐλπίδας εἶχεν στὸν Χριστὸν μὲ εὐχὴν τοῦ βασιλέως
τὸν τόπον ὅλον τοῦ Μορέως νὰ τὸν ἔχῃ κερδίσει.
Ἀκούσων ταῦτα ὁ βασιλέας ἐχάρηκεν μεγάλως·
τὸν Μέγαν γὰρ Δεμέστικον, ὅπου ἦτον ἀδελφός του,
κράζει καὶ λέγει του· «Ἀδελφέ, θέλω νὰ ὑπάῃς ἐνταῦτα
»ἐκεῖσε γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, πᾶρε χιλίους μετ' ἔσου,
»ὅλους ἀπάνω στὰ ἄλογα θέλεις νὰ τοὺς ἐκλέξῃς·
»ρῖξον ρόγαν κ' ὑπέρπυρα καὶ δός τους ὅσον θέλουν.

4611. ὅπως νὰ ποίσῃ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖθε ὁ Μ.Κ. 12. οἱ τρεῖς ἀφέντες Εὔριπου κι αὐτεῖνος ὁ μ. 13. Μουντονίτσας. . . οἱ ἀφ. τῶν νησίων 14. Καὶ ὡς ἐδόθην. . . ὑπήγη. 15. τὸ θάρρος δὲ. . . ποῦ εἶχεν 17. κεφαλὴ τοῦ β. 18. ὡς εἶδεν ἀπὸ πρώτης 20. στέλλει 22. φουσσᾶτα ὅλα.. 23. καὶ ὁ Θεὸς εὐδόκησεν, ἡ εὐχὴ 24. κ' ἐκέρδισεν χωρὶς σπαθὶ 25. ὁ βασιλεὺς 26. ἄλλα πολλὰ πλεώτερα παροῦ τά με ἐδῶκεν 27 ἐλπίδας ἔχω εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὴν ἁγίαν εὐχή σου, 28. νὰ τὸν ἔχω κ. 29. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ β. μεγάλως τὸ ἐχάρη 30. τὸν Μέγαν τὸν Δεμέστικον 31. ἐλάλησαν τον· «Ἀδελφέ, θέλεις νὰ ὑπαγαίνῃς 32. ἔπαρ' μ' ἐσὲν χιλίους 33. καλοὺς καὶ ἐκλεγμένους· 34. ρῖξον καὶ ρόγα, ὑπέρπυρα. . . ὅσα θέλουν.

4629. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἡ ἐκστρατεία εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς ὡς ἀρχηγὸν τὸν Κωνσταντῖνον, ἀδελφὸν τοῦ αὐτοκράτορος, ἴσως δὲ ν' ἀπεστάλησαν καὶ κατόπιν νέαι ἐπικουρίαι. Σχετικῶς βλέπε ὑποσημ. στίχ. 4556 ἑξ. Τὸ δὲ Ἀραγ. Χρον. λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἔστειλε τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν Κατακουζηνὸν «πάππον τοῦ αὐτοκράτορος Κατακουζηνοῦ τοῦ βασιλεύοντος σήμερον». (Αραγ. Χρ. § 335). Ὁ αὐτοκράτωρ Κατακουζηνὸς ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1347-1355. (Πρβλ. καὶ στιχ. 4535 ὡς καὶ σχετικὴν ὑποσημ.)

»Κι ἂς ἔλθῃ ὁ Κατακουζηνὸς νὰ ἔνι κι αὐτὸς μετ᾽ ἔσου,
»διατὸ ἔνι γὰρ ἐξάκουστος παιδευτικὸς στρατιώτης·
»σπούδαξον τὸ γοργότερον τοῦ νὰ ἔχῃς συμμαχήσει
»τὸν Μακρυνὸν ὅπου ἔστειλα καὶ τὸν Μορέαν κερδίσει».
Κι ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος τὸ ἀκούσει τὸ μαντᾶτο,
τὸ τοῦ ὥρισεν ὁ βασιλέας ἀτός του ὁ ἀδελφός του,
ἐσπούδαξεν κ᾽ ἐρρόγεψε τὸ ἄνθος τῆς Ρωμανίας.
Ἐσέβησαν στὰ κάτεργα ὁμοίως εἰς τὰ καράβια,
καὶ ἦλθαν στὴν Μονοβασίαν εἰς δεκαπέντε ἡμέρες.
[§ 337] Ἀφότου γὰρ ἐπέζεψεν Δεμέστικος ὁ Μέγας,
ὁ αὐτάδελφος τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν Μονοβασίαν,
(3320) ἐρώτησεν ποῦ εὑρίσκετον ὁ Μακρυνὸς ἐκεῖνος·
κ᾽ εἶπαν του ὅτι στὸν Μυζηθρὰ στέκει μὲ τὰ φουσσᾶτα,
ὅπου τὴν παρακάθεται τὴν Λακκοδαιμονίαν
«καὶ καθ᾽ ἑκάστη ἐκδέχεται τὴν βασιλείαν σου, ἀφέντη».
Κ᾽ ἐκεῖνος ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐσπούδαξεν καὶ ἦλθεν
ἐκεῖ στὴν Λακκοδαιμονίαν, τὸν Μακρυνὸν ἑνώθη·
βουλὴν ἐπῆραν ἑνομοῦ τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξει.
Ἐμάθαν ὅτι ὁ πρίγκιπας εὑρίσκεται στὴν Κόρινθον
κ᾽ ἐσκόπησαν ὅτι μὲ αὐτὸν ἔχει γὰρ τὸν λαόν του.
Εἰς τοῦτο ἐδόθη ἡ βουλὴ νὰ ὑπᾶν εἰς τὸν Μορέαν
νὰ εὕρουν τὸν τόπο ἀπόσκεπον καὶ θέλουσιν κερδίσει.
Τ᾽ ἀλλάγια τοῦ φουσσάτου τους ἐχώρισαν ἐνταῦτα·
ἕξι χιλιάδες εὑρέθησαν ὅπου ἦσαν καβαλλάροι·
ἀλλάγια ἐποίησαν δεκαοχτώ, πρὸς τρία εἶχε ἡ χιλιάδα.
Τὰ πεζικά τους εἴχασιν ἀρίφνητα σὲ λέγω,
ἐπεὶ εἶχαν τοῦ Γαρδαλεβοῦ σὺν τὰ τῆς Τσακωνίας,
τοῦ δρόγγου γὰρ τοῦ Μελιγοῦ καὶ τῆς μεγάλης Μάϊνης.
[§ 338] Οἱ Σκορτινοὶ ἐρροβόλεψαν καὶ ἦσαν μετ᾽ ἐκείνους.

4635. ἔνι μετὰ σένα, 36. διότι ἔνι ἐξάκουστος ἐπαινετὸς 37. καὶ σπούδαξον γοργότερον ὅπως νὰ βοηθήσῃς 38. τὸν ἔστειλα, καὶ τὸν Μ. κερδίσῃς». 39. Ὁ Μέγας ὁ Δεμέστιγος. . . τὰ μαντᾶτα, 40. τὰ ὥρισεν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς 44. Δεμέστιγος ἐκεῖνος 45—46. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 47. κ᾽ εἶπαν τον εἰς τὸν Μιζηθρὰ στέκεται μὲ φ. 48. ὅπου παρακαθίζεται τὴν Λακιδαιμονίαν 49. ἐκδέχετον νὰ ἔλθῃ ἡ ἀφεντία σου». 50. ἐσπούδαξεν, ἐδιέβη 51. δαρτῶς στὴν Λακεδαιμονίαν 52. βουλὴν ἐπήρασιν ὁμοῦ τὸ πῶς θέλουν ποιήσει. 53. πῶς ὁ πρ. στὴν Κόριθον ὑπῆρχεν· 54. ὅτι μ᾽ αὐτὸν ἔχει τὸν λαόν του ὅλον. 57. Τοῦ φ. τὰ ἀλλάγια 59. ἀλλάγια κάμνουν δεκοχτὼ πρὸς τρία ἡ χιλιάδα. 60. Τὰ πεζικά τους εἴχασι πλῆθος γὰρ ὑπὲρ μέτρου 61. Δραγαλιβοῦ 62. τοῦ δρόγγου καὶ τοῦ Μελιγοῦ καὶ τῆς μεγάλης Μάνης· 63. ἐρρυβέλεψαν

4663. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου τὸ γαλλ. κείμενον παρουσιάζει κενὸν 6 φύλλων ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 4664—5045 τοῦ ἑλλην. κειμένου. (Βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 4853 ἑξ.).

'Εκίνησαν κ' ἐρχόντησαν ἐκ τοῦ Χελμοῦ τὰ μέρη·
ἐσῶσαν στὴν Βελίγοστην, ἐπιάσασιν κατοῦνες,
ἐκάψασιν τὸ ἐμπόριον, τὸ κάστρον μόνι ἀφῆκαν.
Τὴν ἄλλη ἡμέραν ἤλθασιν στὸν κάμπον Καρυταίνου,
ἐκεῖ στὸν παραπόταμο ἐμεῖναν τὴν ἑσπέραν·
ἐπὶ τῆς αὐρίου ἐκίνησαν κ' ἦλθαν στὴν Λιοδώραν,
τὸ παρεπόταμον τοῦ 'Αλφέως ὁλόρθα ἐκατεβαῖναν·

4665. Βελίγοστην, ἐκεῖσε ἀπεζέψαν. 66. ἐκάψαν τὸ ἐμπόριον. . . ἀφῆσαν 67. Τὴν ἄλλη μέραν ἤλθασι 68. Παραλείπεται ὁ στίχος. 69. τὴν αὔριον ἐκίνησαν, ἦλθαν στὴν Λιδωρίαν, 70. τὸ παρεπόταμον 'Αλφέως ὁλόρθα ἐκατέβη,

4664. Χελμὸς ἐνταῦθα εἶναι, οὐχὶ τὰ 'Αροάνια τῆς 'Αχαΐας, ἀλλ' ἕτερον ὄρος χαμηλότερον, κείμενον εἰς τὰ ὅρια Λακεδαίμονος καὶ 'Αρκαδίας, παρὰ τὸ χωρίον Πετρίνα τοῦ δήμου Φαλαισίας τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τούτου ὑπῆρχε φραγκικὸν κάστρον κτισθέν, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Βελεμίνης, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Λακεδαιμονίας καὶ Βελίγοστης. (Βλέπε Γαλλ. χρον. § 813, Leake Peloponnesiaca Σ. 150, Δραγ. 71—74).

4666. 'Εμπόριον ὀνομάζει ὁ Χρονογράφος τὸ κυρίως χωρίον τῆς Βελίγοστης, τουτέστι τὸν ἀστικὸν συνοικισμόν, (le bourg—τὸ μποῦργον, πρβλ. λ. μποῦρκον, στ. 1687 καὶ 8236), τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν οἱ Ἕλληνες, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ κάστρον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἄθικτον. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μεταφράσεως ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κατὰ παρετυμολογίαν ὀφειλομένην εἰς παρήχησιν τῆς λέξεως bourg. Δυστυχῶς τὸ γαλλικὸν κείμενον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζει κενόν. (Πρβλ. σχετικῶς καὶ Δραγ. Σ. 80—81). Περὶ τῆς θέσεως τῆς Βελίγοστης βλέπε ὑποσημ. στιχ. 2024.

4667 ἑξ. Λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν παραποτάμων τοῦ 'Αλφειοῦ καταντᾷ νὰ συγχέεται ὁ κύριος ροῦς αὐτοῦ. 'Ο 'Αλφειὸς πηγάζων ἀπὸ τοῦ Πάρνωνος ἀκολουθεῖ ἀνώμαλον διαδρομὴν καὶ εἴς τινα σημεῖα ὑπὸ τὴν γῆν χυνόμενος εἰς καταβόθρας, ἀναφαίνεται δὲ ὁριστικῶς κατὰ τὴν Ν. εἴσοδον τῆς πεδ. τῆς Μεγαλοπόλεως, ὅπόθεν προχωρεῖ διερχόμενος διὰ Καρυταίνης, ὅπου μάλιστα ὑπάρχει ὡραιοτάτη παλαιὰ γέφυρα, ὑπενθυμίζουσα τὴν τοῦ Saint Benezet ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ εἰς Avignon μὲ τὸ παρεκκλήσιον της. Εἰς τὴν Καρύταιναν οἱ Ἕλληνες συνήντησαν τὸν κύριον ροῦν τοῦ 'Αλφειοῦ καὶ οὐχὶ τινα τῶν πολυαρίθμων παραποτάμων του. Τούτων κυριώτατος εἶναι ὁ Λάδων, πηγάζων ἐκ Καλαβρύτων καὶ συμβάλλων μετὰ τοῦ 'Αλφειοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν 'Ηραίαν. 'Ολόκληρος ἡ περιφέρεια τοῦ δήμου 'Ηραίας ('Επαρχ. Γορτυνίας) ὀνομάζεται κοινῶς Λιοδώρα, (στ. 4669), ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη ἐσχάτως εἰς τὸ χωρίον Τσούκα τοῦ αὐτοῦ δήμου. 'Ο Λάδων, μακρὸς καὶ πολύϋδρος ὡς εἶναι, ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ ποταμίου συγκροτήματος τοῦ 'Αλφειοῦ, οὗτινος ἔλαβε τὸ δημῶδες ὄνομα «Ρουφιᾶς» καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι προφανῶς κοινὴ παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος 'Αλφειός. Ρουφιᾶς ὀνομάζεται ὁλόκληρος ὁ Λάδων μετὰ τοῦ κάτω τμήματος τοῦ 'Αλφειοῦ ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς συμβολῆς. Φαίνεται ὅτι καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Λάδων ἦτο ὁ κυρίως 'Αλφειός, οὕτω δὲ ἐξηγεῖται πῶς ὁ Χρονογράφος κάμνει λόγον ἐνταῦθα περὶ «παραποτάμου», ἐνῷ πράγματι πρόκειται περὶ τοῦ κυρίως ροῦ τοῦ 'Αλφειοῦ. τὸν ὁποῖον τὸ γαλλ. κείμενον ὀνομάζει Charbon. (Πρβλ. Γαλλ. Χρον.— § 354, 579, 957 ὡς καὶ Buchon Rech. hist. I, 176. Βλέπε ὡσαύτως Δραγ. 121—124, 136 καὶ Ν. 'Ελληνομν. ΣΤ 328, Ζ' 92 ἑξ, Ζ' 479 ἑξ. ΙΔ 244, 507).

στὴν Ἴσοβαν ἐδιάβηκεν ἀλλάγι ἀπὸ τοὺς Τούρκους,
τὸ μοναστῆρι ἐκάψασιν ἔδε ἁμαρτία ποῦ ἐγίνη.
Ἀπαύτου ἐκατέβησαν ὁλόρθα εἰς τὴν Πρινίτσαν·
ἐκεῖ κατοῦνες ἔπιασαν, ἐστήσασιν τὲς τέντες.
Ἰδόντα γὰρ οἱ Σκορτινοὶ τὸ πλῆθος τοῦ φουσσάτου,
εὐθέως ὅλοι ἐπροσκύνησαν—σφάλμα μέγαν ἐποῖκαν—
κ' ἐκεῖνοι τοὺς ὡδήγεψαν κ' ἐπροβεδίζανέ τους.
Ἐν τούτῳ γὰρ ἀφίνω ἐδῶ τὰ λέγω κι ἀφηγοῦμαι
διὰ τὸν Μέγαν Δεμέστικον καὶ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ καὶ νὰ σὲ καταλέξω
τὸν πόλεμον ποῦ ἐγίνετον ἐτότε εἰς τὴν Πρινίτσαν.
Τριακόσιοι Φράγκοι ἐκέρδισαν ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα,
τὸ πῶς τὸ μέλλω ἀφηγηθῆ ἐμπρὸς εἰς τὸ βιβλίον μου.
Ὡσὰν ἐδιάβη ὁ πρίγκιπας ἐτότε εἰς τὴν Κόρινθον
(διὰ νὰ ὀρθώσῃ καὶ νὰ ἐλθῇ τῶν Ἀθηνῶν ὁ δοῦκας
(3360) κ' οἱ ἄλλοι ἀφέντες τῶν νησίων μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχαν
εἰς συμμαχίαν τοῦ πρίγκιπος, διὰ νὰ ἔχουν πολεμήσει
τὸν μέγαν γὰρ Δεμέστικον μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν),

4671. στὴν Ὄσιβαν ἐνέμεινεν ἀλλάγι ἐκ τοὺς Τούρκους, 72. τὸ μοναστῆριν ἔκαψαν· ἔδε ἁμαρτίαν μεγάλην· 73. ἐκατήβησαν ἐκεῖσε εἰς τὴν Πρινίτσαν· 74. ἐκεῖσε ἐπεζεύασιν, ἐστήσασιν τὲς τέντες. 75. Ἰδόντες γὰρ 76. εὐτὺς ὅλοι... λάθος μέγαν 77. καὶ ἐπροβόδησάν τους. 78. Ἐτοῦτο γὰρ ἀφίνω ἐδῶ τοῦ Μέγα Δεμεστίκου 79. Παραλείπεται ὁ στίχος. 80. νὰ ἀφηγηθῶ... κατελέξω 81. στὴν Πρινίτσαν. 82. Τριακόσοι 83. Ὡσὰν σε τὸ ἀφηγήθηκα ἀπίσω εἰς τὸ βιβλίο 84. πῶς ἐδιέβη ὁ π. στὴν Κ. ἐτότε 85. τοῦ νὰ ὀρθώσῃ νὰ ἐλθῇ 86. ὁποῦχαν 87. τοῦ πρ. τοῦ νὰ τοῦ βοηθήσουν, 88. Παραλείπεται ὁ στίχος.

4671. Ἐρείπια τοῦ φραγκικοῦ μοναστηρίου τῆς Ἴσοβας σώζονται μέχρι σήμερον ἐν θέσει Παλάτια καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Μπιζμπάρδι τοῦ δήμου Ἀλιφείρας τῆς Ἐπαρχίας Ὀλυμπίας. (Βλέπε καὶ Δραγ. σελ. 134).

4681 ἑξ. Περὶ τῆς μάχης τῆς Πρινίτσης βλέπε Δραγ. (σελ. 160—178), ὅπου πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα διευκρινίζονται κάπως, καθορίζονται δὲ καὶ αἱ ἀκριβεῖς θέσεις πολλῶν τοπωνυμίων τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀλφειοῦ, τῆς Ἠλείας καὶ Ὀλυμπίας. Πολύτιμος εἶναι ἐπίσης ἡ συμβολὴ τοῦ ἐν ὑποσημ. στιχ. 4546 ἑξ. μνημονευθέντος ἔργου Zakythinos, Le Despotat grec, τὸ ὁποῖον ὅπως καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πολέμου Ἑλλήνων καὶ Φράγκων παρέχει διαφωτιστικὰς κρίσεις καὶ περὶ τῆς ἐν Πρινίτσῃ μάχης. (Αὐτόθ. σελ. 36—37). Ἐὰν ἡ ἧττα τοῦ βυζ. στρατοῦ εἰς τὴν Πρινίτσαν εἶναι γεγονὸς ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον, αἱ περιστάσεις τοὐλάχιστον ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔλαβε χώραν εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ διάφοροι τῶν ἐν τῷ Χρονικῷ παρουσιαζομένων. Ὁπωσδήποτε φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπέστησαν αἰφνιδιασμόν, κατόπιν πληροφοριῶν κατασκόπων ὅτι οὗτοι «διασκεδάζουν εἰς τὸ στρατόπεδον παίζοντες σκάκι καὶ τάβλι, τρώγοντες καὶ πίνοντες». (Ἀραγ. Χρον. § 351—357).

ἦτον ἀφήκοντα εἰς Μορέαν δικαῖον του διὰ μπάϊλον
τὸν μισὶρ Ντζὰ ντὲ Καταβᾶ, ἕναν του καβαλλάρην·
ἄνθρωπος ἦτον φρόνιμος, παιδευτικὸς εἰς σφόδρα,
στρατιώτης γὰρ ἀπόκοτος κ' εἰς ἄρματα τεχνίτης.
Ἀστένειον εἶχε φοβερὴν ὅτι ἦτον ρεματιάρης
κι οὐδὲν ἠμπόρει νὰ κρατῇ σπαθὶν οὔτε κοντάριν·
κι ὡς ἔμαθεν πληροφορίαν ὅτι ἔρχετον τὸ φουσσᾶτο
τοῦ βασιλέως, τὸ ὡδήγευεν Δεμέστικος ὁ Μέγας,
ἐβιάστη, περιεσώρεψεν 'κ τὸν κάμπον τοῦ Μορέως
ὅσο φουσσᾶτο ἠμπόρεσεν καὶ ὅσον ἠδυνήθη.
Κι ὅσον τοὺς περιεσώρεψεν ἐγνώμιασεν πόσοι ἦσαν·
τριακόσιοι γὰρ καὶ δώδεκα εὑρέθησαν καὶ μόνον.
Ἀπῆρεν τους κι ἀνέβαινεν τὰ μέρη τῶν Κρεστένων
γυρεύοντα κατερωτῶν, τὸ ποῦ εἶναι τὰ φουσσᾶτα
τοῦ βασιλέως, ὅπου ἔρχονται στὸν κάμπον τοῦ Μορέως.
Κι ὡς ἔμαθεν ὅτι ἔσωσαν ἐκεῖσε εἰς τὴν Πρινίτσαν,
στὸ παραπόταμο τοῦ Ἀλφέως ἐσέβη διὰ νὰ ὁδεύῃ.
(3380) Κι ὡς ηὗρεν τὴν καρφολασίαν ἐκείνου τοῦ φουσσάτου,
ἐσέβην ἐξοπίσω τους κ' ἔρχετο ἐλάμνοντά τους.
Κι ὅταν ἦλθε κι ἀπέσωσεν εἰς ὀκάτι μικρὴν κλεισοῦραν
ἐκεῖ πλησίον, τὸ λέγουσιν στὸ Ἀγρίδι Κουνουπίτσας,
κ' εἶδαν τοὺς κάμπους ἐκεινοὺς γεμάτους τὰ φουσσᾶτα
—ταχύτσιν ἦτον ἀκομή, ὥρα ἀνατελμάτου—

4689. καὶ ἄφησεν εἰς τὸν Μορέαν δίκαιόν του 90. Παραλείπεται ὁ στίχος, 91. εἰς ἄκρον 93. ἀστένειαν εἶχεν. . . ἤτονε 94. ἠμπόρειεν. . . οὐδὲ κοντάρι· 95. ἔρχεται φουσσᾶτον 96. Δομέστικος ὁ Μέγας, 97. ἐπερισύναξεν 98. ὅσα φουσσᾶτα. . . καὶ ὅσα ἐδυνήθη 99. Καὶ ὅσον τοὺς ἐσύναξεν, εἶδεν τους πόσοι εἶναι· 4700. τριακόσιοι καὶ δώδεκα 1. Ἐπῆρε τους 2. κατερωτῶν που ἔνι τὰ φ. 3. που ἔρχονταν 'κ τὸν κάμπον τοῦ Μ. 4. Ὡς ἔμαθεν ὅτι ἔσωσαν ἐκεῖ 5. στὸ παραπόταμον. . . ἐβάλθη νὰ ὑπάῃ. 6. Κι' ὡς εἶδεν 7. ἐδιέβην. . . γυρεύει νὰ τοὺς εὕρῃ. 8. ἦλθε καὶ ἔσωσεν σε μίαν στενὴν κλεισοῦραν, 9. ὅπερ τὸ ὀνομάζουσιν τὸ Ἀγρίδι Κουνουπίτσας,

4693—94. Ἡ ἀσθένεια αὐτὴ τοῦ Ἰωάννου Καταβᾶ ὑπῆρξεν ἀσφαλῶς ἡ κυριωτάτη ἀφορμὴ τῆς ἐρωτικῆς περιπετείας τῆς συζύγου του μετὰ τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης, περὶ ἧς βλέπε περαιτέρω (στιχ. 5737—5911), ὡς καὶ ὑποσημ. στιχ. 4594 ἐν τέλει.

4706. καρφολασία. Τὰ ἴχνη τὰ σχηματιζόμενα ἀπὸ τὰ καρφιὰ τῶν ὑποδημάτων τοῦ πορευομένου στρατοῦ καὶ τῶν πετάλων τοῦ ἱππικοῦ.

4708—9. Ἀγρίδι Κουνουπίτσας. Ὄνομα στενῆς διαβάσεως παρὰ τὸν Ἀλφειὸν μεταξὺ Ἴσοβας καὶ κάμπου Πρινίτσης. (Βλέπε καὶ Leake Peloponnesiaca Σ. 144 καὶ 155). Αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι ἐν Δραγ. (σελ. 133 ὑποσημ. 1), δὲν παρέχουν τίποτε τὸ διαφωτιστικὸν ὡς πρὸς τὴν θέσιν. Ἀγρίδι σημαίνει ἐξωχώριον, ξεμόνι, ἀπαντᾷ δὲ συνηθέστατα καὶ ὡς τοπωνύμιον.

ἀφνίδια γὰρ ἐξέβησαν εἰς τὰ φουσσᾶτα ἐκεῖνα.
Ὁ μισὶρ Ντζιὰ ντὲ Καταβᾶς, ὁ φοβερὸς στρατιώτης,
τίποτε οὐδὲν ἐδείλιασεν διὰ τὸ πολὺ φουσσᾶτο.
Περίχαρος ἐγίνετον, κράζει τὴν συντροφίαν του,
καὶ λέγει οὕτω πρὸς αὐτοὺς μὲ προθυμίαν μεγάλην·
«Ἀφέντες φίλοι κι ἀδελφοί, συντρόφοι ἠγαπημένοι,
»ὅλοι πρέπει νὰ χαίρεστε καὶ τὸν Θεὸν δοξάζειν
»ὅταν μᾶς ἤφερε ὁ Θεὸς ’ς τόσα ἐπιδέξιον τόπον,
»τόσα φουσσᾶτα ἄφαντα νὰ τὰ ἔχωμεν κερδίσει.
»Προσέχετε, καλοὶ ἀδελφοί, κἀνεὶς μὴ τοὺς δειλιάσῃ
»διατὸ ἔνι πλῆθος γὰρ λαοῦ· διὰ τοῦτο ὅπου, σᾶς λέγω,
»τούτους νὰ πολεμήσωμεν ὅτι κάλλιόν μας ἔνι,
»παρὰ νὰ ἦσα ὀλιγώτεροι καὶ μιᾶς φυλῆς ἀνθρῶποι.
»Ἐτοῦτοι εἶναι ἀπόξενοι ἀπὸ διαφόρους τόπους,
»ἀπαίδευτοι νὰ πολεμοῦν μετὰ Φράγκους ἀνθρώπους·
»μηδὲν ὀκνήσωμεν ποσῶς νὰ μᾶς ἀποσκεπάσουν,
»ἀφνίδως ἂς τοὺς δώσωμεν ὅλοι μὲ τὰ κοντάρια.
»Τὰ ἄλογα, ὅπου ἔχουσιν, ὅλα ὑπαρίππια εἶναι,
»ἑνὸς φαρίου μας ἡ φορὰ νὰ ρίξῃ δεκαπέντε.
»Καὶ πάλιν λέγω, ἀδελφοί, ἐτοῦτο κ’ ἐνθυμῶ σας
»τὸν κόπον, ὅπου ἐβάλασιν οἱ ἀφέντες οἱ γονεῖς μας,
»τοὺς τόπους, ὅπου ἔχομεν, νὰ τοὺς ἔχουν κερδίσει.
»Κ’ ἐὰν οὐκ ἐβάλαμεν βουλὴν τὴν σήμερον ἡμέραν,
»ὁ κατὰ εἷς τὸ σῶμα του νὰ τὸ ἔχῃ διαφεντέψει,
»νὰ δείξωμεν εἰς ἄρματα ὅτι εἴμεθεν στρατιῶτες,
»κι ἀπαύτου νὰ φυλάξωμεν ὁμοίως τὰ γονικά μας·
37 β *»κι ἂν οὕτως οὐδὲν ποιήσωμεν ὡσὰν ἐγὼ σᾶς λέγω,*
»οὐδὲν πρέπει νὰ μᾶς κρατοῦν ἀνθρώπους τῶν ἁρμάτων,
»οὔτε προνοῖες νὰ ἔχωμεν, οὔτε τιμὴν στὸν κόσμον.
»Ἰδέτε πάλιν δεύτερον, ἀφέντες καὶ συντρόφοι,
»ὅτι, ἂν μᾶς δώσῃ ὁ Θεὸς κ’ ἡ τύχη μας ἐτοῦτο,

4713. Ὁ μισὲρ Τζὰν τὲ Καταβᾶς 14. τίποτε οὐ δειλίασεν 15. λαλεῖ τὴν συντρ. 16. μὲ πρόβλεψιν μεγάλην 19. ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἤφερεν εἰς ἐπιδέξιον τόπον 21. Προσέξετε 22. διοῦ ἔνι πλῆθος τοῦ λαοῦ. Παραλείπεται τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ στίχου 23. Παραλείπεται τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου. ὅτι κάλλιο μας ἔνι, 24. παροῦ νὰ ἦσαν ὀλιγοί. . . ἀνθρῶποι. 26. καὶ εἶναι καὶ ἀπαίδευτοι νὰ μάχωνται τοὺς Φράγκους. 28. ἐξάφνη. . . ὅλους μὲ τὰ κοντάρια. 29. Τὰ ἄλογα τὰ ἔχουσιν, ὅλα εἶναι παρίππια 30. φαρίου μας φορὰ 31. κ’ ἐθυμῶ σας 32. ὅπου ἔβαλαν οἱ ἀφέντες οἱ ἀδελφοί μας, 33. τοὺς τόπους, ποῦ μᾶς ἄφηκαν. νὰ ἔχωμεν κερδίσει. 34. Κι’ ἂν οὐκ ἐβάλωμεν 35. ὁ κάθε εἷς τὸ σῶμα του νὰ τὸ διαφεντεύῃ, 36. ὅτ’ εἴμεθεν 37. ὁμοίως τὰ γονικά μας· 38. οὔτε τιμὴν καθόλου. 41. ἂ μᾶς δώσῃ

»τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως κ' ἐτοῦτα τὰ φουσσᾶτα
»μὲ πόλεμον καὶ μὲ σπαθὶ νὰ τοὺς νικήσωμε ὧδε,
»ἕως ὅτου στήκει ἡ κιβωτὸς στὸ 'Αραρὰτ τὸ ὄρος,
»μέλλει στήκει τὸ ἔπαινος τῆς σημερνῆς ἡμέρας,
»ὅπου μᾶς θέλουν ἐπαινεῖ ὅσοι τὸ θέλουν ἀκούσει.
»'Εγὼ γάρ, ὡς τὸ ἐξεύρετε κ' ἐβλέπετε εἰς ἐμέναν,
»οὐ δύνομαι τοῦ νὰ κρατῶ σπαθὶν οὔτε κοντάριν·
»τοῦ νὰ σταθῶ εἰς πόλεμον, τοῦ νὰ ἔχω πολεμήσει·
»ἀλλὰ νὰ ποιήσω ὡς διὰ ἐσᾶς τούτην τὴν προθυμίαν,
»τοῦ πρίγκιπος τὸ φλάμουρον θέλω νὰ τὸ βασταίνω,
»στὸ χέριν μου τὸ δέσετε νὰ τὸ κρατῶ στερέα.
»Τὴν τένταν τοῦ Δεμέστικου θεωρῶ την ἀπ' ἐδῶθεν,
»κι ὀμνύω σας γὰρ εἰς τὸν Χριστὸν ὀλόρθα ἐκεῖ ν' ἀπέλθω.
»Κι ὅποιος ἰδῇ ὅτι νὰ τραπῶ ἢ τίποτε δειλιάσω,
»ἐχτρὸν τὸν ἔχω τοῦ Χριστοῦ, νὰ μὴ μὲ σφάξῃ εὐθέως».
'Ο Μέγας γὰρ Δεμέστικος στὴν τένταν ἐκαθέτον,
ὅπου ἦτον ἀνάβολον εἰς τὸ χωριὸν Πρινίτσας.
Κι ὡσὰν ἐφανερώθησαν ἐκεῖνοι οἱ Φράγκοι ἀφνίδια,
τοῦτον τὸν λόγο ἐλάλησεν, ἀτός του γὰρ τὸν εἶπεν·
«προγεματίτσιν γὰρ μικρὸν ἐβλέπω ὅτι μᾶς ἦλθεν».
'Ορίζει, ἐκαβαλλίκεψαν ἀλλάγια τρία καὶ μόνον,
χιλίους ἀπάνω εἰς τ' ἄλογα τοὺς Φράγκους ν' ἀπαντήσουν·
εὐθέως ἐκαβαλλίκεψαν κι ἀπῆλθαν εἰς τοὺς Φράγκους,
σταματικὰ τοὺς ἔσμιξαν ὅλοι μὲ τὰ κοντάρια.
Στὸ πρῶτον ποῦ ἐβαρέσασιν ἐπέσαν ἐκ τοὺς Φράγκους

4742. καὶ τοῦτα τὰ φ. 43. σπαθὶ νὰ ἔχωμεν κερδίσει, 44. στέκει ὁ κιβωτὸς στοῦ 'Αραρὰτ 45. στέκει τὸ ἔπαινον τῆς σήμερον ἡμέρας, 46. ἐπαινεῖ ὅσοι νὰ τὸ ἠκούσουν. 47. ὡς τὸ βλέπετε κ' ἠξεύρετε 'ς ἐμέναν, 48. οὐ δύναμαι. . . οὐδὲ κοντάριν 49. εἰς πόλεμον νὰ ἔχω πολεμήσει· 50. ἀλλὰ νὰ ποίσω δι' ἐσᾶς 52. στὸ χέρι μου 53. τέντα τοῦ Δομέστικου 54. ὀμνύω σας εἰς τὸν Χριστὸν ὀλόρθα 55. Καὶ οἷος ἰδῇ τοῦ νὰ τραπῶ ἢ καὶ νὰ δειλιάσω, 56. τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν οὐδὲν μὲ σφάξῃ.» 57. 'Ο Μέγας ὁ Δεμέστικος στὴν τέντα του ἐκαθέτον. 58. ὅπου ἦτον εἰς ἄνω βουνόν, 59. ἐφανερώθησαν ἀφνίδια, οἱ Φράγκοι, 60. τοιοῦτον λόγον ἔλεγεν μὲ προθυμίαν μεγάλην· 64. εὐτὺς ἐκαβαλλίκεψαν, ἐσυναπάντησάν τους, 65. ὅλους μὲ τὰ κοντάρια. 66. ὅπου ἐβάρησαν ἔπεσαν

4758.—Τὸ χωρίον Πρινίτσα, (γαλλιστὶ la Brenyce, πρβλ. Χρον. § 368, 380, 383. 466) δὲν ὑπάρχει σήμερον. Ἔκειτο παρὰ τὸ χωρίον Βόλιζα τοῦ δήμου 'Ολυμπίων, Νομοῦ 'Ηλείας. Βλέπε σχετικῶς ἐρεύνας Buchon ἐν La Grèce continentale et la Morée σ. 499. Πρβλ. καὶ Δραγ. Σ. 136, ὅστις τοποθετεῖ τὴν Πρινίτσαν μεταξὺ τῶν κωμῶν Μπέλεσι καὶ Πυρὶ τοῦ δήμου 'Ηραίας, τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λιοδώρας. (Πρβλ. στιχ. 4669 καὶ ὑποσημ. στίχ. 4667. ἑξ).

καλὰ τὸ τρίτον ἀπ' αὐτοὺς ὅλοι ἀπὸ τὰ φαριά τους·
διὰ ἕνα Φράγκον ἦσασιν Ρωμαίων δέκα κοντάρια.
Ἀκούσατε, χάριν τοῦ Χριστοῦ, κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς Φράγκους
κοντάρι οὐδὲν ἐπίασεν, κἀνεὶς οὐκ ἐλαβώθη·
ἐκεῖνοι γὰρ ὅπου ἔπεσαν εὐθέως καβαλλικεύουν
καὶ τὰ σπαθία ἐξήβαλαν καὶ τοὺς Ρωμαίους ἐσφάζαν.
Ὥρα ἐδιάβηκε πολλὴ ποῦ ἐχάθησαν οἱ Φράγκοι
κι οὐδὲν ἐφαίνονταν ποσῶς μέσα εἰς τοὺς Ρωμαίους
ἐκεῖνος γὰρ ὁ μισὶρ Ντζᾶς, ὁ Καταβᾶς, σὲ λέγω.
Ἀφότου ἐσηκώθησαν οἱ Φράγκοι ἐκεῖ ὅπου ἐπέσαν,
ὅπου τους ἀπεδείρασιν τὸ πλῆθος τῶν Ρωμαίων,
ἐβγάλαν τὰ σπαθίτσια τους, τὸν πόλεμον ἀρχάσαν,
οὕτως ἐσφάξαν τοὺς Ρωμαίους ὡς φάλκος τὸ λιβάδι.
Ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν Ρωμαίων ἐχάθησαν οἱ Φράγκοι
κι οὐδὲν τοὺς ἔβλεπεν ποσῶς Δεμέστικος ὁ Μέγας
ἐκεῖθεν, ὅπου ἐκάθητον στὴν τέντα του ἀπέσω.
Ὁ δὲ μακάριος μισὶρ Ντζᾶς ὁ Καταβᾶς ἐκεῖνος
οὐδὲν ἀνάμενεν ποσῶς νὰ πολεμοῦν τοὺς Φράγκους·
ὁλόρθα πάντα ἐσπούδαζεν νὰ σώσῃ εἰς τὴν τένταν,
(3461) ὅπου ἐθεώρει ἀπὸ μακρὰ ὅτι ἦτον τοῦ Δεμεστίκου.
Τινές, ὅπου ἦσασιν ἐκεῖ στὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
εἶδαν καὶ ἐμαρτύρησαν ὅτι εἶδαν καβαλλάρην
ἀσπραλογᾶτον εἰς φαρί, γυμνὸν σπαθὶν ἐβάστα,
καὶ πάντα ὑπήγαινεν ὀμπρὸς ἐκεῖ ποῦ ἦσαν οἱ Φράγκοι.
Καὶ εἶπαν κι ἀφιρώσασιν ὅτι ὁ ἅγιος Γεώργιος ἦτον
κι ὡδήγευεν κι ἀντρείευεν τοὺς Φράγκους νὰ πολεμοῦσιν.
Οἱ μὲν εἶπαν ὅτι ἐχόλιασεν ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος,
ὅπου ἦτον εἰς τὴν Ἴσοβαν στὸ μοναστῆρι ἐκεῖνο,
τὸ ἐκάψαν τότε οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὸ ταξεῖδι ἐκεῖνο·
καὶ ἄλλοι πάλε ἐλέγασιν ὅτι ἡ ἀφιορκία ποῦ ἐποιῆσεν
ὁ βασιλεὺς—ὅπου ὤμοσεν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου
καὶ ἄνευ φταίσματος τινὸς νὰ ποιήσῃ πρὸς ἐκεῖνον,

4767. ὅλοι ἐκ τὰ φαρία 68. Παραλείπεται ὁ στίχος. 69. Κ' ἤκουσε χάρι τοῦ Θεοῦ 70. οὐκ ἐπίασεν 71. εὐτὺς καβαλλικεύουν 72. σπαθία ἔσυραν. . . . σφάζουν 73. Ὥρα ἐδιέβηκεν 74. καὶ οὐκ ἐφαίνοντα... μέσα ἐκ τοὺς Ρ. 75. ἐκεῖνος δὲ ὁ μισὲρ Τζᾶς 76—83. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 84. Οὐδὲν ἀνέμεινεν ποσῶς νὰ πολεμῇ τοὺς Ρωμαίους. 86. που ἐθεώρει ἐκ μακρέα αὐτοῦ τοῦ Δ. 88. πῶς εἶδαν 91. εἶπαν ἀφιρώσασιν, ἅγιος Γεώργης ἦτον 92. Παραλείπεται ὁ στίχος. 93. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι ὠργίστη τους ἡ πάναγνος Θ. 94. ὁποῦτον 95. τὸ ἔκαψαν 96. πάλιν ἔλεγαν ὅτι ἡ φιορκία, 96β. τὸν ὅρκον, ὅπου ἐπάτησεν ὁ βασιλεὺς ἐτότε— 97. τὸν ὅποιον γαρ ἔποικε τοῦ πριγκιπα Γουλιάμου 98. καὶ ἄνευ τινὸς φταίσματος νὰ τὸν καταπατήσῃ,

διὰ λόγια γὰρ ψεματινὰ καὶ δωριανὰ μαντᾶτα
ἀπόστειλε τὰ φουσσᾶτα του τὸν πρίγκιπα μαδίζει—
διὰ τοῦτο ἐχόλιασεν ὁ Θεὸς κ' ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος
κ' ἔδωκε νῖκος τῶν Φραγκῶν καὶ τῶν Ρωμαίων ὠργίστη.
'Απὸ ὥρας πρώτης ἄρχισεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος
κ' οἱ Φράγκοι ἀπεσώσασιν ὥρα μεσημερίου
στὴν τένταν, ὅπου ἐκάθητον Δεμέστικος ὁ Μέγας.
(3481) 'Ο Μέγας γὰρ Δεμέστικος ἀπέκει ἐκ τὴν τένταν
τὸ βλέμμα του εἶχε ἀδιάλειπα ἐκεῖ πρὸς τὸ φουσσᾶτον
νὰ ἰδῇ τὸ τί ἐγίνονταν οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως·
πούπετε Φράγκον οὐ θεωρεῖ, μόνον καὶ τοὺς Ρωμαίους·
τὰς χεῖρας του ἐσήκωσε καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει,
σκοπίζοντα, λογιζόμενος, ἐχάθησαν οἱ Φράγκοι.
Καὶ οὕτως ὡσὰν ἐστήκετον κ' ἐθεώρει τὰ φουσσᾶτα,
ἀφνίδια ἐφάνησαν ἐκεῖ τὸ φλάμουρα τῶν Φράγκων·
έγνώρισεν τὰ φλάμουρα τοῦ φράγκικου φουσσάτου.
'Εκεῖ στὴν τέντα ἐρχόντησαν, ποῦ ἐβλέπασιν τὸ σκῆπτρον
τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ Μεγάλου Δεμεστίκου.
Στριγγὴν φωνίτσαν ἔσυρεν, μεγάλη ὡς ἐδυνάστη,
ἐκεινῶν τῶν παιδόπουλων, ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον·
«Μωρέ, φέρε τὸ ἱππάρι μου, μωρέ, τὸν τουρκομάνον,
»θεωρεῖτε φλάμουρα Φραγκῶν, ὅπου μᾶς ἐπετρῶσαν».
Κ' ἐκεῖνοι ὡς εἶδαν τὰ σπαθία γυμνὰ ἐξελαμπρισμένα
νὰ ἐρχόντησαν ἀπάνω τους—τὰ ἐβασταῖναν οἱ Φράγκοι—
ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν Ρωμαίων ἦσαν αἱματωμένα—
ὁ κατὰ εἷς ἐσπούδαζεν νὰ σώσῃ τὸν ἐνιαυτόν του·
ὅλοι εἰς φυγίον ἐβάλθησαν ἔνθα ἠμπόρει ὁ καθένας.
(3501) 'Οκάποιος ἦτον φρόνιμος ποῦ ἀγάπα τὴν τιμήν του,
ἔδραμε, ἤφερεν ἄλογον ὅπου ἔστηκεν στρωμένον,

4799. διὰ λόγους ψεματερινοὺς καὶ δωριανὰ μαντᾶτα 4800. ἀπέστειλε φουσσᾶτα του 1. δι' αὐτὸ τοὺς ἐγκατέλιπεν Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ 2. κ' οἱ Φράγκοι τοὺς ἐκέρδισαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν. 3. 'Απὸ ὥρας τρίτης ἄρχισεν ὁ πόλεμος ἐκ. 4. ἀποσώσασιν 5. στὴν τέντα, ὅπου ἐκάθετον 6. ἐκεῖθεν ὀκ τὴν τένταν 7. εἶχεν πάντοτε 9. οὐ θεωρᾷ 11. σκοπῶντα... ἐχάθηκαν 12. ὡσὰν ἔστεκεν κ' ἐθεώρειεν τὸ φουσσᾶτον, 13. ἐξάρνης ἐφανίστησαν τὰ φλάμουρα 15. πῶς εἰς τὴν τένταν ἔρχονταν, ὅπου ἔβλεπαν 16. τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ, τοῦ Μέγα Δ. 17. Φωνὴν μεγάλην ἔσυρεν ὅσον κι ἂν ἐδυνέτον 18. ἐκείνων τῶν παλλικαρίων ὁποῦσαν 19. Φέρτε γοργόν... αὐτὸν τὸν τουρκομάνον, 21. ἐκλαμπρισμένα 22. Παραλείπεται ὁ στίχος. 24. ὁ κάθε εἷς... τὸν ἑαυτόν του, 25. καὶ εἰς φυγίον... ὅθε ἠμπορεῖ καθένας. 27. ἔδραμεν, φέρνει ἄλογον, τὸ ἔστεκεν στρωμένο,

4802. Λόγῳ πυρπολήσεως τοῦ μοναστηρίου Ἴσοβας. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. καὶ στίχ. 4671).

ὅπου ἦτον τὸ καλλιώτερον τοῦ Μεγάλου Δεμεστίκου·
ἐβοήθησε τοῦ ἀφέντου του, πηδᾷ καβαλλικεύει.
Ὁκάποιον ηὗρεν ἐκεῖ ἄνθρωπον γὰρ τοῦ τόπου,
ὅπου ἔξευρε κι ἀπείκαζεν τὸ μέρος τῆς Πρινίτσας.
Ἐκεῖνος τὸν ὡδήγεψεν καὶ συντροφίαν τοῦ ἐποῖκεν·
ἐκεῖθεν ἐκ τὴν Λέβιτσαν στὴν Κάπελην ἀνέβη,
ἀγρίους τόπους ἐδιάβησαν νὰ μὴ τοὺς ἐγνωρίσουν,
καὶ τόσα ἀπῆλθαν φρόνιμα μετὰ ἐπιδεξιωσύνης,
στὸν Μηζηθρᾶ τὸν ἔσωσεν ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα.
Τὰ δὲ φουσσᾶτα τῶν Ρωμαίων, ὅπου ἦσαν στὴν Πρινίτσαν,
τὸ ἰδεῖ τοὺς Φράγκους ὅτι ἔσωσαν στὴν τέντα τοῦ Δεμεστίκου
κι ἀπέδειραν κ' ἐρρίξασιν τοῦ βασιλέως τὸ σκῆπτρον,
ὅλοι ἀποκεφαλίστησαν, ἐβάλθησαν νὰ φεύγουν·
ὁ εἷς τὸν ἄλλον οὐκ ἔβλεπεν τὸ πόθεν ὑπαγαίνει.
Τί νὰ σᾶς λέγω τὰ πολλὰ καὶ ποῖος νὰ σᾶς τὰ γράφῃ;
Οἱ Φράγκοι ἀποστάθησαν σφάζοντα τοὺς Ρωμαίους·
ἔμποδον μέγαν ηὗρασιν τὰ δάση τῆς Πρινίτσας,
τοὺς τόπους ἐκείνους τοὺς σκληροὺς καὶ πολλὰ δασωμένους.
(3521) Ἐκεῖ ἐγλύτωσαν οἱ Ρωμαῖοι, ὅσοι ἐδράμαν κ' ἐμπῆκαν·
ἐπεί, ἂν ἔλειπαν οἱ σκληροὶ οἱ τόποι ὅπου σᾶς λέγω,
λογίζομαι εἰς πληροφορίαν ἕνας μόνος ἀπ' αὔτους
οὐ μὴ νὰ ἐγλύτωσε ἀπ' ἐκεῖ, ἂν εἴχασιν οἱ Φράγκοι
τὴν δύναμιν νὰ ἐσφάζασιν τὸ γένος τῶν Ρωμαίων.
Οἱ Φράγκοι ἀποστάθησαν σκοτώνων τοὺς ἐχτρούς τους,

4828. καλλιώτερον Μεγ. Δομ. 29. ἐβόηθησεν τοῦ ἀφέντη του, πηδάει καβαλλικεύει. 30. ηὗρεν ἄνθρωπον ἐντοπικὸν ἐκεῖσε, 31. ὅπου καλὰ γὰρ ἤξευρεν τὰ μέρη τῆς Π. 33. ἀπ' ἄγριους τ. ἐπέρασεν νὰ μὴν τὸν ἐγνωρίσουν, 34. στὴν Κάπελον ἀνήβη 35. μετὰ πιδεξιωσύνης, 4836. στὸν Μηζηθρᾶν ἀπέσωσεν 37. τὰ ἦσαν στὴν Πρινίτσαν 38. τὸ ἰδοῦν τοὺς Φράγκους, ἔσωσαν στὲς τέντες τῶν Ρωμαίων, 39. Παραλείπεται ὁ στίχος. 40. ὅλοι ἐβάλθηκαν ἐντὸς νὰ ὑπᾶνε στὰ δικά τους. 41—43. Παραλείπονται οἱ στίχοι 45. αὐτοὺς τοὺς τόπους τοὺς κακοὺς πολλὰ καὶ δασωμένους. 46. Ἐκεῖ ἐγλύσαν οἱ Ρ. καὶ ὅλον τὸ φουσσᾶτον 47—50. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 51. ἀπεστάθησαν ἐκ τοῦ πολλοῦ τοῦ κόπου·

4833. Τοποθετῶν τὴν Πρινίτσαν παρὰ τὸ χωρίον Πυρὶ ὁ Δραγ., (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4758), εἰκάζει ὅτι ἡ Λέβιτσα συμπίπτει τοπογραφικῶς πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Βερβίτσα τοῦ δήμου Τροπαίων τῆς Ἐπαρχίας Γορτυνίας. Ὡς πρὸς τὴν Κάπελην, αὕτη καὶ σήμερον εἰσέτι εἶναι δασώδης περιοχὴ τῆς Ἠλείας καὶ ἐν μέρει τῆς Γορτυνίας, διαρρεομένη καὶ ὑπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ Ἐρυμάνθου, ὅπου τὰ χωρία Ἀνδρώνιον, Γιάρμενα, Κακοτάρι, Κλειντιᾶ, Κούμανι κλπ. τοῦ δήμου Λαμπείας, τοῦ νομοῦ Ἠλείας.

κι ὡς εἶδαν πάλε ὅτι ἔφυγαν κ' ἐπιάσαν τὰ βουνία,
εἰς τοὺς δρυμῶνες ἔφυγαν ἐκεῖ πρὸς τὸν στρατέαν
ἄφηκαν νὰ τοὺς διώχνουσιν, ἐστράφησαν ὀπίσω.
Χίλια ἄλογα ἐκέρδισαν ἐτότες ὧν οἱ Φράγκοι.
῾Ως τὸ ἔμαθαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖθε ἐκ τὰ χωρία,
μικροὶ μεγάλοι ἔδραμαν νὰ ἔχουσιν κερδίσει,
ἐκ τῶν Ρωμαίων τὰ πράγματα νὰ ἔχουν διαφορήσει.
Οἱ Φράγκοι γὰρ ἐμείνασιν ἐτότε εἰς τὰ Σέρβια·
ἐπεὶ ἂν ἤθελαν νὰ ἔλθοῦν, νὰ μείνουν παρακάτου,
οὐδὲν ἐδύνονταν νὰ ὑπᾶν ὅτ' ἦσαν κοπιασμένοι,
καὶ διὰ τὸ κέρδος τὸ πολὺ τὸ εἴχασιν κερδίσει·
ἐπὶ τὴν αὔριον ὑπᾶν ὀρθὰ εἰς τὸ Βλιζίρι.
῾Ο μισὲρ Τζὰν δὲ Καταβᾶς, ὁ ποδαγρὸς στρατιώτης,
πιττάκια ὁρίζει, γράφουσιν, μαντατοφόρους στέλνει
ἐκεῖσε εἰς τὸν πρίγκιπα στὸ κάστρον τῆς Κορίνθου.
Λεπτομερῶς ἐδήλωσε τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ πρᾶγμα,
τὸ πῶς ἐγίνη ὁ πόλεμος ἐκεῖνος τῆς Πρινίτσας,
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔπραξεν, τὸ νῖκος ὅπου ἐλάβαν.
῾Ο πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐσήκωσεν τὰς χεῖρας
καὶ τὸν Θεὸν ἐδόξασεν, τὴν πάναγνον Θεοτόκον.
᾿Εκ τὸ ἓν μέρος ἐχάρηκεν, ἐκ τὸ ἄλλο ἐλυπήθη·
ἐχάρη, διοῦ ἐνίκησεν. ἐτότε ὁ λαός του,
καὶ πάλιν ἐλυπήθηκεν διοῦ οὐδὲν εὑρέθην.........

4852. ὡς εἶδαν δὲ ὅτι ἔφυγαν κ' ἠπῆραν   53. Παραλείπεται ὁ στίχος.

4853 ἑξ. Πλὴν τοῦ κενοῦ ἑνὸς φύλλου, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν προηγουμένῃ ὑποσημ. στιχ. 4496. ὁ Κῶδιξ Κ. παρουσιάζει καὶ ἐνταῦθα ἕτερον κενὸν ἑνὸς φύλλου ἀποκοπέντος. Τὸ κενὸν τοῦτο συμπληροῦμεν μερικῶς διὰ τῆς παραθέσεως ἀντιστοίχου κειμένου τοῦ Κωδ. Π. Ἡ ἀντικατάστασις ὅμως ἐνταῦθα δὲν ἐπιτυγχάνεται πλήρως, καθόσον καὶ ὁ Κῶδιξ Π παρουσιάζει καὶ οὗτος κενὸν μετὰ τὸν στίχ. 4874 Οὕτω ὁ ἐρχόμενος κατόπιν στίχος τοῦ Κωδ. Κ ὁ φέρων ἀριθ. 4875 δὲν ἀποτελεῖ φυσικὴν συνέχειαν τῆς ἐννοίας τοῦ κειμένου, ἀλλὰ παρουσιάζει χάσμα. Ὁ Schmitt (βλέπε σελ. 320—321 αὐτόθι) θέλει ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ φύλλου εἰς κάποιον Ἕλληνα τοῦ ὁποίου προσεβλήθησαν τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν περιφρονητικῶν ἐκφράσεων τοῦ χρονογράφου. Ἐὰν τοῦτο συνέβαινε θὰ εἶχον καταστραφῆ ὅλοι οἱ ὑπάρχοντες ἑλληνικοὶ κώδικες τοῦ Χρονικοῦ. Ἀπεναντίας τὰ κενὰ αὐτά, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, παρατηροῦνται ὡς πρὸς τὴν μάχην τῆς Πρινίτσης, ὄχι μόνον εἰς τοὺς κώδικας Κ, Π, καὶ Τ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου καὶ εἰς τὸ ἰταλικὸν κείμενον, παράγωγον τοῦ Τ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὸ γαλλικὸν τοιοῦτον, ὅπου λείπουν ἓξ ὁλόκληρα φύλλα. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4663.). Τὸ Ἀραγ. Χρον. ἐξ ἄλλου τοποθετεῖ χρονολογικῶς τὴν μάχην τῆς Πρινίτσης μετὰ τὴν μάχην παρὰ τὸν Ἅγ. Νικόλαον τοῦ Μεσίσκλη (Σεργιανά). δὲν παρέχει δὲ καὶ τοῦτο καμμίαν σπουδαίαν διαφωτιστικὴν πληροφορίαν. (Πρβλ. Ἀραγ. Χρον. § 348—358).

....ὅσον τὸν μαστιχώνει πλέον πρέπει νὰ τὸν προσέχῃ.
Ἂν εἶχε ἐπάρει ὁ πρίγκιπας τότε τὸν Μέγαν Κύρην
καὶ τὰ φουσσᾶτα τῶν νησίων κ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Εὐρίπου
καὶ νὰ εἶχε ὑπάγει σπουδαχτικὰ ὀλόρθα εἰς τὸ Νίκλι
καὶ νὰ εἶχε ἐμπῆ στὴν Τσακωνίαν, κουρσέψει ὅλον τὸν τόπον,
ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος ἀργὰ νὰ ἐφουσσατέψεν·
ὅμως ὡς πράξει ὁ κατὰ εἷς, ὀμπρός του καὶ τὸ ηὑρίσκει.
Ἀφίνω γὰρ τὸν πρίγκιπα νὰ λέγω περὶ ἐκείνου,
θέλω νὰ σὲ ἀφηγήσωμαι τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποῖκεν
ὁ Μέγας γὰρ Δεμέστικος στὸν Μηζηθρᾶ ὅπου ἦτον.
Καθὼς σὲ τὸ ἀφηγήσομαι ὀπίσω στὸ βιβλίον μου
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ἐκεῖσε στὴν Πρινίτσαν
ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν·
ὅταν ἠμπόρεσε νὰ ἐλθεῖ στοῦ Μηζηθρᾶ τὸ κάστρον,
ἐκάθητον κ᾽ ἐθλίβετον, ἡμέραν νύχταν ἔκλαιεν·
τὸ πρῶτον διὰ τὴν ἐντροπὴν ὅπου εἶχεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν βασιλέαν ὅπου εἶχεν μέγαν φόβον
μὴ πιάσῃ καὶ τυφλώσῃ τον, εἰς φυλακὴν τὸν βάλῃ
καὶ λάβῃ ἄδικον θάνατον καὶ χάσῃ τὸ κορμί του.
Ὁ βασιλέας τὸν ἔστελνεν μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
τὸν τόπον ὅλον τοῦ Μορέως νὰ τὸν ἔχῃ κερδίσει,
κι ἂν μάθῃ ὅτι ἐκέρδισαν τὸν πόλεμον οἱ Φράγκοι
μόνοι τριακόσιοι μοναχοὶ κἂν εἴκοσι χιλιάδες,
πῶς νὰ τὸν ἀποδέξεται, πῶς νὰ τὸν χαιρετήσῃ,
εἰμὴ νὰ λέγῃ ὅτι ἄπιστος καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ;
Ὁκάποιος Φράγκος εὐγενής, ἄνθρωπος παιδεμένος,
ἀπὸ τὴν Πόλιν εἶχε ἐλθεῖ ἀπὸ τὸν βασιλέαν
μαντατοφόρος εἰς αὐτόν, ἐπαρηγόριζέ τον·
«Δέσποτά μου, διὰ τὸν Χριστόν, τί θλίβεσαι τοσούτως;
»οὐ ξεύρεις εἰς ἐριζικὸν κοίτεται ἡ στρατεία;
»κι ὅποιος ἐξεύρει μηχανίαν καὶ πράττει μὲ πονηρίαν
»τοὺς ἀντρειωμένους καταλυεῖ κ᾽ ἐπαίρνει τὴν ἀντρίαν τους·
»ἡ μηχανία κ᾽ ἡ πονηρία κερδίζει τὴν ἀντρίαν.

4875—4899. Παραλείπονται οἱ στίχοι. Προτάσσονται μόνον τοῦ στίχου 4900 τρεῖς προηγούμενοι παρέχοντες περιληπτικῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου τοῦ Κ. τῶν στίχ. 4884—4900. Οἱ στίχοι οὗτοι ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: Ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος σφόδρα τὸ ἐλυπήθην—καὶ ἐκ τὴν λύπην τὴν πολλὴν ἦλθεν διὰ ν᾽ ἀποθάνῃ.—Ὅμως ὁκάποιος εὐγενὴς ἄνθρωπος παιδευμένος,— 4900. Φράγκος ἦτον τὸ γένος του ἀπέσω ἐκ τὴν Φραγκίαν, 1. ἀπὲ τὴν Πόλιν. . . ἀπὲ τὸν βασιλέα 3. Ἀφέντη, διὰ τὸν Χριστόν. . . τοσοῦτον; 4. ἠξεύρεις ὅτι εἰς ριζικόν... ἡ στρατεία 5. καὶ ὅγιος πράττει πονηρὰ καὶ μετὰ μηχανίαν 6. καταλυεῖ καὶ τὴν ἀντρίαν νικάει 7. Παραλείπεται ὁ στίχος.

»Εἶδες εἰς τὴν Πελαγονίαν τὴν μηχανίαν ποῦ ἐποῖκεν
»τότε ὁ σεβαστοκράτορας κ' ἐκέρδισε τὸν κάμπον·
»οὐδὲν ἐτήρησε νὰ εἰπῇ πολλὰ φουσσᾶτα εἶχεν,
»ἀλλὰ ἔβαλε τὴν μηχανίαν κι ἄφηκεν τὴν ἀντρίαν.
»Οἱ πάντες ὅλοι ἐξεύρουν τὸ 'ς ὅλην τὴν οἰκουμένην,
»εἰς τὸ κοντάρι καὶ σπαθὶ οἱ Φράγκοι εἶναι ἀντρειωμένοι.
»Διὰ τοῦτο ὁ σεβαστοκράτορας, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
»τοὺς 'Αλλαμάνους ἔβαλεν κ' ἐσμίξαν μὲ τοὺς Φράγκους
»διὰ ν' ἀπαντήσουν τὸν θυμόν, τὲς κονταρὲς τῶν Φράγκων
»τοὺς Οὔγγρους ἔβαλε ἀπ' αὐτοῦ, τοὺς Τούρκους καὶ Κουμάνους,
»ὅλους ἐκατεδόξευαν, Φράγκους τε καὶ 'Αλλαμάνους,
»καὶ τὰ φαρία τοὺς ἔσφαξαν τὸν πόλεμο ἐκερδίσαν.
»'Εὰν ἔλειπαν οἱ σαγιττὲς ποῦ ἐσφάξαν τὰ φαρία,
»ποτέ του οὐδὲν ἐκέρδαιναν τὸν πόλεμον ἐκεῖνον.
»Εἶδες, δέσποτα, ἀφέντη μου, πῶς ἔσφαλες εἰς τοῦτο,
»ἐκεῖ ὅπου σ' ἐπολέμησαν οἱ Φράγκοι στὴν Πρινίτσαν.
»Καθὼς μὲ τὸ ἀφηγήθησαν οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
»ὅπου μετά σου ἤσασιν στὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
»ἡ δεσποτεία σου ἐθάρρησεν στὸ πλῆθος τοῦ φουσσάτου,
»ὅπου ἔβλεπες ὅτι ἤσασιν μετὰ τὴν βασιλείαν σου,
»τοὺς Φράγκους ἐκαταφρόνησες, διατὸ ἔβλεπες ὀλίγους,
»κι οὐδὲν ἐψήφησες ποσῶς πῶς νὰ τοὺς πολεμήσῃς,
»τὸ ὅποιον πρᾶγμα οὐ πολεμοῦν οἱ φρόνιμοι στρατιῶται·
»ἐπεί, ὅσον ἔνι ὁ ἄνθρωπος στρατιώτης κι' ἀντρειωμένος,
»ἁρμόζει νὰ ἔχῃ μηχανίαν καὶ φρόνεσιν εἰς αὖτον
»νὰ πολεμῇ προσεχτικὰ ἀπάνω εἰς τὸν ἐχτρόν του,
»διατὶ λέγουν οἱ φρόνιμοι, ὡς ἔνι γὰρ κ' ἡ ἀλήθεια·
»ἡ τέχνη γὰρ καὶ ἡ πονηρία νικοῦσι τὴν ἀντρίαν.
»Ἄς εἶχες βάλει, δέσποτα, ἐτότε τοὺς δοξιῶτες,
»νὰ ἰδεῖ τοὺς Φράγκους ὅτι ἔρχονται ἐκεῖσε πρὸς ἐσέναν,
»νὰ εἴχασιν σφάξει τὰ φαρία ὅπου ἐκαβαλλικεῦαν,

4908. ἡ μηχανία τί ἐποῖκεν 11. ἀλλὰ ἐβάλθη στὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀντρίαν ἀφῆκεν. 12. 'Ετοῦτο οἱ πάντες ξεύρουσιν 'ς ὅλην 13. καὶ σπαθὶν καλοὶ εἰσιν οἱ Φράγκοι. 14. Διοῦ ὁ σεβ. 4916. τοῦ ν' ἀπαντήσουν, τες κονταρίες 18. Φράγκους καὶ Αλλ. 20. 'Εὰν οἱ σαΐτες ἔλειπαν που ἔσφαξαν 21. ποτε οὐδὲν ἐκέρδαιναν 22. Εἶδες, ἀφέντη μου καλὲ 25. ὁποὺσασιν ἐκεῖ με σὲν 26. ἡ ἀφεντία σου ἐθάρρεψε στὰ πλήθη 27. ὅτ' ἤσασιν μετὰ τὴν ἀφεντία σου 28. ἐπεριφρόνησες, διοῦ ἦσαν ὀλίγοι, 29. καὶ οὐκ ἐψήφησες ποσῶς 30. οὐ ποιοῦν οἱ φρόνιμοι 32. πρέπει νὰ ἔχῃ μηχ. . . μετ' αὖτον 34. ἐπεὶ λέγουν. . . ἔνι ἡ ἀλήθεια, 35. ὅτι ἡ τέχνη κ' ἡ πονηρία 36. βάλει, ἀφέντη μου, ἐτότε 37. τὸ ἰδῇς τοὺς Φράγκους καὶ ἔρχονταν 38. νὰ εἶχαν σφάξει τὰ φαρία, τὰ ἐκαβ.

»ἐκέρδαινές τους παρευτύς, εἶχες τους νικημένους·
»ἀλλὰ ὥρισες κ' ἐδιάβησαν κοντάρια χίλια 'ς αὕτους,
»σκοπῶντα, λογιζόμενος νὰ τοὺς ἔχουν κερδίσει·
»τὸ ὅποιον πρᾶγμαν ἔποικες στὸ θέλημά σου, ἀφέντη.
»Ὡς εἶπα πάλιν λέγω το, ὡς ἔνι γὰρ κ' ἡ ἀλήθεια,
»ἀξιάζει Φράγκος εἰς φαρὶ διὰ εἴκοσι Ρωμαίους.
»Εἶδες, ἀφέντη, τί ἔποικαν οἱ Φράγκοι στὴν Πρινίτσαν·
»ὡς φρόνιμοι ,παιδευτικοὶ ὅπου ἦσαν εἰς στρατείαν,
»τὸ ἰδεῖ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχες,
»εὐθέως στὴν μέση ἐσέβησαν μὲ τὰ κοντάρια ἐδῶκαν
»κ' ἔβγαλαν τὰ σπαθίτσια τους κι' ἐσφάξαν τς ἐδικούς σου,
»κ' οἱ ἐδικοί σου οὐκ εἴχασιν δύναμιν νὰ σπαράξουν.
»Οὕτως τὸ ἐποίκασιν αὐτοί, ὡς πολεμοῦν οἱ λύκοι
»ὅπου σεβαίνουν εἰς μαντρί, τὰ πρόβατα σκορπίζουν.
»Λοιπὸν μηδὲν τὸ θλιβεσαι ἐτοῦτο ὅπου ἐγίνη,
»διατὸ ἔνι, ἐδές, τὸ σύνηθες πάντοτε τῆς στρατείας·
»ὥρα κερδίζει διαφορὰ κι ἄλλη πάλιν νὰ χάνῃ.
»Παρηγορήσου, ἀφέντη μου, καὶ πιάσε ἄλλην στράταν·
»καὶ ὅρισον νὰ σωρευτοῦν ὅλα σου τὰ φουσσᾶτα
»καὶ σκόπησον νὰ τιμηθῇς καὶ νὰ ἔχῃς διαφορήσει,
»τὸ πρᾶγμα ὅπου ἐγίνετον νὰ τὸ ἔχῃς ἀμαντίσει.
»Ἐγὼ ἔμαθα ὅτι ὁ πρίγκιπας στὴν Ἀνδραβίδα ἐστράφη
»καὶ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἤφερνεν ἐστράφησαν ὀπίσω·
»ἄγωμε ὁλόρθα εἰς αὐτὸν ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα·
»κι ἂν ἔχῃ τόσην ἁμαρτία εἰς πόλεμον νὰ ἐξέβῃ,
»μηδὲν βαλθῇς μὲ ἀλαζονείαν τοῦ νὰ τὸν πολεμήσῃς,
»μόνον μὲ τέχνην, μηχανίας πολέμησε μετ' αὕτον.
»Μηδὲν τοῦ ποιήσῃς πόλεμον ποσῶς μὲ τὰ κοντάρια,
»ἀλλὰ τοὺς Τούρκους ὅρισε, ὅπου βαστοῦν δοξάρια,
»νὰ τοὺς δοξέψουν τὰ φαρία νὰ πέσουν οἱ καβαλλάροι.
»Κι ἂν λάχῃ ἀπὸ τοῦ ἐριζικοῦ τὸν πρίγκιπα νὰ πιάσῃς,

4939. ἐκέρδιζές τους. . . νικισμένους· 40. ὥρισεν καὶ ὑπήγασιν 41. σκοπῶντας.. ἔχεις τους κερδεμένους, 42. πρᾶγμα 43. Ὡς τὸ εἶπαν,... λεγουν το, οὕτως ἔν' ἡ ἀλήθεια, 44. ἀξίζει Φράγκος 45. στὴν Πρινίτσα· 46. ἦσαν τῆς στρατείας, 47. τὸ ἰδοῦν. . . φουσσᾶτον 48. εὐτὺς στὴν μέση ἐσέβηκαν 49. καὶ τὰ σπαθία ἔσυραν, τοὺς ἐδικοὺς σου ἐσφάζα, 50. καὶ οἱ δικοί σου 51. τὸ ἔποικαν αὐτοὶ 52. στὸ μαντρὶ 54. διότι ἔναι πάντοτε συνήθειον τῆς στρατείας 55. ὥρα κερδαίνει διαφορὰν καὶ ἄλλη πάλιν χάνει. 56. πιάσε ἄλλην στράταν, 57. ὅρισε τοῦ να συναχτοῦν 58. σκόπησε. . . καὶ νὰ διαφορήσῃς. 59. ἐγίνετον πάλιν νὰ τὸ σκεπάσῃς 60. ὁ πρ. ἦλθεν στὴν Ἀνδραβίδαν· 61. τὰ ἤφερεν 62. σῦρε ὁλόρθα 63. ἁμαρτίαν εἰς π. νὰ ἔβγῃ. 65. με τέχνην, μηχανήν, πολέμησον 66. τὸν ποίσῃς π. 68. τοῦ νὰ δοξεύουν τὰ φ. 69. Κι ἂν τύχῃ

»κι ἀφῶν τὸν πιάνης, ἔχε τὸν, κερδαίνεις καὶ τὸν τόπον».
'Ο Μέγας ὁ Δεμέστικος ἐπίστεψεν τοῦ Φράγκου·
κράζει τοὺς πρώτους ἄρχοντας ὅπου εἶχε ἐκεῖ μετ' αὖτον,
λεπτῶς τοὺς ἀφηγήσετον τὸ τί τοῦ εἶπεν ὁ Φράγκος·
ὅλοι τὸ ἐπαινέσασιν, καλὴν βουλὴν τοῦ ἐδῶκεν.
'Ορίζει κ' ἦλθαν οἱ ἀρχηγοὶ οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου·
λέγει τους· «Ἄρχοντες γοργὸν σπουδάξετε νὰ ὑπᾶμε
»ἐκεῖ ὅπου ἔνι ὁ πρίγκιπας στὴν χώραν 'Ανδροβίδας».
Κράζει τὸν Κατακουζηνόν, τὸν Μακρυνὸν ὁμοίως,
ὅλους τοὺς ἀφηγήσετον τοῦ Φράγκου γὰρ τοὺς λόγους
καὶ τῶν ἀρχόντων τὴν βουλήν, τῶν ἀρχηγῶν ὡσαύτως.
Κ' ἐκεῖνοι τοῦ ἀπεκρίθησαν καὶ λέγουν πρὸς ἐκεῖνον·
«Τί ραθυμᾷς, ὦ δέσποτα, Μεγάλε Δεμεστίκε;
»οὐδὲν σὲ φαίνει ὅτ' ἡ ἐντροπὴ ποῦ οἱ Φράγκοι μᾶς ἐποῖκαν,
»οὕτως ἐγένετον 'ς ἐμᾶς ὡσὰν στὴν δεσποτείαν σου;
»κ' ἠθέλαμεν νὰ ἐποιήσαμεν πρᾶγμα γὰρ τῆς τιμῆς μας,
»νὰ μὴ μᾶς κράζῃ ὁ βασιλέας ἀπίστους δημηγέρτες;
»ἀλλὰ θεωροῦμεν τὸν καιρόν, τὸ ἀσύστατον τοῦ χρόνου,
»καὶ κάμνει χρεία νὰ πράξωμεν ὡς φρόνιμοι στρατιῶτες.
»'Ημεῖς ἀκόμη οὐ ξεύρομεν τὸ ποῖ' εἶναι σκοτωμένοι,
»τὸ ποῖ' ἐγλυτῶσαν ζωντανοί, τὸ ποῖ' ἔχουν ἄλογά τους.
»'Απάρτι τὸ καλοκαιρίον ἐπλήρωσεν κ' ἐδιάβη,
»χειμῶνας ἐκατάλαβεν, σκολάζουν τὰ φουσσᾶτα·
»ἂς ἀποϊδοῦμε τὸν καιρὸν νὰ ἰδοῦμε τὸν λαόν μας,
»τὸ ποῖ' μᾶς ἐνεμείνασεν ἐκ τὸν λαόν μας ὅλον·
»κι ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς κ' ἡ τύχη μας νὰ ζοῦμεν ἕως στὸν μάρτιον,
»εἰς ἄνοιξιν γὰρ τοῦ καιροῦ, ποῦ ἁρμόζει τῶν φουσσάτων
»νὰ οἰκονομοῦνται εἰς ἅρματα, νὰ τρέχουν εἰς τὴν μάχην,
»ἐτότε γάρ, ἀφέντη μου, ἂς οἰκονομηθοῦμεν,
»ὅπου εὕρωμεν τὸν πρίγκιπαν, εἰς αὖτον ἂς ὑπᾶμε,
»ἂς ἀποθάνωμε ἑνομοῦ ἢ ἂς ἐκδικηθοῦμεν».

4970. ἀφῶν τὸν πιάσῃς, ἔχεις τον, κερδίζεις 72. λαλεῖ τοὺς πρώτους 73. λ. τῶν ἀφηγήσετον 74. τὸν ἐπαινέσασιν 76. νὰ ὑπᾶμεν 77. 'Ανδραβίδος». 79. ὅλα τοὺς ἀφηγήθηκεν ὅσα τὸν εἶπε ὁ Φράγκος 80. τῶν ἀρχηγῶν ὁμοίως 81. ἀποκρίθησαν 82. Μὴ ἀραθυμᾶς, ἀφέντη μας, 83. σε φαίνει ἐντροπὴ μᾶς ἔποικαν οἱ Φράγκοι; 84. ἐγίνετο εἰς ἐμὲ ὡσὰν καὶ εἰς ἐσένα, 85. νὰ ἐποίκαμεν. . . διὰ τιμή μας, 86. μὴ μᾶς λαλήσῃ ὁ β. 89. τίνες οἱ σκοτωμένοι 90. καὶ τίνες ἐγλυτώσασιν καὶ τίνες ἄλογα ἔχουν 91. Τώρα τὸ καλοκαίριον ἐπέρασεν, ἐδιέβην, 92. ἐκατέλαβεν 93. ἂς καρτερέσωμεν καιρὸν 94. Παραλείπεται ὁ στίχος. 95. ἕως τὸν μάρτην 96. τοῦ φουσσάτου 5000. ἂς ἀπεθάνωμεν ὁμοῦ.

῾Ο Μέγας ὁ Δεμέστικος ἐνταῦτα ἀπεκρίθη·
«῾Ο Θεὸς τὸ ἐξεύρει, φίλοι μου, συντρόφοι κι ἀδελφοί μου,
»τοῦτο σφάζει τὸν λογισμὸν καὶ τὴν καρδίαν μου τρώγει,
»διατὶ μᾶς ἐκατάλυσεν ἕνας φτωχὸς στρατιώτης,
»῎Αν εἴχαμεν τὸν πρίγκιπα μαδίσει ἢ πολεμήσει,
»ὅπου ἔνι μέγας ἄνθρωπος, ἐξάκουστος στὸν κόσμον,
»κ᾽ ἐνίκησέ με εἰς πόλεμον, παρηγορίαν νὰ τὸ εἶχα.
(3680) »Τὸ δὲ νὰ λέουν ὁκάποιος φτωχὸς καὶ ρεματιάτης
»ἐνίκησεν τοῦ βασιλέως τὸν ἀδελφὸν εἰς κάμπον,
»καὶ πάλε ἄλλο χειρότερον, χεῖρον τῶν χειροτέρων,
»μὲ τριακόσιους ἐκέρδισε χιλιάδες δεκαπέντε!»
Καθὼς ἀπῆραν τὴν βουλὴν οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι,
ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος κι ὁ Μακρυνὸς ὁμοίως,
μετ᾽ αὐτοὺς Κατακουζηνὸς ὁ ἐξάκουστος στρατιώτης,
οὕτως καὶ τὸ ἐδιορθώσασιν καὶ ἀφιρώσανέ το.
᾽Επέρασεν γὰρ ὁ καιρὸς, ἐδιάβην ὁ χειμῶνας,
ἦλθεν ὁ μῆνας τοῦ μαρτίου, ἡ ἄνοιξις τοῦ χρόνου,
ὅπου κινοῦνται ἅπαντες εἰς ἅρματα καὶ μάχην,
καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς ἐτότε φουσσατεύουν.
῾Ο ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Δεμέστικος ὁ Μέγας
ὥρισεν τὰ φουσσᾶτα του νὰ σωρευτοῦσιν ὅλοι.
῾Η ἕνωσις ἐγίνετον στοῦ Σαπικοῦ τοὺς κάμπους,
εἰς τὰ λιβάδια τὰ πλατέα, στὲς ἔμνοστες τὲς βρύσες.
Φουσσᾶτα ἐσώρεψεν πολλὰ ἀπὸ διαφόρους τόπους·
τὰ πεζικὰ τῆς Τσακωνίας τοῦ Μελιγοῦ τοῦ δρόγγου
καὶ μέχρι στὴν Μονοβασίαν καὶ τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγον.

5001. εἰς τοῦτο ἀπεκρίθη 3. καὶ τρώει τὴν καρδίαν μου 4. διὸ μᾶς ἐκατέλυσε ἕνας καλὸς στρ. 6. ἐξ. στρατιώτης 7. παρ. τὸ εἶχα 8. νὰ λέγουν κάποιος 9. τὸν ἀδ. τοῦ βασ. στὸν κάμπον, 10. καὶ πάλιν ἄλλο πλεώτερον, χειρότερο ἀπ᾽ ἐκεῖνο 11. τριακόσιοι ἐκέρδισαν χιλίους τῶν Ρωμαίων!» 15. ἐδιώρθωσαν καὶ ἀφιρώσασίν το. 16. ἐδιέβην 17. ἡ ἄνοιξη 18. Παραλείπεται ὁ στίχος. 20. τοῦ β. ὥρισε τὰ φουσσᾶτα· 21. Παραλείπεται ὁ στίχος. 23. τὰ πλατεῖα 24. ἐσύναξε.. ἐκ διαφόρους 25. τὸ πεζικόν... Μελιγγοῦ

5022—23. Οἱ κάμποι τοῦ Σαπικοῦ ταυτίζονται πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς ᾿Ασέας, ὅπου τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως καὶ τὸ ὁμώνυμον σημερινὸν χωρίον, (κοινῶς Καντρέβα, δήμου Βαλτετσίου, ἐπαρχ. Μαντινείας). ῾Η κοιλὰς τῆς ᾿Ασέας καλεῖται καὶ Σαπολίβαδο, ἐκ τοῦ ἕλους τοῦ σχηματιζομένου ἐκεῖ, ἀπὸ τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τῆς Φραγκοβρύσεως, ὧν τὸ ρεῦμα εἶναι κατ᾽ οὐσίαν ὁ ᾿Αλφειός. (Βλέπε σχετικῶς Δραγ. Σ. 67—69, Leake Travels in the Morea I, 84, 117; II 45, 46; III 34 ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 4667 ἑξ.).

Ἐχώρισαν τὰ ἀλλάγια τους, ὀρθῶσαν κ' ἐκινῆσαν,
ἐκεῖσε στὴν Καρύταιναν ἐμεῖναν τὴν ἑσπέραν,
τὸ παραπόταμον τοῦ Ἀλφέως ὁλόρθα ἐκατεβαῖναν,
ἐκ τὴν Πρινίτσα ἀπέρασαν καὶ εἴδασιν τὸν τόπον,
ἀνάμνησαν τὸ ἐπάθασιν ἐκεῖ στὸν τόπο ἐκεῖνον.
Πάντα ὑπαγαῖναν, λέγοντα τοὺς Φράγκους φοβερίζουν·
τὸ πρᾶγμα ὅπου ἀπεργώθησαν οὐ μὴ τὸ πάθουν πλέον
ἂν ἔλθουσιν εἰς πόλεμον, νὰ δώσουν κονταρέας·
μὲ τὰς σαγίττας βούλονται ὅλους νὰ θανατώσουν.
Κατερωτοῦν τὸ ποῦ νὰ εὑροῦν τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
στὴν Ἀνδραβίδαν ἔμαθαν ὅτι τοὺς ἀναμένει,
τὴν χώραν ἐτριγύρισεν ὅλην μὲ τραφοκόπια
καὶ στήκει ἐκεῖ κ' ἐκδέχεται μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχει.
Ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος κράζει τοὺς ἀρχηγούς του·
βουλὴν ἐζήτησεν αὐτῶν τὸ πῶς ὀφείλει διάξαι.
Κ' ἐκεῖνοι ὅπου ἦσαν τοπικοὶ ἄνθρωποι, ὅπου ἐγνωρίζαν
τοὺς τόπους καὶ τὰ διάβατα, βουλὴν τοῦ ἐδῶκαν τέτοιαν·
μὴ πιάσῃ γὰρ καὶ ἀπελθῇ ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα,
διατὶ εἶναι τὰ ἔμπατα στενὰ καὶ διὰ τοὺς τσαγρατόρους.
[§ 339] Ὁλόρθα τὸν ἐδιάβασαν στὰ Σεργιανὰ πλησίον·

5027. ἀλλάγια, ὥρμησαν, ὑπαγαίνουν 28. ἐκεῖ εἰς τὴν Καρ. 30. ἐπέρασαν 31. θυμήθηκαν τὸ ἔπαθαν στὸν τόπον γὰρ ἐκεῖνον. 32. ὑπᾶσιν, 33. ὅπου ἔπαθαν 35. μὲ τὲς σαγίττες 36. που νὰ εὑροῦν...Γουλιάμον· 38. Παραλείπεται ὁ στίχος. 39. στέκει ἐκεῖ κι ἀκαρτερεῖ μὲ ὅσα φ. ἔχει. 40. λαλεῖ 41. β. τοὺς ἐξεζήτησεν τὸ πῶς διὰ νὰ πράξῃ. 42. Κ' ἐκ. γὰρ οἱ τοπικοί... ἠξεῦραν 43. τοιούτην β. τοῦ δίδουν 44. ὅτι μὴ τύχῃ καὶ διαβῇ 45. Σερβιανὰ

5046 ἑξ. Τὰ Σεργιανὰ ἀπετέλουν περιφέρειαν κειμένην πρὸς Α. τῆς Ἀνδραβίδας, περὶ τὰ χωρία Μαλίκι, Κασνέσι, Κόκλα τοῦ δήμου Βουπρασίων καὶ παρὰ τὸν Ἠλειακὸν Πηνειόν, εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἔκτοτε τὸ χωρίον Παλαιόπολις, κείμενον πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἤλιδος. Κατὰ τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 339) οἱ Ἕλληνες προερχόμενοι ἐκ Λακεδαιμονίας ἔφθασαν εἰς τὴν Παλαιόπολιν, ὁπόθεν διέβησαν τὸν Ἠλειακόν. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν «τὸ Μεσίκλιν», θὰ ἔπρεπεν νὰ γραφῇ «τοῦ Μεσίκλη», (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3266, εἰς τοῦ Καρύδη), καθόσον πρόκειται περὶ τοπωνυμίου προερχομένου ἐξ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον ἐπέζησε μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ Μορέως ἐκ Μέσα Μάνῃ, ὅπου ὑπάρχει πατριὰ Μεσίσκλη, (εἰς τὰ χωρία Νόμια, Κυπάρισσος καὶ Τσικαλιὰ τοῦ δήμου Μέσσης. Πρβλ. Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ Μάνης, σ. 12—14). Ἡ ἐξ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος προέλευσις τοῦ τοπωνυμίου τεκμαίρεται καὶ ἐκ τῶν δύο ξενογλώσσων παραλλαγῶν (Γαλλ. Χρον. § 339 καὶ Ἀραγ. Χρον. § 339). Τὸ Ἀραγ. (§ 346) τοποθετοῦν χρονολογικῶς τὴν μάχην τοῦ Μεσίσκλη πρὸ τῆς Πρινίτσης, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4853 ἑξ.), προσθέτει ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Μεσίσκλη ἐκτίσθη μετὰ τὴν ἐκεῖ νίκην, ὁμοῦ μετ' ἄλλων ναῶν ἐν Ἀνδραβίδᾳ. (Βλέπε σχετικῶς καὶ Δραγ. 163—167).

ἀπάνω πρὸς ἀνατολὰς ἐκεῖ τὸν ἀπλικέψαν.
Κλησίδιν ἔνι ἐκεῖ μικρὸν τὸ λέουν Ἅγιον Νικόλαον,
εἰς τὸ Μεσίσκλιν τὸ λαλοῦν τοῦ τόπου γὰρ τὸ ἐπίκλην,
ἐκεῖ ἔστησαν τὴν τέντα του κ' ἐκατουνέψανέ τον.
Τὰ πλάγια ὅλα ἐγέμισαν κ' οἱ κάμποι τὰ φουσσᾶτα·
ἐκεῖ ἑσπερῶσαν κ' ἔμειναν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν.
[§ 340] Καὶ τὸ αὔριο ἐξημερώνοντα, ὥρα ἀνατελμάτου,
ἦλθεν ἐκεῖ ὁ πρίγκιπας μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν.
Οἱ καβαλλάροι καὶ πεζοὶ ὅλοι μετ' αὖτον ἦλθαν·
ἐχώρισεν τὰ ἀλλάγια του, τρεῖς σύνταξες ἐποῖκεν.
Ἐξέβην ἐκ τὰ Σεργιανὰ ἐκεῖ πρὸς τοὺς Ρωμαίους
κ' ἐστήκασιν οἱ σύνταξες ἕτοιμες τοῦ πολέμου.
[§ 341] Τὸ πρῶτο ἀλλάγιν τῶν Ρωμαίων κ' οἱ σύνταξες ὅπου εἶχεν
ἦτον τοῦ Κατακουζηνοῦ, τοῦ ἐπαινετοῦ στρατιώτου.
Ἐξέβη ἀπὸ τὸ ἀλλάγιν του ἀπάνω εἰς τὸ φαρίν του·
τὰ κούκουρά του ἐβάσταινε, τὸ ἀπελατίκι ἐκράτει·
ἀνάμεσα γὰρ τῶν Φραγκῶν καὶ τοῦ ἐδικοῦ του ἀλλάγι
ὑπάγαινε καὶ ἔρχετον φημίζοντα δρομαίως.
[§ 342] Κι ὅσον ἀπῆλθεν τρεῖς φορὰς μὲ τὸ ἄλογον ἐκεῖνο,
πεζεύγει, ἐμετασέλλησε κι ἀνέβη ἀπάνω εἰς ἄλλο,
κι ἄρξετο νὰ φημίζεται ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς Φράγκους.
Ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔκαμνεν Κατακουζηνὸς ἐκεῖνος,

5048. Μικρὴ ἐκκλησία ἔναι ἐκεῖ, Ἅγιον Νικόλαν λέγουν, 49. εἰς τὸ Μεσήσκλι... τοῦ τόπου τὸ ἐπίκλην, 50. ἀπλικέψασίν τον 51. ἐγέμασαν 53. Τὴν αὔριον ξημερώνοντα 54. φουσσᾶτα ὅλα 56. ἐχώρισαν...... ἐποῖκαν. 57. Σερβιανὰ 58. καὶ ἔστεκαν 59. οἱ σύνταξες ὁποὖχαν 60. τοῦ θαυμαστοῦ στρατιώτη. 61. ἐκ τὸ ἀλλάγιν 62. καὶ τὰ ταρκάσια ἐβάσταξεν, τὸ πελατίκι 63. καὶ ἀνάμεσον τῶν Φ. καὶ τὸ δικόν του ἀλλ. 63. ὑπήγαινεν 66. πεζεύει, ἐμετασέλλωσεν ἀπάνω 67. νὰ εὐθυμίζεται ὀμπρὸς 68. Παραλείπεται ὁ στίχος.

5060 ἑξ. Ὁ Μιχ. Κατακουζηνός, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4535), ἦτο ἀνὴρ μεγάλης συνέσεως καὶ ἱκανότητος, ὥστε ἀντὶ τῶν ὑπερβολῶν τοῦ ἑλλην. κειμένου καὶ τοῦ γαλλικοῦ, (§ 341—343), φαίνονται πιθανώτεραι αἱ εἰδήσεις τοῦ Ἀραγ. Χρον. (§ 341—342), καθ' ἃς οὗτος διαταχθεὶς νὰ προχωρήσῃ πρὸς ἐνέργειαν ἀναγνωρίσεως τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ, ἔπεσε μετὰ τοῦ ἵππου του ἐντὸς χάνδακος καὶ ἐκεῖ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Φράγκων, μὴ προλαβὼν νὰ σωθῇ. (Πρβλ. Δραγ. Σ. 168).

Τὰ ἐν στιχ. 5062, κούκουρα, (κωδ. Π. ταρκάσια, Γαλλ. Χρον. § 341: cocure) ἦσαν φαρέτραι ἢ θῆκαι ἀναρτώμεναι ἀπὸ τῶν ὤμων. Τὸ δὲ ἀπελατίκι, (γαλλ. χρον. mace), ἢ ματζούκιν ἦτο κορύνη σιδηρᾶ. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Στρ. Ν. Καλομενοπούλου: Ἡ στρατ. ὀργάνωσις τῆς Ἑλλ. αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου, Ἀθῆναι 1937, Σ. 133—135).

κ' ὑπηγαινοέρχετον ἐκεῖ φημίζων τὸ φαρίν του,
εἰς καταφρόνησιν τῶν Φραγκῶν, διατὸ ἦσαν γὰρ ὀλίγοι,
κ' εἰς ἔπαρσιν κι ἀλαζονείαν, διατὸ ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι
πλῆθος λαοῦ καὶ πλειότεροι παρὰ τὸ ἦσαν οἱ Φράγκοι.
[§ 343] Λοιπὸν ὑπηγαινοέρχετον τρέχοντα τὸ φαρίν του·
τὸ ἄλογο θυμώθηκε, τὸν καβαλλάρη ἐπῆρε
ἐκεῖ σιμὰ στὸν πρίγκιπα ἀπέσω εἰς ἕναν βάτον·
ἐπεδουκλώθην τὸ ἄλογο, ἐπέσασιν κ' οἱ δύο.
Τὸ ἰδεῖ ὁ λαὸς τοῦ πρίγκιπος ἐδράμασιν ἐκεῖσε,
τὸν καβαλλάρη ἐσφάξασιν, τὸ ἄλογον ἀπῆραν.
[§ 344] Τὸ ἰδεῖ ὁ Μέγας Δεμέστικος κι ὁ Μακρυνὸς ὁμοίως
τὸ πῶς ἐχάθη ἡ κεφαλὴ ὅπου εἶχαν στὰ φουσσᾶτα,
ἐφάνη τους ὁλοστινοὶ ἀπέθαναν κ' ἐκεῖνοι·
ἐδράξασιν κι ἀπῆραν τον οὕτως ἀποθαμμένον·
ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια τους, ἀπῆραν κ' ὑπαγαίνουν.
[§ 345] Ἠθέλησεν ὁ πρίγκιπας νὰ ὑπάγῃ στοὺς Ρωμαίους,
κι ὅλοι τὸν ἀνασκόψασιν, συνεμποδίσανέ τον,
λέγας, ὅτι ἂν μετασταθοῦν ἐτότε οἱ Ρωμαῖοι
καὶ τριγυρίσουν τὰ ἄλογα μὲ τὸ σαγιττολάσι,
(3760) πολλὰ ἐλαφρὰ τοὺς θέλουσιν σκοτώσει τὰ ἄλογά τους·
κι ἀφῶν ψοφήσουν τὰ ἄλογα καὶ πέσουν οἱ καβαλλάροι,
ὡσὰν γυναῖκες καὶ παιδία τοὺς θέλουσιν κερδίσει
καὶ θέλει χάσει ὁ πρίγκιπας πρῶτα τὸν ἐνιαυτόν του,
κι ἀπαύτου γὰρ τὸν τόπον του καὶ τὸν λαόν του ὅλον.

5069. ὑπηγαινοέρχετον φημίζοντα 70. εἰς καταφρόνισιν...διοῦ ἦσαν ὀλίγοι 71. καὶ εἰς ἔπαρσιν τῶν Ρωμαίων, διότι πολλοὶ ἦσαν 72. ὁ λέος λαὸς καὶ φαίνετον πλέον παρὰ τοὺς Φράγκους. 76. καὶ ἔπεσαν οἱ δύο. 78. Ἴσφαξαν... ἐπῆραν. 80. τὰ φουσσᾶτα, 81. ἀπόθαναν ἐκεῖνοι· 82. ἐπῆραν τον 83. ἐπῆραν, ὑπαγαίνουν. 84. νὰ δράμῃ εἰς τοὺς Ρ. 85. καὶ ἄλλοι τὸν ἀνάκοψαν καὶ ἐμποδίσασίν τον, 86. Λέγουν,.... γυρίσουσι ἐτότε 87. σαϊττολάσι. 88. σκοτώσει καὶ κερδίσει 89—90. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 91. τὸν ἐμαυτόν του, 92. ἀπαύτου

5087. Σαγιττολάσι. Μέγα πλῆθος πεζῶν τοξοτῶν ὡς καὶ βελῶν. Σχετικῶς βλέπε λέξιν εἰς Εὑρετήριον. (Πρβλ. καὶ ἐν στίχ. 4081). Τὸ δεύτερον συνθετικὸν δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ἐλαύνω, ὡς πιστεύει ὁ Schmitt. (πρβλ. Schmitt, Index: λέξ. σαγίττα, σελ. 617), ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἐπισυνθετικὴ κατάληξις φραγκικῆς προελεύσεως μὲ περιφρονητικὴν σημασίαν καὶ ταυτοχρόνως πλῆθος, (π.χ. populace, paperasse filasse). Τοιαῦται συνθέσεις φραγκικῆς ἐπιδράσεως παρατηροῦνται ἐνίοτε εἰς τὴν μεσαιων. Ἑλληνικὴν τοῦ Μορέως, ὡς π.χ. εἰς τὴν λέξιν γυναικολάσι. (Πρβλ. Λεξ. Δημητράκου: Γυναικολάσι, ὡς καὶ ἐν Ἀθηνᾶς ΚΒ 245. ΚΕ 54). Πιθανῶς καὶ εἰς τὴν λέξιν καρφολασία τὸ δεύτερον συνθετικὸν νὰ εἶναι τῆς αὐτῆς προελεύσεως. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4766). Βλέπε ἐπίσης καὶ ἐν F. Brunot Grammaire historique de la langue française, Paris 1899, Σ. 158. § 111: Suffixes populaires).

Ἀκούσων ταῦτα ὁ πρίγκιπας ὑπόμεινεν ἐνταῦτα,
κ' ἐστράφη εἰς τὸ ὀσπίτι του ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα.
Ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν
ὁλόρθα ἐδιάβη κ' ἔσωσεν εἰς τοῦ Νικλίου τοὺς κάμπους.
Τὸ κάστρον ἐτριγύρισεν κ' ἐπαρακάθισέ το.
[§ 346] Ἐκεῖ τὸν ηὗρε ἐριζικόν, τὸ οὐκ ἤλπιζε νὰ τοῦ ἔλθη.
Οἱ Τοῦρκοι, ὅπου ἦσαν μετ' αὐτόν, ὅπου ἦσαν μία χιλιάδα,
ἐζήτησαν τὴν ρόγαν τους, ἔξι μηνῶν ἐλέγαν.
[§ 347] Κι ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος—ὡσὰν ἦτον θλιμμένος
νὰ λάβῃ νῖκος καὶ τιμὴν ἀπάνω εἰς τοὺς Φράγκους
κ' ἐδιάβη κ' ἔλαβε ζημίαν κ' ἐστράφη μὲ ἀτιμίαν—
τῶν Τούρκων ἀλαζονικὴν ἀπόκρισιν ἐποῖκεν.
[§ 348] Καὶ λέγει των μετὰ χολῆς. «Οὐκ εἶστε γὰρ ἀνθρῶποι
»νὰ ἐντρέπεστε κ' αἰσχύνεστε ρόγαν νὰ μὲ ζητᾶτε
»ἐκεῖ ὅπου ἐπλουτύνετε 'ς τοῦ βασιλέως τὸν τόπον
»μὲ τῶν Φραγκῶν τὰ πράγματα καὶ μὲ τοῦ βασιλέως;
»Ἐσεῖς γὰρ ὅταν ἤλθετε ἐδῶ εἰς τὸν Μορέαν,
»εἶστε γυμνοί, τετράχηλοι, ὅλοι ἐξεγυμνωμένοι·

5093. Ἠκούσας τοῦτο...ἀπόμεινεν ἐκεῖσε 94. εἰς τὸ σπίτιν του...εἰς τὴν Ἀνδραβίδαν. 95. φουσσᾶτα ὅλα 96. ἐδιέβηκεν 98. ηὗρε ριζικὸν τὸ οὐκ ἔλπιζεν νὰ ἔλθῃ. 99. ὁποὖσαν μετ' αὐτὸν καμμία χιλιάδα, 5101. Δεμέστιγος 2. σκοπῶν νὰ λάβῃ τὸ ἤθελε κέρδος χαρὰν καὶ νῖκος 3. κ' ἐστράφηκεν μὲ ἀτιμίαν, μᾶλλον δὲ καὶ ζημίαν 4. ἀλαζονικὰ 5. μετὰ χαρᾶς καὶ μετὰ αὐστηρίας 6. «Ἄνθρωποι οὐκ εἶστεν νὰ ἐντρέπεστεν ρόγαν 10. εἶστεν φτωχοὶ καὶ τραχηλοὶ καὶ

5099 ἑξ. Τὸ Ἀραγ. Χρον. τοποθετοῦν χρονολογικῶς τὴν μάχην τοῦ Μεσίσκλη πρώτην καὶ κατόπιν τῆς Πρινίτσης, (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 4853 ἑξ. καὶ 5046 ἑξ.) παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι μετὰ τὴν ἐν Πρινίτσᾳ ἧτταν ἔλαβον χώραν αἱ προστριβαὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Σεβαστοκρ. Κωνσταντίνου καὶ τῶν Τούρκων, ἐξ ὧν 1500 ὑπὸ τὸν Μελὶκ ἀπεχώρησαν ἀναλαβόντες ὑπηρεσίαν ὡς μισθοφόροι τοῦ Πρίγκιπος. Οὗτοι ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς τὸν Μορέαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ὅστις ἔλαβε σύζυγον τὴν κυρὰν τῆς Παυλίτσας, (Ἀραγ. Χρον. § 359—363 ἑξ.). Αἱ ἐν προκειμένῳ εἰδήσεις τοῦ Ἀραγ. Χρον. δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἀκριβέστεραι, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ ἀκολουθουμένη χρονολογικὴ σειρὰ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐλέγχεται ἄτακτος καὶ ἐσφαλμένη, παρὰ τοὺς ἀντιθέτους ἰσχυρισμοὺς τοῦ Δραγ. (σελ. 167). Φαίνεται δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἀποσκίρτησιν τῶν Τούρκων ὁ Σεβαστοκρ. Κωνσταντῖνος ἐγκατέλειψε τὴν πολιορκίαν τοῦ Νικλίου καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Μορέως εἰς τὸν Φιλῆν, (Μέγαν Δομέστικον), ὡς καὶ εἰς τὸν Μακρυνὸν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κων/πολιν. Εἶναι πάντως ἐξηκριβωμένον ὅτι ὁ Σεβαστοκρ. Κωνσταντῖνος δὲν συνελήφθη αἰχμάλωτος ἐν Μακρυπλαγίῳ, ὄχι διότι διέφυγε, ὡς ἰσχυρίζεται τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 372), ἀλλὰ διότι δὲν εὑρίσκετο εἰς τὸν Μορέαν καὶ συνεπῶς δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην. (Πρβλ. Παχυμέρους Α' 207, Μίλλερ Ἱστ. Φραγκοκρ. Α' 180, Zakythinos 39-40 καὶ ὑποσημ. 1).

»κι ἀφότου ἤλθετε ἐδῶ στοῦ βασιλέως τὸν τόπον,
»ἐκ τῆς εὐχῆς τοῦ βασιλέως κι ἀπὸ τῆς ἀφεντίας του
»κι ἀπὸ τὰ κούρση τὰ πολλά, τὰ ἐποίκαμεν στοὺς Φράγκους,
»ἐσεῖς γὰρ ἐπλουτύνετε κι ὁ βασιλέας τί ἔχει;
»εἰπέτε μου τὸ διάφορον κ᾿ ἐπάρετε τὴν ρόγαν,
»εἴτε ποτὲ σας ἀπ᾿ ἐμοῦ ρόγαν οὐ μὴ σᾶς δώσω».
[§ 349] Οἱ Τοῦρκοι γὰρ ὡς τὸ ἤκουσαν, στριγγὴν φωνὴν ἐβάλαν·
«Τί ἔν᾿ τὸ μᾶς λέγεις, δέσποτα, τί μᾶς κατονειδίζεις;
»ʼς ποῖον πόλεμον μᾶς ἔβαλες κι οὐδὲν ἐποιήσαμε ἔργον;
»εἰς τὴν Πρινίτσα ὑπήγαμεν, ἐκεῖ ὅπου ἦλθαν οἱ Φράγκοι,
»κι οὐδὲν μᾶς ἄφηκες ἐμᾶς νὰ ἔχωμεν πολεμήσει,
»ἀλλὰ ἔβαλες τοὺς ἄρχοντες ὅπου ἔχεις, τοὺς Ρωμαίους,
»τοὺς Φράγκους ἐπολέμησαν κ᾿ ἐδῶκαν κονταρέας·
»ἰδὲς τὸ τί ἐδιαφόρησαν καὶ τί τιμὴν σὲ ἐποῖκαν.
»Ποῖον ἀκούσετε Ρωμαῖον μὲ Φράγκον πολεμήσει,
»μὲ τὸ κοντάρι ἢ μὲ σπαθὶ νὰ τὸν ἔχῃ νικήσει;
»Οἱ πάντες ὅλοι ἐξεύρουν το, ὡς ἔνι γὰρ κ᾿ ἡ ἀλήθεια·
»εἰς τὸ κοντάρι κ᾿εἰς σπαθὶ οἱ Φράγκοι εἶναι στρατιῶτες.
»Ὅμως ἡμεῖς διὰ τοὺς Ρωμαίους ἐτράπημαν ἐτότε,
»κ᾿ ἐφύγαμε ἐκ τὸν πόλεμον ἄνευ φταισίματός μας·
»διὰ συντροφίαν τὸ ἐποιήσαμεν, τίποτε οὐδὲν τὸ φταίομεν.
»Καὶ πάλε μᾶς ἐδιάβασες ἐκεῖ στὴν ᾿Ανδραβίδα·
»τὸν πρίγκιπα ἐφοβέριζες διὰ νὰ τὸν ἐξαλείψῃς,
»κι ἀφότου ἐδιάβημαν ἐκεῖ κ᾿ ἦλθαν ʼς ἐμᾶς οἱ Φράγκοι
»ἑτοιμασμένοι εἰς πόλεμον ὅσον σύρει δοξάριν,
»διὰ σκοτωμὸν ἀνθρώπου ἑνὸς ὅπου ἐχάθη μὲ φταίσιμόν του,
»ὥρισες καὶ ἐστράφημαν κ᾿ ἐφύγαμε ὡς γυναῖκες.
»Πότε μᾶς ὥρισες ποσῶς νὰ ἔχωμεν πολεμήσει,
»κ᾿ ἐπαρατρέψαμεν ποσῶς κ᾿ ἐπαρακούσαμέν σου;
»ὅπου κρατεῖ τοῦ δούλου του τὴν ρόγαν, τὸν μιστόν του,

5113. καὶ ἐκ τὰ κούρση 14. κι ὁ βασιλεὺς 15. εἰπέτε με 16. ἀλλὰ... ρόγαν μηδὲν δεχτῆτε». 17. ὡς τὸ ἤκουσαν... ἐσῦραν· 18. «Τί ἔν᾿ τὸ λέγεις, ἀφέντη μου, 19. κι οὐδὲν ἐπολεμοῦμαν; 20. ὁποὖσασιν 21. ἄφησες ποσῶς νἄχωμε 22. ὁποὖχες 24. τί τιμὴν ἐλάβαν. 25. Καὶ ποῖον ἠκούσετε ποτὲ Φράγκον νὰ πολεμήσῃ 27—28 Παραλείπονται οἱ στίχοι. 29. ἐμεῖς... ἐντράπημαν τελείως 30. πόλεμον ἐκείνην τὴν ἡμέραν. 31. Παραλείπεται ὁ στίχος. 32. πάλιν... εἰς τὴν 34. ἀφόντου ἐδιέβημαν κ᾿ ἦλθαν 35. ἡτοιμασμένοι... ὡς σύρμα δοξαρίου, 36. διὰ ἑνὸς ἀνθρ. σκοτωμὸν που ἐχάθη 37. ἐστράφημαν, ἐφύγαμε 39. καὶ πότε ἐπαρατρέψαμε κ᾿ ἐπαρηκ. 40. Ὅσων κρατοῦν τὴν ρόγαν τους, λέγω καὶ τὸν μιστόν τους,

»ἀπηλογίαν τοῦ δίδει εὐθέως νὰ ὑπάγῃ ὅπου θέλει.
»Κ᾽ ἡμεῖς, ἀφέντη, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπολογίαν μᾶς δίδεις,
»ἀφῶν τὴν ρόγαν μας κρατεῖς, ἡμεῖς σὲ προσκυνοῦμεν
»κ᾽ ὑπᾶμεν νὰ εὕρωμε ἀλλαχοῦ νὰ ζοῦμε ὡσὰν στρατιῶτες».
Εἰς τὴν κατοῦναν ἤλθασιν, εὐθέως βουλὴν ἀπῆραν·
ὤρθῶσαν τὴν κατοῦναν τους, πηδοῦν, καβαλλικεύουν.
Ἀπὸ τὸ Νίκλι ἐξέβησαν ἐπιάσαν τὴν ὁδόν τους,
εἰς τὰ ὀπίσω ἐστρέφονταν εἰς τὴν Καρύταινα ἦλθαν.
ἐκεῖσε ἐκατουνέψασιν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν.
[§ 350] Κι ὡς τὸ ἔμαθε ὁ δεμέστικος κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη
ὅτι ἐμίσσεψαν ἀπ᾽ ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι κ᾽ ὑπαγαίνουν,
ὅπου ἦσαν οἱ καλλιώτεροι ὅλου του τοῦ φουσσάτου
κ᾽ ὑπήγαιναν στὸν πρίγκιπα ὅπου ἦτον γὰρ ἐχτρός του,
μεγάλως τὸ ἐβλαστήμησεν, ἠθέλησεν νὰ ἀπέλθῃ
ἀτός του ἐξοπίσω τους διὰ νὰ τοὺς ἔχῃ στρέψει.
Οἱ δὲ οἱ φρονιμώτεροι, ὅπου ἦσαν μετ᾽ ἐκεῖνον,
τὸν εἶπαν κ᾽ ἐσυμβούλεψαν, οὐδὲν ἦτον τιμή του
νὰ ὑπάγῃ ἐξοπίσω τῶν Τουρκῶν αὐτάδελφος βασιλέως,
διατὸ εἶναι οἱ Τοῦρκοι εἰς θυμὸν μεγάλως χολιασμένοι,
«κι᾽ ἂν τύχῃ νὰ ἐπιμεληθοῦν καὶ νὰ σὲ πολεμήσουν,
»πολλάκις κ᾽ εἰς τὸν πόλεμον νὰ σὲ ἔχουν νικήσει
»κ᾽ ἤθελεν εἶσται ἄπρεπον πρᾶγμα κατηγορίας·
»ἀλλὰ ἂς διορθώσῃς ἄρχοντας ἀνθρώπους γὰρ φρονίμους
»νὰ ἀπελθοῦν νὰ τοὺς σώσουσιν, νὰ τοὺς καλολογήσουν,
»νὰ τοὺς εἰποῦν κ᾽ ὑποσχεθῇς νὰ τοὺς ἔχῃς πληρώσει
»τὴν ρόγαν καὶ φιλοτιμίαν ὅσην χρεωστεῖ νὰ ἔχουν».
[§ 351] Δύο ἄρχοντες ἐδιόρθωσεν, ὅπου ἦσαν ἐκ τὴν Πόλιν,
καὶ συντροφίαν τοὺς ἔδωκεν κ᾽ ἐδιάβησαν ἐνταῦτα.
Εἰς τὴν Καρύταινα ἔσωσαν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν·

5141. ἀπολογίαν τοὺς δίδουσιν εὐτὺς νὰ ὑπαγαίνουν. 42. Κ᾽ἐμᾶς, ἀφέντη 43. κι ἀφοῦ τὴν ρόγαν... ἐμεῖς 44. καὶ ὑπαγαίνομε ἀλλαχοῦ νὰ ζιοῦμε ὡς στρ. 45. εὐτὺς 46. ὀρθώνουν 47. Καὶ οὕτως ἐδιόρθωσαν καὶ τὴν ὁδὸν πιάνουν· 48. ἐστράφησαν ἦλθαν τῆς Καρυταίνου· 49. ἐκατούνεψαν 50. πληροφορέθη 51. οἱ Τοῦρκοι ἐκίνησαν ἐκεῖθεν 53. καὶ εἰς τὸν πρίγκιπαν ὑπᾶν ποῦ ἔναι καὶ ἐχτρός του, 54. ἐβαρέθηκε, ἤθελε 55. ὡς διὰ νὰ τοὺς στρέψῃ. 56. Καὶ ἄλλοι. ὁποὖσασιν ἐκεῖ ἐτότες 57. εἶπαν καί... οὐδὲν ἔναι 58. νὰ πάγῃ 59. ἐπεὶ ἔνι... πολλὰ χολιασμένοι, 60. νὰ ὁρμήσουσιν καὶ νὰ τὸν π. 61. νὰ τὸν ἔχουσι νικ. 63. ὀρθώσῃ ἄρχοντες νὰ πάγουσιν εἰς αὕτους 64. ὅπως νὰ τοὺς συντύχουσιν, νὰ τοὺς καλ. 65. ὑπόσχεσιν ὅπως νὰ τοὺς πληρώσῃς 66. ὅση χρωστοῦν νὰ ἔχουν. 67. ἐξώρθωσεν... ὀκ τὴν Πόλιν 68. ἐδιάβησαν εἰς αὕτους.

τοὺς Τούρκους ηὗρηκαν ἐκεῖ ποῦ ἦσαν κατουνεμένοι.
Εἰς τὸν Μελὶκ ἐδιάβησαν ὅπου ἦτον κεφαλή τους,
ἐπέζεψαν κ' ἐδιάβησαν στὴν τέντα του ὀλόρθα.
[§ 352] Χαιρετισμὸν τοῦ εἴπασιν ἐκ μέρους τοῦ δεμεστίκου
τοῦ βασιλέως τὸν ἀδελφὸν κι ἀπὸ τὸ ἀρχοντολόγι·
πολλὰ θαυμάζονται οἱ ἄρχοντες τοῦτο πῶς ἐγινέτον
«κι ἀνηχωρήσετε ἀπὸ ἐμᾶς διὰ λόγια γὰρ καὶ μόνον
»κι ἀφίνετε τὸν ὅρκον σας καὶ τὴν δουλότητά σας,
»ὅπου ἔχετε εἰς τὸν βασιλέα κ' ἤλθετε διὰ ἐκεῖνον.
»Στραφᾶτε ὀπίσω, οἱ ἄρχοντες, στὸν ὅρκον σας ἀπάνω,
«νὰ πληρωθῆτε παρευτὺς τὴν ρόγαν σας ἀκέραιαν».
[§ 353] Ἐνταῦτα τοὺς ἀπεκρίθηκεν ἀτός του ὁ Μελίκης
ὡσαύτως καὶ οἱ πρότεροι τοῦ τούρκικου φουσσάτου
καὶ εἶπαν κι ἀπεκρίθησαν ἐτέτοιους γὰρ τοὺς λόγους·
«Οὐ πρέπει αὐταδέλφου βασιλέως νὰ ἐβγαίνῃ ἀπὸ τὸν λόγον
»ὅπου εἰπῇ κ' ἐπισχεθῇ ἀνθρώπου γεννημένου.
»Ἐν τούτῳ λέγομεν ἡμεῖς, ἄρχοντες καὶ συντρόφοι,
»ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος ἀτός του γὰρ μᾶς εἶπεν
»κι ἀφίρωσε τὸν λόγον του ποτὲ μὴ μᾶς πληρώσῃ.
»Στραφᾶτε, εἰπέτε του ἀπὸ ἐμᾶς ποτὲ νὰ μὴ στραφοῦμε
»οὔτε νὰ τὸν δουλέψωμεν ἡμέραν τῆς ζωῆς του,
»διατὶ ποτέ του οὐκ ηὕραμεν καμμίαν ἀλήθεια εἰς αὖτον.
»Τοὺς Φράγκους γὰρ ἠκούσαμεν ὅτι κρατοῦν ἀλήθειαν,
»κ' ὑπᾶμε νὰ τοὺς εὕρωμεν, νὰ ζήσωμεν μετ' αὐτους».
[§ 354] Οἱ ἄρχοντες ἠθέλασιν ὀπίσω νὰ στραφοῦσιν·
κι ὁκάποιος Τοῦρκος φίλος τους εἶπε, ἐσυμβούλεψέ τους
νὰ μείνουν ἐκεῖσε μὲ αὐτοὺς ἐκείνην τὴν ἑσπέραν,
κι ἂ λάχῃ νὰ μετανοήσουσιν οἱ Τοῦρκοι νὰ στραφοῦσιν.
Οἱ Τοῦρκοι γὰρ ὡς εἴχασιν ἐπιθυμίαν μεγάλην
νὰ ἀπέλθουν εἰς τὸν πρίγκιπα, νὰ τὸν ἔχουν δουλέψει,

5170. ηὕρασιν... ὅπου ἦσαν πεζευμένοι. 71. Εἰς τὸν Μελίκη ἐδιέβηκαν 72. ἐδιέβησαν 73. τὸν εἴπασιν ἐκ μέρος δεμ. 74. καὶ ἐκ τ' ἀρχ. 75 «Πολλὰ γὰρ καὶ θαυμ. ἐτοῦτο πῶς ἐγίνη 76. καὶ ἐχωρίσετε ἀπ' ἐμᾶς διὰ λόγια καὶ μόνον· 77. ἀφήκετε 78. στὸν βασιλέαν καὶ ἤλθετε δι' ἐκεῖνον. 79. Στραφῆτε ὀπίσω, ἄρχοντες, στὸν ὅρκον μας ἀπάνω 80. τὴν ρόγαν ἀκεραίαν 82. προεστοὶ 83. εἶπαν καὶ ἀποκρίθησαν τοιούτους 84. αὐτάδελφος β...ἐκ τοὺς λόγους 85. κ' ὑποσχεθῇ 86. Εἰς τοῦτο... ἐμεῖς 87. ἀτός του μᾶς τὸ εἶπεν 88. κι ἀφίρωσεν τὴν λ. του τοῦ νὰ μὴ μᾶς πλ. 89. Σῦρτε,.. ἀπὸ μᾶς ποτὲ νὰ μὴν στραφοῦμεν 90. τῆς ζωῆς μας, 91. διοῦ ποτὲ οὐκ ηὕραμεν ἀλήθεια 92. ἀλήθεια, 93. κ' ὑπᾶμεν 95. ὁκάποιος... ἐβούλεψέν τους 97. κι ἂν τύχῃ νὰ μετανώσουσι οἱ Τ. 98. ἐπεθυμίαν 99. ν' ἀπέλθουν εἰς τοῦ πρ. ὅπως νὰ τὸν δουλέψουν,

ἀπὸ ταχέα γὰρ τὸ πρωῒ ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια,
τὰ τούρκικα τὰ βούκκινα, ὅπου εἶχαν μέγα πλῆθος,
σηκώνουν τὲς κατοῦνες τους, ἐβάλθησαν στὸν δρόμον
ὁλόρθα στὸ παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἀλφέως.
[§ 355] Στὸ Περιγάρδη ἤλθασιν ἐκεῖ πρὸς τὸ Βλυζήρη.
Ἀφότου γὰρ ἐσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὰ Σέρβια.
[§ 356] Κράζει ὁ Μελὶκ δύο Τούρκους του τοὺς φρονιμώτερούς του,
ὅπου ἔξευραν τὴν λογικὴν γλῶσσαν γὰρ τῶν Ρωμαίων,
κ' ἔδωκε αὐτῶν καὶ συντροφίαν ἄλλους δώδεκα Τούρκους.
Στὸν πρίγκιπα τοὺς ἔστειλεν ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβίδα
νὰ τον εἰποῦν διὰ τί ἀφορμὴν ἀπέρχονται πρὸς αὗτον.
Κι ὅταν ἐσώσασιν ἐκεῖ στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
ἐκεῖνος τοὺς ἐδέξατο μετὰ τιμῆς μεγάλης.
[§ 357] Ἐνταῦτα τοῦ ἀφηγήθησαν διὰ τί τρόπον ἀφῆκαν
τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἔρχονται πρὸς αὗτον
διὰ τὴν καλήν του ἀφεντίαν, τὸ ἔπαινος ὅπου εἶχεν·
στὴν μάχην ὅπου ἐμάχετον μετὰ τὸν βασιλέαν
νὰ τοῦ βοηθήσουν ὡς ἠμποροῦν κατὰ τὴν δύναμίν τους,
διατὶ ἔχουν εἴδησιν καλὴν κ' ἐξεύρουν μὲ ἀλήθειαν
ὅτι μὲ τρόπον ἀδικίας τὸν μάχεται ὁ βασιλέας,
καὶ πρέπει πᾶσα ἄνθρωπος ὅπου ἄρματα βαστάζει,
μὲ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ μάχεται τὸν ἐχτρόν του.
«Λοιπόν, ἀφέντη πρίγκιπα, ἂν χρήζῃς τὴν δουλείαν μας,
»ἡμεῖς νὰ σὲ δουλέψωμεν χρόνον ἕναν σωζᾶτον.

5200. ἀπὸ ταχία τὸ πρωῒ 1. βούκκινα τὰ εἶχαν πολλὰ καὶ πλῆθος, 3. ὀρθά... τοῦ ποταμοῦ τ' Ἀλφέως, 4. 'κ τὸ Πεοιγάρδιν... Βλιζίρι. 5. Κι ἀφότου ἀποσώσασιν 6. λαλεῖ ὁ Μελίκης Τούρκους δύο φρονίμους ὅπου 7. ὅπου ἐσυντυχχίνασιν ρωμαΐικα τὴν γλῶσσαν, 8. ἔδωκέν τους 9. πρίγκιπαν... στὴν Ἀνδραβίδαν 10. τὴν ἀφορμὴν ὅτι ἔρχονται 11. Καὶ ὅταν ἔσωσαν... πρίγκιπαν Γουλιάμον, 12. πολλὰ τοὺς ὑποδέξετο 15. ἀφεντία, τὸ ἔπαινον 16. «Στὴν μάχην ὅπου μάχεται μετὰ τὴν ἀφεντία σου, 17. νὰ σοῦ βοηθήσουν ὡς δυνηθοῦν 18. διοῦ ἔχουσιν... τὴν ἀλήθειαν, 19. σὲ μάχονται οἱ Ρωμαῖοι 21. ἀλήθειαν τὸν ἐχτρὸν νὰ μάχεται τοῦ πρέπει. 22. δουλεία μας,

5204—5. Τὰ Σέρβια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταυτισθοῦν μὲ τὸ χωρίον Σέρβοι τοῦ δήμου Ἡραίας τῆς Γορτυνίας, (Πρβλ. Δραγ. σ. 171, 172), ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ τὰ Σεργιανὰ (ἢ Σερβιανὰ κατὰ τὸν Κωδ. Π στιχ. 5046. Πρβλ. καὶ ὑποσημ.), ἢ τὰ Σέρβια τὰ ὑποδεικνυόμενα ἐν Schmitt (Index. Σελ. 640). Πλησίον αὐτῶν ὁ Buchon τοποθετεῖ τὸ Περιγάρδι (Biauregart, Γαλλ. Χρον. § 355) καὶ τὸ Βλιζίρι (la Glisiere, —Γαλλ. Χρον. § 356), τὸ ὁποῖον καὶ ταυτίζει μὲ τὸ χωρίον Μπεσερὲ τοῦ δήμου Πηνειῶν τῆς Ἠλείας, (Πρβλ. Buchon, La Grèce Continentale et la Morée σ. 506 ἑξ. τοῦ αὐτοῦ Rech. hist. Α' 170, ὡς καὶ ὑποσημ. στιχ. 2280 τοῦ παρόντος Χρονικοῦ).

»Εἶ τε κι οὐ χρήζεις μας ποσῶς κι οὐδὲν σοῦ κάμνει χρεία,
»ὡς πρίγκιπας κι ἀφέντης μας, δέομεν, παρακαλοῦμεν,
»νὰ ὁρίσῃς νὰ μᾶς δώσουσιν στράταν διὰ νὰ ὑπᾶμεν
»εἰς τόπον ποῦ νὰ ἔχωμεν πέραμα νὰ διαβοῦμε
»στὸν τόπον τῆς 'Ανατολῆς, νὰ ὑπᾶμεν στὰ ἐδικά μας».
Κι ὁ πρίγκιπας ὡς φρόνιμος καὶ καλοπαιδεμένος
κράζει τὸν μισὶρ 'Ασελήν, ντὲ Τοὺθ εἶχεν τὸ ἐπίκλην—
τοῦ Καίσαρη ἦτον ἀδελφός, μισὶρ Φίλιππος ἄκω,
στὴν φυλακὴν εὑρίσκετον ἐτότε εἰς τὴν Πόλιν—
διατὸ ἦτο ὁ μισὶρ 'Ανσελὲτ ἄνθρωπος παιδεμένος,
τὲς τάξες ἔξευρε ἀκριβῶς, τὴν γλῶσσαν τῶν Ρωμαίων,
τὸν ὥρισεν τοῦ νὰ ἀπελθῇ 'ς ἀπάντησιν τῶν Τούρκων.
'Απῆρεν γὰρ καβαλλαρίους μετ' αὖτον καὶ σιργέντες
εἰς ἀριθμὸν τριακοσίων κ' ἐδιάβη στὸ Βλυζήρη.
[§ 358] 'Εκεῖ ηὗρε γὰρ τοὺς ἄρχοντες τοῦ τούρκικου φουσσάτου.
Χαρὰν μεγάλην ἔποικεν ἐκεῖνος ὁ Μελίκης·
«Πολλὰ ἐπεθύμουν νὰ σὲ ἰδῶ, κύρης μου κι ἀδελφέ μου,
»διατὸ εἶσαι ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν ἄνθρωπος παιδεμένος
»κ' ἐξεύρεις ἐκ τὰ τούρκικα νὰ μᾶς τὰ συντυχαίνῃς».
Κι ἀπαύτου ἄρχισε νὰ λαλῇ καὶ νὰ τοῦ ἀφηγᾶται
τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμὴν τὸ πῶς ἦλθεν ἐνταῦτα.

2224. σὲ κάμνει χρείαν, 25. ὡς ἀφέντη καὶ πρίγκιπαν παρακαλοῦμεν οὕτως· 26. στράταν τοῦ νὰ ὑπᾶμε 27. Παραλείπεται ὁ στίχος 28. 'Ανατολῆς, στὸν τόπον τὸν δικόν μας». 30. λαλεῖ τὸν μισὲρ 'Ασελῆ, ντὲ Θοῦθ εἶχε 31—32. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 33. διότις ἦτον ἄνθρωπος ἄξιος, παιδευμένος. 34. ἤξευρε καλὰ 35. νὰ ὑπᾷ εἰς ἀπαντὴν τῶν Τ. 36. 'Επῆρεν δὲ... σεργέντες 37. τριακόσιους καὶ ἦλθε στὸ Βλιζίρι· 38. ηὗρε τοὺς ἄρχοντες 41. διοῦ εἶσαι ἐκ τὴν Ρ. 42. κ' ἠξεύρεις καὶ τὰ τούρκικα 43. 'Απαύτου ἄρξε... καὶ νὰ τὸν συντυχαίνῃ 44. ἦλθαν ἐνταῦτα.

5229 ἑξ. Περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ 'Ανσελῆ ἢ Ancelin de Toucy εἰς τὸν Μορέαν βλέπε ὑποσημ. στιχ. 1308. Τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 357) λέγει ὅτι ὁ Πρίγκιψ ἔστειλε τὸν 'Ασελῆν πρὸς τοὺς Τούρκους μετ' ἀκολουθίας, καθὸ ἀνατραφέντα ἐν Κωνπόλει καὶ γνωρίζοντα τὰ ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν 'Ελλήνων. Τὸ ἑλλην. κείμενον εἶναι ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον, καθόσον, ὡς διαπιστοῦται ἐν στιχ. 5242, ὁ 'Ασελῆς ἐγνώριζε πλὴν τῆς 'Ελληνικῆς καὶ τὴν Τουρκικήν, ἥτις ἐν προκειμένῳ ἦτο χρησιμωτέρα. 'Η συνάντησις τοῦ 'Ασελῆ μετὰ τῶν Τούρκων ἐγένετο εἰς τὸ Βλιζίρι. Κατόπιν ἦλθε καὶ ὁ Πρίγκιψ πρὸς προϋπάντησίν των εἰς τὸν 'Ηλειακὸν Πηνειόν, (στιχ. 5252), παρὰ τὴν Παλαιόπολιν ἴσως. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 5046 ἑξ.). Τὸ 'Αραγ. Χρον. λέγει ὅτι ὁ Μελὶκ ἐγνώριζε τὸν 'Ασελῆν ἐκ Κων/πόλεως καὶ ὅτι εἶχον συνεννοηθῆ προηγουμένως δι' ἐπιστολῶν. (Πρβλ. 'Αραγ. Χρον. § 360—61).

Κ' ἐκεῖνος τοῦ ἀπεκρίθηκεν μετ' εὐσπλαγχνίας μεγάλης·
«Καλῶς ἦλθες, ὁ φίλος μου, καλῶς ὁ ἀδελφός μου,
«πολλὰ ἐπεθύμουν νὰ σὲ ἰδῶ ἐδῶ στὴν συντροφίαν μου».
[§ 359] Κι ἀφότου ἐκαταχάρησαν ἐκεῖσε εἰς τὸ Βλυζῆρι,
στὴν Ἀνδραβίδα ἐδιάβησαν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν.
Ὁ πρίγκιπας ἐξέβηκεν στὴν ἀπαντὴν τῶν Τούρκων,
ὅλοι μετ' αὖτον ἑνομοῦ οἱ καβαλλάροι του ὅλοι·
στὸν ποταμὸν τὸν Ἠλειακὸν ἐκεῖ συναπαντᾶται.
Οἱ Τοῦρκοι γὰρ ἐπέζεψαν, ὡς τὸ ἔχουσιν συνήθειαν,
τὸν πρίγκιπα ἐπροσκύνησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι,
ἄνευ ὁ Μελὶκ κι ὁ Σαλὶκ ὅπου ἦσαν οἱ προεστοί τους,
τοὺς ὅποιους γὰρ ἐκράτησεν μισὶρ Ἀνσελὴς ἐκεῖνος
κι οὐδὲν γὰρ ἀπεζέψασιν ὡσὰν οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι.
Τιμητικὰ τοὺς χαιρετᾷ ὁ πρίγκιπας ἀτός του.
[§ 360] Ἀπὸ τὰς χεῖρας τοὺς κρατεῖ κ' ἐβάλθησαν νὰ ὁδεύουν.
Οἱ Τοῦρκοι οὐδὲν ἀνάμεναν ἕως οὗ νὰ κατουνέψουν,
ἀλλὰ καβαλλικεύοντα ἀρχάσαν συντυχαίνει
καὶ λέγειν πρὸς τὸν πρίγκιπα τὴν παραπόνεσίν τους,
τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμὴν τὸ πῶς ἦλθαν ἐκεῖσε,
τὸ πῶς γὰρ τοὺς ἐκράτησεν Δεμέστικος ὁ Μέγας
τὴν ρόγαν καὶ οἰκονομίαν, ὅπου εἶχεν ἐξεδουλέψει,
κ' ἐκεῖνοι οὐδὲν τοῦ ἐποίκασιν τίποτε πονηρίαν,
οὔτε ἀνυπολήπτησαν τὸν βασιλέαν κἀνόλως·
«Ἀπολογίαν ἐπήραμεν ἀπ' αὖτον ὡς στρατιῶτες·
»ἡμέραν γὰρ καὶ φανερὰ ἐξέβημαν ἀπ' αὖτον
»κ' ἤλθαμε ἐδῶ, ἀφέντη μας, νὰ σὲ ἔχωμε δουλέψει
»μὲ τ' ἄρματα, ἀληθινά, ὡς τὸ ἔχουν οἱ στρατιῶτες.

'5245. μετὰ πιδεξιωσύνην. 48. Κι ἀφῶν ἐκαταχάρησαν... Βληζίρι, 49. στὴν Ανδρ. ἐσώσασιν 50. εἰς ἀπαντὴν 51. ἑνομοῦ ὅλοι του οἱ καβαλλάροι· 52. τὸν Ἐλειακὸν ἐκεῖ συναπαντοῦνται· 53. ἔχουν συνήθεια, 54. ἐπροσκύνησαν ὡς πρέπει καὶ τυχαίνει, 55. ὁποῦσαν προεστοί τους, 56. τοὺς ὁποίους ἐκράτησεν μισὲρ Ἀσελὴς 57. καὶ οὐδὲν ἐπεζέψασι ὡσὰν κ' οἱ ἄλλοι Τ. 58. χαιρετᾶ ὁ πρίγκιπα Γουλιάμος· 60. οὐκ ἀνέμειναν ὥς οὗ 61. ἄρχισαν συντυχαίνουν 62. νὰ λέγουν 63. πῶς ἤλθασιν ἐκεῖσε, 65. οἰκονομίαν, ὅπερ ἐξεδουλέψαν, 66. κι οὐδὲν τοῦ ἔποικαν ποτὲ καμμίαν πον. 67. βασιλέα 68. ὡς στρατιῶται, 69. ἡμέραν δέ... ἐξήβημαν 70. καὶ ἤλθομεν ἕως ἐδῶ νἄμεθεν ἐδικοί σου 71. νά σε δουλέψωμεν πιστὰ ὡς τὸ ἔχουσι οἱ στρατιῶτες.

5252. Περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἠλειακοῦ, (Πηνειοῦ), βλέπε ὑποσημ. στίχ. 5046 ἑξ. Τὸ Γαλλ. Χρον., (§ 359), ὀνομάζει τοῦτον Rivicre d' Andreville.

»καὶ ὅταν σὲ δουλέψωμεν εἰς θέλημα ἐδικόν σου,
»δι' ἀνταμοιβὴν κ' εὐεργεσίαν ἐτοῦτο σὲ ζητοῦμεν,
»νὰ ἔχωμεν τὴν ἄδειαν νὰ ὑπᾶμεν τὴν ὁδόν μας.
»Ἡμεῖς, ἀλήθεια, ἀφέντη μου, οὐκ ἤλθαμεν ἐνταῦτα
»διὰ νὰ σκολάσωμεν ποσῶς, νὰ χάνεται ὁ καιρός μας.
»Σήμερα, ἀφέντη, ὄρθωσε ὅλα σου τὰ φουσσᾶτα,
»καὶ τὸ πρωῒ ἂς κινήσωμεν νὰ ὑπᾶμεν στοὺς Ρωμαίους,
»στοῦ βασιλέως τὸν ἀδελφὸν τὸν ἄπιστον ἐκεῖνον·
»ποτὲ ἀλήθειαν εἰς αὐτὸν τὸν οὐκ ηὕραμεν οὐδόλως·
»Μὲ λόγια μᾶς ἐδιάβαζεν, τὴν ρόγαν μας ἀπῆρεν.
»Ἐτοῦτο, ἀφέντη, θέλομεν κ' ἐτοῦτο σὲ ζητοῦμεν·
»ἔλα μετ' ἔμας ἕως ἐκεῖ καὶ στέκε σίγερόν σου,
»κ' ἡμεῖς νὰ πολεμήσωμεν τὸ γένος τῶν Ρωμαίων».
Ἀκούσων ταῦτα ὁ πρίγκιπας ἐχάρηκεν μεγάλως,
ὡσαύτως κ' οἱ φλαμουριαροὶ κι ὅλοι του οἱ καβαλλάροι.
[§ 361] Κράζει τὸν μισὶρ Ἀνσελὴν τὸν πρωτοσύμβουλόν του,
παρακαλεῖ κι ὁρίζει τον νὰ ὀρθώση τὰ φουσσᾶτα
διὰ νὰ κινήσουν τὸ πρωὶ νὰ πιάσουν τὴν ὁδόν τους·
ὁλόρθα νὰ ὑπαγαίνουσι, ἐκεῖ ὅπου εἶναι οἱ Ρωμαῖοι,
ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος, στὴν Λακκοδαιμονίαν.
Ὡς τὸ ὥρισεν ὁ πρίγκιπας, οὕτως γὰρ ἐγενέτον,
καὶ τὸ πρωῒ ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν Ἀνδραβίδα.
Οἱ Τοῦρκοι ἐπληροφόρησαν τὸν πρίγκιπα ἀλήθειον
τὸ πῶς ἐμάθασιν αὐτοὶ εἰς τὴν μαντείαν ποῦ ἐξεῦραν,
ὅτι εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον ποῦ ἠθέλαν πολεμήσει
μὲ τὸν Μέγαν Δεμέστικον, τὸν ἠθέλαν κερδίσει.
Λοιπόν, ὡσὰν ἐξέβησαν ἀπὸ τὴν Ἀνδραβίδα,
οἱ Τοῦρκοι ὑπαγαίνασιν πάντα εἰς τὴν ἐμπροστέλαν·
προβόδους εἶχαν τοπικοὺς ὅπου τοὺς ὡδηγεῦγαν,
καὶ τόσον ὡδηγέψασιν μετὰ ἡμερῶν τεσσάρων,

K 5272—80. Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι δυσανάγνωστοι καὶ παρουσιάζουν κενά. Ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ταυταρίθμων τοῦ κωδ. Π. 81. μὲ λόγους... ἐπῆρεν. 82. Ἐν τούτῳ 83. καὶ στέκου κι' ἀναπαύου, 84. κ' ἐμεῖς 85. Ἠκούσας τοῦτο... μεγάλως τὸ ἐχάρην, 87. λαλεῖ τὸν μισὲρ Ἀσελὴν 88. παρακαλεῖ, ὁρίζει τον 89. τοῦ νὰ κινήσουν. νὰ ὑπάσιν 90. νὰ ὑπάγουσι ὅπου ἦσαν οἱ Ρ. 91. Λακιδαιμονίαν. 92. οὕτως καὶ ἐτελέστη. 93. ἀπὲ τὴν Ἀνδραβίδαν. 94. ἀλήθεια 95. Παραλείπεται ὁ στίχος. 96. στὸν πρῶτον πολ. τὸν θέλουν πολεμήσει 97. Δεμέστικον, θέλουσιν τὸν κερδίσειν. 98. ἐξήβησαν ἀπὸ τὴν Ἀνδραβίδαν, 99. πάντα ὑπάγαιναν προστέλαν τοῦ φουσσάτου· 5300. ὡδηγεῦαν.

5295. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν μαντείαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι ἐπεδίδοντο, βλέπε ὑποσημ. στίχ. 5302 ἑξ.

στὴν Κοπρονίτσαν ἔσωσαν πλησίον τῆς Ἀρκαδίας·
οἱ Τοῦρκοι γὰρ ἀπέσωσαν κ' ἐπιάσασιν κατοῦνες,
ὅπου τὸ λέγουσιν Μουντράν, ἔχει πανώραιαν βρύσιν.
[§ 362] Κι ἀφότου ἐκατουνέψασιν ἐπιάσαν τὲς μαντειές τους,
κ' ηὗραν, ὡς τὸ ἐφανέρωσαν κ' ἦτον γὰρ καὶ ἡ ἀλήθεια,
ὅτι τὸ αὔριον σάββατον ἠθέλαν πολεμήσει
ἐκεῖ πλησίον εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἐβλέπουν ἀπέκει.
Κράζουν τοὺς Φράγκους, ποὺ εἴχασιν διὰ πρόβεδους μετ' αὔτους,
καὶ λέγουσί τους· «Ἄρχοντες, ἄμετέ μας ἐκεῖσε
»ὅπου ἔνι γὰρ ὁ πρίγκιπας, χρήζομεν τοῦ συντύχει
»διὰ ὄφελές του καὶ τιμὴν ὅπου τοῦ μέλλει νὰ ἔχῃ».
Κι ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ πρόβεδοι, πηδοῦν καβαλλικεύουν,
ἀπήρασιν τοὺς ἄρχοντας τοῦ τούρκικου φουσσάτου,
τὸν Μελὶκ καὶ τὸν Σαλὶκ καὶ ἄλλους δεκαπέντε
κ' ἐδιάβησαν στὸν πρίγκιπα ἐκεῖ στὴν Κοπρινίτσα.
Τὸ ἰδεῖ τους γὰρ ὁ πρίγκιπας ἐπροσηκώθηκέν τους·
«Καλῶς ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι μου, καλῶς οἱ ἀδελφοί μου».
Κ' ἐκεῖνοι γὰρ τὸν προσκυνοῦν καὶ λέγουν πρὸς ἐκεῖνον.
»Γίνωσκε, ἀφέντη βασιλέα, κράτει το ἀπ' ἐμέναν
»αὔριον, σάββατο πρωῒ θέλομεν πολεμήσει.

5302. Κοπρινήτραν 3. Τοῦρκοι ἀπεσώσασιν κ' ἐπίασαν κατοῦνες 4. Μουντρὰς 5. Κι ἀφῶν ἐπέζεψαν ἐκεῖ κ' ἐπίασαν κατοῦνες, 6. ηὗραν... καὶ ἦτον ἡ ἀλήθεια, 7. τὸ αὔριον, τὸ σάββατον, θέλουσιν πολεμήσει 8. τὰ ἔβλεπαν ἀπέκει. 9. Λαλοῦν τοὺς Φ. ἔρχονται ὅπου εἴχασιν προβόδους, 10. «Ἄρχοντες, σύρετέ μας ἐκεῖσε 11. ἔνι ὁ πρίγκιπας 12. ὄφελός του... τὸ μέλλει διὰ νὰ ἔχῃ». 13. τὄκουσαν οἱ πρόβοδοι 14. ἐπήρασιν τοὺς ἄρχοντες τοὺς Τούρκους μετ' ἐκείνους, 15. τὸ Μελὶκ 16. ἐδιέβησαν... ἐκεῖνον τὸν Γουλιάμον 17. Τὸ ἰδεῖν τους 19. Κ' ἐκεῖνοι ἐπροσκύνησαν 20. ἀφέντη πρίγκιπα, ἀπὸ ἐμᾶς τὸ κράτειε,

5302 ἑξ. Ἡ Κοπρονίτσα ταυτίζεται πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Κοπανίτσα, (ἢ Κοπάνιτσα ἄνω), τοῦ δήμου Φιγαλίας, ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ΝΔ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ χωρίον Μουνδρᾶ τοῦ αὐτοῦ δήμου, διατηροῦν ἀναλλοίωτον τὸ ὄνομά του. (Πρβλ καὶ Δραγ. 261—64). Ἀναφορικῶς πρὸς τὲς μαντειὲς (στ. 5305 καὶ 5295, Γαλλ. Χρ. § 362, leurs sors), τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐκατούνεψαν ἐκεῖ, τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 365) προσθέτει τὴν χαρακτηριστικὴν λεπτομέρειαν ὅτι «ὁ ἀρχηγός των Μελίκ, ὅταν ἦλθε ἡ νύκτα ἐπῆρε δύο βέλη καὶ μὲ αὐτὰ ἔκαμε τῆς μαγικές του τέχνες, εὑρῆκε δὲ ὅτι θὰ γίνῃ μάχη καὶ ὅτι θὰ εἶναι νικηταί».

5321 ἑξ. Εἰς τὸν Κωδ. Κ. τὸ χωρίον τοῦτο ἐλλείπει λόγῳ κενοῦ ἑνὸς φύλλου, ἤτοι μέχρι τοῦ στίχου 5354. Τὸ κενὸν τοῦτο συμπληροῦται ἐνταῦθα παραθετομένου τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τοῦ Κωδ. Π.

»Εἰς τοῦτο ἤλθαμεν ἐδῶ διὰ νὰ σὲ τὸ εἰποῦμεν».
Εἰς τοῦτο ἀπεχαιρέτησαν, ἐστράφησαν ὀπίσω.
῾Ο πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν, λαλεῖ τοὺς κεφαλᾶδες,
ὅλων βουλὴν ἐζήτησεν πῶς θέλουσιν ποιήσει.
[§ 364] *᾿Εν τούτῳ ὁ μισὲρ ᾿Ασελὴς ἔδωκε τὴν βουλήν του*
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπαν· «᾿Αφέντη, νὰ ἠξεύρῃς,
«ἐγὼ ἔμαθα ἀπὸ ἄνθρωπον καὶ καταπατητήν μου,
»ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, Δεμέστικος ὁ Μέγας,
»ἦλθεν εἰς τὴν Βελίγοστην μὲ ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
»διοῦ ἔμαθεν ἐρχόμεθα νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖσε
»τοῦ πιάσειν τὰ διάβατα καὶ ὅλες τὲς κλεισοῦρες
»ἐκεῖ εἰς τὴν ράχην τὴν ψηλήν, Μακρὺ Πλάγι τὸ λέγουν.
[§ 365] *»Εἰς τοῦτο θέλω, ἀφέντη μου, οἱ Τοῦρκοι ὅπου ὑπᾶσιν*
»ὀμπρὸς εἰς τὰ φουσσᾶτα μας νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν μέσην,
»μὴ τύχῃ γὰρ καὶ κροτιστοῦν καὶ στὸ φυγίον βαλθοῦσιν
»καὶ χάσωμεν τὸν πόλεμον κι ὅλον τὸν λογισμόν μας.
»Εἰς τοῦτο λέγω, ἀφέντη μου, ἂν ἔνι ὁρισμός σου,
»τὸ πρῶτο ἀλλάγι νὰ ἔχω ἐγὼ ἀπ᾿ ὅλα τὰ φουσσᾶτα,
»καὶ εἰς τὴν μέση οἱ Τοῦρκοι ἂς εἶν᾿ κ᾿ ἐσὺ στὴν ὀπιστέλαν,
»ἐγὼ νὰ ὑπάγω ἔμπροστεν ἀπ᾿ ὅλα τὰ ἀλλάγια·
»ὀλπίζω εἰς ἔλεος Χριστοῦ νὰ ποίσω τέτοιαν πρᾶξιν,
»ὅπου ν᾿ ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ νὰ τὸ ἠγαπήσῃς».
[§ 366] *῾Ως τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας, μεγάλως τὸ ἀπεδέχτη·*
«᾿Αρέσει μου, σὲρ ᾿Ασελή, νὰ γένῃ ὡς τὸ εἶπες,
»χώρισον τὰ ἀλλάγια κι ἂς εἶναι μέσο οἱ Τοῦρκοι».
[§ 363] *Εἰς τοῦτο ὁ σὲρ ᾿Ασελὴς ἐδιέβη εἰς τοὺς Τούρκους*
κ᾿ ἐκαλολόγησεν αὐτοὺς ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον·
λέγει τους· «Φίλοι, ἀδελφοί, ὁ πρίγκιπας ὁρίζει,
«ὅτι εἶστεν ἀπόξενοι, τὸν τόπον οὐ γροικᾶτε,
»τὸ πρῶτο ἀλλάγι νὰ ἔχω ἐγὼ ὀμπρὸς νὰ ὑπαγαίνω,
»ἐσεῖς νὰ ἔρχεστε ἀπ᾿ ἐμὲν κι ὁ πρίγκιπας ἀπαύτου·

5326 ἑξ. ῾Ο ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Σεβαστοκρ. Κωνσταντῖνος εἶχε πλέον ἀπομακρυνθῇ τοῦ Μορέως. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5099 ἑξ. ἐν τέλει). Συνεπῶς δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μακρυπλαγίου, τὰ δὲ γραφόμενα ἐν τῷ Χρονικῷ περὶ αἰχμαλωσίας του καὶ περὶ συζητήσεων μετὰ τοῦ Πρίγκιπος ἀφορῶσι τὸν ἀντικαταστάτην του Μ. Δομέστικον Φιλῆν, τὸν Μακρυνὸν καὶ τὸν ᾿Αλεξ. Καβαλλάριον, (ἢ Καβαλλαρίτσην). (Πρβλ. στιχ. 5430 ἑξ. 5457 ἑξ. 5482 ἑξ, 5578 ἑξ. Zakythinos σ. 39—42). ᾿Εν σχέσει πρὸς τὴν διάταξιν τῶν Φραγκικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν Τούρκων ὁ πρίγκιψ ἀπεδέχθη τὰς ἀπόψεις τοῦ ᾿Ασελῆ ὑποδείξαντος ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχουν ἀκόμη μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Τούρκους. (στ. 5339—40. Γαλλ. Χρον. § 365).

καὶ ὅπου καὶ ἂν κάμῃ χρεία, ἐσεῖς νὰ βοηθῆτε».
Κ' οἱ Τοῦρκοι, ὡς τὸ ἤκουσαν εἰς ἔπαινον τὸ ἠπῆραν.
[§ 367] Ἐν τούτῳ ἐκαβαλλίκεψαν, ἐβάλθησαν κι ὁδεύουν.
Ἐκίνησε ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς μὲ τὸ ἐδικόν του ἀλλάγι,
ἐκ τὸ Καλάμι ἀνέβηκεν κ' ὑπάει στὸ Μακρὺ Πλάγι.
Ἐστάθην ὀλιγούτσικον καὶ λέγει τοῦ λαοῦ του·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, νὰ ἐξεύρετε 'ς ἀλήθειαν,
»ὅτι ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως μὲ τὰ φουσσᾶτα, ὅπου ἔχει,
»ἐδῶ εἰς τοῦτα τὰ βουνία κ' εἰς τοῦτες τὲς κλεισοῦρες,
»ὅπου ὑπαγαίνομεν ἡμεῖς, ἐδῶ μᾶς ἀναμένει.
»διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ νὰ τὸ ἔχετε στὸν νοῦν σας,
»μὴ ἐλθοῦν ἀφνίδια ἀπάνω μας, τίποτε κροτιστῆτε,
»ἀλλὰ ὡς ἄνθρωποι φρόνιμοι ὅπου εἶστε καὶ στρατιῶτες,
»στερέα σταθῆτε εἰς πόλεμον ὡς ἄνθρωποι ἀντρειωμένοι,
»νὰ ἐπάρετε τὸ ἔπαινος ἀπ' ὅλον τὸ φουσσᾶτο·
»ἐπεὶ—ὁ Θεὸς μὴ τὸ ἔποικεν!—ἐὰν μᾶς παρατρέψουν,
(4040) »ἐχάναμεν τὸν πόλεμον κι ὅλον τὸ πριγκιπᾶτον».
[§ 368] Κ' ἐκεῖνοι γάρ, ὡς τὸ ἤκουσαν, ὑπόσχεσιν τοῦ ἐποῖκαν
τοῦ ν' ἀποθάνουν ἑνομοῦ διὰ τὴν τιμήν του ὅλοι.

5355. Εἰς τοῦτο... ἐβάρθησαν νὰ 56. ὥρμησε ὁ μισὲρ Ἀσελὴς μὲ τὸ δικόν του 57. ἀνήβηκεν ὑπάει 58. λέγει τὸν λαόν του· 59. ἀδελφοί, ἠξεύρετε 'ς ἀλήθεια 60. φουσσᾶτα, τὰ ἔχει 61. βουνά, εἰς τοῦτες τὲς κλεισοῦρες, 62. ὑπάγομεν ἐμεῖς 63. νὰ ἔχετε τὸν νοῦ σας, 64. ἂν ἔλθουν ξάφνης εἰς ἡμᾶς ποσῶς μὴ 65. ἀλλ' ὡς ἄνθρῶποι φρόνιμοι ποῦστεν καὶ στρατιῶται, 66. στερέως σταθῆτε... ὡσὰν ἀντρειωμένοι, 67. τὸ ἔπαινον 68. μὴ ἔδωκεν ὅτι νὰ μᾶς νικήσουν! 70. ἐκεῖνοι, ὡς τὸ ἤκ. ὑπόσχεσιν ἐποῖκαν 71. τιμήν τους ὅλοι.

5357 Καλάμι ἢ Κοιλὰς τοῦ Καλαμίου, (Val de Calamy. Γαλλ. Χρον. § 367, 736, 743, 830), ὠνομάζετο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους τὸ Β. τμῆμα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κάμπου, ὅπου εὑρίσκοντο τοῦ Λάκκου τὰ χωρία, (πρβλ. στίχ. 1719), μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο και τὸ σήμερον εἰσέτι ὑπάρχον χωρίον Λουτρὸ τοῦ δήμου Οἰχαλίας τῆς Ἐπαρχίας Μεσσήνης. (la Lutra. Γαλλ. Χρον. § 736). Ὑπάρχει καὶ χωρίον Καλάμι εἰς τὸν δῆμον Καλαμῶν παρὰ τὸ Ἀσπρόχωμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἄνω περιφέρειαν, ἥτις ταυτίζεται πρὸς τὸ Β. τμῆμα τῆς Μεσσηνιακῆς πεδιάδος τῆς καλουμένης Μακαρίας καὶ ἥτις σήμερον ἀνήκει εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Μεσσήνης.

Ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια τους κι ἀρχίσαν ν' ἀνεβαίνουν
τὸ ἀνήφορον Μακρυπλαγίου κ' ἦλθαν στὸν Φονεμένον.
[§ 369] Κι ὡς ἐπροσκύψαν κ'ἔσωσαν ἀπάνω εἰς τὴν ράχην,
ἐπήδησαν τὰ ἐγκρύμματα ἐκεῖνα τῶν Ρωμαίων,
μὲ ταραχὴν καὶ προθυμίαν ἐδράμαν γὰρ εἰς αὖτα·
διατὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πλειότεροι, ἐσπάραξαν τοὺς Φράγκους,
ἕναν δοξόβολον καλὸν τοῦ κατηφόρου ἀπῆλθαν.
ἐσφάζαν καὶ ἐδιώχναν τους τὸ ἀλλάγι τῶν Ρωμαίων.
[§ 370] Φωνὴν μεγάλην ἔσυρεν μισὶρ Ἀνσελὴς ἐκεῖνος·
«Παιδία, συντρόφοι, ἐπάνω τους· μηδὲν τοὺς ἐντραποῦμεν»
Κ' οἱ Φράγκοι ἐμεταστάθησαν, στρέφονται εἰς τοὺς Ρωμαίους,
μὲ τὰ κοντάρια καὶ σπαθία ἐδράμασιν εἰς αὖτους·
στὴν ράχην τοὺς ἀνέβασαν ἐκεῖ εἰς τὴν Φονεμένην.
Κι ἀπὸ τῆς τόσης ταραχῆς, τὸ ἐκάμναν οἱ Ρωμαῖοι,
ἀκούσασιν τὸν θόρυβον τὰ ἄλλα τους ἀλλάγια
κ' ἔδραμεν κι ἄλλη σύνταξις κ' ἦλθεν νὰ τοὺς βοηθήση.
Κι ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν Ρωμαίων ὅπου ἔδραμαν στοὺς Φράγκους,

5372. Ἔδωκαν τὰ σαλπίγγια, ἄρχισαν ν' ἀνηβαίνουν 73. τὸ ἀνήβα τοῦ Μ. ἦλθαν στὴν Φονεμένη, 74. κ' ἐπρόκυψαν καὶ ἔσωσαν ἀπάνω 75. ἐκείνων τῶν Ρ. 76. προθυμίαν ἐπήδησαν εἰς αὔτους 77 διοῦ καὶ πλειότεροι, 80. Φωνὴ μεγάλην... μισὲρ Ἀσελὴς 82. Οἱ Φ... στρέφοντας τοὺς Ρωμαίους 83. πρὸς αὔτους· 85. Καὶ ὀκ τῆς τόσης... τὴν ἔκαμναν 86. ἠκούσασιν 87. ἔδραμε ἄλλη σύνταξις, ἦλθε νὰ βοηθήση. 88. Καὶ ἐκ τὸ πλῆθος τῶν Ρ.

5372 ἑξ. Τὸ στενὸν τοῦ Μακρυπλαγίου εἶναι σπουδαιότατον σημεῖον διαβάσεως καὶ ἀληθὴς κλεὶς συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Μεσσηνίας. Ἀπέχει μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τοῦ χωρίου Κούρτανα, (Παραδείσια). τοῦ δήμου Λυκοσούρας τῆς Ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως καὶ ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τὸ Χάνι Μακρυπλαγίου, περατοῦται δὲ παρὰ τὸ Χάνι Τσάκωνα, 1 ὥραν ἀπέχον τοῦ πρώτου, ὁπόθεν φαίνεται πλέον ὁ Μεσσηνιακὸς κάμπος. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 ὥρας καὶ 45′ εὑρίσκεται τὸ Παλαιόκαστρον Κόκλα ἢ Κόκαλα, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρχαία Ἄμφεια καὶ ταυτοχρόνως τὸ μεσαιων. κάστρον τοῦ Γαρδικίου, (Πρβλ. ὑποσημ. καὶ στίχ. 5429), τὸ ὁποῖον κατέστρεψεν ὁ Μωάμεθ ὁ Β' τῷ 1460. Μεταξὺ σωρῶν ἐρειπίων ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων ὑπάρχουν καὶ τινες βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι, ἐξ ὧν ἡ τῆς Φανερωμένης ταυτίζεται πρὸς τὴν Φονεμένην. (Πρβλ. Π 5373, Κ 5384 καὶ Δραγ. σελ. 187, 188). Περὶ τῆς μάχης τοῦ Μακρυπλαγίου ἐν γένει καὶ τῶν συνεπειῶν της παρέχονται σαφεῖς καὶ περιεκτικαὶ πληροφορίαι ἐν Zakythinos, (Σ 40—43), ὅπου διορθοῦνται πολλαὶ ἐσφαλμέναι καὶ ἀσαφεῖς εἰδήσεις τοῦ Χρονικοῦ καὶ διαφόρων συγγραφέων παλαιῶν καὶ νέων, ἐν αἷς καὶ τοῦ Δραγούμη. (Πρβλ. καὶ Δραγ. Σ. 177, καὶ ὑποσημ. 1, 2, 3. ὡς καὶ τὰ περὶ Μακρυπλαγίου καὶ Γαρδικίου σελ. 178-196).

δεύτερον τους ἐκρότησαν, τοῦ κατήφορου ἐστρέφ...
ἕνα δοξόβολον καλόν, μὲ ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω,
καὶ οὕτως τοὺς ἐσύντριβαν ὡς φάλκονες κουροῦνες.
Ἐνταῦτα ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς ἐστρίγγιζεν μεγάλως
καὶ λέγει τῶν συντρόφων του· «Ἄρχοντες, τί ἔνι ἐτοῦτο;
«οὐδὲν ἐντρέπεστε ποσῶς νὰ παίζωμε ὡς κοπέλια;
»ὡσὰν παιγνίδιν παίζομεν, τὸ λέγουσιν ἀμπάρες·
»σήμερον ἂς ἀποθάνωμεν παρὰ νὰ ἐντραποῦμεν·
»ὅλοι μετ' ἔμου δράμετε ἀπάνω εἰς τοὺς ἐχτρούς μας».
Ἐν τούτῳ οἱ Φράγκοι ἐντράπησαν ἀπὸ ἐκεινοὺς τοὺς λόγους
κι ὅλοι ὁμοῦ ἐπροθύμησαν, εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐδράμαν·
μὲ τὰ σπαθία τους ἄρχισαν κ' ἐκατεκόβανέ τους.
Κ' ἰδὼν ἐτοῦτο οἱ Ρωμαῖοι ἐτέθησαν εἰς κρότος,
φεύγοντα γὰρ ἀνέβησαν μέχρι εἰς τὴν ράχη ἀπάνω.
[§ 372] Κ' οἱ Τοῦρκοι ὅπου ἔρχονταν στὸ δεύτερον ἀλλάγι,
ὡς ἤκουσαν τὸν θόρυβον ποῦ ἐκάμναν οἱ Ρωμαῖοι,
σπουδαίως τὸν ἀνήφορον ἔδραμαν κ' ἐσώσασιν ἐκεῖσε·
κι ὡς ηὗρασιν ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἀπήρασιν τὸ κρότος,
ἐβάλθησαν μὲ προθυμίαν κ' ἐσφάξαν, ἐδιώχνανέ τους.
Κι ὡς ἤκουσαν τὸν θόρυβον, τὸ κρότος τοῦ φουσσάτου.
[§ 371] Τὰ ἕτερα ἀλλάγια τῶν Ρωμαίων ὅπου ἦσαν χωσιασμένα,
ὅλα εἰς φυγίον ἐβάλθησαν, ἐφεῦγαν ὅπου ἐφτάσαν.
[§ 373] Κ' ἐτότε ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς κράζει τοὺς ἐδικούς του·
ἐπεὶ εἶχεν ἕναν ἀδελφόν, Καίσαρην τὸν ἐλέγαν,
στὴν Πόλιν τὸν ἐβάσταξαν στὴν φυλακὴν ἀπέσω—
καὶ λέγει· «Τί ἔναι ἡ ἁμαρτία ποῦ γένεται εἰς ἐμένα,
«νὰ μὴ πιαστῇ ἀπ' τοὺς ἄρχοντες, ἀπὸ τοὺς κεφαλᾶδες
»ἕνας ἢ δύο διὰ ν' ἀλλαχτῇ ὁ ἀφέντης ὁ ἀδελφός μου,

5389. κι ὀπίσω τοὺς ἐστρέψαν 92. μισὲρ Ἀσελής... μεγάλα 93. τί ἔνι τοῦτο: 94. ἐντρέπεστεν... νὰ παίζετε 95. ἀμπάρα· 96. ν' ἀποθάνωμεν παροῦ 98. ἀπὸ ἐκεινοῦ τὸν λόγον 5400. ἄρχισαν κ' ἐκεῖνοι πάλι ἐτούτους. 1. Κ' εἶδον ἐτοῦτο 2. μέχρι τὴν ἄνω ράχην. 3. Οἱ Τοῦρκοι... δεύτερον ἀλλάϊ, 5. ἀνήφορον ἀνέβηκαν, ἐσῶσαν· 6. καὶ οἱ Ρωμαῖοι ὀπ' εἴδασιν ἐπήρασιν 7. προθυμίαν καὶ ἐδιώχνασίν τους 9. ὁποῦσαν χωσιασμένα. 10. ὅλα ἐβάλθησαν εἰς φυγίον, φεύγουν ἔνθα ἠβλέπουν. 11. Τότε ὁ μισὲρ Ἀσελὴς λαλεῖ 15. ἐκ τοὺς ἀρχ. ἀπὲ τοὺς Κ.

5411 ἑξ. Καίσαρης ἦτο τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀσελῆ, ὅστις ὠνομάζετο Φίλιππος de Toucy. Οὗτος ἦτο μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων τῆς λατ. αὐτοκρατορίας, διατελέσας βάϊλος καὶ κυβερνήσας ἐν Κων)πόλει κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Βαλδουίνου Β' εἰς τὴν Δύσιν. Ὁ Φίλιππος de Toucy ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος ἐν Κων)πόλει καὶ ἀντηλλάγη πιθανώτατα ἀντὶ τοῦ Μακρυνοῦ, ὅστις ἐπιστρέψας εἰς τὴν Κ)πόλιν ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. (Παχυμέρη Α' σ. 208—9. Πρβλ. καὶ Zakythinos Σ. 40 καὶ 42).

»ὁ Καίσαρης τῆς Ρωμανίας, ὅπου κρατοῦν στὴν Πόλιν
»ἀπέσω εἰς τὴν φυλακήν, εἰς τὰ παλαιὰ παλάτια;»
[§ 374] Ἐνταῦτα ὡς τὸ ἤκουσεν ὁκάποιος του σιργέντης,
Περὴν Κουμάϊν τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ὠνομάζαν·
«Τί νὰ ἔχω, ἀφέντη, ἀπὸ ἐσὲν νὰ σοῦ τοὺς ἔχω δείξει;»
καὶ λέγει του ὁ μισὶρ Ἀνσελής· «Ὅσον κελεύεις νὰ ἔχῃς,
«ἄνευ τὸ σῶμα μου κι αὐτὸ καὶ πρᾶγμα τῆς τιμῆς μου».
Τὸ ἀκούσει τὴν ὑπόθεσιν ἐκεῖνος ὁ σιργέντης,
τὸ τοῦ εἶπεν κ' ὑπησχήθη του μισὶρ Ἀνσελὴς ἐκεῖνος.
[§ 375] Λέγει του· «Ἔλθεμε τὰ μὲ καὶ νὰ σὲ δείξω ποῦ εἶναι».
Ἐπῆρε τὸν κ' ἐδιέβησαν ἀπάνω εἰς ἕνα σπήλαιον,
ὅπου ἦτον μέσα εἰς δύο βουνία, εἰς μίαν λαγκάδα ἀπέσω
ἐκεῖ ὅπου ἔνι σήμερον, τὸ κάστρον Γαρδικίου·
«Θεωρεῖς, ἀφέντη, κάτω ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν λαγκάδα
»τὸν Μέγαν τὸν Δεμέστικον καὶ τὸν Καβαλλαρίτσην,
»ἀπαύτου καὶ τὸν Μακρυνὸν ἐδῶθεν τοῦ σπηλαίου.
»Ὀχτὼ γὰρ Τοῦρκοι τοὺς κρατοῦν καὶ συντυχαίνουνέ τους,
»πολλὰ τοὺς ὀνειδίζουσιν καὶ κατακρένουνέ τους·
»τὴν ρόγαν τους ἐκράτησαν, ἐχτρούς τους τοὺς ἐποῖκαν».
[§ 376] Ἀφοῦ ἦλθε ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς ἀπένω εἰς τὸ σπήλαιον,
κ' ἐτήρησεν κ' ἐγνώρισεν τοὺς ἄρχοντας ἐκείνους,
ἐκ τὰ ἅρματα ὅπου ἐβάσταζαν, καλὰ τοὺς ἐγνωρίζει.
Στριγγὴν φωνὴν ἐλάλησεν καὶ λέγει πρὸς τοὺς Τούρκους·
«Καὶ τί ἔνι αὐτὸ ποῦ κάμνετε, συντρόφοι κι ἀδελφοί μου;
»προσέχετε μὴ ποιήσετε πρᾶγμα τῆς ἀπιστίας·
»ἐδῶ γουργὸν τοὺς φέρετε μὲ φύλαξιν μεγάλην».
Οἱ Τοῦρκοι, ὡς τὸν ἐγνώρισαν ἐκ τ' ἅρματα ποῦ ἐβάστα,
«ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς εἶπαν· ἔνι ὅπου μᾶς κράζει».

5417. ποῦ τὸν κρατοῦν 19. Ἐτοῦτο... σεργέντης, 21. «Τί νἄχω... ἀπ' ἐσὲν νὰ σὲ 22. λέγει του ὁ σὲρ Ἀσελής· «Ὅσονθέλεις 23. ἄνευ τὰ σῶμα μου αὐτὸ καὶ πρᾶμα 24. Τὸ ἀκούσειν... σεργέντης, 25. τὸ τί τὸν ὑποσχέθηκεν σὲρ Ἀσελὴς 26. λέγει τον. «Ἔλα μετ' ἐμὲν ποῦ ἔναι νὰ σὲ δείξω». 27. Ἐπῆρε τους, ἐδιήβηκεν ἄνω εἰς σπήλαιον ἕναν 28. ποῦ ἦτον εἰς δύο βουνά, ἔσω εἰς μίαν λαγκάδα 29. τὸκάστρο τὸ Γαρδίκιν 30—81. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.

5429 ἑξ. Περὶ τοῦ κάστρου τοῦ Γαρδικίου, (Gardichy. Γαλλ. Χρον. § 375, 830 καὶ Gardisco, Ἀραγ. Χρον. § 714—722), πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5372 ἑξ. Βλέπε ἐπίσης καὶ ἐν Δραγ. σελ..186—188 ἰδίως δὲ σελ. 190-196, λεπτομερείας περὶ τῶν διαφόρων πιθανῶν θέσεων τοῦ Κάστρου τοῦ Γαρδικίου. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐν Δραγ. (σελ. 194—195) παρεχομένη περικοπὴ συγγράμ. W. Vicher: Erinner. und Eindr. aus Griechenland, Basel 1875 περιγράφοντος θέσιν ἀπολύτως συμφωνοῦσαν πρὸς τὸ ἐνταῦθα τοπεῖον μὲ λαγκάδαν καὶ σπήλαιον.

Εὐτὺς ἐξαρματῶσαν τους, ἐκεῖ τοὺς ἀνεβάζουν·
ἔμπροστέν του τοὺς ἤφεραν κρατῶντα τους οἱ Τοῦρκοι.
[§ 377] Τὰς χεῖρας του ἐσήκωσεν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει,
ἐπεὶ ἐπληροφορέθηκεν κι ἀληθινὸν τὸ ἐκράτει,
τὸν ἀδελφόν του ἀπ' αὐτοὺς θέλει ἐξαγοράσει.
Ὥρισεν κ' ἐλαλήσασιν τὸ ἴδιον του σαλπίγγι,
ἐπῆραν τους κ' ἐδιάβησαν μετὰ χαρᾶς μεγάλης·
ἐκεῖσε εἰς τὴν Βελίγοστην, τοῦ πρίγκιπος τοὺς δίδει,
μέγα κανίσκιν τοῦ ἔδωκεν, πολλὰ τὸν εὐχαρίστα.
[§ 378] Ἀφοῦ γὰρ ἐσυνάχτησαν τὸ φράγκικον φουσσᾶτο
ἐκεῖσε εἰς τὴν Βελίγοστην ἀγνώμιασιν ἐποῖκαν
νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ ἐγνωρίσουσιν τὸ τί λαὸν ἐπιάσαν.
Ἐν τούτῳ ἐγνωμιάσασιν καὶ ηὗραν τὴν ἀλήθειαν·
ὅτι ἐκρατοῦσαν ζωντανοὺς ἐκεῖσε εἰς φυλακήν τους
τὸν Μέγαν γὰρ Δεμέστικον, τὸν Μακρυνὸν ἐκεῖνον,
ὡσαύτως ἐκρατούσασιν καὶ τὸν Καβαλλαρίτσην·
ὁμοίως ἐκρατούσασιν ἄρχοντες, σεβαστᾶδες,
τριακόσιους γὰρ πεντήκοντα καὶ τέσσαρους ὡσαύτως,
ὠνομασμένοι ἄρχοντες ἦσαν ἐτοῦτοι ὅλοι·
ηὗραν καὶ ἀρχοντόπουλα κι ἄλλον λαὸν μετ' αὔτους,
ἦσαν πεντάκις χίλιοι τριάκοντα καὶ πλέον.
Ὥρισεν γὰρ ὁ πρίγκιπας νὰ ἀναπαυτοῦν ἐκεῖσε
στὴν χώραν τῆς Βελίγοστης ὅλα του τὰ φουσσᾶτα.
Ἀφῶν γὰρ ἀναπαύτησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
[§ 379] Ἐπὶ τὴν αὔριον ἤλθασιν ὅλον τὸ ἀρχοντολόγι,
ὅπου ἦσαν ἀπὸ τὰ Σκορτά, ὅλοι ροβολεμένοι·
ἐλεημοσύνην τοῦ ζητοῦν συμπάθειον νὰ τοὺς ποιήσῃ.
Ἐν τούτῳ τὸν παρακαλοῦν ὅλοι του οἱ καβαλλάροι
ὅπως ποιήσῃ πρὸς αὐτοὺς συμπάθειον, ἐλεημοσύνην,
Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, καλὸς ἀφέντης ἦτον,
γλυκύς, πραΰς, ἀνάδοχος, εἰς πάντας τέτοιος ἦτον,
εὐτὺς τοὺς ἐσυμπάθησε, ὥρισε νὰ τοῦ ὀμόσουν
νὰ ἀπέχουν ἐκ τὲς πονηρίες, νὰ εἶναι πιστοὶ πρὸς αὖτον.
[§ 380] Μεθαύριον γὰρ τὸ πρωὶ ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος

5457 ἑξ. Οἱ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι ἦσαν ὁ Μ. Δομέστικος Φιλῆς, ὅστις μεταγενεστέρως ἀπέθανε εἰς τὸ κάστρον τοῦ Χλουμουτσίου, ἔνθα ἐφυλακίσθη, (πρβλ. στίχ. 5581), ὁ Ἀλεξ. Καβαλλάριος ἢ Καβαλλαρίτσης ἀπελευθερωθεὶς κατόπιν καὶ ὁ Μακρυνὸς ἀνταλλαγεὶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀσελῆ Φιλίππου de Toucy. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5311 ἑξ.). Περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀδελφοῦ του βασιλέως Σεβαστοκρ. Κωνσταντίνου ἐσημειώθησαν ἀρκετά, (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 5099, ἐν τέλει, καὶ 5326 ἑξ.), ὥστε, οὔτε τὰ ἐν τῷ Ἀραγ. (§ 372) περὶ φυγαδεύσεως αὐτοῦ ὑπὸ Τούρκων μισθοφόρων εἶναι ἀκριβῆ, οὔτε, κατὰ μείζονα λόγον, τὸ ἐν τῷ παρόντι Χρονικῷ καὶ αἱ ἐπακολουθοῦσαι φανταστικαὶ συζητήσεις. (στίχ. 5488 ἑξ.).

ορίζει νὰ τοῦ φέρουσι ἐμπρός του τοὺς Ρωμαίους
νὰ τοὺς ἰδῇ ὀφθαλμοφανῶς καὶ νὰ συντύχῃ μὲ αὔτους.
τὸν ἀδελφόν τοῦ βασιλέως κι ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες.
Ἐνταῦτα ἠφέρασιν ὀμπρός, Δεμέστικον τὸν Μέγαν,
τοῦ βασιλέως τὸν ἀδελφόν, ὅπου πολλὰ ἐπεθύμα
νὰ τὸν ἰδῇ, ὡς ἔτυχεν νὰ ἔνι εἰς φυλακήν του.
Τὸ ἔλθει τὸν ἐπροσηκώθηκεν, γλυκέα τὸν ἐχαιρέτα,
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ, σιμά του τὸν καθίζει.
Μετὰ ταῦτα ἐκάθισαν ὁμοίως κ' οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι
κ' ἐνταῦτα ἄρχισε νὰ λαλῇ, τοῦ Δεμεστίκου λέγει·
τὸ πῶς ἦτον ὀμόσοντα μετὰ τὸν βασιλέαν
νὰ στήκουν πάντοτε ἑνομοῦ, ἀγάπην νὰ κρατοῦσιν,
τὴν συντεκνίαν ὅπου ἔποικαν ποτὲ νὰ μὴ τὴν σφάλουν·
κ' ἐκεῖνος γὰρ τὸ ἔσφαλεν κ' ἐξέβη ἀπὸ τὸν ὅρκον,
τὴν μάχην ἐπεχείρησεν κι ἀπέστειλεν φουσσᾶτα.
τὸν τόπον του ἐκατέλυσεν μὲ κούρση καὶ μὲ μάχην,
τὸ ὅποιον πρᾶγμα ἔσφαλε ὡς βασιλέας ὅπου ἦτον·
ἐνταῦτα ἐβλέποντα ὁ Θεός, ὁ ἐκδικητὴς τῶν πάντων,
τὴν ἁμαρτίαν ὅπου ἔποικεν καὶ τὰ φονοκοπεῖα,
ἐχόλιασεν καὶ ὠργίστη του. «Ἰδές, τὸ τί ἐγινέτον,
»τοῦ βασιλέως ἡ ἁμαρτία 'ς ἐσὲν ἐκατεστάθη.
»Ἰδές, κύρη μου, ἀδελφέ, πόσα φουσσᾶτα εἶχες,
»καβαλλαρίους γὰρ καὶ πεζοὺς κἄν δέκα ὀχτὼ χιλιάδες
»εἰς τὴν Πρινίτσαν, ποῦ ἦλθες μὲ παρρησίαν μεγάλην,
»εἰς θάρρος γὰρ καὶ λογισμὸν νὰ ἐπάρῃς τὸν Μορέαν·
»τριακόσιοι Φράγκοι εὑρέθησαν ὅπου ἦσαν ἐδικοί μου,
»τὸν πόλεμον ἐκέρδισαν κ' ἐσᾶς ἐκατεσφάξαν.
»Κ' ἐδάρτε πάλιν, ἀδελφέ, εἰς τὸ Μακρὺν τὸ Πλάγι
»ἴδετε τὸ τί ἐπάθετε μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχες.

5482. Δεμέστικον 84. ὡς ἐτύχαινεν 85. Τὸ ἐλθεῖν ἐπροσηκώθη τον... χαιρετίζει. 86. κι ἀπὸ τὸ χέριν 87. Καὶ εἰς αὐτὸ ἐκάθισαν ὅλοι οἱ κεφ. 88. καὶ οὕτως ἦρξεν 89. πῶς γὰρ τὸν ὅρκον ἔποικεν 90. νὰ στέκουν... ὁμοῦ νὰ ἔχουσιν ἀγάπην. 91. τὴν ἔποικαν... λάθουν· 92. ἐξέβην ἐκ τὸν 94. Τὸν τόπον ἐκατέλυσεν... καὶ μὲ μάχες, 95. ὅποιον ἔσφαλεν πολλὰ ὡς βασιλεὺς ποῦ 96. θωρῶντα ἐνταῦτα ὁ Θ. 97. τὴν ἔποικεν 98. ἐχόλιασε, ὠργίστη του... τί ἐγίνη, 99. 'ς ἐσένα κατεστήθη. 5500. κύρη καὶ ἀδελφὲ 1. καβ. καὶ πεζοὺς στὸν κάμπον τῆς Πρινίτσας· 2. μὲ παρρησίαν ἤλθετε νὰ ἐπάρῃς τὸν Μορέαν· 3. Παραλείπεται ὁ στίχος. 6. Καὶ τώρα πάλιν 7. ἰδέτε... φουσσᾶτα εἶχες.

5488 ἑξ. Αἱ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐκτιθέμεναι συζητήσεις αἱ γενόμεναι δῆθεν μεταξὺ τοῦ Πρίγκιπος Γουλιέλμου καὶ τοῦ Σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου ὀφείλονται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ Χρονογράφου. ὥστε περιττεύει πᾶν σχόλιον. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2351 ἑξ, 4150 ἑξ. 5326 ἑξ.).

«Ἐγὼ γὰρ οὔτε καυχοῦμαι το, οὔτε ἐπαινοῦμαι ἀτός μου,
«ἀλλὰ τὸν Θεὸν εὐχαριστῶ, τὸν δικαιοκρίτην πάντων,
«ἀφότου μὲ ἐξεδίκησεν, ὡς τὸ εἴδετε ἀτοί σας».
[§ 381] *Ἀφότου ἀποπλήρωσεν ὁ πρίγκιπας Γουλιάμος*
τὰ ὅσα ἀφηγήθηκεν κ' εἶπεν τοῦ Δεμεστίκου,
Ἄρχισε πάλιν νὰ λαλῇ Δεμέστικος ὁ Μέγας
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα ἀπόκρισιν ἐτέτοιαν·
«Οὐδὲν ἔχομεν, ἀδελφέ, πρίγκιπα τοῦ Μορέως,
»ἰσοπορίαν διὰ νὰ λαλῶ ὅσον διαφέρνει εἰς τοῦτο,
»διατὶ εἶμαι γὰρ εἰς φυλακὴν κ' ἔχεις με δεσμωμένον.
»Ὅμως, ἂν μοῦ ἤθελες εὐθέως κόψει τὴν κεφαλήν μου,
»οὐ μὴ νὰ ἀφήσω καὶ νὰ εἰπῶ κι ἀπόκρισιν νὰ δώσω
»μέρος ἀπὸ ὅσα ἐλάλησες, διατὶ ἔν' κατηγορία μου.
»Οὐ πρέπει γὰρ εὐγενικοῦ ἀνθρώπου νὰ καυχᾶται,
»ὅταν τοῦ δώσῃ ἡ τύχη του εἰς πόλεμον τὸ νῖκος
»καὶ φέρῃ τον στὰς χεῖρας του, νὰ ἔχῃ εἰς ἐξουσίαν του
»ἐκεῖνον ὅπου μάχεται καὶ ἔχει τον ἐχτρόν του·
»τῆς μάχης τὰ ἐριζικὰ κοινὰ εἶναι εἰς τοὺς πάντας.
[§ 382] »Κ' ἐτοῦτο ὅπου ἐλάλησες διὰ τὸν ἐμὸν ἀφέντην,
»τὸν βασιλέα γὰρ τῶν Ρωμαίων, ἄδικον μέγαν ἔχεις·
»ἐπεὶ οἱ πάντες ἐξεύρουν το, ὡς ἔνι γὰρ κ' ἡ ἀλήθεια,
»ὅτι ὁ τόπος τοῦ Μορέως οὐδὲν ἔνι ἐδικός σου
»μὲ δικαίαν κληρονομίαν μὲ δυναστείαν τὸν ἔχεις,
»τοῦ βασιλέως τῆς Ρωμανίας ἔνι γονικαρχία·
»καὶ μὲ ἁμαρτίαν τυραννικὴν ἤλθασιν οἱ γονεῖς σου
»κ' ἐπιάσασιν τοῦ βασιλέως τὸν τόπον καὶ κρατεῖς τον.
»Ἴδες τὸ ποῦ σὲ ἤφερεν ὁ φτόνος κ' ἡ ἁμαρτία σου
»στὰς χεῖρας γὰρ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀφέντη μου τοῦ ἁγίου·
»κι ἂν ἤθελεν, ὡς βασιλέας, εἶχεν τὴν ἐξουσίαν
»νὰ ποιήσῃ ὅσον ἤθελεν ἐτότε εἰς ἐσέναν.
»Πολλὰ ἔνι ἐλεήμονας καὶ χριστιανὸς εἰς πάντας·
»μετὰ τιμῆς σ' ἐξήβαλεν ἀπὸ τὴν φυλακήν του,

5508. Ἐγὼ οὔτε καυχ. 9. εὐχαριστῶ, τὸν μέγαν δικαιοκρίτην, 10. ἐπείν μὲ ἐδικαίωσεν K. 11. Ἐτοῦτα τὰ ἀφηγήσετον κ' εἶπεν τοῦ Δεμεστίκου (ἀντὶ τῶν δύο στίχων 5511—12 τοῦ κωδ. Π.). 14. τοιάδε 16. ἰσοπορία νὰ λαλῶ ὅσα συμφέρει 17. διοῦ εἶμαι στὴν φ. καὶ ἔχεις με δεμένον. 18. Πλὴν νά μου ἤθ. εὐτὺς 19. οὐ μὴ ἀφήσω νὰ εἰπῶ 20. μέρος ὅσα... διοῦ ἔν' 22. δώσῃ εἰς πόλεμον ἡ τύχη νὰ κερδίσῃ 25. ὅτι τῆς μάχης τὰ ριζικὰ κοινά 'ναι εἰς τὸν κόσμον. 26. Κ' ἐτοῦτο τὸ ἐλαλ. 27. βασιλέα τῶν Ρ. 28. ὅτι οἱ π. ξεύρουν το, 31. ἔναι γονικαρχία· 34. κ' ἡ ἁμαρτία 35. ἐκεῖ στὰς χ. τοῦ β. τοῦ ἁγίου μου ἀφ. 36. ἤθελεν ὁ βασιλεὺς 38. Ἀλλὰ ὡς ἔνι ἐλεήμονας 39. ἀπὲ τὴν φυλ.

«μὲ συμφωνίες σὲ ἐξήβαλεν καὶ ὅρκον τοῦ ἐποῖκες,
«ποτέ σου μὲ ἅρματα μὴ ὑπάῃς 'ς αὗτον καὶ στὸν λαόν του·
»καὶ σύντεκνον σὲ ἔποικεν νὰ στερεωθῇ ἡ φιλία σας.
»Κι ἀφότου ἐξέβης ἀπ' ἐκεῖ, ἀπὸ τὴν φυλακήν του,
»κ' ἦλθες ἐδῶ εἰς τὸν Μορέαν, ποτὲ οὐ καὶ ἀναπαύτης.
»Εὐθέως φουσσᾶτα ἐσώρεψες κι ἀτός σου ἀρματώθης,
»ἐδιάβης στὴν Λακκοδαιμονίαν διὰ νὰ φανῇς εἰς κόσμον·
»εὔκαιρην δόξαν ἔδειξες διὰ νὰ φανῇ ἡ ἀφεντία σου,
»τὸν βασιλέαν ἀπίστησες, ἐπάτησες τὸν ὅρκον,
»τὸ ἐνάντιον γὰρ τοῦ ἔποικες εἰς ὅσον τοῦ ἐπισχήθης,
»τὴν μάχην ἐπεχείρησες ἀφότου ἀρματώθης.
»Κατ' αὐτοῦ ἐδιάβης κ' ἔσφαλες ἐπάτησες τὸν ὅρκον.
[§ 383] »Κι ἂν ἐθυμάσου τὰ ἔπαθες εἰς τὴν Πελαγονίαν,
»ποτέ σου οὐ μὴ ἐκαυχήσεσουν κι ἄλλον νὰ ἐκατηγόρας.
»Ἐπεὶ τοῦ κόσμου τὰ ἐνάντια καὶ τῆς στρατείας ὁμοίως
»οὐδὲν ὑπάρχουσιν ὁμοῦ, οὐ πρέπει νὰ ἔχουν καῦχος.
»Ὅμως, ἂν τὸ ἤφερε ὁ καιρός, τῆς φυλακῆς μου ἡ θλίψη,
»κ' ἐλάλησα περισσότερα, τὰ οὐκ ἔπρεπε νὰ εἴπω,
»συμπάθειο ἂς ἔχω ἀπὸ σοῦ κι ἀπὸ τοὺς κεφαλᾶδες».
[§ 384] Ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, οὕτως τοῦ ἀπεκρίθη·
«Ἐσύ, ἀδελφὲ Δεμέστικε, γινώσκω, ἀπὸ πικρία σου
»εἶπες κ' ἐλάλησες πολλά, κ' ἐγὼ σὲ τὰ ὑπομένω,
»ὡς ἄνθρωπος εὐγενικός, διατὸ εἶσαι εἰς φυλακήν μου.
»Εἰ δὲ καὶ ἂν ἦτον ἀλλαχοῦ, νὰ εἶχες ἐλευτερίαν,
»νὰ εἶπες, ὅτι ἀφιόρκησα στὸν ὅρκον ὅπου ἐποῖκα,
»ἂν ἦτο ἀτός του ὁ βασιλέας, νὰ ἐσφάγηκα μετ' αὗτον.
»Διατὸ εἶσαι γὰρ εἰς φυλακήν, εἶσαι συμπαθημένος·
»οἱ πάντες γὰρ ἐξεύρουσιν ἐγὼ σφάλμα οὐκ ἐποῖκα.
»Ὁ βασιλέας διὰ ψέματα, ὅπου τοῦ ἀποστεῖλαν
»ἐδῶθεν οἱ ἄπιστοι Ρωμαῖοι ἐκ τὴν Μονοβασίαν,
»ἐπίστεψεν τὰ λόγια τους κι ἀπόστειλεν φουσσᾶτα,

5540—43. Παραλείπονται οἱ στίχοι 44. ποσῶς οὐκ ἀναπ. 45. ἐσύναξες 46. ἐδιέβης στὴν Λακιδαιμ. 47. νὰ ἀποφανῇς εἰς τοῦτο, 49. τὸ ἐναντίον τὸ ἔποικες εἰς ὅσον ὑποσχέθης· 50—51. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 52. ἐθυμάσουν 53. ποτὲ νὰ μὴ ἐκαυχάσουνε, ἄλλον 55. Παραλείπεται ὁ στίχος. 56. σὰν το ἤφερε... θλῖψις 57. καὶ εἶπα περισσότερο 58. ἀπό σου καὶ ἐκ τοὺς κεφ. 59. τὸν ἀπεκρίθη 61. σοῦ τὰ ὑπομ. 62. στὴν φυλ. 63. καὶ ἦτον ἀλλαχοῦ, 64. νὰ εἶπες, ἐφιόρκησα... τὸν ἐποῖκα, 65. ὁ βασιλέας, νὰ ἐσφάζομουν 66. Διότι εἶσαι εἰς φ. 67. ἠξεύρουν το... οὐκ ἔχω. 68 ὁ βασιλεύς, διὰ ψέματα, τὰ τοῦ ἔστειλαν ἐδῶθε 69. οἱ Ρωμαῖοι οἱ ἄπιστοι 70. κ' ἐπίστεψε τὰ λόγια τους καὶ ἔστειλε φ.

»καὶ ἄρχισε νὰ μάχεται κ' ἐποίησεν ἁμαρτίαν.
»Κι ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτορας νὰ τοῦ ἔχῃ συμπαθήσει,
»γιατὸ ἔχω γὰρ πληροφορίαν, ἄλλοι τὸν ἀπεργῶσαν,
»κ' ἐπίστεψε τὰ λόγια τους κ' ἔστειλε ἐδῶ φουσσᾶτα,
»καὶ ἄρχασαν τὴν μάχην μας κ' ἐγίνετον ζημία μας.
'Απαύτου γὰρ ἐσιγησαν ἀμφότερα τὰ μέρη
κ' ἐρρίξαν τὴν κατηγορίαν εἰς τοὺς Μονοβασιῶτες.
[§ 385] Μετὰ ταῦτα ὁ πρίγκιπας ἐκείνην τὴν ἑσπέραν
μετὰ βουλῆς ἐδιόρθωσε τὲς φυλακὲς ὅπου εἶχεν,
τὸ ποῦ νὰ βάλῃ τὸν καθὲν πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν.
Εἰς τὸ Χλουμοῦτζι ἀπέστειλεν Δεμέστικον τὸν Μέγαν
κ' εἰς τὴν αὐτούνην συντροφίαν καὶ τὸν Καβαλλαρίτσην·
τοὺς ἄλλους γὰρ ἀπέστειλεν στὰ ἕτερά του κάστρη.
Κι ὅσον ἀπέστειλεν αὐτούς, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὥρισεν καὶ ἐκράξασιν ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες,
ὁμοίως τοὺς φρονιμώτερους ὅλου του τοῦ φουσσάτου.
Βουλὴν ἀπῆρεν μετ' αὐτοὺς τὸ πῶς θέλουσιν πράξει,
τὸ ποῦ νὰ ἀπέλθουν, ποῦ νὰ ὑπάουν, ποῦ νὰ καβαλλικέψουν·
οἱ μὲν ἐλέγαν νὰ ἀπελθοῦν στὸ σπίτι του ὁ καθένας,
νὰ ἀναπαοῦσιν κᾄμ ποσῶς διατὶ ἦσαν κοπιασμένοι·
οἱ δὲ οἱ φρονιμώτεροι κι ὅπου ἦσαν πονεμένοι,
ἰσιάστησαν τοῦ νὰ ἀπελθοῦν στὴν Λακοδαιμονίαν,
διατὸ ἦτον χώρα εὔκολη διὰ ἀνάπαψιν φουσσάτου,
καὶ εἶχασιν τὰ πράγματα πλήθη διὰ τὴν ζωήν τους,
ὅπως καὶ νὰ διακρατοῦν τοῦ Μιζηθρᾶ τὸ σέντζιο.
Κι ἂν τύχῃ νὰ εὔρουσιν ὁδὸν νὰ πιάσουσιν τὸ κάστρον,

5571. καὶ ἔποικε ἁμαρτία. 72. Κι ὁ παντοκράτωρ ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τὸ συμπαθήσῃ, 73. ὅτι ἔχω εἰς πληροφ. 74. κ' ἐπίστεψεν τὰ λ. τους κι ἀρχίνησεν τὴν μάχην». 75. Παραλείπεται ὁ στίχος. 79. ὥρισεν, ἐδιόρθωσεν τὲς φ. ὅπου εἶχεν, 80. καὶ τὸν καθέναν ἔβαλεν πρὸς τὴν οὐσίαν, τὴν εἶχεν, 82. καὶ τοῦ αὐτοῦ τὴν συντροφίαν 84. Καὶ ὡσὰν τοὺς ἀπέστειλεν ὡσὰν τὸ ἀφ. 85. ὥρισε καὶ ἐλάλησαν ὅλους 86. ὁμοίως τοὺς γνωστικώτερους τοὺς εἶχεν στὸ φ. 87. Βουλὴν ἐπῆρεν... θέλουσιν πράξειν, 88. ποῦ νὰ ἀπέλθουν, ποῦ νὰ πᾶν καὶ πῶς διὰ νὰ ποιήσουν· 89. ν' ἀπελθοῦν εἰς τὰ ὁσπίτια τους, 90. ὁ κάθε εἷς νὰ ἀναπαυτῇ ὅτ' ἦσαν κοπιασμένοι· 92. ὠρθώσασι νὰ ἀπελθοῦν στὴν Λακιδαιμονίαν 93. ἐπεὶ ἦτο ἡ χ. εὔκολη 94. πλήθια διὰ τὴν ζωήν τους.

5581. Περὶ τῆς τύχης τῶν αἰχμαλώτων τῶν φυλακισθέντων εἰς τὸ κάστρον τοῦ Χλουμουτσίου βλέπε ὑποσημ. στιχ. 5457 ἑξ

5595 ἑξ. Εἰς τὸν Κωδ. Κ. παρουσιάζεται ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου νέον κενὸν ἑνὸς φύλλου μέχρι τοῦ στίχου 5635. Τὸ κενὸν τοῦτο συμπληροῦμεν ἐνταῦθα παραθέτοντες τὸ ἀντίστοιχον κείμενον τοῦ κωδ. Π.

ἀπ' ὅσο ἠμπορέσουσι τὸν τόπον νὰ κερδέσουν.
[§ 386] *Εὐτὺς τὸν μισὲρ 'Ασελὴ ὁ πρίγκιπας ἐλάλει.*
ὁποῦτον πρῶτος ἀρχηγὸς εἰς ὅλα τὰ φουσσᾶτα·
τὸν μισὲρ Τζὰν ντὲ Καταβᾶ τὸν πρωτοστράτοράν του
ὁρίζει αὐτοὶ νὰ ὀρθώσουσιν, νὰ ἐξέβουν τὰ φουσσᾶτα
νὰ πᾶν στὴν Λακιδαιμονίαν καθὼς τὸ ἐσυμβουλέψαν.
Κι αὐτοί, ὡς προθυμότατοι, ὠρθῶσαν, ἐκινῆσαν·
ἐπὶ τὴν αὔριον τὸ πρωὶ ἐσώσασιν ἐκεῖσε.
[§ 387] *Κι ἀφῶν γὰρ ἀποσώσασιν, τάδε μαντᾶτα ηὗραν·*
Ρωμαῖοι γὰρ οἱ πλεώτεροι τῆς χώρας γὰρ ἐκείνης
ἐδιέβησαν συφαμελοὶ στοῦ Μεζιθρᾶ τὸ κάστρον.
Κι ἀφῶν ηὗρε ὁ πρίγκιπας εὔκαιρην δὲ τὴν χώραν
ἀπὸ τοῦ κάστρου τὸν λαόν, τοὺς τοπικοὺς ἐκείνους,
μεγάλως τὸ ἐβαρέθηκεν, πολὺ κακὸν τοῦ ἐφάνη.
Εὐθέως ἐδιόρθωσεν, τὰ σπίτια τους ἐδῶκεν,
ἄλλων τινῶν ποῦ ἔβαλεν νὰ μένουσιν ἀπέσω,
ποῦ ἦσαν Φράγκοι τοπικοί, ἄνθρωποι τῆς ἀλήθειας,
ὅπου εἶχε θάρρος εἰς αὐτοὺς πλέο παροῦ 'ς ἐκείνους.
'Απαύτου ὁρίζει τὸν λαὸν νὰ τρέχουν νὰ κουρσεύουν
τὲς χῶρες, τὰ περίχωρα ποὖσαν ροβελεμένα,
Τὴν χώραν ἐσωτάρχισεν τῆς Λακεδομανίας·
λαὸν ἔθεκεν εἰς αὐτήν, ὁρίζει νὰ τὴν χτίζουν
καὶ νὰ τὴν δυναμώνουσιν ἐξ ὅ,τι κάμνει χρεία.
[§ 388] *'Εδράμαν τὰ φουσσᾶτα του τὰ Βάτικα, τὸ Ἕλος,*
καὶ μέχρι ὡς στὴν Μονοβασίαν ἐκούρσεψαν τὸν τόπον·
ἀπαύτου τὸν Δραγάλιγον κι ὅλην τὴν Τσακωνίαν
ἐκούρσεψαν κι ἀφάνισαν, τοὺς τόπους ἐρημῶσαν·
τὴν χώραν ἐσωτάρχισαν, ἐπλούτυνάν οἱ ἀνθρῶποι,
ὅπου ἔβαλεν ὁ πρίγκιπας νὰ μένουν εἰς τὴν χώραν,
ἐπεὶ καὶ ἐλογίζετον νὰ ξεχειμάση ἐκεῖσε.
[§ 389] *'Ως δὲ εἶναι τὰ ἐριζικὰ κ' ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων,*
ἀλλὰ σκοποῦσιν νὰ γενοῦν καὶ ἄλλα τοὺς εὑρίσκουν,
πολλὰ ἐμποδίζει ὁ κίντυνος ποῦ ἔρχεται τοῦ ἀνθρώπου·
οὐδὲν ἐπέρασεν ποσῶς σῶος γὰρ ἕνας μῆνας,
μαντᾶτα τὸν ἠφέρασιν τοῦ πρίγκιπος Γουλιάμου,
οἱ Σκορτινοὶ ἐρροβόλεψαν κ' ὑπᾶν μὲ τοὺς Ρωμαίους,
ἔβαλαν παρακαθισμοὺς στὸ κάστρο τοῦ 'Αρακλόβου,

5600 ἑξ. Τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 386) εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Λακεδαιμονίας, ἀντὶ τοῦ Τζὰν ντὲ Καταβᾶ, ἀναφέρει ἐσφαλμένως τὸν 'Ιωάννην Σαίντ 'Ομέρ, ὅστις μόνον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Μαργαρίτας τοῦ Πασσαβᾶ, (στιχ. 7370 ἑξ.), ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Μορέαν. (Βλέπε καὶ Hopf, Gesch. Griechenlands Α' σ. 289).

ὁμοίως στὴν Καρύταιναν ἐβάλασιν φουσσᾶτα
εἰς λογισμὸν νὰ τὰ κρατοῦν διὰ τὸν βασιλέα.
Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας καὶ πληροφορεθεῖ το,
τὴν χώραν ἐσωτάρχισεν τῆς Λακοδαιμονίας
ἀπὸ λαὸν καὶ πράγματα νὰ ἔχουν διὰ ζωήν τους,
κι ἀπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του καὶ στὴν Βελίγοστη ἦλθεν.
[§ 390] Τοὺς κεφαλᾶδες ἔκραξεν ὅλου του τοῦ φουσσάτου·
βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ τὸ πόθεν νὰ σεβοῦσιν
στὸν δρόγγο ἐκεῖνον τῶν Σκορτῶν, διατὶ εἶν' σκληροὶ οἱ τόποι
ἀπὸ βουνία καὶ ἔμπατα κι ἀπὸ σκληρὲς κλεισοῦρες.
Ἔκραξε τὸν μισὶρ Ἀνσελὴν τὸν φρόνιμον στρατιώτην
καὶ λέγει του ὁ πρίγκιπας μὲ εἰλικρινὴν τὴν γνώμην.
[§ 391] «Ἐσύ, ἀδελφὲ καὶ σύντροφε, πολλὰ ἔποικες διὰ ἐμέναν·
»μὲ τὴν βουλὴν καὶ φρόνεσιν ὅπου ἔχω ἀπὸ ἐσέναν
»μεγάλα κατορθώματα, στρατιωτικὲς δουλεῖες,
»ἐποίησα ποῦ ὠφελήθηκα, οἱ πάντες τὸ ἐγνωρίζουν,
»στὴν μάχην ὅπου ἔχομεν μετὰ τὸν βασιλέαν.
»Διὰ τοῦτο πάλιν, ἀδελφέ, φίλε καὶ συγγενῆ μου,
»ἀξιῶ σε καὶ παρακαλῶ νὰ ποιήσῃς γὰρ ἐτοῦτο
»διὰ τὸ δεσπέττο καὶ χολήν, τὴν μὲ ἔποικε ὁ ἀνεψιός μου,
»ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὁ μέγας δημηγέρτης,
»—ὅπου ἄφηκεν τὸν τόπον του κ' ἐμέν, ὅπου εἶμαι θεῖος του,

5636. γὰρ ὁ πρ. ἐτοῦτα τὰ μαντᾶτα, 37. Λακιδαιμονίας 38. ἔχουν τὴν ζωήν τους, 39. ἐπῆρεν... Βελιγ. ὑπῆγεν. 40. λαλεῖ τοὺς κεφ. του, τοὺς πρώτους τοῦ φ. 41. βουλὴν ἐπήρασιν... τὸ πῶς θέλουν ποιήσει 42. νὰ σέβουν στὸν δρόγγον τῶν Σκ. ὅτι ἔνι σκληρὸς τόπος 43. βουνά... στενὲς κλεισ. 44. Λαλεῖ τὸν μισὲρ Ἀσελή... στρατιώτη 45. καὶ λέγει τον ὁ πρ. μετὰ πολλὴν ἀγάπην· 46. διὰ μένα· 47. ὁπὄχω ἀπὸ σένα 49. ἔποικα κι ὠφελήθηκα, 52. νὰ ποίσῃς καὶ ἐτοῦτο 53. διὰ τὸ κακὸν καὶ τὴν χολὴν πού μοῦ ἔποικε 55. ποὔμαι θεῖος του

5642. Ὁ δρόγγος τῶν Σκορτῶν, ἢ τὰ Σκορτά, (pays de l'Escorta. Γαλλ. Χρον. § 390 καὶ ἀλλαχοῦ), περιελάμβανον κυρίως τὴν Γορτυνίαν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τμήματα τῆς σημερινῆς Ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ὡς καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως. Πρωτεύουσα ἦτο τὸ κάστρον τῆς Καρύταινας, (Caraintaine), κυριώτατα δὲ κάστρα ἡ Ἄκοβα (Mategrifon) καὶ τὸ Ἀράκλοβον, (Bucelet). Περὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Καρυταίνης καὶ τῶν κατοίκων τῶν Σκορτῶν ἐν γένει βλέπε ὑποσημ. στιχ. 4594, ὡς καὶ σχετικὰς ὑποσημ. στίχ. 1759 καὶ 3151 περὶ τῶν Κάστρων Ἄκοβας, Ἀρακλόβου καὶ Καρύταινας.

5653. Διὰ τὸ δεσπέττο καὶ χολὴν τὴν μὲ ἔποικε ὁ ἀνεψιός μου. Pour le despit de mon malveis nepveu, le seignor de Caraintaine, (Γαλλ. Χρον. § 391). Περὶ τῆς νέας αὐτῆς ἀταξίας τοῦ ἀφέντη τῆς Καρύταινας, ἀδιορθώτου Τζεφρέ, βλέπε ὑποσημ. στιχ. 4594, ὡς καὶ περαιτέρω, ἐν στιχ. 5739—5911.

»κι ὅπου κρατεῖ τὴν ἀφεντία, ὅπου ἔχει ἀπὸ ἐμέναν,
»κ' ἐδιάβη, νὰ πομπεύεται εἰς τὸ ρηγᾶτο Πούλας—
»ὡσαύτως διὰ τὴν κάκωσιν καὶ τὴν δημηγερσίαν
»τῶν Σκορτινῶν τῶν ἄπιστων, αὐτῶν τῶν δημηγέρτων,
»ὅπου ἀπιστῆσαν εἰς ἐμὲν ὑπὲρ φορῶν γὰρ δύο.
»Τοὺς Τούρκους, ὅπου ἔχομεν ἀρτίως ἐδῶ μετ' ἔμας,
»νὰ τοὺς διορθώσῃς νὰ σεβοῦν εἰς τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγον,
»νὰ κάψουν κ' ἐξαλείψουσιν τὰ ὀσπίτια καὶ χωρία,
»κι ὅσους ἀνθρώπους πιάσουσιν εὐθέως νὰ ἀποθάνουν·
»κι ὅσον κερδίσουν ἀπ' αὐτοὺς ἂς ἔνι ἐδικόν τους».
[§ 392] Ἐνταῦτα ὁ μισὶρ Ἀνσελής, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
ἐγνώρισε τὸν πρίγκιπα τὸ πῶς ἦτον θλιμμένος,
καὶ εἶπεν κ' ὑποσχήθη του τὸ ὁρίζει νὰ πληρώσῃ,
γλυκιὰ τὸν ἀποκρίθηκεν· «Ἀφέντη μὴ χολιάζῃς·
»κ' ἐγὼ νὰ ποιήσω τὸ ἀγαπᾷς, ὅπου σὲ θέλει ἀρέσει».
Τοὺς κεφαλᾶδες ἔκραξε, πρῶτον γὰρ τὸν Μελίκην,
τοῦ πρίγκιπος τὸν ὁρισμὸν λεπτῶς τοῦ ἀφηγήθην
τὸ πῶς ὁρίζει νὰ σεβοῦν εἰς τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγον·
ὅσον κοῦρσον καὶ διάφορον θέλουσιν γὰρ κερδίσει,
νὰ τὸ ἔχῃ μὲ τοὺς Τούρκους του, νὰ ἔνι ἐδικόν του.
[§ 393] Κι ὁ Μελίκ, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἀνεχάρη,
ἀπόκρισιν τοῦ ἔδωκεν πρόθυμα νὰ τὸ ποιήσῃ·
χαιράμενοι ἐγίνησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι
Εἰς τρία ἀλλάγια τοὺς ἔποικεν νὰ εἶναι χωρισμένοι·
ὁ μισὶρ Ἀνσελὴς τοῦ ἔδωκεν πρόβεδους ἐκ τὸν τόπον.
Ἐσέβησαν εἰς τὰ Σκορτὰ οἱ Τοῦρκοι κ' ἐσκεπάσαν,
ἐκάψαν κ' ἐξηλείψασιν τὸν τόπον καὶ τὲς χῶρες·
ὅσους ἐπιάσαν μὲ ἄρματα, ὅλους ἐκατεκόψαν,
κι ὅσοι ἐπροσπέφταν εἰς αὐτοὺς εἶχαν ἐλεημοσύνην,

5656. ὁπὄχει ἀπὸ μένα, 57. ἐδιέβη... ρηγᾶτον 60. ἀπὸ μὲ ὑπὲρ φορῶν γὰρ δύων. 61 ἔχομεν ἐδῶ στὴν συντροφίαν μας, 62. νὰ τοὺς ὀρθώσῃς 53. νὰ ἐξαλείψουσιν ὀσπίτια 64. εὐτὺς ἂς ἀποθάνουν· 65. κερδέσουν... ἂς ἔναι διὰ δικό τους». 66. Ἐν τούτῳ ὁ μισὲρ Ἀσελῆς 67. ἔναι θλ. 68. κ' ὑποσχέθη του 69. γλυκέα τὸν ἀπ. 70. νὰ ποίσω, τὸ ἠγαπᾷς, ὅπου σου θέλει ἀρέσει». 71. Τοὺς ἀρχηγοὺς ἐλάλησεν, πρῶτον δὲ τὸν Μελίκην, 72. τοὺς ἀφηγήθη, 73. ὁρίζει νὰ ὑπᾶν 74. καὶ ὅσο κοῦρσον... τοῦ νὰ διαφορέσουν, 75. νὰ ἔχῃ μετὰ τοὺς Τ... ἐδικόν τους. 76. Ὁ Μελίκ... ἐχάρηκεν μεγάλως· 77. ποίσῃ· 79. τρία ἀλλάγια τοὺς ἔποισεν 80. ὁ σὲρ Ἀσελῆς τοῦ ἔδωσε πρόβοδους 81. Ἐδιέβησαν... κ' ἐκουρσέψαν, 82. καὶ ἐξάλειψαν... τὰς χώρας· 83. ὅσους μὲ ἄρματα ἔπιασαν 84. κι ὅσοι ἐπρόσπεσαν 'ς αὐτοὺς ἐλεημοσύνην ηὗραν,

τοῦ πρίγκιπος τοὺς ἤφερναν κ' ἐπαραδίνανέ τους.
[§ 394] Κι ὅταν εἶδαν οἱ ἄρχοντες οἱ Σκορτινοὶ ἐτοῦτο,
στὰ ὄρη ἐπροσφύγασιν καὶ στὰ ὑψηλὰ βουνία·
βουλὴν ἀπῆραν ἑνομοῦ τὸ πῶς θέλουσιν διάξει.
Στὸν πρίγκιπαν ἀπέστειλαν ἕναν μαντατοφόρον,
ἐλεημοσύνην τοῦ ζητοῦν καὶ νὰ τοὺς συμπαθήσῃ,
λέγοντα καὶ ἀρνούμενοι, οὐδὲν ἐρροβολέψαν·
ἐκεῖνο γὰρ ὅπου ἔποικαν ἦτον δι' ἄλλον τρόπον.
Βουλὴν ἀπῆραν ἑνομοῦ τὸ πῶς θέλουσιν πράξει
ἀπὸ τὴν μάχην τῶν Ρωμαίων, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως,
διατὸ ἔλειπεν ὁ ἀφέντης τους τῆς Καρυταίνου ἐκεῖνος.
Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας οὐδὲν τοὺς ἀποδέχτη.
[§ 395] Τὸ δὲ οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι, οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι,
ὅπου εἶχαν σπλάχνος καὶ φιλίαν στὸν ἀφέντην Καρυταίνου
τὸν πρίγκιπα παρακαλοῦν, γονατιστὰ τὸν δέονται,
νὰ συμπαθήσῃ τοῦ λαοῦ, ἀφότου ἐπροσπέσαν.
Κι ὁ πρίγκιπας ὡς φρόνιμος, μὲ προθυμίαν τὸ ἐποῖκεν.
Εἰς τὸν Μελὶκ ἀπέστειλεν σπουδαίως μαντατοφόρον,
νὰ ἀφήσῃ γὰρ τὸ κοῦρσο του καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς αὗτον.
Κ' ἐκεῖνος, ὡς τὸ ἤκουσεν, εἰς τὴν Βελίγοστη ἦλθεν,
τὸν πρίγκιπα ἐπροσκύνησεν· καλὰ τὸν ἀποδέχτη.
Ἐνταῦτα ἀπηλογίασεν ὁ πρίγκιπας τὸν λαόν του
κ' ἐδιάβηκεν ὁ κατὰ εἷς εἰς τὴν ἀνάπαψίν του.
Κι αὐτὸς ἐδιάβη στὸν Μορέαν μετὰ τὴν φαμελίαν του,
κι ὅσοι ἦσαν ἀπὸ τὸν Μορέαν ἐδιάβησαν μετ' αὗτον.
[§ 396] Ὁμοίως ἐδιάβησαν ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι μετ' ἐκεῖνον·
κι ἀφότου ἐσώσασιν ἐκεῖ ἀπηλογία ἐζητῆσαν
τοῦ πρίγκιπος, καθὼς ἦτον ἡ συμφωνία ὅπου εἶχαν
ἐτότε, ὅταν ἤλθασιν ἀρχὴν στὴν Ἀνδραβίδα.
Πολλὰ τοῦ ἐφάνη βαρετὸν ὁ ἀποχωρισμός τους·
ὥρισεν κ' ἐπληρῶσαν τους τὴν ρόγαν τους ἀκέραιαν,
καὶ τὸν Μελὶκ φιλοτιμᾷ καὶ ξένια τοῦ ἐδῶκεν.
Παρακαλεῖ καὶ λέγει του τοῦ νὰ σταθῇ μετ' αὗτον

5685. καὶ ἐπαράδιδάν τους. 87. ἐφεύγασι, εἰς τὰ ψηλὰ βουνία, 88–92. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 94. αὐτῶν τοῦ β. 95. διοῦ ἔλειπεν... αὐτὸς τῆς Καρ. 97. οἱ δὲ μεγάλοι... ὅλοι κεφ. 98. ὑποῦχαν σπλάχ... ἀφέντη Καρυταίνος, 99. τὸν πρίγκιπαν παρ. καὶ δέονται πρὸς αὗτον, 5701. Ὁ πρ. τοὺς ἤκουσε, θέλημα τοὺς ἐποῖκεν, 2. ἀπόστειλεν 3. τὰ ἐκούρσευεν καὶ πρὸς αὐτὸν νὰ ἔλθῃ. 5. ἀποδέχτην. 6. Εἰς τοῦτο ἀπηλόγιασεν ὁ πρίγκηψ 7. καὶ ἐδιέβην ὁ καθεὶς 8. αὐτὸς ὑπῆγεν τοῦ Μορέως 9. Παραλείπεται ὁ στίχος. 10. Οἱ Τοῦρκοι ἐπήγασιν ὁμοῦ ἐκεῖσε 11. κι ἀφῶν ἀπόσωσαν ἐκεῖ, ἀπολογίαν ζητοῦσι 12. οἱ συμφ. τὲς εἶχαν 15. ὥρισεν, ἐπληρῶσαν τους τὴν ρ. ἀκεραίαν, 16. τὸν ἐδῶκεν.

ἑξαμηνιαῖον καὶ μοναχὰ καὶ τότε νὰ ὑπαγαίνῃ·
κ' ἐκεῖνος τοῦ ἀπεκρίθηκεν, ὑποκλιτὰ τὸν λέγει·
«'Αφέντη μου καὶ βασιλέα, ἐλπίζω ἡ δούλεψίς μου
»ὄφελον σὲ ἐποίησεν καὶ διάφορον ὁμοίως.
»Ὅταν ἐσυμβιβάστηκα, μὲ τὸν ἐχτρὸν τοῦ Θέου,
»αὐτοῦνον τὸν Δεμέστικον, ἐκεῖσε εἰς τὴν Πόλιν.
»χρόνον τοῦ ὑποσχέθηκα μετ' αὖτον νὰ ποιήσω·
»καὶ τώρα ἐδιχρόνισε ποῦ λείπω ἐκ τὰ ἐδικά μου,
»Κ' ἐτοῦτοι ὅπου εἶναι μετ' ἐμὲ ὅλοι μου οἱ συντρόφοι
»οὐδὲν μὲ ἀφίνουν νὰ σταθῶ ἐδῶ στὸν τόπον τοῦτον.
»Καὶ δέομαί σε, ἀφέντη μου, μηδὲ μὲ τὸ βιάσῃς,
»ὅτι ὅρκον ἔχω τὰ στραφῶ ἐκεῖ εἰς τὰ ἰγονικά μου».
'Ιδὼν ἐτοῦτο ὁ πρίγκιπας, οὐδὲν τὸν πολυβιάζει·
χαρίσματα τοῦ ἔδωκεν, φιλοδωρίες μεγάλες
μὲ πρόβεδους τὸν ἔστειλεν κ' ἐδιάβη τῆς Βλαχίας.
[§ 397] 'Αλήθεια τοῦτο ἐγίνετον ὅτι τινὲς ἀπ' αὖτους
ἐνέμειναν μὲ προθυμίαν ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν·
καὶ ὥρισεν ὁ πρίγκιπας κ' ἐβάφτισαν τους ὅλους.
Ἔποικεν δύο καβαλλαρίους, ἔδωκέν τους προνοῖες,
γυναῖκες γὰρ τοὺς ἔδωκεν, κ' ἐποιήσασιν παιδία,
ὅπου εἶναι ἀκόμη εἰς τὸν Μορέαν, στοῦ Βουνάρβη, στὴν Ρένταν.
[§ 398] 'Εν τούτῳ ἀφίνομεν ἐδῶ ἐτοῦτο, ὅπου ἀφηγοῦμαι,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ διὰ ἐκεῖνον τὸν στρατιώτην,
τὸν ἀφέντην τῆς Καρύταινας, τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποῖκεν,
ποῦ ἦτον ἐκείνους τοὺς καιροὺς στοῦ πρίγκιπος τὴν μάχην,

5719. ἀποκρίθηκεν 20. 'Αφέντη, μέγα πρίγκιπα, ἐλπίζω ἡ δούλεψή μου 22. μετὰ τοῦ Δεμεστίκου 23. Παραλείπεται ὁ στίχος. 24. τὸν ὑποσχέθηκα νὰ ποίσω μετ' ἐκεῖνον· 26. κι αὐτοὶ ὁποῦναι... ὅλη ἡ συντροφία 29. ἐπεὶ ὅρκον ἔχω νὰ στραφῶ 31. τὸν ἔδωκεν 32. μὲ πρόβοδους τοὺς ἔστειλεν κ' ὑπᾶσι 33. ἐγένοτον 34. εἰς τὸν Μ. μὲ προθυμίαν ἐτότε· 35. καὶ ἐβαπτίσασίν τους 37. καὶ ἔποικαν παιδία, 38. ὁποῦναι... Βούρναβον κ' εἰς τὴν Ρένταν 39. ταῦτα τὰ ἀφηγοῦμαι 40. νὰ ἀφηγηθῶ δι' αὐτὸν 41. τὴν ἐποῖκεν, 42. ἦταν

5738. Τὸ Βουνάρβη ἢ Βούρναβον καὶ ἡ Ρέντα ταυτίζονται πρὸς τὰ χωρία Βούναργον τοῦ δήμου Λετρίνων καὶ Ρετεντοῦ τοῦ δήμου 'Ωλένης τοῦ Νομοῦ 'Ηλείας. Εἰς τὰ χωρία αὐτὰ ὅπου ἐγκατεστάθησαν οἱ ἐκχριστιανισθέντες Τοῦρκοι, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ προστεθῇ καὶ τὸ Μαλίκι τοῦ δήμου Βουπρασίων, ἐκ τοῦ Μελίκ, ἂν ὄντως παρέμεινε καὶ οὗτος εἰς τὸν Μορέαν, ὡς βεβαιοῖ τὸ 'Αραγ. Χρον. (§ 363). Πρβλ. σχετικῶς ὑποσημ. στίχ. 5099 ἑξ. Περὶ Μελίκηδων, ἀπογόνων ἴσως τοῦ Τούρκου Μελὶκ μᾶλλον καὶ οὐχὶ Παλαιολόγων βλέπε: Μελίκης, ἐν 'Εγκ. Λεξ. 'Ελευθερουδ. τομ. 9, σελ. 286 καὶ Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκ. ΙΣΤ' σ. 874. Βλέπε ἐπίσης καὶ ἐν φωτογρ. ἐκτὸς κειμένου παρὰ τὴν σελ. 209 τοῦ παρόντος ἐπιγραφὴν γεφύρας 'Αλφειοῦ, ἐν ᾗ ἀναφέρεται Μανουὴλ Μελίκης ὡς «νέος δομήτωρ» αὐτῆς.

κι οὐδὲν ἦτον εἰς τὸν Μορέαν στὴν μάχην τῶν Ρωμαίων
εἰς τὸν καιρὸν ὅπου λαλῶ, κι ἀκούσετε τὰ λέγω.
[§ 399] Στὴν μάχην ὅπου εἴχασιν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
μὲ τῶν Ρωμαίων τὸν βασιλέα καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, (ὅπου τὸν ἐκρατοῦσαν
διὰ ἕναν ἐκ τοὺς καβαλλαρίους τοὺς πρώτους γὰρ τοῦ κόσμου,
στρατιώτης ἦτο ἐξάκουστος εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα),
ἀπὸ ἁμαρτίας δαιμονικῆς, διὰ γυναικὸς ἀγάπην
—τὸ ἐπάθασιν κι ἄλλοι πολλοὶ φρόνιμοι καὶ στρατιῶτες!—
ὁκάποιου του καβαλλαρίου γυναῖκα ἐρωτεύτη,
τοῦ μισὶρ Ντζᾶ ντὲ Καταβᾶ, οὕτως τὸν ὠνομάζαν.
[§ 400] Ἐπῆρε την ἐκ τὸν Μορέαν κ' ἐδιάβη εἰς τὴν Πούλιαν,
λέγας νὰ προσκυνήσουσιν ἐκεῖ στὰ μοναστήρια,
εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον εἰς τὸ Μπάρ, νὰ σώσῃ κ' εἰς τὴν Ρώμην,
εἶθ' οὕτως στὸν Ἀρχάγγελον, στὸ μέγα μοναστῆριν,
ὅπου ἔνι εἰς ὄρος καὶ βουνὶ πλησίον τῆς Μαφρεδόνης.
[§ 401] Ὁ ρόϊ Μαφρὲς εὑρίσκετον ἐτότε εἰς τὴν Πούλιαν
ρῆγας, ἀφέντης Σικελίας, κι ὅλου γὰρ τοῦ ρηγάτου·
κι ὡς ἤκουσεν ἀπὸ τινὲς ὅπου ἦλθαν κ' εἶπανέ του
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἦλθεν ἐκεῖ εἰς τὴν Πούλιαν,
ὁ ἐξάκουστος εἰς τὰ ἄρματα 'ς ὅλην τὴν Ρωμανίαν,

5743. Παραλείπεται ὁ στίχος. 45. πρίγκιπας Γουλιάμος 46. Ρωμαίων βασιλέαν 49. ἦτον ξάκουστος 51. καὶ ἄλλοι πολλοὶ φρόνιμοι στρατιῶται!— 52. ὁκάτινος καβαλλαρίου 53. μισὲρ Τζὰν 54. ἐδιέβην εἰς τὴν Π. 55. λέγουν νὰ 56. στὸν Ἅγιον... νὰ σώσῃ εἰς τὴν Ρ. 58. ἔνι ἄνω εἰς τὸ βουνὶν πλησίον Μαφρηδόνιας. 60. καὶ ὅλου τοῦ ρηγάτου· 61. ποὺ ἦλθαν κι' εἴπασίν του 63. στὰ ἄρματα

5749. Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. 4594, 4693—94, καθὼς καὶ 5653.
5759 ἑξ. Περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν Μαμφρέδου, (1233—1266), νόθου υἱοῦ τοῦ αὐτοκρ. τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Β' Hohenstaufen καὶ συζύγου τῆς Ἑλένης, θυγατρὸς τοῦ Δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β', ἐγένετο ἤδη λόγος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν πρὸ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας συμβάντων. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3111 καὶ 3511). Οὗτος ἦτο ἀκόμη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν περιπλανήσεων ἐν Ἀπουλίᾳ τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης μετὰ τῆς ἐρωμένης του. Ὀλίγον βραδύτερον, (26 Φεβρ. 1266), ὁ Μαμφρέδος ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βενεβέντου (Μπονιφατ.). Βλέπε σχετικῶς ἐν στίχ. 6230 ἑξ, ὡς καὶ προηγουμένως, ἐν στιχ. 5955. ἑξ. ἔνθα γίνεται λόγος κατ' ἀρχὰς περὶ τοῦ πατρός του Φρειδερίκου Β'. καὶ τῶν προστριβῶν του μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, κατόπιν δὲ περὶ τοῦ Μαμφρέδου καὶ τοῦ πολέμου του ἐναντίον τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ, (Μισὶρ Κάρλου ντὲ Ἀντζῶ κόντου τῆς Προβέντσας), ἐν στιχ. 5971 καὶ ἐφεξῆς.

πολλὰ τὸ ἐθαυμάστηκεν ἐρώτησε τὸν τρόπον
νὰ μάθῃ καὶ τὴν ἀφορμήν, τὸ τί ἤθελεν ἐκεῖσε.
Τινὲς ὅπου τὸ ἀκούσασιν ἀπὸ τὴν φαμελίαν του
νὰ προσκυνήσῃ, λέγουν του, εἰς τὰ ἅγια μοναστήρια,
ὅπου εἶναι εἰς τὸ ρηγᾶτο του, ν' ἀπέλθῃ κ' εἰς τὴν Ρώμην·
καὶ ὁκάποιος ἄλλος φρόνιμος (ὅπου ἦτον παιδεμένος,
ὅπου ἦτον ἐρωτήσοντα ὁκάποιον συγγενῆν του,
ὅπου ἦτον ἐκ τὴν φαμελίαν τοῦ ἀφέντη τῆς Καρυταίνας,
καὶ τοῦ εἶχε εἰπεῖ τὴν ἀφορμήν, τὸν τρόπον, τὴν ἀλήθειαν)
λέγει τὸν ρῆγαν μυστικῶς κ' ἐπληροφόρησέ τον
τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμὴν καὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν·
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὁ ἐξάκουστος στρατιώτης
ὁκάποιου τοῦ καβαλλαρίου γυναῖκαν ἐρωτεύτη,
κι ἀπῆρέ την ἐκ τὸν Μορέαν κ' ἦλθαν ἐδῶ εἰς τὴν Πούλιαν
διὰ νὰ τὴν ἔχῃ ἐρωτικήν, νὰ χαίρεται μετ' αὔτην.
[§ 402] Τὸ ἀκούσει το ὁ ρόϊ Μαφρόϊς, μεγάλως τὸ ἐβαρύνθη,
ἐθλίβηκε τὴν ἐντροπὴν τοῦ εὐγενικοῦ στρατιώτου·
καβαλλάρην ἀπόστειλεν καλὰ συντροφεμένον,
κ' ἐδιάβη εἰς τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ τῆς Καρυταίνου ἀφέντην.
Ἐκ τὸ ἰμοιράδιν τοῦ ρηγὸς λέγει, παρακαλεῖ τον,
νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ νὰ τὸν ἰδῇ, χρήζει νὰ τοῦ συντύχῃ.
Κ' ἐκεῖνος γὰρ τὸ ἀκούσει το, πηδᾷ, καβαλλικεύει,
μὲ ὅλην του τὴν φαμελίαν ἀπῆλθεν εἰς τὸν ρῆγαν.
[§ 403] Τὸ ἰδεῖ τον ὁ ρόϊ Μαφρές, ἐπροσηκώθηκέν τον,
ἀπὲ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ, σιμά του τὸν καθίζει,
ἄρξετον νὰ τὸν ἐρωτᾷ τὸ πότε ἦλθεν ἐνταῦτα.
Κ' ἐκεῖνος ἀποκρίθηκεν· ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ
στὰ μοναστήρια, ὅπου ἔταξεν ἐτότε εἰς τὴν Πόλιν,
στὴν φυλακὴν τοῦ βασιλέως τῆς Κωνσταντίνου Πόλης.
[§ 404] Κι ὁ ρῆγας τοῦ ἀποκρίθηκε, τὰ ἐτέτοια τοῦ ἐλάλει.

5765. ἀφορμὴν τί ἤθελεν 66. τὸ ἤκουσαν 67. τον, στὸ ἅγιον μοναστῆρι, 68. ἔνι εἰς τὸ ρηγᾶτον του, νὰ ὑπᾷ καὶ εἰς 69. Ὁκάποιος 70. καὶ εἶχεν ἐρωτήσεινε... συγγενῆ του, 71. καὶ ἦτον ἐκ τὴν φ. τοῦ ἀφέντου Καρυταῖνος 72—75. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 76. ὁκάτινος... γυναῖκα 77. ἐπῆρε την...κ'ἦλθεν ἐδῶ μετ' αὔτην, 78. τοῦ νὰ κρατῇ καὶ χαίρεται καὶ στέκεται 79. ρόϊ Μαφρὲς μεγάλως ἐβαρύνθη, 80. τοῦ μεγάλου στρατιώτου· 82. ὑπᾷ πρὸς τὸν μισὲρ Τζεφρὲ ἀφέντην Καρυταίνου· 83. ἀπὲ τὸ μέρος τοῦ ρηγὸς λέγει, παρακαλεῖ τον, 84. νὰ τὸν συντύχῃ 85. ὡς τὸ ἤκουσεν, 86. ἐδιέβη εἰς τὸν ρ. 87. Τὸ ἰδεῖν τον γὰρ 89. τὸ πῶς ἦλθεν 91. τὰ ἔταξεν ἐκεῖσε 92. ὅταν ἦτον στοῦ β. τὴν δύναμιν ἀπέσω 93. ἀπεκρίθηκεν, οὕτως τὸν συντυχαίνει·

«Θαυμάζομαι εἰς τὴν γνῶσιν σου, εἰς τὸ ἔπαινος ὅπου ἔχεις,
»ὅτι εἶσαι εἰς τὰ ἄρματα ἐξάκουστος στρατιώτης,
»κι ἄφηκες τὸν ἀφέντην σου τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον
»εἰς τέτοιαν μάχην δυνατὴν καὶ χρείαν ἀπὸ φουσσᾶτο,
»ὅπου ἔχει μὲ τὸν βασιλέα τῆς Κωνστατίνου Πόλης,
»Οὐ πρέπει νὰ ἔνι εὐγενικὸς ἄνθρωπος ψεματάρης,
»οὔτε στρατιώτης, ὡς ἐσὺ ὅπου εἶσαι ἐπαινεμένος,
»καὶ πᾶσα ἄνθρωπος εὐγενὴς πρέπει νὰ τὸ βαρειέται
»καὶ νὰ τὸ θλίβεται πολλὰ ὅταν ἀκούσῃ ὅτι σφάλλει.
[§ 405] »Ἀφέντη τῆς Καρύταινας, θέλω νὰ τὸ ἐγνωρίσῃς,
»καὶ κράτει το εἰς πληροφορίαν, ἐξεύρω τὴν ἀλήθειαν,
»τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμὴν τὸ πῶς ἦλθες ἐνταῦτα,
»καὶ θλίβομαί το, μὰ τὸν Θεόν, διὰ τὸ ἔπαινος ὅπου ἔχεις.
»Τὸ πρᾶγμα ἔνι ἄσκημον, βαρειῶμαι νὰ τὸ λέγω.
»Ὅμως διὰ τὴν ἀγάπην σου θέλω νὰ τὸ φαυλίσω
»νὰ τὸ ἐγνωρίσῃς καθαρά, τὸ σφάλμα ὅπου ἐποῖκες.
»Ἐσὺ ἄφηκες τὸν πρίγκιπα, τὸν κύρην σου τὸν λίζιον,
»ὅπου ἔχει μάχην δυνατὴν μετὰ τὸν βασιλέαν,
»κ' ἐπάτησες τὸν ὅρκον σου, ὅπου ἔχεις γὰρ εἰς αὖτον,
»κ' εἶσαι ἀφίορκος, ἄπιστος στὸν λίζιον σου ἀφέντην.
»Καὶ πάλε, ἄλλο ἄσκημον, δημηγερσίαν μεγάλην,
»ἐπῆρες τοῦ καβαλλαρίου τοῦ ἀνθρώπου σου τοῦ λίζιου
»τὴν ὁμόζυγον του γυνὴν καὶ περπατεῖς μετ' αὔτην,
»ὅπου ἔχεις ὅρκον μετ' αὐτὸν κ' ἐκεῖνος μετὰ σέναν.
»Λοιπόν, διατὸ ἔνι ἐξάκουστον τὸ ἔπαινος ὅπου ἔχεις,
»σὲ δίδω τέρμενον μακρύν, ἡμέρες δεκαπέντε,
»νὰ λείπῃς ἐκ τὸν τόπον μου κ' εἰς τὸν Μορέα νὰ ὑπάγῃς

5794. στὴ γνώση σου, στὸ ἔπαινον, τὸ ἔχεις, 96. Γουλιάμον 97. χρείαν τοῦ φουσσάτου, 99. εὐγενὴς 5800. παινεμένος, 1. πᾶς ἄνθρωπος 2. ἀκούσει σφάλμα. 3. «Ἀφέντης τῆς Κ...νὰ ἐγνωρίσῃς, 6. ἔπαινον, τὸ 9. ἀκριβὰ 10. Ἄφηκες τὸν ἀφέντη σου στὴν μάχην, ὅπου ἔνι, 11. Παραλείπεται ὁ στίχος. 12. ὅπου εἶσαι ὡμοσμένος, 13. ἄπιστος, ἐφίορκος στὸν λίζιόν σου ἀφέντη. 14. Καὶ πάλιν... μεγάλη, 15. καβαλλαρίου ὀδεῖνος τὴν γυναῖκαν, 16. τὴν ὅποιαν εἶχε ὁμόζυγον 17. μετ' ἐσέναν. 18. Λοιπόν, διοῦ ἔνι... ἔπαινον, τὸ ἔχεις, 20. νὰ ὑπᾷς εἰς τὸν Μορέαν.

5814 ἑξ. Ἡ σωζομένη ἐνετικὴ μετάφρασις τῶν Ἀσσιζῶν τῆς Ρωμανίας εἰς τὸ 3ον ἄρθρον ὁρίζει ρητῶς ὅτι ὁ φεουδάρχης καὶ ὑποτελὴς ὀφείλουν ἀμοιβαῖον σεβασμὸν τιμῆς καὶ ἡ παράβασις τιμωρεῖται μὲ τὴν αὐστηροτέραν ποινήν. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάμνουν a la dona ni a la fia vilania del so corpo, ni zaxer cum quelle carnalmente. (Πρβλ. καὶ Buchon Chron. étrang. Σ. 133, 174. τοῦ αὐτοῦ Rech. hist. Α'. 195 σημ. 3 καὶ Ἀδαμ. Σ. 656).

»τοῦ πρίγκιπος τοῦ ἀφέντη σου εἰς μάχην νὰ βοηθήσῃς
»ὅπου ἔχει μὲ τὸν βασιλέα ἐκεῖνον τῶν Ρωμαίων.
»Εἴτε εὑρεθῇς στὸν τόπον μου διαβὼν οἱ δύο ἑβδομάδες,
»ὀμνύω σε εἰς τὸ στέμμα μου, κ' εἰς τὴν ψυχήν μου ἀπάνω,
»ὁρίσει θέλω παρευτὺς νὰ κόψουν τὴν κεφαλήν σου».
[§ 406] Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς τῆς Καρυταίνου ὁ ἀφέντης,
τὸ πῶς τὸν ἀποσκέπασεν ὁ ρῆγας ἀπ' ἀτός του,
καὶ εἶπεν του τὸ φταίσιμον, τὸ σφάλμαν ὅπου ἐποῖκεν,
ἀπ' τῆς αἰσχύνης κ' ἐντροπῆς, ὅπου εἶχεν ἐκ τὸν ρῆγαν,
ἡ συντυχιά του ἐκόντεψεν, τὸ τί λαλήσει οὐκ εἶχεν.
Ὅμως, ὡσὰν ἠμπόρεσεν, τὸν ρῆγαν ἀποκρίθη·
(4500) «Ἀφέντη ρῆγα, δέομαι, προσπίπτω, προκυνῶ σε·
»ὅσον μὲ εἶπες καὶ λαλεῖς, ὡς ὁ Θεὸς τὸ λέγεις,
»ἐπεὶ ἀπ' ἀτός μου γνώθω το τὸ φταίσιμον ποῦ ἐποίκα·
»καὶ προσκυνῶ κ' εὐχαριστῶ τὴν βασιλείαν σου εἰς τοῦτο
»κ' ἐγὼ κάταυτα νὰ διαβῶ κι ἀπέδω νὰ μισσέψω,
»νὰ ὑπάγω εἰς τὸν ἀφέντην μου τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον».
Ἀπηλογίαν ἐζήτησεν, ὁ ρῆγας τοῦ τὴν δίδει.
[§ 407] Ἐστράφη εἰς τὴν κατοῦναν του, τὴν φαμελίαν του ἀπῆρε,
σπουδαίως ἀπέκει ἐμίσσεψεν, ἐκίνησεν κ' ἐδιάβη.
Εἰς τὸ Βροντῆσι ἔσωσεν ἀπέσω εἰς ἕξι ἡμέρες
κάτεργον ηὗρεν ἕτοιμον κ' ἐσέβηκεν εἰς αὖτο
κ' εἰς τὴν Κλαρέντσαν ἔσωσεν ἀπέσω εἰς τρεῖς ἡμέρας.
Τὸν πρίγκιπα ἐρώτησεν ποῦ νὰ τὸν ἔχῃ εὕρει.
κ' ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔξευρεν ἐπληροφόρησέ τον·
στὴν Ἀνδραβίδα εὑρίσκεται ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος.
Σώρεψιν ἔχει δυνατὴν μὲ ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες,
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ βουργισέους, καὶ τοὺς καβαλλαρίους,

5821. Ἀφέντου σου στὴν μ. 22. βασιλέαν 23. Εἰ δὲ εὑρεθῇς... διαόντα τοῦ τερμένου, 24. εἰς τὸ στέμμα μου, εἰς τὴν ψυχὴν 25. τὴν κεφαλή σου κόψουν». 26. μισὲρ Τζεφρὲς ὁ ἀφ. Καρυταίνου 28. καὶ εἶπεν τὸ τὸ φτ... ὅπου εἶχεν, 29. κ' ἐκ τῆς αἰσχύνης 30. συντυχία 31. ὅσον ἠμπόρεσεν... ἀπεκρίθη· 32. πίπτω καὶ προσκυνῶ σε· 33. ὅσα μὲ εἶπες... ὥρισες τα μὲ δίκαιον, 34. ἐπεὶ ἀτός μου ἐγροικῶ... τὸ ἔχω· 35. προσκυνῶ, εὐχαριστῶ τὸ στέμμα τῆς βασιλείας σου· 36. ἐγὼ παρευτὺς νὰ διαβῶ, σύντομα νὰ ὑπαγαίνω 37. ἐκεῖ εἰς τὸν... Γουλιάμον.» 38. Ἀπολογίαν 39. παίρνει τὴν φαμελίαν του, 40. ὑπάγει εἰς τὸ Βροντῆσι· 41. Παραλείπεται ὁ στίχος. 42. ἐσέβησαν ἀπέσω, 43. εἰς τὴν Γραρέντσαν... μέσα εἰς τρεῖς ἡμέρες. 44. ἐρώτησε ποῦ διὰ νὰ τὸν εὕρῃ, 45. ὅπου ἤξευρεν ἐπληροφόρησέν τον· 46. πρίγκιπα Γουλιάμος. 47. Σύναξιν ἔχει 48. βουργισέους, μικροὺς τε καὶ μεγάλους,

βουλὴν ἐπαίρνουν ἑνομοῦ διὰ μαντᾶτα ὅπου ἔχουν·
μαντᾶτα τοὺς ἠφέρασιν, πολλὰ καλὰ οὐκ εἶναι.
Λαὸς μέγας ἐπέζεψεν εἰς τὴν Μονοβασίαν·
ὁ βασιλεὺς τοὺς ἔστειλεν ὅπως νὰ συμμαχήσουν
τὸν τόπον του καὶ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν κιντυνέψει.
[§ 408] Κι ὡς τὸ ἄκουσεν τὸ σὲ λαλῶ ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
ὅτι ὁ πρίγκιπας εὑρίσκεται ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδα
μὲ ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες του καὶ τοὺς καβαλλαρίους,
μεγάλως τὸ ἐχάρηκεν εἰς τούτην τὴν ἐλπίδα
ὅτι ὅλοι θέλουσιν βαλθῇ, διατὶ τὸν ἀγαποῦσαν,
στὸν πρίγκιπα τῆς Ἀχαΐας διὰ νὰ τοῦ συμπαθήσῃ.
Ἄλογα τοῦ ἐδανείσασιν οἱ φίλοι του ἐκεῖσε·
εὐτὺς ἐκαβαλλίκεψεν στὴν Ἀνδραβίδα ἐδιάβη,
[§ 409] ὅλοι τὸν ἀπαντήσασιν, χαρὰν μεγάλην κάμνουν.
Ὅλους ἐπαρακάλεσεν, ὡς ἀδελφοὺς καὶ φίλους·
λέγει· «Ἐδάρτε ἂς ἰδῶ τὸ ποῖ μὲ ἀγαποῦσιν
»ἀπὸ ἐσᾶς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους κι ἀδελφούς μου.
»νὰ ἔχω τὴν βοήθειαν σας στὸ φταίσιμον, τὸ ἐποῖκα·
»ἐπεὶ ἐγνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔσφαλα μεγάλως
»εἰς τὸν ἀφέντην λίζιον μου, τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον».
[§ 410] Ὅλοι τοῦ ἐπισχήθησαν, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
νὰ εἶναι εἰς βοήθειαν του στὴν δύναμίν τους ὅλην.
Ἐπῆραν τὸν κ' ὑπήγασιν στὸν πρίγκιπα ὁλόρθα
ἐκεῖ ὅπου ἦτον κι ἀππλίκευεν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.
[§ 411] Ἐνταῦτα ἐπροσκύνησε τὸν πρίγκιπα Γουλιάμον·
ὁ πρίγκιπας εὑρίσκετον εἰς αὗτον χολιασμένος,
ὀργὴν μεγάλην τοῦ ἔδειξεν, μέγα δίκαιον τὸ εἶχεν,
ἐπεὶ εἰς ἐκεῖνον ἤλπιζεν καὶ πλέον τὸ θάρρος εἶχεν,
βοήθειαν νὰ ἔχῃ ἀπ' αὐτὸν εἰς ὅλες του τὲς χρεῖες,
κι αὐτὸς τὸν ἐλευτέρωσεν στὴν βίαν του τὴν μεγάλην.
Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὁ ἐπαινετὸς στρατιώτης.
φρόνιμος ἦτον κ' ἔξευρεν τὸ φταίσιμο ὅπου ἐποῖκεν,
κὶ τὸ ζωνάριν του ἔβγαλεν, στὸν σφόντυλά του βάνει·
εὐτὺς χαμαὶ ἐπέσατο, ἐλεημοσύνην κράζει
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα ἐνώπιον τῶν πάντων·
«Ἐγώ, ἀφέντη, ἔφταισα καὶ ἦλθα νὰ μὲ κρίνῃς».
Γονατιστὰ τὸν ἔλεγεν ἐτοῦτα, τὰ σὲ λέγω.
[§ 412] Οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ ἕτεροι ὅλοι οἱ κεφαλᾶδες

5849. βουλὴν ἐπαίρνασιν ὁμοῦ δι' ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα· 50. καὶ εἶχον, ἐσυντύχαιναν, τὸ πῶς διὰ νὰ πράξουν, 5851—5934. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.

κ' οἱ καβαλλάροι σὺν αὐτῷ εὐτὺς ἐγονατίσαν,
δεόμενοι ἐλέγασιν τοῦ πρίγκιπος ἐτοῦτο·
«Διὰ τὸν Χριστόν, ἀφέντη μας, ἐδὰ συμπάθησέ του
»κι ἂν πέσῃ πλέον εἰς φταίσιμον, τὴν κεφαλήν του κόψε.
»Ἐσὺ ἐξεύρεις, ἀφέντη μας, τὴν μάχην ποῦ ἔχεις τώρα·
»ἔπρεπεν ἄλλους νὰ εἴχαμεν τοῦ νὰ μᾶς βοηθήσουν».
[§ 413] Κι ὡς ἦτον πάντα ὁ πρίγκιπας φρόνιμος, ἐλεήμων,
οὕτως τοὺς ἀποκρίθηκεν, τούτους τοὺς λόγους εἶπεν·
«Ἄρχοντες, ἐγνωρίζατε, καλὰ τὸ ἐπινοεῖτε,
»ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἀνεψιός μου ὑπάρχει
»καὶ ἄνθρωπός μου λίζιος εὑρίσκεται καὶ πρῶτος.
»καὶ ὅσον πλέον ἔσφαλεν εἰς πλέον θλῖψιν τὸ ἔχω.
»Ὅμως, διὰ τὴν ἀγάπην σας καὶ παρακάλεσίν σας,
»πάλε κ' ἐτούτην τὴν φορὰν ἂς εἶν' συμπαθημένος».
Ὅλοι τὸν ἐπροσκύνησαν, εὐχαριστήσανε τον,
καὶ ἔστρεψεν τὸν τόπον του ὡσαύτως καὶ τὰ κάστρη.
Εἶπεν γὰρ ὁ πρίγκιπας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ του·
«Ἄρχοντες, ὅλοι ἐξεύρετε τὸ σφάλμαν ὅπου ἐποῖκεν
»εἰς τὸν καιρὸν ποῦ ἐγύρισε μετὰ τὸν Μέγαν Κύρην·
»μὲ ἅρματα ἐπολέμησε εἰς κάμπον μετ' ἐμένα.
»Ἐγὼ τοῦ ἐσυμπάθησα, καθὼς τὸ ἐξεύρετε ὅλοι·
»τὸν τόπον του τὸν ἔστρεψα, ὡς νέο δόμα τοῦ ἐδῶκα
»ὅπως τὰ πάντα νὰ κρατῇ αὐτὸς καὶ τὰ παιδία του,
»ἐπεὶν ἐξακληρήθηκεν μὲ φταίσιμο ἐδικόν του·
»θέλω δὲ πάλι ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ τὸ ἔχῃ εἰς τοιοῦτον τρόπον».
[§ 414] Ἀφῶν ἐσυμπαθήστηκεν ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
εἰς τὴν βουλὴν ἐκάθισεν αὐτὸς κ' οἱ κεφαλᾶδες,
ὁ πρίγκιπας ὅπου λαλῶ κ' οἱ καβαλλάροι ὅλοι.
Ὁ πρίγκιπας τοὺς ἐρωτᾷ, διὰ νὰ τὸν συμβουλέψουν
διὰ τὸν λαὸν ὅπου ἔμαθεν τοῦ βασιλέως ὅτι ἦλθεν.—

5892. Ἐν σχέσει μὲ τὴν ταπεινωτικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ αὐθέντου Καρυταίνης (στίχ. 5881-82) πρὸς ἐξασφάλισιν ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς συγγνώμης τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, πρβλ. καὶ προηγουμένην περίπτωσιν ἐν στίχ. 3351, καθ' ἣν ὁ αὐθέντης οὗτος παρουσιάσθη «μὲ τὸ καπίστρι εἰς τὸν λαιμὸν» ἵνα τύχῃ συγγνώμης διὰ τὴν ἀποστασίαν του. Ἐπίσης πρβλ. ἐν Ἀραγ. (§ 321) καὶ ἐν ὑποσημ. στιχ. 4594, ἀνάλογον περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ ὑπὸ τὸν αὐθέντην Καρυταίνης Ἕλληνες ἔθεσαν τὰ μανδήλια των πέριξ τοῦ λαιμοῦ δηλοῦντες ὅτι εἶναι ἀθῶοι. (Βλέπε σχετικῶς καὶ Ἀδαμ. Σ. 630, 656—657). Ἀνάλογον περίπου ἐμφάνισιν καὶ στάσιν ἐλάμβανον εἰς παλαιοτέρους χρνους ἐν Μάνῃ οἱ κατόπιν ἔχθρας ζητοῦντες συγγνώμην (ψυχικό), καὶ καλούμενοι περιφρονητικῶς ἐπὶ τούτῳ «προσκυνιστάδες» ἢ «τοῦ ψυχικοῦ».

5904 ἑξ. Σχετικῶς βλέπε στίχ. 3222 ἑξ, 3350 ἑξ. ὡς καὶ ὑποσημ. στιχ. 3363 ἑξ. περὶ φεούδων «εἰς νέον δόμα», κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ φέουδα γονικαρχίας ἢ ἀρχικῆς κατακτήσεως.

»Ἐπεὶν ἠθέλησε ὁ Θεὸς κ' ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος,
»ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἐστράφη ἐδῶ μετ' ἔμας,
»δός του φουσσᾶτα καὶ λαὸν νὰ ἀπέρχεται εἰς τὸ Νίκλι
»νὰ στέκῃ ἐκεῖ νὰ μάχεται, τὸν τόπον νὰ φυλάσσῃ,
»καὶ πάλε ὅταν κάμνῃ χρεία νὰ τοῦ βοηθοῦμεν ὅλοι»,
[§ 415] Ἐν τούτῳ ἀφίνω ἐδῶ λέγειν καὶ ἀφηγᾶσται
διὰ τὸν Γουλιάμον πρίγκιπα ὁμοίως καὶ τὸν λαόν του,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ, ὅπως νὰ τὸ ἐγνωρίσῃς,
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ ἀδελφός τοῦ ρηγὸς τῆς Φραγκίας,
μισὶρ Κάρλον τὸν ἔλεγαν, ὁ ἀφέντης τῆς Προβέντζας,
(ὁ Πάπας γὰρ τὸν ἔστεψεν ρῆγαν τῆς Σικελίας)
καὶ πῶς ἐσυμπεθέρεψεν, καὶ πῶς ἐσυμβιβάστη
μετὰ τὸν πρίγκιπα Μορέως, ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
κι ἀπῆρεν τοῦ ρηγὸς ὁ υἱὸς 'ς ὁμόζυγον γυναῖκαν
τοῦ πρίγκιπος τὴν θυγατήρ, τὴν μαντάμα Ζαμπέα,
μὲ συμφωνίες, συμβίβασες, τὲς ἐποῖκαν ἀμφοτέρως,
νὰ κληρονομήσῃ τοῦ ρηγὸς ὁ υἱὸς τὸ πριγκιπᾶτο,
κι ὁ πρίγκιπας τοῦ νὰ κρατῇ τὸν τόπον του ἐκ τὸν ρῆγαν.
[§ 416] Εἰς τὸν καιρὸν ὅπου λαλῶ καὶ λέγω κι ἀφηγοῦμαι,
ὁ κόντος, ντ' Ἀντζῶ τὸν ἔλεγαν, ὁ ἀφέντης τῆς Προβέντσας
εἶχεν μὲ τὴν γυναῖκαν του ἐκείνην τὴν κουντέσσαν
τρεῖς θυγατέρες ἔμορφες ὅπου ἦσασιν παιδία τους.
Τὴν πρώτην γὰρ ὑπάντρεψεν (ὅπου ἦτον κληρονόμος),
μετὰ τὸν δεύτερον ἀδελφὸν τοῦ ρηγὸς τῆς Φραγκίας,

5935. τὸν σε λαλῶ ποῦ λέγω 36. κόντον ντ' Ἀντζῶ... ἀφέντην 37. τὴν κοντέσσα 38. ὁποῦσασιν παιδία του. 40. μὲ ἀδελφὸν τὸν δεύτερον τοῦ ρηγὸς δὲ τῆς Φράντσας,

5935 ἑξ. Πρόκειται περὶ τοῦ Raymond-Bérenger IV, (1198—1245), κόμιτος τῆς Προβηγκίας καὶ Forcalquier, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ Anjou, ὡς ἐσφαλμένως ἀναφέρει τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ. Οὗτος ἀπέκτησεν ἐκ τῆς συζύγου του Βεατρίκης τῆς Σαβοΐας τέσσαρας θυγατέρας, αἵτινες ἦσαν αἱ ἑξῆς κατὰ σειράν: 1) Μαργαρίτα, ὑπανδρευθεῖσα (1224) τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Θ' τὸν Ἅγιον. 2) Ἑλεονώρα ὑπανδρευθεῖσα τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἑρρῖκον Γ' τῷ 1236. 3) Σάνκτη ὑπανδρ. τῷ 1244 τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου Γ', δοῦκα τοῦ Cornouailles Ριχάρδον. 4) Βεατρίκη, ἡ τελευταία, εἰς ἣν ἐν τούτοις ὁ πατήρ της παρεχώρησε τὰ κληρον. δικαιώματα ἐπὶ τῆς Προβηγκίας καὶ τὸν τίτλον τῆς κομίσσης. Αὕτη ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ' τοῦ Ἁγίου, κόμιτα τοῦ Anjou Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυϊκόν, ὅστις οὕτω ἐγένετο καὶ κόμις τῆς Προβηγκίας. Ὁ Κάρολος Ἀνδεγαυϊκὸς νικήσας τὸν Μαμφρέδον ἐν Βενεβέντῳ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ ἱδρυτὴς τῆς Ἀνδεγαυικῆς δυναστείας, ἥτις ἐκυβέρνησε ἐπὶ μακρὸν καὶ τὸν Μορέαν διὰ Βαΐλων. (βλέπε στιχ. 6230 ἑξ. 6770 ἑξ.).

μισὶρ Κάρλον τὸν ἔλεγαν, ὁ ἐξάκουστος στρατιώτης
Ἐκεῖνος ἐκληρονόμησεν μὲ τὴν ὁμόζυγόν του
τοῦ κόντου ντ' Ἀντζῶ τὴν ἀφεντίαν κι ὅλον του τὸ κοντᾶτο.
Τὴν δεύτερην γὰρ ἀδελφὴν τοῦ κόντου τὴν θυγάτηρ
ἐπῆρε ὁ ρῆγας τῆς Φραγκίας ὁμόζυγον γυναῖκαν.
Διαβόντα ὀλίγος ὁ καιρός, ὁ ρῆγας τῆς Ἀγγλετέρρας
ἐπῆρεν τὴν τρίτην ἀδελφὴν τῶν δύο ὅπου σὲ λέγω
στεφανικὴν γυναῖκαν του, ρήγαιναν τὴν ἐποῖκε,
[§ 417] Κι ἀφότου γὰρ ὑπάντρεψεν ὁ κόντος τῆς Προβέντσας
τὲς θυγατέρες του τὲς τρεῖς, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
διαβὼν ὀλίγος ὁ καιρός, ἀπόθανεν ὁ κόντος
κ' ἐνέμεινεν στὸν τόπον του ἀφέντης κληρονόμος
ὁ μισὶρ Κάρλος ἀδελφὸς τοῦ ρηγὸς τῆς Φραγκίας,
διατὶ εἶχεν τὴν πρώτη ἀδελφὴν ἀπὸ τὲς τρεῖς ἐκεῖνες.
[§ 418] Λοιπόν, ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους
ὁ Φρεδερίγος βασιλέας, ἐκεῖνος τῆς Ἀλλαμάνιας,
ἀφέντευεν τὴν Σικελίαν ἐκεῖνο τὸ ρηγᾶτο
σὺν τὰ τῆς Πούλιας, σὲ λαλῶ, εἶχεν τὴν ἀφεντίαν.
Τὸν Πάπαν ἐδυνάστευεν, τοῦ ἀπῆρεν τὴν Καμπάνιαν,
τὴν Ρωμανίαν ἀλλὰ δή, τὴν ἀφεντίαν τῆς Ρώμης·

5941. μισὲρ Κάρλον 42. Αὐτὸς ἐκληρον. 43. Ἄντζω... κοντᾶτον 44. Τὴν δεύτερην ἐπῆρεν την ὁ ρῆγας δὲ τῆς Φράτσας· 45-46. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 47. τὴν τρίτην καὶ τὴν ὕστερην ὁ ρῆγας Ἐγγλιτέρας. 48. Παραλείπεται ὁ στίχος. 49. Πρεβέντσας 50. καθὼς τὸ ἀφηγοῦμαι 51. ἀπέθανεν 52. καὶ ἔμεινε 53. μισὲρ Κάρλος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ρῆγα δὲ τῆς Φράντσας, 54. διοῦ ἦτον πρώτη 55. κ' ἐκεῖνες τες ἡμέρες 56. ὁ Φερδερῖγος βασιλεύς, αὐτὸς 58. εἶχε τὴν ἀφεντίαν. 59. ἐδυνάστεψεν κ' ἐπῆρε τὴν Καμπάνιαν, 60. ἀκόμη γὰρ ἐπῆρε του τὴν ἀφεντίαν τῆς Ρώμης·

5956 ἑξ. Περὶ τοῦ Φρειδερίκου Β' Hohenstaufen (1194—1250) βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ περὶ τῶν διαμαχῶν του πρὸς τοὺς Πάπας, αἵτινες ἐπὶ μακρὸν ἀνεστάτωσαν ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔσχον ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καθὼς καὶ περὶ τοῦ νόθου υἱοῦ του Μαμφρέδου, πρίγκιπος τοῦ Σαλέρνου καὶ αὐθέντου τῆς Καπούης, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Σικελίας (στίχ. 5972 ἑξ. πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 5759 ἑξ.) βλέπε ἀκριβεῖς πληροφορίας ἐν Lavisse et Rambaud, Histoire générale Β' σελ. 173—232 καὶ Γ' σελ. 507 ἑξ. ἐν Clio, Introd. aux études historiques τομ. Δ' Le Monde Féodal τοῦ Calmette (σελ. 271—290) καὶ τομ. Ε', L'Elaborat. du Monde moderne τοῦ αὐτοῦ (σελ. 22 ἑξ) ὡς καὶ ἐν Vassiliev, Histoire de l'Empire Byzantin, γαλλ. μεταφρ. Bourguina, Paris 1932, σελ. 267 ἑξ.

τὸν Πάπαν γὰρ ἐξώρισε κ' ἐμίσσεψε ἐκ τὴν Ρώμην,
στὴν Βενετίαν ἐκατέφυγεν νὰ μὴ τὸν θανατώσῃ.
'Απέκει τὸν ἀφώρισεν ὁ Πάπας κ' οἱ 'Εκκλησίες
ἐκεῖνον καὶ τοὺς τόπους του κι ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον.
Καμμία ἐκκλησία οὐκ ἐψάλλετον, ἀλλὰ οὔτε ἐλειτουργᾶτον,
παιδία οὐκ ἐβαφτίζονταν, νεκροὺς οὐδὲν ἐψάλλαν,
ἀλλὰ ποτὲ ἀντρόγυνον οὐδὲν τοὺς εὐλογοῦσαν.
Πάντα τὸν ἀφωρίζασιν 'ς ὅλες τὲς ἐκκλησίες,
εἰς τὰ ρηγᾶτα πανταχοῦ εἰς τὴν χριστιανωσύνην,
στὰ μοναστήρια κ' οἱ ἀρχιερεῖς ὅλης τῆς οἰκουμένης.
'Ο Φρεδερίγος ὁ βασιλεὺς εἶχεν υἱὸν γὰρ νόθον.
Μαφρόϊ τὸν ὠνομάζασιν, πρίγκιπα τῆς Σαλέρνου·
τῆς Κάπουας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ εἶχε τὴν ἀφεντίαν.
'Απόθανεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Φρεδερίγος
κ' ἐστέψασιν τὸν ρόϊ Μαφρὲ ρῆγαν τῆς Σ.κελίας,
ὅστις ἀφέντευεν κι αὐτὸς τὰ ἐκράτει κι ὁ πατήρ του·
τοὺς τόπους καὶ τὴν ἀφεντίαν, τὰ ἐκράτει καὶ ἐκεῖνος·
τὴν ἐκκλησίαν ἐμούρτευεν ὡς τύραννος ὅπου ἦτον.
[§ 419] *Καὶ ὡς ἐπέρασεν καιρὸς κάμπόσος, ὡς εἰκάζω,*
τοῦ Πάπα ἐσυγκρότησαν κ' ἐστράφη εἰς τὴν Ρώμην.
Κ' ἔξευρεν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ μισὶρ Κάρλος
ὁ κόντος (ντὲ 'Αντζῶ τὸν ἔλεγαν, ἀφέντην τῆς Προβέντσας,
αὐτάδελφος ἦτον τοῦ ρηγός, ἐκείνου τῆς Φραγκίας),
ἦτον στρατιώτης φοβερός, ἐξάκουστος στὸν κόσμον.
Μὲ τὴν βουλὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γαρδιναρίων
μαντᾶτα ἀπόστειλε εἰς αὐτόν, ὁμοίως στὸν ἀδελφόν του,
εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν κ'ὑπόσχεσες μεγάλες,
ἂν θέλῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν τὴν μάχην νὰ καταπιάσῃ

5961. καὶ ἔφυγεν ἐκεῖθεν 62. στὴν Βενετία... νὰ μὴν τὸν θ. 63. Κ' εἰς αὐτὸ γὰρ ἀφώρισεν... κ' ἡ 'Εκκλησία 64. τόπους των καὶ ὁποὖσαν 65. οὐ ψάλλετον, ἀλλ' οὔδε ἐλειτουργᾶτον, 66. παιδία οὐδὲν ἐβάφτιζαν 67. καθόλου εὐλογοῦσαν. 69. στὰ μοναστήρια, σὲ λαλῶ, οἱ χριστιανοὶ γὰρ ὅλοι. 70. ἀρχιερεῖς καὶ προεστοὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης. 71. Φερδερίγος... υἱὸν παστάρδον, 72. Μαφρόϊς ἦτον τὸ ὄνομα, πρίγκιπας 73. τῆς Κ. τὴν κράτησιν εἶχε 74. ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος Φερδερίγος, 75. καὶ ἔστεψαν τὸν ρόϊ Μαφρὲ 76. ὁποῖος ἀφέντευεν κι αὐτός, ὡσὰν καὶ ὁ 78. ἐμούρτεψεν Κ.5980. 'Εν τούτῳ ὁ Πάπας ἔποικεν κ' ἐστράφη εἰς τὴν Ρώμην. (Λόγῳ παρουσιαζομένου ἐνταῦθα κενοῦ εἰς τὸν κωδ. Κ ὁ στίχος οὗτος παρουσιάζεται ἄνευ εἱρμοῦ. 'Αντικατεστάθη διὰ τοῦ ταυταρίθμου τοῦ κωδ. Π.). 81. Κ' ἤξευρεν... αὐτὸς ὁ μισὲρ 82. (κόντο ντ' 'Αντζω τὸν ἔλεγαν ἀφέντη 83. γὰρ τοῦ ρηγός, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγήθην), 85. καὶ τῶν γαρδιναλέων 86. μ. στέλνουν... τοιάδε τοῦ μηνοῦσιν· 87. ὑπόσχεσιν μεγάλην,

μετὰ τὸν ρόϊ τὸν Μαφρόϊ (τὸν τύραννον ἐκεῖνον
ὅστις κρατεῖ τῆς ἐκκλησίας τοὺς τόπους καὶ τὰ δίκαια),
νὰ πολεμήσῃ μετ' αὐτόν, νὰ τὸν ἔχῃ ἐξαλείψει·
τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὸν θησαυρὸν κι ὅλον του τὸ λογάριν
νὰ τὸ ἔχῃ εἰς ἐξουσίαν του, φουσσᾶτα νὰ ρογέψῃ.
Καὶ τὸν σταυρὸν νὰ ἐπάρουσιν ὅσοι εἰς Χριστὸν πιστεύουν
νὰ ἔλθουν ὅλοι μετ' αὐτὸν ὅσοι εἶναι βαφτισμένοι·
τὸ σκῆπτρον γὰρ τῆς Ἐκκλησίας νὰ τοῦ τὸ παραδώσῃ,
νὰ τὸ ἔχῃ κ' εἰς κληρονομίαν αὐτὸς καὶ τὰ παιδία του,
πῆγαν νὰ τὸν φημίσουσι, τὸ στέμμα νὰ τοῦ βάλουν,
νὰ ἔνι ρῆγας τῆς Σικελίας καὶ τοῦ ρηγάτου Πούλιας.
Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ὁ ἀντρειωμένος,
ὁ μισὶρ Κάρλος, σὲ λαλῶ, ὁ κόντος τῆς Προβέντσας,
τὸ τοῦ ὑπισχίετον κ' ἔγραφεν ὁ ἁγιώτατος ὁ Πάπας,
οὐδὲν ἠθέλησε ποσῶς τοῦ νὰ τὸ καταπιάσῃ,
λέγας καὶ λογιζόμενος, ὅτι ἂν τὸ καταπιάσῃ,
τὸν ρῆγαν ἐκεῖνον τῆς Φραγκίας, ὅπου ἦτον ἀδελφός του,
ἤθελεν βάλει εἰς ταραχὴν κ' εἰς μάχην γὰρ μεγάλην
μὲ τοὺς Ἀλλαμάνους ἀλλὰ δὴ καὶ μὲ τοὺς Γημπηλίνους·
κ' ἤθελεν ἔχει ἁμαρτία διὰ τὰ φονοκοπεῖα
τῆς μάχης καὶ τοῦ ἐξηλειμοῦ 'ς τῶν Χριστιανῶν τὸ γένος.

5989. τὸν ρόϊ ντὲ Μαφρέ, τύραννον Ἐκκλησίας, 90. Παραλείπεται ὁ στίχος 91. καὶ νὰ τὸν ἐξαλείψῃ 93. φουσσᾶτο νὰ συνάξῃ· 97. νὰ ἔχῃ 98. ρῆγαν νὰ τὸν τιμήσουσιν... νὰ τὸν βάλουν 99. ρῆγας τῆς Σικιλίας καὶ ὅλου τοῦ ρηγάτου 99α. ὅσο ἔν ἡ διακράτησις, ὁμοίως καὶ τῆς Πούλιας. 6000. Ὡς τὸ ἤκουσεν 1. μισὲρ Κάρλος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ρῆγα δὲ τῆς Φράντσας 2. τὸ τοῦ ὑποσχέθη κ' ἔγραψεν 3. ποσῶς νὰ τὸ καταπιάσῃ 5. Παραλείπεται ὁ στίχος 6. τῆς Φράτσας τε ὁποῦτον 7. τὸν θέλει βάλει καὶ μάχην δὲ 8. μετὰ τοὺς Ἀλλαμάνους τε καὶ μὲ τοὺς Γγιπιλίνους 10. τῆς μ. τῶν χριστιανῶν, ἐξαλεισμὸν καὶ φτόνους

5999. Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν διαμαχῶν τοῦ Φρειδερίκου καὶ τοῦ Μαμφρέδου πρὸς τοὺς Πάπας, ἐγένοντο ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι προσελκύσεως τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυϊκοῦ εἰς Ἰταλίαν. Ἡ πρώτη χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ 1240—41 ἐπὶ Πάπα Γρηγορίου Θ', ἐματαιώθη λόγῳ ἐναντιώσεως τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ', ἀδελφοῦ τοῦ Καρόλου, καθὼς καὶ ἡ δευτέρα τῷ 1253. Ὁ Κάρολος ἀπεδέχθη τελικῶς τὴν πρόσκλησιν γενομένην τῷ 1263 ὑπὸ τοῦ Γάλλου τὴν καταγωγὴν Πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Δ', ἀλλ' ὁ Πάπας οὗτος ἀπέθανε τῷ 1264 καὶ τὸν διεδέχθη ὁ ἐπίσης γάλλος τὴν καταγωγὴν καὶ πρώην σύμβουλος τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Πάπας Κλήμης Δ', ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας τοῦ ὁποίου ὁ Κάρολος ἐπραγματοποίησε τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Μαμφρέδου εἰς Ἰταλίαν τῷ 1266 (βλέπε περαιτέρω στίχ. 6117 ἑξ.). Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καθὼς καὶ γενικώτερον, περὶ τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Μορέως, βλέπε σύντομον ἀλλ' ἀξιόλογον ἔργον, τοῦ Jean Longnon: Les Français d' Outre—mer au moyen—âge, Κεφ. VIII: Le royaume angevin de Naples (σελ. 260 ἑξ.).

Ἐν τούτῳ ἐξῆλθεν ἡ ὑπόθεσις, ἐτοῦτο ὅπου σὲ γράφω.
[§ 420] Ὁ ρῆγας ἐκεῖνος τῆς Φραγκίας ὠρέχτη νὰ ποιήσῃ
χαρὰν καὶ κάλεσμα λαμπρὸν μετὰ τοὺς ἐδικούς του·
τὸν σύγαβρόν του ἐμήνυσεν, τὸν ρῆγαν τῆς Ἀγγλετέρρας,
φιλιτικῶς τοῦ τὸ ἔγραψεν, ἀξιοπαρακαλεῖ τον
νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν ρήγαιναν, ἐκείνην τὴν ἀδελφήν του,
εἰς τὸ Παρὶς νὰ ἐσμίξουσιν, νὰ ποιήσουν τὴν χαράν τους·
Κ' ἐκεῖνος τὸ ἐδέξατο 'ς εἰλικρινὴν ἀγάπην·
ὀνόστιμον τοῦ ἐφάνηκεν νὰ ἐσμίξουν καὶ χαροῦσιν.
Ἐπῆρε γὰρ τὴν ρήγαινα καλὰ συντροφεμένην
κ' εἰς τὸ Παρὶς ἀπήλθασιν, χαρὰν μεγάλη ἐποῖκαν
στὴν ἕνωσιν ποῦ ἑνώθησαν οἱ ρήγαινες οἱ δύο.
[§ 421] Καὶ μίαν ἡμέραν κυριακήν, εἶχον χαρὲς μεγάλες,
οἱ δύο ἀδελφὲς οἱ ρήγαινες νώθησαν ἀλλήλως·
ἡ δεύτερη ἦτον τῆς Φραγκίας κ' ἡ τρίτη τῆς Ἀγγλετέρρας.
Κι ὡσὰν ἐκαθεζόντησαν 'ς τῆς ρήγαινας τὴν τσάμπρα,
ἦλθεν κ' ἡ πρώτη ἀδελφή, ἡ κουντέσσα τῆς Προβέντσας,
ὅπου εἶχεν γὰρ τὸ ἰγονικὸν ἐκεῖνο τοῦ πατρός τους.
Τὸ ἰδεῖ την ὅτι ἔρχετον, ἐπροσηκώθησάν της·
ἐκάθισαν γὰρ ἑνομοῦ, ὡς τὸ ἔχουν οἱ γυναῖκες.
Κι ὅσον ἐπεριεγίνησὰν καθήμεναι ἀλλήλως,

6012. τῆς Φράντσας τε ὀρέγεται νὰ ποίσῃ 14. σύγαμπρόν... ρῆγαν τῆς Ἐγγλιτέρρας, 15. τοῦ ἔγραψεν, ἀξίως παρακαλεῖ τον, 16. τὴν γυναικάδελφήν του 17. νὰ κάμουν τὴν χ. 20. Ἐπῆρεν τὴν γυναῖκαν του τὴν ρήγαιναν ἐκείνην 21. κ' εἰς τὸ Παρίσι ἀπόσωσαν καλὰ συντροφεμένοι· 22. χαρὲς μεγάλες ἔποικαν ὡς τὸ ἔχουν οἱ ρηγᾶδες. 23. ἦσαν χαρὲς μεγάλες 25. ἡ δεύτερη τῆς Φράτσας ἔν, ἡ τρίτη τῆς Ἐκλιτέρρας. 28. ὅπου ἦτον κληρονόμισσα 'ς ὅλον τὸ γονικόν τους. 29. τὸ ἰδοῦν την ὅτι ἔρχεται 30. ἐπεριγίνετον καθόμενες

6011. ἑξ. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο διηγοῦνται πανομοιοτύπως σχεδὸν καὶ ἄλλοι παλαιοὶ χρονογράφοι, ὅπως ὁ Muntaner εἰς τὸ Καταλανικὸν Χρονικόν του (Κεφ. 32, ἐν J. A. Buchon, Chroniques étrangères, σελ. 217—564, ἢ ἐν τῇ ἐκδ. F. Moisé Cronache Catalane τομ. Α' σελ. 112 ἰταλ. μεταφρ. Firenze 1844), καθὼς οἱ Ricordano Malaspina καὶ Villani εἰς τὰς Φλωρεντινὰς ἱστορίας των (ἐν τῇ Συλλογῇ Muratori Rerum Italicarum Scriptores τομ. 8ος σελ. 998 καὶ 13ος, βιβλ. 6ον, κεφ. 90). Φαίνεται δὲ ὅτι ἔχει κάποιαν βάσιν ἀληθείας, μολονότι ὁ Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυϊκὸς ἀναφέρεται ὡς ἰσχυροτάτου χαρακτῆρος καί, συνεπῶς, δυσκόλως δυνάμενος νὰ ὑποστῇ ἐπίδρασιν ἐκ μέρους τῆς συζύγου του.

6025 ἑξ. Ἡ βασίλισσα τῆς Γαλλίας (Μαργαρίτα) ἦτο ἡ πρεσβυτέρα καὶ οὐχὶ ἡ μεσαία, ἡ δὲ σύζυγος τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυϊκοῦ (Βεατρίκη) δὲν ἦτο ἡ πρωτότοκος ἀδελφή, ἀλλ' ἀπεναντίας ἡ μικροτέρα. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. 5935 ἑξ.).

ἡ ρήγαινα γὰρ τῆς Φραγκίας, ὅπου ἦτον ἡ μεσαία της,
λέγει τῆς πρώτης ἀδελφῆς, ὅπου ἦτον ἡ κουντέσσα·
«Οὐ πρέπει σε, καλὴ ἀδελφή, νὰ κάθεσαι μετ' ἔμας
»ἴσως ὡσὰν ἐμᾶς τὲς δύο ὅπου εἴμεσταν ροΐνες·
»εἰς ἄλλην δόξαν καὶ βαθμὸν εἴμεσταν παρὰ ἐσένα».
[§ 422] Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ἡ εὐγενικὴ ἐκείνη ἡ κουντέσσα,
ἀπὸ πικρίας καὶ ἐντροπῆς ἀπέκει ἐσηκώθη·
εὐθέως ἀπέκει ἐμίσσεψεν, στὸ όσπίτι της ἀπῆλθεν,
ἐσέβην εἰς τὴν τσάμπραν της μετὰ πολλῶν δακρύων.
[§ 423] Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέφανεν ὁ κόντος τῆς Προβέντσας·
ἐρώτησεν ἀπ' ἔξωθεν τὸ ποῦ ἦτον ἡ κουντέσσα,
κι ὁκάποιος τοῦ ἀπεκρίθηκεν καὶ λέγει του· «'Αφέντη,
»ἐκεῖ ἀπ' ἔσω στὴν τσάμπραν της, λογίζομαι, κοιμᾶται».
[§ 424] Ὁ κόντος γὰν ἐλεύτερα ἐσέβηκεν ἀπ' ἔσω·
τὸ νοήσει δὲ ἡ εὐγενικὴ ὅτι ἔρχετον ὁ κόντος,
τὰ ὀμμάτια της ἐσφούγγισεν μετὰ τὸ ἀναπετάριν.
Ὁ κόντος γὰρ ἐγνώρισεν τὰ ὀμμάτια τῆς κουντέσσας
ἀπὸ τὰ δάκρυα τὰ πολλὰ τὸ πῶς ἦσαν πρησμένα,
καὶ λέγει της μετὰ θυμοῦ· «Τί ἔνι τὸ κλαίεις, κουντέσσα;»
κ' ἐκείνη ἠθέλησε νὰ ἀρνηθῇ, νὰ μὴ τὸ φανερώσῃ.
Κ' ἐκεῖνος ὤμοσεν εὐθέως ὅρκον φριχτὸν καὶ εἶπεν·
«Ἐὰν οὐ τὸ εἴπῃς σύντομα ἀλήθεια, τί ἔν' τὸ κλαίεις,
»ποιήσει σὲ θέλω τιμωρίαν νὰ κλάψῃς εἰς ἀλήθειαν».
Κ' ἐκείνη φοβιζόμενη εἶπεν του τὴν ἀλήθειαν,
τὸ πῶς ἀπῆλθε διὰ νὰ ἰδῇ τὲς δύο της ἀδελφάδες
κ' ἐκάθισεν ὁμοῦ μὲ αὐτὲς διὰ νὰ παραδιαβάσουν·
«καὶ διατ' ὅτι ἐκάθισα ἰσόπυρα μετ' αὖτες,
»κι οὐδὲν τὲς ἀκριοετίμησα διατὸ ἤσασιν ροΐνες,
»ἡ ἀδελφή μου ἡ ρήγαινα ἐκείνη τῆς Φραγκίας

6032. τῆς Φράτσας δὲ ἡ ρ. ἡ δεύτερη ἐκείνη 33. ἐκείνης τῆς κουντέσσας· 34. καλὴ ἀδελφή, ἀλλὰ καὶ πρώτη ἂν εἶσαι 35. μετ' ἔμας νὰ καθέζεσαι, ἐπεὶν κουντέσσα εἶσαι· 36. ἡμεῖς ροΐνες ἤμεστεν κι ἄλλη δόξα μᾶς πρέπει. 37. Ὡς τὸ ἤκουσε 38. ἐκεῖθεν ἐσηκώθη 39. εὐτὺς καὶ ἐδιέβηκεν, στὸ σπίτι της ἀπ. 41. Πρεβέντσας· 42. ἠρώτησεν ἀπ' ἔξωθεν· «Ποῦ ἔναι ἡ κοντέσσα;» 43. ὁκάτις ἀπεκρίθηκεν ὅτι εἰς τὴν τσάμπραν ἔνι. 44. Παραλείπεται ὁ στίχος. 47. ἐσφούγγιζεν μὲ τὸ 48. Ὁ κόντος δὲ ἐννόησεν, ἔκλαιεν, ἡ κουντέσσα;» 49. Παραλείπεται ὁ στίχος. 50. μετὰ χολῆς· «Τί κλαίεις, ἡ κουντέσσα;» 51. νὰ μὴ τ' ὁμολογήσῃ 52. Ἐκεῖνος εὐθέως ὤμοσεν ὅρκον φρικτὸν ἐποῖκεν· 53. «Ἂν οὐκ εἰπῇς το σύντομα τὸ τί ἔναι τὸ κλαίεις, 54. ἀληθινὰ νὰ κλάψῃς 55. Ἐκείνη γαρ φοβούμενη 56. ἀπῆλθεν νὰ ἰδῇ...ἀδελφάδες· 57. «καὶ ἔκατσα ..νὰ παραδιαβάσω· 58. καὶ διατὶ ἐκάθισα ἰσόπορα 59. καὶ οὐδὲν τὲς ἐτίμησα διοῦ ἦσαν ρηγῖνες, 60. ἡ ἀδ. μου ἡ δεύτερη, ἡ ρήγαινα τῆς Φράτσας,

»ἄρξετον τοῦ νὰ μὲ λαλῇ καὶ λέγει πρὸς ἐμέναν·
»Οὐ πρέπει σε, καλὴ ἀδελφή, νὰ κάθεσαι μετ' ἔμας
»ἰσόπυρα εἰς ἕνα βαθμόν, οὔτε εἰς ἀξίαν ἐτέτοιαν,
»διότι ἁρμόζει νὰ ἔχωμεν δόξαν κι ἀξίαν πλειοτέραν,
»παρὰ κουντέσσα ἢ δούκισσα ἢ ἄλλη καμμία γυναῖκα.»
»Κ' ἐγώ, τὸ ἀκούσει το, εὐτὺς ἐθλίβηκα τοσοῦτως,
»ὅτι ἀπ' τῆς θλίψεως κ' ἐντροπῆς ἐμίσσεψα ἀπέκει
»καὶ ἦλθα ἐδῶ εἰς τὴν τσάμπρα μου καὶ ἔκλαψα εἰς σφόδρα».
[§ 425] Ὁ κόντος δὲ τὸ ἀκούσει το, ὅρκον φριχτὸν ἐποῖκεν
καὶ εἶπεν τὴν ἑαυτοῦ γυνήν, ἐκείνην τὴν κουντέσσα·
«Ὀμνύω σε ἐτοῦτο εἰς τὸν Χριστὸν κ' εἰς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα,
»ποτέ μου νὰ μὴ ἀναπαῶ, μήτε χαρὰν νὰ ἔχω,
»ἕως οὗ νὰ ποιήσω νὰ γενῇς ρήγαινα μὲ τὸ στέμμα».
[§ 426] Εὐθέως ἐξέβην ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἦλθεν εἰς τὸν ρῆγαν,
στὸν ἀδελφόν του, σὲ λαλῶ, τὸν ρῆγαν τῆς Φραγκίας,
ἐκεῖ ὅπου ἐπαραδιάβαζεν μετὰ τὸν σύγαβρόν του,
τὸν ρῆγαν, ὅπου λέγουσιν τῆς Ἀγγλετέρρας ρῆγαν.
Ἐπαίρνει τον εἰς μίαν μερέαν κι ἄρχισε νὰ τοῦ λέγῃ·
«Ἀφέντη ρῆγα κι ἀδελφέ, καλὰ πρέπει νὰ ἐξεύρῃς,
»τὸ πῶς ὁ ἅγιος μας ὁ πατήρ, ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης,
»διὰ πλείστων καὶ πολλῶν φορῶν ἀπέστειλε εἰς ἐμένα
»εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν νὰ ἀπέλθω ἐκεῖ εἰς τὴν Ρώμην,
»ἂν θέλω εἰς μάχην νὰ πιαστῶ μετὰ τὸν ρόϊ Μαφρόϊ,
»νὰ πολεμήσω μετ' αὐτὸν εἰς κάμπον μὲ φουσσᾶτα,
»ρῆγαν μὲ στέψῃ Σικελίας, τὸ σκῆπτρον νὰ μὲ δώσῃ.
»νὰ εἶμαι γὰρ διαφέστορας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.
»Κ' ἐγὼ ποτὲ οὐκ ἠθέλησα νὰ τὸ ἔχω καταπιάσει,
»ὁ Θεὸς τὸ ἐξεύρει, ὡς διὰ ἐσέν, νὰ μὴ σὲ βάλω εἰς μάχην

6061. ἄρξετο ὅτι νὰ λαλῇ οὕτως μὲ συντυχαίνει· 62. Οὐ πρέπει σου 63. ἰσόπορα... οὐδὲ εἰς ἀξίαν τοιούτην, 64. διοῦ ἁρμόζει νὰ ἔχωμεν ἀξίαν πλειοτέραν, 65. παροῦ κουντέσσα. 66. εὐτὺς ἐθλίβη το μεγάλως, 67. Παραλείπεται ὁ στίχος. 68. ἔκλαψα πολλάκις.» 69. ὡς τὸ ἤκουσεν, 70. κ' εἶπεν πρὸς τὴν γυναῖκαν του.. κοντέσσα· 71. σε εἰς τὸν Χριστόν...μητέραν, 72. ποτέ μου νὰ μὴ κοιμηθῶ ἀμάδι μετ' ἐσένα, 73. ἕως νὰ ποίσω νὰ γενῇς 74. ἐξέβη ἀποκεῖ κ' ὑπῆγεν 75. τὸν ρῆγαν δὲ τῆς Φράτσας, 76. συγγαμπρό του, 77. ὅπερ λέγουσιν αὐτὸν τῆς Ἐκλιτέρρας 78. Ἐπαίρει τον εἰς μιὰν μερίαν, ἄρχισεν νὰ τὸν λέγῃ· 79. ἠξεύρῃς, 80. ὁ ἁγιώτατος, ὁ Πάπας ὁ τῆς Ρ. 81. πολλὲς φορὲς ἀπ. μαντᾶτα εἰς ἐμένα, 83. ρ. Μαφρόεν, 85 καὶ ρῆγαν μὲ ὑπόσχεται νὰ γένω Σικελίας 86. καὶ διαφέστορας 87 οὐκ ἤθελα νὰ τὸ καταπιάσω 88. ἠξεύρει, δι' ἐσὲν

»καὶ κόλασιν, νὰ μάχεσαι τὸν ρῆγα Ἀλλαμανίας,
»εἶθ' οὕτως καὶ τὸ μέρος του μὲ ὅλους τοὺς Γημπηλίνους.
»Λοιπόν, ἀφέντη, ἀρτίως βουλὴ μοῦ ἦλθεν νὰ τὸ ποιήσω·
»διοῦ σὲ δέομαι, προσκυνῶ, ὡς ἀφέντην κι ἀδελφό μου,
»νὰ ἔχω πρῶτα ὁρισμὸν ἀπὸ τὴν ἀφεντίαν σου
»κι ἀπέκει καὶ βοήθειαν, λογάριν καὶ φουσσᾶτα,
»νὰ ἀπέλθω γὰρ τιμητικά, ὡς πρέπει τῆς τιμῆς σου».
[§ 427] Ὁ ρῆγας δὲ τὸ ἀκούσει το, μεγάλως τὸ ἀποδέχτη,
καὶ λέγει οὕτως πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του ἐκεῖνον·
«Εὐχαριστῶ τὸν Βασιλέα ὅπου ἔπλασε τὸν κόσμον,
»ὅταν σὲ ἔδωκεν βουλὴν ἐτοῦτο νὰ ποιήσῃς,
»διατὶ ἔνι πρᾶγμα τῆς τιμῆς καὶ σωτηρία τοῦ κόσμου.
»Κ' εἰς τοῦτο ἐβγάνω μάρτυρα τὸν Κύριον τῆς Δόξης
»τὸ πῶς εἶχα τὴν ὄρεξιν νὰ σὲ τὸ συμβουλέψω,
»νὰ τὸ ποιήσῃς μὲ ὄρεξιν καὶ νὰ τὸ καταπιάσῃς.
»Καὶ πάλι ἐπροσεγγιζαίνομουν, μὴ πιάσῃ καὶ σκοπήσῃς
»ὅτι ἤθελα νὰ λείπεσαι ἀπὸ τὴν συντροφίαν μου.
[§ 428] »Λοιπόν, ἀφῶν σὲ ἔδωκεν τὴν ὄρεξιν ὁ Θεός
»κι ὀρέγεσαι ἀπὸ λόγου σου νὰ τὸ ἔχῃς καταπιάσει,
»ἔπαρε ἐκ τὸ λογάριν μας ὁμοίως κ' ἐκ τὸν λαόν μας,
»φουσσᾶτα ρόγεψε καλὰ νὰ ἔχῃς μετὰ σέναν,
»καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἐκεινοῦ τοῦ πατρός μας
»κ' εἶθ' οὕτως κ' ἡ ἐμὴ εὐχὴ ὅπου εἶμαι ἀδελφός σου,

6089. τὸν ρῆγαν Ἀλλαμάνιας, 90. Γγιπιλίνους. 91. ἦλθε μου βουλὴ νὰ 92. δέομαί σε καὶ πρ... ἀφέντη κι ἀδελφό μου, 93 νὰ ἔχω ὀμπρός μου τὸν ὁρισμὸν αὐτὸν τῆς ἀφεντίας σου. 95. νὰ ἀπέλθω τιμητικὰ 96. ὡς τὸ ἤκουσεν, καλὰ τὸ ἀπεδέχτη, 97. αὐτόν, λέγω τὸν ἀδελφόν του· 98. ὅπου ἔποικεν τὸν κ. 99. ὅπου σ' ἐδῶκεν τὴν β. ἐτούτην νὰ τὸ ποίσῃς, 6100. διοῦ ἔνι πρᾶγμα 1. μαρτυρίαν 3. Παραλείπεται ὁ στίχος. 4. ἐπροκρένομου, μὴ τύχῃ καὶ σκοπήσῃς 5. ὅτι θέλω νὰ λείπεσαι 6. ἀφοῦ σε ὡδήγησε ὁ Κύριος τῆς Δόξης 7. καὶ θέλεις... νὰ τὸ καταπιάσῃς, 8. ἔπαρον 'κ τὸ λογάρι μου καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μου, 9. μετ' ἐσένα, 10. ἡ εὐχὴ ἐκείνου 11. εἶθ' οὕτως... ὁποῦμαι

6090. Γημπηλῖνοι ἢ Γιβελῖνοι (Ghibellini, βλέπε καὶ στίχ. 6008) ἐκαλοῦντο οἱ ὀπαδοὶ τοῦ αὐτοκράτορος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Πάπα, οἵτινες ὠνομάζοντο Γουέλφοι ἢ Γέλφοι (Guelfi, βλέπε καὶ στίχ. 6201). Οἱ πρῶτοι ἦσαν ἀριστοκρατικοὶ τὴν τάσιν, ἐνῷ οἱ δεύτεροι ἦσαν δημοκρατικοὶ καὶ ὀπαδοὶ τῆς ἐθνικῆς ἰταλικῆς ἰδέας. Αἱ διακρίσεις αὐταὶ ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται τὸ πρῶτον ἐπὶ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα (1152—1190), ἔλαβον δὲ ὅλην των τὴν ἔντασιν κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν διαμαχῶν τοῦ Φρειδερίκου Β' πρὸς τοὺς Πάπας καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ὑφίστανται καὶ μεταγενεστέρως ὡς δηλωτικαὶ τῶν κομμάτων τῶν διαφόρων ἰταλικῶν πόλεων.

»νὰ εἶναι εἰς βοήθειαν σου ἔνθα κι ἂν ὑπαγαίνῃς·
»ἐπεὶ ἔχω ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν κ' εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον,
»στὴν φρόνεσιν κ' εἰς τὴν στρατείαν, ὅπου ἔνι εἰς ἐσένα,
»νὰ ποιήσῃς πρᾶγμα τῆς τιμῆς πρῶτα τῆς Ἐκκλησίας
»καὶ μετὰ ταῦτα ἐμὲν κ' ἐσὲν κι ὁλῶν τῶν ἐδικῶν μας».
[§ 429] Ὁ κόντος γάρ, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον κ' ἐπιδέξιος,
τὸν ρῆγαν εὐχαρίστησεν ὡς ἀφέντην κι ἀδελφόν του,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐδιόρθωσε, ἀπῆρε γὰρ λογάριν,
φουσσᾶτα ἐρρόγεψεν πυλλά, ἀνθρώπους παιδεμένους,
καβαλλαρίους γὰρ καὶ πεζοὺς στρατιῶτες ἀντρειωμένους,
τὸν ρῆγα ἀπεχαιρέτησεν, ἀπῆλθεν στὴν Προβέντσαν,
[§ 430] Τὰ πλευτικά του ἐδιόρθωσεν, ἐσέβηκεν εἰς αὖτα,
καὶ εἰς τὴν Ρώμην ἔσωσεν ἀπέσω εἰς ἕναν μῆναν.
Δώδεκα μίλια εὑρίσκεται ἡ θάλασσα ἐκ τὴν Ρώμην·
κι ἀφότου ἐξέβηκε εἰς τὴν γῆν, ἐβγῆκεν ὁ λαός του·
τὰ ἄλογα καὶ τὰ φαρία καὶ τὲς ἀρματωσίες,
καὶ τὴν φαγοῦραν ἀλλὰ δὴ καὶ τὲς οἰκονομίες,
ὥρισεν κ' ἐφορτώσασιν 'ς ἁμάξια καὶ μουλάρια,
κ' ἐκίνησεν κι ἀπέρχετον ὁλόρθα εἰς τὴν Ρώμην.
[§ 431] Τὸ ἀκούσει ἐτοῦτο ὁ ἁγιώτατος τῆς Ρώμης γὰρ ὁ Πάπας,
ὁ μισὶρ Κάρλος ἔρχετον, ὁ κόντος τῆς Προβέντσας,
μὲ τὰ φουσσᾶτα τὰ λαμπρά, τὸ ἄνθος τῆς Φραγκίας,
ἐσήκωσε τὰς χεῖρας του καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει,
τὸν ἅγιον Πέτρον ἀλλὰ δὴ ὁμοίως τὸν ἅγιον Παῦλον,

6112. νὰ ἔνι εἰς β. 13. καὶ ἔχω ἐλπίδαν... στὴν γνῶσιν ὅπου ἔχεις, 14. Παραλείπεται ὁ στίχος. 15. νὰ ποίσῃς... πρῶτον 18. ὡς ἀφέντη 19. ὤρθωσεν ἐπῆρεν καὶ λ. 20. φουσσᾶτα ἐσύναψεν πολλά... παιδευμένους, 21. καβ. καὶ πεζοὺς ἀνθρώπους ἀντρειωμένους 22 ἀποχαιρέτησεν, ἐδιέβη εἰς τὴν Προβέντσα, 23 ὤρθωσεν κ ἐσέβηκεν 24. ἔσωσε ἔσω εἰς ἕναν μῆναν 26. κι ἀφῶν ἐπέζεψεν στὴν γῆν ἐξέβην ὁ λ. του· 27. καὶ οἱ ἀρματωσίες, 28. καὶ ὅλες τὲς οἰκονομίες, ὅσες κι ἂν ἐβασταῖναν, 29. ὥρισε καὶ ἐφόρτωσαν 30. κ' ἐκίνησαν ν' ἀπέρχονται 31. ἀκούσει εἰς πληροφορίαν ὁ Πάπας ἐκ τὴν Ρώμην, 32. ὁ μισὲρ Κάρλος ἔρχεται, ὁ ἀφέντης 35. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ἅγιον Παῦλον,

6124. ἑξ. Διὰ τὴν ἀκρίβειαν ὁ Κάρολος ἐπεβιβάσθη τὴν 15 Μαΐου 1265, ἔφθασε δὲ τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς Ρώμην, ὅπου καὶ εἰσῆλθε τὴν 24ην.

6131 ἑξ. Ὁ διάδοχος τοῦ Οὐρβανοῦ τοῦ Δ', Πάπας Κλήμης, Δ', Γάλλος τὴν καταγωγὴν καὶ κατὰ κόσμον ὀνόματι Guy Foulques ἢ Guy le Gros, νομομαθὴς καὶ πρώην σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ', ἀδελφοῦ τοῦ Καρόλου. Διετέλεσε Πάπας ἀπὸ τοῦ 1265—1268. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5999).

ὅπου τὸν ἐγκαρδιώσασιν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν βοήθειαν
τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας στοὺς τύραννους ἀπάνω·
διατὸ εἶχε ἀρτίως πληροφορίαν κ' εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδα
νὰ λείψουσιν οἱ τυραννίες κ' οἱ ἐχτροὶ τῆς Ἐκκλησίας,
κ' ἐκεῖνος ν' ἀναπαύεται εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς Ρώμης.
[§ 432] Ἐν τούτῳ ὁ Πάπας 'κ τὴν χαρὰν ὅπου εἶχε ἀπὸ τὸν κόντον
καὶ διὰ νὰ δώσῃ προθυμίαν τοῦ κόντου, καθὼς πρέπει,
ἀτός του ἐκαβαλλίκεψεν μὲ τοὺς γαρδιναλίους,
ὁμοίως μὲ τοὺς εὐγενεῖς ἀνθρώπους ἐκ τὴν Ρώμην,
κι ἀπῆλθεν εἰς συναπαντὴν τοῦ κόντου τῆς Προβέντσας·
τιμὴν μεγάλην τοῦ ἔποικεν στὴν ἕνωσιν ἐκείνην.
Κι ἀφότου ἀπεσώσασιν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Ρώμην,
ὁ κατὰ εἷς ἐπέζεψεν εἰς τὴν κατοῦνα ὅπου εἶχεν.
Κι ὅσον ἐκατουνέψασιν, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
ὁ Πάπας γὰρ ἀπέστειλεν πέντε γαρδιναρίους,
μητροπολῖτες τέσσαρους καὶ δώδεκα ἐπισκόπους,
στὸν κόντον τοὺς ἀπόστειλεν ἀξιοπαρακαλῶντα
(4820) νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ, νὰ τὸν ἰδῇ διὰ καὶ νὰ τοῦ συντύχῃ·
ἐνταῦτα τὸν ἠφέρασιν μετὰ τιμῆς μεγάλης.
[§ 433] Ὁ Πάπας γὰρ ὁ ἁγιώτατος ἐπρσηκώθηκέν του,
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ, σιμά του τὸν καθίζει·
«Καλῶς ἦλθεν ὁ εὐγενικός, τὸ αἷμα τῆς Φραγκίας,
»τῶν χριστιανῶν διαφέστορας, ὁ υἱὸς τῆς Ἐκκλησίας».
Ἄρξετον νὰ τὸν ἐρωτᾷ μαντᾶτα ἀπὸ τὸν ρῆγα,
τὸν ἀδελφόν του, σὲ λαλῶ, ἐκεῖνον τῆς Φραγκίας·
κι ἀφότου ἀφηγήσετον τοῦ ρήγα τὰ μαντᾶτα,
τότε τὸν εὐχαρίστησεν καὶ μυριοεπαινᾷ τον,
διατὶ ἦλθε ἐκεῖ κ' ἐκόπιασεν στῆς Ἐκκλησίας τὴν χρείαν,
τὸ ὅποιον πρᾶγμα θέλει εἶσται τιμὴ καὶ ὄφελός του,

6136. ὅπου τὸν ἐγκαρδίωσαν καὶ ἦλθεν εἰς β. 37. εἰς τοὺς τυράννους καὶ ἐχτροὺς ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, 38. Παραλείπεται ὁ στίχος. 39. τὰ σκάνταλα, οἱ τυραννίες που κάμνει,. 40. ν'ἀναπεύεται εἰς τὸ σκαμνὶν 41. Εἰς τοῦτο. K 6142. καὶ διὰ νὰ δώσῃ προθυμίαν τοῦ κόντου τῆς Προβέντσας (οἱ ἑπόμενοι στίχοι τοῦ K μέχρι 6145, παραλείπονται). 47. ἀποσώσασιν στὴν Ρώμην εἰς τὸ κάστρο, 48. ὁ κάθε εἷς ἐπέζ. εἰς τὴν αὐτοῦ κατοῦναν. 49. Κι ἀφότου ἐπεζέψασιν 50. γαρδιναλίους 51. μητροπολίτας τέσσερους 52. ἀπέστειλεν, ἀξιοπαρακαλοῦν τον 53. ἰδῇ μετ' αὐτὸν νὰ συντύχῃ· 55. Ὁ Πάπας τὸ νὰ τὸν ἰδῇ ἐπροσηκώθηκέν τον, 56. ἀπὲ τὸ χέρι τον κρατεῖ 57. ὁ εὐγενὴς 58. διαφέστορας, υἱὸς τῆς Ἐκκ. 59. νὰ τὸν ἐρωτάῃ 60. ἐκεῖνον δε τῆς Φράτσας· 63. διότι ἐσυνέργησεν στῆς Ἐκκ. 64. τοῦ νὰ ἔν τιμὴ

τῶν χριστιανῶν ἀνάπαψις κι ὅλης τῆς Ἐκκλησίας.
Κι ἀφότου ἐσυντύχασιν κ᾿ εἶπαν ὅσον ἠθέλαν,
ὁ κόντος γὰρ ἐστράφηκεν εἰς τὴν κατοῦνα ὅπου εἶχεν.
Καὶ μετὰ ταῦτα ὥρισεν ὁ ἁγιώτατος ὁ Πάπας
κ᾿ ἐκάλεσεν τοὺς ἅπαντας, μικρούς τε καὶ μεγάλους·
κάλεσμα ἔποικεν φοβερὸν καὶ κούρτην γὰρ μεγάλην,
ἐκάλεσεν ἐκεινοὺς ὅπου ἦλθασιν ἐτότε μὲ τὸν κόντον,
ὁμοίως καὶ τοὺς εὐγενικοὺς ἀνθρώπους γὰρ τῆς Ρώμης.
(4840) [§ 434] Στοῦ ἅγιου Πέτρου τὴν ἐκκλησίαν ἐλειτούργησεν ὁ Πάπας·
κι ἀφότου ἐλειτούργησεν κ᾿ ἐξέβη ἀπὸ τὸ βῆμα,
τὸν μισὶρ Κάρλον ἔστεψεν ρῆγαν τῆς Σικελίας
μετὰ χρυσίου τοῦ στέμματος ἀτός του γὰρ ὁ Πάπας·
εὐφήμησάν τον οἱ ἅπαντες, μικροί τε καὶ μεγάλοι.
Κι ἀφότου ἐστέφτη ὁ κόντος ντὲ Ἀντζῶ ρῆγας τῆς Σικελίας,
οὐδὲν ἠθέλησε ποσῶς νὰ χάνῃ τὸν καιρόν του·
ἦλθε στὸν Πάπα, λέγει τον· «Ἀφέντη, πάτερ ἅγιε,
»ἐγὼ οὐδὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ κάθωμαι ὡς γυναῖκα,
»ἀφότου ἐκαταπιασα τὴν μάχην μὲ τὸν ρῆγαν,
»αὐτόνον γὰρ τὸν ρόϊ Μαφρὲ καὶ μὲ τοὺς Γημπηλίνους,
»ὅπου εἶναι ἐχτροὶ τῆς Ἐκκλησίας κ᾿ εἶναι ἀφωρισμένοι.
»Ἐγὼ οὐ καυχῶμαι, οὐ δύνομαι μόνος νὰ πολεμήσω
»τοὺς τύραννους καὶ τοὺς ἐχτροὺς ὅλης τῆς Ἐκκλησίας.
»Ἀλλὰ ἀφῶν σὺ καθέζεσαι εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς Ρώμης
»καὶ ἔποικες διαφέστοραν ἐμὲν τῆς Ἐκκλησίας,
»ὅρισε, στεῖλε πανταχοῦ εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα,
»ὅσοι πιστεύουν εἰς Χριστὸν καὶ εἶναι στὸν ὁρισμόν σου,

6165. ἀνάπαψη 66. καὶ εἶπαν τὰ ἐχρῆζαν 67. ὁ κόντος δὲ ἐστράφηκεν ἐκεῖ εἰς τὸ πέζευμάν του. 68. ὥρισεν ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης 70. ἔποικεν φρικτὸν καὶ κούρτη δὲ μεγάλην, 71. κ᾿ ἐκάλεσεν ὅσοι ἦλθασιν 72. κι ὅλους τοὺς εὐγενεῖς ἀνθρ. ἐκ τὴν Ρώμην. 74. κ᾿ ἐξέβηκεν τὸ βῆμα 75. τὸν μισὲρ Κάρλον 76. μετὰ χρυσοῦ 78. Ἀφοῦ ἐστέφθη ὁ σὲρ Κάρουλος ρῆγας τῆς Σ. 81. ἐγὼ ἐδῶ οὐδὲν ἦλθα 82. ἀφῶν ἐκαταπίασα 83. αὐτεῖνον δὲ τὸν ρέε Μαφρὲ καὶ μὲ τοὺς Γιγιπιλίνους, 84. καὶ ἔνι ἀφωρεσμένοι. 86. Παραλείπεται ὁ στίχος 87. ἐσὺ κάθεσαι εἰς τὸ σκαμνὶν τῆς Ρώμης 88. ἐμὲ τῆς Ἐκκλησίας 90. κ᾿ ἔνι στὸν ὁρισμόν σου,

6173 ἑξ. Ἡ ἀρχικὴ στέψις τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυικοῦ ὡς βασιλέως τῶν δύο Σικελιῶν ἐγένετο τὴν 28 Ἰουλίου 1265 ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ Λατερανοῦ ὑπὸ δύο καρδιναλίων. Μεταγενεστέρως ἔλαβε χώραν νέα ἐπίσημος στέψις αὐτοῦ μετὰ τῆς συζύγου του (6 Ἰανουαρίου 1266), ἤτοι ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς μάχης τοῦ Βενεβέντου, καθ᾿ ἣν ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Μαμφρέδος (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 6230 ἑξ.).

«ὅλοι νὰ σὲ βοηθήσουσιν μὲ τὰ φουσσᾶτα ποῦ ἔχουν,
»νὰ πολεμήσῃς τοὺς ἐχτροὺς ποῦ εἶναι τῆς 'Εκκλησίας».
'Ακούσων τοῦτο ὁ ἁγιώτατος ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης,
ὀνόστιμον τοῦ ἐφάνηκεν τὸ ἐλάλησεν ὁ ρῆγας
Εὐθέως ὁρίζει, γράφουσι, στέλνει μαντατοφόρους
εἰς τὰ ρηγᾶτα ἀλλὰ δή κ' εἰς ὅλην τὴν 'Ιτάλιαν,
εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν νὰ ἔλθουν νὰ τοῦ βοηθήσουν
νὰ ἐβγάλῃ ἀπὸ τῆς 'Εκκλησίας τὴν ἀφεντίαν καὶ τόπους
τούς τύραννους καὶ ἀσεβεῖς ὅπου τὴν ἐμουρτεῦαν.
[§ 435] Φουσσᾶτα ἤλθασιν λαμπρὰ ἀπ' ὅλα τὰ ρηγᾶτα,
κ' εἰς τὴν 'Ιτάλιαν ἤλθασιν ὅσοι ἦσαν γὰρ Γέλφοι.
Κι ἀφότου ἐσωρεύτησαν ὅλοι ἐκεῖ εἰς τὴν Ρώμην,
ὁ ρῆγας ἐδιεμέρισεν τοῦ καθενὸς τὸ ἀλλάγιν
καὶ ὥρισε τοῦ νὰ ἐξεβοῦν ἀπὸ τὴν πόλιν Ρώμης.
Κ' ἐκεῖνος ἁρματώθηκεν ὡς τοῦ ἔπρεπεν ὡς ρῆγας·
ἁρματωμένος τὰ ἅρματα ἦλθε ἐκεῖ εἰς τὸν Πάπαν,
γονατιστὰ τοῦ ἐζήτησεν νὰ δώσῃ τὴν εὐχήν του.
Κι ὁ Πάπας τὸν εὐλόγησεν καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ ἐποῖκεν·
ὥρισεν καὶ ἐθέσαν τον στὸ ἀριστερὸν πλατάριν
τοῦ ἁγίου σταυροῦ τὴν τύπωσιν, νὰ τὸν βαστᾷ μετ' αὗτοι·
ὁμοίως καὶ τὰ φουσσᾶτα του, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
τοὺς ἅπαντας εὐλόγησεν, εὐχήθηκεν καὶ εἶπεν·
«Ὅσοι ἀποθάνουν 'κ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ ταξεῖδι ἐκεῖνο,
»νὰ ἔχουν συμπάθειον 'κ τὸν Χριστὸν ὁμοίως κ' ἐκ τὸν Πάπα
»ἀπὸ ὅσα ἁμαρτήματα ἐποίησαν στὴν ζωήν τους,
»ὥσπερ γὰρ νὰ ἀπόθαναν στὰ μέρη τῆς Συρίας
»διὰ νὰ ἐξήβαλαν τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν τὸν ἅγιον τάφον
»ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐθνῶν, τὸ γένος τῶν βαρβάρων».

6192. νὰ πολεμήσουν..που ἔνι τῆς 'Εκκ. 93.'Ηκούσας τοῦτο ὁ ἅγιος ὁ Πάπας ὁ τῆς Ρ. 94.καλὸν πολλὰ τοῦ ἐφ. 95.Εὐτύς...στέλλει 96.εἰς τὰ ρηγᾶτα πανταχοῦ, εἰς ὅλην τὴν Φραγκίαν 97. παρακάλεσιν νὰ τοῦ ἔχουν βοηθήσει 98. Παραλείπεται ὁ στίχος. 99. εἰς τοὺς τυράννους καὶ ἐχτροὺς ὅπου τὸν ἐμουρτέψαν 6201. γὰρ οἱ Γέλφοι 2. ἐσυνάχτησαν 3.ἐδιεμοίρασεν 4. νὰ ἐξηβοῦν ἀπὸ τῆς πόλεως Ρώμης. 5.ὡς ἔπρεπεν κι ἁρμόζει· 6. ἁρματωμένος τ' ἅρματα ἐδιέβη εἰς τὸν Πάπα, 9. στὸ ἀριστερόν του πλάγι 10. νὰ τὴν βαστᾷ 14. νὰ ἔχουσιν συμπάθειον εἰς τὸν Χριστὸν τὸν ζῶντα 16—18. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

6201.Περὶ Γέλφων, ὀπαδῶν τοῦ Πάπα καὶ Γιβελίνων, ὀπαδῶν τοῦ αὐτοκράτορος βλέπε προηγουμένην ὑποσημ. στιχ. 6090.

6208. 'Ο Πάπας ἐφρόντισε νὰ δώσῃ χαρακτῆρα σταυροφορίας εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μαμφρέδου δν ἐθεώρησεν ἐχθρὸν τῆς 'Εκκλησίας, καθὼς ἄλλοτε τὸν πατέρα του Φρειδερῖκον.

[§ 436] Κι ἀφότου ἀπῆρε τὴν εὐχὴν ὁ ρῆγας ἐκ τὸν Πάπα,—
οὕτως τὸ ἔποικεν ὁμοίως ἁπάντων τῶν φουσσάτων,—
ἐξέβησαν κι ἀπέρχονταν ὁλόρθα εἰς τὴν Πούλιαν.
[§ 437] Ὡς τὸ ἔμαθεν ὁ ρόϊ Μαφρὲς αὐτοῦνα τὰ μαντᾶτα,
ὅτι ἔρχετον ἀπάνω του ὁ ρόϊ Κάρλος ἀτός του,
ἀπέστειλεν καὶ ἤλθασιν ἀπὸ τὴν Ἀλλαμάνιαν
φουσσᾶτα πλεῖστα καὶ καλά, ὅλοι ἦσαν ἀντρειωμένοι,
εἶθ' οὕτως ἐκ τὴν Λουμπαρδίαν ὁμοίως κ' ἐκ τὴν Ντουσκάναν,
ὅπου ἦσαν ἐκ τὸ μέρος του, ὅσοι ἦσαν Γημπελῖνοι·
ἐκ τὴν Σικέλιαν ἤλθασιν κ' ἐκεῖνοι τῆς Καλάβριας,
τόσα φουσσᾶτα ἐσώρεψεν, ὅτι ἀριθμὸν οὐκ εἶχαν.
στὸ Μπονιβὰντ ἐστήκετον κι ἀνάμενε τὸν ρῆγαν·
καὶ τόσα τὸν ἀνέμεινε, ὅτι ἔσωσεν κ' ἐκεῖνος.
Ἐκεῖσε ἐπολεμήσασιν μὲ ὅλα τους τὰ φουσσᾶτα·
κι ὡς ἔνι θέλημα Θεοῦ ὅπου ἔχει γὰρ καὶ δίκαιον,
τοῦ δίδει ὁ Θεὸς τὴν εὐτυχίαν, ἐπαίρνει καὶ τὸ νῖκος,
ἐκέρδισε τὸν πόλεμον ὁ μέγας ρόϊ Κάρλος.
[§ 438] Ἐκεῖ ἐσκοτώθη ὁ ρόϊ Μαφρές, τὸν πόλεμον ἐχάσε,
κι ὅσοι ἐνέμειναν ἀπ' αὐτοῦ, λέγω ἀπὸ τὸν λαόν του,
ὅλοι ἐπροσκυνήσασιν τὸν μέγαν ρόϊ Κάρλον,
κι οὕτως ἐνέμεινεν αὐτὸς μὲ ἀνάπαψιν κ' εἰρήνην
ρῆγας ἀφέντης Σικελίας καὶ τοῦ ρηγάτου Πούλιας.
[§ 439] Ἐν τούτῳ ἀφίνω νὰ λαλῶ αὐτό τὸ σὲ ἀφηγοῦμαι,
καὶ θέλω πάλε νὰ στραφῶ στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
νὰ εἰπῶ καὶ νὰ ἀφηγήσωμαι τὲς πρᾶξες, τὲς ἐποῖκεν.
[§ 440] Ἐδῶ ἄρξομαι νὰ λαλῶ καὶ νὰ σᾶς ἀφηγοῦμαι

6219. Κι ἀφῶν ἐπῆρε 20. Παραλείπεται ὁ στίχος. 21. καὶ ἤλθασιν 22. Ὡς τὰ ἤκουσεν... ἐτοῦτα 23. ὅτι ἔρχεται... αὐτὸς ὁ ρῆγας Κάρλος, 24. φουσσάτα Ἀλλαμάνων 25. ὅλα ἀντρειωμένα, 26. ὡσαύτως ἐκ τὴν Λ. καὶ ἀπὲ τὴν Τοσκάναν, 27. εἰς τὸ μέρος του...γκιπειλῖνοι· 28. Σικίλιαν ἤλθασι κι ὅλοι ἐκ τὴν Καλαβρίαν· 29. ἐσύναψεν 30. Στὴν Μποννιβὰτ ἐστέκετον κ' ἐπάντεχεν 31. καὶ τόσον τὸν ἀνάμενεν, ὅτι ἦλθεν κ' ἐκεῖνος. 32. Ἐκεῖ ἐπ. με ὅλα τὰ φ. 33. κι ὡς ἦτον θελ. Θ. καὶ ἦτον καὶ τὸ δίκαιον, 34. τὸν δίδει ὁ Θ... ἐπ. καὶ τὸ δίκαιον 35. ρῆγας Κάρλος. 37. καὶ ὅσοι ἐνεμείνασι, 38. οἱ πάντες ἐπροσκύνησαν...ρῆγαν Κ. 39. ἀπόμεινεν....'ς ἀνάπαψιν 41—43. Παραλείπονται οἱ στίχοι

6230 ἑξ. Κατὰ τὴν μάχην, ἥτις συνεκροτήθη παρὰ τὸ Βενεβέντον (Benevento) τῆς ἰταλικῆς Καμπανίας τὴν 26 Φεβρουαρίου 1266, ἡμέραν Παρασκευήν, τὰ σικελικὰ στρατεύματα συνετρίβησαν καὶ ὁ Μαμφρέδος ἐφονεύθη, οὕτω δὲ ὁ Κάρολος παρέμεινεν ἀδιαφιλονίκητος κύριος τῆς Ἰταλίας, ἐγκατασταθεὶς ἐν Νεαπόλει ὡς βασιλεύς. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 6173 ἑξ.).

περὶ τοῦ πρίγκιπα Μορέως, ἐκείνου τοῦ Γυλιάμου,
τὸ πῶς ἐποίησεν κ' ἔπραξεν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον,
ὅταν ἐστράφη ὁ εὐγενικὸς τῆς Καρυταίνου ὁ ἀφέντης
ἐκ τὸ ρηγᾶτο Σικελίας ἐκεῖθεν ἐκ τὴν Πούλιαν.
Καθὼς σὲ τὸ ἀφηγήσωμαι ὀπίσω εἰς τὸ βιβλίον μου,
ὅτι τὸν ἐσυμπάθησεν ὁ πρίγκιπας ἀτός του·
τὸν τόπον του τοῦ ἔστρεψεν, ὅπερ ἐκράτει ἀπ' αὗτον
εἰς τρόπον γὰρ καὶ συμφωνίαν, καθὼς τὸ ἐπεριεστῆσαν,
νὰ τὸν κρατῇ εἰς κληρονομίαν μόνη καὶ τοῦ παιδίου του,
ὥσπερ καὶ τοῦ τὸν ἔστρεψεν καὶ πρῶτα εἰς τὸ Νίκλι
ποῦ ἐμάχετον ὁ πρίγκιπας μετὰ τὸν Μέγαν Κύρην.
Ὡς τὸ ἔχει καὶ τὸ συνηθὲς τῆς μάχης ἔνθα ἔνι,
τὰ μὲν καιροὺς κερδαίνουσιν, τὰ δὲ ἔχουν ζημίες,
τὸ ὅποιον πρᾶγμα μὲ ἤθελεν κολάσει γὰρ μεγάλως
ὅλα νὰ σοῦ τὰ ἔγραφα εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον.
Ἀλλὰ διὰ τὸ ἐλαφρότερον ἐμέν, ὅπου τὸ γράφω,
κ' ἐσέν, ὅπου τὸ ἀφκράζεσαι κι ὅπου τὸ ἀναγινώσκεις,
ἐβιάστην κι ἀθολόγησα, ἔγραψα κι ἀφηγοῦμαι
τὲς πρᾶξες καὶ ὑπόθεσες ὅπου καρπὸν βαστοῦσιν.
Ἐν τούτῳ ἄρξομαι ἀπ' ἐδῶ κι ἀφκράζου νὰ μαθαίνῃς.
[§ 441] Ὁ πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη

6245. περὶ τὸν πρίγκιπαν... Γουλιάμον, 46. ἔποικε. 47. ὁ εὐγενὴς ὁ ἀφέντης Κ. 49. ἀφηγήσαμουν... βιβλίον 51. τόπον του γὰρ ἔστρεψεν 52. δὲ καὶ συμφ. καθὼς καὶ τὸ ἐστῆσαν, 53. μόνον καὶ στὸ κορμίν του, 54. ἔστρεψεν ἐκεῖσε εἰς τὸ Νίκλιν, 56. ἔχουν τὰ συνήθεια...εἶναι, 58. τὸ ὅποιον εἶσται ἤθελεν κόλαση δὲ μεγάλη, 59. ἐὰν ὅλα νὰ ἔγραφα εἰς τὸ βιβλίον ἐτοῦτο· 60. Ἀλλὰ διὰ τὸ λαφρότερον 61. κ' ἐσένα, που ἀφκράζεσαι κι ὅπου ἀναγ. 62. ἀνθολόγησα καὶ ἔγραψά το οὕτως, 63. καρπὸν βαστάζουν. 64. Εἰς τοῦτο ἤκουε ἀπὸ 'δῶ καὶ μάθε τὰ συμβάντα. 65. ὡς ἤκουσεν καὶ ἐπληροφ.

6265 ἑξ. Ὁ Γουλ. Βιλλαρδουῖνος διέκειτο συμπαθῶς πρὸς τὸν σύγγαμβρόν του Μαμφρέδον (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3111), ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν. Οὕτω εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Βιτέρμπου (27 Μαΐου 1267), καθ' ἣν ὁ τελευταῖος λατῖνος αὐτοκράτωρ τῆς Κ)πόλεως Βαλδουῖνος Β' παρεχώρησε τὰ πλεῖστα τῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸν Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυϊκόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Μορέως, ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ὡς ὑποτελὴς πλέον τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, προσυπογράφει διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ Leonard de Veroli, ἀναγνωρίζων τὸ γεγονός. Ἔκτοτε ὁ Μορέας τίθεται ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὅστις παρακολουθεῖ πλέον λίαν ἐνεργῶς τὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας δι' ἰδιαιτέρων αὐτοῦ ἀπεσταλμένων, τῶν λεγομένων βαΐλων. (Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Zakythinos Le Desrotat grec. Σ. 45—52, Μύλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρατίας Α', 182—184. Τὸ κείμενον τῆς συνθήκης εὑρίσκεται ἐν Buchon Recherches et Matériaux, I σ. 30—37).

τὸ πῶς ὁ ρῆγας Κάρουλος ἐνίκησεν ἐτότε
τὸ ρόϊ Μαφρὲ εἰς πόλεμον, τὴν κεφαλήν του ἐκόψε,
κι ἀπῆρεν του τὴν ἀφεντίαν ὅλου του τοῦ ρηγάτου,
μεγάλως τὸ ἐχάρηκεν, εἰς σφόδρα τὸ ἀποδέχτη,
διατὶ τὸ γένος τῶν Φραγκῶν, ὅπου ἦτον γὰρ κ' ἐκεῖνος.
ἐπλήσιασεν εἰς τὸν Μορέαν, στὴν ἐδικόν του τόπον.
[§ 442] Ἐν τούτῳ ἐσκόπησεν καλὰ ἔσω στὸν λογισμόν του
καὶ εἶπεν κ' ἐδιακρίσετον οὕτως, ὡσὰν τὸ λέγω·
ὅτι ἀφότου ὁ βασιλέας τῆς Κωνσταντίνου Πόλης
ἐρρίζωσεν εἰς τὸν Μορέαν κ' ἐπλήθυνε ἡ ἀφεντία του,
ποτέ του οὐδὲν τὸν ἤθελεν ἐβγάλει ἀπὸ τὸν τόπον
ἐκεῖνος μόνος μοναχὸς μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν,
ἐὰν οὐκ εἶχε δύναμιν ἀπὸ ἄλλης ἀφεντίας.
Λοιπόν, ἀφότου ὁ Θεὸς ἐπρόσταξεν καὶ ἦλθε
τοῦ ρόϊ Κάρλου ἡ ἀφεντία ἐκεῖ πλησίον στὴν Πούλιαν,
(κι ὁ Θεὸς οὐδὲν τοῦ ἔδωκεν υἱὸν διὰ κληρονόμον
νὰ ἀφήκῃ εἰς τὸν τόπον του ἀφέντην γὰρ δικαῖον του,
ὅταν τοῦ ἔλθῃ θάνατος, στὴν ὥραν τῆς θανῆς του,
μόνι καὶ θηλυκὰ παιδία ἔχει διὰ κληρονόμους),

6267. Μαφρέν... ἐκόψεν, 68. κ' ἐπῆρεν τον... καὶ ὅλον τὸ ρηγᾶτον, 69. καὶ σφόδρα τὸ ἐδέχτην, 70. διὰ τὸ γένος τῶν Φ... γὰρ ἐκεῖνος, 71. στὸν Μορέαν 73. εἶπεν, ἐδιακρίθηκεν οὕτως ὡσὰν σὲ λέγω· 74. ἀφῶν ὁ βασιλεὺς 75. ἄπλωσεν ἡ ἀφ. του 76. ποτὲ οὐδὲν.. ἐκ τὸν τόπον 77 μοναξός... τὸν ἔχει 78. οὐκ εἶχεν δύναμιν ἀπὸ ἄλλην ἀφ. 80. τοῦ ρῆγα Κάρλου... Πούλια 81. (ὁ Θεὸς 82. νὰ ἀφήσῃ... διὰ φυσικὸν ἀφέντη 83. ὅταν τοῦ ἔλθῃ τὸ κοινόν, ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, 84. μόνον καὶ θηλ.

6284 ἑξ. Ἀναφορικῶς πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις καὶ τὸν ἐπακολουθήσαντα γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φιλίππου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου Ἰσοβέλλας, τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, καθὼς καὶ τὸ γαλλικὸν περιέχουν πληροφορίας ἐσφαλμένας χρονολογικῶς. Αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ βασιλέως Καρόλου καὶ Πρίγκιπος ἐγένοντο ἀπ' εὐθείας κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ὅτε ὁ τελευταῖος προσῆλθεν ὡς ὑποτελὴς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν κατὰ τοῦ Κονραδίνου πόλεμον (πρβλ. στίχ. 6781 ἑξ.). Τὰ τοῦ γάμου ἐκανονίσθησαν φαίνεται κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τοῦ πρίγκιπος ἐν Νεαπόλει (στίχ. 7038—7130), τὸ χρονολογούμενον μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ταλιακότσου, ἥτις ἔλαβε χώραν τὴν 23 Αὐγούστου 1268, ἐνῶ ὁ γάμος ἐτελέσθη τρία ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὴν 28. Μαΐου, 1271, ἐν Trani τῆς Ἰταλίας. (Πρβλ. Hopf Geschichte Griechenlands Α', σελ. 291). Τὸ Ἀραγωνικὸν κείμενον (§ 411—414) εἶναι πολὺ ἀκριβέστερον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐνῶ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον μετὰ τοῦ Γαλλικοῦ ἐκθέτουν τὰ γεγονότα τῆς περιόδου ταύτης ἐν γένει ἀνακριβῆ χρονολογικῶς καὶ μετὰ μεγάλης ἀταξίας καὶ συγχύσεως. (Πρβλ. καὶ ἐν Zakythinos Le Despotat grec, Σ. 50 ἑξ. καὶ σελ. 53 ὑποσημ. 4, ὡς καὶ Buchon Rech. histor. Α' σελ. 213, ὑποσημ. 2 καὶ σελ. 215 ὑποσημ. 1).

εἰ ἠμπορέση δυνηθῇ συμπεθερίαν ποιήσει
μετὰ τὸν ὑψηλότατον ἐκεῖνον τὸν ρόϊ Κάρλον,
τὴν θυγατέραν, σὲ λαλῶ, τοῦ πρίγκιπος Γουλιάμου,
νὰ ἔπαιρνε διὰ νύφην του αὐτὸς ὁ ρῆγας Κάρλος,
ἤθελεν ἔχει δύναμιν, φουσσᾶτα ἀντρειωμένα,
νὰ ἔβγαλε τὸν βασιλέα ἀπὸ τὸ πριγκιπᾶτο.
[§ 443] Κι ἀφότου ἐσκόπησεν καλὰ ὁ πρίγκιπας ἀτός του,
ὥρισεν καὶ ἐκράξασιν τοὺς κεφαλᾶδες ὅλους,
ποῦ ἦσαν οἱ φρονιμώτεροι κ' οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του,
κ' εἶπεν τους κι ἀφηγήσετον ἐκείνην τὴν βουλήν του.
Καὶ ὅσον τὸν ἀφκράστησαν, ἐσύντυχαν ἀλλήλως·
(4961) πολλὰ ἐδιακρίναν κ' εἴπασιν τὲς ἀφορμὲς καὶ τρόπους
τὸ πῶς ἠμπόρει νὰ γενῇ νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα,
διατὶ ἦτον εὐγενικὸς κ' εἰς πλοῦτος ὑπὲρ φύσιν,
κι ὁ πρίγκιπας ἦτον μικρὸς πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχε,
πολλάκις μὴ τὸ ἐδέξατο κι οὐ μὴ τὸ ἐκαταδέχτη.
[§ 444] Λοιπόν, εἰς τοῦτο ἐσύντυχεν ὁ φρονιμώτερός τους,
ὅστις εὑρέθη στὴν βουλὴν τοῦ πρίγκιπος ἐτότε,
τὸν ἔλεγαν κι ὠνόμαζαν μισὶρ Νικόλα ντὲ Σαὶντ 'Ομέρ.
'Αφέντης ἦτον τῆς Θηβοῦ, γνῶσιν εἶχεν μεγάλην,
καὶ εἶπεν πρὸς τὸν πρίγκιπα, τέτοιαν βουλὴν τοῦ δίδει·
«Εἰ μὲν θέλεις, ἀφέντη μου, ἐτοῦτο νὰ πληρώσῃς,
»ἐγὼ τὸ ἐπαίρνω ἀπάνω μου, ἂν κάμῃς τὴν βουλήν μου,
»νὰ πληρωθῇ ἡ συμπεθερία μετὰ τὸν ρόϊ Κάρλον.
»'Αλήθεια ἔνι, τὸ ἐξεύρουσιν οἱ πάντες, τὸ ἐγνωρίζουν,
»ὁ ἀφέντης ὁ πατέρας σου μετὰ καὶ τοὺς γονεῖς μας,
»ὅπου ἐκέρδισαν τὸν Μορέαν, τὸ λέγουν πριγκιπᾶτο,
»μὲ τὸ σπαθὶ ἐκερδίσασιν, ὅσον ὑποκρατοῦμε.

6285. εἰ μὲν ἰδῇ καὶ δυν. συμπεθερία νὰ ποίσῃ 86. ὑψηλότατον αὐτὸν τὸν ρῆγαν K6287. νὰ ἐπάρῃ ὁ υἱὸς γὰρ τοῦ ρηγὸς τὴν θυγατέρα ἐκείνην (Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν Κ στίχος ἀντίστοιχος τοῦ Π6288) 90. νὰ ἔβγαλεν τὸν βασιλέαν ἀπὲ τὸ πο. 91. ἀφῶν 92. καὶ ἐλάλησαν ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες, 93. Παραλείπεται ὁ στίχος. 94. εἶπεν κι ἀφηγήθηκεν 95. Καὶ ὅσοι τὸ ἠκούσασιν, κ' ἐσύντυχαν 96. ἐδιακρίνασιν τὲς ἀφορμὲς ἐκεῖνες 97. τοὺς τρόπους πῶς νὰ ἠμπορῇ 98. διοῦ ἦτον ὁ ρῆγας εὐγενὴς καὶ πλούσιος εἰς ἄκρον, 99. οὐσίαν, τὴν εἶχεν. 6300. Παραλείπεται ὁ στίχος 1. ἐσύντυχεν εἷς γνωστικὸς ἀπ' αὐτους, 3. μισὲρ Νικόλαον τὸν ἔλεγαν ντὲ Σατομὲρ τὸ ἐπίκλην. 4. μεγάλην γνῶσιν εἶχεν, 5. οὕτως τὸν συμβουλεύει· 6. θελήσῃς πρίγκιπα,... νὰ ποιήσῃς 7. ἂν πιάσῃς τὴν βουλήν μου, 8. πλερωθῇ... ρῆγαν Κάρλον. 9. 'Αλήθεια ἔν, τὸ ξεύρουσιν πάντες, 11. ἐκέρδισεν γὰρ τὸν Μ. 12. τὸ ἐκέρδισεν

»Κι ὁ ἀφέντης καὶ πατέρας σου τὸν τόπον τοῦ Μορέως
»οὐδὲν τὸν εἶχε ἀπὸ τινὰν νὰ τὸν κρατῇ ἀπ' ἐκεῖνον·
»μόνι ἐκ τὸν Θεὸν κ' ἐκ τὸ σπαθὶ εἶχεν τὴν ἀφεντίαν.
(4981) »Κι ὅσον ἐμεταστάθηκεν ὁ ἀφέντης καὶ πατήρ του,
»κι ἀφέντεψε ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ὁ ἀφέντης κι ἀδελφός σου.
»κ' ἐκράτησεν τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ Ρομπέρτου
»τὴν θυγάτηρ του, ὅπου ἔστελνεν τοῦ ρόϊ Ραγγοῦ εἰς γυναῖκα,
»κ' ἐνταῦτα εὐλογήθηκεν καθὼς τὸ ἐξεύρομε ὅλοι.
»' ἀνταμοιβὴν τοῦ βασιλέως, διατὶ ἔσφαλεν πρὸς αὗτον,
»νὰ ἔχῃ ἀγάπην μετ' αὐτόν, τὸ πρᾶγμα νὰ πραΰνῃ,
»ἐποίησε τὴν συμβίβασιν κ' ἐγίνη ἄνθρωπός του,
»τοῦ νὰ κρατῇ τὸν τόπον του ἀπὸ τὸν βασιλέα.
»Λοιπόν, καθὼς τὸ ἔποικεν ἐτότε ὁ ἀδελφός σου
»κ' ἐγένετον τοῦ βασιλέως ὁ ἄνθρωπός του λίζιος,
»οὐδὲν ἠμπόρει ἄλλον κανεῖν ἐκεῖνος νὰ δουλέψῃ,
»μόνι κι αὐτὸς ὁλοστινὸς εἰς αὗτον νὰ τὸ ποιήσῃ.
»Λοιπόν, ὡσὰν τὸ ἔποικεν διὰ διάφορόν του ἐκεῖνος,
»διὰ νὰ πληρώσῃ ὄρεξιν καὶ νὰ ἔχῃ διαφορήσει,
»οὕτως τὸ ποίησε καὶ ἀρτίως ἐσὺ εἰς τὸν ρόϊ Κάρλον,
»διὰ νὰ πληρώσῃς ὄρεξιν καὶ νὰ ἔχῃς διαφορήσει.
»Κ' εἰ μὲν τὸ ποιήσεις, ὡς λαλῶ, ἀπάνω μου τὸ ἐπαίρνω,
»ὁ ρῆγας μετὰ προθυμίας μετὰ σὲ συγγενέψει».
[§ 445] Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας κ' ἐκεῖνοι τῆς βουλῆς του,
(5001) ὅλοι τὸ ἀγαπήσασιν κ' εἰς σφόδρα τὸ ἐπαινέσαν.
Κι ἀφότου ἐδόθη ἡ βουλή, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
τὸ πρᾶγμα ἐστερεώθηκεν κ' ἐστάθησαν εἰς αὗτο.
Τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ὤλενας μετὰ τὸν μισὶρ Πιέρη

6313. Κι ἀφέντης 14. οὐδὲν τὸν ἔχει 15. ἐκ τὸν Θ. κ' ἐκ τὸ σπαθὶν 16. ἐμετεστάθηκεν 17. ἀφέντεψεν μισὲρ Τζεφρὲς 18. ἐκράτησεν...Ρουμπέρτου 19. τὴν θυγατήρ, τὴν ἔστειλεν τοῦ ρόϊ Ραγοῦ γυναῖκαν, 20. εὐτὺς τὴν εὐλογ.. ἠξεύρομε 21. Δι' ἀνταμοιβὴν...διοῦ ἔσφαλεν εἰς αὗτον, 22. πρὸς αὐτὸν 24. ἀπὲ τὸν βασιλέα. 25. Λοιπὸν ἐτότε ἔποικεν ὁ ἀδελφός σου ἐκεῖνο 26. κ' ἐγίνετον... ὡς ἄνθρωπός του 27. κι οὐδὲν ἠμπόρει ἄλλον τινάν...νὰ δουλώσῃ, 28. μόνον κι αὐτός...εἰς αὐτὸν νὰ ποιήσῃ. 29. διὰ συμφέρόν του ἐκεῖνος, 30. καὶ νὰ διαφορήσῃ, 31. τὸ ποῖσε καὶ ἐσὺ μετὰ τὸν ρῆγαν Κ. 32. πληρώσῃς ὄρεξιν καὶ νὰ διαφορήσῃς 33. σὲ λαλῶ,... παίρνω, 34. μετὰ προθυμίαν μὲ ἐσὲ νὰ συγγ. 35 Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ π. 36. ἠγαπήσασιν, πολλὰ τὸν ἐπ. 37. Κι' ἀφῶν... καθὼς τὸ ἀφ. 38. καὶ εἰς αὐτὸ ἐστάθη. 39. μὲ τὸν μισὲρ Πιέρην

6339. Ἡ μεσαιων. Ὤλενα ἔκειτο παρὰ τὸ ὁμώνυμον χωρίον τοῦ δήμου Ὠλένης, ἐπαρχ. Ἠλείας, ἀλλὰ τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου Ὤλενας ἡ ἕδρα ἦτο εἰς τὴν Ἀνδραβίδαν.

(τὸ ἐπίκλην του ἦτον ντὲ Βάς, οὕτως τὸν ὠνομάζαν,
τὸν ἐκρατοῦσαν φρόνιμον 'ς ὅλον τὸν πριγκιπᾶτον),
αὐτοὺς ἐκλέξαν νὰ ἀπελθοῦν στὸν ρῆγα ἀποκρισάροι.
[§ 446] Ὠρθώθησαν κ' ἐπέρασαν ὁλόρθα εἰς τὸ Βροντῆσι·
κι ἀφότου ἀποσκάλωσαν, ἄλογα ἀγοράσαν,
ὡδέψασιν κι ἀπήλθασιν ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ ρῆγας.
Τὸν ηὗραν στὴν Ἀνάπολιν κ' ἐπροσκυνήσανέ τον·
πιττάκια τοῦ ἐβαστοίνασιν κ' ἐπροσκομίσανέ τα,
τὰ ἐγράφασιν κ' ἐλέγασιν, ὅλα νὰ τοὺς πιστέψῃ,
τὰ θέλουσιν ἀφηγηθῆ κ' ἐκ στόματος λαλήσει.
Κι ἀφότου ἐπσράλαβεν ὁ ρῆγας τὰ πιττάκια
κ' ἐγνώρισεν τὴν δήλωσιν ὅτι νὰ τοὺς πιστέψῃ,
ὁρίζει ὁ ρῆγας, κράζουν τους εἰς τόπον κατ' ἰδίας,
κι ἄρξετον νὰ τοὺς ἐρωτᾷ τὸ τί θέλουν νὰ εἰποῦσιν.
[§ 447] Κ' ἐκεῖνοι, ὡς ἦσαν φρόνιμοι, ἀρχίσαν νὰ τοῦ λέγουν·
λεπτομερῶς τοῦ εἴπασιν τὸ τί ἠθέλαν ἐκεῖσε,
(5021) τὴν ὄρεξιν τοῦ πρίγκιπος, ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς κι ὁ ρῆγας
συμπεθερειὸν νὰ ποιήσουσιν, τὸ ἕνα νὰ γενοῦσιν.
Κι ἀφότου ἀφκράστηκεν καλὰ ὁ ρῆγας τὰ τοῦ εἶπαν,
ἀπόκρισιν τοὺς ἔδωκεν· νὰ ἐπάρῃ τὴν βουλήν του
κ' ἐνταῦτα ποιήσῃ ἀπόκρισιν, ὡς πρέπει καὶ λαχάνει.
[§ 448] Ἐνταῦτα ὁ ρῆγας ὥρισε, κράζουν τοὺς κεφαλᾶδες,
τοὺς πρώτους καὶ καλλιώτερους ὅπου ἦσαν στὴν βουλήν του·
λεπτῶς τοὺς ἀφηγήσετον τοῦ πρίγκιπος Μορέως,
τὸ τί ἐμήνα κ' ἔγραφεν νὰ ποιήσῃ μετ' ἐκεῖνον.
Κ' ἐνταῦτα ἄρχασαν νὰ λαλοῦν κ' ἐπαίρνουν τὴν βουλήν τους·
κι ἀφότου ἐσυμβουλεύτησαν εἴπασιν καὶ ἐτοῦτο·
νὰ κράξουν κ' ἐρωτήσουσιν τοὺς ἀποκρισαρίους

6340. (ντὲ Ντέβας τὸ ἐπίκλην του, 41. στὸ πριγκιπᾶτον ὅλον), 43. Ὠρθῶσαν... ἐκ τὸ Βροτῆσι, 44. Παραλείπεται ὁ στίχος. 45. ὡδέψαν.. ὁλόρθα εἰς τὸν ρῆγαν. 46. τὸν ηὕρασιν καὶ ἐπροσκύνησάν τον. 47. πιττάκια ἐβάσταξαν καὶ ἐπροσκόμισάν τα, 48. καὶ ἔλεγαν ὅλα νὰ τὰ πιστ. 50. Ἀφῶν γὰρ 51. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. φέρνουν τους... κατ' ἰδίαν, 53. τί θέλουν νὰ ποιήσουν; 54. Κι' αὐτοί, 55. τὸ εἴπασιν τί ἤθελαν 57. συμπεθερίαν νὰ ποίσουσιν 58. Καὶ ἀφῶν ἤκουσεν καλὰ 60. Παραλείπεται ὁ στίχος. 61. λαλεῖ τοὺς κεφ. 62. τοὺς εἶχεν τῆς βουλῆς του 63. λεπτομερῶς τοὺς ἔδειξεν τοῦ π. τοὺς λόγους, 64. τὸ εἶπε τὸν ἐμήνυσαν 65. ἐδικολόγησαν ἀπάνω στὴν βουλήν τους· 66. κι ἀφῶν συμβουλεύτηκαν εἶπασι γὰρ 67. νὰ ἔλθουν νὰ ἐρωτ.

νὰ μάθωσιν κι ἀκούσωσιν ὅλα τους τὰ κεφάλαια.
[§ 449] Ἐν τούτῳ τοὺς ἐκράξασιν, ἄρχασαν κ' ἐρωτοῦν τους,
ὁ πρίγκιπας γὰρ τοῦ Μορέως, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
τὸ πῶς κρατεῖ τὸν τόπον του καὶ ποῖον ἀφέντην ἔχει,
καὶ τί τόπος ἔνι ὁ Μορέας καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ ἀξιάζῃ;
Ἐνταῦτα ἀποκρίθηκεν αὐτὸς ὁ μισὶρ Πιέρης,
ὅπου ἔξευρεν κ' ἐγνώριζεν τὰ πάντα τοῦ Μορέως.
τὰ πάντα τοῦ ἀφηγήθηκεν ἀπὸ ἀρχῆς εἰς τέλος.
(5041) Κι ἀφότου ὁ ρῆγας ἤκουσεν ὡσαύτως κ' ἡ βουλή του
τὸ πριγκιπᾶτο τοῦ Μορέως τὸ τί κρατεῖ κι ἀξιάζει,
ὅλοι τὸν ἐσυμβούλεψαν νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα,
διατὶ εἴδασιν κι ἀπείκασαν ὅτι ἦτον διάφορόν του.
Κ' ἐν τούτῳ ὁ ρῆγας ἔστερξεν νὰ πληρωθῇ ἡ βουλή τους·
κι ἀφότου ὁ ρῆγας ἔστερξεν συμπεθερία νὰ ποιήσῃ
μετὰ τὸν πρίγκιπα Μορέως, ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον,
ἐπίσκοπον ἐδιόρθωσε καὶ δύο φλαμουριαρίους
καὶ ἄλλους δύο καβαλλαρίους ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον,
ἀποκρισάρους νὰ ἀπελθοῦν στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
νὰ στρέψουσιν ἀπόκρισιν μετὰ τοὺς ἐδικούς του
τὸ θέλημα κι ἀπόκρισιν, τὸ τοῦ μηνᾷ ὁ ρῆγας.
Ἐνταῦτα ἐμισσέψασιν κ' ἦλθαν εἰς τὸ Βροντῆσι·
τὰ πλευτικὰ ηὑρήκασιν, τὰ ἦσαν ὠρθωμένα.
[§ 450] Ἐσέβησαν ἀμφότεροι, ἦλθαν εἰς τὴν Κλαρέντσαν,
στὴν Ἀνδραβίδα ηὕρασιν τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον.
Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὤλενας μετὰ τὸν μισὶρ Πιέρην
τὸν πρίγκηπα ἐλάλησαν καὶ μοναξὰ τὸν εἶπαν
τὰ ὅσα ἐπερίστησαν κ' ἐποίησαν μὲ τὸν ρῆγαν.
Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκράξασιν καὶ τοὺς μαντατοφόρους,
(5061) ὅπου ἤλθασιν μετ' ἐκεινοὺς ἀπὸ τὸν ρῆγαν Κάρλον.

6368. νὰ μάθουν... τὰ μαντᾶτα. 69. Καὶ οὕτως τοὺς ἐλάλησαν 70. Γουλιάμος 71. ἔχει ἀφέντην 72. τί τόπος ἔνι ὁ Μ. καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ χρήζῃ; 73. Εἰς τοῦτο 74. ἤξευρεν 76. Κι ἀφῶν... τὸ ἤκουσεν ὁμοίως καὶ ἡ β. 77. τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Μ. τί ἠμπορεῖ νὰ χρήζῃ 79. διότι ἐγνωρίσασιν ἔνι διάφορόν τους 80. Εἰς αὗτο ὁ ρῆγας ὥρισε... ἡ βουλή του· 81. κι ἀφῶν ὁ ρ. ἔστρεξεν σ. νὰ γένῃ, 82. Παραλείπεται ὁ στίχος. 83. φλαμουριάρους 84. ὅπου ἦσαν μετ' ἐκείνους 85. ἀποκρισάροι νὰ ὑπᾶν στὸν πρίγκιπαν Γουλιάμον, 86. ἀπόκρισιν τὸ θέλημα τοῦ ρήγα. 87. Παραλείπεται ὁ στίχος. 88. Ἐκεῖθεν γὰρ ἐκίνησαν, ἦλθαν εἰς τὸ Βροτῆσι· 89. καὶ ἦσαν ὠρθωμένα, 90. ἐσέβηκαν ἀμφ. κ' ἦλθαν εἰς τὴν Γλαρέντσαν, 91. ηὑρήκασιν... πρίγκιπαν Γουλιάμον 92. μὲ τὸν μισὲρ Πιέρην 93. καὶ μοναχὰ τὸν λέγουν 94. τὰ ὅσα **ἐδιόρθωσαν κ' ἐποῖκαν 95. Μετ' αὗτα ἐλαλήσασιν**

Κι ἐνταῦτα ἐσυντύχασιν τὰ εἶχασιν νὰ εἰποῦσιν
ἀπὸ τὸν ρῆγαν Κάρουλον τοῦ πρίγκιπα Μορέως·
τὸ πῶς ἀρέσει τοῦ ρηγός, ὀρέγεται καὶ θέλει
νὰ πληρωθῇ ἡ συμπεθερία στὰς συμφωνίας ἐκείνας,
ὅπου εἴπασιν γὰρ τοῦ ρηγὸς ἐκεῖνοι οἱ ἀποκρισάροι,
τοὺς ἔστειλεν ὁ πρίγκιπας ἐτότε εἰς τὸν ρῆγαν,
ἤγουν νὰ ἐπάρῃ ὁ πρίγκιπας τὴν θυγατέρα ὅπου εἶχεν,
ὅπου ἦτον κληρονόμος του, τὴν ἔλεγαν Ζαμπέα,
νὰ ἀπέλθουν στὴν Ἀνάπολιν, νὰ ἐσμίξουν μὲ τὸν ρῆγαν,
νὰ εὐλογηθοῦσιν τὰ παιδία, νὰ ἐπάρῃ ὁ υἱὸς τοῦ ρῆγα
τὴν θυγατέρα, σὲ λαλῶ, τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου,
καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρίγκιπας νὰ ποιήσῃ καὶ τὸ ὁμάτζιο,
τοῦ νὰ κρατῇ τὸν τόπον του ἀπὸ τὸν ρῆγα Κάρλον.
[§ 451] Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας, μεγάλως τὸ ἀποδέχτη,
μεγάλως γὰρ ἐτίμησεν, δωρήματα ἐδῶκεν
ἐκείνων ὅπου ἤλθασιν ἀποκρισάροι εἰς αὖτον.
Καὶ ὤρθωσεν κ' ἐστράφησαν ἐκεῖσε εἰς τὸν ρῆγαν
τοῦ νὰ στρέψουν ἀπόκρισιν, νὰ τὸν πληροφορέσουν,
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Μορέως, οἱ συμφωνίες τοῦ ἀρέσουν
(5081) κ' οἰκονομᾶται διὰ νὰ ἐλθῇ τὸ πρᾶγμα νὰ πληρώσουν.
Κι ὁ πρίγκιπας ἀπέστειλεν στὸν Εὔριπον εὐθέως,
κ' ἠφέρασίν του κάτεργον καλὰ ἀρματωμένον,
κ' εἰς τὴν Κλαρέντσαν ὤρθωσεν κι ἄλλο τοῦ ἀρματῶσαν.
Οἰκονομήθη ὡς ἔπρεπεν τέτοιου μεγάλου ἀνθρώπου·
ἐσέβην εἰς τὰ κάτεργα μετὰ τὴν θυγατήρ του,
τὴν ὠνομάζασι ἡ Ζαμπέα, μετὰ τὴν φαμελίαν του,

6397. Εἰς τοῦτο ἐσυντύχασιν 98. ἀπὲ τὸν ρ. εἴπασιν τοῦ πρίγκιπος Μορέως· 6400. στὲς συμφωνίες ἐκεῖνες 1—2. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 3. ὅπως νὰ ἐπάρῃ... αὐτοῦ τὴν θυγατέραν, 4. κληρονόμισσα 5. νὰ ὑπάγῃ... νὰ ἐσμίξῃ 6. νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς 7. πρίγκιπος Γουλιάμου 8. νὰ ποίσῃ τὸ ὁμάντζιο, 9. ἀπὸ τὸν ρῆγαν Κ. 10. Ὡς τὸ ἤκουσεν 11. μεγάλως καὶ ἐτίμησεν τοὺς ἀποκρισαρέους 12. δωρήματα τοὺς ἔδωκε, φιλοτιμίες μεγάλες. 13. Καὶ ὤρθωσεν, ἐστράφησαν 14. τὰ πάντα ἀφηγήθησαν, τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες 15. πῶς ἀρέσει τοῦ πρίγκιπα νὰ ποιήσῃ μὲ τὸν ρῆγα, 16. κ' οἰκονομεῖται νὰ ἐλθῇ νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα. 17. στὴν Εὔριπον 18. ἠφέρασίν του 19. εἰς τὴν Γλαρέντσαν.. καὶ ἄλλο 20. τοιούτου 21. ἐσέβη εἰς τὰ κάτεργα μετὰ τῆς θυγατρός του, 22. ὠνομάζασιν Ζαμπέαν καὶ μὲ τὴν φ.

6404 ἑξ. Περὶ τοῦ γάμου τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης μετὰ τοῦ Φιλίππου Ἀνδεγαυϊκοῦ καὶ τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων ὡς καὶ τῆς χρονολογίας τελέσεως αὐτοῦ βλέπε ὑποσημ. στίχου 6284 ἑξ.

ἐπῆρεν καὶ καβαλλαρίους ὅσους τοῦ ἔκαμναν χρεία,
ἐκ τὴν Κλαρέντσα ἐμίσσεψαν, εἰς τὸ Βροντῆσι ἐσῶσαν.
Κι ἀφότου ἀπεσκάλωσαν ἐκεῖ εἰς τὸ Βροντῆσι,
ἄλογα εὐτὺς ἀγόρασεν καὶ τὴν ὁδὸν ἐπίασεν.
Καὶ οὕτως ἀπεσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὸν ρῆγαν,
ἤγουν εἰς τὴν Ἀνάπολιν ποῦ ἦτον κατοικία του.
[§ 452] Ὁ ρῆγας γάρ, ὡς τὸ ἤκουσεν κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας ἐκεῖ πλησίον τῆς χώρας,
ἀτός του ἐκαβαλλίκεψεν, ἐξέβη εἰς ἀπαντήν του.
Ἐκεῖ ὅπου τὸν ἀπάντησεν γλυκέα τὸν χαιρετίζει,
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ, ὡδεύασιν οἱ δύο·
τιμὴν μεγάλην τοῦ ἔποικεν, οἱ πάντες τὸ ἐθαυμάσαν.
Καὶ μετ' αὐτὸν ἐπέζεψαν εἰς τοῦ ρηγὸς τὸ ὁσπίτι·
ὥρισεν, ἀππλικέψαν τον τιμητικὰ εἰς τὴν χώραν.
Ἐκάλεσε τον νὰ γευτῇ ἐπὶ τῆς αὐρίου μετ' αὗτον·
καὶ διὰ τιμὴν τοῦ πρίγκιπος ἐκάλεσεν τοὺς πάντας
ὅλους τοὺς εὐγενικούς, ὅπου ἦσαν εἰς τὴν χώραν.
Κούρτην μεγάλην ἔποικεν, χαρὲς μεγάλες ἦσαν.
[§ 453] Καὶ ἀφότου ἐχάρησαν καλὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
ὁ κατὰ εἷς ἐδιάβηκεν εἰς τὴν κατούνα ὅπου εἶχεν.
Ἐπὶ τῆς αὐρίου τὸ πρωὶ ὁ πρίγκιπας ἐδιάβη,
στὸν ρῆγαν ἐκατέλαβε νὰ τὸν ἔχῃ συντύχει.
Ὁρίζει ὁ ρῆγας κ' ἤλθασιν ὅλοι του οἱ κοντᾶδες·
ἐκάθισαν εἰς τὴν βουλήν, ἄρξαν νὰ συντυχαίνουν.
Ἐνταῦτα ἤλθασιν ἐκεῖ ἐκεῖνοι οἱ ἀποκρισάροι,

6424. Παραλείπεται ὁ στίχος. Κ6425-26. Κι' ἀφότου ἀπεσκαλώσασιν ἄλογα ἀγοράσαν, ὡδέψαν κ' ἐπερπάτησαν στὴν Ἀνάπολιν ἐσῶσαν. (Ἐπροτιμήθη τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ Π ὡς πληρέστερον). 28. ὁ ρ. ὡς τὸ ἤκ. καὶ ἐπληροφορέθην, 29. πῶς ἔρχεται ὁ π. ἐκεῖ πλησ. τῆς πόλης 30. ἦλθεν εἰς ἀπ. 31. Παραλείπεται ὁ στίχος. 34. Ὁμοῦ γὰρ ἀπεζέψασιν... τοὺς οἴκους· 35. κι ἀππλικέψαν... ὡς πρέπει. 36. τὴν αὔριον 38. ὅλους γὰρ... ὁποῦσαν εἰς τὴν πόλιν. 39. μεγάλη 40. κι ἀφῶν 41. ὁ κάθε εἷς ἐδιέβηκεν εἰς τὸ ἀππλίκεμάν του. 42. Τὴν αὔριον ὁ πρ. ἐδιέβην εἰς τὸν ρῆγαν· 43. Παραλείπεται ὁ στίχος. 44. ὁ ρῆγας, ἤλθασιν ὅλοι οἱ 46. Εἰς τοῦτο... ἐκεῖ κ' οἱ ἀποκρισαρέοι

6428 ἑξ. Περὶ τῆς σειρᾶς τῶν ταξιδίων τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου εἰς Ἰταλίαν καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων συναντήσεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Καρόλου, ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς εἰδήσεις παρέχονται ἐν Zakythinos σελ. 46—47, ἀντὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι κειμένῳ παρεχομένων εἰδήσεων, αἵτινες δὲν εἶναι χρονολογικῶς ἀκριβεῖς. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 6290 ἐν τέλει, ὡς καὶ ἐν Zakythinos. Σελ. 53 ὑποσημ. 4).

ὅπου ἦσαν εἰς τὸν πρίγκιπα διαβόντα εἰς τὸν Μορέαν
καὶ ἄρξασιν νὰ λέγουσιν νὰ θέλουν ἀφηγᾶσται,
τὸ πῶς ἀπῆλθαν στὸν Μορέαν, στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
μὲ τοῦ ρηγὸς τὸν ὁρισμὸν διὰ τὴν συμπεθερίαν,
κ' εἰς τί ἀποκατάστησαν κ' εἰς τί ποσὸν ἠφέραν
τὸ πρᾶγμα, τὴν ὑπόθεσιν ἐνῷ ἤσασιν σταλμένοι.
«Λοιπόν, ἀφῶν ἐπρόσταξεν ὁ βασιλέας τῆς Δόξης
»κ' ἦλθεν ὁ πρίγκιπας ἐδῶ εἰς τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου,
»ἐνέμεινεν ἡ ὑπόθεσις 'ς ἐσᾶς τοὺς δύο ἀφέντας,
»νὰ ποιῆτε κ' ἐκπληρώσετε τὸ πρᾶγμα εἰς τέτοιον τρόπον,
»ὅπου νὰ ἔνι εἰς τιμὴν ἐσᾶς τῶν δύο ἀφέντων,
»κ' εἰς δόξαν καὶ ἀνάπαψιν ἐσᾶς καὶ τοῦ λαοῦ σας».
[§ 454] Καὶ ὅσον ἀποπλήρωσαν ἐκεῖνοι οἱ ἀποκρισάροι
τὸ ὅσον εἴχασιν νὰ εἰποῦν διὰ τὴν συμπεθερίαν,
ἄρχασεν τότε ὁ πρίγκιπας νὰ λέγῃ κι ἀφηγᾶται
τὴν πρᾶξιν γὰν καὶ τὴν ἀρχήν, τὸ πῶς τὸ πρᾶγμα ἀρχάστην
καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ θέλημα τοῦ ρῆγα
ἦλθεν ἐκεῖθεν κ' ἤφερεν μὲ αὐτὸν τὴν θυγατήρ του,
κ' ἦτον νὰ ποιήσῃ ἕτοιμος τὸ ὅσον ἐπεριστῆσαν
οἱ ἀποκρισάροι τοῦ ρηγὸς μὲ αὐτὸν εἰς τὸν Μορέαν,
στὲς συμφωνίες ὅπου ἔποικαν κ' εἰς ὅλα τὰ κεφάλαια.
Κ' ἐνταῦτα ἀποκρίθηκεν ὁ ρῆγας ἀπ' ἀτός του·
ὅτι ὅσον λέγει ὁ πρίγκιπας ἀλήθεια οὕτως ἔνι,
καὶ θέλει γὰρ κι ὀρέγεται νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα,
καθὼς τὸ ἐσυμβίβασαν κι ὡσὰν τὸ ἐπεριεστῆσαν.
[§ 455] Κι ἀφότου ἐπληρώσασιν κ' εἴπασιν τὰ κεφάλαια,
ὥρισαν καὶ ἠφέρασιν ἐκεῖσε τὰ παιδιά τους.
Τῆς 'Ανάπολης ὁ ἀρχιερεύς, μητροπολίτης ἔνι,

6447. πρίγκιπαν ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν 48. καὶ οὕτως νὰ λαλοῦσιν, 49. Γουλιάμον 50. διὰ τὸ συμπεθέριν, 51. ποσὸν τὸ ἠφέραν 52. ἦσαν 53. ὁ Βασιλεὺς 54. καὶ ἦλθεν γὰρ ὁ π. ἐδῶ στὴν β. σου, 55. ἀνέμεινεν 56. τὸ πρᾶγμα νὰ πληρώσετε εἰς τρόπον γαρ τοιοῦτον 59. τοὺς λόγους γὰρ ἐκείνους 60. εἶχαν νὰ εἰποῦν 61. ὁ π. ἀρχίνησε...ν' ἀφηγῆται 62. πρᾶξιν δὲ καὶ... τὸ πρᾶγμα ἦρξεν 64. ἦλθεν ἐκεῖ καὶ ἤφ. 65. τὰ ὅσα ἐπερ. 67. Παραλείπεται ὁ στίχος. 68. Κ' εἰς τοῦτο 69. ὅσον εἶπεν 70 καὶ θέλει καὶ ὀρέγ. 71. ἐσυνήβασαν καὶ ὅσον γὰρ ἐστῆσαν. 72. Κι' ἀφῶν ἀποπληρώσασιν καὶ εἶπαν 73. ὥρισε καὶ ἠφέρασι... τὰ παιδία. 74. 'Ο ἀρχιερεὺς τῆς 'Ανάπολης, μητροπ. ἦτον,

ἐκεῖνος ἀρρεβώνιασεν ἐτότε τὰ παιδία·
κι ἀφότου ἀρρεβώνιασεν κ' ἐποίησεν τὸν γάμον,
ἐποίησε γὰρ ὁ πρίγκιπας τὸ ὁμάτζιον πρὸς τὸν ρῆγα
τοῦ νὰ κρατῇ τὸν τόπον του ἀπὸ τὸν ρῆγα Κάρλον.
Ἐκδύθη καὶ τὸν τόπον του καὶ τοῦ ρηγὸς τὸν δίδει,
κι ὁ ρῆγας ἐρεβέστισεν ἐνταῦτα τὸν υἱόν του,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Λωΐς ἀπὸ τὸ πριγκιπᾶτο·
καὶ ἐκεῖνος τὸ ἔστρεψεν πάλε τοῦ πεθεροῦ του,
νὰ τὸ κρατῇ, νομεύεται ἕως ὅτου ζῇ εἰς τὸν κόσμον.
[§ 456] Κι ἀφότου ἐκαταστήσασιν ἐτοῦτα ὅπου σὲ λέγω,
ἄργησε ὁ πρίγκιπας ἐκεῖ ἡμέρας δεκαπέντε
μετὰ τὸν ρῆγαν Κάρουλον· χαρὲς μεγάλες εἶχαν.
Ἐνταῦτα ἦλθαν ἐκ τὸν Μορέαν τοῦ πρίγκιπος μαντᾶτα
τὸ πῶς ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἦλθε εἰς Μονοβασίαν
ὁκάποιος του ἕνας ἀνεψίος καὶ ἤφερεν φουσσᾶτα,
Κουμάνους, Τούρκους καὶ Ρωμαίους ἐκ τῆς Νικαίας τὰ μέρη,
κ' ἔχουσιν φόβον στὸν Μορέαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου,
τὸν πρίγκιπα παρακαλοῦν νὰ καταλάβῃ ἐκεῖσε.
Ἀκούσων ταῦτα ὁ πρίγκιπας, ἀπῆγεν εἰς τὸν ρῆγαν
καὶ εἶπεν του λεπτομερῶς ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα,
κ' ἐζήτησέ του ἀπολογίαν ν' ἀπέλθῃ στὸν Μορέαν
διὰ συμμαχίαν καὶ δύναμιν τοῦ τόπου και λαοῦ του·

6475. ἀρραβώνιασεν 76. κι ἀφῶν ἀρρεβωνίασαν καὶ ἔποικαν 77. ἐποίησεν ὁ πρ. ὁμάντζιο τοῦ ρῆγα 78. ἀπὲ τὸν ρῆγαν Κάρλον. 79. Ἐκδύθηκεν τὸν τόπον του 81. μισὲρ Λωήν. . πριγκιπᾶτον· 82. ἐκεῖνος πάλιν τὸ ἔστρ. ἀπὲ τὸν πεθερόν του 83. εἰς τὴν ζωὴν του ὅλην. 84. Κι ἀφῶν ἀπεκατέστησαν αὐτὰ ὅπου σᾶς λ. 85. ἔποικε ἐκεῖ ὁ πρ. ἡμέρας 87. Μορέα 88. τὸ πῶς ἦλθεν τοῦ βασ. 89. ὁκάποιός του ἀνεψιὸς 90. ἐκ τῆς Λυκίας τὰ μέρη, 91. καὶ ἔχουν φόβον στὸν Μ. οἱ ἄνθρωποι τοῦ Μορέως, 92. συντόμως νὰ ὑπάγῃ 93. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ π. ἀπῆλθεν 95. ἀπολογίαν ἐζήτησε νὰ ὑπάγῃ τοῦ Μορέως 96. τοῦ λαοῦ του

6475 ἑξ. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τοῦ γάμου βλέπε ἀκριβεῖς εἰδήσεις ἐν ὑποσημ. στίχου 6284 ἑξ. Ὡς πρὸς τὰ τῆς ὑποτελείας πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 6265 ἑξ. περὶ τῆς συνθήκης τοῦ Βιτέρμπου συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος κατέστη ἔκτοτε λίζιος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Καρόλου. Ἑπομένως ἡ ὑποτέλεια τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μορέως δὲν ἐπῆλθε συνεπείᾳ τοῦ γάμου Φιλίππου—Ἰσαβέλλας ἀλλὰ προϋπῆρχεν ἤδη. Ἡ Ἰσαβέλλα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τελέσεως τοῦ γάμου της (28 Μαΐου 1271), ἦτο 11 μόλις ἐτῶν.
6489. Πρόκειται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τοῦ Ἀλεξίου Φιλανθρωπινοῦ (Πρβλ. Geschichte Griechenlands Α' σελ. 292 ὡς καὶ στίχ. 8710 ἑξ. τοῦ παρόντος Χρονικοῦ).

εἰς τὰ κάστρη του νὰ ἀπελθῇ διὰ νὰ τὰ σωταρχίσῃ.
Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν, εἶπε ὅτι καλὸν ἦτον
νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸν τόπον του διὰ νὰ τὸν συμμαχήσῃ,
κι ἀπὸ τοὺς ἀντιδίκους του νὰ τὸν ἔχῃ φυλάξει.
Ἐν τούτῳ ἀπῆρε ὁ πρίγκιπας ἀπολογίαν 'κ τὸν ρῆγαν·
[§ 457] σπουδαίως ἐκαβαλλίκεψεν, ἔσωσε εἰς τὸ Βροντῆσι,
ηὗρεν τὰ κάτεργα ἕτοιμα, ἐσέβηκεν ἀπέσω,
εις δύο ἡμέρας ἔσωσεν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κλαρέντσα
κι ἀπέκει ἐκαβαλλίκεψεν κ' ἦλθεν στὴν Ἀνδραβίδαν.
Τὸ ἀκούσει το οἱ ἅπαντες τοῦ τόπου τοῦ Μορέως,
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ πρίγκιπας, ἐχάρησαν μεγάλως·
θάρσος ἐπῆραν δυνατὸν ἀπάνω εἰς τοὺς ἐχτρούς τους.
[§ 458] Καταπαντόθεν ἔστειλεν γραφὲς τῶν κιβιτάνων
νὰ ἔχουν μεγάλην φύλαξιν ὅλοι μὲ τὸν λαόν τους,
ἐπεὶ κ' ἐκεῖνος ἔρχετον διὰ νὰ τοὺς συμμαχήσῃ,
τὰ κάστρη νὰ σωταρχίσουσι καὶ τὸν λαὸν σωρέψουν,
νὰ στήκουν καὶ φυλάττουσιν τὸν τόπον καὶ τὲς ἄκρες.
[§ 459] Καὶ ὅσον ἀναπαύτηκεν κἂν τέσσαρες ἡμέρες,
τῶν κεφαλάδων ἔγραψεν καὶ τῶν καβαλλαρίων,
κ' ἦλθαν ἐκεῖσε εἰς αὐτὸν κ' εὐθέως καβαλλικεύουν.
Ἐπῆρε τους κ' ἐδιάβησαν ἀπὸ τὰ κάστρη ὅλα
καὶ ὤρθωσε νὰ ἔχουσιν φύλαξες κατὰ τόπον,
ὡς νὰ διαφυλάττωνται ἀπὲ τοὺς ἀντιδίκους.
[§ 460] Ἐν τούτῳ παύω ἐδῶ μικρὸν νὰ γράφω καὶ νὰ λέγω
ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Μορέως ἐκεῖνον τὸν Γυλιάμον
καὶ θέλω νὰ ἀφηγήσωμαι ἀπὸ τὸν ρῆγαν Κάρλον,
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν, τὸ σπλάχνος ὅπου ἐδεῖξεν
ἐτότε πρὸς τὸν πρίγκιπα ἐκεῖνον τοῦ Μορέως.
[§ 461] *Ὁ ρῆγας ὡς πανφρόνιμος, οὗτος ὁ ρὸϊ Κάρλος,*
ἀπὲ τὸ σπλάχνος τὸ πολύ, τὴν ζέσιν ὅπου εἶχεν
πρὸς τὸν αὐτοῦ συμπέθερον τὸν πρίγκιπαν Γουλιάμον,
κι ὡς ἦτον καὶ παιδευτικὸς τῆς μάχης τῶν φουσσάτων,

6497. στὰ κάστρη... τοῦ νὰ τὰ σωτ. 98. εἶπεν· «Καλῶς ὑπάρχει, 99. νὰ ὑπάγῃς... σου καὶ ὄρθωσιν νὰ ποιήσῃς 6500. ἀπὲ τοὺς ἀντιδ. σου ὅπως να τὸν φυλάξῃς». 1. ἀπελογίαν 2. σπουδῆ... ἦλθεν εἰς τὸ Β. 3. ἐσέβησαν 4. εἰς δέκα ἡμέρες 5. ἀπέκει ἐκαβ. ἦλθεν 6. Ὡς τὸ ἤκουσαν 8. Θράσος... ἀπάνω τῶν ἐχτρῶν τους. 9. ἔστειλαν.., τῶν κιβιτάνω 10. φύλαξιν καλὴν 11. διὰ νὰ συμμαχήσῃ 12. νὰ γαρνίσουσι καὶ τὸν λ. φυλάξει, 13. νὰ στέκουν 14. τέσσερις 16. ἦλθαν ἐκεῖσε εἰς αὐτόν, εὐθέως καβαλλικεύει. 17. Ἐπῆρεν τους, ἐδιέβηκαν 18. καὶ ὤρθωσεν... φύλαξιν 20—24. Παραλείπονται οἱ στίχοι

ἀφότου ἐξέβη ὁ πρίγκιπας κ᾿ ἐμίσσεψεν ἀπ᾿ αὖτον,
ἐσκόπησεν, ἐλόγιασεν ὅτι ἀφότου ὁ βασιλέας
ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μορέαν φουσσᾶτα ἐδικά του
νὰ μάχωνται τὸν πρίγκιπα ποῦ ἔνι συμπέθερός του,
τοῦ πρίγκιπα κάμει ἤθελεν χρεία νὰ εἶχεν συμμαχίαν
ἀπὸ φουσσᾶτα καὶ λαὸν τὸν τόπον του φυλάξει.
Ἐν τούτῳ ὁρίζει κ᾿ ἔκραξαν ἕναν του καβαλλάρην,
ὅπου ἦτον παιδευτικὸς στρατιώτης, εἰς τὰς μάχας·
μισὶρ Γγαλερὰν τὸν ἔλεγαν, ντὲ Βρῆ εἶχε τὸ ἐπίκλη.
Λέγει του· «Θέλω νὰ ἀπελθῇς ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν
»εἰς συμμαχίαν τοῦ πρίγκιπος, ὅπου ἔν᾿ συμπέθερός μου,
»μὲ ρογατόρους ἑκατὸν ἀπάνω εἰς τὰ φαρία τους
»καὶ διακοσίους ὁμοίως πεζοὺς ὅλοι ἐκλεκτοὶ κ᾿ ἐκεῖνοι,
»νὰ εἶναι οἱ ἑκατὸν τζαγράτοροι κ᾿ οἱ ἄλλοι σκουταρᾶτοι.
»Κι ὁρίζω νὰ εἶναι ἑξαμηναῖον ὅλοι τους πληρωμένοι,
»νὰ εἶσαι ἐσὺ ἀπάνω τους μπάϊλος καὶ καπετάνος·
»κ᾿ οἰκονομήσου παρευτὺς κ᾿ ὑπάγαινε σπουδαίως.
»Τὰ πλευτικὰ εἶναι ἕτοιμα ἐκεῖσε εἰς τὸ Βροντῆσι,
»καὶ σέβα εἰς ταῦτα, ὑπάγαινε σπουδαίως εἰς τὸν Μορέαν,
»εἰς συμμαχίαν τοῦ πρίγκιπος, πολλὰ μὲ τὸν χαιρέτα,
»κ᾿ εἰπές του ἀπὸ τὸ μέρος μου, ἂν χρήζῃ πλέον φουσσᾶτα,
»ἂς ἔχω εἴδησιν μικρὴν κ᾿ εὐθέως νὰ τοῦ ἀποστείλω».
Ὁ καβαλλάρης παρευτύς, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
οἰκονομήθη ἕτοιμα, ὡς τὸ ὥριζεν ὁ ρῆγας.

6529. ἀφῶν ἐξέβη... κ᾿ ἐκεῖθεν ἐδιέβη, 30. ἐλόγιασεν ἀφῶν 31. ἀπέστειλεν 32. πρίγκιπαν ἐκεῖνον τὸν Γουλιάμον· 33. εἰς τοῦτο κάμνει χρείασιν νὰ ἔχῃ 34. Παραλείπεται ὁ στίχος. 35. καὶ λαλοῦν 36. ἦτον γαρ παιδευτ... εἰς τὲς μάχες· 37. Γαλιέρην... ντὲ Βρῆ εἶχεν τὸ ἐπίκλην. 38. Λέγει τον «Θέλω νὰ ὑπᾷς ἐκεῖ 39. ἔνι 40. εἰς τὰ φαρία 41. καὶ διακόσιους πεζοὺς 43. νὰ ἔνι ἑξόμηνον 45. παρευτύς, ὑπάγαινε 46. ἔνι ἕτοιμα ἐκεῖ 47. εἰς αὖτα, ἄγωμε ἐκεῖ 49. κ᾿ εἰπέ τον ἀπὸ μέρος μου.. πλέο φουσσᾶτα, 50. μικρὴν εὐθέως νὰ τὰ στείλω».

6535 ἑξ. Ὁ Galeran d'Ivry ἐστάλη εἰς τὸν Μορέαν πολὺ πρὸ τοῦ συνοικεσίου Φιλίππου-Ἰσαβέλλας καὶ δὴ ἓν ἔτος μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βιτέρμπου, ἤτοι τῷ 1268. Ἐστάλη δὲ οὗτος, οὐχὶ τιμῆς ἕνεκεν, ὡς ἰσχυρίζεται τὸ Χρονικόν, ἀλλ᾿ ὡς βάϊλος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ ἵνα διευθύνῃ αὐτοπροσώπως καὶ ὑπευθύνως τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου του πλέον αὐτοκράτορος τῆς Κ)πόλεως Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου. Περὶ τῶν διαφόρων τούτων ἀπεσταλμένων βαΐλων τοῦ βασιλέως Καρόλου ἐν Μορέᾳ, ζῶντος εἰσέτι τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου, βλέπε ἐν Zakythinos Σ. 48—49, 50—51. (Πρβλ. ἐπίσης ὑποσημ. στίχ. 6265 ἑξ ἐν τέλει, καὶ 6284).

6543 ἑξ. Εἰς τὸ Γαλλικὸν κείμενον, λόγῳ ἐλλείψεως ἑνὸς φύλλου, παρουσιάζεται κενὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 6543—6604 τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου. (Γαλλ. Χρον. § 461).

Ἐξέβη ἀπ' τὴν Ἀνάπολιν, ἦλθεν εἰς τὸ Βροντῆσι·
ἐκεῖ ηὗρεν τὰ πλευτικὰ ἕτοιμα ἐσέβη εἰς αὗτα ἀπέσω,
κ' εἰς τὴν Κλαρέντσαν ἔσωσεν ἀπέσω εἰς τρεῖς ἡμέρες.
Ὁ πρίγκιπας εὑρέθηκεν ἐτότε εἰς τὸ Βληζῆρι.
Μισὶρ Γγαλερὰν τοῦ ἀπέστειλεν μαντατοφόρους ἔξι·
σιργέντες ἦσαν τέσσαροι κ' οἱ δύο ἦσαν καβαλλάροι,
κ' ἐμήνα του λεπτομερῶς τὸ πῶς ἦλθεν 'κ τὴν Πούλιαν
μὲ τοῦ ρηγὸς τὸν ὁρισμόν, μὲ τὸ φουσσᾶτο ὅπου ἔχει
εἰς συμμαχίαν τοῦ πρίγκιπος νὰ ποιήσῃ τὸν ὁρισμόν του.
Κι ὅταν ἔμαθε ὁ πρίγκιπας τὸ ἔλθημον τοῦ μπάϊλου
ἐκείνου τοῦ μισὶρ Γκαλερᾶ, ὅπου ἦλθε ἀπὸ τὸν ρῆγαν
καὶ ἤφερεν καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ ἔκλαμπρον φουσσᾶτο,
καβαλλαρίους γὰρ καὶ πεζούς, καθὼς σὲ τὸ ἀφηγοῦμαι,
πολλὰ τοῦ ἐφάνη ὀνόστιμον, ἐχάρην το μεγάλως·
καὶ διὰ νὰ ποιήσῃ γὰρ τιμὴν τοῦ μπάϊλου διὰ τὸν ρῆγαν,
εὐθέως ἐκαβαλλίκεψεν μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν,
κι ἀπῆλθε ὁλόρθα πρὸς αὐτὸν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κλαρέντζα.
Καὶ πάλι ὁ μισὶρ Γγαλεράνς, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
τὸ ἀκούσει καὶ μάθει ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας πρὸς αὗτον,
εὐθέως ἐκαβαλλίκεψε μετὰ τὴν συντροφίαν του,
ἁρματωμένοι εἰς τὰ ἄλογα, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι,
καὶ ἦλθαν εἰς συναπαντὴν τοῦ πρίγκιπος Γυλιάμου
στὸν ποταμὸν τοῦ Ἠλειακοῦ, στὴν Κρίβησκαν τὸ λέγουν.
Ἐκεῖ ἐσυναπαντήθησαν ἐχάρησαν ἀλλήλως·
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Γγαλερὰνς τὸν πρίγκιπα ἐχαιρέτα
ἐκ τὸ ἰμοιράδι τοῦ ρηγὸς καὶ εἶπεν πρὸς ἐκεῖνον·

6554. εὗρεν ἐκεῖ τὰ πλ. ἐσέβησαν ἀπέσω, 55. εἰς τὴν Γλαρέντσαν ἔσωσαν ἔσω 56. ηὑρέθηκεν 57. Μισὲρ Γαλέρας τοῦ ἔστειλε 58. σεργέντες... τέσσεροις κ' οἱ δύο καβαλλάροι, 59. ἐμήνυσεν λεπτομερῶς... ἐκ τὴν Π. 60. με ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα 61. τοῦ πρίτσιπος. βοήθειαν νὰ τὸν δώσῃ. 62. Ὅταν ἔμαθε... τὸ πῶς ἦλθεν ὁ μπάϊλος 63. οὗτος ὁ μισὲρ Γαλερᾶς,... ἦλθεν ἐκ τὸν 64. καὶ μετ' αὐτὸν 65. καβ. καὶ πεζούς, ὁποῦ ἤλθασιν ἐκεῖσε, 66. ἐφάνη του πολλὰ καλόν, ἐχάρηκε μ. 68. Εὐτὺς ἐκαβ. 69. ἀπῆλθε ὁλόρθα εἰς αὐτὸν ὅπου ἦτον στανεμένος 70. Παραλείπεται ὁ στίχος. 71. Τὸ ἠκούσει ὁ καβαλλάριος ὅτι ἔρχεται ὁ πρίγκηψ 73. ὅλοι τους 74. πρίγκιπα Γουλιάμου 75. τοῦ Ἐλειακοῦ, στὴν Κρήσαιβαν 76. ἐσυναπαντήθηκαν... μεγάλως· 77. ἐκεῖνος γὰρ ὁ Γαλερᾶς 78. ἐκ τὸ μεράδιν τοῦ ρηγὸς καὶ λέγει

6556. Περὶ τῆς θέσεως Βληζῆρι (La Glisiere) βλέπε ὑποσημειώσεις στίχων 2280 καὶ 5204.

6575. Ἡ Κρίβησκα ἢ Κρήσαιβα δὲν ὑπάρχει σήμερον. Θὰ ἔκειτο πιθανῶς πρὸς Ν. τῆς Ἀνδραβίδας, μεταξὺ τῆς κώμης Καβάσιλα, παρὰ τὸν Ἠλειακὸν Πηνειόν, καὶ τῶν χωρίων τῆς ἄλλοτε περιφερείας Σεργιανῶν, περὶ ἧς βλέπε ὑποσημ. στίχ. 5046 ἑξ.

«Ὁ ρῆγας μὲ ἔστειλεν ἐδῶ, πολλὰ σὲ χαιρετίζει,
»ἐτοῦτον ὅλον τὸν λαὸν μετὰ μὲ σὲ ἀποστέλνει
»εἰς συμμαχίαν τοῦ τόπου σου, βοήθειαν διὰ τὴν μάχην
»ὅπου ἔχεις μὲ τὸν βασιλέαν αὐτόνων τῶν Ρωμαίων».
»Καὶ πάλι ἂν χρήζῃς πλεότερον, μήνα του νὰ σὲ στείλῃ».
Κι ὁ πρίγκιπας ὡς φρόνιμος εὐχαριστᾷ τὸν ρῆγαν.
στὴν συμμαχίαν, τὴν ἔστειλεν, ὁμοίως καὶ βοήθειαν.
Ἀφότου γὰρ ἀπέσωσαν κ' οἱ δύο εἰς τὴν Κλαρέντζαν,
ὥρισεν ὁ πρίγκιπας ἄλογα νὰ ἔχουν εὕρει,
τὰ λέγουσιν παρίππια, νὰ δώσουν τῶν ρογατόρων
πρὸς ἕνα γὰρ τοῦ καθενὸς διὰ νὰ τοὺς ἀναπεύουν,
τοῦ νὰ βαστοῦν τὰ ροῦχα τους καὶ τὲς ἁρματωσίες τους.
Κι ἀφότου οἰκονόμησεν ὁ πρίγκιπας τοὺς Φράγκους.
ὅπου ἦλθαν εἰς βοήθειαν του, τοὺς ἔστειλεν ὁ ρῆγας,
βουλὴν ἀπῆρεν μ' ἐκεινοὺς ὅπου ἦσαν τῆς βουλῆς του,
τὸ ποίαν ὁδὸν νὰ πιάσουσιν κ' εἰς ποῖον μέρος νὰ ἀπέλθουν
εἰς τοὺς ἐχτροὺς ὅπου ἔχουσιν, τὸ γένος τῶν Ρωμαίων.
Κι ἀφῶν ἐπῆραν τὴν βουλήν, ἐμίσσεψαν ἐνταῦτα
(5260) στὸ παρεπόταμον τοῦ Ἀλφέως, ἐκεῖσε ἀπεσῶσαν·
τὸ λέγουσιν στὴν Ἴσοβαν· ἦλθαν οἱ κιβιτάνοι.
μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχασιν, ὁμοίως κ' οἱ φλαμουριάροι·
διὰ μῆνες δύο ὡρίστησαν νὰ ἔχουν τὸ ψωμί τους,
κ' ἐκεῖ βουλὴν ἀπήρασιν τὸ ποῦ νὰ φουσσατέψουν.
[§ 462] Ἐν τούτῳ ἐσυμβουλεύτησαν νὰ ἀπέλθουν εἰς τὸ Νίκλι,
εἰς τέτοιον νοῦν γὰρ καὶ σκοπὸν διατὸ ἔνι ἁπλὴς ὁ τόπος
διὰ νὰ ἔχουν τὰ φουσσᾶτα τους ἀνάπαψιν κι ἀπλίκην
καὶ νὰ πλησιάσουν τῶν Ρωμαίων εἰς τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχουν,
πολλάκις νὰ ἠθελήσουσιν νὰ ἔχουν φουσσατέψει·

6579. μὲ ἀπόστειλεν τοῦ νὰ σὲ συμμαχήσω 80. καὶ τὸν λαόν, ποὺ θεωρεῖς, μετά μου ἀποστέλλει 81. συμμ. διὰ νὰ ἔν' τοῦ τόπου σου βοήθεια 82. διὰ τὴν μάχην, τὴν ἔχετε μετὰ τὸν βασιλέαν. 84. εὐχαριστεῖ 86. Κι ἀφῶν ἀπόσωσαν ὁμοῦ... Γλαρέντσα, 87. ὁ πρ. γὰρ ὥρισεν ἄλογα νὰ ηὕρουσιν, 88. ὅπως διὰ νὰ δώσουσιν αὐτῶν τῶν ρογ. 89. καὶ νὰ τοὺς ἀναπαύουν 90. καὶ νὰ βαστοῦν 91. Ἀφότου 93. ἐπῆρε μετ' αὐτοὺς ὅπου εἶχεν 94. ποῖον μέρος νὰ πιάσουν 96. ἐκίνησαν ἐκεῖθεν 97. ἐνεῖ γὰρ ἀπεσῶσαν. 98. εἰς τὴν Εἴσοβαν· οἱ κιβιτάνοι ὅλοι 99. τὸν εἴχασιν, 6600. δύο μῆνες... οἰκονομίαν. 1. ἐπήρασιν 2. ἐσυμβουλεύτηκαν 3. Εἰς τοῦτο ἐσκοπήσασιν 4. νὰ ἔχουν...αναπ. μεγάλην 5. τοὺς Ρωμαίους μὲ τὰ φ. ὅλα, 6. πολλάκις ἂν θελήσουσι νὰ ἔχουν πολεμήσει.

κ' εἰ μὲν ἔλθοῦν εἰς ὄρεξιν τοῦ νὰ ἔχουσιν μαδίσει,
ὁ πρίγκιπας ἐλόγιαζεν εἰς τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχει,
κ' εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ βοήθειαν νὰ τοῦ δώσῃ,
επάνω γὰρ εἰς τοὺς Ρωμαίους τὸ νῖκος νὰ τὸ ἐπάρῃ.
Κ' εἰ μὲν εὐδόκησε ὁ Χριστὸς νὰ τοῦ ἔδωκεν τὸ νῖκος,
πολλὰ ἐλαφρὰ νὰ ἐκέρδισε ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο.
[§ 463] Ἐνταῦτα ἐκαβαλλίκεψαν, ἐχώρισαν τὰ ἀλλάγια,
ἐξέβησαν κ' τὴν Ἴσοβαν, ἐσῶσαν τὴν ἑσπέραν
ἐκεῖσε στὴν Καρύταινα, εἰς τὸ λαμπρὸν τὸ κάστρον.
Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ὡς ἔμαθεν ἐνταῦτα
ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
ἐκεῖ ἐκ τὸ παρεπόταμον ἀνέβαινεν πρὸς αὖτον.
Εὐθέως ἐκαβαλλίκεψεν μετὰ τοὺς ἐδικούς του
καὶ ἦλθεν εἰς συναπαντὴν τοῦ πρίγκιπα Μορέως.
Καὶ πάλε ἀπὸ τὴν Ἄκοβαν ἦλθε ὁ μισὶρ Γατιέρης,
ὁ ἀφέντης τοῦ κάστρου ἐκεινοῦ, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν·
ἐκεῖσε εἰς τὴν Καρύταιναν ἑνώθησαν ἀλλήλως·
ἐγνώμιασαν τοῦ καθενὸς τὸ τί φουσσᾶτα εἶχεν,
καὶ ηὗρασιν ὅτι εἴχασιν οἱ δύο ἐκεῖνοι φλαμουριάροι,
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας κ' ἐκεῖνος τῆς Ἀκόβου,
ἀνθρώπους εἰς τὰ ἄλογα, καλὰ ἑκατὸν πενῆντα,
ὅπου ἦσαν ὅλοι ἐκλεκτοί, στρατιῶτες παιδεμένοι·
διακοσίους εἴχασιν πεζούς, ὅλους ἁρματωμένους.
[§ 464] Κι ἀφότου ἐκατουνέψασιν στὸν κάμπον τῆς Καρυταίνου
ἐκεῖ εἰς τὸ παρεπόταμον, στὰ πανώραια λιβάδια,

6607. Παραλείπεται ὁ στίχος 8. Ὁ πρ. ἐσκόπιζεν..εἶχεν, 9. ὀλπίδαν 10. νὰ ἔχῃ νῖκος σύντομα ἀπάνω, εἰς τοὺς Ρωμαίους 11. Κ' εἰ μεν τὸν δώσῃ ὁ Θεὸς τὸ νῖκος νὰ ἐπάρῃ, 12. ἐκέρδαινεν... πριγκιπᾶτον. 13. Εἰς τοῦτο 14. στὴν Ἴσοβαν 15. ἐκεῖ εἰς τὴν Καρύταιναν, εἰς τὸ λαμπρὸ τὸ κάστρο. 17. ἐκεῖ μὲ τὰ φουσσᾶτα 18. Παραλείπεται ὁ στίχος 19. Εὐτὺς 20 πρίγκιπος Γουλιάμου. 21. ἐκ τὴν Ἀκ. ἦλθεν μισὲρ Γαλτιέρης, 22. ἀφέντης... μὲ ὅσα φ. εἶχεν· 23. ἐκεῖ εἰς τὴν Κ. 24. τοῦ καθενὸς ἐγνώμιαζεν τὸ τί ἀλλάγιν 25. καὶ ηὗραν 28. καὶ ἦσαν ὅλοι...ἄνθρωποι τοῦ πολέμου. 29. Παραλείπεται ὁ στίχος. 30. Ἀφῶν ἀπλίκεψαν ἐκεῖ στὸν κ. Καρ. 31. Παραλείπεται ὁ στίχος.

6614. Περὶ Ἴσοβας βλέπε ὑποσημ. στίχ. 4671.
6618. Περὶ Παραποτάμου (Ἀλφειοῦ) βλέπε ὑποσημ. στιχ. 4667 ἑξ.
6621 ἑξ. Πρόκειται περὶ τοῦ Gautier de Rosières τοῦ Β', αὐθέντου τῆς Ἀκόβου καὶ υἱοῦ τοῦ Gautier A', ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ἀρχικὸς ἱδρυτὴς τοῦ κάστρου τῆς Ἀκόβου καὶ τῆς ὁμωνύμου αὐθεντίας. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 1912 ἑξ., 3151 ἑξ.)

ὥρισεν γὰρ ὁ πρίγκιπας, κράζουν τοὺς κεφαλᾶδες,
τὸν ἀφέντην τῆς Καρύταινας κ' ἐκεῖνον τῆς 'Ακόβου
ὡσαύτως καὶ τοὺς ἕτερους, τοὺς πρώτους τοῦ φουσσάτου.
Βουλὴν ἐζήτησε ὁλονῶν τὸ ποῦ τὸν συμβουλεύουν
νὰ ἀπέλθουν τὰ φουσσᾶτα του ἀπάνω εἰς τοὺς ἐχτρούς του.
'Ενταῦτα πρῶτο ἐλάλησεν ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
καὶ δεύτερον ἀπὸ αὐτοῦ ὁ ἀφέντης τῆς 'Ακόβου,
καὶ εἶπαν κ' ἐσυμβούλεψαν νὰ ἀπέλθουν εἰς τὸ Νίκλι
οὕτως καθὼς τὸ εἴχασιν συμβουλευτῆ εἰς τὸ πρῶτον.
'Ο ἀφέντης τῆς Καρύταινας λέγει τῶν κεφαλάδων·
ὅτι ἔξευρεν κ' ἐγνώριζεν τὴν κεφαλὴν ἐκείνην,
ὅπου εἶχεν γὰρ ὁ βασιλέας ἀπάνω εἰς τὸν λαόν του,
ὅτι ἦτον ἀλαζονικὸς κ' εἶχεν μεγάλην δόξαν
κ' ἔπαρσιν στὰ φουσσᾶτα του, τὰ εἶχεν μετ' ἐκεῖνον·
«Πολλὰ γουργὸ νὰ ὀρεχτῇ νὰ ἐλθῇ νὰ πολεμήσῃ
»ὅπου νὰ τὸν ζητήσωμεν, εἰς κάμπον ἢ εἰς βουνία.
»Κι ἂν δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ τὸ ριζικόν, καὶ προθυμήσῃ εἰς τοῦτο,
»νὰ πολεμήσωμε ἑνομοῦ καὶ λάβωμεν τὸ νῖκος,
»ἐπαίρνομε ὅλον τὸν Μορέαν ἐκ τῶν Ρωμαίων τὰς χεῖρας».
[§ 465] 'Ενταῦτα ἐδιορθώσασιν, ἐχώρισαν τὰ ἀλλάγια,
ὠρθῶσαν τὰ φουσσᾶτα τους, πρῶτα τοὺς κουρσατόρους,
ἐσέβησαν στὸν Γαρδαλεβόν, τὴν Τσακωνίαν κουρσεύουν,
διατὸ ἦσαν ροβολέψοντα μετὰ τὸν βασιλέα·

6632. ὥρισε εὐτὺς ὁ πρίγκιπας, λαλοῦν 35. ὁλῶν τὸ ποῦ νὰ φουσσατέψῃ. 36. Παραλείπεται ὁ στίχος. 37. Εἰς τοῦτο... ἀφ. Καρυταίνου 38. γὰρ ἀπ' αὐτὸν 39. εἶπαν καὶ ἐσυμβ. νὰ ὑπᾶσιν 40. οὕτως ὡσὰν... ἐν πρώτοις. 42. ἐπεὶ ἤξευρεν, ἐγνώριζεν 43. ὅπου τὸν εἶχε ὁ βασιλεὺς ἄνω 46. νὰ ἔχῃ πολεμήσει 47. ὅπου ἂν τὸ ζητήσωμε... καὶ εἰς ὅρος. 48. Θεὸς τὸ ριζικὸν... οὕτως, 49. νὰ πολεμήσωμεν ὁμοῦ 50. παίρνομεν... Μορέα 51. Εἰς τοῦτο ἐδιόρθωσαν 52. πρῶτον 53. σεβαίνουν στὸ Γαρδήλιβον, 54. διότι ἐρροβόλεψαν... βασιλέαν·

6652 ἑξ. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἀταξίας καὶ συγχύσεως, ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὴν διήγησιν καὶ τῶν χρονολογικῶν ἀνακριβειῶν, αἵτινες διαπιστοῦνται εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ χρονικοῦ, εἶναι πιθανώτερον ὅτι τὰ ἐνταῦθα ἐξιστορούμενα γεγονότα ἔλαβον χώραν μετὰ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κονραδίνου (στίχ. 6781 ἑξ.) καὶ τὴν μάχην τοῦ Ταλιακότσου καὶ ἴσως μάλιστα ἀκόμη βραδύτερον, περὶ τῷ 1272, ἐπὶ βαΐλου Dreux de Beaumont, ἤτοι μετὰ τὸν γάμον τοῦ Φιλίππου καὶ 'Ισαβέλλας. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Zakythinos σελ. 53 ὑποσημ. 4, ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 6290 τοῦ παρόντος). Περὶ Τσακωνίας καὶ Γαρδαλιβοῦ βλέπε ὑποσημ. στιχ. 3167 καὶ 4576 ἑξ.

κοῦρσον μεγάλον, ἔποικαν, ἀριφνισμὸν οὐκ εἶχεν·
Ἡμέρες πέντε ἐκούρσευαν ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐστράφησαν ἐκεῖσε εἰς τὸ Νίκλι.
[§ 466] Κ' ἡ κεφαλὴ τοῦ βασιλέως μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν
ἦτον στὴν Λακοδαιμονίαν, ποτὲ ἀπ' ἐκεῖ οὐκ ἐξέβη.
Κι ἂν μὲ ἐρωτήσῃ ὁκάποιος, διὰ τί τρόπον τὸ ἐποῖκεν;
ἐγώ τοῦ ἀποκρένομαι· διατὶ ὁρισμὸν τὸ εἶχεν,
τὸν ὥρισεν ὁ βασιλέας ἀτός του ὁ κὺρ Μιχάλης,
ἀφότου ἐγίνη ὁ πόλεμος ἐκεῖνος τῆς Πρινίτσας,
ποτὲ Ρωμαῖοι μὴ ἐσμίξουσιν εἰς κάμπον νὰ πολεμήσουν
μὲ Φράγκους γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, διὰ τρόπον τι τοῦ κόσμου·
κι ἀπέκει τοῦ Μακρυπλαγίου ὁ δεύτερος ἐκεῖνος.
Τὸ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς κι οὕτως τὸ ἐπροφωνέθη·
εἰς τοῦ Μορέως τὴν περιοχήν, εἰς κάμπον, μὲ κοντάρια,
ποτὲ Ρωμαῖοι μὴ ἐσμίξουσιν μὲ Φράγκους νὰ πολεμήσουν,
ἐπεὶ ἀφότου ἐκέρδισαν τριακόσιοι μόνοι Φράγκοι
τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, ὅπου εἶχε ἔξι χιλιάδες
λαὸν ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογα ἄνευ τὰ πεζικά του.
Ἂν ηὗραν ἄλλοι πλειότεροι Φράγκοι Ρωμαίους εἰς τὸν κάμπον,
ποτέ του πλεῖον ὁ βασιλέας οὐκ εἶχεν τὸν Μορέαν.
Εἰς τὸ βουνὶ τοὺς ὥρισεν νὰ στήκουν οἱ Ρωμαῖοι,
τὸν τόπον νὰ φυλάσσουσιν ὅλοι μὲ τὰ δοξάραι:
κι ὅταν εὕρουσιν τὸν καιρόν, μὲ μηχανίαν, μὲ τρόπον,
καὶ ἔχουν τὴν προτίμησιν, νὰ πολεμοῦν τοὺς Φράγκους.
[§ 467] Κι ἀφότου ἄκουσε ὁ πρίγκιπας τὸν ὁρισμὸν ἐκεῖνον,
κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του διὰ νὰ τὸν συμβουλέψουν.
Κ' οἱ μὲν ἀπ' αὔτους εἴπασιν, τέτοιαν βουλὴν τοῦ ἐδῶκαν·
νὰ ἐπάρῃ τὰ φουσσᾶτα του, νὰ ἀπέλθῃ ὁλόρθα ἐκεῖσε,
ὅπου ἦτον τοῦ βασιλέως, ἡ κεφαλή, στὴν Λακκοδαιμονίαν,
νὰ πολεμήσῃ μετ' αὐτόν, νὰ τὸν καταδικάσῃ.
Οἱ δὲ ἄλλοι οἱ φρονιμώτεροι ὅπου ἐξεῦραν τὸν τρόπον,
οὐδὲν τὸ ἐστεργήθησαν νὰ τὸ ποιήσουν οὕτως,

6655. κοῦρσο μεγάλο... ὅπου ἀριθμὸν 58. Ἡ κεφαλή... μὲ ὅσα φ. εἶχεν 59. Λακινδαιμονίαν, ἀπέκει 60. Αν μὲ ἐρωτήσῃ καὶ τινὰς διὰ τί 61. τὸν ἀποκρένομαι· διοῦ 62. βασιλεὺς κύρ. Μ. ἀτὸς του. 63—74. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 75. βουνὶν... νὰ στέκουν 76. φυλάττουσιν ὅλο 77. εὕρουσιν καιρόν... καὶ τρόπον, 79. Ἀφοῦ ἔμαθεν ὁ π. 80. λαλεῖ... τοῦ νὰ τὸν 81. τοιούτην β. ἐδῶκαν· 82. καὶ νὰ ὑπάγῃ ὁλόρθα 83. ὅπου γὰρ ἔν' τοῦ ... ἐκεῖσε 85. Οἱ δὲ οἱ γνωστικώτεροι ὁποῦσαν μετ ἐκεῖνον, 86. οὐδὲ ποσῶς τὸ ἔστρεξαν οὕτως νὰ τὸ ποιήσουν,

λέγας· ὅτι τὸ διάστημα ὅπου ἔνι ἀπὸ τὸ Νίκλι
μέχρι εἰς τὴν Λακκοδαιμονίαν ἔνι δασώδης τόπος,
βουνία καὶ στενολάγγαδα, ὅπερ βολὴ δοξώτων
νὰ στήκουν καὶ δοξεύουσιν ἐμᾶς καὶ τ' ἄλογά μας,
κ' ἡμεῖς νὰ μὴ δυνώμεθεν ἐβλάψωμεν ἐκείνους.
[§ 468] Ἐνταῦτα κράζει ὁ πρίγκιπας μισὶρ Γγαλερὰν ἐκεῖνον,
τὸν ἀφέντην τῆς Καρύταινας κ' ἐκεῖνον τῆς Ἀκόβου,
ὡσαύτως καὶ τοὺς ἕτερους ὅλους τοὺς κεφαλᾶδες·
βουλὴν ἐζήτησε νὰ εἰποῦν τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξει.
Ἐν τούτῳ εἴπασιν τινὲς νὰ στήκουν εἰς τὸ Νίκλι,
νὰ κατακλείσουν τοὺς Ρωμαίους στοῦ Μηζηθρᾶ τὰ μέρη
νὰ μὴ ἔχουν πόθεν ἐξεβῆ, τοὺς τόπους νὰ ζημιώνουν·
καὶ νὰ κρατοῦν τὰ διάβατα, τὸν τόπον νὰ φυλάττουν,
νὰ μὴ περάσῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ βασιλέως ἐκείνη,
νὰ ποιήσῃ τίποτε ζημίαν εἰς τῶν Σκορτῶν τὰ μέρη,
οὔτε στὸ Ἄργος ἀλλὰ δή, οὔτε στὴν Μεσαρέαν·
ἐπεὶ ἂν μισσέψουν ἀπ' ἐκεῖ κι ἀφήσουσιν τὸν τόπον
ἀπόσκεπον κι ἀφύλαχτον, θέλουν ἔλθει οἱ Ρωμαῖοι
καὶ δράμει καὶ κουρσεύοντα τοὺς τόπους ἐρημώσουν.
[§ 469] Στὸ τέλος γὰρ ὁ πρίγκιπας κ' οἱ φρονιμώτεροί τους
οὐδὲ τὸ ἐσυμβιβάστησαν οὕτως νὰ τὸ ποιήσουν,
λέγας διὰ τὸν μισὶρ Γγαλερὰν καὶ διὰ τοὺς ρογατόρους,
διατὶ οὐκ ηὑρίσκασιν τροφὴν δι' αὐτοὺς καὶ τὰ ἄλογά τους,
νὰ εὑρίσκουν, νὰ ἀγοράζουσιν, ὡς τὸ ἔχουν τὰ φουσσᾶτα.
[§ 470] Ἐν τούτῳ ὁρίζει ὁ πρίγκιπας τὸ Νίκλι νὰ σωταρχίσουν
ἀπὸ ὅλα γὰρ τὰ πράγματα ὅπου εἶχεν χρεία τὸ κάστρον·
τὸν μισὶρ Ντζὰ ντὲ Νιβηλὲτ ἄφηκεν κιβιτᾶνον
μὲ ἑκατὸν ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογα νὰ στήκουσιν μετ' αὖτον

6687. λέγοντας· τὸ διάστημα τὸ ἔνι ἀπὲ τὸ Ν. 88. ἕως στὴν Λακιδαιμονίαν 89. δοξιώτων 90 νὰ στέκουν νὰ δοξ. ἡμᾶς καὶ τὰ ἄλ. μας, 91. νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ βλάψωμεν ἐξ αὔτους. 92. Εἰς τοῦτο λαλεῖ... τὸν μισὲρ Γαλεράνο, 94. καὶ τοὺς εὐγενεῖς 96. Εἰς τοῦτο...νὰ στέκουν 97. στοῦ Μαιζηθρᾶ 98. μὴ ἔχουν πόθεν ἐξηβῆ... ζημιώσουν· 6700. αὐτὴ τοῦ βασιλέως, 1. ποίσῃ τίποτες 3. ἂν ὑπᾶσιν 4. νὰ ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι 5. νὰ δράμουν, νὰ κουρσέψουσιν... ρημάξουν. 6. Εἰς τέλος... γνωστικώτεροί τους 7. οὐδὲν ἐσυμβιβάστησαν 8. ὡς διὰ τὸν μισὲρ Γαλερὰν 9. διοῦ τροφὴν οὐκ ηὕρισκαν οὔτε διὰ τὰ ἄλογά τους, 10. ἀγοράσουσιν, 11. Εἰς τοῦτο 12. ἀπὸ ὅλα... ὅπου τὰ εἶχεν χρείαν· 13. μισὲρ Τζὰν ντὲ Νιβελὲτ 14. μετὰ ἀλόγων ἑκατὸν νὰ στέκουν μετ' ἐκεῖνον

καὶ τζαγρατόρους ἑκατὸν κ᾽ ἑκατὸν σκουταράτους,
δοξαρατόρους τριακοσίους νὰ στήκουσιν μὲ ἐκεῖνον
τοῦ νὰ διατρέχουν τοῦ Νικλίου τὰ μέρη καὶ τοὺς κάμπους,
καὶ μέχρι εἰς τὴν Βελίγοστην καὶ τοῦ Χελμοῦ τὰ μέρη,
νὰ μὴ περάσῃ ἐκ τοὺς Ρωμαίους διὰ κοῦρσον ἢ διὰ μάχην,
διὰ νὰ ποιήσουσιν ζημίαν εἰς τῶν Φραγκῶν τοὺς τόπους.
Κι ἀφότου ἀπεκατέστησεν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
τὴν γαρνιζοῦν καὶ φύλαξιν τοῦ μέρους τοῦ Ἀμυκλίου,
ἐπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του κ᾽ εἰς τὴν Καρύταινα ἦλθεν
κι ἀπέκει ἀπηλογίασεν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
Ἐδιάβησαν οἱ Καλαματιανοὶ κ᾽ ἐκεῖνοι γὰρ τοῦ Ἄργου,
ὁ ἀφέντης γὰρ τῆς Μεσαρέας, ἐκεῖνος τοῦ Ἀκόβου,
ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Σκορτινοί, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι·
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας μετὰ τὴν φαμελίαν του
ἐδιάβη μὲ τὸν πρίγκιπα ὁμοῦ μετὰ τὸν μπαΐλον,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Γγαλερὰν ὅπου ἦτον διὰ τὸν ρῆγαν·
εἰς τὸν Μορέαν ἐδιέβησαν ὁλόρθα εἰς τὴν Κλαρέντσαν.
[§ 471] Κι ἀφότου ἀποσώσασιν κ᾽ ἐπιάσασιν κατοῦνες,
ὥρισεν γὰρ ὁ πρίγκιπας, κράζουν τὸν λογοθέτην,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Λινὰρτ ὅπου ἦτον ἐκ τὴν Πούλιαν,
τὸν ἀφέντην τῆς Καρύταινας καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους·
«Εἴδατε σπλάχνος καὶ τιμήν, τὴν μ᾽ ἔποικεν ὁ ρῆγας
»κ᾽ ἔστειλε τὸν μισὶρ Γγαλερὰν μετὰ τοῦ ρογατόρους
»εἰς συμμαχίαν, βοήθειαν ὅλου τοῦ πριγκιπάτου.
»Ἐν τούτῳ λέγω πρὸς ἐσᾶς· Δότε με τὴν βουλήν σας
»τὸ τί τιμὴν κ᾽ εὐεργεσίαν νὰ ποιήσωμεν πρὸς αὖτον,
»ἐπεὶ εἴδατε ὀφθαλμοφανῶς ὅτι διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦνον
»ἐδιάβημαν γυρεύοντα τοῦ νὰ ἔχωμεν μαδίσει
»μὲ τὸν λαὸν τοῦ βασιλέως καὶ μὲ τὴν κεφαλήν του».

6716. καὶ δοξαράτους...στήκωνται ἐκεῖσε 18. στὴν Βελίγοστην 19. νὰ μὴ περάσουν οἱ Ρ. διὰ κοῦρσον, διὰ μ. 20. τοῦ νὰ ποιησ. στοῦ πρίγκιπος τὸν τόπον. 21. Κι ἀφῶν... πρίγκιπας Γουλιάμος 22. στὸ μέρος τοῦ Νικλίου, 23. εἰς τὴν Γλαρέντσα ὑπάγει, 24. κι οὕτως ἀπολογίασεν 25.—27. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 29. ἐδιέβην 30. αὐτὸν τὸν μισὲρ Γαλεράν, που ἦτον 31. ἐκεῖσε ἀποσώσασιν ὁμοῦ εἰς τὴν Γλαρέντσα. 32 Ἀφότου.. κι ἀπόζεψαν ἐκεῖσε 33. λαλοῦν 34. μισὲρ Λινὰρτ 36. «Ἴδετε 37. καὶ ἔστειλεν τὸν Γαλερὰν 40. νὰ ποίσωμεν εἰς 41. ἐπεὶ τὸ εἴδετε **καλὰ** διὰ τὸν λ. αὐτεῖνον 42. ἐδιέβημαν γυρεύοντας νὰ τὄχωμεν

6726. Περὶ Μεσσαρέας βλέπε ὑποσημ. 1642 καὶ 1679.
6731. Διὰ τοῦ ὀνόματος Μορέας δηλοῦται ἐνταῦθα οὐχὶ ὁλόκληρος ἡ **Πελοπόννησος**, ὡς ἐν στιχ. 1404/47 1579,4265, κλπ. ἀλλὰ μόνον ἡ **πεδιὰς τῆς** Ἤλιδος., ὡς ἐν στιχ. 1427, 4655. 5708, 8198 καὶ ἀλλαχοῦ. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 1447).

[§ 472] Κι ἀφότου ἐσυμβουλεύτηκεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
τὸ τί τιμὴν κ᾽ εὐεργεσίαν νὰ ποιήσῃ πρὸς ἐκεῖνον
(διὰ τὴν τιμὴν γὰρ τοῦ ρηγὸς ἐλόγιασέ το πλεῖον),
ἐν τούτῳ κράζει πρὸς αὐτὸν μισὶρ Γγαλερὰν ἐκεῖνον
καὶ λέγει του προφαντικὰ ἐνώπιον πάντων ὅλων·
«Ἐσὲν ἀπέστειλεν ἐδῶ ὁ ἀφέντης μου ὁ ρῆγας
»μὲ τὸν λαὸν ὅπου ἤφερες διὰ συμμαχίαν τοῦ τόπου·
»τὸ ὅποιον πρᾶγμα ἐδέχτηκα εἰς δόξαν μου μεγάλην,
»᾽ς εὐεργεσίαν, βοήθειαν ἐμὲν καὶ τοῦ λαοῦ μου.
»Ἐν τούτῳ θέλω φίλε μου, ἀξιοπαρακαλῶ σε,
»δι᾽ ἀνταμοιβὴν γὰρ τῆς τιμῆς, τὴν μὲ ἔποικεν ὁ ρῆγας,
»νὰ παραλάβῃς ἀπὸ ἐμὲν τ᾽ ὀφφίκιον τοῦ μπαλιάτου,
»νὰ εἶσαι μπάϊλος κύβερνος ὅλου τοῦ πριγκιπάτου
»ἐκ μέρους πρῶτον τοῦ ρηγὸς καὶ δεύτερον ἀπὸ ἐμέναν,
»νὰ κυβερνᾷς τὸν τόπον μας ὁλοῦ τοῦ πριγκιπάτου
»εἰς αὔξησίν τε καὶ τιμὴν ἐμᾶς κ᾽ἐσὲν ὁμοίως».
Ἀκούσων ταῦτα ὁ μισὶρ Γγαλερὰνς ἤθελεν πρὸς τὸν νοῦν του
νὰ ποιήσῃ πρὸς τὸν πρίγκιπα ἀπόκρισιν ἐτέτοιαν,
τὸ πῶς γὰρ οὐκ ἐδύνετον ἐτοῦτο νὰ ποιήσῃ,
σκοπῶντα, λογιζόμενος διὰ νὰ στραφῇ εἰς τὴν Πούλιαν.
Καὶ πάλε ἐσκόπησε μικρὸν καὶ εἶπεν πρὸς τὸν νοῦν του·
ὅτι ἀφότου ὁ πρίγκιπας τὸν βάνει διὰ τὸν ρῆγαν,
διὰ μπάϊλον εἰς τὸν τόπον του, τιμή του ἔνι μεγάλη,
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα. «Στὸν ὁρισμόν σου, ἀφέντη,
«νὰ ποιήσω ὅσον μὲ λαλεῖς στὴν δύναμίν μου ὅλην».

6744.πρίγκιπας Γουλιάμος 45.νὰ ποίσῃ 46. (διὰ τιμὴν γὰρ τοῦ ρηγὸς ἐλόγιασέν το πλέον), 47. εὐτὺς λαλεῖ πρὸς αὔτονε τὸν μισὲρ Γαλεράνον 48.καὶ ταῦτα τὸν ἐσύντυχεν...τῶν πάντων· 49.«Ἐσένα ἀπέστειλεν...μας ὁ ρῆγας 50.ποῦ ἤφερες 51.τὸ ὁποῖον... εἰς δόξα μου μεγάλη, 52.βοήθειαν κ᾽ εὐεργεσίαν ἐμοῦ καὶ τοῦ λαοῦ μας. 53. Εἰς τοῦτο 54. ὅπου ἔποικεν ὁ ρῆγας, 55. ἀπὸ μέν... τοῦ μπαϊλάτου, 56. νὰ εἶσαι μπάϊλος κύβερνος 57. ἐκ μέρος... ἀπὸ μένα. 59. εἰς τιμήν μας καὶ αὔξησιν ὁμοίως καὶ ἐδικήν σου». 60. Ἠκούσας ὁ μισὲρ Γαλερᾶς 61. πρίγκιπαν... τοιούτην, 62. οὐκ ἠδύνετον ἐκεῖνο νὰ τὸ ποίσῃ, 63. σκοπῶν καὶ λογιζόμενος τοῦ νὰ στραφῇ στὴν Μπούλιαν. 64. Καὶ πάλι ἐκατεσκόπησεν 65. ὅτι ἀφῶν 66. διὰ πάϊλον... τιμή του ἔν μεγάλη, 67. καὶ εἶπεν

6744 ἑξ. Ἡ προκειμένη διήγησις καθ᾽ ἣν ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος ἔπεισε τὸν Galeran d'Ivry νὰ παραμείνῃ τιμῆς ἕνεκεν ὡς ἰσόβιος βάϊλος τοῦ Μορέως καὶ ὅτι τὸν ἐρρεβέστισεν ὡς τοιοῦτον εἶναι ὅλως ἀσύστατος. καθόσον οὗτος ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἵνα διευθύνῃ αὐτοπροσώπως τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τοῦ Μιχ. Παλαιολόγου, ὡς καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Μορέως. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 6535 ἑξ καὶ 6265 ἑξ. ἐν τέλει).

[§ 473] Ἐνταῦτα εὐθέως ὁ πρίγκιπας ἐπαίρνει τὸ χερόρτι,
τὸν μισὶρ Γγαλερᾶν ἐρρεβέστισε διὰ μπάϊλον τοῦ πριγκιπάτου,
καὶ ἦτον μπάϊλος στὴν ζωὴν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου.
[§ 474] Ἐν τούτῳ παύομαι ἐδῶ ἐτοῦτο ὅπου ἀφηγοῦμαι
καὶ θέλω νὰ σᾶς ἔχω εἰπεῖ περὶ τοῦ ρόϊ Κάρλου.
τὸν πόλεμον τὸν ἔποικεν μετὰ τὸν Κουραδῖνον,
τὸν ἀνηψίον, σὲ λαλῶ, βασιλέως Φεδερίγου
ὁμοίως καὶ ἐξάδελφος τοῦ ρόϊ Μαφρὲ ἐκείνου.
(5440) [§ 475] Ἀφότου γὰρ ἐκέρδισεν ὁ μέγας ρόϊ Κάρλος
τῆς Πούλιας καὶ τῆς Σικελίας ἐκεῖνα τὰ ρηγᾶτα,
κ' ἐσκότωσεν στὸν πόλεμον τὸν ρόϊ Μαφρόϊ ἐκεῖνον,
ἐκράτει τὰ ρηγᾶτα του μὲ ἀνάπαψιν κ' εἰρήνην.
Ὁκάποιος μέγας εὐγενὴς ἀπὸ τὴν Ἀλαμάνιαν,
τὸν ὠνομάζαν Κουραδήν, ἐνῷ ἦτον ἀνεψιὸς
τοῦ Φρεδερίγου βασιλέως κ' ἐξάδελφος ὁμοίως
ἐκείνου γὰρ τοῦ ρόϊ Μαφρὲ ὅπου σᾶς ἀφηγοῦμαι,
ὡς ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν καὶ ἐπληροφορέθη
τὸ πῶς ὁ ρῆγας Κάρουλος μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν
εἰς κάμπον ἐπολέμησε μὲ τὸν ἐξάδελφόν του,
τὸν ρόϊ Μαφρὲ ἐνίκησεν, τὴν ἀφεντίαν ἀπῆρεν,
ὠρέχτη κι ἀναγκάστηκεν ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του
νὰ φουσσατέψῃ νὰ ἐλθῇ ἐκεῖσε εἰς τὴν Πούλιαν,

6769. Εἰς τοῦτο εὐτύς 70. ἔστεψεν τὸν σὲρ Γαλερὰν μπάϊλον 71. πρίγκιπος Γουλιάμου 72. παύω ἀποδῶ τοῦτο τὸ ἀφ. 73. νὰ ἀφηγηθῶ περὶ τοῦ ρηγα 77. αὐτὸς ὁ ρῆγας Κάρλος. 79. ρόϊ Μαφρὲ ἐκεῖνον. 81. ἀπὲ τὴν Ἀλαμάνιαν. 82. ὠνόμαζαν τον Κουραδὴν ὅπου ἦτον 83. Φερδερίγου 85. καὶ ἐπληροφορήθην 86. ποῦ εἶχεν 88. ἐπῆρεν, 89. εἶπε τοὺς ἐδικούς του

6775 ἑξ. Εἰς τὸ Γαλλικὸν κείμενον, λόγῳ ἀποκοπῆς ἑνὸς φύλλου ἐκ τοῦ χειρογράφου, παρουσιάζεται κενὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 6783—6904 τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου. (Γαλλ. Χρον. § 475).

6781 ἑξ. Ὁ Κονραδῖνος (Conradin), τέκνον τοῦ Κονράδου, πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Φρειδερίκου Β' Hohenstaufen, ἦτο ἔγγονος τοῦ τελευταίου τούτου καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Μαμφρέδου, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ. Ὅτε κατῆλθεν εἰς Ἰταλίαν ἦτο μόλις 16 ἐτῶν, ἀλλ' ἦτο τολμηρὸς καὶ ἀποφασιστικός, ἐγένετο δὲ ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν Γιβελίνων. Ἡ συνάντησις τοῦ Κονραδίνου μετὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ ἐγένετο παρὰ τὸ Ταλιοκότσον (Tagliacozzo, 23 Αὐγούστου 1268), ἔνθα ὁ στρατὸς τοῦ Κονραδίνου ὑπέστη πανωλεθρίαν, αὐτὸς δὲ συνελήφθη τότε καὶ ἐθανατώθη ὀλίγον βραδύτερον. (Βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 5956 ἑξ. ἔνθα καὶ βιβλιογραφία, ἥτις ἀναφέρεται οὐ μόνον εἰς τὸν Φρειδερῖκον, ἀλλὰ πραγματεύεται περὶ τοῦ ὅλου ἐν γένει ζητήματος καὶ συνεπῶς καὶ περὶ τοῦ Κονραδίνου).

νὰ πολεμήσῃ ἐνομοῦ μετὰ τὸν ρόϊ Κάρλον·
πολλάκις νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Θεός, ἂν λάχῃ νὰ ἐκδικήσῃ
ἐκεῖνον γὰρ τὸν ρόϊ Μαφρὲ ὅπου ἦτο ἐξάδελφός του.
Ἐνταῦτα ἐπεριεπάτησεν ὅλην τὴν Ἀλαμάνιαν,
ὅλους ἐπαρακάλεσε τοὺς ἀρχηγοὺς κι ἀφέντες,
οἵτινες ἀφεντεύασι τότε τὴν Ἀλαμάνιαν,
νὰ τοῦ βοηθήσουν καὶ νὰ ἐλθοῦν μετ᾽ αὖτον εἰς τὴν Πούλιαν,
νὰ πολεμήσουν ἐνομοῦ μετὰ τὸν ρόϊ Κάρλον,
νὰ ἐκδικήσουσιν ὁμοῦ τὸν ρόϊ Μαφρόϊ ἐκεῖνον.
Ὅλοι γὰρ τοῦ ἐπισχήθησαν νὰ τοῦ ἔχουσιν βοηθήσει·
ἄλλοι λαὸν τοῦ ἐδώκασιν, ἄλλοι μετ᾽ αὖτον ἦλθαν.
Ἐσώρεψεν πολὺν λαόν, πεζοὺς καὶ καβαλλάριους,
ἐξέβη ἀπὸ τὸν τόπον του ἐκεῖ ἐκ τὴν Ἀλαμάνιαν
καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Λουμπαρδίαν ποῦ ηὗρε τοὺς Γυμπελίνους,
τοὺς τύραννες τῆς Ἐκκλησίας ὅπου εἶναι ἐχτροὶ τοῦ Πάπα,
ὅλους ἐπαρακάλεσεν καὶ ἦλθασιν μετ᾽ αὖτον,
μὲ προθυμίαν καὶ ὄρεξιν μετ᾽ αὖτον νὰ ἀποθάνουν.
Τοὺς Ἀλαμάνους εἴχασιν κάλλιον παρὰ τοὺς Φράγκους·
τόσα φουσσᾶτα ἐσώρεψεν, ἀριφνισμὸν οὐκ εἶχαν.
Κι ἀφότου ἐσυνάχτησαν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
ἐχώρισεν τὰ ἀλλάγια του, χώρια τὰ πεζικά του,
ἐξέβη ἀπὸ τὴν Λουμπαρδίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πούλιαν.
Ἐνταῦτα παύομαι ἀπ᾽ ἐδῶ νὰ γράφω καὶ νὰ λέγω
περὶ τοῦ Ἀλαμάνου ἐκεινοῦ, τοῦ ἐξάκουστου στρατιώτου,
τοῦ Κουραδίνου, σὲ λαλῶ, ὅπου ἦτον ἀνεψίος
τοῦ Φρεδερίγου βασιλέως, τοῦ ἐχτροῦ τῆς Ἐκκλησίας,
καὶ θέλω πάλε νὰ στραφῶ καὶ νὰ σᾶς ἀφηγήσω

6791. ρῆγαν Κάρλον, 92. νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ ἐξαδέλφου. 93. Παραλείπεται ὁ στίχος. 94. Εἰς τοῦτο ἐπεριπάτησεν 95. ἐπαρακάλεσεν 97. νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ὑπᾶν 98. ρόε Κάρλον 99. ὅπως νὰ ἐκδικήσουσιν... Μαφρὲ 6800. ὑποσχέθησαν λαὸν τοῦ νὰ τοῦ δώσουν 1. ὅλοι μετ᾽ αὖτον ἦλθασι ἐκεῖσε εἰς τὴν Πούλιαν 2. Ἐσύναψεν πολὺν λαόν, 3. ἐκ τὸν τόπον του ἀπὲ 4. εὗρεν τοὺς Κιπιλίνους, 5. τυράννους... ποῦ ἦταν ἐχτροὶ 6. ὑπῆγαν μετ᾽ ἐκεῖνον, 7. μὲ αὐτὸν 8. ἀπὲ τοὺς Φράγκους· 9. ἐσύναξεν ὅτι ἀριθμὸν οὐκ εἶχαν. 10. Κι ἀφότου ἐσυνάχτησαν 11. τὰ ἀλλάγια, 12. ἐξέβην ἐκ 6813—20. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

6804 ἑξ. Περὶ Γυμπελίνων ἢ Γιβελίνων καὶ Γέλφων βλέπε ὑποσημ. στίχ. 6090.

τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ὁ μέγας ρόϊ Κάρλος,
ὅταν ἤκουσεν κ' ἔμαθεν ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα
ὅτι ἔρχετον ὁ Κουραδὴς διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ.
'Ως ἤκουσεν ὁ ἐξάκουστος ὁ μέγας ρόϊ Κάρλος
τὸ πῶς ἐπεριεσώρευεν ὁ Κουραδὴς ἐκεῖνος
φουσσᾶτα, νὰ ἔλθῃ ἀπάνω του διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ·
ὡς ἦτον γὰρ παφρόνιμος στρατιώτης, εἰς τὰ πάντα,
οὐδὲν ἐγίνη ἄμελος νὰ τὸν καταφρονήσῃ.
Γοργὸν σπουδαίως ἀπέστειλεν ἐκεῖ εἰς τὸν ἀδελφόν του,
ὅπου ἦτον ρῆγας τῆς Φραγκίας διὰ νὰ τοῦ ἔχῃ βοηθήσει
φουσσᾶτα ἀπὸ τὸν τόπον του, παιδευτικοὺς στρατιῶτες,
νὰ τοῦ βοηθήσουν εἰς τὴν χρείαν τῆς μάχης ὅπου εἶχεν.
Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσε, κράζει τὸν ἀδελφόν του,
τὸν κόντον ντὲ 'Αρτόϊ, λέγει τον ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα
καὶ ὥρισέν τον πατευτὺς νὰ ἐπάρῃ δύο χιλιάδες
καβαλλαρίους εἰς τὰ ἄλογα ἐκ τὸ ἄνθος τῆς Φραγκίας,
νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν συμμαχίαν ἐκεινοῦ τοῦ ἀδελφοῦ τους,
τοῦ ρόϊ Κάρλου τοῦ ἐξάκουστου ἐκεῖσε εἰς τὴν Πούλιαν.
Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν ἐκεῖνος ὁ ρόϊ Κάρλος
ἐκεῖσε εἰς τὸν τόπον του ἐνῷ ἦτον ἡ Προβέντσα·
ἑξῆντα κάτεργα ἦλθασιν, καράβια καὶ ταρίδες,
ὅπου ἐβασταῖναν τὸν λαὸν ὁμοίως καὶ τὰ ἄλογά τους,
τὴν σωταρχίαν καὶ τὴν τροφὴν ἐκείνου τοῦ φουσσάτου.
'Απαύτου πάλε ὁ ἁγιώτατος ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης,
ὡς ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα,
ὅτι ἔρχετον ὁ Κουραδὴς μὲ πλῆθος γὰρ φουσσάτων
ἀπάνω εἰς τῆς 'Εκκλησίας τοὺς τόπους καὶ τὲς χῶρες,

6821. ἐκεῖνος ὁ ρόε Κάρλος 22. ἐπερισύναψεν 23. πρὸς αὐτὸν τοῦ νὰ τὸν π. 24. πανφρόνιμος 25. ἔγινεν ἄμελος...καταφρονέσῃ. 26. Γουργὸν 27. λέγω στὸν ρῆγαν Φράτσας τε καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ 28. ἐκ τὸν τόπον του, 29. Παραλείπεται ὁ στίχος 30. 'Ο ρῆγας... λαλεῖ 31. ντὲ 'Αρτόϊσι λέγει τον τὰ μαντᾶτα 32. νὰ πάρῃ δύο χιλ. 33. εἰς ἄλογα...τῆς Φράτσας, 34. εἰς βοήθειαν τοῦ ρῆγα τοῦ ἀδελφοῦ τους, 35. τοῦ ρῆγα Κάλλου, ἐξάκουστου καὶ ἀξίου στρατιώτου. 36. Εἰς τοῦτο πάλι... ὁ ρὲ Κ. 37. ὅπου ἦτον ἡ Π. 38. ταρίδες 39. ποῦ ἐβαστάζαν...ὁμοίως τὰ ἄλογά τους. 40. Παραλείπεται ὁ στίχος. 41. Πάλιν ὁ ἁγιώτατος... ὁ τῆς Ρώμης, 42. ὡς τὸ ἤκουσεν 43. Πῶς ἔρχεται... κατὰ τῆς 'Εκκλησίας, 44. τοὺς τόπους καὶ τὲς χῶρες της τοῦ νὰ τὲς καταλύσῃ,

6830—31. Πρόκειται περὶ τοῦ Ροβέρτου Β' κόμιτος τοῦ Artois, ὅστις ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ' καὶ τοῦ Καρόλου 'Ανδεγαυικοῦ καὶ οὐχὶ ἀδελφὸς αὐτῶν, ὡς ἀνακριβῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ.

τὸν ρῆγαν Κάρλον ἔκραξε καὶ λέγει του. «Υἱέ μου,
»ἀφότου γὰρ ἐμάθαμεν κ' ἐξεύρομε εἰς ἀλήθειαν
»ὅτι ἔρχεται ὁ Κουραδὴς στὴν 'Εκκλησίαν ἀπάνω,
»ἐγὼ σὲ δίδω ἐξουσίαν νὰ ἐπάρῃς 'κ τὸ λογάριν
»τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ 'Απόστολου τῆς 'Εκκλησίας τῆς Ρώμης
»ὅσον κελεύεις κι ὀρέγεσαι, ὅλο ἔν' στὸ θέλημά σου·
»καὶ ρόγεψε φουσσᾶτα σου ὅσα ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς
»καὶ φύλαξον τῆς 'Εκκλησίας τὰ δίκαια καὶ τὸν τόπον».
Κι ὁ ρῆγας, ὡς παμφρόνιμος, εὐχαριστᾷ τὸν Πάπαν·
χαμαὶ τὸν ἐπροσκύνησε κι ὁ Πάπας τοῦ εὐχήθη.
Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἁγιώτατος ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης
ὥρισεν καὶ ἐγράψασιν εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα,
ἀπόστειλε γαρδιναρίους καὶ ἀρχιερεῖς, ὡσαύτως
εὐχὴν καὶ παρακάλεσιν, νὰ τοῦ ἔχουσιν βοηθήσει
ὅλοι, φουσσᾶτα καὶ λαὸν νὰ τοῦ ἔχουν ἀποστείλει,
εἰς τοῦ ρηγὸς τοῦ Κάρλου τε τὴν συντροφίαν νὰ ἔλθουν,
ὅστις βαστᾷ τὸ φλάμουρον, τῆς 'Εκκλησίας τὸ σκῆπτρον·
νὰ τοῦ βοηθήσουν ἐνομοῦ τοῦ νὰ ἔχουσι φυλάξει
τοὺς τόπους καὶ τὰ δίκαια τῆς 'Εκκλησίας Ρώμης.
Εὐχήν, συμπάθειον νὰ ἔχουσιν ἀπὲ ὅσα ἁμαρτέψαν
ἀφότου ἐγεννήθησαν κ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
ὥσπερ γὰρ νὰ ἀπήλθασιν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον
νὰ ἐπολεμῆσαν τοὺς ἐχτρούς, τὸ γένος τῶν βαρβάρων.
Ὅλοι τοῦ ἀποστείλασιν ἀπὸ ὅλα τὰ ρηγᾶτα
φουσσᾶτα πλεῖστα καὶ καλά, πεζοὺς κ'εἰς τὰ ἄλογά τους.

6845. Κάρλο ἐλάλησεν καὶ λέγει τον· 46. ἀφῶν καλὰ ἐμάθαμεν πληροφορίαν τὸ πρᾶγμα, 48. ἔπαρε ἐκ τὸ λογάριν 49. τοῦ Πέτρου τοῦ 'Απόστολου τῆς 'Εκκ. Ρώμης 50. κ' ἠγαπᾶς, ὅλο 'ναι εἰς θέλημά σου. 52. καὶ φύλαξε τῆς 'Εκκ. τὸν τόπον καὶ τὸ δίκαιον». 53. εὐχαριστεῖ 54. χάμω... κι' ἐκεῖνος τὸν εὐχήθη. 55. Εἰς τοῦτο ὁρίζει παρευτὺς ὁ Πάπας γὰρ τῆς Ρώμης, 56. γραφὲς γράφει, ἀπέστειλεν 57. ἀπόστειλεν γαρδιναλίους 58. τοῦ νὰ τοῦ βοηθήσουν 59. στὴν συντροφίαν νὰ πᾶσιν, 60. τοῦ ρηγὸς γὰρ τοῦ Κάρουλου τοῦ νὰ τοὺς ἀποστείλουν, 61. ὅπου κρατεῖ... τῆς 'Εκκ. Ρώμης, 62. τὰ δίκαια ὅλα νὰ κρατῇ καὶ νὰ διαφυλάττῃ. 63—69. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

6864. Ὅπως κατὰ τοὺς μακροχρονίους ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ Φρειδερίκου (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5956 ἑξ.) καὶ κατόπιν ἐναντίον τοῦ Μαμφρέδου (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 5999 ἑξ., στιχ. 6178 ἑξ., 6195 καὶ ὑποσημ. στίχ. 6208) οὕτω κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ Πάπας ἠθέλησε νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν πόλεμον ὡς σταυροφορίαν, τὸν δὲ Κονραδῖνον τύραννον καὶ ἐχθρὸν τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦτον, ὡς ἐθεωρήθησαν καὶ οἱ προηγούμενοι Hohenstaufen.

Ὁ ρῆγας πάλε ἀπόστειλεν, αὐτὸς ὁ μέγας Κάρλος,
στὸ πριγκιπᾶτο τοῦ Μορέως, στὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
παρακαλῶντα φιλικῶς νὰ ἔλθῃ νὰ τοῦ βοηθήσῃ
μὲ τὸν λαόν τοῦ τόπου του, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν.
Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας, ἐθλίβην τὸ μαντᾶτο,
διατὸ ἐφοβήθην δυνατὰ ὡς διὰ τὸν Κουραδῖνον,
διατὸ ἄκουσεν τὴν δύναμιν ὅτι εἶχεν πολλὰ φουσσᾶτα·
πολλάκις κ' ἔλθῃ ἀπὸ ἁμαρτίας καὶ ἔλθῃ αὐτοῦ τὸ νῖκος,
καὶ χάσῃ ὁ ρῆγας Κάρουλος τὴν ἀφεντίαν τῆς Πούλιας.
Ὅμως, τὸ ἀκούσει ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνο τὸ μαντᾶτο,
ἀπέστειλε εἰς τοῦ βασιλέως τὴν κεφαλὴν ὅπου εἶχεν
ἐκεῖσε γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, ὅπου ἦτον γὰρ δικαῖος του.
Τρέβαν ἐποίησε μετ' αὐτόν, ἀγάπην διὰ ἕναν χρόνον
διὰ νὰ ἐνεμείνῃ ὁ τόπος του 'ς ἀνάπαψιν κ' εἰρήνην.
Μετὰ ταῦτα γὰρ ἐδιόρθωσε νὰ ἐπάρῃ μετ' ἐκεῖνον
τοὺς πρώτους καὶ καλλιώτερους, τὸ ἄνθος τοῦ Μορέως.
Ἐν πρώτοις ἀπῆρεν μετ' αὐτὸν τὸν ἀφέντην τῆς Καρυταίνου·
ὁμοίως ἐπῆρε μετ' αὐτὸν τὸν ἀφέντην τῆς Ἀκόβου,
τὸν μέγαν τὸν κοντόσταυλον τὸν Τσιαντεροῦν ἐκεῖνον,
τὸν μισὲρ Ντζεφρὲ ντὲ Ντουρνᾶ κι ἄλλους καβαλλαρίους,
εἰς ἀριθμὸν τετρακοσίων ἀπάνω εἰς τὰ φαριά τους.
Οὐδὲν ἐποῖκαν ἄργηταν· ἀπὸ τὸ Δεσποτᾶτο
ἐπέρασαν κ' ἐδιάβησαν ὁλόρθα στὸ Βροντῆσι·
ὅσα ἄλογα τοῦ ἐλείπασιν ηὗρηκαν κι ἀγοράσαν·
κ' ἐνταῦτα ἐκαβαλλίκεψαν κι ὡδήγεψαν τοσούτως,

6870. Ὁ ρῆγας Κάρλος ἔστειλεν, 71. εἰς τοῦ Μορέως τὸν πρίγκιπαν ἐκεῖνον τὸν Γουλιάμον, 72. τοῦ νὰ τοῦ βοηθήσῃ 73. φουσσᾶτα, τὰ ἔχει 74. Κι ὁ πρίγκηψ, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐθλίβη το μεγάλως 75. καὶ ἐφοβήθη δυνατὰ διὰ τὸν Κουραδῖνον, 76. ἐπεὶ ἤκουσεν... τὸ πλῆθος τῶν φουσσάτων. 77—78. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 79. Ὁμοίως τὸ ἐγροίκησεν ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνο, 80. ἀπέστειλεν τοῦ βασιλέως.. ὅπου ἦτον 81. ἐκεῖσε εἰς τὸν Μεζηθρᾶν, ἐμήνυσεν τον οὕτως. 82. Τρέβαν ἔποικεν... ἀγάπην χρόνον ἕνα 83. διὰ νὰ στέκῃ...εἰρηνοποιημένος. 84. Εἰς τοῦτο... νὰ ὑπάγῃ 85. καὶ καλλίτερους 86. Παραλείπεται ὁ στίχος 87. Ἀρχὴν ἐπῆρεν 88. τὸν Ντζάδρον γὰρ ἐκεῖνον, 89. τὸν μισὲρ Ντζὰν τε τὸν Τουρνᾶ 90. εἰς ἀριθμὸν τετρακοσίους... εἰς τὰ φαρία. 91. ἐποῖκεν ἄργηται· ἀπὲ τὸ Δ. 92. ἐπέρασεν. ἐδιέβηκεν ὀρθὰ εἰς τὸ Β. 93 τοὺς ἔλειπαν ηὗραν κι ἀγόρασάν τα. 94. Ἐνταῦτα... καὶ ὥδεψαν τοσούτως,

6872 ἑξ. Ὁ πρίγκιψ τοῦ Μορέως Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος προσεκλήθη καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν κατὰ τοῦ Κονραδίνου πόλεμον οὐχὶ παρακλητικῶς, ἀλλ' ὑποχρεωτικῶς, ὡς ὑποτελής, λίζιος, τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Καρόλου. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 6265 ἑξ. καὶ 6475 ἑξ.). Τὸν πρίγκιπα συνώδευον οἱ αὐθένται τῆς Καρυταίνης καὶ τῆς Ἀκόβου, ὁ μέγας κοντόσταυλος Jean Chauderon, ὁ Geoffroy de Tournay κλπ. ἱππόται (στίχ. 6886—89).

στὸ Μπονιβὰντ ἀπέσωσεν, ἐκεῖ ηὗρεν τὸν ρῆγαν.
Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας, ἐξέβη εἰς ἀπαντήν του·
γλυκέα τὸν ἐχαιρέτησεν, ἀσπάστησαν ἀλλήλως,
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ τὸν πρίγκιπαν ὁ ρῆγας.
Τὸ ἰδεῖ τὸν ἔμορφον λαὸν ὅπου ἤφερεν μετ' αὗτον,
πολλὰ τὸν εὐχαρίστησεν κ' ἐχάρησαν ἀλλήλως.
Ἐνταῦτα τὸν ἐσύντυχεν κ' ἐπληροφόρεσέ τον,
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ Κουραδὴς κ' ἐσέβην εἰς τὴν Πούλιαν
μὲ δύναμιν πολλοῦ λαοῦ ὅπου εἶχεν μετ' ἐκεῖνον.
[§ 476] Κατερωτῶντα ἔρχετον, γυρεύοντα τὸν ρῆγαν,
καὶ τόσα τὸν ἐγύρεψεν, ἐπλήσιασεν μετ' αὗτον.
Κι ἀφότου ἐπλησιάσασιν τὰ δύο φουσσᾶτα ἐκεῖνα,
ὁ πρίγκιπας (ὅπου ἔξευρεν τῆς Ρωμανίας τὴν μάχην,
τὲς μηχανίες καὶ πονηρίες ὅπου ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι
κ' οἱ Τοῦρκοι, ποῦ τοὺς ἔμαθαν νὰ ἐξεύρουσιν τῆς μάχης),
κράζει μετ' αὗτον ἐκεινοὺς ὅπου ἤθελεν κι ἀγάπα·
ὅλοι ἐκαβαλλίκεψαν, μετ' αὐτὸν ὑπαγαίνουν,
ὡδήγεψαν κ' ἐδιέβησαν ἄνω εἰς βουνὶν ἀπάνω
διὰ νὰ ἐγνωμιάσουν καὶ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ κατασκοπήσουν
τοῦ Κουραδίνου τὸν λαὸν καὶ τί φουσσᾶτα εἶχεν.
Κι ἀφότου τοὺς ἐγνώμιασεν, μεγάλως τὸ θαυμάστη·

6895. στὸν Πονιβὲτ ἀπέσωσαν ἐκεῖσε εἰς 96. Ὁ ρῆγας,... ὡς τὸ πληροφορέθην, 97. Πῶς ἔρχεται... ἀπαντή του· 99. κι ἀπὸ τὸ χέρι 6902. κ' ἐπληροφόρησέ τον, 4. ὁποῦχεν 5. ἔρχεται, 6. καὶ τόσον 7. Καὶ ἀφῶν 8. ὅπου ἤξευρεν τῆς Ρ. τὲς μάχες, 9. ὁπὄχουν οἱ Ρ. 10. ὅπου τοὺς ἔμαθαν νὰ ἠξεύρουσιν τὲς μάχες), 11. λαλεῖ μετ' αὗτον... κ' ἠγάπα· 12. ὁμοῦ ἐκαβαλλ... ὑπαγαίνου, 13. ὡδήγεψαν, ἐδιέβησαν ἄνω εἰς ἕνα ὄρος 14. τοῦ νὰ ἐγνωμιάσουσιν, νὰ ἰδοῦν καὶ σκοπήσουν 16. Κι ἀφῶν τοὺς ἐγνωμίασεν μεγ. ἐθαυμάστη·

6895 ἑξ. Οἱ δύο ἀντίπαλοι συνηντήθησαν εἰς Ταλιακότσο, ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ μάχη (23 Αὐγούστου 1268), καὶ οὐχὶ εἰς Βενεβέντον, ὡς ἀνακριβῶς ἀναφέρει τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ (στίχ. 7038), ἐκ συγχύσεως ἴσως καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐκεῖ γενομένην, δύο ἔτη πρότερον, μάχην μεταξὺ τοῦ Καρόλου καὶ τοῦ Μαμφρέδου, θείου τοῦ νεαροῦ Κονραδίνου. Ὡς πρὸς τὰ ἐν συνεχείᾳ ἀναφερόμενα περὶ τοῦ στρατηγήματος τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Κάρολος ἐξησφάλισε τὴν νίκην, ταῦτα ἐπαναλαμβάνονται καὶ ὑπὸ τοῦ Villani εἰς τὰς Φλωρεντινὰς Ἱστορίας (Βιβλ. 7ον, κεφ. 26, πρβλ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 6011 ἑξ.) ἀλλὰ τὸ στρατήγημα ἀποδίδεται εἰς τὸν Erard de Valery. Καὶ ὁ Δάντης ἐπίσης ἀποδίδει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς νίκης εἰς τὸν Erard de Valery: «E là da Tagliacozzo, ove senz' arme vinse 'l vecchio Alardo» (Dante Inferno, cap. XXVIII. terz. 6) (Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Buchon Rech. histor. Τομ. Α' σελ. 225—230).

καὶ κράζει τοὺς καβαλλαρίους ὅπου ἦσαν μετ' ἐκεῖνον
καὶ λέγει τους· «Συντρόφοι μου, ἐλᾶτε ἐδῶ νὰ ἰδῆτε·
»φουσσᾶτα ἐβλέπω φοβερά, πλεῖστα καὶ ἀντρειωμένα·
»ἐγὼ ἐγνωμιάζω, νὰ ἔχουσιν διπλὰ παρὰ τὸν ῥῆγαν».
[§ 477] Ἐνταῦτα ἀπῆρε, ἐστράφηκεν ὀπίσω εἰς τὸ φουσσᾶτο.
κι ἀφότου ἀποσώσασιν, ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
κράζει τὸν ῥῆγαν μοναξὰ καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Ἔξευρε, ἀφέντε μου καλέ, ἐγὼ πληροφορῶ σε
»ὅτι ἐγὼ ἀπέρχομαι ὅπου εἶδα τὰ φουσσᾶτα,
»τὴν δύναμιν καὶ τὸν λαὸν ὅπου ἔχει ὁ Κουραδῖνος,
»διὰ νὰ ἐγνωμιάσω καὶ νὰ ἰδῶ τὸ τί φουσσᾶτα ἔχει.
»Οὐδὲν ἀπῆγα μοναξὸς νὰ μὲ κατηγορήσῃς·
»στρατιῶτες εἶχα μετ' ἐμέν, ἀνθρώπους παιδεμένους.
»Κι ὡς εἴδαμε εἰς πληροφορίαν, καθὼς τὸ ἐγνωμιάσαν,
»λογίζω νὰ ἔχῃ ὁ Κουραδὴς εἰς τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶδον
»διπλὰ φουσσᾶτα παρὰ ἐμᾶς· λαὸς λαμπρὸς μοῦ ἐφάνη.
»Ἐν τούτῳ λέγω, ἀφέντη μου κ' ἐσὲν οὐδὲν λανθάνει,
»ὅτι οἱ Ἀλαμᾶνοι εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὸν κόσμον
»ἕνας λαὸς ἀκέφαλος, ὅλοι θεληματάροι·
»κι ὅταν ἐλθοῦν εἰς πόλεμον διὰ νὰ ἔχουν πολεμήσει,
»καμμίαν ὁρμὴν οὐκ ἔχουσιν, πρᾶξιν καλῶν στρατιώτων·
»οὕτως ἔρχονται εἰς πόλεμον ὡσὰν παραπαρμένοι.
»Λοιπόν, λέγω σε, ἀφέντη μου, ἂν θέλῃ ἡ βασιλεία σου
»μηδὲν τοὺς πολεμήσωμεν ὡς πολεμοῦν οἱ Φράγκοι
»καὶ χάσωμεν τὸν πόλεμον, ὅτι πλειότεροί μας εἶναι·
»ἀλλὰ ἂς τοὺς πολεμήσωμεν μὲ μηχανίαν καὶ φρόνα
»ὡς πολεμοῦν εἰς Ρωμανίαν οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Ρωμαῖοι.
»Κ' εἰ μὲν τὸ ποιήσομε ὡς λαλῶ, ἐγὼ εἰς Θεὸν ἐλπίζω,
»καὶ εἰς τὸ δίκαιον ποῦ ἔχομεν, νὰ μᾶς ἔλθῃ τὸ νῖκος».

6917 λαλεῖ γαρ... ὁποῦχεν μετ' ἐκεῖνον 20. ἐγνωμιάζω 21. Εἰς τοῦτο ἐπῆρε,... φουσσᾶτον. 22. Ἀφῶν ἀπόσωσεν ἐκεῖ ὁ πρίγκιπας Γουλιάμος 23. Παραλείπεται ὁ στίχος. 24. Ἤξευρε 25. ἐπεὶ ἐκεῖθεν 26. ποῦ ἔχει ὁ Κ. 27—28. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 29. παιδευμένους, 30. καὶ εἴδαμε πληροφορίαν, καθάρια ἐγνωμιάσαν. 31. ποῦ εἶδα 32. λαὸς ὑπάρχει. 33. Εἰς τοῦτο 34. οἱ Ἀλαμᾶνοι 35. πόλεμον νὰ ἔχουν π. 37. τάξιν 39. Λοιπόν, ἀφέντη, λέγω σε, ἂν θ. 41. διοῦ πλεότεροι εἶναι· 42. καὶ τέχνην 44. Καὶ ἂν τὸ ποίσωμε... ἐλπίζω, 45. στὸ δίκαιον, ὅπου ἔχομεν,

6935. τῆς λ. θεληματάροι ὁ ἑνικὸς δὲν εἶναι θεληματάρος (Schmitt, Εὑρετήριον σ. 608α) ἀλλὰ θεληματάριος καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν θεληματάρις. (Πρβλ. σχετικῶς. Ἀθηνᾶς ΙΣΤ', σ. 254 παρατήρησιν Χατζηδάκι καὶ Ἀδαμ. σελ. 506).

[§ 478] Κι ὁ ρῆγας, ὡς παμφρόνιμος στρατιώτης ὅπου ἦτον,
τὸν πρίγκιπαν ἐλάλησεν, οὕτως τοῦ ἀπεκρίθη·
«Γίνωσκε, πρίγκιπα ἀδελφέ, φίλε καὶ συγγενῆ μου,
»οὐκ ἔνι πρᾶγμα σήμερον εἰς τὸν παρόντα κόσμον,
»ἢ φρόνεσις ἢ μηχανία, καμμία ἐπιδεξιωσύνη,
»τοῦ νὰ μηδὲν τὴν ἔποικα εἰς τὸν ἐχτρόν μου ἐπάνω,
»μόνι νὰ τὸν ἐνίκησα νὰ ἐπῆρα τὴν ἀφεντίαν του.
»Λοιπόν, καλέ μου συγγενῆ, ὡς φρόνιμος ὅπου εἶσαι
»*ἀφότου ἐπαιδεύτηκες στῆς Ρωμανίας τὶς μάχες*,
»κ' ἐξεύρεις καὶ τὲς μηχανίες ὅπου ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι,
»ἐδῶ ἔχεις τὰ φουσσᾶτα μας κι ὡς θέλεις, διόρθωσέ τα».
'Ενταῦτα τοῦ ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος.
(5620) [§ 479] «'Αφέντη, ἀφῶν ὀρέγεσαι κι ὁρίζεις νὰ τὸ ποιήσω,
»νὰ πράξωμε μὲ φρόνεσιν καὶ μὲ τὲς μηχανίες,
»ἄκουσον πρῶτα νὰ σὲ εἰπῶ τὴν πρᾶξιν ὅπου λέγω,
»κ' εἰ μὲν σὲ φαίνει ἀρεστόν, οὕτως νὰ τὸ διορθώσω».
'Ενταῦτα ἄρξετον νὰ λαλῇ καὶ νὰ τοῦ ἀφηγᾶται,
τὸ πῶς οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Ρωμαῖοι οὐδὲν εἶναι στρατιῶτες
νὰ πολεμοῦν εἰς πρόσωπον ὡσὰν ἐμεῖς οἱ Φράγκοι,
διατὸ ἔχουν πονηρίαν καὶ πολεμοῦν μὲ τέχνην·
«Κι ἀφότου ὁρίζεις νὰ γενῇ νὰ πράξωμε ὡς τὸ λέγω,
»νὰ σὲ διδάξω καὶ νὰ εἰπῶ τὸ πῶς θέλομεν πράξει.
[§ 480] »'Ο τόπος ἐτοῦτος ὅπου εἴμεστεν ἔνι κλαστώδης τόπος
»κι οὐδὲν ἔνι διὰ πόλεμον κάμπος πλατύς, καθάριος,
»ὡς πολεμοῦν εἰς τὴν Φραγκίαν κ' εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα.
»Διὰ τοῦτο ἂς χωρίσωμεν ἀπὸ ὅλα μας τὰ ἀλλάγια
»λαφροὺς ἀνθρώπους, φρόνιμους, στρατιῶτες παιδεμένους,
»καὶ νὰ ἔχουν ἄλογα ἐλαφρὰ νὰ διώξουν καὶ νὰ φύγουν,

6947. τὸν ἀποκρίθη· 50. ἢ φρόνεσι ἢ μηχανία καὶ ἐπιδεξ. 51. ὅπου νὰ μὴ τὴν ἔποικα 52. τὴν ἀφεντίαν νὰ πάρω. 55. ἠξεύρεις... τὲς ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι· 56. ὄρθωσέ τα.» 57. Εἰς τοῦτο ἀποκρ... Γουλιάμος· 58. καὶ θέλεις νὰ τὸ ποίσω, 59. νὰ πράξωμεν μὲ φρόνεψιν καὶ μετὰ μηχανίαν, 60. ἤκουσεν πρῶτον νὰ εἰπῶ τὴν πρᾶξιν ὅπου λέγω, 61. καὶ ἐὰν σε φανῇ καλόν.... ὀρθώσω.» 62. Εἰς τοῦτο ἤρξεν... νὰ τὸν ἀφ. 63. Ρωμαιοὶ οὐκ εἶναι στρ. 65. διότις... πονηρία... τέχνη· 66. Κι ἀφῶν... πράξωμεν τὸ λέγεις, 67. νὰ εἰπῶ 68. 'Ο τόπος ὅπου... ἔναι κλασώδης τοπ. 69. καὶ οὐκ ἔναι 70· Φραγκία. 71. Διὰ τοῦτο... ἐξ ὅλον τὸ φουσσᾶτον 72. ἀνθρώπους ἐλαφρότατους, φρόνιμους, παιδευμένους, 73. νὰ διώξουν καὶ νὰ φύγουσιν εἰς ἄλογα δρομίου·

»ἀλλάγια τρία ἢ τέσσαρα νὰ τοὺς ἔχωμεν χωρίσει,
»νὰ τοὺς ὀρθώσωμεν νὰ ὑπάουν ἐκεῖ εἰς τοὺς Ἀλαμάνους,
»νὰ δείξουν ὅτι θέλουσιν τοῦ νὰ ἔχουν πολεμήσει.
[§ 481] »Κ' ἐκεῖνοι, ὡς εἶναι πρόθυμοι πολλὰ εἰς τὸν πόλεμόν τους,
»ἐξεύρω, μετὰ προθυμίας θέλουν ἔλθει πρὸς αὔτους.
»Κ' ἐτοῦτοι, ἂν εἶναι φρόνιμοι, ἂν τοὺς ἀφοῦν νὰ ἔλθουν,
»καὶ τὸ πλησιάσει εἰς αὐτούς, ἂς δείξουν ὅτι φεύγουν·
»κ' ἐνταῦτα ἂς ἔρχωνται ὀρθὰ ἐκεῖσε εἰς τὰς κατοῦνας.
[§ 482] »Καὶ τὸ ἀποσώσει ἐκεῖ πλησίον, μηδὲν σεβοῦν ἀπέσω·
»ἂς πιλαλήσουν κι ἂς διαβοῦν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
»καὶ πάντα ἂς εἶναι μαζωτά, μὴ πιάση καὶ σκορπίσουν.
»Κ' ἐγὼ ἐγνωρίζω καθαρὰ οὕτως τοὺς Ἀλαμάνους
»καὶ τοὺς Λουμπάρδους ἀλλὰ δή, ὁμοίως τοὺς ρογατόρους,
»ὅτι τὸ ἰδεῖ τὲς τέντες μας, τὲς φορεσίες, τὰ ροῦχα,
»καὶ τὰ λαμπρὰ τὰ πράγματα, τὰ ἔχουν οἱ κατοῦνες,
»ν' ἀφήκουσιν νὰ διώχνουσιν ἐκεῖνον τὸν λαόν μας
»κ' εἰς τὲς κατοῦνες νὰ σεβοῦν, τὰ ροῦχα μας ἐπαίρνει.
»Κ' ἡμεῖς οἱ δύο, ἀφέντη μου, ἂς χωριστοῦμε εἰς δύο
»μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχομεν, νὰ χωριστοῦν τὰ ἀλλάγια,
»νὰ βάλωμεν τὰ ἐγκρύμματα εἰς ἐπιδέξιους τόπους.
»Οὐ χρήζω νὰ ἔχω μετὰ ἐμὲν μόνι καὶ τὸν λαόν μου,
»ὅπου ἤφερα ἀπὸ τὸν Μορέαν, διατὶ τοὺς ἐγνωρίζω.
[§ 483] »Κι ἀφῶν ἰδοῦν οἱ βίγλες μας ἐκεῖ ἀπὸ τὰ βουνία
»ὅτι οἱ Ἀλαμᾶνοι ἐσέβησαν ἀπέσω εἰς τὲς κατοῦνες,
»καὶ σκορπιστοῦν τὰ ἀλλάγια τους, στὸ κέρδος νὰ βαλθοῦσιν,
»ἂς δώσουσιν τὰ βούκκινα νὰ νοήση ὁ λαός μας,

6974. ἀλλάγια τρία, τέσσαρα θέλω νὰ τους χωρίσω, 75. νὰ τοὺς ὀρθώσω νὰ ὑπᾶν 76. Παραλείπεται ὁ στίχος. 77. Ἐκεῖνοι 78. ἠξεύρω... ἔλθει 79. Κι αὐτοί.... ἂς τοὺς ἀφίνουν νἄλθουν. 80. νὰ δείξουν ὅτι φεύγουν· 81. καὶ οὕτως γὰρ ἂς ἔρχωνται ὁλόρθα εἰς τὲς τέντες, 82. καὶ τὸ νὰ σώσουσιν πλησίον, ἔσω μηδὲν σεβοῦσιν· 83. ἂς πιλαλοῦν καὶ ἂς διαβοῦν ἀπὲ 84. ἂς ἔνι μαζωχτά, μὴ τύχῃ καὶ σκορπίσουν. 85. Ἐγὼ... αὐτοὺς τοὺς Ἀλαμάνους 86. καὶ τοὺς Λουμπάρδους... τοὺς Τουσκάνους· 87. ὡσὰν ἰδοῦν τὲς τέντες 88. ποὺ ἔχουσιν στὲς τέντες, 89. ν' ἀφήσουν νὰ διωχν. αὐτεῖνοι 90. καὶ εἰς τὲς τέντες νὰ σεβοῦν... νὰ ἐπάρουν. 91. Ἡμεῖς οἱ δύο, τὰ ἀλλάγια ἂς χωρίσωμε εἰς δύο· 92. Παραλείπεται ὁ στίχος 93. νὰ βάλωμε ἐγκρύμματα εἰς τόπους ἐπιδέξιους· 94. μόνον καὶ τὸν λ. μου 95. ὁποὔφερα ἐκ τὸν Μ. 96. ἐκεῖσε ἐκ τὰ ὄρη 97. οἱ Ἀλ. ἐσέβησαν...εἰς τὲς τέντες 98. τὰ ἀλλάγια, εἰς κέρδος 99. ἂς δώσουσι τὰ βούκκινα νὰ τὸ γροικήση ὁ λαός μας,

»νὰ ἐξεβοῦμε ἐκ τὲς χωσίες, νὰ δράμωμεν πρὸς αὔτους.
»Ἔλα ἐσὺ ἐκ τὴν μίαν μερέαν κ' ἐγὼ πάλε ἀπ' τὴν ἄλλην
»μετὰ φουσσᾶτα καὶ λαὸν ὅπου ἔχομεν μετά μας·
»κ' ἐκεῖνα γὰρ τὰ τέσσαρα τὰ ἀλλάγια τὰ ἐλαφρά μας,
»τὸ ἀκούσει γὰρ τὰ βούκκινα ὀπίσω νὰ στραφοῦσιν,
»τὸν γῦρον νὰ τοὺς δώσωμεν ὅλοι μὲ προθυμίαν.
»Κι ἀφῶν τοὺς ἐξηλώσωμεν καὶ σκορπιστοῦν τὰ ἀλλάγια,
»πολλὰ ἐλαφρὰ κ' ἐγρήγορα θέλουσιν κιντυνέψει».
[φ 484] Κι ἀφότου γὰρ ἐπλήρωσεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος
ἐκεῖνα, τὰ ἀφηγήθηκεν καὶ εἶπεν πρὸς τὸν ρῆγα,
ὁ ρῆγας τὸν ἀφκράστηκεν κ' ἐπαίνεσεν εἰς σφόδρα,
τὰ ὅσα τοῦ ἀφηγήσετον ὀνόστιμον τοῦ ἐφάνη,
κ' ἐστράφη πρὸς τὸν πρίγκιπα καὶ λέγει πρὸς ἐκεῖνον·
«Παρακαλῶ σε, ἀδελφέ, ὡσὰν μὲ τὸ ἀφηγήθης,
»νὰ τὸ διορθώσης νὰ γενῇ, ὅτι πολλὰ μὲ ἀρέσει».
Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς τὸ ἤκουσεν, κράζει τοὺς κεφαλᾶδες,
τοὺς κιβιτάνους τοῦ λαοῦ ὅπου ἦσασιν τὰ ἀλλάγια,
'Αμφότεροι ἐδιορθώσασιν, ἐκεῖνος μὲ τὸν ρῆγαν,
κ' ἐχώρισαν τὰ τέσσαρα ἀλλάγια ὅπου σὲ εἶπα·
τοὺς κεφαλᾶδες κι ἀρχηγοὺς ἐκράξαν κατὰ μόνας
καὶ τοὺς ἐδιερμηνέψασιν τὸ πῶς ἠθέλαν πράξει.
Κ' ἐκεῖνοι ἀπῆραν τὸν λαόν, τὰ δὲ λοιπὰ ἀλλάγια,
τὰ ἐγκρύμματα καὶ τὲς χωσίες ἐχῶσαν εἰς τοὺς τόπους,
ὅπου ἔπρεπεν κ' ἐτύχαινεν καὶ ἦτον ἐπιδέξιον.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκίνησαν τὰ τέσσαρα ἀλλάγια
κι ὁλόρθα ὑπαγαίνασιν ἐκεῖ εἰς τὸν Κουραδῖνον.
Κι ὁ Κουραδής, ὡς ἔμαθεν ὅτι ἔρχετον ὁ ρῆγας

7000. εἰς αὔτους 1. ἐσὺ ἀπὲ τὴν μίαν μερίαν κ' ἐγὼ ἀπὲ 2. τὸ ἔχομεν μετ' ἔμας· 3. δὲ τὰ τέσσαρα τὰ ἐλαφρὰ ἀλλάγια, 4. τὸ ἀκούσουσιν τὰ βούκκινα 5. καὶ γῦρον 7. καὶ σύντομα 8. πρίγκιπας Γουλιάμος 10. ὁ ρ. ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐπαίνεσέ τον σφ. 11. ἐπεὶ ὅσον τὸν ἐσύντυχεν ὅλον καλὸν 13. σὰν τὸ ἀφ. 14. νὰ τὸ ὀρθώσης ... ἐπεὶ πολλὰ μοῦ ἀρ. 15. λαλεῖ 16. κιβιτάνους, σὲ λαλῶ, ὁποὖχαν 17. Ὁμοῦ ἐδ. ὁ πρίγκιπας κι ὁ ρῆγας 18. τὰ τέσσαρα, τὰ εἶπεν, 20. ἐδιόρθωσαν τὸ πῶς διὰ νὰ πράξουν 21. Ἐκεῖνοι ἐπῆραν 25. ὁλόρθα.. εἰς τοὺς Κουραδίνους. 26. Ὁ Κουραδής.. ἔρχεται

7007. Κατὰ τὸν Delpech, συγγραφέα τοῦ ἔργου La Tactique du XIII siècle (Montpellier, 1885, τομ. Α' σελ. 454—456) τὸ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ταλιακότσο ἐφαρμοσθὲν τέχνασμα θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων παραδειγμάτων τῆς μεσαιωνικῆς τακτικῆς, τὴν ὁποίαν καὶ χαρακτηρίζει ἐξόχως.

ἐκεῖ πρὸς τὲς κατοῦνες του διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ,
ὥρισεν κ' ἐχωρίστησαν τὰ ἐδικά του ἀλλάγια,
χώρια της καθεμία φυλὴ τοῦ νὰ ἔχουν πολεμήσει,
κ' ἐκίνησαν κ' ἐρχόντησαν τὸν ῥῆγαν νὰ ἀπαντήσουν.
[§ 485] Λοιπόν, ἐὰν σοῦ ἔγραφα λεπτομερῶς τὲς πράξες,
τὸ ὅσον ἐγίνετον ἐκεῖ στὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
ἀλάχῃ νὰ ἐβαρήθηκες διὰ τὴν πολυλογίαν
καθὼς βαρειῶμαι γὰρ κ' ἐγὼ νὰ σὲ τὸ διπλογράφω.
Ἀλλὰ καθὼς ἀκούσετε τὸ πῶς τὸ ἐκαταλέξα,
καὶ πῶς τὸ ἐδιερμήνεψεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος,
οὕτως καὶ τὸ ἐπλήρωσεν κι ἀπεκατέστησέν το.
Ἐκεῖνος γὰρ ὁ πόλεμος στὸ Μπονιφὰντ ἐγίνη,
ὅπου ἔνι ὁ τόπος συγκλαστός, πλάγια γὰρ καὶ λαγγάδια·
καὶ δι' αὖτα ἀπεργώθησαν ἐτότε οἱ Ἀλαμᾶνοι,
διατὶ οὐκ ἔβλεπαν καθαρὰ τοῦ Κάρλου τὰ φουσσᾶτα·
ἀφνίδια τοὺς ἐπέτρασαν τὰ τέσσαρα ἀλλάγια
ἐκεῖνα, τὰ ὑπαγαίνασιν νὰ τοὺς ἐξεμαυλίσουν.
Κ' ἐκεῖνοι ἐλογίσαντο ὅτι ἔρχονται καὶ τὰ ἄλλα·
διὰ τοῦτο ἐτέθησαν εὐθέως νὰ ἀπέρχωνται πρὸς αὖτους
μὲ προθυμίαν κ' ἐγρήγορα, ὡς τὸ ἔχουν τὰ φουσσᾶτα.
Κι ὡσὰν ἦλθαν νὰ ἐσμίξουσιν νὰ δώσουν κονταρέας,
ἐγύρισαν εἰς τὸ φυγίον τὰ τέσσαρα ἀλλάγια
κ' ἐβάλθησαν νὰ ἀπέρχωνται ὁλόρθα εἰς τὲς κατοῦνες.
Κ' οἱ Ἀλαμᾶνοι, ὡς εἴδασιν τοὺς Φράγκους ὅτι ἐφεῦγαν,
τοῦ πολέμου ἐθυμήθησαν κι ἀρχάσαν νὰ τοὺς διώχνουν,
καὶ τόσα τοὺς ἐδιώξασιν, ἐσῶσαν εἰς τὲς τέντες,
Οἱ Φράγκοι ἀναγαμήσασιν, ἀφῆκαν τὲς κατοῦνες,
'κ τὸ πλευρὸν ἐπεράσασιν κ' ἐδιάβησαν ἀπέξω.
Κ' οἱ Ἀλαμᾶνοι, ὡς εἴδασιν τὲς τέντες ὅπου ἐστέκαν
μὲ τὰ λαμπρὰ τὰ ἄρματα, τὰ ροῦχα, τὸ λογάριν,
ἀφήκασιν νὰ διώχνουσι τοὺς Φράγκους ὅπου ἐφεῦγαν

7027. ἐκεῖσε πρὸς τὰς τέντας του τοῦ νὰ 28. ὥρισεν. ἐχωρίστηκαν τὰ τέσσερα ἀλλ. 29. χώρια τους καθεμία φ. νὰ 30-37. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 38. στὸν Πονιβὰτ 39. ὅπου εἶν' τόπος συγκλειστός, πλ. καὶ λαγγ. 40. καὶ εἰς αὖτο... τότε 41. διότις οὐκ ἐβλέπασιν τοῦ Κ. 42. ἐξάφνης 44. ἐλογίστηκαν .. καὶ ἄλλα, 45. διοῦ ἐβάλθησαν ὀμπρὸς νὰ ἔρχωνται 46. καὶ σύντομα 47. Κι ὡς ἦλθαν 49. νὰ ἔρχωνται... εἰς τὲς τέντες 50. Οἱ Ἀλ... ὅτι φεύγουν, 51. ἐθυμώθησαν, ἄρχισαν νὰ διώχνουν 52. καὶ τόσον τοὺς ἐδίωξαν 53. ἐπεράσασιν 54. ἐκ τὸ πλευρὸν ἐδιέβησαν, ἐπέρασαν ἀπ' ἔξω. 55. οἱ Ἀλαμ. 57. ἀφῆκαν

7038. Περὶ τῆς ἀνακριβοῦς ταύτης εἰδήσεως βλέπε ὑποσημ. στίχ. 6895 ἑξ.
7053. ἀναγαμήσασιν=ἐπανέκαμψαν, ἐκ τοῦ ἀναγαμμίζω (καὶ οὐχὶ ἀναγαμῶ. Πρβλ. Ἀθηνᾶς Μ, σελ. 14—15).

κ᾽ εἰς τὲς κατοῦνες ἔδωκαν, ἐσέβησαν ἀπέσω,
ἀρχίσαν νὰ σκορπίζωνται, νὰ ἐπαίρνουσιν τὰ ροῦχα
καὶ τὰ σεντούκια, ὅπου εἶχασιν ἀπέσω τὸ λογάριν,
ἐτσάκιζαν κ᾽ ἐπαίρνασιν ἀπαύτου εἴ τι ηὗρέσκαν·
ἀλλήλως ἐμαλλώνασιν, μὲ τὰ σπαθία ἐκροῦσαν.
[§ 486] Κ᾽ ἰδὼν οἱ βίγλες τῶν Φραγκῶν τὴν πρᾶξιν τῶν Ντουδέσκων,
ἐλάλησαν τὰ βούκκινα κ᾽ ἐννόησαν οἱ χωσίες,
κ᾽ ἐξέβησαν τὰ ἐγκρύμματα, ὁ πρίγκιπας κι ὁ ρῆγας,
ὁ εἷς ἀπὸ τὴν μίαν μερέαν, κι ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἄλλην.
Κ᾽ ἐκεῖνοι ὅπου ἐφεύγασιν, τὰ τέσσαρα τὰ ἀλλάγια,
ὀπίσω στρέμμα ἐποίκασιν ἐκεῖ πρὸς τὲς κατοῦνες,
τὸν γῦρον ἐτριγύρισαν ὅλους τοὺς Ἀλαμάνους·
ἐσώσασιν τὰ πεζικὰ μὲ τζάγρες καὶ δοξάρια·
οὕτως τοὺς ἐκατέσφαζαν ὡσὰν ἀγριοχοιρίδια,
ὀλίγοι γὰρ ἐγλύτωσαν ἀπὸ τοὺς Ἀλαμάνους.
Τὸ δὲ οἱ Ντουσκᾶνοι ἀλλὰ δὴ ὡσαύτως κ᾽ οἱ Λουμπάρδοι,
πολλοὶ ἀπ᾽ αὗτους ἔφυγαν διατὸ ἐξεῦραν τὸν τόπον,
καὶ ἄλλοι φίλους εἴχασιν καὶ ὡδηγέψανέ τους.
[§ 488] Τὸν Κουραδῖνον ἔπιασαν, τὴν κεφαλήν του ἐκόψαν
ὁκάποι ἀπ᾽ τὴν Ἀνάπολιν, ὅπου τὸν ἐκακεῦαν,
διατὸ ἀγαποῦσαν τοῦ ρηγὸς τὴν ἀφεντίαν νὰ ἔχουν.
Στὸ ξίφος γὰρ τοῦ κονταρίου τὴν κεφαλὴν του ἠφέραν,
καὶ τοῦ ρηγὸς τὴν ἤφεραν κ᾽ ἐπροσκομίσανέ την.

7058. καὶ εἰς τὲς τέντες ἔδραμαν, 59. νὰ σκορπίζουσι 60. ποὔχασιν 61. ἐπαίρνασιν ἐξ αὐτα. ἔ;τι ηὗραν· 62. ἀλλήλως ἐμαχόντησαν... στὰ χέρια 63. Ἰδὼν... τὲς πρᾶξες τῶν Τουδέσκων 65. καὶ ἔξω ἐξηβήκασιν ὁ π. 66. ἀπὲ τὴν μίαν μερίαν, ὁ ἄλλος ἐκ 67. Ἐκεῖνοι ὅπου ἔφευγαγ 68. στρέμμαν ἔποικαν 71. ὡς ἀγριοχοιρίδια, 73. Τοσκᾶνοι... ὁμοίως 74. διοῦ ἤξευραν 75. εἶχαν φίλους τους κι αὐτοὶ τοὺς ὡδηγέψαν. 77. τινὲς ἐκ τὴν Ἀνάπολιν 78. διότι ἀγαπούσασιν τὸν ρῆγαν νὰ ἔναι ἀφέντης. 79. ξίφος δὲ τοῦ κοντ. 80. ἔδωκαν, ἐπροσεκόμισάν την.

7076 ἑξ. Ὁ Κουραδῖνος κατώρθωσε κατ᾽ ἀρχὰς νὰ διαφύγῃ μετὰ τοῦ συνομηλίκου του Φρειδερίκου τῆς Αὐστρίας. Τοὺς δύο νέους ἀναγνωρισθέντας μετ᾽ ὀλίγον συνέλαβον καὶ παρέδωκαν ἀντὶ χρημάτων εἰς τὸν Κάρολον (Πρβλ. Ἀραγ. Χρον. § 406—409). Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως εἰσήγαγε τυπικῶς τοὺς δύο νέους εἰς δικαστήριον, τὸ ὁποῖον τοὺς κατεδίκασε εἰς θάνατον. Ἀμφότεροι ἐξετελέσθησαν ἐν Νεαπόλει τὴν 29 Ὀκτωβρίου 1268, ὁ δὲ θάνατός των προεκάλεσε τὴν γενικὴν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους, λόγῳ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας των καὶ τῆς γενναιότητός των. (Πρβλ. Buchon Rech. hist. Α´ σ. 233).

Κι ὁ ρῆγας, ὡς εὐγενικὸς καὶ φρόνιμος ὅπου ἦτον,
πολλὰ τὸ ἐβλαστήμησεν, μεγάλως τὸ ἐλυπήθη,
κ' ἐχόλιασεν πρὸς ἐκεινούς, ὅπου τὸ ἔργον ἐποῖκαν,
καὶ φανερὰ τὸ ἐλάλησεν οἱ πάντες γὰρ τὸ ἀκοῦσαν·
τὸ πῶς ἠγάπα κ' ἤθελεν κάλλιον νὰ εἶχεν χάσει
μίαν ἀπὸ τὲς χῶρες του ἐκ τὲς καλλιώτερές του,
παρὰ νὰ εἴχασιν ποσῶς τὸν Κουραδὴ σκοτώσει.
Ἐπεὶ ἂν τὸν εἶχαν ζωντανὸν πιάσει εἰς πόλεμόν του,
τιμὴν μεγάλη ἐβούλετον νὰ τοῦ εἶχεν ποιήσει,
διατὸ ἦτον γὰρ εὐγενικὸς ἄνθρωπος καὶ στρατιώτης
καὶ ἔρχετον στρατιωτικὰ τοῦ νὰ ἔχῃ ἐκδικήσει
τὸν θάνατον τοῦ ῥοϊ Μαφρέ, ποῦ ἦτον ἐξάδελφός του,
κι οὐδὲν τὸ ἐξεδούλεψεν νὰ κόψῃ τὴν κεφαλήν του.
[§ 489] Ἀφότου γὰρ ἐπλήρωσεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος,
τοὺς ζωντανούς, ὅπου ἔπιασαν, ὥρισεν γὰρ ὁ ρῆγας
καὶ ὅλους ἐδιεμοίρασαν κ' ἐστείλασιν στὰ κάστρη.
Τὸ κέρδος ὅπου ἐκέρδισαν ὥρισεν πάλε ὁ ρῆγας,
ὁ κατὰ εἷς τὸ ἐκέρδισεν νὰ τὸ ἔχῃ ἐδικόν του.
Τὴν τένταν γὰρ τοῦ Κουραδῆ, ὅπου εἶχεν δέκα στύλους,
καὶ τὰ λαμπρὰ τὰ ἄρματα τὰ ροῦχα, τὸ λογάρι,
τὰ εἶχεν στὴν κατοῦνα του, ἐκράτησεν ὁ ρῆγας
διὰ λόγου κ' ἰμοιράδι του, τίποτε ἄλλον οὐ χρειάστη.
Καὶ τὴν κατοῦνα τοῦ δουκὸς ντὲ Καρεντάνα ἐκείνου,
τὰ εἶχεν εἰς τὲς τέντες του, ἄρματα καὶ λογάρι,
ὥρισεν καὶ ἐδώκασιν τοῦ πρίγκιπος Γυλιάμου
διὰ εὐεργεσίαν κι ὁ λόγου του μερίδιν τοῦ πολέμου.

7082. πολὺ κακόν του ἐφάνηκεν... τὸ ἐβαρύνθη, 83. πρὸς ἐκεινοὺς ἐχόλιασεν, ὅπου ἔποικαν τὸ ἔργο, 84. φανερὰ ἐλάλ.. ἠκοῦσαν· 87. παροῦ ὅπου ἐσκότωσαν τὸν Κουραδὶν ἐκεῖνον. 88. πιάσει εἰς τὰς χεῖρας, 89. τιμὴν πολλὴν ἐβ. ὡς διὰ νὰ τοῦ ποίσῃ, 90. διότι ἦτον εὐγενὴς ἄνθρ. στρατ. 91. τοῦ νὰ ἐξεκδικήσῃ 93. ἐξεδούλωσεν νὰ χάσῃ τὸ κεφάλιν. 94. Ἀφόντου 95. τοὺς ἔπιασαν, ὥρισε δὲ 96. ὅλους ἐδιαμοίρασαν, ἔστειλαν εἰς τὰ κ. 97. ὥρισε εἰς ἐκεῖνο, 98. ὁ καθεὶς τὸ ἐκ. νὰ ἔνι ἐδικόν του. 7100. λαμπρά του. 1. ἐκράτησε διὰ λόγου του ὁ ρῆγας νὰ τὰ ἔχῃ. 2. Παραλείπεται ὁ στίχος 3. καντοῦνα... ντὲ Καρετάνου 4. εἰς τὴν τέντα του 5. τὸν πρίγκιπαν Γουλιάμον 6. δι' εὐεργεσίαν λόγου του μερίδι

7103. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ συγχύσεως πρὸς τὸν Φρειδερῖκον τῆς Αὐστρίας (Frederic de Zeringen) σύντροφον τοῦ Κονραδίνου, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. στίχ. 7076 ἑξ. (Πρβλ. Buchon Rech. histor, Α', σελ. 233 ὑποσημ. 1 καὶ σελ. 234, ὑποσημ. 1). Περὶ δουκὸς ντὲ Καρεντάνα γίνεται λόγος ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Χρονικοῦ καὶ προηγουμένως, ὡς ἀρχηγοῦ τῶν Γερμανῶν μισθοφόρων τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ καὶ φονευθέντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Πελαγονίας. (Βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. στιχ. 4021 ἑξ.).

[§ 490] Κι ἀφότου εὐεργέτησεν ὅλους του τοὺς στρατιῶτες
κ' ἐμέρισεν τὸ κοῦρσον του, τὸ νῖκος ὅπου ἐποιῆσεν,
ὥρισεν κι ἀπηλόγιασαν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα
κ' ἐδιέβηκεν ὁ κατὰ εἷς ἐκεῖθεν ὅπου ἦλθεν.
Τὸν πρίγκιπα ἐκράτησεν κι ἀπῆρε μετ' ἐκεῖνον
κι ὁλόρθα στὴν 'Ανάπολιν ἐδιάβησαν οἱ δύο,
λέγας νὰ ἰδῇ τὴν ρήγαιναν ὁ πρίγκιπας Γυλιάμος
ὁμοίως τὴν θυγατέραν του ἐκείνην τὴν Ζαμπέαν,
ὅπου εἶχεν τοῦ ρηγὸς ὁ υἱὸς ὁμόζυγον γυναῖκα.
Κι ἀφότου ἀπεσώσασιν ὁ πρίγκιπας καὶ ὁ ῥῆγ
ἐκεῖσε εἰς τὴν 'Ανάπολιν ἀμφότεροι οἱ δύο,
(5780) ὁ ρῆγας ἄρξετον λαλεῖ τῆς ρήγαινας νὰ λέγῃ,
τοῦ νὰ ἐπαινῇ τὸν πρίγκιπα καὶ νὰ τὴν ἔχῃ αὔξαίνει·
τὸ πῶς ἀπὸ τῆς γνώσεως του καὶ τὴν διόρθωσίν του
ἐκέρδισε τὸν πόλεμον, ἀπῆρεν καὶ τὸ νῖκος
ἀπὸ τοὺς ἀντιδίκους του, αὐτοὺς τοὺς 'Αλαμάνους.
Κ' ἡ ρήγαινα, ὡς εὐγενική, τὸν πρίγκιπα εὐχαρίστει,
τιμὴν μεγάλην τοῦ ἔποικεν, δωρήματα τοῦ ἐδῶκεν.
[§ 491] Κι ὁ ρῆγας πάλε τοῦ ἔκαμνεν τόση τιμὴν μεγάλην
τοῦ πρίγκιπος, φιλανθρωπίαν, οἱ πάντες τὸ ἐθαυμάζαν·
ἐκράτησέ τον μετ' αὐτὸν μετὰ χαρὲς μεγάλες
ἡμέρας γὰρ κἂν δεκοχτώ, θέλεις εἰκοσιδύο,
καὶ εἶχεν ὄρεξιν καλὴν νὰ τὸν κρατῇ μετ' αὖτον
κανέναν μῆναν, θέλεις δύο, νὰ χαίρωνται ἀλλήλως.
Κ' ἐνταῦτα ἦλθαν ἐκ τὸν Μορέαν τοῦ πρίγκιπος μαντάτα
τὸ πῶς οἱ ἀντιδίκοι του, οἱ ἄνομοι Ρωμαῖοι,

7107. τοὺς στρατιώτας ὅλους 8. κ' ἐμέρισεν τὸ νῖκος του, τὸ κοῦρσο, τὸ ἤπῆρεν, 9. ὥρισεν, ἀπολόγιασαν 10. καὶ ἐδιέβη ὁ κάθε εἷς ἐκεῖθεν ὅθεν 11. ἐπῆρε τον μετ' αὖτον 12. Παραλείπεται ὁ στίχος 13. διὰ νὰ ἰδῇ... πρίγκιπας Γουλιάμος, 15. ποῦ εἶχε 16. Κι ἀφότου ἀποσώσασιν 18. ἦρξεν 19. νὰ ἐπαινῇ τὸν πρίγκιπαν, πολλὰ νὰ τὸν ἀξιώνῃ· 20. ἀπὲ τὴν γνῶσιν του 21. ἤπῆρε 22. ἀπὲ τοὺς ἀντιδ. 23. 'Η ρήγαινα... εὐχαρίστα, 25. πάλιν... τιμὴ μεγάλη 28. 'Ημέρες ἔποικεν ἐκεῖ εἴκοσι τρεῖς καὶ πλέον· 30. νὰ χαίρωνται οἱ δύο ὁμοῦ πολὺν καιρὸν ἀκόμα. 31. Εἰς τοῦτο 32. ἐκεῖνοι οἱ Ρωμαῖοι

7125 ἑξ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Νεαπόλει φιλοξενίας τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου σκέψεις περὶ γάμου τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς 'Ισαβέλλας ὅστις ἐτελέσθη τρία ἔτη βραδύτερον. Συνεπῶς ἡ θυγάτηρ τοῦ Γουλιέλμου 'Ισαβέλλα δὲν εὑρίσκετο ἐν Νεαπόλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (στίχ. 7114). Τὰ γεγονότα ἐκτίθενται χρονολογικῶς ἀνακριβῆ καὶ ἐν ἀταξίᾳ. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 6284, ἑξ. 6404 ἑξ., 6475 ἑξ. ὡς καὶ 6652 ἑξ.).

ἐπάτησαν τὸν ὅρκον τους κι ἀρχάσασιν τὴν μάχην
κι ἀφήκασιν τὸ τέρμενον ὅπου εἶχαν μετ' ἐκεῖνον.
Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ρῆγαν
κι ἀπηλογίαν τοῦ ἐζήτησεν ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν Μορέαν,
μὴ κιντυνέψῃ ὁ τόπος του καὶ πάθῃ καὶ ζημίαν.
[§ 492] Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἀκριοβλαστήμησέ το·
κι ὡς ἔξευρεν κ' ἐγνώριζεν, ὡς ἦτον γὰρ κ' ἡ ἀλήθεια,
ὅτι ἀπὸ τὴν διόρθωσιν τοῦ πρίγκηπα Μορέως
ἐκέρδισε τὸν πόλεμον τοῦ Κουραδῆ ἐκείνου
κ' ἐνέμεινέ τους ἀφεντία τῆς Πούλιας τοῦ ρηγάτου,
(τὴν ἤθελαν νὰ ἐπάρουσιν ἐκεῖνοι οἱ 'Αλαμᾶνοι,
οἱ Γιμπελῖνοι, μετ' αὐτοὺς Ντουσκᾶνοι καὶ Λουμπάρδοι),
κ' ἐγνώριζε ὅτι ὁ πρίγκιπας εἶχε ἐξοδιάσει τόσον
εἰς τὸν λαὸν ὅπου ἤφερεν ἐτότε ἐκ τὸν Μορέαν
εἰς συμμαχίαν καὶ δούλεψιν, βοήθειαν πρὸς ἐκεῖνον·
ὥρισεν καὶ ἐδῶκαν του ἀπ' ἔσω ἐκ τὸ βιαστῆρι
λογάριν πλῆθος, χρήματα, χρυσάφι καὶ ἀσῆμιν,
φαρία ἑκατὸν τοῦ ἔδωκεν ἐκ τὰ καλλιώτερά του.
Μετὰ ταῦτα πάλε τοῦ ἔδωκεν ἀνθρώπους,τῶν ἁρμάτων
πενῆντα ἀπάνω εἰς τὰ φαρία, ὅλοι ἐκλεκτοὶ στρατιῶτες,
καὶ διακοσίους τζαγράτορους, ἐνῷ ἦσαν πληρωμένοι
διὰ ἕξι μῆνες ὅλοι τους, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι,
νὰ τοὺς ἐπάρῃ εἰς τὸν Μορέαν, νὰ στήκουν μετ' ἐκεῖνον,
νὰ τοῦ βοηθοῦν νὰ μάχεται τοὺς ἄνομους Ρωμαίους,
ὅπου ποτέ τους οὐ κρατοῦν ἀλήθειαν οὔτε ὅρκον.
[§ 493] 'Αφότου γὰρ ἐδιόρθωσεν ὁ πρίγκιπας Μορέως
τὰ πάντα ὅλα πράγματα, τὰ τοῦ ἔδωκεν ὁ ρῆγας,
φουσσᾶτα, ἅρματα, φαρία, τὲς τέντες τὸ λογάριν,
ἀπηλογίαν τοῦ ἐζήτησεν κι ἀπεχαιρέτησέν τον·
ἐξέβη ἀπ' τὴν 'Ανάπολιν κ' ἦλθεν εἰς τὸ Βροντῆσι,
εὗρεν τὰ πλευτικὰ ἕτοιμα ὡς τὸ ὥρισεν ὁ ρῆγας·

33. ἀπέσωσεν ἡ τρέβα τους καὶ ἄρχισαν 34. Παραλείπεται ὁ στίχος. 35. 'Ως τὸ ἤκουσεν ὁ πρ. 36. ἀπολογίαν ἐζήτησεν νὰ πάγῃ τοῦ Μορέως, 83. 'Ο ρῆγας ἐλυπήθηκεν πολλὰ βαρὺ τοῦ ἐφάνη· 39. καὶ ἦτον ἡ ἀλήθεια, 40. ἐκ τὴν διόρθωσιν τοῦ Πρίγκιπος Μ. 42. καὶ ἔμεινέ του ἡ ἀφεντία τῆς Π. τὸ ρηγᾶτον. 43—44. Παραλείπεται ὁ στίχος. 45. 'Ελόγιασε τὸν πριγκιπα ὅτι εἶχεν ξοδιάσει 48. ἐκ τὸ λογάριν 49. χρυσάφι, χρήματα πολλὰ εἰς πλῆθος τὸν ἐδῶκεν, 50. ἔδωκε ἑκατὸν ἐκ τὰ καλίτερά του· 51. μετὰ ταῦτα ἐδῶκε του εἰς ἅρματα κι ἀνθρώπους, 52. ἄνω εἰς φαρία 53. καὶ τζάγρ. διακοσίους καὶ ἦσαν πλ. 55. νὰ στέκουν 56. νὰ τὸν β... ἐκεινοὺς τοὺς Ρ. 57. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. 'Αφότου ἐδιόρθωσεν ὁ πρίγκιπας 59. ὅλα αὐτὰ τὰ πρ. 61. ἀπολογίαν ἐζήτ. κι ἀποχαιρ. 63. κ' ηὗρεν τὰ πλοῖα ἕτοιμα

ἀπέσω εἰς αὖτα ἐσέβηκεν μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν
κ' εἰς τὴν Κλαρέντσαν ἔσωσεν τὴν δεύτερην ἡμέραν.
Τὸ ἀκούσει το οἱ ἅπαντες ἐκεῖνοι οἱ Μοραῖτες
ὅτι ἔσωσεν ὁ πρίγκιπας κ' ἦλθεν εἰς τὴν Κλαρέντσαν
μετὰ φουσσᾶτα καὶ λαὸν ὅπου εἶχεν μετ' ἐκεῖνον,
ὕγιοι, σωζᾶτοι, οὐκ ἔλειπεν ἕνας μόνος ἀπ' αὔτους,
μὲ κέρδος, πλοῦτον φοβερόν, τὸ ἐκέρδισαν ἐκεῖσε
στὸν πόλεμον ὅπου ἔποικαν μετὰ τὸν Κουραδῖνον,
τὸν Κύριον ἐδόξασαν καὶ τὴν ἁγίαν Θεοτόκον.
Χαρὰν μεγάλην ἔποικαν οἱ πάντες τοῦ Μορέως,
τὸν πρίγκιπα ἐπροσκύνησαν καὶ τοὺς φλαμουραρίους·
ὅπου εἶχεν φίλον, συγγενῆν, ἐχάρη μετ' ἐκεῖνον,
κι ὅλοι τὸν Θεὸν ἐδόξασαν ὅταν τοὺς εἶδαν ὅτι ἦλθαν.
[§ 494] Ὁ πρίγκιπας ἐρώτησεν νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν,
τὸ πῶς ἐγίνετο ἡ ἀφορμὴ κ' ἐσκανταλίστη ἡ ἀγάπη.
Κ' ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἐξεύρασιν τὸν ἐπληροφορέσαν,
τὸ πῶς τὴν μάχην ἄρχισαν κ' ἐγίνησαν ἀφιόρκοι,
(5841) διατὶ τοὺς εἴπασιν τινές, κ' ἐλπίζαν νὰ ἔνι ἀλήθεια,
ὅτι ἐσκοτώθη ὁ πρίγκιπας στὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
ὅπου ἐπολεμήσασιν ὁ ρῆγας κ' οἱ 'Αλαμᾶνοι.
'Ενταῦτα ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας καὶ εἶπεν·
«Ποτὲ ἀφορμὲς οὐ λείπουσιν τῶν ἄπιστων Ρωμαίων·
»ὡς ἔχουσιν τὴν ἀφιορκίαν, ἔχουσιν καὶ τοὺς τρόπους».
Μετὰ ταῦτα κράζει ὁ πρίγκιπας τὸν ἀφέντην τῆς Καρυταίνου
καὶ λέγει του· «Καλὲ ἀνεψίε, παράλαβε μετά σε
»τοὺς Φράγκους ὅπου ἠφέραμεν μετά μας ἐκ τὴν Πούλιαν,
»ὅπου μᾶς εὐεργέτησεν κ' ἐβοήθησεν ὁ ρῆγας,
»νὰ μᾶς βοηθοῦν καὶ μάχωνται μετά μας τοὺς Ρωμαίους·
»κι ἂς εἶναι ἐκεῖσε εἰς τῶν Σκορτῶν μετά σε εἰς τὴν ἄκρην,

7164. λαόν, τὸν εἶχεν, 65. εἰς τὴν Γλαρέντσα... στὸν τόπον τοῦ Μορέως. 66. Ὡς τὸ ἤκουσαν 67. πῶς ἔσωσεν ὁ π. ἦλθεν εἰς τὴν Γλαρέντσαν 68. Παραλείπεται ὁ στίχος. 69. σωστοί, οὐκ ἔλειπαν μόνον καὶ τρεῖς ἀπ' αὔτους, 71. τὸ ἐκέρδισαν ἀπὸ τὸ Κουραδῖνον, 72. ἐδόξασαν μικροί τε καὶ μεγάλοι, 73. ὡσαύτως ἔποισαν χαρὰν οἱ τοπικοὶ Μορέως. 74—76. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 78. ἐγίνη ἡ ἀφ... ἡ τρέβα. 79. ὅπου ἤξευραν ἐπληροφόρησάν τον, 80. ἐκεινοὶ οἱ Ρωμαῖοι, 81. διότι εἴπασιν τινὲς καὶ ὄλπιζαν 'ς ἀλήθεια, 83. ὁ Κουραδῆς κι ὁ ρῆγας. 84. Εἰς τοῦτο ἀποκρίθηκεν 85. τῶν ταπεινῶν Ρωμαίων· 86. τὴν φιορκίαν, 87. Εὐτὺς λαλεῖ... ἀφέντη Καρυταίνου 88. Καλὲ ἀνηψιὲ ἔπαρον μετὰ σένα 89. τοὺς ἠφέραμεν ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Πούλια, 90 μὲ εὐεργέτησεν εἰς βοήθειαν μας ὁ ρῆγας· 91. Παραλείπεται ὁ στίχος. 92 ἂς ἔνι ἐκεῖ εἰς τὰ Σκορτὰ μὲ ἐσέναν εἰς τὴν μάχην,

»εἰς φύλαξιν τοῦ τόπου μας, καὶ τοὺς Ρωμαίους νὰ βλάβουν».
[§ 495] Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς τῆς Καρυταίνου ὁ ἀφέντης,
μεγάλως τὸ ἀποδέξετον, ὀνόστιμον τοῦ ἐφάνη,
λογίζοντα κ' ἐλπίζοντα μὲ τὸν λαὸν ἐκεῖνον
θέλει ζημιώσει τοὺς Ρωμαίους, τὸν τόπον του φυλάξει.
Ἐπῆρέ τους κι ἀπήλθασιν εἰς τῶν Σκορτῶν τὰ μέρη·
ἐκεῖσε τοὺς ἐδιόρθωσεν νὰ κατοικοῦν καὶ στήκουν
εἰς τὸ χωρίον, τὸ λέγουσιν Ἀράχοβαν Μεγάλην,
5861) ὅπου ἔνι ἡ ἄκρη τῶν Σκορτῶν ἐκεῖ πρὸς τοὺς Ρωμαίους
νὰ μάχωνται μετ' ἐκεινούς, τὸν τόπον νὰ φυλάττουν.
[§ 496] Ἐν τούτῳ ἐσυνέβηκεν, ἂν λάχῃ ἀπὸ ὁμαρτίες,
κι οὐδὲν ἐπέρασεν ποσῶς κανένας μῆνας, δύο,
ἐφάνη ἀπὸ τὰ κρύα νερά, τὰ εἶχε ὁ τόπος ἐκεῖνος,
τὸ κοιλιακὸν τοὺς ηὕρηκεν κι ἀπόθαναν οἱ πλέῳ
αἱ Φράγκοι ἐκεῖνοι ὅπου ἦσασιν εἰς τὸ χωρίο Ἀραχόβου.
Ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας ἀνάπαψιν οὐκ εἶχεν·
ἀπὸ ὅσοι ἐναπείμειναν ἀπ' αὔτους, νὰ ἦσαν ὕγιοι
τοῦ νὰ ἐβαστοῦσαν ἄρματα καὶ νὰ ἐκαβαλλικεῦαν,
ἀεννάως τοὺς ἔπαιρνεν μετ αὐτὸν κ' ὑπήγαιναν εἰς μάχην,
κ' ἐμάζησε μὲ τοὺς Ρωμαίους κ' ἐζήμιωνεν μεγάλως.
[§ 497] Ἐνταῦτα ἐσυνέβηκεν ἀπὸ ἁμαρτίας τοῦ τόπου
καὶ δυστυχίαν γὰρ τῶν Φραγκῶν ἐτότε τοῦ Μορέως,

7193. κ' εἰς βλάβην τῶν ἐχτρῶν μας». 94. Ὡς τὸ ἤκουσεν μισὶρ Τζεφρὲς ἀφέντης Καρυταίνου, 95. τὸ ἀποδέχτηκεν, λίαν καλόν. 96. λογίζοντα, ἐλπίζοντα 97. νὰ ζημιώσῃ τοὺς Ρ. 98. Ἐπῆρεν τους καὶ ἤλθασιν 99. ἐκεῖ ... νὰ στέκουν 7200. τὸ ἔλεγαν 1. ὁπὄνι 2. Παραλείπεται ὁ στίχος. 3. ἐσυνέβηκεν ἐξ ἁμαρτίας μεγάλης, 4. καὶ οὐκ ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες, ἄλλο δὲ πλέον· 5. ἐκ τὰ κρύα νερά, τὰ ἔχει αὐτὸς ὁ τόπος 6. τοὺς ἐκόλλησε καὶ πέθαναν οἱ Φράγκοι, 7. ἐκεῖνοι ὅπου 9. ὅσους ὅπου ἦσαν ὑγιεῖς, ὅπου ἔμειναν ἀπ' αὔτους 10. τοῦ νὰ βαστοῦσιν 11 μὲ αὐτὸν ἀεὶ τοὺς ἔσυρνεν κ' ὑπάγαιναν 12. καὶ ἐπολέμει τοὺς Ρ. καὶ οἱ Ρ. ἐκεῖνον. 13. ἀπὸ τὸ ριζικόν τους, 14. εἰς δυστυχίαν τῶν Φ.

7200. Πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Ἀράχωβα τοῦ δήμου Οἰνοῦντος τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος, τὸ ὁποῖον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὠνομάζετο Μεγάλη Ἀράχωβα, (la Grant Aracove, Γαλλ. Χρον. § 495.) κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀραχώβης τοῦ δήμου Λεύκτρου τῆς Λακωνικῆς καὶ ἴσως καὶ τῶν ἄλλων ὁμωνύμων χωρίων τοῦ Μορέως παρὰ τὴν Δημητσάναν, τὴν Βοστίτσαν (Αἴγιον) καὶ τὴν Καλαμάταν. Περὶ τῆς Ἀραχώβης καὶ τοῦ ἐγγὺς κειμένου φραγκ. κάστρου Ἁγ. Γεωργίου, πλὴν τοῦ Γαλλ. Χρον. (§ 804 ἑξ), βλέπε ἐν Ἀδαμ. σελ. 456 καὶ 60, ὡς καὶ εἰς τὰ Οἰνουντιακὰ Φ. Κουκουλέ.

ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὁ ἐξάκουστος ἐκεῖνος,
ἔπεσε εἰς ζάλην φοβερήν, 'ς ἀστένειον βαρυτάτην
κ' ἐνίκησεν τὸ φυσικόν, τὸ ἔχουσιν οἱ ἄνθρῶποι,
κ' ἐπῆρε τον ὁ θάνατος· ἔδε ζημία μεγάλη
ὅπου ἦλθε ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν, θλίψη μεγάλη ἐγίνη.
Ἐθλίβη τον ὁ πρίγκιπας, ὅπου ἦτον γὰρ καὶ θεῖος του,
(5881) οἱ πάντες τὸν ἐκλάψασιν, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
αὐτὰ τὰ ὄρνεα τὰ ἄλαλα κι αὐτὰ ἐκλάψανέ τον·
ἀϊλλοὶ ζημία ποῦ ἐγίνετον ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν!
Καὶ ποῖος οὐκ ἐβλαστήμησεν καὶ τίς οὐκ ἐλυπήθη;
πατέραν εἶχαν τὰ ὀρφανά, ἄντραν εἶχαν οἱ χῆρες,
ἀφέντην καὶ διαφέστοραν ὅλη ἡ φτωχολογία.
Τοὺς ἅπαντες ἐφύλαγεν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν·
ποτὲ φτωχὸν οὐκ ἄφινεν νὰ δυστυχοατυχήσῃ,
ἄνθρωπον ποῦ ἐχρημάτιζεν νὰ πέσῃ εἰς πενητείαν.
Ἔδε ἁμαρτίαν ὅπου ἔποικεν ὁ θάνατος ἐτότε.
νὰ ἐπάρῃ ἐτέτοιον ἄνθρωπον, ἐξάκουστον στρατιώτην,
νὰ μείνουσιν πεντάρφανα ὅσοι τὸν ἀγαποῦσαν.
Λοιπόν, ὡς ἦλθε ἀπὸ ἁμαρτίας κι οὐκ εἶχεν κληρονόμον
νὰ ἀφήκῃ τέκνον ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ νὰ κληρονομήσῃ
τὰ κάστρη καὶ τὴν ἀφεντίαν ὅπου εἶχεν στὸν Μορέαν,
εἰς τῶν Σκορτῶν γὰρ τὸν ζυγὸν καὶ εἰς ἑτέρους τόπους,
τὸν τόπον του ἐμερίσασιν κ' ἐποῖκαν δύο μερίδια·
τὸ ἕνα ἐπῆρε ὁ πρίγκιπας διατὸ εἶχεν τὴν ἀφεντίαν,
καὶ τὸ ἄλλο ἡ γυναῖκα του διὰ ντουάριν, ὅπου εἶχεν.

7216. ἔπεσεν εἰς ἀστένειαν καὶ ζάλην βαρυτάτην 17. τὸ ἔχουν 18. Ἐπῆρε τον ὁ θ. 19. καὶ λύπην εἰς τοὺς Φράγκους. 20. ὁ πρ. πολλὰ τὸν ἀνεψιόν του, 21. γὰρ ἐκλάψασιν, 22. τὰ ὄρνεα τὰ ἄλαλα κι αὐτεῖνα ἔκλαψάν τον. 23. Ἔδε ζημία ποὺ ἔγινε 24–32. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 33. Ὡς ἦτον δὲ 34. νὰ ἀφήσῃ ἀπ' αὐτόν, νὰ τὸν 35. στὸ Μορέαν, 36. Παραλείπεται ὁ στίχος. 37. ἐμοίρασαν ἐποῖκαν μοῖρες δύο 38. διὰ τὴν ἀφεντίαν, 39. τὸ ἄλλο

7224 ἑξ. Ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης Γοδοφρ. de Bruyères παρουσιάζεται μετὰ τὸν πρίγκιπα Γουλιέλμον ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἥρως τῆς προτιμήσεως καὶ τῆς συμπαθείας τοῦ Χρονογράφου, διότι ἐνσαρκώνει τὸν τύπον τοῦ Φράγκου ἱππότου τοῦ συνδυάζοντος τὴν γενναιότητα μὲ τὴν ἀπερισκεψίαν καὶ ταυτοχρόνως τὴν εὐγενῆ ἀγαθότητα, δείγματα τῶν ὁποίων εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις περὶ αὐτοῦ. (Πρβλ. ὑποσημ. καὶ στίχ. 3236 ἑξ., 3363 ἑξ., 3856 ἑξ. 4019 ἑξ., 4360 ἑξ., 4594, 5653, 5737—5911 ὡς καὶ ἐν Ἀδαμ. σ. 656).

7239. Περὶ τῆς οὕτω γενομένης μερισίας τοῦ φεούδου καὶ τῆς γῆς τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης, ὅστις τὰ κατεῖχεν «εἰς νέον δόμα» ἀπέθανε δὲ χωρὶς ν' ἀφίσῃ ἀπ' εὐθείας ἀπογόνους, βλέπε αἰτίαν ἐν ὑποσημ. στίχ. 3363 ἑξ. καὶ 5904 ἑξ., ὡς καὶ συνεπείας, ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ κάστρου Ἀρακλόβου (ἐν στιχ. 8150—8453).

Ἐκείνη γὰρ ἡ ἀρχόντισσα ἦτον γὰρ αὐταδέλφη
(5901) μισὶρ Γυλιάμου ἐκεινοῦ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ δοῦκα,
Μέγαν Κύρην τὸν ἔλεγαν, ὄνομα τῶν Ἑλλήνων.
[§ 498] Ἀφότου γὰρ ἐπέρασε καιρός, μῆνες κ' ἡμέρες,
ὁ Μέγας Κύρης ἔστειλεν εἰς τὸ ρηγᾶτο Πούλιας
μαντατοφόρους φρόνιμους ἐκεῖ στὸν κόντον ντὲ Πριένε,
μισὶρ Οὖγγο τῷ ὀνόματι, κόντος ἦτον τοῦ Λέτσε.
Συμβίβασιν ἐποίκασιν νὰ ἐπάρῃ τὴν ἀδελφήν του
'ς ὁμόζυγον γυνὴν αὐτοῦ, τὴν κυρὰν τῆς Καρυταίνου.
Κι ἀφότου ἐσυμβιβάστησαν ἀπέρασεν ὁ κόντος
κ' ἦλθεν ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν στὴν χώραν Ἀνδραβίδας·
κι ὁ Μέγας Κύρης ἦλθε ὁμοίως ἀπὸ τὴν χώραν Θήβας.
Κι ὅταν ἐνώθησαν ὁμοῦ, ἰσιάστησαν ἀλλήλως,
ἀπέστειλαν κ' ἦλθεν ἐκεῖ ἡ κυρὰ τῆς Καρυταίνου,
κ' ἐκεῖ τὴν εὐλογήθηκεν ὁ κόντος Οὖγγος ντὲ Μπριένε.
[§ 499] Κι ἀφότου γὰρ ἐδιόρθωσεν τὰ κάστρη καὶ τὰς χώρας,
ὅπου εἶχεν τῆς ἀρχόντισσας ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν,

7240. Ἐκείνη δὲ... ἀδελφὴ εὑρισκέτον 41. τοῦ σὲρ Γουλιάμου 43. Ἀφοῦ ἐπέρασε ὁ καιρὸς μῆνες τε καὶ 45. ντὲ Πριέρη, 46. τὸν σὲρ Οὖγγον τὸ ὄνομα... Λέτση. 48. ὁμόζυγον γυναῖκαν του, κυρὰν 49. Ἀφῶν ἐσυμβ. 50. ἦλθεν ἐκεῖ...εἰς χώραν Ἀνδραβίδαν· 51. Κύρης ὅμοια... ἀπὸ τὴν Θ. 52. Καὶ ὅταν γὰρ ἐνώθησαν, 53. καὶ ἦλθε ἐκεῖ 54. ντὲ Πριέρης. 55. γὰρ ἐκέρδισεν...καὶ τὲς χῶρες, 56. ἐκεῖ εἰς τὸν Μ.

7240 ἑξ. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ συγχύσεως τοῦ Χρονογράφου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ὁ Ἰωάννης Α′ (1263—1280), υἱὸς τοῦ Guy de la Roche μεγάλου Κύρη καὶ κατόπιν δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν (1225—1263). Ἡ σύζυγος τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης Ἰσαβέλλα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Guy καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἰωάννου Α′ (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3236 ἑξ., ὡς καὶ ὑποσημ. στίχ. 1153 ἑξ., 1555, 2461 ἑξ. 3173 ἑξ., 3302 ἑξ.).

7246. Ὁ δεύτερος σύζυγος τῆς χήρας τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης Ἰσαβέλλας, τὸ γένος Δελαρὸς ὑπῆρξεν ὁ Hugues de Brienne, κόμις τοῦ Ἀλητίου τῆς Ἀπουλίας (Lecce). Ἡ Ἰσαβέλλα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Μ. Κύρη καὶ κατόπιν Δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Guy Α′ Δελαρὸς (ὑποσημ. στιχ. 3236 ἑξ. καὶ 7240 ἑξ.), ἀδελφὴ τοῦ Ἰωάννου Α′ (1263—1280) καὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Γουλιέλμου (1280—1287), θεία δὲ τοῦ Guy Β′ (Guyot ἢ Γιωτῆ στιχ. 8047), τελευταίου δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Δελαρὸς (1287—1308). Ἐκ τοῦ γάμου τῆς Ἰσαβέλλας Δελαρὸς μετὰ τοῦ Hugues de Brienne ἐγεννήθη ὁ Gautier de Brienne (Γατιέρης, στίχ. 7260—67, ἢ Βάλθερος Βριέννιος κατὰ τοὺς ἱστορικούς μας), ὅστις ἐκ κληρον. δικαιωμάτων τῆς μητρός του διεδέχθη τὸν Guy Β′ καὶ γενόμενος δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (1308—1311), ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Καταλανῶν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ὀρχομενοῦ (Ἁλμυροῦ, στίχ. 7293. Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 7296 ἑξ.)

ἐπῆρε την κι ἀπέρασε κ᾽ ἐδιάβησαν στὴν Πούλιαν.
Κι οὐδὲν ἐπέρασεν καιρός, ὡς ἤθελεν ὁ Κύριος,
κ᾽ ἐσύλλαβεν ἡ ἀρχόντισσα ἀπὸ τὸν κόντον Οὔγγον
κ᾽ ἐποίησεν υἱὸν ἐξαίρετον, Γατιέρην τὸν ἐκράζαν,
ἐξέβηκεν εἰς τ᾽ ἄρματα πρόθυμος, εἰς στρατείαν
κ᾽ ἐξάκουστος κ᾽ ἐπαινετὸς στῆς Δύσης τὰ ρηγᾶτα.
[§ 500] Κι ἀφότου ἐπέρασεν καιρός, ἐδιάβησαν καὶ χρόνοι,
κι ἀπόθανεν ὁ μισὶρ Γγίς, τὸ ἐπίκλην ντὲ Λαρότσε,
ὁ Μέγας Κύρης σὲ λαλῶ, τῶν Ἀθηνῶν ὁ δοῦκας,
ἐξέπεσεν ὁ τόπος του κ᾽ ἡ αφεντία ὅπου εἶχεν
τοῦ κόντου Γατιέρη τοῦ υἱοῦ ἐκεινοῦ τοῦ κόντου Οὔγγου,
ἐκεινοῦ γὰρ τοῦ ἐπαινετοῦ στρατιώτου ὅπου σὲ λέγω,
ὅστις ἦτον ἐξάδελφος τοῦ μισὶρ Γγῆ ἐκείνου.
Κι ὡς ἦλθεν κ᾽ ἐπαράλαβεν τὸ Μεγαλοκυρᾶτο,
κ᾽ ἐγίνη δοῦκας Ἀθηνῶν, ἀφέντης κληρονόμος.
Κι ὡς ηὗρε ὅτι εἴχασιν ἐλθεῖ ἐτότε οἱ Κατελᾶνοι,
ὅπερ γὰρ τοὺς ἐλέγασιν κ᾽ ἐκράζασιν Κ ο υ μ π ά ν ι α,
ἐκεῖσε εἰς τὸν Ἁλμυρόν, ὅπερ τοὺς εἶχεν φέρει
ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ μισὶρ Γγὶς ἐκεῖνος
εἰς λογισμὸν καὶ συμφωνίες νὰ ἐλθοῦν στὸν Μορέαν,
τὸν τόπον νὰ κερδίσουνε, τὴν ἀφεντίαν νὰ ἐπάρῃ
διὰ τὴν ὁμόζυγον αὐτοῦ ὅπου ἦτον κληρονόμος,
ἐκείνην ὅπου ὠνόμαζαν κ᾽ ἐκράζασιν Μαάτην—
ὁ πρίγκιπας ὁ Τάραντος ἐκράτει τὸ ἰγονικόν του,

7257. την, ἐπέρασεν, ἐδιέβην εἰς τὴν Πούλια. 58. Καὶ οὐκ ἐπέρασεν 59. ἐσύλλαβεν 60. ἔποικεν... Γαλτιέρην τὸν ἐλέγαν 61. ἐξέβην εἰς τὰ ἄρματα 62. ἐξάκουστος καὶ θαυμαστὸς 63. Ἀφῶν...διέβησαν 64. μισὲρ Γὶς 65. οὗτος που τὸν ἐλέγασιν 66. τόπος του, ἡ ἀφεντία τὴν 67. κόντου τοῦ Οὔγγου τὸν υἱὸν ἐκεινὸν τὸν Γαλτιέρη, 68. Παραλείπεται ὁ στίχος. 69. τοῦ μισὲρ Γῆ 70. Καὶ ἦλθεν, ἐπαράλαβεν 71. ἐγίνη δοῦκας Ἀθηνοῦ 72. Ὡς ηὗραν ὅτι ἤλθασιν 73. ὅπου τοὺς ὠνομάζασι Μεγάλη Συντροφίαν, 74. ὅπου τοὺς εἶχεν φέρει 75. ὁ δοῦκας δὲ. . ὁ μισὲρ Γκὶ ἐκεῖνος 76. καὶ συμφωνίαν νὰ ἔλθῃ 77. νὰ κερδίσουσιν... νὰ πάρῃ 78. ὡς διὰ τὴν γυναῖκαν του 79. τὴν ὠνόμαζαν καὶ ἔλεγα Μαργέταν 80. ὁ πρ.. ὁ Τάραντος βαστᾶ τὸ γονικόν της,

7279. Πρόκειται περὶ τῆς Ματθίλδης τῆς Ἀναγκαυϊκῆς (Mahaut de Hainaut, 1293-1325) θυγατρὸς τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης, ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου αὐτῆς μετὰ τοῦ πριγκ. Φλωρεντίου τοῦ Ἀναγαυϊκοῦ. Ἡ Ματθίλδη ἦλθεν εἰς πρῶτον γάμον μετὰ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Guy Β′ Δελαρός, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ὑπανδρεύθη ἀλλεπαλλήλως τὸν Λουδοβῖκον Βουργουνδικὸν (1313-1316), τον Οὔγωνα de la Palisse μυστικῶς καὶ τὸν Ἰωάννην Gravina, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως διὰ τῆς βίας (1318), ἀπεβίωσε δὲ ἐγκάθειρκτος ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας τῷ 1325. Περὶ τῆς Ματθίλδης ἢ Μαάτας βλέπε καὶ περαιτέρω ἐν στίχ. 7982 ἑξ.

(5941) τὸ πριγκιπᾶτο Ἀχαΐας μὲ τρόπον ἀδικίας.
Λοιπόν, ὡς ηὗρηκεν ἐκεῖ μυσὶρ Γατιέρης ὁ δοῦκας
ὅτι εἴχασιν ἐλθεῖ ἐκεῖ ἐκείνη ἡ Κ ο υ μ π ά ν ι α
κ' εἶχαν μετ' αὖτους ἑνομοῦ Τούρκους χιλίους καὶ πλέον,
ἐσυμβιβάστην μετ' αὐτοὺς μὲ συμφωνίες μεγάλες
νὰ μάχωνται τὴν Ρωμανίαν καὶ τὴν Βλαχίαν ἐπάρουν.
Καὶ ὅσον ἐκερδίσασιν τοῦ Δομοκοῦ τὸ κάστρον,
ἐσέβησαν εἰς σκάνταλα κ' εἰς μάχην γὰρ μεγάλην.
Οἱ Κατελᾶνοι ἐσύμπεφταν δουλωτικὰ εἰς τὸν δοῦκν·
κ' ἐκεῖνος ἀπὸ ἀλαζονείας, ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ Φράγκοι,
κι ἀπὸ κακῆς του γὰρ βουλῆς ὅπερ τοῦ ἐδῶκαν ἄλλοι,
ἐβάλθη κ' ἐπολέμησε τὸν πόλεμον ἀχάσε,
ἐπιάστην εἰς τὸν πόλεμον, τὴν κεφαλήν του ἐκόψαν,
ἐπῆραν καὶ τὸν τόπον του τὸ Μεγαλοκυρᾶτο,
καὶ εἶναι ἀφέντες σήμερον εἰς αὖτο ἡ Κ ο υ μ π ά ν ι α.
Ὁ πόλεμος ἐγίνετον ἡμέρα γὰρ δευτέρα
στὰς δεκαπέντε τοῦ μηνὸς ὅπερ τὸν λέγουν μάρτιον,
ἐν ἔτει τρέχοντος χρονῶν τῷ ἀπὸ κτίσεως κόσμου,

7282. ἐκεῖ ὁ δοῦκας Γαλτιέρης 83. ὅτι ἐκεῖσε ἤλθασιν... Συντροφία 84. καὶ εἴχασιν καὶ μετ' αὐτούς Τ. χίλιους 85. ἐσυμβιβάστησαν μ' αὐτούς μὲ συνφωνίες 86. καὶ τὴν Βλ. νὰ πάρουν. 88. καὶ εἰς μεγάλην μάχην. 89. Οἱ Κατελᾶνοι... καθολικὰ 91. ἀπὸ βουλῆς του τῆς κακῆς, τὴν ἔδωσαν οἱ ἄλλοι, 92. ἐβάλθηκε, ἐπολέμησε... ἐχάσεν, 93. Μεγαλοκυρᾶτον, 95. ἔνι... ἐκείνη ἡ Συντροφία. 96. ἡμέραν γὰρ δευτέραν, 97. ὅπου τὸν λέγουν μάρτην, 98. τρέχοντα χρονῶν

7296 ἑξ. Περὶ τῆς σημαντικωτάτης ταύτης μάχης, ἥτις ἔλαβε χώραν οὐχὶ παρὰ τὸν Ἁλμυρὸν (στιχ. 7274), ἀλλὰ παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν τῆς Κωπαΐδος ὑπάρχει διχογνωμία ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν. Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ὁρίζει τοιαύτην τὴν 15 Μαρτίου, ἡμέραν Δευτέραν τοῦ ἔτους 6817 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι τὸ ἔτος 1309 (ἀφαιρουμένων 5508 ἐτῶν, πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 4). Τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 500) ἀναφέρει τὸ ἔτος 1310. Ἐκ τῆς διαθήκης ὅμως τοῦ φονευθέντος δουκὸς Βαλθέρου Βριεννίου καὶ ἐκ τοῦ νεκρολογίου τοῦ μοναστηρίου S. Nicolai et Cataldi τοῦ Ἀλητίου διαπιστοῦται ὡς ἀκριβὴς χρονολογία ἡ 15 Μαρτίου 1311, ἡμέρα Δευτέρα. Περιγραφὴν τῆς μάχης παρέχουν ὁ Νικηφ. Γρηγορᾶς, Α' σ. 251—254 καὶ ὁ Muntaner κεφ. CCXL. Περὶ τῆς Καταλαν. Ἑταιρείας βλέπε καὶ ἐν Γρηγοροβίου Ἱστορ. Ἀθηνῶν Β' 9—30, Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 300—336, τοῦ αὐτοῦ Μονογραφίαι: Δοῦκες Ἀθηνῶν σ. 19, Αἱ Ἀθῆναι ὑπὸ τοὺς Φράγκους σελ. 22, Ἡ Φραγκικὴ ἐπιγραφὴ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Καρδίτσης σελ. 5. Βλέπε ἐπίσης καὶ Ε. Σταματιάδου. Οἱ Καταλανοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, σελ. 189—191. Schlumberger L'Expédition des Almugavares Παρίσιοι 1902, τοῦ αὐτοῦ Recits de Byzance et des Croisades Α' τόμος Français et Espagnols en Grèce au dèbut du 14e siècle, σελ. 149. Πιθανὸν ἡ εἰς τὸ ἐνταῦθα χωρίον γινομένη μνεία τῆς μάχης ὡς καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Μεγαλοκυράτου Ἀθηνῶν νὰ εἶναι προσθήκη μεταγενεστέρα τῆς ἀρχικῆς συντάξεως τοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ (Πρβλ. Ἀδαμ. σελ. 521).

ἔξι χιλιάδων ἀλλαδὴ κι ὀχτακοσίων χρόνων
καὶ σὺν αὐτοῖς δεκαεφτά, καὶ τῆς ἰνδίκτου ὀγδόης.
(5961)[§ 501] Ἐν τούτῳ παύομαι ἐδῶ περὶ τοῦ κόντου ντὲ Μπριένε,
ὅπου ἦτον δοῦκας Ἀθηνῶν, νὰ λέγω καὶ νὰ γράφω
καὶ θέλω καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ κι ἀφήγησιν ἑτέραν,
τὸ τί συνέβη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου.
[§ 502] Ὅταν ἦτον στὴν φυλακὴν τῆς Κωνσταντίνου πόλης
κ' ἐξέβη μὲ τὲς συμφωνίες ὅπου ἔποικαν ἐτότε,
τὲς ὅποιες γὰρ ἀκούσετε εἰς τὸ βιβλίον ἐτοῦτο.
Ἔδωκεν γὰρ καὶ ὄψιδες τοῦ βασιλέως ἐτότε
τοῦ Τζαδεροῦ τὴν ἀδελφήν, τοῦ μέγα κοντοσταύλου,
καὶ τὴν θυγάτηρ ἐκεινοῦ τοῦ Πασσαβᾶ τοῦ ἀφέντη,
ὅπου ἦτον πρωτοστράτορας ὅλου τοῦ πριγκιπάτου.
[§ 503] Λοιπόν, ὡς ἦσαν ὄψιδες οἱ ἀρχόντισσες ἐκεῖνες
ἐκεῖσε διὰ τὸν πρίγκιπα στὴν Κωνσταντίνου πόλιν,
ἔτυχεν καὶ ἀπόθανεν ὁ ἀφέντης τῆς Ἀκόβου,
μισὶρ Γατιέρην τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλην του ντὲ Ροζιέρες,
κι οὐκ εἶχεν κληρονόμον του ἀπὸ τὸν ἐνιαυτόν του,
μόνι τοῦ πρωτοστράτορος τὴν θυγάτηρ ἐκείνην
τοῦ μισὶρ Ντζᾶ ντὲ Πασσαβᾶ, ποῦ εἶχεν τὴν ἀδελφήν του
ὁμόζυγον γυνὴν αὐτοῦ, κ' ἐποῖκαν θυγατέραν,
τὴν ὠνομάζαν κ' ἔλεγαν μαντάμα Μαργαρίταν.

7299. ἐξάκις χιλιάδων δὲ καὶ ὀχτακόσιών τε 7300. καὶ σὺν αὐτῷ καὶ δεκαεφτά, ἑβδόμης δὲ ἰνδίκτου. 1. παύω ἀποδῶ περὶ τὸν κόντο ἐκεῖνον, 2. καὶ ἐκ τὸν δοῦκα 3. καὶ θέλω νὰ ἀφηγηθῶ ἀφήγησιν ἑτέραν, 4. τί ἐσυνέβη... τοῦ πρίγκιπος Γουλιάμου, 6. ἔποικεν ἐτότε. 7. Παραλείπεται ὁ στίχος 8. ὄψιδες. 9. Ντζάδρου γὰρ τὴν ἀδ. 10. Μπασαβᾶ 13. ἐκεῖ... πρίγκιπαν 15. μισὲρ Γαλτιέρην...ἐπίκλην ντὲ Ροζιέρης, 16. ἐμαυτόν του, 17. μόνον τοῦ πρ...θυγατέρα ἐκ. 18. μισὲρ Τζᾶν 19. ὁμόζυγον γυναῖκαν του, κ' ἔποικεν

7315. Περὶ τοῦ Gautier de Rosières B', αὐθέντου τῆς Ἀκόβου βλέπε ὑποσημ. στιχ. 6621 ἑξ.

7320 ἑξ. Ἡ Μαργαρίτα, θυγάτηρ τοῦ πρωτοστράτορος de Neuilly καὶ αὐθέντου τοῦ Πασσαβᾶ, (ὑποσημ. στίχ. 1912 καὶ 3151) σταλεῖσα ὡς ὅμηρος εἰς Κ)πολιν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου (ὑποσημ. στιχ. 4503 ἑξ.) ἀπελύθη βραδύτερον φροντίδι αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἴσως. Ὡς πρὸς τὰ τῆς δίκης βλέπε ἐν Ἀδαμ. σελ. 660—661, 592, 649 καθὼς καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστρ. Φραγκοκρ. Α', σελ. 207—208. Τὴν ἀφήγησιν τῆς κληρονομικῆς ταύτης ὑποθέσεως, τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 284—396) τοποθετεῖ χρονολογικῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ αὐθέντου Καρυταίνης ἀπαγωγὴν τῆς συζύγου τοῦ Ἰωάννου Καταβᾶ καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυικοῦ εἰς Ἰταλίαν.

Καὶ διατὸ ἦτον ὄψιδα ἐτότε εἰς τὴν Πόλιν
(τὴν ἔβαλεν ὁ πρίγκιπας ὡς διὰ τὸν ἐνιαυτόν του),
κι οὐδὲν ηὑρέθη εἰς τὸν Μορέαν στὰ τέρμενα ἀπέσω
διὰ ν' ἀπέλθῃ στὸν πρίγκιπα, διὰ νὰ τὴν ρεβεστίσῃ
τῆς Ἄκοβας τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἦτον κληρονόμος,
ἐκράτησεν ὁ πρίγκιπας τὴν ἀφεντία δι' ἐκεῖνον.
[§ 504] Κι ὅταν ἦλθε ἡ ἀρχόντισσα ἡ μαντάμα Μαργαρίτα
ἀπέκει ὅπου ἦτον ὄψιδα διὰ τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
καὶ ἦλθεν κ' ἐξεζήτησεν τὴν ἀφεντίαν Ἀκόβου,
ὁ πρίγκιπας τῆς ἔστρεψεν ἀπόκρισιν ἐτέτοιαν·
ὅτι ἀφότου ἐπέρασεν ὁ χρόνος καὶ ἡ μέρα
ὅπερ γὰρ τῆς ἐξέπεσεν τὸ ἰγονικὸν ἐκεῖνο,
κι οὐδὲν ἦλθεν στὴν κούρτην του διὰ νὰ τὸ ἐξεζητήσῃ,
ὡς τὸ ἔχουσιν τὸ τέρμενα τοῦ τόπου τὰ συνήθεια·
τίποτε ἂν εἶχε, ἐχάσε το, τίποτε οὐδὲν τῆς δίδει.
[§ 505] Κι ὡς τὸ ἤκουσε ἡ ἀρχόντισσα, μεγάλως τὸ ἐθαυμάστη,
διατὶ οὐκ ἤλπιζεν ποτὲ στὸν πρίγκιπα νὰ εὕρῃ
ἐτέτοιαν γὰρ ἀπόκρισιν ὡσὰν τῆς ἀποκρίθη,
διατὶ ἦτον εἰς φυλακὴν ὄψιδα δι' ἐκεῖνον,
ἀτός του γὰρ τὴν ἔβαλεν, φταίσιμον οὐκ ἐποῖκεν·
ἐπεί, ἂν ἦτον στὸν Μορέαν εἰς τὴν ἀνάπαψίν της,
ποτὲ οὐδὲν ἀπόλειπε νὰ σφάλῃ ἐκ τὰ συνήθεια.
Ἀφότου δὲ ὁ πρίγκιπας τὴν ἔβαλεν δι' ἐκεῖνον
διὰ ὄψιδα καὶ φυλακήν, οὐδὲν ἐθάρρει εἰς αὖτον
ἐτέτοιους τρόπους κι ἀφορμὲς κι ἀπόκρισιν νὰ ποιήσῃ.
Ὅμως, ἀφῶν ἐγνώρισεν ἡ ντάμα Μαργαρίτα
κ' ἐκεῖνοι ὅπου ἦσαν μετ' αὐτὴν οἱ συμβουλάτοροί της,
ὅτι ὁ πρίγκιπας Μορέως οὐδὲν τῆς στρέφει δίκαιον,
ἐμίσσεψεν κ' ἐδιάβηκεν στὸ ὀσπίτι της θλιμμένη.
Διαβοῦσα γὰρ καιρὸς μικρός, ἕνας μῆνας καὶ πλέον,
ἐστράφη πάλι ἡ ἀρχόντισσα, στὸν πρίγκιπαν ἐδιάβη

7321. Διότι ἦτον 22. διὰ τὸν ἐμαυτόν του) 23. καὶ οὐκ εὑρέθη στὸν Μ. 24. τοῦ νὰ ὑπᾶ στὸν πρίγκιπαν καὶ νὰ τὴν ρεβ. 26. δι' αὖτον. 27. Καὶ ὅταν... ἀρχόντισσα μαντάμα 28. ἐκεῖθε ὁποῦτον... πρίγκιπαν Γουλιάμον, 30. τὴν ἔδωκεν... τοιούτην. 31. ἀφῶν 32. ὅπερ καὶ... γονικὸν 33. κ' εἰς τὴν κούρτην οὐδὲν ἦλθεν νὰ 34. τὰ συνήθη· 37. διοῦ οὐκ ἤλπιζεν 38. τοιούτην γὰρ 39. διοῦ ἦτον εἰς φυλακὴν 40. ἀτός του δὲ 42. εἰς τὸ ἔθος. 43. τὴν ἔβαλε δι' αὖτον 44. διὰ ὄψιδαν στὴν φυλακήν, 45. τοιούτους τρόπους, ἀφορμές... ποίσῃ. 46. μαντάμα ἡ Μαργαρίτα 47. οἱ συμβουλάτορές της, 48. τῆς δίδειδίκαιον, 49. ἐκίνησεν, ἐδιέβηκεν στὸ σπίτι 50. Κι ὅσον ἐπέρασεν καιρός, ἕνας μ. 51. ἐστράφην ἡ ἀρχ... ὁμοίως

μὲ τὴν βουλὴν καὶ συντροφίαν ὅπου εἶχεν μετ' ἐκείνην,
κι ἀνάκραξεν κ' ἐζήτησεν τὸ κάστρον τῆς 'Ακόβου
μετὰ τὴν περιοχὴν αὐτοῦ κι ὅλην τὴν μπαρουνίαν.
'Εποίησε γὰρ τὴν δεύτερην ἀνάκραξιν καὶ τρίτην·
κι ὁ πρίγκιπας τῆς ἔστρεψεν ἀπόκρισιν ἐτέτοιαν,
ὡσὰν τὴν πρώτην γὰρ φορὰν ἐκράτει ἕναν στίχον.
[§ 506] 'Αφότου ἐγροίκησεν καλὰ ἡ ντάμα Μαργαρίτα
ὅτι ποτὲ ἐκ τὸν πρίγκιπα δίκαιον οὐδὲν εὑρίσκει,
ὅλους ἐπαρακάλεσε φίλους καὶ συγγενεῖς της
(6021) τοῦ νὰ τὴν συμβουλέψουσιν τὸ πῶς νὰ ἔχῃ πράξει,
νὰ μὴ χάσῃ τὸ δίκαιον της καὶ πέσῃ εἰς ἀκληρίαν.
Κ' ἐτότε οἱ φρονιμώτεροι, ὅπου τὴν ἀγαποῦσαν,
ὅλοι τὴν ἐσυμβούλεψαν τοῦ νὰ ἔχῃ ἐπάρει ἄντραν,
ἄνθρωπον μέγαν, φρόνιμον κι ἀπὸ ὑψηλὴν γενέαν,
«κ' ἐκεῖνος μὲ τὰ φρόνα του καὶ μὲ τοὺς ἐδικούς του
»σὲ θέλει βάλει εἰς νομὴν ἀπὸ τὸ ἰγονικόν σου».
[§ 507] 'Εντούτῳ γὰρ ἡ ἀρχόντισσα, ὡς φρόνιμη ὅπου ἦτον,
ἐσυγκατέβη, ἔστερξεν ἄντραν νὰ ἔχῃ ἐπάρει.
'Ενταῦτα ἐσυνεργήσασιν οἱ πρῶτοι τῆς γενεᾶς της
κι ἀπῆρεν ἄντρα εὐγενικὸν ἀπὸ ὑψηλὴν γενέαν,
αὐτάδελφον τοῦ εὐγενικοῦ μισὶρ Νικόλα ἐκείνου,
ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ τὸν ἔλεγαν καὶ τῆς Θηβοῦ ἀφέντην,
τὸν μισὶρ Ντζὰν τὸ ὄνομα ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ κ' ἐκεῖνον·
εἶχαν καὶ τρίτον ἀδελφὸν κ' ἐκράζαν τὸν μισὲρ "Οτον.
[§ 508] Κι ἀφῶν τὴν εὐλογήθηκεν ὁ μισὶρ Ντζὰς ἐκεῖνος,
τὸ ὀφφίκιον ἐπαράλαβε τοῦ πρωτοστρατοράτου,
ὅπου ἦτον γὰρ τὸ ἰγονικὸν τῆς γυναικός του ἐκείνης.
'Εκεῖνοι γὰρ ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ μεγάλῃ εὐγένειαν εἶχαν·

7353. ἀνάκραξεν 54. μὲ τὴν περιοχὴν αὐτῆς... τὴν παρουνιαν. 55. "Εποικεν γαρ καὶ 56. τὴν ἔστρεψεν ἀπόκρισιν τοιούτην, 57. πρώτην τὴν φορὰν ἐκράτειεν 58. 'Αφότου γὰρ ἐγνώρισεν μαντάμα Μ. 59. ἐκ τὸν πρίγκιπον 60. συγγενούς της 61. ὅπως νὰ τὴν βουλέψουσιν 62. μὴ χάσῃ δὲ 63. Καὶ τότε οἱ φρον... ἠγαποῦσαν, 64. τοῦ νὰ ἐπάρῃ ἄντρα, 66. μὲ τὴν γνῶσιν του 67. ἀπὲ τὸ γονικό σου». 68. Εἰς τοῦτο ἡ ἀρχ. 69. ἐσυγκατήβη... ὅτι νὰ πάρῃ ἄντραν. 70. Εἰς τοῦτο ἐσυνέργησαν 71. κι ἐπῆρεν ἄντραν εὐγενῆν 72. τοῦ εὐγενοῦ σερ Νικόλου 73. ντὲ Σὰντ 'Ομέρ... τῆς Θήβας τὸν ἀφέντην, 74. μισὲρ Τζὰν τὸ ὄνομαν ντε Σὰντ 'Ομὲρ ἐκεῖνον· 75. ἀδελφὸν, ἔλεγαν 76. Κι ἀφῶν τὴν εὐλ. ὁ μισὲρ Τζὰν 77. τὸ ὀφφίκιο 78. ἐποῦτον διὰ γονικὸν 79. Αὐτεῖνοι οἱ ντὲ Σὰντ 'Ομὲρ εὐγενικοὶ γὰρ ἦσαν.

7379 ἑξ. Περὶ τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας οἰκογενείας τῶν Σαίντ 'Ομὲρ βλέπε καὶ προηγουμένως ἐν στιχ. καὶ ὑποσημ. στιχ. 3275 ἑξ., 3302 ἑξ ὡς καὶ περὶ 'Ιωάν. Σαίντ 'Ομὲρ συζύγου τῆς Μαργαρίτας ἐν ὑποσημ. στίχ. 5600 ἑξ.

ἡ μήτηρ τους εὑρίσκετον τοῦ ρῆγα τῆς Οὐγγρίας
(6041) αὐτάδελφη ὀνόμιμη, τὴν εἶχε ὁ πατήρ τους
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Μπελᾶς διὰ ὁμόζυγον γυναῖκαν·
κ' ἐποιήκασιν οἱ δύο ὁμοῦ ἐκείνους τοὺς τρεῖς ἀφέντες.
Κι ὁ δοῦκας γὰρ τῶν 'Αθηνῶν, αὐτὸς ὁ Μέγας Κύρης,
εἶχε αὐταδέλφους ἄλλους τρεῖς κ' ἦσαν πρῶτοι ἐξαδέλφοι
μετὰ ἐκεινοὺς ντὲ Σαὶντ 'Ομέρ, 'ς πρῶτον βαθμὸν σὲ λέγω.
Κι ἀφότου εὐλογήθηκεν ὁ μισὶρ Ντζὰς ἐκεῖνος
ἐκείνην τὴν εὐγενικὴν τὴν ντάμα Μαργαρίτα,
οὐδὲν ἠθέλησε ποσῶς τοῦ νὰ μακρημερέψῃ
ἡ ὑπόθεσις τῆς ῎Ακοβας, νὰ μὴ τὴν ἀνακράξῃ
στὴν κούρτην γὰρ τοῦ πρίγκιπος ἐκείνου τοῦ Μορέως.
Τοὺς ἀδελφούς του ἀξίωσεν κ' ἦλθαν ὁμοῦ μετ' αὖτον·
εἰς τὸν Μορέαν ἀπέσωσαν ὀλόρθα εἰς τὴν Κλαρέντσα.
[§ 509] 'Εκεῖ ηὗραν τὸν πρίγκιπα μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες
ἐνῷ ἐκράτει παρλαμᾶ διὰ ὑπόθεσες ὅπου εἶχεν.
'Ημέρας δύο ἐποιήσασιν τίποτε οὐκ ἀνακράξαν.
ἔπαιζον, εἴχασιν χαρὲς μετὰ τοὺς Μοραΐτες.
Διαβόντα γὰρ ἡμέρες δύο ἦλθεν ὁ μισὶρ 'Ιωάννης
μετὰ τοὺς δύο του ἀδελφούς, ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ ἐκείνους
καὶ μετὰ τὴν γυναῖκαν του ὅπου ἦτον κληρονόμος·
(6061) κ' ἦλθαν ἐμπρὸς στὸν πρίγκιπα κ' ἐπρεζαντίστη ἐκείνη
ὡς κληρονόμος ὅπου ἦτον τοῦ ἰγονικοῦ της ὅλου.
Κ' ἐνταῦτα ἐπρεζάντισε τὸν ἄντραν της ἐκεῖνον
ὡς ἀβουὲ καὶ ἄντραν της, ὡς τὸ ἔχουν τὰ συνήθεια.
Κ' εὐθέως τὴν ὥραν ἐκεινὴν τοῦ εἶπεν ὁ μισὶρ 'Ιωάννης·
«'Αφέντη πρίγκιπα Μορέως, ἀξιῶ, παρακαλῶ σε,
»ὡς ἀφέντης μου ποῦ εὑρίσκεσαι καὶ ἴδιος κληρονόμος,
»νὰ ὁρίσῃς καὶ νὰ σωρευτοῦν οἱ κεφαλᾶδες σου ὅλοι,
»οἱ φλαμουριάροι τοῦ Μορέως κ' οἱ λίζιοι καβαλλάροι

7381. αὐταδελφή 82. μισὲρ 'Αμπελᾶς ὁμόζυγον γυνήν του· 83. καὶ ἔποικαν... αὐτοὺς τοὺς τρεῖς 84. 'Ο δοῦκας δὲ 85. αὐτάδελφους γὰρ τρεῖς καὶ ἦσαν ἐξαδέλφοι 86. μετ' ἐκεινοὺς... πρῶτον 87. Εὐτὺς αὐτὸς ὁ μισὲρ Τζὰν δὲ Σὰντ 'Ομερ ἐκεῖνος— 88. Παραλείπεται ὁ στίχος. 91. Παραλείπεται ὁ στίχος. 92. ἠξίωσεν κ' ἦσαν ὁμοῦ 93. ἐκεῖ εἰς τὴν Γλαρέντσα· 95. ὁποὺ ἐσυντυχαίνασι ὑπόθεσες, τὲς εἶχαν. 96. 'Ημέρες δύο ἔποικαν τίποτες γαρ οὐκ εἶπον· 98. Διαβόντας δέ... μισὲρ Τζάνης 99. τοὺς δύο ἀδελφοὺς ντὲ Σὰντ 'Ομὲρ 7400. ὁποὖτον 1. ἦλθαν ὀμπρὸς στὸν πρίγκιπαν, ἐφάνησαν εἰς αὖτον 2. ὡς ἦτον κληρονόμισσα τοῦ γονικοῦ 3. ἐφανέρωσεν 4. ὡς ἄντραν της καὶ ἀβοέρ, 5. Τῆς ὥρας γὰρ ἐλάλησεν ὁ μισὲρ Τζὰς ἐκεῖνος· 7. ἀφέντης ποῦ εὑρίσκεσαι ἴδιος κληρον. 8. καὶ νὰ συναχτοῦν οἱ κεφ. ὅλοι 9. Μορέως, οἱ λίζιοι

»διὰ νὰ ἀφκραστῇς μετὰ κεινοὺς τὰ ἔχω ν' ἀνακράξω,
»κ' εἰς δίκαιον νὰ μὲ κρίνετε, ἀπόφασιν νὰ λάβω,
»πρὸς τὰ συνήθεια τοῦ Μορέως θέλω νὰ λάβω δίκαιον.
»χάριν καμμίαν οὐ ζητῶ εἰ μὴ τὸ δίκαιον ποῦ ἔχω».
Ἐνταῦτα τοῦ ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας ἀτός του
καὶ λέγει του· «Μετὰ χαρᾶς, ἀφῶν ζητεῖς τὸ δίκαιον,
»ἕτοιμος μὲ τὴν κούρτην μου νὰ σὲ τὸ ἐκπληρώσω».
[§ 510] Ὥρισε ὁ πρίγκιπας εὐθέως κ' ἦλθαν οἱ φλαμουριάροι,
οἱ καβαλλάροι ἀλλὰ δὴ τοῦ πριγκιπάτου οἱ λίζιοι·
ἐκάτσαν ὅλοι ἐνομοῦ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν,
ὅπου ἧμενεν ὁ πρίγκιπας, ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδα.
(6081) Ἐνταῦτα ἐσηκώθηκεν ὁ γέρο μισὶρ Νικόλαος,
ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ τὸν ἔλεγαν, ὁ τῆς Θηβοῦ ἀφέντης.
Μὲ τὴν δεξιὰν τὴν χεῖραν του τὴν ἀδελφή του ἐκράτει,
τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν γυνήν, τὴν ντάμα Μαργαρίτα.
[§ 511] Καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα· «Ἀφέντη τοῦ Μορέως,
«ἀλήθεια ἔνι, τὸ ἐξεύρουσιν τοῦ πριγκιπάτου οἱ πάντες,
»ὅτι ἡ ἀδελφή μου, ὅπου ἔνι ἐδῶ ἐνώπιον τῆς ἀφεντίας σου,
»εὑρίσκεται γὰρ ἀνεψία τοῦ ἀφέντου τῆς Ἀκόβου,
»μισὶρ Γαρτιέρην τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλην ντὲ Ροζιέρες·
»τῆς ἀδελφῆς του ἔνι παιδὶ ἡ ἀδελφή μου ἐτούτη.
»Κι ὡς ἔθνηκεν ἄνευ παιδὶ νὰ ἀφήκῃ κληρονόμον,

7410. ὡς νὰ ἠκούσῃς μετ' αὐτούς... νὰ λαλήσω· 12. θέλω νὰ ἔχω κρίσιν· 13. χαρη... δίκαιον μόνον». 14. Εἰς τοῦτο ἀποκρίθηκεν 15. λέγει τον. ...ἐπίζητα εἰς δίκαιον, 17. Ὁρίζει εὐτὺς ὁ π. ἦλθαν οἱ φ. 18. καὶ ὅλοι οἱ καβαλλαροὶ ὅπου ἦσαν τοῦ Μ. 19. ὅλοι ἐκάθισαν ὁμοῦ 20 ἔμεινεν ὁ π. 21. Εἰς τοῦτο... αὐτὸς ὁ μισὲρ Νικόλας, 22. δὲ Σὰντ Ὀμέρ... τῆς Θήβας ὁ ἀφέντης. 23. Μὲ τὸ δεξιὸν τὸ χέριν του τὴν νύφην του ἐκράτειε 24. τὴ γυνή, τὴ μαντάμαν Μαργαρίταν, 26. ὡς ἠξεύρουσιν πάντες 27. ἡ νύφη μου, που ἔνι ἐδῶ ἐνώπιον τῶν πάντων, 28. ἀνεψιὰ εὑρίσκεται 29. Παραλείπεται ὁ στίχος. 30. ἓν παιδὶ... ταύτη. 31. Καὶ ὡς ἀπόθανεν χωρὶς παιδὶν καὶ κληρονόμον...

7421 ἑξ. Ὡς πρὸς τὴν περαιτέρω ἀφήγησιν τῆς δίκης, τὰς λεπτομερείας τὰς ἀναφερομένας εἰς τοὺς δικανικοὺς λόγους τοὺς ἀνταλλαγέντας ἐν αὐτῇ καὶ τὰς διαφόρους στρεψοδικίας, τὰς ὁποίας ὁ Χρονογράφος ἐπιδοκιμάζει καὶ ἴσως νὰ ἐξογκώνῃ, πλὴν τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν ἐν Ἀδαμ.. σελ. 660—661 καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' σελ. 207—208, πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 2351 ἑξ. τοῦ παρόντος Ἡ ἀκρίβεια, μεθ' ἧς γίνεται ἡ ἀφήγησις τῶν κατὰ τὴν δίκην ταύτην, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ στενογραφημένων πρακτικῶν, ἐλέγχει τὸν συγγραφέα τοῦ Χρονικοῦ ὡς νομικὸν καὶ δὴ δικαστικὸν ἢ νοτάριον, ἠσκημένον περὶ τὰς δίκας καὶ τὴν τήρησιν τῶν πρακτικῶν τῆς κούρτης.

»ἐξέπεσεν ὁ τόπος του, τὸ κάστρον τῆς Ἀκόβου,
»ἐτούτης μου τῆς ἀδελφῆς ὅπου ἔνι κληρονόμος.
»Κι ὡς τὸ ἐξεύρεις, ἀφέντη μου, ὅτ' ἦτον διὰ ἐσέναν
»ὄψιδαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἔβαλες ἀτός σου.
»οὐδὲν εὑρέθηκεν ἐδῶ στὸ τέρμενον τοῦ χρόνου,
»ἀφῶν ἐμεταστάθηκεν ὁ ἀφέντης τῆς Ἀκόβου,
»διὰ νὰ ἐλθῇ καὶ πρεζαντιστῇ ἐμπρός στὴν ἀφεντίαν σου,
»ὡς τὸ ἔχουν τὰ συνήθεια μας ὁλοῦ τοῦ πριγκιπάτου,
»ἀπέσω εἰς τὰς σαράκοντα ἡμέρας κ' εἰς τὸν χρόνον,
(6101) »εἰς τὸ ὅποιον πρᾶγμα οὐδὲν σὲ φταίει, τίποτε οὐδὲν ἐσφάλλει,
»ἀφῶν ἦτον εἰς φυλακήν, ἐσὺ τὴν εἶχες βάλει,
»διὰ ὄψιδαν τὴν ἔβαλες κ' ἐξέβης ἀπ' ἐκεῖθεν.
[§ 512] »Καὶ ὅταν τὴν ἐξήβαλες κ' ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸν τόπον,
»εὐθέως γὰρ ἐκατάλαβεν καὶ ἦλθεν ἔμπροστέν σου·
»ὡς κληρονόμος φυσικὸς ὅπου ἦτον τῆς Ἀκόβου
»ἐπρεζαντίστη εἰς ἐσὲν κ' ἐζήτησέ σε δίκαιον.
»Κ' ἐσὺ τῆς ἀποκρίθηκες ὅτι δίκαιον οὐκ εἶχεν·
»καὶ πάντα ἐσυχνοέρχετον κ' ἐζήτα σὲ γὰρ δίκαιον
»κ' ἐσὺ ποτὲ οὐκ ἠθέλησες κούρτην νὰ τῆς κρατήσῃς,
»μόνι αὐτεξούσιος ἔλεγες ὅτι δίκαιον οὐκ εἶχεν.
»Κ' ἐτούτη, ὡς ἀσυμβούλευτος γυναῖκα ἄνευ φίλους,
»ἐστρέφετον στὸ ὁσπίτι της ὡσὰν ἀπεγνωσμένη
»κι ἀνάμενεν νὰ τῆς ἐλθῇ ἀπὸ Θεοῦ βοήθεια.
»Θεοῦ εὐδοκοῦντος σήμερον ὑπαντρεμένη ἔνι
»εἰς ἄνθρωπον εὐγενικὸν ἀπὸ γενέας μεγάλης,
»τὸ δίκαιον ποῦ τῆς ἔρχεται νὰ τὸ φυλάξῃ οὕτως
»ὡς πρέπει πᾶσα εὐγενικοῦ ἀνθρώπου νὰ τὸ κάμνῃ

7432—33. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 34. ὡσὰν ἠξεύρεις... ὅτι ἦτον 35. ὀψίδα, ποῦ τὴν ἔβαλες στὴν Πόλιν γὰρ ἀτός σου, 36. καὶ οὐκ εὑρέθηκεν 37. Παραλείπεται ὁ στίχος. 38. νὰ ἔλθῃ νὰ φανερωθῇ ὀμπρὸς στὴν ἀφεντιά σου, 39. ὡς τὸ ἔχουν τὰ συνήθεια ὅλου τοῦ πριγκιπάτου, 40. 'ς ἡμέρες τεσσαράκοντα καὶ πλήρωσιν τοῦ χρόνου, 41. εἰς ὅποιον πρᾶγμα οὐκ ἔσφαλεν οὔτε ἔφταισεν κἄν ὅλως 42. ἀφῶν ἦτο στὴν φυλακὴν ὅπου 43. καθὼς ἦτο διὰ ὄψιδα ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ σου. 44. καὶ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον, 45. εὐτὺς γὰρ ἐκατέλαβεν καὶ ἔμπροστέ σου ἦλθεν, 46. Παραλείπεται ὁ στίχος. 47. κ' ἐφανερώθη εἰς ἐσὲν κ' ἐζήτησεν τὸ δίκαιον. 48. τὴν ἀποκρίθηκες· δίκαιον γὰρ οὐκ ἔχει· 49. ἐζήτησε τὸ δίκαιον 50. οὐκ ἤθελες κούρτην νὰ τῆς κρατήσῃς, 51. ὡς αὐτεξούσιος ἔλεγες· δίκαιον γὰρ οὐκ ἔχει. 52. Κ' ἐτούτη, ὡς ἀβούλευτη γυν. χωρὶς ἄντρα, 53. ἐστρέφοτον στὸ σπίτι της ὡσὰν ἀπογνωσμένη 54. κι ἀνάμενε... ἐκ τὸν Θεὸν βοήθεια. 55. Θεοῦ εὐδοκοῦντος σήμερον ἔναι ὑπαντρεμένη 56. γενεᾶς μεγάλης, 58. πᾶσα εὐγενῆ ἄνθρ. νὰ τὸ ποίσῃ.

»Διὰ τοῦτο ἤλθασιν ἐδῶ ἐμπρὸς στὴν ἀφεντίαν σου
»κ' ἐγὼ μετ' αὔτους ἑνομοῦ ὅπου εἶμαι ἀδελφός τους,
(6121) »καὶ παραοφρίζω καὶ τοὺς δύο, τὸν ἕναν κληρονόμον,
»κι ὁ ἄλλος, ὡς ἀβουέρην της, τὸ δίκαιον τους ζητῶντα.
»Παρακαλῶ σε, δέομαι νὰ τοὺς τὸ ἔχῃς δώσει
»τὸ δίκαιον ποῦ τοὺς ἔρχεται, καὶ εἰς νομὴν τοὺς βάνῃς
»ἀπὸ τὰ κάστρη κι ἀφεντίαν τῆς περιοχῆς Ἀκόβου.
»Κ' ἐτοῦτοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ποιήσουν πρὸς ἐσέναν
»τὸ ὅσον χρεωστοῦσιν εἰς δουλείαν κι ὁμάτζι καὶ λιζίαν».
[§ 513] Ἐνταῦτα ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας ἀτός του
καὶ λέγει τοῦ μισὶρ Νικολάου ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ ἐκείνου·
»Ἡμεῖς ἀκούσαμεν λεπτῶς κ' ἡ κούρτη μας ὡσαύτως
»τοὺς λόγους ὅπου ἐσύντυχες καὶ τὴν ὑπόθεσίν σου,
»καὶ μαρτυροῦμεν, λέγομεν, ἀλήθεια ἔνι τὸ εἶπες,
»ὅτι διὰ ἐδικήν μου ἀφορμὴν καὶ διὰ ἐδικόν μου τρόπον
»ἐχάσεν κι ἀκληρήθηκεν ἡ ἀρχόντισσα ἡ ἀδελφή σου
»τὸ ἰγονικὸν καὶ ἀφεντίαν, τὸν τόπον τῆς Ἀκόβου.
»Ἐν τούτῳ σὲ ἀποκρένομαι καὶ λέγω κ' ἐρωτῶ σε·
»ἐὰν μᾶς ζητῇς νὰ ποιήσωμεν τὸ δίκαιον κατὰ νόμον,
»ἢ ἂν μᾶς ζητᾷς διὰ χάριταν καὶ διάκρισιν ἀφέντου,
»διατὸ ἐμποδίστη ὡς διὰ ἐμᾶς κι οὐδὲν εὑρέθη ἐνταῦτα
»ἐδῶ εἰς τὸ πριγκιπᾶτον μας κ' εἰς τὴν ἀνάπαψίν της
(6141) »ἀπέσω εἰς τὰ τέρμενα, τὰ ἔχουσιν τὰ συνήθεια,
»τοῦ νὰ ἀνακράξῃ ὡς ἔπρεπεν καὶ νὰ ζητήσῃ δίκαιον».
[§ 514] Ἐνταῦτα ἀποκρίθηκεν μισὶρ Νικόλαος ἐκεῖνος
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα ἀπόκρισιν ἐτέτοιαν·
«Ἀφέντη πρίγκιπα Μορέως, λέγω τὴν ἀφεντίαν σου·
»ἐὰν ἔβλεπα κ' ἐγνώριζα μετὰ πληροφορίας

7459. ὀμπρὸς 60. ἑνομοῦ ὡς ἀδελφὸς ὅπου εἶμαι, 62. ὁ ἄλλος ὡς ἀβουέρης της, τὸ δίκαιον ζητῶντας. 63. Παρακαλοῦν δεόμενοι τοῦ νὰ τοὺς ἔχῃς δώσει, 64. καὶ νὰ τοὺς βάλῃς εἰς νομήν, τὸ γονικόν τους νἄχουν 65. ἀπὸ τὸ κάστρο, περιοχὴν τῆς μπαρουνίας Ἀκόβου. 66. Κι αὐτεῖνοι ἔναι ἕτοιμοι νὰ ποίσουν πρὸς 67. τὸ ὅσον χρωστοῦν εἰς λίζιον δουλείαν καὶ ὁμάντζιον». 68. Εἰς τοῦτο ἀποκρίθηκεν 69. καὶ λέγει τοῦ μισὲρ Νικολοῦ ντὲ Σὰντ Ὀμέρη ἐκείνου· 70. Ἡμεῖς ἠκούσαμεν... ὁμοίως 71. τοὺς ἐσύντυχες 72. ἀλήθεια τὸ εἶπες, 73. διὰ ἐδικήν μου ἀφορμήν, δι' ἐδικὸν 74. ἔχασεν, ἀκληρήθηκεν ἡ ἀρχ. αὐτείνη 75. τὸ γονικὸν... τοῦ κάστρου τῆς Ἀκόβου. 76. Εἰς τοῦτο ἀποκρένομαι, λέγω καὶ ἐρωτῶ σε, 77. ἂν μᾶς ζητᾷς νὰ ποίσωμεν 78. διάκρισιν ἀφέντη, 79. διοῦ ἐμποδίστη δι' ἡμᾶς 80. ἐδῶ γὰρ εἰς τὸν τόπον μας τὸν λέγουν πριγκιπᾶτον. 81. στοῦ τόπου τὰ συνήθεια, 82. τοῦ νὰ λαλήσῃ ὡς ἔτυχεν κι ὡς ἔπρεπε δικαίου». 83. Εἰς τοῦτο ἀποκριθ. μισὲρ Νικόλος οὕτως 84 πρίγκιπαν ἀποκρ. τοιάνδε· 85. ἀφεντία σου·

»ὅτι ἡ ἀδελφή μου, ὅπου ἔνι ἐδῶ, οὐδὲν ζητεῖ μὲ δίκαιον
»τὸ κάστρον καὶ τὴν ἀφεντίαν, τὴν περιοχὴν Ἀκόβου,
»ἐτότε νὰ ἦτον εὔπρεπον τοῦ νὰ ἐζητοῦμαν χάριν.
»Τὸ δὲ τὸ δίκαιον ἔνι ὀρθόν, ὡς τὸ ἐξεύρεις ἀτός σου,
»ὅτι ἡ ἀδελφή μου ὡς διὰ ἐσὲν εἰς φυλακὴ ἐκρατειέτον
»κι οὐδὲν ἠμπόρει οὐδὲ ποσῶς τοῦ νὰ ἐξέβῃ ἀπέκει
»διὰ νὰ ἔλθῃ ἀνακράζοντα τὸ ἰγονικὸν Ἀκόβης,
»Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲν ζητῶ χάριν καμμία ἀπὸ ἐσέναν,
»μόνι τὸ δίκαιο ὡς ἀπαιτεῖ κι ὁρίζει το ὁ νόμος».
[§ 515]Ἐνταῦτα τοῦ ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας Μορέως
καὶ λέγει τοῦ μισὶρ Νικολάου ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ ἐκείνου·
«Ἀφῶν οὐ χρήζεις χάριταν νὰ λάβῃς ἀπὸ ἐμέναν
»καὶ θέλεις κι ἀνακράζεις με τῆς κούρτης μου τὸ δίκαιον,
»λέγω καὶ μαρτυρῶ σε το, ᾽ς ἀλήθειαν τὸ ἀφιρώνω,
(6161) »ὅτι ἁμαρτίαν ἀπὸ Θεοῦ καὶ ψέγος τῶν ἀνθρώπων
»ἤθελα ἔχει εἰς ἐμέν, ἂν σὲ ἔλειψα ἀπὸ τοῦτο.
»Διὰ τοῦτο θέλω νὰ γενῇ τὸ πρᾶγμα ἀφιρωμένον
»μὲ προσοχὴν καὶ διάκρισιν, τοῦ τόπου τὰ συνήθεια,
»ὅπως μὴ σφάλω τίποτε κ᾽ ἔχω κατηγορίαν
»ἀπὸ τὸν Θεὸν κ᾽ εκ τοὺς ἁγίους ὁμοίως κ᾽ ἐκ τοὺς ἀνθρώπους.
»Καὶ θέλω τοῦ νὰ σωρευτοῦν ὅλου τοῦ πριγκιπάτου
»οἱ φλαμουριάροι κι ἀρχιερεῖς, οἱ λίζιοι καβαλλάροι,
»νὰ βάλω τὴν ὑπόθεσιν εἰς αὔτους νὰ τὴν κρίνουν
»πρὸς τὰ συνήθεια τοῦ Μορέως, μὲ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον,
»τὰ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Ρομπέρτος
»τοῦ μακαρίτου μου ἀδελφοῦ τοῦ πρίγκιπα Ντζεφρόη,
»ὅταν ἐσυμβιβάστησαν κ᾽ ἐπῆρεν τον γαβρόν του».
[§ 516] Ἐνταῦτα ὁρίζει ὁ πρίγκιπας κ᾽ ἐγράψασιν πιττάκια

7487. ἡ ἀδελφή μου ὁπὖναι ἐδῶ οὐδὲν ζητᾷ 88. τὸ κάστρον καὶ περιοχὴν τῆς μπαρουνίας Ἀκόβου, 89. τότες νὰ ; ἦτον ἔμπρεπον νὰ ἐζητοῦμαν χάριν. 90. Τὸ δὲ τὸ δίκαιον..ἠξεύρεις 91. ἡ ἀδελφή μου ἐστέκετον εἰς φυλακὴν δι᾽ἐσέν α 92.καὶ οὐκ ἐδύνετον ποσῶς νὰ ἐξέβῃ ἀπέκει, 93. νὰ ἔλθῃ...τὸ γονικὸν Ἀκόβου. 94. Εἰς τοῦτο δὲ οὐδὲν ζητῶ χάριν τοῦ νὰ μὲ δώσῃς, 95. μόνον τὸ δίκαιον ὡς ἔν κι᾽ ὁρίζει 96. Εἰς τοῦτο ἀποκρίθηκεν ὁ πρίγκιπα Γουλιάμος 97. εἶπε τοῦ μισὲρ Νικολοῦ ντὲ Σὰντ Ὀμὲρ 98. νὰ ἔχῃς ἀπὸ μένα, 99. καὶ θέλεις, ἀνακράζεις με μὲ δίκαιον τῆς κούρτης, 7500. μαρτυρῶ σε το, ἀλήθεια τὸ ἀφιρώνω, 1. ὅτι ἁμαρτία ἔν᾽... ψέγος ἀπὸ ἀνθρώπων 2. ἤθελεν εἶσταιν... ἂ σὲ ἔλειψα ἐκ τούτου. 4. προσεχὴν 6. Παραλείπεται ὁ στίχος. 7. το νὰ συναχτοῦν ὅλοι 8. φλαμ. ἀρχιερεῖς, κι ὅλοι οἱ καβ. 9. εἰς αὐτούς 10. μὲ φόβον πρῶτον τοῦ Θεοῦ στοῦ τόπου τὰ συνήθεια, 11. τὰ ἔδειξεν... Ρουμπέρτος 12. Παραλείπεται ὁ στίχος. 13. ἐσυμβιβάστησεν ὁμοῦ μὲ τὸν 14. καὶ ἔγραψαν,

εἰς ὅλους τοὺς φλαμουριαρίους τοῦ πριγκιπάτου ὅλου
ὡσαύτως κ' εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς κ' εἰς τοὺς καβαλλαρίους,
καὶ ἦλθαν κ' ἐσωρεύτησαν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κλαρέντζαν.
Στοῦ ἅγιου Φραγκίσκου ἐσέβησαν, εἰς τοὺς Φρεμενουρίους
κ' ἐκάτσαν εἰς κρισίματα, ὡς ἔνι τὸ συνήθειον.
Ἐνταῦτα λέγει ὁ πρίγκιπας μισὶρ Νικολάου ἐκείνου·
(6181) «Θέλω νὰ μάθω ἀπὸ σοῦ τὸ ποῖος ἔνι ὁ ἀβουκᾶτος
»ὅπου χρεωστεῖ τοῦ νὰ λαλῇ ὡς διὰ τὴν ἀδελφήν σου
»τοῦ νὰ βαστᾷ τὸν λόγον της, νὰ συντυχαίνῃ εἰς κούρτην».
Κ' ἐκεῖνος τοῦ ἀπεκρίθηκεν· αὐτός του θέλει εἶσται
νὰ λέγῃ κι ἀποκρένεται ὅσον διαφέρνει εἰς κρίσιν
διὰ ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κάστρου τῆς Ἀκόβου.
[§ 517] Κ' εἰς τοῦτο ἀπεκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας καὶ εἶπεν·
«Ἀφότου ἐσὺ ἀποδέχεσαι νὰ εἶσαι ἀβοκᾶτος
»διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν τῆς ντάμα Μαργαρίτας,
»κ' ἐγὼ ὡς διὰ τὴν ἀγάπην σου κι ὡς διὰ τὴν συντροφίαν σου
»νὰ σὲ ποιήσω συντροφίαν καὶ νὰ βαλθῶ ἀβοκᾶτος,
»νὰ διαφεντεύω καὶ κρατῶ τὰ δίκαια τῆς κούρτης».
Ἐνταῦτα κράζει ὁ πρίγκιπας τὸν λογοθέτη ἐκεῖνον,
μισὶρ Λινάρδον τὸ ὄνομα, ἀπὸ τὴν Πούλιαν ἦτον·
ἄνθρωπος ἦτον φρόνιμος, καλὰ γραμματισμένος·
ἐκεῖνον εἶχε ἰσόψυχον καὶ πρῶτον στὴν βουλήν του.
Τὴν βέργαν γὰρ καὶ τὸ ραβδί, τὸ ἐκράτει εἰς τὸ χέριν,
ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ ἀρχηγοὶ κ' οἱ ἀφέντες γὰρ τοῦ κόσμου,
τοῦ ἔδωκεν καὶ λέγει τον· «Ἐγὼ σὲ παραδίδω
»τὴν ἀφεντίαν ὅπου κρατῶ νὰ στήκῃς διὰ τὴν κούρτην,

7515. φλαμουριαρούς ὅλου τοῦ πρ. 16. ὁμοίως εἰς τοὺς καβαλλαρίους κ' εἰς ὅλους τοὺς λιζίους. 17. Ἦλθαν καὶ ἐσυνήχτησαν ὅλοι εἰς τὴν Γλαρέντζαν, 18. Παραλείπεται ὁ στίχος. 19. κ' ἐκάθισαν νὰ κρίνουσι... τὰ συνήθεια 20. εἶπε ὁ π. τοῦ μισὲρ Νικολάου· 21. ἀπὸ σοῦ ποῖος 22. χρεωστῇ καὶ νὰ λαλῇ διὰ 23. καὶ νὰ βαστᾷ 24. Κ' ἐκεῖνος ἀποκρίθηκεν... εἶσταιν, 25. νὰ λέγῃ νὰ ἀποκρένεται, ὡσὰν διαφέρει ὁ νόμος, 26. δι' ἐκείνην... τῆς μπαρουνίας Ἀκόβου. 27. ἀποκρίθηκεν 28. «Ἀφῶν ἐσὺ 29. ὡς διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ντάμα Μ. 30. καὶ τὸ διὰ τὴν ἀγ. σου καὶ διὰ τὴν συντρ. 31. καὶ νὰ βαστῶ ἀβουκᾶτος, 32. νὰ διαφ. νὰ κρατῶ 33. Εὐτὺς λαλεῖ... αὐτὸν τὸν λογοθέτην 34. μισὲρ... ἀπὲ τὴν Π. 36. πρῶτον τῆς βουλῆς του. 37. βέργαν δὲ... ἐβάστα 38. τοῦ κόσμου οἱ ἀφέντες, 39. ἔδωκέν τον· 40. τὴν κρατῶ, νὰ στέκῃς

7533—34. Ὁ λογοθέτης οὗτος Λινάρδος εἶναι ὁ Leonard de Veroli ἔμπιστος τοῦ πρίγκιπος, ὅστις ἐστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Βιτέρμπο, ἀντὶ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 6265 ἑξ.).

»νὰ κρένης γὰρ καὶ νὰ κρατῇς τὸ δίκαιον μὲ τὸν νόμον,
»μὲ τὴν βουλὴν καὶ συντροφίαν ὅπου εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν κούρτην·
»κι ὁρκῶ σε κατὰ τοῦ Χριστοῦ κ' εἰς τὴν ψυχήν σου ἐπάνω,
»ἐσὲν κι ὅσοι καθέζονται μετὰ σὲ ἐδῶ εἰς τὴν κούρτην,
»τὸ δίκαιον τῆς ἀρχόντισσας μαντάμα Μαργαρίτας
»νὰ τὸ κρατήσετε καλὰ ὥσπερ καὶ τὸ τῆς κούρτης.
»Μὴ σαλευτῆτε τίποτε διὰ φτόνον ἢ φιλίαν·
»προσέχετε μὴ σφάλετε ἀπάνω εἰς τὰς ψυχάς σας,
»ἐπεὶ ἐγὼ διὰ συντροφίαν κι ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μου
»τοῦ μισὶρ Νικολάου ντὲ Σαίντ 'Ομὲρ θέλω νὰ ἀβοκαρίσω
»ἐκ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ κρατῶ τὸ δίκαιον γὰρ τῆς κούρτης».
[§ 518] 'Εν τούτῳ ἐπεχείρησεν μισὶρ Νικόλας ἐκεῖνος
νὰ λέγῃ κι ἀφηγήσεται τὸν τρόπον τῆς 'Ακόβου,
τὸ πῶς ἐξέπεσε ἡ ἀφεντία τοῦ ἰγονικοῦ ἐκείνου
τῆς πρωτοστρατόρισσας τῆς ντάμα Μαργαρίτας,
καθὼς τὸ ἀκούσετε ἐδῶ ὀπίσω εἰς τὸ βιβλίον μου
τοὺς τρόπους καὶ τὲς ἀφορμὲς καὶ τὴν καθοδηγίαν,
τὸ ὅποιον οὐδὲν μὲ φαίνεται νὰ σᾶς τὸ διπλογράψω,
διατὸ ἔνι γὰρ κολαστικόν, οἱ πάντες τὸ βαρειῶνται.
[§ 519] Κι ἀφότε ἀποπλήρωσε τὰ εἶχεν νὰ λαλήσῃ,
ἐνταῦτα πάλε ἄρχισεν ὁ πρίγκιπας νὰ λέγῃ,
νὰ βάνῃ τρόπους κι ἀφορμὲς καὶ λόγους ἐναντίους
πρὸς τὸ εἶπεν γὰρ κ' ἐλάλησε μισὶρ Νικόλαος ἐκεῖνος,
ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ διαταξες κι ὅλα τὰ δικαστήρια
καὶ λέγουσιν ὁ κατὰ εἷς τὸ ἐξεύρει διὰ ὄφελόν του.
Κι ἀφότου εἴπασιν πολλὰ κ' ἐπλήθυναν τὰ λόγια,
ὥρισεν ὁ πρίγκιπας κ' ἠφέραν τὸ βιβλίον,
ὅπου ἔγραφαν κ' ἐλέγασιν τοῦ τόπου τὰ συνήθεια.
'Ενταῦτα ηὕρασιν ἐκεῖ ἐγγράφως τὸ κεφάλαιον,
ὅπερ γράφει λεπτομερῶς, λέγει καὶ διερμηνεύει,
τὸ πῶς ὁ λίζιος ἄνθρωπος χρεωστεῖ ποιῆσαι τοῦτο·

7541. νὰ κρίνης διὰ νὰ κρατᾷς 42. ὅσοι εἶναι εἰς τὴν κούρτην· 43. κι ὁρκίζω σε εἰς τὸν Χριστόν, 44. μετ' ἔσου 45. τῆς ντάμας Μ. 46. καλὰ καθάπερ καὶ τῆς κ. 47. διὰ φόβον καὶ φιλίαν· 48. εἰς τὴν ψυχήν σας, 50. μισὲρ Νικολοῦ ντὲ Σὰντ 'Ομέρ... ν' ἀβουκατέψω 51. τὸ δίκαιον τῆς κούρτης». 52. Εἰς τοῦτο ἐπιχείρησεν αὐτὸς ὁ μισὲρ Νικόλας 53. νὰ λέγῃ τὴν ἀφήγησιν, τὸν τρόπον τῆς δουλείας, 54. τὸ πῶς γὰρ καὶ ἐξέπεσεν ἡ ἀφ. 'Ακόβου 55. τὸ τῆς πρωτοστρ. τῆς ντάμας Μ. 56. καθὼς καὶ τὸ ἠκ. ἐδῶ εἰς τὸ βιβλίον 58—59. Παραλείπονται οἱ στίχοι 60. 'Αφότου ἀποπλ. 61. πάλιν 62. νὰ βάνῃ τρόπους, ἀφορμὲς 63. μισὲρ Ν. 65. ὁ κάθε εἰς τὸ ξεύρει εἰς ὄφ. 66. 'Αφότου... οἱ λόγοι 67. ὥρισεν δὲ ὁ π. ἠφέραν τὸ βιβλίο· 68—69. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 70. τὰ ἔγραφεν, λεπτομερῶς 71. χρ. νὰ ποίσῃ ἐτοῦτο·

εἰ μὲν συμβῇ ὁ ἀφέντης του ὁ ἐχτρός του νὰ τὸν πιάσῃ
καὶ νὰ τὸν ἔχῃ εἰς φυλακήν, εἰς τιμωρίαν σιδήρων,
νὰ τὸν ζητήσῃ ὁ ἀφέντης του καὶ νὰ τὸν ἀνακράξῃ·
νὰ σέβῃ εἰς τὴν φυλακὴν εἰς ὄψιδαν διὰ ἐκεῖνον,
νὰ ἐβγάλῃ τὸν ἀφέντην του ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον.
Ὀφείλει πρὸς τὸ σύνηθες καὶ πρὸς τὸ ὁρίζει ὁ νόμος
νὰ σέβῃ εἰς τὴν φυλακὴν σωματικῶς ἀτός του.
Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἀφέντης του χρεωστεῖ πάλιν νὰ ἐβγάλῃ
τὸν λίζιον ἄνθρωπο ἀπ᾽ ἐκεῖ ποῦ ἐσέβη ὡς διὰ ἐκεῖνον.
(6241) [§ 520] Οἱ πάντες γὰρ ὅπου ἦσασιν ἐκεῖ στὴν κούρτη ἐτότε,
ὅλοι ἐπλαγίασαν κ᾽ ἔλεγαν μὲ διάκρισιν μεγάλην
ὅτι ἡ πρωτοστρατόρισσα ἐτύχαινεν νὰ ἔχῃ
τὸ ἰγονικόν τὴν περιοχὴν τοῦ κάστρου τῆς Ἀκόβου,
ἀφῶν ἀτός του ὁ πρίγκιπας τὴν ἔβαλε καὶ ἦτον
ὄψιδα καὶ εἰς φυλακὴν διὰ ἐκεῖνον εἰς τὴν Πόλιν.
[§ 521] Τὸ φέρει γὰρ ὁ πρίγκιπας τοῦ νόμου τὸ βιβλίον
κ᾽ ἐστάθη κι ἀφιρώθηκεν εἰς τὸ κεφάλαιο ἐκεῖνο·
κι ἀπόδειξε μὲ τὸ βιβλίον, τοῦ τόπου τὰ συνήθεια,
ὅτι μὲ δίκαιον χρεωστικὸν ἐχρεώστει νὰ τὸ ποιήσῃ.
Οὐδὲν τῆς ἔφταιεν τίποτε διατὶ γὰρ οὐκ ηὑρέθη
διὰ νὰ ζητήσῃ δίκαιον στὸ ἰγονικὸν ἐκεῖνον
ἀπέσω εἰς τὰ τέρμενα ὅπου ἔχουν τὰ συνήθεια.
[§ 522] Ἐμεταπιάσαν ὅλοι τους κ᾽ ἐστράφησαν καὶ εἶπαν
ὅτι ἀφότου ἐτύχαινε κ᾽ ἐχρεώστει νὰ τὸ ποιήσῃ,
(νὰ σέβῃ γὰρ στὴν φυλακὴν ἀφῶν τὴν ἀνακράξει,
ὁ ἀφέντης της ὁ λίζιος, τὸ ὁρίζουν τὰ συνήθεια,
κι οὐδὲν εὑρέθη εἰς τὸν Μορέα στὰ τέρμενα ἀπέσω,
νὰ φανιστῇ εἰς τὸν πρίγκιπα, νὰ τοῦ ζητήσῃ δίκαιον),
κ᾽ ἐπέρασαν τὰ τέρμενα,—τὸ δίκαιον της ἐχάσε·
(6261) ἐδῶκαν τὴν ἀπόφασιν ὅτι ἔρημα γυρε.ει.
Ἐκράξασιν τὸν πρίγκιπα καὶ τὸν μισὶρ Νικόλαον,
καὶ ἤλθασιν ἀμφότεροι ἐνώπιον τῆς κούρτης,

7572. ὁ ἀφ. του νὰ τὸν πιάσῃ ἐχτρός του 75. εἰς ὀψίδαν δι᾽ ἐκεῖνον, 76. ἀπὸ δεσμωτηρίου 77-78. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 79. χρεωστεῖ νὰ τὸν ἐβγάλῃ 80 τὸν λίζ. τὸν ἄνθρωπον που εἰσέβην δι᾽ ἐκεῖνον. 81. Οἱ πάντες ὅπου...ἐτότε εἰς τὴν κούρτην, 82. ἐπλευρίασαν, ἔλεγαν 84. τὸ γονικὸν καὶ περιοχὴν 85. ἀτός του τὴν ἔβαλεν ὁ πρ. δι᾽ ἐκεῖνον 86. ὀψίδαν...ἀπέσω 88. ἐστάθην, ἀφιρώθηκεν 90. νὰ ποιήσῃ. 91. Κι οὐδὲν τῆς τρέχει τίποτες διοῦ γὰρ οὐκ εὑρέθη 92. τοῦ νὰ ζητήσῃ... στὸ γονικὸν ἐκεῖνο 93. εἰς τὸ τέρμενον, τὸ ἔχουν τὰ συνήθη. 94. Ἐμεταπίασαν 95. ἀφῶν ἐτύχαινεν κ᾽ ἐχρώστειε νὰ τὸ ποίσῃ, 96. (νὰ σέβῃ εἰς τὴν φ.: εἰ μὲν τὴν ἀνακράζει 97. τὸ γράφουν 98.. καὶ οὐκ εὑρέθη εἰς τὸν Μορέαν στὸ τέρμενον 7602. Ἐλάλησαν... μισὲρ Νικόλαν, 3. ἀφότεροι

Κι ὁ λογοθέτης, ὅπου ἦτον τοῦ πρίγκιπος ὁ δίκαιος,
ἐκεῖνος τοὺς ἐσύντυχεν κ' ἐβάσταξε τὸν λόγον,
τὸ πῶς ἡ κούρτη ἐτήρησε κ' ηὗρασι μὲ τὸν νόμον·
λεπτομερῶς τοὺς ἔδειξε τὸ δίκαιον καὶ τοὺς τρόπους,
τὸ πῶς ἡ κούρτη ἐκέρδισε τὸ κάστρον τῆς 'Ακόβου
μὲ τὰ ὁμάτζια κι ἀφεντίαν, τὴν περιοχὴν ὅπου εἶχεν,
πρὸς τὰ συνήθεια τοῦ Μορέως, καθὼς τὸ ὁρίζει ὁ νόμος
Τὸ ἀκούσει ἐτοῦτο ὁ πρίγκιπας, ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ κοῦρτες
τὴν κούρτην εὐχαρίστησεν κι ἀπόφασιν ἀπῆρεν·
ὡς δὲ ὁ πρωτοστράτορας ὁ μισὶρ Ντζᾶς ἐκεῖνος,
οὐδὲν ἠθέλησεν ποσῶς εὐχαριστίαν νὰ ποιήσῃ.
Μετὰ ταῦτα ὅλοι οἱ ἄρχοντες, οἱ λίζιοι φλαμουριάροι,
ἀπηλογίαν ἐζήτησαν κι ὁ πρίγκιπας τοὺς τὴν δίδει,
κ' ἐδιάβησαν ὁ καθὰ εἷς ἔνθα ἤθελεν κ' ἠγάπα.
'Η κούρτη γὰρ ἐσκόρπισεν, ὁ κατὰ εἷς ἐδιάβη
ἐκεῖ ποῦ ἐχρεώστει ν' ἀπελθῇ ἕκαστος ἀπ' ἐκείνους.
§ 524 Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρίγκιπας κράζει τὸν λογοθέτην
(6281) καὶ λέγει του γὰρ μοναξὰ μὲ διάκρισιν μεγάλην·
«'Ομνύω σε, λογοθέτη μου, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μου,
»πολλὰ μὲ ἐφάνη βαρετὸν ἡ κρίσις ὅπου ἐδόθη,
»καὶ ἀκληρήθη ἡ ἀρχόντισσα, ἡ ντάμα Μαργαρίτα,
»ἀπὸ τὸ κάστρον κι ἀφεντίαν, τὴν περιοχὴν 'Ακόβης,
»διατὶ ἀπεικάζω αἰσθητὰ κ' ἐξεύρω ὅτι ἔνι ἀλήθεια
»ὅτι ἐγὼ τὴν ἔβαλα στὴν φυλακὴν ὅπου ἦτον.
»Καὶ δι' αὔτην γὰρ τὴν ἀφορμὴν οὐδὲν εὑρέθη ἐνταῦτα,
»στὰ τέρμενα καὶ στὸν καιρὸν ὅπου ἔπρεπεν νὰ ἔλθῃ,
»νὰ ἐμφανιστῇ εἰς τὴν κούρτην μου καὶ νὰ ἔχῃ ἐξαζητήσει
»τῆς 'Ακοβας τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἦτο ἰγονικόν της.
»Κ' ἐτούτη γὰρ ἡ ἁμαρτία νὰ σὲ εἰπῶ πῶς ἐγίνη
»'Ετότε ὅταν μὲ ἠφέρασιν κ' εἴπασιν τὸ μαντᾶτο,
»ὅτ' εἶναι καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀφέντης τῆς 'Ακόβου

7604. Ὁ λογ. που ἦτονε... δικαῖος. 6-7. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 9. λεπτομερῶς το ἔδειξεν, τοῦ νομου τὸ βιβλίο. 10. ὅπερ ἐγράφην ἐξ ἀρχῆς ἔσωθεν των συνηθε ων. 11. Τὸ ἀκούσει το ὁ πρ. 12. ἀπολογίαν ἐπῆρεν. 13. τὸ δὲ ὁ πρωτ. ὁ μισὲρ Τζᾶν 14. νὰ δώσῃ 15. ἄρχοντες καὶ οἱ φλαμουριάροι 16. ἀπολογίαν ἐζήτησαν, ὁ πρίγκιπας 17. ὁ καθε εἰς ποῦθελαν καὶ ἠγάπαν, 18. Παραλείπεται ὁ στίχος 19. ὅπου ἐχρεώστει νὰ ἀπελθῇ... ἀπὸ κείνους. 20. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ πρίγκιπας τὸν λογοθέτην, 21. μοναξὰ τὸν ἐσύντυχεν 22. ἐνώπιον Κυρίου, 23. ὅπου ἐγίνη 25. κι ἀφεντίαν περιοχῆς 'Ακόβου, 26. διὸ ἐγνωρίζω αἰσθητὰ κ' ἠξεύρω εἰς ἀλήθεια 28. Καὶ εἰς αὐτὴν 29. κ' εἰς τὸν καιρὸν... νὰ ἔναι, 30. νὰ ἐφανιστῇ...καὶ νὰ ἐξεζητήσῃ 31. ὅπου ἔνι γονικόν της 33. ὅταν ηὗρασιν καὶ εἶπαν τὸ μαντᾶτο 34. τὸ ὅτι γὰρ ἀπέθ.

»(διατὸ ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν ἡ ντάμα Μαργαρίτα,
»ὅπερ γὰρ τῆς ἔρχετον τὸ ἰγονικὸν ἐκεῖνο,
»διατὸ ἦτον κληρονόμος του, παιδὶ τῆς ἀδελφῆς του),
»μὲ ἤφερεν ἡ ὄρεξις κ' ἐπίασα τὸ βιβλίον
»ἐκεῖνο ὅπου γράφουσιν τοῦ τόπου τὰ συνήθεια.
»Καὶ ἔτυχεν καὶ ηὕρηκα ἐκεῖνο τὸ κεφάλαιον
(6301) »ὅπερ τὸ γράφει καὶ δηλοῖ, λέγει καὶ διερμηνεύει,
»τὸ πῶς ὁ λίζιος ἄνθρωπος, ὅποιος γὰρ κι ἂν ἔνι,
»χρεωστεῖ νὰ σέβῃ εἰς φυλακὴν εἰ μὲν τὸν ἀνακράξῃ
»ὁ ἀφέντης του ὁ φυσικὸς διὰ νὰ ἔβγῃ ἀπέκει ἐκεῖνος·
»καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἀφέντης του χρεωστεῖ νὰ τὸν ἐβγάλῃ
»ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον τῆς φυλακῆς ἐκείνης.
»Λοιπόν, ὡς ἐλογίστηκα καὶ ηὕραμε τὸν νόμον,
»ἀφῶν ἡ πρωτοστατόρισσα εὑρίσκετον στὴν Πόλιν
»εἰς φυλακήν, ὡς ὄψιδαν ὅπου ἦτον διὰ ἐμέναν,
»κι οὐκ ἠμπόρει νὰ ἐφανιστῇ στὴν κούρτην μου νὰ ἔλθῃ
»ἀπέσω εἰς τὰ τέρμενα, τὰ ὁρίζει γὰρ ὁ νόμος,
»ἦτον δίκαιον νὰ ἀκληρηθῇ καὶ χάσῃ τὸ ἰγονικόν της:
»Ἐν τούτῳ ἐδιακρίθηκα κ' εἶπα εἰς τὸν λογισμόν μου·
»ὅτι ἀφότου εὑρίσκετον στὴν φυλακὴν δι' ἐμέναν,
»καὶ ἔχανε τὸ ἰγονικόν, τῆς εἶχεν ἐξεπέσει,
»πάλε ἡ ἁμαρτία, τὸ μέμψιμον, ἔρχετον εἰς ἐμέναν.
»Κ' εἰς τοῦτο ἐβουλήθηκα κ' ἐπῆρα εἰς τὸν σκοπόν μου
»νὰ τῆς ἀφήκω τὸ ἥμισον τῆς μπαρουνίας ἐκείνης,
»καὶ πάλε τὸ ἄλλο ἥμισον νὰ δώσω τῆς Μαργαρίτας,
»τῆς θυγατρός μου τῆς μικρῆς, νὰ τὸ ἔχῃ εἰς γονικόν της.
(6321) »Κ' εἶδες ὅτι ἤλθασιν ἐδῶ ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ ἐκεῖνοι
»μὲ παρρησίαν καὶ ἔπαρσιν κι ἀλαζονείαν μεγάλην·
»πολλὰ μ' ἐφάνη βαρετὸν κ' ἐχόλιασε ἡ καρδία μου

7635. (διοῦτον... φυλακὴν μαντάμα Μ 36. ὅπου ἦτον κληρονόμισσα, ὡς ἔνι ἡ ἀλήθεια) 37. Παραλείπεται ὁ στίχος. 38. κ'ἔπιακα τὸ βιβλίο 39. ἐκεῖνο που ἐγράφασιν 40. καθὼς καὶ τὸ ἠκούσετε ὀμπρὸς ὅπου ἀναγνώστη 41—46. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 47. καὶ ηὕραμεν 48. ἀφοῦ ἡ πρ. 49. καὶ ὄψιδαν 50. καὶ οὐκ ἠμπόρεσε νὰ ἐλθῇ νὰ φανιστῇ εἰς τὴν κούρτην 51. τὰ ἔχομεν συνήθεια, 52. δίκαιον ἦτον ν' ἀκληρηθῇ ἀπὲ τὸ γονικόν της; 53. εἰς λογισμόν μου· 54. ὅτι ἀφῶν... εἰς φυλακὴν δι' ἐμένα, 55. καὶ ἔχανεν τὸ γονικὸν ὅπου εἶχε ἐξεπέσει, 56. πάλι ἁμαρτία καὶ μέψιμον... ἐμένα. 57. ὅπως διὰ νὰ ποιήσω 58. τῆς μπαρουνίας 'Ακόβου, 59. πάλιν... νὰ δώσω Μαργαρίτας, 60. νὰ τὸ ἔχῃ γονικόν της. 61. ἤλθασιν αὐτοὶ οἱ ντὲ Σὰντ 'Ομέροι 63. κ' ἐκάκισε ἡ καρδία μου.

7638. Περὶ τοῦ βιβλίου τῶν νόμων ὡς καὶ περὶ τοῦ ριτζέστρου (Κτηματολογίου), βλέπε ἐν 'Αδαμ. σελ. 649.

»καὶ δι' αὖτο γὰρ ἐρώτησα ἐτότε τὸν μισὶρ Νικόλα,
»τὸ τί ἐζήτει εἰς τὴν κούρτην μου, κἂν χάριταν, κἂν δίκαιον;
»κ' ἐκεῖνος ἀποκρίθηκεν μὲ ἀλαζονείαν μεγάλην·
»ὅτι ἀπὸ ἐμὲν οὐκ ἔχρηζεν καμμίαν χάριν νὰ λάβῃ,
»μόνι τὸ δίκαιον ποῦ ἔρχετον τῆς ντάμα Μαργαρίτας.
»Κ' ἐγὼ διὰ τοῦτο ὥρισα κ' ἠφέραν τὸ βιβλίον,
»ὅπου ἔνι ὁ νόμος τοῦ Μορέως, καὶ γράφουν τὰ συνήθεια,
»διὰ νὰ κριθοῦμε μετ' αὐτό, νὰ λείψῃ ἡ ἀλαζονειά τους,
»κι ἀπώθωκα τὴν διάταξιν στὴν τήρησιν τῆς κούρτης.
[§ 525] »Λοιπόν, ἀφότου ἐκρίνασιν οἱ λίζιοι μὲ τὸν νόμον
»ὅτι ἀκληρήθηκεν ἡ ντάμα Μαργαρίτα,
»θέλω νὰ ποιήσω πρὸς αὐτὸν χάριν, νὰ τὸ ἐγνωρίσουν
»ὅσοι τὸ ἀκούσουν κ' ἔχουσιν φρένα καὶ γνώση εἰς αὖτους.
»'Εν τούτῳ ἐξεύρω, ἐπίσταμαι τὸ γράφει εἰς τὸ ριτζέστρο·
»τῆς Ἄκοβας ἡ μπαρουνία μὲ τὰ ὀμάτζια ποῦ ἔχει,
»ὅτι εἶναι εἰκοσιτέσσαρα φιὲ καβαλλαρίων.
»Διὰ τοῦτο θέλω, ἂν μ' ἀγαπᾷς, νὰ κράξῃς τὸν Κολινέτον,
(6341) »ὅπου ἔν' πρωτοβιστιάριος ὅλου τοῦ πριγκιπάτου,
»κι ἂς ἔλθουσιν οἱ γέροντες τῆς μπαρουνίας 'Ακόβου
»κι ἂς φέρουσιν τὰ πραχτικὰ ὅπου ἔχουσιν μετ' αὖτους.
»Καὶ ποιήσετε τὴν μερισίαν ὅλης τῆς μπαρουνίας·

7664. καὶ δι' αὐτὸ ἠρώτησα μισὲρ Νικόλα τότε. 65. τί θέλει ἐκ τὴν κούρτην μου, ἢ χάριταν ἢ δίκαιον; 67. οὐκ ἔχρηζεν χάριταν οὐδεμίαν, 68. μόνον τὸ δίκαιον, τὸ ἔρχετον τῆς ντάμας Μ. 69. κ' ἤφεραν τὸ βιβλίο, 70. καὶ γράφει 71. μετ' αὐτόν, ἡ ἀλαζονεία νὰ λείψῃ· 72. καὶ οὕτως μὲ τὴν τήρησιν τῆς κούρτης τῶν λιζίων, 73. Παραλείπεται ὁ στίχος. 74. βλέπεις, ἐξεκληρήθηκεν ἡ ντ. Μ. 75—76. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 77. 'Εν τούτῳ ἐγὼ λεπτομερῶς ἠξεύρω εἰς ἀλήθειαν 77β. ὡσὰν εἰς τὸ ριτζίστρο μου γράφει ἐν ἀκριβείᾳ (δύο στίχοι ἀντὶ ἑνός). 78. τὴν παρονίαν τῆς Ἄκοβας μὲ τὴν περιοχήν της, 79. ὅτι εἶναι εἰκοσιτέσσαρα φέη καβαλλαρίων. 80. Εἰς τοῦτο... ἔπαρ' τὸν Κολινέτον 81. ὅπου ἔνι πρωτοστράτορας 84. Καὶ ποίσετε τὴν μοιρασίαν

7677. Περὶ τοῦ ριτζέστρου ἢ βιβλίου ἔνθα ἦσαν καταγεγραμμένα τὰ διάφορα φέουδα (εἶδος κτηματολογίου), βλέπε ἐν 'Αδαμ. σελ. 649. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1849 ἑξ., 1830 ἑξ., 1912 ὡς καὶ στίχ. 1908 ἑξ.). 'Εκ τοῦ ριτζέστρου τούτου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔχουν ληφθῆ πληροφορίαι περὶ τῶν διαφόρων φεούδων τῆς Βαρωνίας 'Ακόβου τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ ἡ ἀπαρίθμησις γίνεται λεπτομερέστατα εἰς τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 525—527) καὶ μόνον, ἐνῷ οὔτε εἰς τὸ 'Ελληνικὸν οὔτε εἰς τὰς λοιπὰς παραλλαγὰς γίνεται τοιαύτη λεπτομερὴς ἀπαρίθμησις τῶν τιμαρίων. (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 7685 ἑξ.).

7680. 'Ο πρωτοβεστιάριος Κολινέτος ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Γαλλ. Χρον. (§ 526, le prothoficier Colinet), ἀλλὰ δὲν μνημονεύεται οὔτε τὸ ἐπώνυμόν του, οὔτε ἄλλη τις σχετικὴ εἴδησις παρέχεται αὐτοῦ.

»τὸ τρίτον γὰρ χωρίσετε κι ἀθολογήσετέ το·
»ἐνῷ ἔρχονται τὰ φίε ὀχτώ, θέλω τὰ πέντε νὰ εἶναι
»ὅλα ἀπὸ τὰ καλλιώτερα δημοσικὰ τοῦ τόπου·
»κι ἀπὸ τὰ ὁμάτζια χώρισον τὰ πρῶτα γὰρ τὰ τρία,
»καὶ βάλε νὰ μοῦ γράψουσιν φράγκικον προβελέντζι,
»τὸ πῶς τὰ δίδω αὐτὰ τὰ ὀχτὼ τὰ φίε τῆς Ἀκόβου,
»τὸ τρίτον γὰρ τῆς μπαρουνίας, τῆς ντάμα Μαργαρίτας
»διὰ χάριν καὶ δόμα νέον αὐτῆς καὶ τῶν παιδίων της».
[§ 526] Κι ὁ λογοθέτης παρευτύς, μὲ προθυμίαν μεγάλην,
τοῦ πρίγκιπος τὸν ὁρισμὸν ἐπλήρωσεν κ' ἐποῖκεν,
[§ 528] Τὸ προβελέντζι ἐβούλλωσεν ἀτός του ὁ λογοθέτης,
τοῦ πρίγκιπος τὸ ἤφερεν καὶ προσκομίζει τοῦ το.
Κι ὁ πρίγκιπας τὸ ἀνάγνωσεν· πολλὰ καλὸν τοῦ ἐφάνη·
τὸ κουβερτοῦρι ἐσήκωσεν αὐτὸ τοῦ κρεββατίου του,
ἐκεῖ ἀπὸ κάτω τὸ ἔβαλεν, λέγει τοῦ λογοθέτη·
«Ἄγωμε ἀτός σου, φέρε ἐδῶ τὴν ντάμα Μαργαρίτα
(6361) »κ' εἰπές της ὅτι χρήζω την, θέλω νὰ τῆς συντύχω».
Κι ὁ λογοθέτης παρευτὺς ἀπῆλθεν κ' ἔφερέν την·
τὸ ἔλθει ἡ πρωτοστρατόρισσα, ὁ πρίγκιπας τῆς λέγει·
[§ 529] »Τὸν Θεὸν ἐβγάνω μάρτυρα, καλή μου θυγατέρα,
»στὴν ὄρεξιν καὶ θέλημα, ὅπου εἶχα πρὸς ἐσέναν,
»τοῦ νὰ σὲ ποιήσω κουρτεσίαν καὶ χάριταν ὁμοίως
»στὸ ἰγονικὸν ποῦ σὲ ἔρχετον, στὴν μπαρουνίαν Ἀκόβου.

7685. γὰρ μερίσετε κι ἀνθολογήσετέ το. 86. τὰ φέη ὀχτώ, θέλω νὰ ἔν τὰ πέντε 87. ὅλα τὰ καλλιώτερα δημόσια γὰρ τοῦ τόπου· 88. καὶ ἀπὸ τὰ ὁμάτζια τὰ πρῶτα 89. νὰ μὲ γράψουσιν φρ. πρεβελέτζιο 90. τὰ φέη τῆς Ἀκόβου. 91. τῆς μπαρονίας, τῆς ντάμας Μ. 92. διὰ δόσμα νέον αὐτῆς καὶ τῶν παιδίων. 94. ἐπλήρωσεν εὐθέως, 95. τὸ πρεβελέντζι 96. τὸ ἤφερεν κ' ἐπροσεκόμισέ το 98. τὸ κορβερτῆρι... τοῦ κρεββατίου, 99. ἀπὸ κάτω τὸ ἔθεσεν, λέγει τοῦ λογοθέτου· 7700. «Σῦρε ἀτός σου, 2. ἐδιέβη, ἤφερέ την, 3. καὶ ὡς ἀπόσωσεν ἐκεῖ... τὴν λέγει· 5. στὸ θέλημα, στὴν ὄρεξιν, τὴν εἶχα εἰς 6. νὰ σὲ ποιήσω 7. στὸ γονικόν, τὸ σὲ ἔρχ... μπαρονίαν Ἀκόβου·

7685 ἑξ. Τὰ εἰς τὴν Μαργαρίταν Πασσαβᾶ παραχωρηθέντα ὀκτὼ ταῦτα φίε τῆς βαρωνίας Ἀκόβου, ἐξ ὧν τὰ πέντε αὐτουσίως (δεμεσικά, en demaine, στίχ. 7787 καὶ Γαλλ. Χρον. § 525, 526), τὰ δὲ τρία ἐπικυριαρχικῶς (ὁμάτζια, en hommage, στιχ. 7788 καὶ Γαλλ. Χρον. § 525, 527) ἀναφέρονται λεπτομερῶς εἰς τὸ Γαλλικὸν κείμενον (§ 526 καὶ 527) γίνεται δὲ ἐπισταμένη μελέτη περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως αὐτῶν ἐν Δραγ. (σελ. 233—242. Η' Φραγκικὰ τιμάρια. Διάγνωσις 8 φεουδαλικῶν κλήρων τῆς βαρ. Ἀκόβου, Λυσσαρέα σελ. 242 ἑξ.). Περὶ τοῦ ὅρου νέον δόμα (στίχ. 7692), βλέπε ὑποσημ. στίχ. 3363 ἑξ. ὡς καὶ ἐν Ἀδαμ. σελ. 657, ὅπου παρατηρεῖται ἐν τούτοις ποιά τις σύγχυσις τοῦ ὅρου τούτου.

»ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἐρώτησα τὸν γέρο μισὶρ Νικόλα
»ἐτότε ὅταν ἤλθετε ἐνώπιον μου εἰς τὴν κούρτην·
»τὸ τί μοῦ ἐζήτει πρότερον κι ὠρέγετον νὰ ποιήσω,
»κἄν δίκαιον κἄν τε χάριταν, τὸ ὅποιον θέλει ἐκ τὰ δύο;
»κ' ἐκεῖνος ἀπὸ ἀλαζονείας καὶ ἔπαρσιν ὅπου εἶχεν,
»οὐδὲν ἐχρειάστη χάριταν νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμέναν,
»ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἤθελεν νὰ λάβῃ ἀπὸ τὴν κούρτην.
»Κ' ἐγὼ διὰ τοῦτο ἤφερα τοῦ νόμου τὸ βιβλίον·
»τῆς κούρτης τὸ ἐπαράδωκα, μετὰ ταῦτα μᾶς ἐκρῖναν·
«κι ἀφῶν ἡ κούρτη τὸ ἔκρινεν τὸ τί σὲ ποιήσει οὐκ ἔχω.
»Ὅμως ἐγὼ διὰ χάριταν ἐξεύροντα μὲ ἀλήθειαν
»ὅτι διὰ ἐμὲν εὑρέθηκες ὄψιδα εἰς τὴν Πόλιν
»ὅταν γὰρ σὲ ἐξέπεσεν ἡ μπαρουνία Ἀκόβου·
(6381) »ἔχοντα δὲ τὴν διάκρισιν καὶ σπλάχνος εἰς ἐσέναν,
»ἐχώρισα καὶ δίδω σε τῆς μπαρουνίας τὸ τρίτον
»ὡς νέον δόμα καὶ κληρονομίαν ἐσὲν καὶ τῶν παιδίων σου·
»καὶ σήκωσε τὸ ὑπάπλωμα κι αὐτὸ τὸ κουβερτάριν
»νὰ εὕρῃς τὸ προβελέγγι σου, πάρ το μὲ τὴν εὐχήν μου».
Κι ὁ λογοθέτης ἅπλωσεν, τὸ προβελέγγι ἐβγάνει,
τοῦ πρίγκιπος τὸ ἔδωκεν, στὰς χεῖρας του τὸ βάνει·
κι ὁ πρίγκιπας ἐλάλησε τῆς ντάμα Μαργαρίτας·
«Ἔλα ἐδῶ, θυγάτηρ μου, δ ἀ νὰ σὲ ρεβεστίσω».
Κ' ἐκείνη τοῦ ἐσίμωσεν, καὶ τὸ χαρτὶ τῆς δίδει·
ἐβγάνει τὸ χερόρτι του, μὲ αὐτὸ τὴν ρεβεστίζει.
[§ 530] Κ' ἐκείνη γάρ, ὡς φρόνιμη, μετὰ χαρᾶς τὸ ἀπῆρεν,
μὲ χαμηλὸν προσκύνημα, κ' εὐχαριστίαν μεγάλην·
Ἐνταῦτα ἀποχαιρέτησεν, στὸ ὁσπίτι της ἐδιάβη·
ἐκεῖ ηὗρηκεν τὸν μισὶρ Ντζᾶν τὸν ἄντραν της ἐκεῖνον.

7708. δι αὐτὸ...τὸν γέρο σὲρ Νικόλαν 9. στὴν κούρτην· 10. τί μὲ ζητεῖ πρωτίτερον κι ὀρέγεται νὰ ποίσω, 11. κἄν χάριτα ἤθελε ἐκ τὰ δύο; 12. ἀπὸ ἀλαζονείαν...τὴν εἶχεν, 13. ἀπὸ μένα, 14. ἀλλὰ τὸ δίκαιον... ἐκ τὴν κούρτην. 15. Κ' ἐγὼ γι' αὐτὸ ἤφερα... βιβλίο· 16. τὸ ἐπαρέδωσα, μετ' αὐτὸ μὲ ἐκρῖναν· 17. μ' ἔκρινε τὸ τί σὲ ποίσω οὐκ ἔχω. 18. διὰ τὴν χάριταν ἐξεύρω τὸ εἰς ἀλήθειαν 19. δι' ἐμὲν εὑρ. ὀψίδα 20. σοῦ ἐξέπεσεν 21. ἔχοντα τὴν διάκρισιν... ἐσένα, 22. δίδω σε τὸ τρίτο τῆς Ἀκόβου 23. τῆς μπαρουνίας νέον δόσιμον 24—25. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 26. Ὁ λογ... πρεβελέντζι 27. ἐπῆρεν το στὰς χεῖρας· 28. τὴν ντάμα Μαργαρίταν· 29. τοῦ νὰ σὲ ρεβιστίσω». 30. τὸν ἐσίμωσεν, καὶ τὸ χαρτὶν 31. χερόρτιν του, 32. ἐκείνη ἡ εὐγενική... ἐπῆρε, 34. Εἰς τοῦτο ἀποχ... στὸ σπίτιν της ἐδιάβην 35. μισὲρ Τζᾶν

7730. Ὁ αὐθέντης ρεβεστίζει τὸν λίζιον μὲ τὸ χερόρτι, ἢ μὲ δακτυλίδιον χρυσὸν (πρβλ. στιχ. 1866, 6769), ἢ μὲ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του (chaperon, Γαλλ. Χρον. § 529,=καπεροῦνι, πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 3437.).

Χαρὰν μεγάλην τοῦ ἔδειξεν, λεπτῶς τοῦ ἀφηγήθην
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ἐκεῖσε ὅπου ἐδιάβη
καὶ τὴν δωρέαν, την ἔλαβεν, τὴν χάριταν ποῦ ἀπῆρεν
ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Μορέως, τὸ τρίτον τοῦ 'Ακόβου.
Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Ντζᾶς, τὰς χεῖρας του σηκώνει·
(6401) χαρὰν μεγάλην ἔποικεν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζει,
διατὶ ποτέ του οὐκ ἤλπιζεν, ποτέ του οὐδὲν ἐθάρρει
νὰ ἔχῃ μερίδι οὔτε ἀφεντίαν στὴν μπαρουνίαν 'Ακόβου.
[§ 531] 'Αφότου γὰρ ὁ πρίγκιπας ἐποίησε τὰ σᾶς γράφω,
τὸν λογοθέτην ἔκραξε κ' εἶπε του νὰ ποιήσῃ
ἕτερον προβελέντζιο ἀπὸ τὰ δύο ἰμερίδια
τοῦ κάστρου καὶ τῆς περιοχῆς τῆς μπαρούνιας 'Ακόβου,
τὸ πῶς τὸ δίδει εἰς γονικὸν τῆς θυγατρὸς του ἐκείνης,
τῆς Μαργαρίτας, σὲ λαλῶ, οὕτως τὴν ὠνομάζαν.
Ἔγραψαν κ' ἐβουλλῶσαν τα, κράζει καὶ δίδει τῆς τα,
εὐθέως τὴν ἐρρεβέστισεν καὶ εἰς νομὴν τὴν βάνει,
εὐχήθη της νὰ τὸ κρατῇ, νὰ τὸ κληρονομήσῃ.
[§ 532] Μετὰ ταῦτα ὁ πρίγκιπας, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
τὰ πάντα ὅπου σὲ λαλῶ, γράφω καὶ ἀφηγοῦμαι,
καὶ ἄλλα πλεῖστα καὶ πολλά, τὰ οὐκ ἠμπορῶ σὲ γράφει,
ἐποίησεν καὶ ἐδιόρθωσεν κι ἀπεκατέστησέν τα.
Ὡς ἔν' τὸ πρᾶγμα φυσικὸν στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων
κι ὅσοι γεννοῦνται γεύγονται θάνατον κι ἀποθνήσκουν,
ἦλθεν τοῦ πρίγκιπος καιρός, τὸ ἐχρεώστει, νὰ ἀποθάνῃ,
νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸν παράδεισον καὶ νὰ διαβῇ ἐκ τὸν κόσμον.

7736. λεπτομερῶς τοῦ εἶπεν 37. ἐκεῖ ὅπου ἐδιέβην, 38. τὴν δωρεὰν...'κ τοῦ πρίγκιπα Γουλιάμου, 39. καθὼς ἄνωθεν εἴπομεν, 40. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ μισὲρ Τζᾶν...ἐπῆρεν· 42. διοῦ ποτὲ οὐδὲν ὄλπιζεν, ποτὲ οὐδὲν ἐθ. 43. μερίδαν ἢ ἀφεντία στὴν μπαρονίαν 44. ἔποικεν τὰ σὲ γρ. 45. λογοθέτη ἐλάλησεν καὶ...νὰ ποίσῃ 46. προβελέντζιον ἀπὲ τὰ δύο μερίδια, 47. κάστρου, τῆς περιοχῆς 48. τὸ δίδει γονικὸν 50. Ἔγραψαν, ἐβουλλῶσαν το, λαλεῖ την, δίδει τῆς το, 53. Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ πρ... Γουλιάμος, 54. τὰ πάντα ὅλα που λαλῶ καὶ γράφω κι ἀφηγοῦμαι, 55. τὰ οὐ δύνομαι νὰ γράφω 56. Παραλείπεται ὁ στίχος. 58. γεννῶνται γεύονται ποτήριον τοῦ θανάτου, 59. καιρὸς τὸ χρέος νὰ πληρώσῃ 60. νὰ τελειώσῃ τὸ κοινὸν ποτήριον τοῦ θανάτου.

7749. Ἡ Μαργαρίτα Βιλλαρδουΐνη (1265—1315) ἦτο δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος, γεννηθεῖσα, ὡς καὶ ἡ πρωτότοκος ἀδελφή της 'Ισαβέλλα, ἐκ τοῦ γάμου τοῦ Γουλιέλμου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ δεσπότου τῆς 'Ηπείρου Ἄννης Κομνηνῆς (ὑποσημ. στίχ. 3111 καὶ 3132). Ἡ Μαργαρίτα συνεζεύχθη ἐν πρώτοις τὸν Bertrand de Baux (de Balzo), ὕστερον δὲ τὸν Ριχάρδον, κόμιτα τῆς Κεφαλληνίας. 'Εκ τοῦ πρώτου της γάμου ἀπέκτησε τὴν 'Ισαβέλλαν, τὴν κατόπιν σύζυγον τοῦ γενναίου Φερράνδου τῆς Μαϊορικῆς.

(6421) Στὴν Καλομάτα ἐδιέβηκεν ὅπου εἶχεν μέγαν πόθον
διατὶ ἐγεννήθηκεν ἐκεῖ κ' ἦτον ἰγονικόν του,
τὸ ἴδιον καὶ τὸ φυσικόν, τὸ ἔδωκε ὁ Καμπανέσης
εἰς γονικὸν κληρονομίας ἐκεινοῦ τοῦ πατρός του
τοῦ γέρο τοῦ μισὶρ Ντζεφρέ, Βιλαρδουὴν τὸ ἐπίκλην.
Καταπαντοῦθε ἀπέστειλε νὰ ἔλθουν οἱ φλαμουριάροι,
οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ φρόνιμοι ὅλου τοῦ πριγκιπάτου·
ἐκεῖσε ἐκατέπεσεν εἰς ζάλην τοῦ θανάτου·
ὅλους ἐπαρακάλεσε διὰ νὰ τὸν συμβουλέψουν
νὰ ποιήσῃ πρᾶγμα εὔπρεπον εἰς τέλος τῆς ζωῆς του.
[§ 533] Τὴν διάταξίν του ἔποικεν μὲ διάκρισιν μεγάλην·
τὸν μέγαν τὸν κοντόσταυλον, τὸν Τζαρδεροῦν ἐκεῖνον,
ἐδιόρθωσεν καὶ ἄφηκεν μπάϊλον στὸ πριγκιπᾶτο.
Τὸν ρῆγαν γὰρ τὸν Κάρουλον ἔγραψεν κι ἄξιωσέ τον,
πρῶτα τὲς θυγατέρες του κι ὅλους τοῦ πριγκιπάτου,
μικροί, μεγάλοι, νὰ τοῦ εἶναι ὅλοι παραδομένοι,
νὰ τοὺς κρατῇ καὶ κυβερνῇ ὅλους μὲ δικαιοσύνην.
Τὰ μοναστήρια τῶν Φραγκῶν ὁμοίως καὶ τῶν Ρωμαίων,

7761. Στὴν Καλαμάτα...πόθον μέγαν 62. διοῦ ἐκεῖ ἐγεννήθηκε κ' εἶχεν τὸ γονικόν του, 63. ἴδιον γαρ καὶ φυσικόν, 64. κληρονομίαν ἐκείνου 65. μισὲρ Τζεφρὲν Βιλαρτουὴ 7766—68. Ἀναστροφὴ στίχων κατὰ τὴν ἑξῆς σειράν: [66. Ἐκεῖσε ἐκατάπεσεν 67. καταπαντοῦ ἀπέστειλεν 68. ἀρχιερεῖς καὶ γνωστικοί] 7769. ἐπαρακάλεσεν τοῦ νὰ τὸν 70. ἔμπρεπον 71. τὴν διάκρισίν του ἔποικεν, διάταξιν μεγάλην· 72. τὸν μέγαν του κ. τὸν Τζάδρουν γὰρ ἐκ. 73. μπάϊλον εἰς τὸν Μορέαν 74. Τὸν ρ. Κάρλον ἔγραψεν πολλὰ ἠξίωσεν τον, 75. πρῶτον τὲς θυγατέρες του 76. μεγάλοι, ἅπαντες νὰ εἶν' παραδομένοι, 77. νὰ κυβερνᾷ... δικαιοσύνη.

7761ἑξ. Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐγένετο λόγος περὶ τῶν δεσμῶν τῶν Βιλλαρδουΐνων μὲ τὴν Καλαμάταν, ἥτις μετὰ τοῦ κάστρου της ἀπετέλει τὸ φέουδον τῆς γονικαργίας αὐτῶν, παραχωρηθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Σαμπλίττου εἰς τὸν Γοδοφρεῖδον Α' (στίχ. 1864 ἑξ.). Περὶ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου αὐθέντου τῆς Καλαμάτας καὶ γεννηθέντος ἐν αὐτῇ βλέπε στιχ. 2448 ἑξ. καὶ παραλλαγὴν κωδ. Π. 2449.

7772 ἑξ. Πρόκειται περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Geoffroy Chauderon Ἰωάννου Chauderon, οὗτινος ἡ ἀδελφὴ ἐστάλη ὁμοῦ μετὰ τῆς Μαργαρίτας Πασσαβᾶ ὡς ὅμηρος εἰς Κ)πολιν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ πρίγκιπος, ὡς εἴδομεν προηγουμένως (Πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 4503 ἑξ.). Οἱ Chauderon πατὴρ καὶ υἱὸς ἦσαν μεγάλοι κοντόσταυλοι τοῦ Πριγκιπάτου. Ὁ Ἰωάννης Chauderon δὲν διετέλεσε βάϊλος, ἀλλὰ προσωρινὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλ. τῆς Νεαπόλεως, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ πρίγκιπος. Περὶ τῆς πραγματικῆς σειρᾶς τῶν βαΐλων τοῦ Μορέως βλέπε περαιτέρω ἐν ὑποσημ. στίχ. 7837 ἑξ. Τὸ Ἀραγ. Χρον (§ 418) λέγει ὅτι ὁ πρίγκιψ ἀποθανὼν ἀφῆκε ὡς βάϊλον καὶ κυβερνήτην τὸν πατέρα Geoffroy Chauderon, τὸ δὲ Γαλλ. Χρον. (§ 533) ἀναφέρει ρητῶς τὸν Ἰωάννην, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον.

τὰ ἔποικεν κι ἀνάστησεν διὰ νὰ παρακαλοῦσιν
τὸν Βασιλέα τῶν οὐρανῶν διὰ τὴν χριστιανωσύνην·
(6441) τὰ ψυχικά, τὰ ἔχουσιν μετὰ προβελεντζίου του,
ὅπου ἔποικεν τοῦ καθενός, τινὰς μὴ τὰ ἐμποδίσῃ,
μηδὲ ἐνοχλήσῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα τοὺς ἐδῶκεν.
Ὡσαύτως γὰρ καὶ τὲς δωρεὲς ὅπου ἔποικεν ἀνθρώπων,
ὅπου τὸν ἐδουλέψασιν μὲ προθυμίαν καὶ κόπον,
μὴ τοὺς ὀχλήσῃ πώποτε ἄνθρωπος γεννημένος.
[§ 535] Ὥρισε κ' ἐπαρήγγειλεν, μεθ' ὅτου ἀποθάνῃ,
μὴ προῦ περάσῃ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος γὰρ ὁ χρόνος,
τὰ ὀστέα του μοναχὰ νὰ βάλουσι εἰς σεντοῦκι
στὸν ἅγιον Ἰάκωβον Μορέως, ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδαν,
στὴν ἐκκλησίαν ὅπου ἔποικεν καὶ ἔδωκεν στὸ Τέμπλο,
εἰς τὸ κιβούριον, τὸ ἔποικεν, ὅπου ἦτον ὁ πατήρ του·
εἰς τὴν δεξιάν του τὴν μερέαν νὰ ἔνι ὁ ἀδελφός του,
κ' ἐκεῖνος νὰ ἔνι ἀριστερά, καὶ ὁ πατήρ του μέσα.
Ἐδιόρθωσεν κ' ἐπρόνοιασεν τέσσαρους καπελλάνους,
τοὺς ὀνομάζουν οἱ Ρωμαῖοι ἱερεῖς τοὺς λέγουν ὅλοι,
νὰ στήκουσιν ἀδιάλειπτοι εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
νὰ ψάλλουσιν καὶ λειτουργοῦν ἀεννάως διὰ τὲς ψυχές τους·
εἰς ἐντολὴν κι ἀφορισμὸν ὥρισε, ἐγράψανέ το,

7779 τοῦ νὰ παρακαλοῦσιν 80. τὸν Βασιλέαν τῶν οὐρ. νυχτός τε καὶ ἡμέρας, 80β. νὰ σώζωνται οἱ χριστιανοὶ ὁποῦναι βαφτισμένοι· 81. μετὰ προβελεντζίων, 82. ποὺ ἔποικεν 83. εἰς ὅσον τοὺς ἐδῶκεν. 84. Ὡσαύτως γὰρ τὲς δωρεὲς 86. μὴ τοὺς νοχλήσῃ τίποτες 87. Ὥρισεν, ἐπαρήγγειλεν, ἀφότου 88. μὴ πρὶν...ἐκεῖνος καὶ ὁ χρόνος, 89. νὰ θέσουν εἰς σεντοῦκιν 90. Ἰάκωβον ἐκεῖ στὴν Ἀνδραβ. 91. ἐκκλησίαν, τὴν ἔποικεν καὶ ἔδωκε 92. εἰς τὸ κιβοῦρι, ὅπου ἔποικεν, 93. τὴν μερίαν 94. κι αὐτὸν νὰ θέσουσι ζερβά, καὶ ὁ π. του ἔσω. 95. Ὤρθωσεν, ἐπρονοίασεν τέσσερους 96. Παραλείπεται ὁ στίχος. 97. νὰ στέκουν ἀδιάλειπτα, ἐκεῖσε νὰ μὴ λείπουν. 98. νὰ ψάλλουν καὶ νὰ λειτ. ὡς διὰ τὲς ψυχές των. 99. ἔγραψάν το,

7790 ἑξ. Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, ἱδρυθέντος εἰδικῶς ἵνα περιλάβῃ τοὺς τάφους τῶν Βιλλαρδουΐνων, πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 2461 ἑξ. καὶ 2755, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ θανάτου τῶν δύο Γοδοφρείδων Βιλλαρδουΐνων, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γουλιέλμου. Τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου μόνον ἐλάχιστα ἴχνη καὶ ταῦτα ἀμφίβολα εὑρέθησαν ἐν Ἀνδραβίδᾳ κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1890 γενομένας προχείρους ἀνασκαφάς, ὅπου, πλὴν ἑνὸς εὐμεγέθους σκελετοῦ, οὔτε τάφοι, οὔτε ἄλλο τι τὸ ἀξιόλογον ἀνεκαλύφθη. (Βλέπε σχετικῶς ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' σελ. 211, τοῦ αὐτοῦ: Ἀνδραβίδα λησμονημένη Γαλλικὴ πρωτεύουσα, μονογραφία, τεῦχος 23, σελ. 5, καὶ σημείωμα ἐν Ν. Ἑλληνομν. ΙΖ', τεῦχ. Σ' σελ. 101).

ποτὲ νὰ μὴ ἔχουν σκάνταλον ἀπὸ ἄνθρωπον τοῦ κόσμου.
(6461) [§ 534] Κι ἀφότου ἐκατόρθωσεν ὅσα σᾶς ἀφηγοῦμαι
καὶ ἄλλα πλεῖστα πράγματα (τὰ οὐκ ἠμπορῶ σᾶς γράψει,
διατὶ βαρειῶμαι γράφει τα διὰ τὴν πολυγραφίαν),
τὸ πνεῦμα του ἐπαρέδωκεν κι ἀπῆραν το οἱ ἀγγέλοι·
ἐκεῖ τὸ ἀποσκηνώσασιν ὅπου εἶναι οἱ δίκαιοι ὅλοι·
ὅλοι τὸν μνημονεύετε, καλὸς ἀφέντης ἦτον.
Ἔδε ἁμαρτία ποῦ ἐγίνετον, τὸ πρέπει νὰ λυποῦνται
μικροὶ μεγάλοι τοῦ Μορέως, διατὶ οὐδὲν ἀφῆκεν
ἀπ' αὗτου υἱὸν ἀρσενικὸν διὰ νὰ κληρονομήσῃ
τὸν τόπον, ὅπου ἐκέρδισε μὲ μόχθον ὁ πατήρ του.
Ἀμμὴ ἔποικεν θηλυκὰ κ' ἐχάθη ἡ δούλεψή του·
ἐπεὶ τὸ θηλυκὸν παιδὶ 'ς κληρονομίαν ἀφέντου
ποτὲ στερχτὸ οὐκ εὑρίσκεται τοῦ νὰ κληρονομήσῃ,
ἀφοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο κατάρα εἰς τὲς γυναῖκες·
κι οὐ πρέπει τοῦ νὰ χαίρεται ποτέ του γὰρ ἀφέντης
ὅπου διὰ κληρονομίαν ἔποικε θυγατέρες·
ἐπεὶ ὅλην τὴν ἀφεντίαν καὶ δόξαν ὅπου ἔχει,
οἷον γαμπρὸν τοῦ δώσῃ ὁ Θεός, θέλει τοῦ τὴν ἐπάρει.
[§ 536–537] Ἀφότου γὰρ ἀπέθανεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος,
ὁ μισὶρ Ντζὰς ὁ Τζαυδεροῦς, κοντόσταυλος ὁ μέγας,
(6481) (οὕτως τὸν ὠνομάζουσιν στὸ πριγκιπᾶτο ὅλο,
ὅπερ γὰρ τὸν ἄφηκε μπάϊλον εἰς τὸν Μορέαν)

7800. ποτὲ μὴ ἔχουν 1. ἐδιόρθωσεν αὐτά, τὰ ἀφ. 2. ἄλλα πλέον πρ, τὰ οὐ δύνομαι νὰ γράφω, 3. Παραλείπεται ὁ στίχος. 4. ἐπαράδωκεν, οἱ ἄγγελοι τὸ ἐπῆραν· 5. Παραλείπεται ὁ στίχος. 7. ἁμαρτία, τὸ ἔγινεν, 8. διότι οὐδὲν ἄφηκεν ἐξ αὗτον κληρονόμον, 9. ἤγουν ἀρσενικὸν παιδὶν τοῦ νὰ κλ. 19. ἀπόθανεν... Γουλιάμος, 20. ὁ μισὲρ Τζάνες ὁ Τζαδροῦς, 21. Παραλείπεται ὁ στίχος. 22. καὶ τὸν ἄφηκεν

7810. Εἰς τὸ περιθώριον τοῦ Κωδ. Κ καὶ παρὰ τὸν στίχον 7810 σημειοῦται δι' ἐρυθρᾶς μελάνης: «Ἕως ἐδῶ ὁ βίος τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου· ὅταν δὲ ἀπέθανεν ἦτον ἔτους ,ςψπέ». Νεώτερος δὲ ἀναγνώστης ἔχει ἀναγράψει δι' ἀραβικῶν χαρακτήρων τοὺς ἀκολούθους ἀριθμούς: 6787
καὶ ἀφαιρῶν τὰ πρὸ Χριστοῦ ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι: 5508
σημειώνει ὡς ὑπόλοιπον τὸ ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ ἔτος: 1277

Καὶ τὸ Γαλλικὸν κείμενον (§ 534) συμφωνεῖ: Si rendy son ame a Nostre Seignor Dieu Jhesus Crist le premier jour dou moys de may a mil II C. LXXVII ans (1 Μαΐου 1277). Ἑπομένως, κατὰ τὸν σημερινὸν γρηγοριανὸν ὑπολογισμὸν τῶν χρονολογιῶν, ὁ πρίγκιψ Γουλιέλμος ἀπεβίωσε τὴν 1 Μαΐου τοῦ 1278. (Βλέπε σχετικῶς καὶ Longnon Γαλλ. χρον. σελ. 212 ὑποσημ. 3, Ἀδαμ. σελ. 592, Schmitt σελ. 506, καὶ Buchon Rech. hist. Α' σελ. 255 ὑποσημ. 3). Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πρίγκ. Γουλιέλμου βλέπε καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκ. Α' σελ. 211 ὡς καὶ ἐν Zakythinos σελ. 56 ἑξ.

εὐθέως πιττάκια ἔγραψεν, μαντατοφόρους στέλνει
ἐκεῖσε εἰς τὴν 'Ανάπολιν ὅπου ἦτο ὁ ρῆγας Κάρλος.
Λεπτομερῶς τοῦ ἐμήνυσεν κ' ἐπληροφόρεσέ τον
τὸν θάνατον τοῦ πρίγκιπος καὶ τὴν κατάστασίν του,
Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν, μεγάλως τὸ ἐλυπήθην·
ὥρισεν καὶ ἤλθασιν οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς του.
Βουλὴν ἐζήτησεν αὐτῶν τοῦ νὰ τὸν συμβουλέψουν
περὶ τοῦ τόπου τοῦ Μορέως πῶς νὰ τὸν κυβερνήσῃ.
Καὶ ἡ βουλή του τοῦ εἴπασιν τοῦ νὰ ἔχῃ ἀποστείλει
ἄνθρωπον φρονιμώτατον, στρατιώτην παιδεμένον,
τοῦ νὰ ἔνι μπάϊλος, κύβερνος 's ὅλο τὸ πριγκιπᾶτο,
νὰ ἔχῃ ἀπάδειαν κ' ἐξουσίαν νὰ κυβερνᾷ τοὺς πάντας
εἰς ὄρεξιν κι ἀνάπαψιν τῶν τοπικῶν ἀνθρώπων.
[§538] 'Ενταῦτα γὰρ ἐδιόρθωσεν ὁκάποιον καβαλλάρην·
Ροῦσον τὸν ὠνομάζουσιν καὶ ντὲ Σουλῆ τὸ ἐπίκλη·
ἄνθρωπος ἦτον εὐγενής, στρατιώτης παιδεμένος.
Καὶ ρογατόρους τοῦ ἔδωκεν πενῆντα εἰς τὰ φαρία τους
(6500) καὶ διακοσίους τζαγράτορους, ὅλοι ἐκλεχτοὶ εἰς ἄκρον,
τοὺς ὅποιους γὰρ τὸν ὥρισεν ὁ ρῆγας ἀπατός του
νὰ βάλῃ αὐτοὺς εἰς φύλαξιν τῶν καστρῶν τοῦ Μορέως·
προστάγματα τοῦ ἔποικεν, τὰ ἐπῆρε μετ' ἐκεῖνον.
Στοὺς ἀρχιερεῖς, φλαμουριαρίους καὶ στοὺς καβαλλαρίους,
τοὺς πρώτους ὅπου ἦσασιν ἐτότε τοῦ Μορέως,

7823. εὐτὺς πιττ.. στέλλει 24. ὁ ρῆγα Κάρλος. 25. κ' ἐπληροφόρησέν τον 28. ὥρισεν δὲ 29. Βουλὴν γαρ... συβουλέψουν 30. περὶ τὸν τόπον 31. Καὶ ἡ β. τοῦ εἴπασιν ὅπως διὰ νὰ στείλῃ 32. παιδευμένον, 33. ὅπου νὰ ἔνι... κύβερνος εἰς τὸν τόπον, 34. νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἄδειαν νὰ κυβερνᾶ 35. εἰς θέλημαν κι ἀνάπαψιν 36. Εἰς τοῦτο ἐδιόρθωσεν ἕναν τιν 37. ὠνομάζασιν, ντὲ Σουλῆ τὸ ἐπίκλην· 38. παιδευμένος. 39. πενῆντα εἰς φαρία 40. καὶ τζαγγρατόρους διακοσίους ἐκλεχτοὺς γὰρ 41. γὰρ ὥρισεν ὁ ρῆγας 42. διὰ νὰ τοὺς βάλῃ φυλ. 43. κομεσιοὺν τὸν ἐποικεν, μετ' αὐτὸν τὴν ἐπῆρεν. 44. 'Αρχιερεῖς, φλαμουραρίους καὶ εἰς τοὺς καβαλλάρους. 45. Παραλείπεται ὁ στίχος.

7837 ἑξ. (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 7772 ἑξ.). 'Εν τῇ πραγματικότητι ὁ Rousseau de Sully δὲν ὑπῆρξε ποτὲ βάϊλος τοῦ Μορέως, ἀλλὰ τῆς 'Ηπείρου. Βάϊλοι τοῦ Μορέως ἤρχισαν νὰ διορίζωνται ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ τοῦ 1268 ἤδη, ἤτοι ζῶντος εἰσέτι τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου. Ἦσαν δὲ οὗτοι κατὰ σειράν: 1) ὁ Galeran d'Ivry (1268—1280, βλέπε σχετικῶς ἐν Zakythinos σελ. 49. ὑποσημ. 1). 2) ὁ Philippe de la Gonesse (1280—1282), ὁ Guy de Tremolay (1282—1285), 4) ὁ Γουλ. Δελαρὸς (1285—1287), 5) ὁ Νικ. Σαιντ 'Ομὲρ (1287—1289), ἤτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἀφίξεως εἰς Μορέαν τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου τοῦ 'Αναγαϊκοῦ (1289—1297). Βλέπε σχετικῶς ἐν Hopf, Gesch. Griechenlands, τομ. Α', σελ. 315—316, τοῦ αὐτοῦ Chroniques gréco—romanes, σ. 471 καὶ ἐν Zakythinos, σελ. 48—51 (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 6535 ἑξ.).

'ς ὅλους πιττάκια ἐβάσταινεν ἐκ τοῦ ρηγὸς τὸ μέρος.
'Εξέβη ἀπ' τὴν 'Ανάπολιν μὲ τὸν λαὸν ἐκεῖνον
κ' εἰς τὴν Κλαρέντσαν ἔσωσεν τὸ ἔβγα τοῦ μαΐου.
[§ 539] Τὸ σώσει γὰρ ἀπέστειλεν στοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ τόπου,
εἰς ὅλους τοὺς φλαμουριαρίους κ'εἰς τοὺς καβαλλαρίους
γραφές, πιττάκια τοῦ ρηγός, τὰ ἐβάστα μετ' ἐκεῖνον.
Ὡσαύτως γὰρ τοὺς ἔγραψεν κ' ἐκ μέρους ἐδικοῦ του
ὅπως νὰ καταλάβωσιν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κλαρέντσα,
νὰ ἰδοῦσιν τὰ προστάγματα, τὰ ἤφερε ἐκ τὸν ρῆγαν.
Κ' ἐκεῖνοι ἐκατέλαβαν· τὸ λάβει τὰ πιττάκια,
κι ὅσον ἀποσωρεύτησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι,
ἀνοῖξαν τὰ προστάγματα καὶ ἀναγνώσανέ τα·
τὸ πῶς ὁ ρῆγας ὥρισεν ἅπαντας τοῦ Μορέως,
τὸν Ροῦσο ἐκεῖνον ντὲ Σουλῆ νὰ τὸν δεχτοῦν διὰ μπάϊλον,
κι ὅσοι εἶναι λίζιοι ἄνθρωποι καὶ χρεωστοῦν ὁμάτζια,
(6521) τοῦ Ρούσου νὰ τὰ ποιήσουσιν ὡς διὰ τὰ ἰγονικά τους,
ὥσπερ νὰ ἦτο ὁλοστινὸς ὁ ρῆγας ἀπατός του.
[§ 540] Καὶ ὅσον ἀναγνώσασιν τοὺς ὁρισμοὺς ἐκείνους
οἱ φλαμουριάροι κ' οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ καβαλλάροι ὁμοίως,
ὁμοῦ βουλὴν ἀπήρασιν πῶς νὰ ἀπηλογηθοῦσιν.
Τὸν μητροπολίτην τῆς Πατροῦ, μισὶρ Μπενέτος ἄκω,
ἐκεῖνον γὰρ ἐκλέξασιν νὰ συντύχῃ διὰ ὅλους.
'Ενταῦτα ἐπεχείρησε καὶ λέγει πρὸς τὸν μπάϊλον·
τὸ πῶς οἱ πάντες τοῦ Μορέως, μικροί τε καὶ μεγάλοι,
τοὺς ὁρισμούς, προστάγματα, τὰ ἤφερεν ἐκ τὸν ρῆγαν,
ὅλοι τὰ ἐπροσκύνησαν καὶ δέχονται τὰ ὁρίζει·
τὸν μπάϊλον ὅπου ἔστειλεν κ' ἐκεῖνον δέχονταί τον,
νὰ τὸν κρατοῦν καὶ σέβονται ὥσπερ νὰ ἦτον ὁ ρῆγας.
Τὸ δὲ ὁμάτζιο καὶ λιζίαν, τὰ ὁρίζει νὰ ἔχουν ποιήσει

7846. ὁ ρῆγας πάλιν ἔγραψεν ἐκ μέρους ἐδικοῦ του. 47. 'Εξέβη ἐκ...λαόν, τὸν εἶχεν, 48. στὸ τέλος τοῦ μαΐου. 50. εἰς ὅλους τοὺς καβαλλαρίους, γραφές τε καὶ πιττάκια 51. τοῦ ρηγὸς τὰ ἐβάσταζεν καὶ εἶχεν μετ' ἐκεῖνον. 53. καταλάβουσιν ἐκεῖ 56. καὶ ὅσον ἐσυνάχτησαν 57. ἄνοιξαν... ἀναγνώσασίν τα· 58. ἁπάντας 59. νὰ τὸν δεχτοῦσι μπάϊλον, 60. καὶ ὅσοι εἶναι λίζιοι...ὁμάντζιν, 61. τοῦ Ρούσσου...διὰ τὰ γονικά τους, 62. ὁ ρῆγας γὰρ ἀτός του. 64. Οἱ φλ. ἀρχιερεῖς, ὅλοι οἱ καβαλλάροι, 65. εὐτὺς β. ἐπήρασιν πῶς νὰ ἀποκριθῶσιν. 66. Μητροπολίτης τῆς Πατροῦ, ὄνομα Μπενεδέττος, 67. ἐκείνονε ἐκλέξασιν δι' ὅλους νὰ συντύχῃ. 68. Εἰς τοῦτο ἐπιχείρησεν 69. τὸ πῶς οἱ ἄρχοντες Μ. 70. τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰς γραφὰς τὰ ἦλθαν ὀκ τὸν ρ. 71. δέχονται τὰ ὁρίζει· 72. μπάϊλον τὸν ἔστειλε 73. κρατοῦν ἀντίτυπον ὡσὰν 74. λιζίαν, τὸ ὥρισε νὰ ποίσουν

τοῦ μπάϊλου ἐκεινοῦ ντὲ Σουλῆ, ποτὲ οὐδὲν τὸ κάμνουν,
διότι γὰρ ἠθέλασιν σφάλλει ἀπὸ τὰ συνήθεια,
τὰ ὁρίζει ὁ νόμος τοῦ Μορέως, τὰ ἔχουν ἐκ τὴν κουγκέσταν,
τὰ ὠμόσασιν κ' ἐγράψασιν ἐκεῖνοι ὅπου ἐκερδίσαν
τὸ πριγκιπᾶτο τοῦ Μορέως, ἀπὸ σπαθίου τὸ ἀπῆραν.
'Επεὶ ὁ νόμος τοῦ Μορέως τοῦ τόπου τὰ συνήθεια
(6541) ὁρίζουν ὅτι ὁ πρίγκιπας, ὁ ἀφέντης γὰρ τοῦ τόπου,
ὅστις κι ἂν ἔνι, ὅταν ἔλθῃ τὴν ἀφεντίαν νὰ λάβῃ,
σωματικῶς νὰ ἀπέρχεται ἐντὸς τοῦ πριγκιπάτου,
νὰ ὀμόσῃ πρῶτα τοῦ λαοῦ, ὅπου εἶναι στὸν Μορέαν,
εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ τὴν χεῖραν του νὰ βάλτῃ
νὰ τοὺς κρατῇ δικαιολογᾷ εἰς τὰ συνήθεια ποῦ ἔχουν,
κ' εἰς τὴν φραγγίδαν ποῦ ἔχουσιν νὰ μὴ τοὺς σκανταλίσῃ.
Κι ἀφῶν ὀμόσῃ ὁ πρίγκιπας οὕτως ὡσὰν τὸ λέγω,
ἐνταῦτα ἀρχάζουν οἱ ἅπαντες λίζιοι τοῦ πριγκιπάτου
καὶ κάμνουσιν τὰ ὁμάτζια, στὸν πρίγκιπαν ἐκεῖνον.
'Επεὶ ἡ λιζία ποῦ γίνεται, φιλοῦνται εἰς τὸ στόμα,
κ' ἔνι τὸ πρᾶγμα ἐπίκοινον ἀμφοτέρων τῶν δύο·
οὕτως χρεωστεῖ ὁ πρίγκπας τὴν πίστιν πρὸς τὸν λίζιον
ὡσὰν ὁ λίζιος πρὸς αὐτόν, οὐκ ἔνι διαφωνία,
ἄνευ ἡ δόξα καὶ τιμὴ ὅπου ἔχει πᾶσα ἀφέντης.
Πολλάκις δὲ ὁ πρίγκιπας νὰ ἦτον εἰς ἄλλον τόπον
καὶ νὰ ἤθελεν νὰ ἔβαλλεν ὁκάποιο ἄλλον δικαῖον του
νὰ παραλάβῃ τῶν λιζίων τὰ ὁμάτζια ὅπου χρεωστοῦσιν,
οὐδὲν χρεωστοῦν οἱ ἄνθρωποι οἱ λίζιοι τοῦ Μορέως

7876. διοῦ σφάλλουν τὰ συνήθεια καὶ νόμους τοῦ Μορέως, 77. τὰ ἔχουν ὀκ τὴν κουγκέστα τους, τὰ ὠμόσαν καὶ τὰ ἐγράψαν 78. ἐκεῖνοι ὅπου ἐκέρδισαν τὸν τόπον τοῦ Μορέως. 79—80. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 81. ὁ πρίγκιπας, τοῦ τόπου ὁ ἀφέντης, 82. ὅταν τοῦ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τὴν ἀφ. 84. πρῶτον... ὅπου ἔν εἰς τὸν Μ. 85. νὰ θέσῃ 86. κρατῇ εἰς δίκαιον στοῦ Μορέως τὰ συνήθεια, 87. στὴν σφραγίδαν, τὴν ἔχουσιν, 89. νὰ ἄρξωνται οἱ ἅπαντες 90. νὰ κάμνουν 91. ἡ λιζία 92. κ' ἔναι τὸ πρᾶγμα ἀμφότερων ἐπίκοινον τῶν δύο· 93. πίστιν γὰρ εἰς τὸν λίζιον 95. ὁποὔχει 97. νὰ ἤθελε νὰ ἔβανε ἄλλον τινὰ δίκαιόν του 98. τῶν λιζίων ὁμάτζια, τὰ χρεωστοῦσιν, 99. οὐδὲν χρεωστοῦσι οἱ ἄνθρωποι λίζιοι

7886. ἑξ. Περὶ τῶν συνηθείων τούτων καὶ φραγγίδων (=προνομίων, ἐλευθεριῶν, franchises et coustumes dou pays, Γαλλ. Χρον. § 540 κλπ.) εἰς τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν ὁποίων οἱ Φράγκοι τοῦ Μορέως ἐπέμενον ζηλοτύπως καὶ πολλάκις μέχρι θυσίας αὐτῆς τῆς ζωῆς των (Γαλλ. Χρον. § 861-862, 'Αρχγ. § 511.). βλέπε ἐν 'Αδαμ. σελ. 650—654, ὡς καί, περαιτέρω, ἐν στίχ. 8639 ἑξ. κατὰ τὴν ὁρκωμοσίαν τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου.

7891. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς λιζίας καὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ αὐθέντου καὶ λιζίων βλέπε ἐν 'Αδαμ. σελ. 460, 543, 621, 656—657 καὶ 670.

νὰ ποιήσουν ἄλλον γὰρ τινὸς ὁμάτζιον καὶ λιζίαν,
παρὰ τοῦ πρίγκιπος αὐτοῦ στὸ πριγκιπᾶτο ἀπέσω.
[§ 541] «Διὰ τοῦτο σὲ παρακαλοῦν οἱ λίζιοι τοῦ Μορέως
»μὴ τὸ δεχτῆς εἰς βάρος σου ἐτοῦτο ὅπου σὲ λέγουν,
»ἐπεὶ πρῶτα ν' ἀπόθαναν καὶ νὰ τοὺς ἀκληρῆσαν,
»παρὰ νὰ τοὺς ἐβγάλασιν ἐκ τὰ συνήθεια ποῦ ἔχουν.
»Ὅμως ἐτοῦτο νὰ γενῇ διὰ τοῦ ρηγὸς τὴν δόξαν·
»νὰ μὴ σκοπτήσῃ τίποτε διὰ σκυβουρίαν τὸ κάμνουν.
»Ἀλλὰ ἀφότου ἄλλαξεν τοῦ πρίγκιπος ἡ ἀφεντία,
»καὶ ἤλθαμεν στὴν ἀφεντίαν τοῦ ἀφέντη μας τοῦ ρῆγα,
»ἐὰν εἴχαμεν τὴν δύναμιν νὰ ἐποιήσαμεν τὸ ὁμάτζιον.
»Ἡμεῖς ὅπου εἴμεθεν ἐδῶ μετὰ τὴν εὐγενείαν σου
»οὐδὲν ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν ἄνευ νὰ ἦσαν κι ἄλλοι·
»ὁ Μέγας Κύρης πρότερον, τῶν Ἀθηνῶν ὁ δοῦκας,
»οἱ τρεῖς ἀφέντες τοῦ Εὔριπου καὶ τῆς Νηξίας ὁ δοῦκας,
»τῆς Ποντενίτζας ἀλλὰ δὴ ἐκεῖνος ὁ μαρκέσης
»Ὅμως ἂς λείψουν τὰ πολλά, ἐὰν ἔν' τὸ θέλημά σου,
»διατὸ εἶσαι μπάϊλος σήμερον κ' ἔχεις τὴν ἐξουσίαν,
»κι οὐκ εἶσαι ἀφέντης φυσικὸς ὁμάτζιον νὰ σὲ ποιήσουν
»Διὰ νὰ ἔχῃς ἀποθάρριον στοὺς τοπικοὺς ἀνθρώπους,
»κ' ἐτοῦτοι πάλε εἰς ἐσὲν νὰ τοὺς κρατῇς εἰς δίκαιον·
»ἂς γένεται κατάθεσις μὲ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον,
»στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἐσὺ πρῶτα νὰ ὀμόσῃς
»νὰ μᾶς κρατῇς καὶ κυβερνῇς στοῦ τόπου τὰ συνήθεια·
»καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ σοῦ κ' ἐτοῦτοι νὰ σὲ ὀμόσουν
»νὰ εἶναι πιστοὶ κι ἀληθινοὶ στὸν ρῆγαν κ' εἰς ἐσέναν,
»ὡς ἀφικιάλον τοῦ ρηγὸς κι ἀντίτοπός του ποὺ εἶσαι».
[§ 542] Τὸ ἀκούσει ὁ Ροῦσος ντὲ Σουλῆ ὅτι νὰ γένῃ ὅρκος,
εὐθέως ἐσυγκατέβηκεν κ' ἰσιάστησαν εἰς τοῦτο.
Ἐνταῦτα ὥρισε ἠφέρασιν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον

7900. ἄλλου τινὸς νὰ ποίσουσιν ὁμάντζιον καὶ δουλεία 1. εἰ μὴ μόνον του πρ. ἔσω στὸ πριγκιπᾶτο. 2. Εἰς τοῦτο σὲ παρεκαλοῦν 3. μηδὲνδεχτῆς...τὸ σὲ λέγουν. 4. ὅτι πρῶτον νὰ τοὺς ἔκαψαν ἢ νὰ τοὺς ἀκληρήσουν 5. παροῦ νὰ... ἐκ τὰ συνήθειά τους. 7. τίποτε ὅτι δι' αὐτὸν τὸ κάμνουν. 10. νὰ ἐποίκαμεν ὁμάντζιν! 11. ὁποῦμεθεν 12. οὐκ ἔχομεν 14. ἀφέντης Εὔριπου καὶ τῆς Ἀξίας 15., Μουντουνίτζας 16. Ὅμως νὰ λείψουν... ἂν ἔναι θελ.. 17. διοῦ εἶσαι... καὶ ἔχεις ἐξουσίαν, 18. νὰ σὲ ποίσουν. 19. Διὰ νὰ ἔχεις θάρρος σου στοὺς τοπικοὺς Ρωμαίους 20. πάλιν 21. μὲ τοῦ Θεοῦ 22. ὄμοσον ἐσὺ πρῶτον 23. κυβερνᾷς 24. σοῦ ἐτοῦτοι 25. νὰ εἶν' πιστοί, ἀληθινοί... ἐσένα». 26. Παραλείπεται ὁ στίχος. 27. ὁ Ροῦσσο ντὲ Σουλῆς 29. Ὥρισεν καὶ ἠφέρασι

7907. Περὶ τῆς λέξεως σκυβουρία ἥτις ἀπαντᾷ καὶ περαιτέρω ἐν στίχ. 8427, βλέπε ὑποσημ. στίχ. 2805 ὡς καὶ ἐν Ἀδαμ. σελ. 537 ὑποσημ. 1.

κι ὤμοσε ὁ μπάϊλος πρότερον καὶ τότε οἱ λίζιοι ἀνθρῶποι,
νὰ εἶναι δοῦλοι καὶ πιστοὶ πρῶτα στὸν ρῆγαν Κάρλου
κι ἀπέκει στοὺς κληρονόμους του, ὡς ἔνι τὸ συνήθειον.
[§ 543] Ἐν τούτῳ ἐπαράλαβεν ὁ Ροῦσος τὸ μπαϊλᾶτο
καὶ ἄρξετον τὸ ὀφφίκιον του εἰς ἔργον νὰ τὸ βάνῃ,
ν' ἀλλάσσῃ τοὺς ὀφφικιαλίους νὰ βάνῃ ἄλλους νέους.
(6601) Πρωτοβιστιάρην ἄλλαξε ὁμοίως καὶ τριζουριέρην,
τὸν προβεούρην τῶν καστρῶν, τοὺς καστελλάνους ὅλους·
τοὺς τζαγρατόρους ἔβαλεν κ' ἠμοίρασε ἐκ τὰ κάστρη,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐδιόρθωσεν τοῦ τόπου τὲς δουλεῖες.
[§ 544] Κι ἀφότου γὰρ ἐπλάτυνεν ἡ ἀφεντία τοῦ ρῆγα
εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πρίγκιπος μισὶρ Λοΐς ἐκείνου,
ὅπου ἦτον τοῦ ρηγὸς ὁ υἱὸς καὶ ἄντρας τῆς Ζαμπέας,
τῆς θυγατρὸς τοῦ πρίγκιπος ἐκεινοῦ τοῦ Γυλιάμου,
οὐδὲν ἐπέρασεν ποσῶς καιρὸς μικρὸς κι ὀλίγος,
ἀπὸ τὲς πλεῖστες ἁμαρτίες ὅπου ἔχει ὁ Μορέας
κι οὐκ ἔχουσιν ἐριζικὸν νὰ ἔχουν καλὸν ἀφέντην,
ἀπέθανεν ὁ μισὶρ Λοΐς, ὁ πρίγκιπας Μορέως.
Ἔδε ἁμαρτία ποῦ ἐγίνετον 'κ τὸν θάνατον ἐκεῖνον,
διατὶ ἔδειχνεν κ' ἐφαίνετον καλὸς ἀφέντης ἔνι.
Δεύτερος ἦτο αὐτάδελφος τοῦ ρῆγα Κάρλου ἐκείνου,
ἐκεῖνος γὰρ ποῦ ἦτον κοτσός, ὁ πατὴρ τοῦ ρόη Ρομπέρτου.

7930. πρῶτον ὀμνέει ὁ μπάϊλος, τότε οἱ λίζιοί του, 31. πιστοὶ πρῶτον 32. τότε εἰς κληρονομίαν του ὡς ἔνι 33. Εἰς τοῦτο 34. καὶ ἄρξεν 35. ὀφφικιάλους ἄλλαξεν, ἔβανε 36. ὁμοίως τριζουριέρην, 37. τοὺς προβεδούρους 39. ὥρθωσεν 40. Ἀφότου 41. μισὲρ Λοΐ 42. ὁποῦτον τοῦ ρ. υἱὸς 43. Γουλιάμου 44. ποσῶς πολὺς καιρὸς εἰς τοῦτο, 46. καὶ οὐδὲν ἔχουν ριζικὸν 47. ἀπόθανε ὁ μισὲρ Λ. ὁ ἄντρας τῆς Ζαμπέας 47β. ὅπου τὸν εὐφημίζασι πρίγκιπα τοῦ Μορέως. 48. ὅπου ἔγινεν στὸν θάνατον 49. διοῦ ἔδειχνεν εἰς τὸ φανεῖ νὰ γένῃ καλὸς ἀφέντης. 51. τοῦ νέου δέ, υἱὸς αὐτοῦ τοῦ γέροντος ἐκείνου.

7935 ἑξ. Περὶ τῶν ὀφφικιαλίων τούτων ἢ ἀξιωματούχων τὸ γαλλ. κείμενον γράφει ἀντιστοίχως: Si clama les officiaux, le prothoficiaire, le tresaurier, le pourveur des chastiaux, chastellains et connestables, sergans et toute autre gent qui office avoient. (Γαλλ. Χρον. § 543). Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος καὶ τῶν καθηκόντων ἑκάστου τούτων βλέπε σχετικῶς ἐν Ἀδαμ. σελ. 461, 580, 595, 609, 629 καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' σελ. 81 ἑξ.)

7947 ἑξ. Ὁ σύζυγος τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης Φίλιππος (καὶ οὐχὶ μισὶρ Λοΐς) εἶχεν ἀποθάνει ἓν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πενθεροῦ του Γουλιέλμου, ἤτοι τῷ 1277 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκείνῃ ἐκκλησίᾳ, ἔνθα εἶχε τελέσει τοὺς γάμους του. Οὕτω δὲ ἡ Ἰσαβέλλα κατέστη χήρα εἰς ἡλικίαν μόλις 16 ἐτῶν. Βλέπε σχετικῶς ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' σελ. 211 (Πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 6290, 6404 ἑξ, 6475 ἑξ.).

Ἀφότου γὰρ ἀπέθανεν μισὶρ Λοΐς ἐκεῖνος,
ἐνέμεινεν ἡ ἀφεντία τοῦ ἁμαρτωλοῦ Μορέως
στὰς χεῖρας κ' εἰς τὴν ἀφεντίαν τοῦ ρῆγα Κάρλου ἐκείνου.
[§ 545] Ἐν τούτῳ παύομαι ἐδῶ νὰ λέγω κι ἀφηγοῦμαι
περὶ τοῦ ρῆγα Κάρουλου κ' ἐκεινοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του,
τὸν ἔλεγαν μισὶρ Λοΐν πρίγκιπα τοῦ Μωρέως.
Καὶ θέλω νὰ ἀφηγήσωμαι περὶ τὸν Μέγαν Κύρην,
μισὶρ Γυλιάμο τὸ ὄνομα, τὸ ἐπίκλην ντὲ λὰ Ρότζε,
ὅπου ἦτον δοῦκας Ἀθηνῶν, καλὸς ἀφέντης ἦτον·
ὡσαύτως νὰ ἀφηγήσωμαι καὶ διὰ τὸν κόντον Μπρένα,
μισὶρ Οὔγγο τὸ ὄνομα, κόντος ἦτον ντὲ Λέτζε,
τὸ ἐκράτει ἀπὸ τὸν Κὰρουλον, τὸν ρῆγα, ἐκεῖ εἰς τὴν Πούλιαν.
[§ 546] Στὸν χρόνο ἐκεῖνον καὶ καιρόν, ὅπου σὲ ἀφηγήθην
ἐδῶ ὀπίσω εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ποῦ ἀναγινώσκεις,
ὅταν ὁ δοῦκας Ἀθηνῶν ἐστράφη ἐκ τὴν Φραγκίαν,
εὗρεν ὅτι ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος
ἐπιάστη εἰς τὴν Πελαγονίαν καὶ ἦτον εἰς τὴν Πόλιν,

7952. μισὲρ Λ. 54. ἐκείνου τοῦ ρὲ Κάρλου. 55. Εἰς τοῦτο παύω ἀπ' ἐδῶ αὐτά, τὰ ἀφ. 56. περὶ τὸν ρῆγαν Κ. μετὰ τοῦ 57. μισὲρ Λοΐν 58. Καὶ θέλω νὰ ἀφηγηθῶ 7959—60. ἀναστροφὴ στίχων: [59. ὅπου ἦτουν 60. μισὲρ Γουλιάμον τὸ ὄνομαν... ντὲ λὰ Ρόζε·] 61. ὡσαύτως πάλιν νὰ εἰπῶ περὶ τὸν κ. Μπρέναν, 62. μισὲρ Οὔγγος... Λέντζε, 63. ἐκ τὸν Κάρουλον... εἰς τὴν Πούλιαν. 64. Τὸν χρόνον... σας ἀφ. 65. ἐτοῦτο ὅπου λέγω, 66. ὅταν ὁ δοῦκας 67. Γουλιάμος

7958 ἑξ. Περὶ τῶν δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν Δελαρὸς ὡς καὶ περὶ τοῦ Hugues de Brienne (μισὶρ Οὔγγου ντε Μπρένα) βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 7246. Αἱ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις παρεχόμεναι εἰδήσεις περὶ τῶν Δελαρὸς εἶναι συγκεχυμέναι. Ὁ εἰς Γαλλίαν μεταβὰς τῷ 1260 Μέγας Κὺρ καὶ κατόπιν δοὺξ Ἀθηνῶν ἦτο ὁ Guy Α' Δελαρὸς (1225—1263) (πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1553 ἑξ, 1555, 3302 ἑξ, 3375 ἑξ, 3392 ἑξ. καὶ 3455 ἑξ.). Οὗτος ἀφῆκε δύο υἱοὺς τὸν Ἰωάννην Α' (1263—1280) καὶ τὸν Γουλιέλμον (1280—1287) διατελέσαντας καὶ τούτους διαδοχικῶς δούκας Ἀθηνῶν. Ὁ Χρονογράφος συγχέει τὸν πατέρα Guy Α' πρὸς τὸν δευτερότοκον υἱὸν Γουλιέλμον. Ὁ Γουλιέλμος οὗτος ὡς δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἑλένην θυγατέρα τοῦ αὐθέντου τῆς Βλαχίας (Ν. Πατρῶν) Ἰωάννου (τοῦ ἐν τῷ Χρονικῷ ἐσφαλμένως ὀνομαζομένου Θεοδώρου, ὅστις ἦτο νόθος υἱὸς τοῦ Δεσπότου Ἄρτης. Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 3469 καὶ 3504). Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ὁ Guy Β' Δελαρὸς (Γυὶ ντὲ λὰ Ρότσε, στιχ. 7975 ἢ Γιωτής, στίχ. 8047), τὸν ὁποῖον συνεζεύχθη εἰς πρῶτον γάμον ἡ Ματθίλδη Ἀναγαυΐκη (Μαάτα, στίχ. 7983) θυγάτηρ τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης καὶ τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου (πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 7279). Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν **Hopf, Chroniques gréco-romanes, σελ. 473.**

ἅπερ τὸν ἐκράτει ὁ βασιλέας εἰς φυλακήν του ἀπέσω.
Ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν γυναῖκα ἐτότε οὐκ εἶχεν
καὶ μετὰ ταῦτα ἰσιάστηκεν μὲ τὸν σεβαστοκράτωρ,
ἐκεῖνον τὸν κὺρ Θεόδωρον, τὸν ἀφέντην τῆς Βλαχίας,
κ' ἐπῆρε τὴν θυγάτηρ του βλογητικὴν γυναῖκαν.
Καὶ ἔποικαν ἀμφότεροι τὸ ἀντρόγυνον ἐκεῖνο
υἱόν, τὸν ὠνομάσασιν μισὶρ Γυὶ ντὲ λὰ Ρότσε,
(6641) ὅστις γὰρ μετὰ τὴν θανὴν ἐκείνου τοῦ πατρός του
ἔζησεν καὶ ἐγένετον τῶν Ἀθηνῶν ὁ δοῦκας,
Μέγαν Κύρην τὸν ἔλεγαν, τῆς Ρωμανίας τὸ ἐπίκλην.
Κι ὅταν ἐκατεστάθηκεν κ' ἐγίνη καβαλλάρης,
ἰσιάστη μὲ τὴν πριγκίπισσαν, τὴν ντάμα Ζαμπέαν ἐκείνην,
ἐνῷ ἐκράτει τὸν τόπον του ἀπ' αὐτὴν κ' ἦτον κυρά του,
κι ἀπῆρε τὴν θυγάτηρ της βλογητικὴν γυναῖκαν·
Μαάταν τὴν ἐλέγασιν οὕτως τὴν ὠνομάζαν,
τοῦ πρίγκιπος γὰρ τοῦ Φλορᾶ ἦτον ἡ θυγατέρα.
[§ 547] Ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν Γυλιάμος ὁ πατήρ του
ἔζησε χρόνους ἱκανοὺς ἀφότου ἐμεταστάθη
ὁ πρίγκιπας γὰρ τοῦ Μορέως, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος.
Κι ὅταν ἐξέπεσε ὁ Μορέας τοῦ ρῆγα Κάρλου ἐκείνου,
τὸν πρῶτον μπάϊλον ποῦ ἔστειλεν ὁ ρῆγας στὸν Μορέαν,
ἦτον ὁ Ροῦσος ντὲ Σουλῆ, καὶ μετ' ἐκείνου ἐγίνη

7969. τοῦτον ἐκράτει... εἰς φ. ἀπέσω. 70. τότε γυναῖκα οὐκ εἶχεν· 71. με σεβαστοκρατόρον, 72. Θεόδωρον ἀφέντην τῆς Β. 73. ἐπῆρεν 75. μισὲρ Γυὶ ντε λὰ Ρόζε, 78. Ρωμανίας ἐπίκλην. 79. Ὅταν ἐκαταστάθηκεν κ' ἔγινεν 80. ἐσιάστη... τὴν τάμα τὴν Ζ. 81. ἀπ' αὔτην κ' ἦν κυρά του, 82 ἐπῆρε τὴν θ... γυναῖκα· 84. Παραλείπεται ὁ στίχος. 85. Ἀφῶν ἐμεταστάθηκε ὁ πρίγκιπα Γουλιάμος 86. χρόνους ὀλιγούς καθὼς ηὕραμε ἐγγράφως. 87. Παραλείπεται ὁ στίχος. 89. μπάϊλον ἔστειλεν ἐτότε εἰς τὸν Μ. 90. ντὲ Σουλῆς

7972. Ὁ κυρ Θεόδωρος ἦτο πράγματι ὁ νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Β', δεσπότου Ἄρτης Ἰωάννης, ἀφέντης Βλαχίας (Πρβλ. ὑποσημ. 3469, 3504 καὶ 7958 ἑξ.).

7990 ἑξ. Ὁ Ροῦσος ντὲ Σουλῆ (Rousseau de Sully) δὲν ὑπῆρξε ποτὲ βάϊλος τοῦ Μορέως. (Βλέπε σχετικῶς ἐν ὑποσημ. στίχ. 7837 ἑξ., ἔνθα ἐμφαίνεται ἡ πραγματικὴ σειρὰ τῶν βαΐλων τοῦ Μορέως). Ὁ δὲ Γουλιέλμος Δελαρὸς δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (ὑποσημ. στίχ. 7958 ἑξ.) διετέλεσε τέταρτος καὶ προτελευταῖος βάϊλος εἰς τὸν Μορέαν, πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου. Τὸν Γουλιέλμον Δελαρὸς ἀναφέρει τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 420—423), ἐσφαλμένως, ὡς πρῶτον βάϊλον καὶ ἀντικαταστάτην τοῦ ἀποθανόντος Γοδοφρ. Chauderon (περὶ οὗ βλέπε ὑποσημ. στιχ. 7772 ἑξ.).

ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος,
μπάϊλος καὶ βικάριος ντζενεράλ ὅλου τοῦ πριγκιπάτου.
Ὁ ρῆγας τοῦ ἀπέστειλεν τὸ πρόσταγμα ’κ τὴν Πούλιαν,
τὴν λέγουν οἱ Φράγκοι κομεσίουν, οὕτως τὴν ὀνομάζουν.
Κ’ ἐνταῦτα ἐπαράλαβεν τ’ ὀφφίκιον τοῦ μπαλιάτου
(6661) καὶ ἦτον μπάϊλος τοῦ ρηγὸς ἕως εἰς τὴν ζωήν του.
Κ’ ἐτότε εἰς τὴν ἡμέραν του ἔχτισε τὴν Δημάτραν,
τὸ κάστρον ποῦ ἦτον στὰ Σκορτά, τὸ χάλασαν οἱ Ρωμαῖοι·
ἀτός του ἐστάθηκεν ἐκεῖ ἐτότε ὁ Μέγας Κύρης
ἕως οὗ καὶ ἐπληρώθηκεν τὸ κάστρον τῆς Δημάτρας.
[§ 543] Διαβόντα γὰρ μικρὸς καιρὸς ἀπέθανε ἡ κουντέσσα,
τοῦ κόντου ντὲ Μπριένε ἡ γυνὴ ὅπου ἦτον αὐταδέλφη
τοῦ δοῦκα γὰρ τῶν Ἀθηνῶν μισὶρ Γυλιάμου ἐκείνου.
ἐνῷ ἦτον πρώτη σύμβια τοῦ θαυμαστοῦ στρατιώτου,
τοῦ ἀφέντη τῆς Καρύταινας, ὡσὰν σὲ τὸ ἀφηγήθην.
Ἐκείνη γὰρ ἡ ἀρχόντισσα ἔποικεν μὲ τὸν κόντον
υἱόν, ἐξαίρετον παιδί, τὸ ὠνόμασαν Γατιέρην·
ἔζησε καὶ ἐγένετον ἄξιος καβαλλάρης,
στρατιώτης γὰρ ἐξάκουστος εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα,
ἐκεῖνον ποῦ ἐσκοτώσασιν στὸν Ἁλμυρὸ ἡ Κουμπάνια.
[§ 549] Ἀφότου γὰρ ἀπέθανεν ἐκείνη ἡ κουντέσσα,
διαβόντα ὀλίγος ὁ καιρός, ἀπέθανεν κι ὁ δοῦκας,

7991. ὁ δοῦκας δὲ τῶν Ἀθ... Γουλιάμος, 92. βικάριος 93. τὸν ἀπόστειλεν... ἐκ τὴν Πούλιαν. 94. Παραλείπεται ὁ στίχος. 95. τοῦ μπαϊλάτου 96. ρηγὸς εἰς τὴν ζωήν του ὅλην. 97. Καὶ τότε... ἔχτισεν 98. τὸ κάστρο ὅπου στὰ Σκορτὰ ἐχάλασαν 99. ἐκεῖ τότε 1. ἀπόθανε 2. ντε Μπρένα 3. δοῦκα δὲ τῶν Ἀθ. τοῦ μισὲρ Γουλιάμου, 4. ὅπου ἦτον πρώτη σύμβια 5. τοῦ ἀφέντου τῆς Κ. καθὼς τὸ ἀφ. 6. Ἐκείνη ἡ ἀρχ. 7. Γαλτιέρην· 10. τὸν ἐσκότωσαν 11. ἀπέθανεν 12. λίγος... ἀπόθανεν κ’ ἐκεῖνος

7997. Ἡ μεσαιων. Δημάτρα (La Dimatre, Γαλλ. Χρον. § 547) ταυτίζεται πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Δημάντρα, τοῦ δήμου Δωρίου τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ Καστρὶ τῆς Κυνουρίας, ὡς ὑποθέτουν οἱ Buchon καὶ Lognon. (Πρβλ. καὶ Δραγ. 199—200 καὶ 202—20).

8001 ἑξ. Περὶ τῆς Ἰσαβέλλας Δελαρὸς χήρας τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης καὶ τοῦ δευτέρου συζύγου αὐτῆς Hugues de Brienne, ὡς καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ των Gautier de Brienne (Βαλθέρου Βριεννίου ἢ Γατιέρη, κατὰ τὸ Χρονικόν, στίχ. 8007) ἐγένετο λόγος καὶ προηγουμένως, ἐν ὑποσημ. στίχ. 7246. Ὁ Gautier de Brienne, τελευταῖος Φράγκος δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξε πράγματι γενναῖος ἀλλ’ ἐφονεύθη ἀπερισκέπτως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Κωπαΐδος (Ἁλμυροῦ, στίχ. 7293, ὑποσημ. στίχ. 7296 ἑξ.) ἐναντίον τῶν Καταλανῶν, οἵτινες κατέλυσαν τὸ Φραγκικὸν κράτος τῶν Ἀθηνῶν. (Πρβλ. καὶ Hopf, Chroniques Gréco-romanes, σελ. 473).

ἐκεῖνος γὰρ τῶν Ἀθηνῶν ὀνόματι Γυλιάμος.
Ζημία μεγάλη ἐγίνετον ἀπὸ τὸν θάνατόν του,
διατὸ ἦτο ἀφέντης φρόνιμος, φιλάνθρωπος εἰς πάντας·
(6681) μεγάλη θλίψη ἐγένετον στὸ πριγκιπᾶτο ὅλον.
Ἐνταῦτα ἐσυνέβηκεν, ἀκούσετε τί ἐγίνη·
ὁ κόντος Οὔγγος ὡρέχτηκεν, ἐκεῖνος γὰρ ντὲ Μπριένε,
ἀπὸ τὴν Πούλια ἐπέρασεν κ' ἦλθεν εἰς τὸν Μορέαν,
κι ἀπαύτου πάλε ἐδιάβηκεν ὁλόρθα εἰς τὴν Θήβαν,
λέγας νὰ ἰδῇ τὴν δούκισσαν, νὰ τὴν παρηγορήσῃ,
διατὸ ἦτο ἐγνέας χηρέψοντα ἀπ' τὸν μισὶρ Γυλιάμον,
ἀπὸ τὸν δοῦκαν Ἀθηνῶν, τὸν γυναικάδελφόν του.
[§ 550] Κι ἀφότου ἀπέσωσεν ἐκεῖ κ' εἶδεν κ' ἐσύντυχέ της,
ἐστάθη ἡμέρες ἱκανὲς λέγας, παρηγορᾷ την.
Καὶ τόσα ἐσύντυχαν ὁμοῦ, ὡρέχτη ὁ εἷς τὸν ἄλλον,
μετὰ συμβίβασιν καλὴν ὁ κόντος εὐλογήθη
τότε τὴν συμπεθέραν του, τὴν δούκισσαν ἐκείνην,
τοῦ γυναικαδέλφου τὴν γυνὴν εὐλογήθη εἰς γυναῖκαν.
Ἀφότου ἐσμίξασιν οἱ δύο, ὡς τὸ ἤφερεν τὸ φέρος.
ἡ ἀρχόντισσα ἐγγαστρώθηκεν κ' ἔποικεν θυγατέραν·
Ντζανέτα τὴν ὠνόμασαν, κι ὅσον ἐκαταστάθη
κ' ἦλθεν τοῦ νόμου ἡλικίας κ' ἐγίνετον γυναῖκα,
ἄντραν τῆς ἐδώκασιν μισὶρ Νικόλαον ἐκεῖνον·
τὸ ἐπίκλην του ἦτον ντὲ Σανοῦ, δοῦκας ἦτον Νηξίας·
(6700) ποτὲ καλὴν συμβίβασιν οὐκ εἴχασιν τὰ δύο.

8013. ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθ. τὸν ἔλεγαν Γουλιάμον. 15. διοῦ ἦτον φρόνιμος πολλά,.. εἰς ὅλους· 16. ἐγίνετον 'ς ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο. 17. ἄκουσον τί ἐγίνη· 18. ἐκεῖνος ντὲ Πριένε, 19. ἐκ τὴν Πούλιαν 20. ἀπαύτου ἐδιέβηκεν 21. ὅπως νὰ ἰδῇ 22. ὅτι ἐχήρεψεν κοντά.. μισὲρ Γουλιάμον, 24. Ἀφότου ἔσωσεν ἐκεῖ, εἶδεν, ἐσύντυχέ την· 25. ἱκανές, λέγει. 26. Τόσον ἐσύντυχαν 27. εὐλογήθην 28. τὴν συγάμπρισσάν του, σὲ λαλῶ, 29. Παραλείπεται ὁ στίχος. 30. Ἀφότου γὰρ ἐσμίξασιν, 31. ἐκείνη ἐγγαστρώθηκεν 32. Τζανέταν... οὕτως τὴν ἐλαλοῦσαν. 33. Ὅσον ἐκαταστάθηκεν καὶ ἔφτασεν τοῦ νόμου 34. ἄντραν γὰρ τῆς ἐδωκ. τὸν μισὲρ Νικόλαον, 35. ντὲ Σανοῦς... Ἀξίας· 36. οὐκ εἴχασιν οἱ δύο.

8017 ἑξ. Ὁ κόμις τοῦ Ἀλητίου Hugues de Brienne (ὑποσημ. στίχ. 7246), ἀποθανούσης τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Ἰσαβέλλας Δελαρός, συνεζεύγθη τὴν χήραν τοῦ ἀποθανόντος, τῷ 1287, δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Γουλιέλμου, Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ αὐθέντου τῆς Βλαχίας (Ν. Πατρῶν) Ἰωάννου, μεθ' ἧς ἀπέκτησε μίαν κόρην (τὴν madame Jehanne, Γαλλ. Χρον. § 550, Τζανέταν στίχ. 8032), ἥτις βραδύτερον κατέστη σύζυγος τοῦ Νικολάου Α' Σανούδου (Sanudo), δουκὸς τοῦ Αἰγ. Πελάγους ἢ Νάξου (στιχ. 8035). Ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν: ἐγνέας=νεωστί, προσφάτως (στιχ. 8022).

Ἀπὸ ἁμαρτίας ἐγίνετον, τέκνον οὐκ ἐποιῆσαν
νὰ ἀφήκουν κληρονόμον του, διὰ νὰ κληρονομήσῃ
εἰς τόσα κάστρη καὶ νησία, τὰ εἶχε ὁ μισὶρ Νικόλαος.
[§ 551] Ὁ κόντος Οὔγγος ντὲ Μπριένε, ἀφότου εὐλογήθη
τὴν δούκισσαν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ἀφεντίαν ἀπῆρε,
τὸν τόπον ὅλο ἀφέντευεν τοῦ Μεγαλοκυράτου,
κ' εἶχεν εἰς ἀβοερίαν αὐτοῦ τὸν Γγίον ντὲ λὰ Ρότζε
ἕως οὗ ἔζη ἡ μητέρα του, ἡ δούκισσα ἐκείνη.
Διαβόντα γὰρ χρόνοι κἂν δύο, ἀπέθανε ἡ κουντέσσα,
κι ὁ κόντος Οὔγγος ἐδιάβηκεν τὸν τόπον του τῆς Πούλιας.
Κι ἀφότου ἦλθεν ὁ Γιωτὴς τοῦ νόμου ἡλικίας,
τὴν ἀφεντία ἐπαράλαβεν, τὸ Μεγαλοκυρᾶτο.
Καβαλλάρης ἐγένετον, καλὸς ἀφέντης ἦτον,
Μέγαν Κύρην τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλη τῶν Ἑλλήνων,
δοῦκας ἦτον τῶν Ἀθηνῶν, ὄνομα μέγαν εἶχεν·
μόνον γὰρ ἀπὸ ἁμαρτίας, διατὸ ἐδίαγε εἰς πονηρίαν,
ὁ Θεὸς οὐδὲν τοῦ ἔδωκεν νὰ ποιήσῃ κληρονόμον,
νὰ ἀφήκῃ ἀπὸ τὴν σάρκαν του παιδὶ τοῦ νὰ ἀφεντέψῃ
τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν, τὴν εἶχαν οἱ γονεῖς του.
[§ 552] Ἐν τούτῳ παύομαι ἐδῶ νὰ λέγω διὰ ἐκεῖνον,
τὸν μισὶρ Γγὶ ντὲ λὰ Ρότζε, τὸν Μέγαν Κύρη ἐκεῖνον,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ διὰ τὸν μισὲρ Νικόλαον,
τὸ ἐπίκλην τοῦ ντὲ Σαὶντ Ὀμέρ, τὸ πῶς γὰρ εὐλογήθη
κι ἀπῆρεν εἰς γυναῖκαν του τὴν πριγκίπισσαν Μορέως,
ἐκείνη ὅπου ἦτον σύμβια τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου.

8037. ἔγινεν 38. τοῦ νὰ τοὺς ἀναπάψῃ 39. στὸ κάστρον καὶ εἰς τὰ νησία... μισὲρ Νικόλας. 40. ντὲ Πριέν,.. εὐλογήθην 41. δούκαιναν... τὸν τόπον ὅλο ἐπῆρεν, 42. τὴν ἀφεντίαν ὅλην δὲ τοῦ 43—44. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 45. Διαβ. δύο χρονῶν, ἀπόθανε ἡ κ. 46. ὁ κόντο Οὔγγος... στὴν Πούλιαν. 47. Ἀφῆκεν υἱὸν μειράκιον τὴν Γγιὸν ντὲ λὰ Ρόντζε· 47β. ἀφότου ἀναθράφηκεν κ' ἐγίνετον τοῦ νόμου (δύο στίχοι) 48. τὴν ἀφεντία ἔλαβε τοῦ Μεγάλου Κυράτου 49. Καβαλλάριος ἐγίνετον, καλὸς ἀφέντης ἦτον, 50. Παραλείπεται ὁ στίχος. 51. μεγάλην δόξαν καὶ τιμὴν εἶχεν εἰς τὸ ρηγᾶτον· 52. πλὴν ἦτο ἀπὸ ἁμαρτίας κ' ἔπεσε εἰς πορνείαν. 53. οὐδὲν τὸν ἔδωκεν παιδὶν διὰ κληρονόμον 54. νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν τόπον του, στὴν ἀφεντίαν τὴν εἶχεν. 55—61. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

8047 ἐξ. Περὶ τοῦ Γιωτὴ τούτου, ὅστις εἶναι ὁ Guy B' Δελαρός, δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν καὶ υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Δελαρός, βλέπε ὑποσημ. στίχ. 7958 ἐξ. Αἱ πληροφορίαι αὗται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Γιωτήν, καθὼς καὶ εἰς τὸν κόμιτα de Brienne καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν Δελαρός, ἀπαντῶσιν ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 452), ἀλλ' ἔχουν χρονολογικῶς τοποθετηθῆ εἰς θέσιν διάφορον, ἤτοι εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφήγησιν περὶ τοῦ γάμου τοῦ πρίγκιπος Φλωρεντίου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας.

[§ 553] Ἀφότου γὰρ ἀπέθανεν ὁ πρίγκιπα Γυλιάμος,
ἀπόμεινε ἡ πριγκίπισσα, ἐκείνη ἡ γυνή του,
(ἐνῷ ἦτον αὐταδέλφισσα ἐκεινοῦ τοῦ Δεσπότου,
κὺρ Νικηφόρου ἐκεινοῦ, τοῦ ἀφέντη γὰρ τῆς Ἄρτας),
χήρα, καὶ ἦτον στὸν Μορέαν κ' εἶχεν χωρία πλεῖστα,
ἐνῷ ἐκράτει καὶ ἐνομεύετον στὸν κάμπον τοῦ Μορέως·
ὡσαύτως στὸ καστελλανίον, ἐκεῖνο τῆς Καλαμάτας,
εἶχεν ὅπου ἀφέντευεν χώραν τὸ Μανιατοχῶριν,
τὸν Πλάτανον καὶ τὸ Γλυκὺ κι ἄλλα χωρία μετ' αὖτα.
[§ 554] Ἐνταῦτα ὁ μισὶρ Νικόλαος ντὲ Σαίντ Ὀμὲρ ὁ γέρος.
ὡς ἦτον μέγας κ' εὐγενὴς κ' εἶχε πολὺ λογάριν,
καὶ ἦτον ἀποθάνοντα ἡ πρώτη του γυναῖκα,
(ὅπου ἦτον γὰρ πριγκίπισσα τῆς πόλεως Ἀντιοχείας,
ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔλαβεν πλοῦτος, λογάρι εἰς δόξαν),

8062. Πρίγκιπος Γουλιάμος, 63. ἔμεινεν ἡ πρ. 64. ὅπου ἦτο δὲ αὐτάδελφη ἐκείνου 65. τοῦ Νικηφόρου, λέγω σε, ἀφέντου δὲ 66. Εὑρίσκετον γὰρ ἡ αὐτὴ εἰς τὸν Μορέαν χήρα, 67. καὶ εἶχεν πλεῖστα δὲ χωρία στὸν τόπον τοῦ Μορέως, 68. καστελλανίκιον, αὐτὸ τῆς Καλαμάτας· 69. εἶχεν γὰρ καὶ ἀφέντευεν τὸ Μανιατοχώριν, 70. καὶ τὸ Γλυκὺν 71. ὁ μισὲρ Νικολὸς ὁ γέρων ντὲ Σὰντ Ὀμέρι, 72. μέγας εὐγενὴς κ' εἶχεν 73. ὡς εἶχεν ἀποθάνει 74. ἤτονε... τῆς πόλης Ἀντ. 75. καὶ ἀπ' ἐκείνην... πλοῦτον, λογάριν σφόδρα),

8062 ἑξ. Περὶ τῆς χήρας τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, πριγκιπίσσης Ἄννας, θυγατρὸς τοῦ Δεσπότου Ἄρτης Μιχαὴλ Β' καὶ ἀδελφῆς τοῦ διαδόχου του, κυρ Νικηφόρου (στίχ. 8065), βλέπε ὑποσημ. στιχ. 3111. Ὡς πρὸς τὰ χωρία τὰ ὁποῖα ἐνομεύετο ὡς «ντουάριν», ταῦτα ἦσαν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπαρχίας Πυλίας. Ἐκ τούτων σώζεται μόνον ὁ Πλάτανος τοῦ δήμου Πυλίων, πλησίον τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ τὸ Γλυκύ, ἴσως τὸ σημερινὸν χωρίον Ἴκλενα καθὼς καὶ ἡ χώρα τοῦ Μανιατοχωρίου, ἥτις συχνότατα ἀναφέρεται καὶ μεταγενεστέρως εἰς τὰ βενετικὰ ἔγγραφα ὡς σπουδαιοτάτη κωμόπολις τῆς περιοχῆς ταύτης. (Πρβλ. Δραγ. σελ. 244—249, Σάθα Μεσαιων. Βιβλ. τομ. Β' σελ. ρκε', ὑποσημ. 3 καὶ ἐν ὑποσημ. στιχ. 3039 τοῦ παρόντος Χρονικοῦ). Πλάτανος ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ δήμῳ Βουφράδος τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας.

8071 ἑξ. Περὶ τῶν Σαὶντ Ὀμὲρ ἐγένετο πολλάκις λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις (Πρβλ. ὑποσημ. καὶ στίχ. 3275 ἑξ. 3302 ἑξ, 5600 ἑξ, 7379 ἑξ.). Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ Νικολάου Β' (μισὶρ Νικόλα τοῦ γέρου) τοῦ διασημοτέρου μεταξὺ τῶν Σαὶντ Ὀμέρ, ὅστις πλουσιώτατος ὢν ἔκτισεν ἐν Θήβαις τὸ πολυτελέστατον ὁμώνυμον κάστρον, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐνταῦθα. Τὸ κάστρον τοῦτο, περὶ οὗ βλέπε λεπτομερείας ἐν Γρηγοροβίου Ἱστορ. Ἀθηνῶν Α' 527, 566, Β' 57, 118 καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. φραγκοκρ. Α' 377—78 δὲ κατεστράφη, φαίνεται, ἐντελῶς ὑπὸ τῶν Καταλανῶν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τούτων ἐν Ἀττικοβοιωτίᾳ οἱ Σαιντ Ὀμὲρ κατέφυγον εἰς Πελοπόννησον. Καὶ ὁ μὲν γερο Νικόλας ὁ Β' ἔκτισε τὸ καστέλλιν τοῦ Μανιατοχωρίου (στ. 8094) καὶ τὸ κάστρον τοῦ Ἀβαρίνου, ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νικόλαος ὁ Γ' ἕτερον κάστρον τοῦ Σαιντ Ὀμερίου, οὗτινος σώζονται λείψανα παρὰ τὸ ὀρεινὸν χωρίον Σανταμέρι τοῦ δήμου Δύμης τῆς Ἐπαρχίας Πατρῶν. (Πρβλ. καὶ Γαλλ. Χρον. § 527).

ὡς εὐγενὴς καὶ φρόνιμος ἰσιάστηκεν κι ἀπῆρεν
ἐκείνην τὴν πριγκίπισσαν, ὅπου ἦτον τοῦ Μορέως,
γυναῖκαν του εὐλογητικήν, οὕτως τὴν εὐλογήθη,
καὶ δι' αὐτὸ ἦλθεν στὸν Μορέαν καὶ ἦτον μετ' ἐκείνην.
'Από τοῦ πλούτου τοῦ πολλοῦ, τὴν ἀφεντίαν ὅπου εἶχεν,
τὸ κάστρον τοῦ Σαὶντ 'Ομερίου, ὅπου ἦτον εἰς τὴν Θήβαν,
ἐποίησεν, κ' ἔχτισεν αὐτὸ κάστρο ἀφ·ρὸν εἰς σφόδ:α·
οἰκήματα ἔποικε εἰς αὐτὸ διὰ ἕναν βασιλέαν.
Ἔποικεν γὰρ κ' ἐχτίσεν το κ' ἐκαταϊστόρησέν το
τὸ πῶς ἐκουγκεστήσασιν οἱ Φράγκοι τὴν Συρίαν.
Τὸ ὅποιον ἐχαλάσασιν μετὰ ταῦτα ἡ Κουμπάνια
διὰ φόβον ὅπου εἴχασιν ἀπὸ τὸν Μέγαν Κύρην,
τὸν δοῦκαν γὰρ τῶν 'Αθηνῶν, τὸν λέγουσιν Γατιέρην·
πολλάκις μὴ τὸ ἔπιασεν κ' ἐσέβηκεν εἰς αὔτο
καὶ μετὰ ἐκεῖνο ἐκέρδισε τὸ Μεγαλοκυρᾶτο.
Ἔδε ἁμαρτίαν ὅπου ἔποικαν οἱ δόλοι Κατελάνοι
κ' ἐτέτοιον κάστρο ἐχάλασαν κ' ἐτέτοιον δυναμάριν!
'Ωσαύτως καὶ ἐποίησεν μισὶρ Ν:κόλαος ἐκεῖνος
στὴν χώραν τοῦ Μανιατοχωρίου, ἕναν μικρὸν καστέλλιν
διὰ φύλαξιν τοῦ τόπου του κατὰ τῶν Β:νετίκων.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἔχτισεν τὸ κάστρον τοῦ 'Αβαρίνου
εἰς λογισμὸν καὶ εἰς σκοπὸν νὰ ποιήσῃ πρὸς τὸν ρῆγαν,
νὰ τὸ ἔχῃ δώσει εἰς κληρονομίαν ἐκεινοῦ καὶ τοῦ ἀνεψίου του,
τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος, μισὶρ Νικόλας ἄκω.
[§ 555] 'Ενταῦτα ἔδραμε ὁ καιρὸς κι ἀπόθανε ὁ Μέγας Κύρης,
ὅπου ἦτον μπάϊλος στὸν Μορέαν καὶ μετ' ἐκείνου ἐτέθη

8076. ἰσιάστην καὶ ἐπῆρεν 78. γυνή του εὐλογητική, εὐτὺς 79. δι'αὖτο 80. τὴν εἶχεν, 81. τοῦ ντὲ Σὰντ 'Ομέρ, ὁποῦτον 82. ἔποικεν, καὶ ἐχτίσαν το κι ἀφίρωσάν το σφόδρα· 83. 'ς αὐτὸ 83β. νὰ ἐσέβη, νὰ ἐπέζεψεν μετὰ τὴν φαμελία του· 84. Καὶ ἔχτισαν το κ' ἐκατιστόρησάν το. 85. Παραλείπεται ὁ στίχος. 86. Ὕστερον τὸ ἐχάλασαν ἐκεῖνοι οἱ Κατελάνοι 87. διὰ τὸν φόβον, τὸν εἴχασιν ἀπὲ 88. τὸν δοῦκα δὲ... τὸν ἔλεγαν Γατιέρην, 89. ὅπου πολλὰ ἐκοπίασεν κ' ἐσέβησαν εἰς αὖτο, 91. οἱ σκύλοι 92. καὶ τέτοιον κ... καὶ μέγαν δυναμάριν! 93. 'Ωσαύτως ἔποικε, ἔχτισεν αὐτὸς ὁ μισὲρ Νικόλας 98. δώσῃ κληρονομίαν ἐκείνου 99. μισὲρ Νικόλα ἐκείνου. 8100. Εἰς τοῦτο ἔδραμε καιρός, ἀπόθανε 1. ὁποῦτον... καὶ μετ' αὐτὸν ἐτέθη

8093 ἑξ. Περὶ Μανιατοχωρίου βλέπε ὑποσημ. στίχ. 8062 ἑξ. Τοῦ κάστρου τοῦ 'Αβαρίνου βλέπε περιγραφὴν καὶ εἰκόνας εἰς τὸ ταξιδ. βιβλίον 'Αθ. Ταρσούλη, Κάστρα καὶ Πολιτεῖες τοῦ Μοριᾶ, σελ. 231—235.

μπάϊλος βικάριος ντζενεράλς ὁ μισὶρ Γγὶς ἐκεῖνος,
τὸν ἔλεγαν γὰρ Τρεμουλᾶν, ἀφέντην τῆς Χαλαντρίτσας,
[§556] Κι ἀφότου γὰρ ἀπόθανεν κι ὁ Τρεμουλᾶς ἐκεῖνος
ἀπόστειλεν προστάγματα ἀπὸ τὴν Πούλια ὁ ρῆγας
τοῦ μισὶρ Νικολάου ντὲ Σαὶντ 'Ομέρ, νὰ ἔνι ἐκεῖνος μπάϊλος.
Κ' ἐνταῦτα ἐπαράλαβεν τὸ ὀφφίκιον τοῦ μπαλιάτου
κ' ἔπραττε κ' ἐδιόρθωνε τὸν τόπον εἰς εἰρήνην,
ὡς εὐγενὴς καὶ φρόνιμος ποῦ ἦτον ἀπάνω εἰς ὅλους.
[§ 557] Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐξουσίας τοῦ γέρο μισὶρ Νικολάου,
ἐκείνου γὰρ ντὲ Σαὶντ 'Ομέρ, ὁ τῆς Θηβοῦ ἀφέντης,
ὅπου ἦτον μπάϊλος στὸν Μορέαν ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες,
ὁκάποιος Φράγκος,εὐγενής,ποῦ ἦτον ἐκ τὴν Τσαμπάνιαν,
μισὶρ Ντζεφρὲ τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλην ντὲ Μπριέρες,
ἐξάδελφος ἦτο ἐκεινοῦ τοῦ ἀφέντη τῆς Καρυταίνου.
Κι ὡς ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν ὅτι ἐμεταστάθη
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας, ὅπου ἦτο ἐξάδελφός του,
κι οὐδὲν ἐνέμεινε ἀπ' αὐτοῦ παιδί του κληρονόμος,
ἦλθεν του ὄρεξις καλὴ κ' εἰς λογισμὸν ἐβάλθη
νὰ ἀπέλθῃ γὰρ εἰς τὸν Μορέαν, ὡς προγγενὴς ὅπου ἦτον
τοῦ ἀφέντη τῆς Καρύταινας, νὰ ἔχῃ τὸ ἰγονικόν του.

8102. Παραλείπεται ὁ στίχος. 3. Τρέμουλαν τὸν ἐλέγασιν,... Καλανδρίτσας. 4.'Αφῶν γὰρ ἐπαράλαβεν ὁ Τρ. 5.ὁ ρῆγας ἐκ τὴν Πούλιαν 6.μισὲρ Νικολοῦ ντὲ Σὰντ 'Ομερ, 7. Κι οὕτως τὸ... τοῦ μπαϊλάτου 8. ἔπραττεν δὲ καὶ ὤρθωνεν 9. ἀπάνω 'ς ὅλους.

Σημ. 8110. Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ κωδ.Π. τὸ κείμενον τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 8110—8473 τοῦ κωδ. Κ, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Geoffroy de Bruyères (Ντζεφρὲ ντὲ Μπριέρες) ἔχει τοποθετηθῆ, ἐκ κακῆς ἴσως ἀντιγραφῆς, εἰς τὸ τέλος καὶ μετὰ τὸν στίχον 9130. Δεδομένου ὅτι ἡ φυσικὴ θέσις του εἶναι ἐνταῦθα, προβαίνομεν εἰς τὸν παραλληλισμὸν τῶν παραλλαγῶν τῶν σχετικῶν στίχων. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ.9130).

8110. τοῦ γέρου μισὲρ Νικόλα 11. τοῦ ντὲ Σὰντ 'Ομέρ, τῆς Θήβας τὸν ἀφέντη 12. ὁποὖτον 13. εὐγενής, ἦτον 14. μισὲρ Τζεφρέ... ντὲ Πριέρε, 15. τοῦ ἀφέντου Καρυταίνης 16. Καὶ ὡς... ἐμεταστάθην 17. ποὺ ἦτον ἐξάδελφός του, 18. καὶ οὐκ ἀνέμεινε... παιδίν του 19 ὄρεξη καλὴ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸν Μορέαν 20. καὶ νὰ γυρέψῃ τὴν ἀφεντία τοῦ ἀφέντου Καρυταίνου. 21. Παραλείπεται ὁ στίχος.

8110 ἑξ.Περὶ τοῦ Ντζεφρὲ ντὲ Μπριέρες (Geoffroy de Bruyèrws) ἀποθανόντος χωρὶς ν' ἀφίσῃ ἀμέσους ἀπογόνους ἵνα κληρονομήσουν τὴν βαρωνίαν Καρυταίνης, τὴν ὁποίαν, λόγῳ τῶν ἐπανειλημμένων ἀταξιῶν του ἀπώλεσε καὶ ἀνέκτησε δίς, διετήρησε δὲ τελικῶς ὡς νέον δόμα, βλέπε σχετικῶς ὑποσημ. καὶ στιχ. 3363 ἑξ., 5653, 5737—5911, 7224 ἑξ. καὶ 7239.

Τὸν τόπον του ἐσημάδηψεν κ' ὑπέρπυρα ἐδανείστη,
σιργέντες ὀχτὼ ἐρρόγεψεν ὅπου ἦλθαν μετ' ἐκεῖνον.
Ἀπὸ ἀρχιερεῖς, καβαλλαρίους ἀπῆρεν μαρτυρίες
ἐγράφως μὲ τὲς βοῦλλες τους, τὸ πῶς ἐμαρτυροῦσαν,
ὅτι ἦτον γὰρ ἐξάδελφος ἐγνήσιος, κατὰ σάρκα,
τοῦ ἀφέντη τῆς Καρύταινας, τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ ντὲ Μπριέρες.
Οἰκονομήθη εὐγενικά, ἀπῆρε ὀχτὼ σιργέντες,
ἐξέβη ἀπὸ τὸν τόπον του κ' ἐβάλθη νὰ ὁδεύῃ.
[§ 558] Καὶ ἦλθεν στὴν Ἀνάπολιν κ' ηὗρεν τὸν ρῆγαν Κάρλον
τὲς μαρτυρίες τοῦ ἔδειξεν ἐκεῖνες ὅπου ἐβάστα
τὸ πῶς ἦτον ἐξάδελφος τοῦ ἀφέντη τῆς Καρυταίνου
καὶ ἦλθεν πρὸς τὸ σύνηθες ὅπου ἔχουσιν οἱ Φράγκοι,
ὡς γονικάρχος, συγγενὴς νὰ ἔχῃ τὸ ἰγονικόν του.
Τὸ ὁμάτζιον του ἐπρεζάντισε, ὡς ἔνι τὸ συνήθειον.
[§ 559] Κι ὁ ρῆγας, ὡς τὸ ἤκουσεν κ' εἶδεν τὲς μαρτυρίες του.
ὥρισεν καὶ ἐγράψασιν στὸν μπάϊλον τοῦ Μορέως,
ἐκείνου γὰρ ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ τοῦ γέρο μισὶρ Νικολάου,
νὰ ποιήσῃ νὰ ἐλθοῦν οἱ ἅπαντες λίζιοι τοῦ Μορέως,
οἱ ἀρχιερεῖς κ' οἱ φρόνικοι ὅλου τοῦ πριγκιπάτου,
νὰ ποιήσῃ κούρτην δυνατήν, νὰ ἰδοῦν τὲς μαρτυρίες του,
ὅπου ἤφερεν ἐκ τὴν Φραγκίαν μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος·
κ' εἰ μὲν εὕρουν ὅτι ζητεῖ μὲ τρόπον δικαιοσύνης
τὸ κάστρον τῆς Καρύταινας μετὰ τῆς περιοχῆς της,
νὰ τοῦ τὴν δώσῃ τὴν νομὴν καὶ νὰ τὴν ρεβεστίσῃ.
[§ 560] Εἴδασι γὰρ τὸν ὁρισμόν, ὅπου ἔστελνεν ὁ ρῆγας,
ἡ κούρτη, ὅπου ἤσασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν Κλαρέντσαν,
κι ἀνέγνωσαν τὲς μαρτυρίες ὅπου ἤφερεν μετ' αὖτον.
Κι ἀφότου ἐσύντυχαν πολλά, κ' εἶπαν καὶ ἀναφέραν,

8122. ὑπέρπυρα ἐδανείστην, 23. καὶ εἶχεν μετ' ἐκεῖνον. 24. ἀρχιερεῖς καὶ ἄρχοντες ἐπῆρεν μαρτυρίαν 26. ὅτι ἦτον ἐξάδελφος γνήσιος, 27. τοῦ ἀφέντου τῆς Κ. μισὲρ Τζεφρὲ ἐκείνου. 28. ἐπῆρε ὀχτὼ σιργέντες, 29. ἀπὲ τον τόπον του, ἐβάλθη 30. Ἦλθεν... καὶ ηὕρηκεν τὸν ρῆγαν· 31. ἐκεῖνες, τὲς ἐβάστα· 32. Παραλείπεται ὁ στίχος. 33. τὸ ἔχουσιν 34. ὡς γονικάρχης...γονικόν του 35. Τὸ ὁμάντζιν ἐπρεζέντισεν ὡς τὸ ἔχουσιν συνήθειον 38. ἐκείνου τοῦ ντὲ Σὰντ Ὀμὲρ τοῦ γέρου μισὲρ Νικόλα, 39. ὅπως νὰ ἔλθουν ἅπαντες ἄρχοντες 40. Παραλείπεται ὁ στίχος 41. νὰ ποίσουν... τὲς μαρτυρίες, 42. ὅπου ἐβάστα... μισὲρ Τζεφρὲς 43. ζητᾷ 44. μὲ τὴν περιοχήν της, 45. νὰ τοῦ ἔχῃ δώσει 46. Κι ὡς εἴδασι τὲς μαρτυρίες τὸν ὁρισμὸν τοῦ ρῆγα, 47. ἤσασιν ἐκεῖ... Κλαρέντσα, 48. ἀνάγνωσαν 49. Ἀφῶν... εἶπαν

ἦλθαν καὶ ἀναφέρασιν τὴν πρᾶξιν ὅπου ἐποῖκεν
ὁ ἀφέντης τῆς Καρύταινας εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον,
ὅταν ἐρροβόλεψεν κ' ἐδιάβη εἰς τὴν Θήβαν,
καὶ ἦλθεν κ' ἐπολέμησεν μετὰ τὸν Μέγαν Κύρην,
ἁρματωμένος εἰς φαρίν, τὸν πρίγκιπα Γυλιάμον,
ὅπου ἦτο ἀφέντης φυσικός, κ' ἐκράτει ἀπὸ ἐκεῖνον
τὸ κάστρον τῆς Καρύταινας καὶ ὅλον του τὸν τόπον.
'Απίστησε τὸν ἀφέντην του κ' ἐγίνη δημηγέρτης,
κ' ἐνταῦτα ἀκληρήθηκεν ἐκεῖνος κ' ἡ γ νεά του·
καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἅπαντες ὅλου τοῦ πριγκιπάτου
τὸν πρίγκιπα ἐδεήθησαν κ' ἐπαρακάλεσάν τον,
καὶ ἔστρεψεν τὸν τόπον του μὲ συμφωνίαν καὶ τρόπον,
ὡς δόμα νέον τοῦ τὸ ἔδωκεν νὰ τὸ κληρονομήσουν
ἂν ποιήση τέκνα ἀπ' αὐτοῦ, νὰ ἔνι ἀπὸ τὸ κορμί του.
[§ 561] 'Ενταῦτα ἐλαλήσασιν κ' ἦλθεν ὁ καβαλλάρης
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖσε εἰς τὴν κούρτην.
'Ο ἐπίσκοπος τῆς Ὤλενας ἐβάσταξε τὸν λόγον
καὶ εἶπεν του λεπτομερῶς τὴν τήρησιν τῆς κούρτης,
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ὁ ἀφέντης τῆς Καρυταίνου,
καὶ πῶς ἀκλήρησαν αὐτὸν κι ὅλην του τὴν γενέαν
πρὸς τὰ συνήθεια ὅπου ἔχουσιν εἰς ὅλα τὰ ρηγᾶτα·
ὅποιον εὑροῦσιν ἄπιστον, νὰ ἔνι δημηγέρτης,
πρῶτα ἀκληρᾶται ὁλοστινὸς κι ἀπαύτου ἡ γενεά του
ἀπὸ ὅσον τόπον κι ἀφεντίαν ἔχει καὶ ἀφεντεύει.
«'Ενταῦτα, φίλε μας καλέ, λέγομεν τὴν ἀλήθειαν,
»ἐσὲν δίκαιον οὐδὲν ἔρχεται ἐκ τοῦτο ὅπου ἀνακράζεις».
[§ 562] 'Ακούσων ταῦτα ὁ μισὶρ Τζεφρὲς ἐκεῖνος ντὲ Μπριέρες,
τὸ πῶς ἀπῆρε ἀπόφασιν ἐκ τὸν σκοπὸν ὅπου εἶχεν,
ἐδιέβη εἰς τὴν κατούνα του κ' ἐκάτσε κατὰ μόνας·
ἔκλαψεν καὶ ἐθρήνησεν ὥσπερ νὰ εἶχεν χάσει

8150. τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν ὁ ἀφέντης Καρυταίνου, 51. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. ὅταν γὰρ ἐρροβόλεψεν κ' ἐδιέβην 54. Γουλιάμον 55. ἀπ' ἐκεῖνον 58. εἰς τοῦτο ἀκληρήθηκε αὐτὸς 62. νέον τὸ ἔδωκεν νὰ τὸ κληρονομήση 63. ἂν ποίση τέκνον ἀπ' αὐτόν... ἐκ τὸν κορμίν του. 64. Εἰς τοῦτο ἐλαλ.. μισὲρ Τζεφρὲν καὶ ἦλθεν· 65. Παραλείπεται ὁ στίχος. 67. εἶπε τον 68. ὁ ἀφ.Καρυταίνου, 69. πῶς τὸν ἀκληρήσασιν αὐτὸν καὶ τὴν γενεάν του 70. συνήθεια, τὰ ἔχουσιν 71. εὕρουν 72. νὰ ἀκληρᾶται αὐτός, ἔπειτα ἡ γενεά του 73. ἀπὲ τὸν τόπον... ὅσον κρατεῖ καὶ ἔχει. 74. φίλε μου...λέγω σε 75. δίκαιον ἐσὲν... ἐκ τοῦτο τὸ ζητάεις.» 76. 'Ως τὸ ἤκουσε ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 77. πῶς ἐπῆρεν 78. κ' ἔκατσεν 79. πολλὰ ἔκλαψεν, ἐθρην.

8157. Βλέπε σχετικῶς στιχ.3226 ἑξ, 3348 ἑξ. καὶ ὑποσημ. στιχ.3363 ἑξ.

τὸ ρηγᾶτον τὸ τῆς Φραγκίας, ἐὰν ἦτον ἐδικόν του.
[§ 563] Διαβόντα γὰρ ἡμέρες δύο, ἐβάλθη νὰ σκοπίζῃ
καὶ νὰ ἀνεβάζῃ λογισμοὺς πῶς ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ·
ὅτι ἂν στραφῇ εἰς τὴν Φραγκίαν, ἂν οὐδὲν ποιήσῃ ἔργον,
νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ρωμανίαν, νὰ εὕρῃ οἰκονομίαν του,
ὅλοι τὸν θέλουσι γελᾷ μέμφεσται κι ὀνειδίζει,
διότι ἐστράφη ἄνεργος, τὴν ἔξοδόν του ἐχάσε.
Ἐν τούτῳ εἶπε πρὸς αὐτόν· κάλλιον τοῦ νὰ ἀποθάνῃ
περὶ νὰ μείνῃ ἄνεργος τοῦ νὰ μὴ διαφορήσῃ.
Ὁκάποιον ηὗρεν τοπικὸν ἄνθρωπον κ' ἐφιλεύτη·
ἐρώτησέ τον ἀκριβῶς νὰ τὸν πληροφορέσῃ,
τὰ κάστρη ὅπου εἶναι εἰς τὰ Σκορτά, τὸ Ἀράκλοβον, πῶς στέκει,
ὡσαύτως κ' ἡ Καρύταινα, πῶς ἔνι καμωμένη,
καὶ ποῖον ἔν' δυναμώτερον καὶ τί λαὸν νὰ ἐπάρῃ.
Κ' ἐκεῖνος, ὅπου ἔξευρεν τῶν δύο καστρῶν τὴν στρῶσιν,
λεπτῶς τοῦ τὰ ἐδιερμήνεψεν κ' ἐκαθοδήγησέ τον,
τὸν τόπον ὅπου ἵστονται καὶ τί λαὸν νὰ ἐπάρουν.
(6860) Κι ἀφότου ταῦτα ἤκουσεν ἐπῆρεν τὸν σκοπόν του,
ἐμίσσεψε ἀπὸ τὸν Μορέαν κ' ἦλθεν στὸ Ξενοχῶριν·
κι ὅσον ἀπέσωσεν ἐκεῖ, εἶπεν ὅτι ἐζαλίστη,
τὸ κοιλιακὸν τὸν ἔπιασεν, ἔλεγε τῶν ἀνθρώπων,
κ' ἐρώτησε τὸ ποῦ νὰ εὕρῃ νερὸν ἀπὸ γιστέρνα,

8180. τὸ ρηγᾶτο ὅλον τῆς Φρ. νὰ ἦτον 81 Διαβόντα δὲ 82. νὰ ἀναβάνῃ 83. ἐὰν στραφῇ εἰς τὴν Φ. ἔξου νὰ κάμῃ 84. Παραλείπεται ὁ στίχος. 86. ἔξοδον του χάσεν. 87. Εἰς τοῦτο εἶπεν... «Κάλλιο νὰ ἀποθάνω 88. παροῦ νὰ μείνω ἄνεργος, νὰ μὴ διαφορέσω». 89. εὗρεν 90. ἠρώτησεν... πληροφορήσῃ, 91. τὰ κάστρη, τὰ ἔνι στὰ 92. καμωμένα, 93. ποῖα ἔνι δυναμώτερα... νὰ ἐπάρουν. 94. ἔξευρε τὰ δύο κάστρη ἐκεῖνα 95. τὰ ἑρμήνεψεν κ' ἐκαθοδήγεψέν τον. 96. Παραλείπεται ὁ στίχος. 98. ἐκίνησεν 99. καὶ ὅταν ἔσωσεν 8201. ἐρωτᾷ ποῦ νὰ εὕρῃ νερὸν νὰ πίνῃ ἀπὸ γιστέρνα,

8191. Περὶ τοῦ κάστρου τοῦ Ἀρακλόβου ἢ Ὀρεοκλόβου ἢ ἡ Ἐρεοκλόβου (στίχ. 8283, 8323) βλέπε ὑποσημ. στίχ. 1759. Περὶ τοῦ κάστρου τούτου, ὡς καὶ περὶ τῆς θέσεώς του ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν ὁ Δραγ. (σελ. 22—42 καὶ 121—130), πιστεύει δὲ ὅτι ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματος Ν.Δ. τοῦ χωρίου Πλατιάνα, τοῦ δήμου Ἀλιφείρας τῆς Ἐπαρχίας Ὀλυμπίας. (Δραγ. σελ. 38—41).

8198. Τὸ Ξενοχῶριν (Salicote—Γαλλ. Χρον. § 563) ταυτίζει ὁ Δραγ. (σελ. 36—39, βλέπε αὐτόθι καὶ σελ. 127) πρὸς τὸ χωρίον Ξεροχῶρι τοῦ δήμου Ἀρήνης, τῆς Ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, παρὰ τὴν Ἀνδρίτσαιναν. Περὶ τῆς μετατροπῆς τοῦ ὀνόματος ἀπὸ Ξενο-χῶρι εἰς Ξερο-χῶρι βλέπε καὶ εἰκασίαν ἐν Ἀδαμ. σελ. 579. Διὰ τοῦ ὀνόματος Μορέας νοεῖται ἐνταῦθα ὁ κάμπος τῆς Ἤλιδος (πρβλ. καὶ ὑποσημ. στίχ. 1447).

διατὶ ἔνι στητικὸν νερὸν καὶ σταίνει τὴν κοιλίαν.
Κι ὁκάποιος ὅπου ἦτον ἐκεῖ, ὅπου ἦτον ἐκ τὸν τόπον,
τὸν εἶπεν εἰς τὸ Ἀράκλοβον εἶναι καλὲς γιστέρνες,
κι ἂς στείλῃ νὰ τοῦ δώσουσιν ἐκ τὸ νερὸν ἐκεῖνο
κ' ἐνταῦτα ἤθελε ὠφεληθῆ ἀπὸ τὴν ζάλην ποῦ εἶχεν.
[§ 564] Ἐνταῦτα κράζει ἕναν του σιργέντην ὅπου ἠγάπα
κι ὅπου εἶχεν στὸ μυστήριον του πολλὰ ἀποθαρρεμένον,
καὶ λέγει του· «Ἔπαρε φλασκί, καὶ ἄμε εἰς τὸ κάστρον
»αὐτοῦ σιμὰ στὸ Ἀράκλοβον κ' εἰπὲς τὸν καστελλᾶνον,
»τὸ πῶς γὰρ τὸν παρακαλῶ νὰ ὁρίσῃ, νὰ σὲ δώσουν
»ἐκ τῆς γιστέρνας τὸ νερόν, χρήζω το διὰ ἰατρείαν του,
»διατὶ μὲ τὸ ὥρισε ὁ ἰατρὸς κ' εἶπεν ὅτι ὠφελεῖ με.
»Καὶ πρόσεξε, ὡς φρόνιμος, νὰ σέβῃς εἰς τὸ κάστρον,
»πῶς στήκει, καὶ τὰ ἔμπατα, τὸ πόσοι τὰ φυλάγουν,
»νὰ μὲ τὸ εἰπῇς στὸ στρέμμα σου, νὰ μὲ τὸ διερμηνέψῃς,
»καὶ μὴ τολμήσῃς νὰ τὸ εἰπῇς ἀνθρώπου γεννημένου».
Ἐνταῦτα ὁ σιργέντης του ἀπῆλθεν εἰς τὸ κάστρον·
τὸν καστελλάνον ηὕρηκεν, γλυκέα τὸν χαιρετίζει,
ἐκ μέρους γὰρ τοῦ ἀφέντου του ἐπαρακάλεσέ τον
νὰ ὁρίσῃ νὰ τὸν δώσουσι νερὸν ἐκ τὴν γιστέρναν.
Κι ὁ καστελλᾶνος παρευτὺς ὥρισε, ἐδώκανέ τον·
ἐσέβη ἀτός του εἰς τὸν γουλᾶν κ' ἐκατεστόχαξέ το,
ἐστράφη εἰς τὸν μισὶρ Ντζεφτὲ κ' εἶπεν του ὅσον εἶδε.
Κἂν δέκα ἡμέρες ἔποικε κ' ἔλεγεν, ζάλην ἔχει·
κι ἀενάως ὁ σιργέντης του ὑπῆγεν εἰς τὸ κάστρον,
καὶ ἤφερνέν του τὸ νερὸν ἀενάως νὰ τὸ πίνῃ.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἐμήνυσεν τοῦ καστελλάνου νὰ ἔλθῃ,
παρακαλῶντα, ἀξιώνοντα διὰ νὰ τοῦ ἔχῃ συντύχει.
Κι ὁ καστελλᾶνος παρευτὺς ἦλθε στὸν καβαλλάρην.
Τὸ ἰδεῖ τον ὁ μισὶρ Ντζεφρές, γλυκέα τὸν ἀποδέχτη,

8202. διότι ἔνι στητικὸν καὶ στήνει 3. Ὁκάποιος τοῦ ἑρμήνεψεν, ὅπου 4. ὅτι εἰς τὸ Ἀρ. ἔνι καλὲς 6. Παραλείπεται ὁ στίχος. 7. Ἐλάλησεν σιργέντην του ἕνα ὅπου τὸν ἠγάπα, 8. ὅπου εἶχεν... ἀποθαρρεμένο. 9. Λέγει του... ἄγωμε 10. λέγω εἰς τὸ Ἀρακλ. κ' εἰπὲ τὸν κ. 11. τὸ πῶς τὸν παρακαλῶ... νὰ μὲ δώσουν 12. τὸ νερὸ ὡς διὰ ἰατρεία μου, 13. διοῦ με τὸ ὁρμήνεψεν ἰατρὸς καὶ ὠφελεῖ με. 15. πῶς στέκουν... φυλάττουν 16. ἑρμηνέψῃς, 19. εὕρηκεν 20. ἐκ μέρους τοῦ ἀφέντη του 22. ἔδωκάν του· 23. ἐσέβη ἀπέσω... κ' ἐκατεστόχαξέν τον, 24. μισὲρ Τζεφρὲ κ' εἶπεν τον 26. καὶ πάντα ὁ σιργέντης του ὑπάγαινεν στὸ κ. 27. ἤφερνέ τον τὸ νερὸν ἔγκαιρον 28. τὸν καστελλᾶνον οὕτως, 29 παρακαλεῖ, ἀξιώνει τον, νὰ ὑπᾷ νὰ τοῦ συντύχῃ. 31. ὁ μισὲρ Τζεφρὲς

εἶπε του τὴν ἀστένειον του κ᾿ ἐπαρακάλεσέ τον,
νὰ τὸν δεχτῇ εἰς τὸ κάστρον του μὲ ἕναν τσαμπρελιᾶνον,
νὰ τοῦ ἔχῃ δώσει τσάμπραν μίαν νὰ κοίτεται εἰς αὔτην,
ὡς διὰ νὰ πίνῃ τὸ νερὸν ἔγκαιρον τῆς γιστέρνας·
κ᾿ ἡ φαμελία του ἡ ἕτερη νὰ εἶναι εἰς τὸν μποῦρκον.
Κι ὁ καστελλᾶνος παρευτύς, οὐ μὴ σκοπῶντα δόλον,
εἶπεν καὶ ὑποσχήθη του νὰ τὸν δεχτῇ εἰς τὸ κάστρον·
καὶ μετὰ ταῦτα ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς, τὴν δεύτερην ἡμέραν,
ἐπῆρε τὴν κατούνα του κι ἀπῆλθεν εἰς τὸ κάστρον.
[§ 565] Ἐσέβη ἀπέσω εἰς τὸν γουλᾶν, ἐδῶκαν του τὴν τσάμπραν,
ἐποίησαν τὸ κρεββάτι του κ᾿ ἐκοίτετον ἐκεῖσε.
Ἕναν σιργέντην μοναξὸν εἶχεν ἐκεῖ μετ᾿ αὗτον.,
κ᾿ ἡ ἑτερή του φαμελία ἦτον ἐκεῖ εἰς τὸν μποῦρκον.
Ὥρισε καὶ ἠφέρασιν τὰ ροῦχα του εἰς τὸ κάστρον
κι ἀπέσω εἰς τὰ ροῦχα του ἦσαν καὶ τ᾿ ἄρματά τους.
Ἐκεῖνος γὰρ ἀδιάλειπα εἰς τὸ κρεββάτι ἐκοίτον·
τὸν καστελλᾶνον ἔκραζε καὶ ἤσθιε μετ᾿ αὗτον·
τόσην τιμὴν κι ἀναδοχὴν ἔδειχνε πρὸς ἐκεῖνον
διὰ νὰ θαρρέσῃ εἰς αὐτόν, νὰ τὸν ἔχῃ ἀπεργώσει.
[§ 566] Κι ὅσον τόν ἀποθάρρεσεν καὶ εἶδε τὸν καιρόν του,
κράζει τοὺς σιργέντες του ὅπου εἶχεν ἐδικούς του,
εἶπεν, ὅτι διάταξιν θέλει διὰ νὰ ποιήσῃ
φοβούμενος τὸν θάνατον διὰ τὴν ἀστένειον ποῦ εἶχεν·
ἔβαλεν καὶ ὠμόσαν του κρυφῶς εἰς τὸ κελλίν του
νὰ κρύψουν τὸ τοὺς θέλει εἰπεῖ καὶ νὰ τοῦ συνεργήσουν
ἂν ποιήσῃ ἐκεῖνο τὸ σκοπᾷ καὶ βούλεται πληρῶσαι.
Κι ἀφότου ὑπωμόσασιν, ἄρξετον νὰ τοὺς λέγῃ·
[§ 567] «Συντρόφοι, φίλοι κι ἀδελφοί, ὅπου ἤλθετε μετ᾿ἔμου
»ἐδῶ εἰς τὰ μέρη Ρωμανίας, ἐξεύρετε τὸν τρόπον,

8232. τὴν ἀστένειαν του 33. τσαμπρελιᾶνον, 34. καὶ νὰ τὸν δώσῃ τσάμπραν τοῦ νὰ κ. ἐκεῖσε, 36. νὰ ἔνι ἔξω τοῦ κάστρου. 37. Ὁ καστ. παρευτ. ὡς μὴ σκοπῶντα 39. καὶ τὴν ἡμέρα δεύτερην μισὲρ Τζεφρὲς ἐδιέβην, 40. ἐπῆρε καὶ τὰ ροῦχα του κ᾿ ἐσέβην 41. Παραλείπεται ὁ στίχος. 42. ἐποίησαν κρεββάτιν του, ἐκοίτετον στὴν τσάμπραν. 44. ἡ ἄλλη του ἡ φαμ. στὸ ἐξώχωρον γὰρ ἦσαν. 46. εἶχεν τὰ ἄρματά του. 47. Ἐκεῖνος δὲ ἐκοίτετον πάντα εἰς τὸ κρεββάτιν, 48. τὸν καστελλᾶνο ἐλάλειεν καὶ ἔτρωγε 50. τοῦ νὰ θαρρέσῃ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἀπεργώσῃ. 51. καὶ εὗρεν τὸν καιρόν του, 52. λαλεῖ δὲ... ὅπου ἦσαν ἐδικοί του, 53 κ᾿ εἶπεν ὅτι· «Διάταξιν θέλω διὰ νὰ ποίσω 54. στὴν ἀστένειαν, τὴν ἔχω». 55. κρυφίως εἰς τὸ κελλί του 56. θέλει εἰπεῖν καὶ νὰ τὸν συνεργ. 57. νὰ ποίσῃ τὸ ἐσκόπησεν ἂν τὸ καταβεδώσῃ. 58. Κι ἀφότου τοῦ ὠμόσασιν, ἄρξετο 59. φίλοι, ἀδελφοί,

»τὸ πῶς ἐβιάστην κ' ἔβαλα τὸν τόπον μου σημάδιν
»διὰ νὰ ἔλθω τιμητικὰ εἰς θάρρος καὶ ἐλπίδα
»νὰ ἐπάρω τὴν Καρύταιναν μετὰ τὴν περιοχήν της,
»τὴν ὅποια ἐχτίσαν κ' ἔποικαν ἐκεῖνοι οἱ συγγενεῖς μου
»τὸν ὅποιον τόπο ἐκέρδισαν μὲ τὸ σπαθί οἱ ἐδικοί μου.
[§ 568]»Καὶ εἴδετε κι ἀκούσετε τοὺς δήμιους Μοραΐτες,
»τὸ πῶς μὲ ἀκληρήσασιν κ' ἐβγάλασίν με ἀπ' αὖτο.
[§ 569]»Καὶ θλίβομαι κ'ἐντρέπομαι, πικρίαν μεγάλην ἔχω.
»'Εν τούτῳ ἐγὼ ἐσκόπησα στὸ ἐδικόν σας θάρρος,
»μόνι νὰ βοηθήσετε, ὡς ἔχω τὰς ἐλπίδας,
»νὰ ποιήσω πρᾶγμα φοβερόν, τὸ θέλομεν ἀκούσει.
»Τοῦτο τὸ κάστρο ἐβλέπετε, τὴν δύναμιν ὅπου ἔχει·
»ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠμποροῦν νὰ τὸ ἔχουσι φυλάττει,
»ἀφῶν ἔχει σωτάρχισιν κ' ἔνι ἀφιρωμένον·
»μέσα στὸν τόπον τῶν Σκορτῶν κοίτεται κι ἀφεντεύει.
»Ἄς τὸ κρατήσωμεν διὰ ἐμᾶς νὰ τὸ ἔχωμε ἀφεντέψει,
»νὰ εἰποῦμεν ὅτι θέλομεν νὰ τὸ ἔχωμεν πουλήσει
»τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως ἐκείνων τῶν Ρωμαίων.
»Λογίζομαι, τὸ ἀκούσει το ὁ μπάϊλος τοῦ Μορέως,
»νὰ ἔνι πολλὰ χαιράμενος νὰ ἰσιαστῇ μετ' ἔμας,
»τὸ κάστρον τῆς Καρύταινας μὲ τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγοι
»νὰ μὲ τὸ δώσῃ καὶ κρατῶ ἐγὼ κάλλιο ἐκ τὸν ρῆγαν,
»περὶ νὰ δώσω τῶν Ρωμαίων τὸ κάστρον τοῦ 'Ερεοκλόβου.
»'Επεὶ ἂν εἶχαν οἱ Ρωμαῖοι ἐτοῦτο τὸ καστέλλιν,
»ἐκέρδαιναν καὶ τὰ Σκορτὰ κι ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο».
[§ 570] Τὸ ἀκούσει αὐτὸ οἱ σιργέντες του, ἰσιάστησαν ἀλλήλως
κ' ἐδιάκριναν πῶς νὰ γενῇ καὶ πῶς νὰ τὸ πληρώσουν.
[§ 571] Κ'εἰς τοῦτο ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐδιόρθωσεν τὸ πρᾶγμα
λέγει τους· «'Εγὼ ἤκουσα, αὐτοῦ ἔξω ἔνι ταβέρνα
»ὅπου πουλιέται τὸ κρασὶ κ' ἐβγαίνει ὁ καστελλᾶνος
»καὶ κάθηται πολλὲς φορὲς καὶ πίνει μὲ τοὺς ἄλλους.
»Λοιπὸν ἐμέναν φαίνεται νὰ πράξωμεν ὡς σᾶς λέγω·

8261. πῶς ἐβιάστην 62. καὶ ὀλπίδαν 63. νὰ ἔχω τὴν Καρ. μὲ τὴν 64. τὴν ὅποιαν ἐχτίσασιν 65. Παραλείπεται ὁ στίχος. 66. καὶ εἴδετε, ἀκούσετε τοὺς τίμιους Μορ. 67. κ' ἐβγάλαν με 68. καὶ θλίβομαι, ἐντρέπομαι, 69. Εἰς τοῦτο... με ἐδικό σας θάρρος, 70. μόνον νὰ μὲ βοηθ. τὲς ἐλπίδες, 71. νὰ ποίσω πρᾶγμα φοβ. τὸ θέλετε 72. Τὸ κάστρο τοῦτο... δύναμιν, τὴν ἔχει· 73. δύνονται ὅπως νὰ τὸ φυλάγουν, 74. ἐπεὶ ἔχει σωκράτησιν 75. ἔσω... κεῖται 76. δι' ἡμᾶς νὰ ἔνι ἐδικό μας, 82. νὰ κρατῶ, νὰ τὸ ἔχω ἐδικό μου, 83 παροῦ νὰ δώσω... τὸ κάστρον 'Αρακλόβου. 87. ἐδιάκριναν 88. Εἰς οτῦτο ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 89. ἔξω ἔν' ταβέρνα, 92. ὡς λέγω·

»ἀφότου ἔχομεν ἐδῶ ψωμὶν καὶ παξιμάδιν,
»κρασίν, νερὸν καὶ ἅρματα ὅσον μᾶς κάμνει χρεία,
»ἐβγᾶτε εἰς παραδιαβασμὸν αὐτοῦ ἔξω εἰς τὴν ταβέρναν,
»θέλετε δύο, θέλετε τρεῖς, οἱ ἐπιδεξιώτεροί σας·
»τὸν καστελλᾶνον κράξετε, ὁμοίως τὸν κοντοσταῦλον,
»καὶ τοὺς σιργέντες μετ᾽ αὐτούς, ὅλους τοὺς πρωτοτέρους.
»Δηνέρια ἔχετε πολλά, δότε τοῦ ταβερνάρη,
»ἐπάρετε πολὺν κρασὶν καὶ πίνετε μετ᾽ αὕτους,
»καὶ τόσα τοὺς ποτίσετε τοῦ νὰ ἔχουσιν μεθύσει.
»᾽Εσεῖς δὲ νὰ προσέξετε μὴ πιάσῃ καὶ πιέτε
»τοσὸν κρασὶν μετ᾽ ἐκεινοὺς τοῦ νὰ σᾶς σκανταλίσῃ
»καὶ χάσωμεν τὰ ἐλπίζομεν νὰ ἔχωμεν ὀρθώσει.
»Κι ἀφότου ἐγνωρίσετε ὅτι εἶναι μεθυσμένοι,
»ἕνας, ὁ πρῶτος ἀπὸ ἐσᾶς, ἂς ἔβγῃ εὐθέως ἐκεῖθεν,
»ἐδῶ εἰς τὸ κάστρον ἂς ἐλθῇ κ᾽ ἐνταῦτα ἂς ἔλθῃ κι ἄλλος.
[§ 572]»Καὶ τὸν πορτάριν πιάσετε καὶ ρίξετέ τον ἔξω,
»καὶ τὰ κλειδία του ἐπάρετε καὶ κλείσετε τὴν πόρταν.
»Κ᾽ εὐθέως ἀπάνω εἰς τὰ τειχέα τῆς πόρτας ἀνεβᾶτε,
»τὴν πόρτανενὰ φυλάξατε μὴ βάλουσιν ἱστίαν
»καὶ κάψουσιν καὶ σέβουσιν ἐδῶ καὶ πιάσουνέ μας,
»καὶ χάσωμεν τὰ ἐλπίζομεν καὶ λέγομεν ποιήσει».
[§ 574] ῾Ως τὸ ὥρισε ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς κι ὡσὰν τὸ ἐδιερμηνέψεν,
οὕτως γὰρ καὶ τὸ ἔποικαν οἱ Φράγκοι ἡ φαμελία του·
οἱ Φράγκοι ἐρροβόλεψαν κ᾽ ἐπιάσασιν τὸ κάστρον.
[§ 575] ᾽Ενταῦτα ἐποίησεν ὁ μισὶρ Ντζεφρές, τὲς φυλακὲς ἐβγάλαν·
δώδεκα ἦσασιν ἐκεῖ χωριάτες καὶ Ρωμαῖοι.
῎Εκραξε δύο ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ γράφει τους πιττάκια

8293. ἐπεὶ γὰρ 94. νερὸν πολὺ καὶ ἅρματα ὅπου μᾶς κάμνουν χρεία, 95. εἰς περιδιάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ταβ. 96. οἱ ἐπιδεξιώτεροί σας· 97. μετὰ τοῦ κοντοσταύλου 98. ὅλους τοὺς καλιτέρους. 8300. πολὺ κρασὶ 1. καὶ τόσον... ὅσον διὰ νὰ μεθύσουν. 2. μὴν πίνετε μετ᾽αὕτους 3. τόσον κρασὶν καὶ χάσωμεν τὸ ὀλπίζομεν κερδέσει. 4. Παραλείπεται ὁ στίχος. 5 Κι ἀφῶν... ὅτι ἔνι 6. ἀπ᾽ ἐσᾶς... εὐτὺς ἐκεῖθεν, 7. καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὁ ἄλλος· 8. τὸν πορτάρη... καὶ ρίψετε 9. καὶ τὰ κλειδία ἐπάρετε 10. Εὐθέως... στὰ τειχία τῆς π. ἀνηβῆτε, 11. νὰ μὴν τὴν πυρπολήσουν 12. καὶ κάψουν την... καὶ πιάσουσίν μας». 13. Παραλείπεται ὁ στίχος. 14. μισὲρ Τζεφρὲς καὶ ἐδιόρθωσέν το, 15. οὕτως καὶ τὸ ἐποίησαν ἐκείνη ἡ φαμελιά του· 16. κ᾽ἐπίασαν τὸ κάστρο. 17. ῞Ωρισεν ὁ μισὲρ Τζεφρές, 18. δώδεκα γὰρ εὑρέθησαν 19. ῞Εναν λαλεῖ ἐκ τοὺς Ρ. καὶ γράφει του πιττάκι,

ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς τὸ ἔγραψεν ὅπου ἔξευρεν νὰ γράφῃ·
στοῦ βασιλέως τήν κεφαλὴν τὸ ἀπέστειλεν μὲ ἐκείνους,
γράφων, παραδηλώνοντα νὰ ἔλθῃ σπουδαίως ἐκεῖσε
στὸ κάστρον ὅπου ἔπιασε, Ὀρεόκλοβον τὸ λέγουν,
νὰ τὸ πουλήσῃ εἰς ὑπέρπυρα νὰ τοῦ τὸ παραδώσῃ.
Κ᾽ ἐκεῖνος, ὡς τὸ ἤκουσεν, ἐχάρηκεν μεγάλως·
γοργὸν σπουδαίως ἐσώρεψεν ὅλα του τὰ φουσσᾶτα
κ᾽ ἐκίνησεν καὶ ἔρχετον σπουδαίως ὅσα ἠμπόρει,
ἀπῆλθεν κ᾽ ἐκατάλαβεν στὸ πέραμα τοῦ Ἀλφέως,
στὸ παραπόταμον τοῦ Ἀλφέως, εἰς τὸν Ὀμπλὸν τὸ λέγουν·
ἐκεῖ τὲς τέντες του ἔστησεν κ᾽ ἔπεσεν τὸ φουσσᾶτο.
[§ 576] Ἀφότου γὰρ ἐγένετον τὸ πιάσμα τοῦ Ὀρεοκλόβου,
ὁ καστελλᾶνος παρευτύς, Φιλόκαλος τὸ ὄνομά του,
στὸν κιβιτᾶνον ἔστειλεν μαντατοφόρους δύο,
μισὶρ Σιμοῦν τὸν ἔλεγαν, τὸ ἐπίκλην ντὲ Βιδόνη·
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀράχοβαν, τὴν λέγουσιν μεγάλην,
ἦτον μὲ τὸν λαὸν τῶν Σκορτῶν στὴν γαρνιζοῦν ἐτότε.
Τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀφηγήθησαν καὶ τὴν δημηγερσίαν
ὅπου ἔποικε ὁ μισὶρ Ντζεφρές, ἐκεῖνος ντὲ Μπριέρες,
ἐπιάσε γὰρ τὸ Ὀρεόκλοβον, θέλει νὰ τὸ πουλήσῃ
τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, ἐμήνυσέ του νὰ ἔλθῃ
νὰ τοῦ δώσῃ τὰ ὑπέρπυρα, τὸ κάστρον νὰ ἔχῃ ἐπάρει.
[§ 577] Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Σιμοῦς, εὐθέως καβαλλικεύει

8320. Παραλείπεται ὁ στίχος. 21. μ᾽ ἐκείνους, 22. γράφοντα οὕτως πρὸς αὐτὸν σπουδαίως ἐκεῖ νὰ ἔλθῃ 23. στὸ κάστρο, τὸ ἐκέρδισε, ἐκεῖνο τοῦ Ἀρακλόβου, 24. νὰ τὸ πουλήσῃ ἐκεινοῦ καὶ νὰ τὸ παραδ. 26. ἐσύναξεν 27. ἐκίνησε, ἐρχέτονε σπουδῇ ὅσον 28. καὶ ἦλθεν κ᾽ ἐκατέλαβεν 29. ἐκεῖ εἰς τὸ παρεπόταμον 30. ἔστησεν, ἦτον μὲ τὸ φουσσᾶτο. 31. ὁ πιασμὸς Ἀρακλόβου, 32. Φιλόκαλον τὸν λέγουν, 34. μισὲρ Σιμοῦν... ντὲ Βιδόνε, 35. ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀράχοβαν ἦτον μὲ τὸν λαόν του. 36. Παραλείπεται ὁ στίχος. 37. τὸ πρᾶγμα δὲ τὸν εἴπασιν 38. ποῦ ἔποικεν μισὲρ Τζεφρές, ἐκεῖνος ντὲ Πριέρι, 39. τὴν πρᾶξιν ὅπου ἔποικεν καὶ ἔπιασεν τὸ κάστρο 40. νὰ τὸ πουλήσῃ βούλεται τῆς κεφαλῆς Ρωμαίων. 41. Παραλείπεται ὁ στίχος. 42. μισὲρ Σιμοῦς, εὐτύς

8332. Περὶ τοῦ Καστελλάνου τοῦ Ὀρεοκλόβου ὀνόματι Φιλοκάλου (Fylocalo, Γαλλ. Χρον. § 564) καὶ τῆς ἑλληνικῆς του καταγωγῆς, ὡς καὶ περὶ τῶν Βουτσαράδων, ἀρχικῶν αὐθεντῶν τοῦ κάστρου βλέπε εἰκασίας ἐν Δραγ. σελ. 26 καὶ 27. (Πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 1759 καὶ 8191).

9333 ἑξ. Περὶ τοῦ Κιβιτάνου τῶν Σκορτῶν Σιμοῦν ντὲ Βιδόνι (Simon de Vidoigne, chapitaire de l'Escorta a la grant Aracove—Γαλλ. χρον. § 576, 577) Βλέπε καὶ Τ. Κανδηλώρου Ἱστορία τῆς Γορτυνίας, σελ. 53, 84—87.

μὲ ὅσον λαὸν εὑρέθηκεν ἐτότε ἐκεῖ μετ' αὖτον.
Καταπαντοῦθε ἐμήνυσεν νὰ ἔρχεται ὁ λαός του·
σπουδαίως ἐκατέλαβεν στὸ κάστρον τοῦ 'Ορεοκλόβου.
Τὸν γῦρον τὸ ἐτριγύρισεν μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν,
τὰ διάβατα ὅλα ἔπιασεν, τὲς στράτες καὶ κλεισοῦρες,
ὅπως μὴ σέβῃ ἢ ἐξεβῇ ἄνθρωπος εἰς τὸ κάστρον
νὰ φέρῃ ἢ ἐπάρῃ τίποτε μαντᾶτο ἐκ τοὺς Ρωμαίους,
ἐνταῦτα γὰρ ὅπου ἔσωσεν μισὶρ Σιμοῦς ἐκεῖνος,
ἐκεῖσε εἰς τὸ 'Ορεόκλοβον μὲ τὸν λαὸν ὅπου εἶχεν.
Μαντατοφόρους ἔστειλεν σπουδαίως εἰς τὸν μπάϊλον
στὸν μισὶρ Νικόλα ντὲ Σαὶντ 'Ομὲρ ὅπου ἦτον στὴν Κλαρέντσα·
τὴν πρᾶξιν τοῦ ἐμήνυσεν κ' ἐπληροφορεσέ τον,
τὸ πῶς τὸ κάστρον ἔπιασεν ἐκεῖνο τοῦ 'Ορεοκλόβου
ἐκεῖνος ὁ μισὶρ Ντζεφρές, τὸ ἐπίκλην ντὲ Μπριέρες,
κ' ἐμήνυσεν τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως Ρωμαίων
νὰ τοῦ φέρῃ ὑπέρπυρα, τὸ κάστρον νὰ τοῦ δώσῃ,
καὶ νὰ ἔρχεται σπουδακτικὰ μὲ τὰ φουσσᾶτα του ὅλα
νὰ συμμαχήσῃ παρευτὺς μὴ χάσουσιν τὸ κάστρον,
μὴ προῦ ἐλθοῦσιν οἱ Ρωμαῖοι καὶ σέβουσιν ἀπέσω,
[§ 578] Ὁ μπάϊλος γὰρ τὸ ἀκούσει το, ἐκίνησεν εὐθέως
μὲ ὅσα φουσσᾶτα εὑρέθησαν ἔχων ἐκεῖ μετ' αὖτον,
κ' ἐμήνυσεν καταπαντοῦ νὰ ἔρχωνται τὰ φουσσᾶτα.
Κι ὡς ἦλθεν στὸ 'Ορεόκλοβον κ' ηὗρεν τὸν κιβιτᾶνον,
ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Σιμοῦ, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχε,
(τὸ κάστρο ἐπαρακάθετον, τὲς στράτες εἶχεν πιάσει,
πολλάκις μὴ ἔλθῃ πώποθεν κανεὶς ἐκ τοὺς Ρωμαίους,
καὶ σέβειν στὸ 'Ορεόκλοβον καὶ φέρειν του μαντᾶτα)·
πολλὰ τὸν εὐχαρίστησεν τὸν κιβιτᾶνο ὁ μπάϊλος.

8343. τότε ἐκεῖ 44. νὰ ἔρχουνται φουσσᾶτα, 45. καὶ οὕτως ἐτριγύρισαν τὸ κάστρο τοῦ 'Αρακλόβου. 46-48. Παραλείπονται οἱ στίχοι 49. καὶ μηδὲ φέρουν τίποτε, νὰ ἔμπουν ἐκ τοὺς Ρωμαίους. 50. 'Ενταῦτα γὰρ ἀπόστειλεν μισὲρ Σ. 51. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. μαντατοφόρους παρευτὺς στὸν μπάϊλον τοῦ Μορέως, 53. μισὲρ Νικολὸν ντὲ Σὰντ 'Ομέρ... εἰς τὴν Κλαρέντσα· 54. ἐπληροφόρησέν τον, 55. τὸ κάστρο ἔπιασεν ἐκεῖνο τοῦ 'Αρακλόβου 56. ἐκεῖνος ὁ μισὲρ Τζεφρές... ντὲ Πριέρες, 58. νὰ φέρουσιν ὑπέρπυρα 59 καὶ νὰ ἔρχεται μετὰ σπουδῆς μὲ τὰ φουσσᾶτα ὁποὖχει, 61. Παραλείπεται ὁ στίχος. 62. Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ μπ. ἐκίνησεν εὐθέως. 63. εὑρέθηκαν, τὰ εἶχεν ἐκεῖ 64. νὰ ἔρχωνται φουσσᾶτα. 65. στὸ 'Αράκλοβον 66. τὸν μισὲρ Σιμοῦν, μὲ ὅσα φ. εἶχνε, 67. ἐπαρακάθετον κ' ἐπίασε τοὺς δρόμους, 68. μὴ ἔλθῃ ἄνθρωπος τινὰς ἐκ τοὺς Ρωμαίους)· 69. Παραλείπεται ὁ στίχος. 70. αὐτὸν τὸν κιβιτᾶνον.

[§ 579] Καταπαντοῦθε ἐρχόντησαν τὰ φράγκικα φουσσᾶτα·
τὸν δρόγγον ὅλον τῶν Σκορτῶν ἐπιάσαν κ' ἐφυλάγαν.
Μαντᾶτα ἠφέραν ἀληθινὰ ἐτότε γὰρ τοῦ μπάϊλου,
τὸ πῶς ἐκαταλάβασιν τὰ τῶν Ρωμαίων φουσσᾶτα
στὸ παρεπόταμον τοῦ 'Αλφέως, εἰς τὸν 'Ομπλὸν τὸ λέγουν.
'Ενταῦτα ὁρίζει κ' ἔκραξαν μισὶρ Σιμοῦν ἐκεῖνον,
τὸν κιβιτᾶνον τῶν Σκορτῶν, κι' ὁρίζει του νὰ ἐπάρῃ
τὸν ἐδικόν του γὰρ λαὸν καὶ τῶν Σκορτῶν τοῦ δρόγγου,
τῆς Καλομάτας τὸν λαὸν καὶ τοῦ Περιγαρδίου,
τῆς Χαλαντρίτσας ἀλλαδὴ κ' ἐκεῖνον τῆς Βοστίτσας,
νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἴσοβαν, στὸ πέραμα τῆς Πτέρης,
στὸ παραπόταμον τοῦ 'Αλφέως νὰ στήκῃ καὶ φυλλάττῃ,
νὰ μὴ περάσουν οἱ Ρωμαῖοι εἰς τῶν Σκορτῶν τὸν δρόγγον.
'Ενταῦτα ὁ μισὶρ Σιμοῦς, ὡς τὸ ὥρισεν ὁ μπάϊλος,
ἐπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του κι ἀπῆλθεν γὰρ ἐκεῖσε,
κ' ἔστηκεν καταπρόσωπα ἐκείνων τῶν Ρωμαίων.
[§ 580] Ὁ μπάϊλος γάρ, ὡς φρόνιμος, μὲ τὴν βουλὴν ὅπου εἶχεν,
ἔκραξε δύο καβαλλαρίους κι ὁρίζει τους νὰ ἀπέλθουν
ἐκεῖσε εἰς τὸ 'Ορεόκλοβον, τὸ κάστρον νὰ ζητήσουν
ἐκείνου τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ διὰ νὰ τὸ ἔχῃ στρέψει

8371. Καταπαντόθεν ἔρχονταν 72. ἔπιασαν κ' ἐφυλάξαν. 73. ἐτότε δὲ τοῦ μπάϊλου, 74. τῶν Ρωμαίων τὰ φουσσᾶτα 75. στὸ παραπόταμον 76. ὁρίζει, ἐλάλησαν μισὲρ 77. κι ὁρίζει νὰ ἐπάρῃ 78. τὸν ὅλον του δὲ τὸν λαὸν ἤγουν Σκορτῶν τοῦ δρόγγου, 79. τῆς Καλαμ. ἀλλαδὴ καὶ τοῦ Περιγαρδίου, 80. τῆς 'Αλανδρίτσας ἀλλαδὴ ὁμοίως καὶ τῆς Βοστίτσας, 82. στὸ παραπόταμον—νὰ στέκῃ 83. Σκορτῶν τὰ ·ιέρη. 87. βουλήν, τὴν εἶχεν, 88. ἐλάλησε δύο καβαλλαρούς, ὁρίζει τους 89. ἐκεῖ εἰς τὸ 'Αράκλοβον, τὸ κάστρο 90. μισὲρ Τζεφρὲ τοῦ νὰ

8375. Τὸν 'Ομπλὸν ὁ Δραγ. (σελ. 121—127, 130) ταυτίζει κατ' εἰκασίαν πρὸς τὴν θέσιν 'Ομπρᾶ, κειμένην εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου 'Αλητσελεπῆ τοῦ Δήμου Σκιλλοῦντος τῆς 'Επαρχίας 'Ολυμπίας παρὰ τὰ Κρέσταινα, καὶ πλησιέστατα τοῦ 'Αλφειοῦ. Περὶ τῆς ὀνομασίας Παρεπόταμον 'Αλφέως βλέπε ὑποσημ. στίχ. 4667 ἑξ.

8379. Περὶ τοῦ Περιγαρδίου βλέπε ὑποσημ. στιχ. 5204—5.

8380 ἑξ. Περὶ Χαλανδρίτσης, πρωτευούσης τοῦ δήμου Φαρῶν τῆς 'Επαρχίας Πατρῶν, πλὴν τῆς ὑποσημ. στιχ. 1912 τοῦ παρόντος Χρονικοῦ, βλέπε καὶ ἐν Δραγ. σελ. 88 ὡς καὶ ἐν 'Αδαμ. σελ. 588. 'Η Βοστίτσα εἶναι ὡς γνωστὸν τὸ σημερινὸν Αἴγιον. Τὸ δὲ Πέραμα τῆς Πτέρης ὁ Δραγ. (ἐν σελ. 130—131) τοποθετεῖ παρὰ τὴν Ἴσοβαν (χωρίον Μπιζμπάρδι, δήμου 'Αλιφείρας, 'Επαρχίας 'Ολυμπίας. Βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 4671 τοῦ παρόντος Χρονικοῦ).

στὴν ἀφεντίαν τοῦ ρηγός, καθὼς τὸ ηὗρε ὅτι ἦτον·
κ᾿ εἰς τοῦτο ὅπου ἔποικεν συμπάθειον νὰ τοῦ ποιήσουν.
«Εἰ δὲ λογίση τίποτε τὸ κάστρον νὰ κρατήση,
»νὰ τὸ κρατῇ διὰ ὁ λόγου του ἢ ἄλλου νὰ τὸ δώση,
»εἰπέτε του εἰς πληροφορίαν ἃς τὸ κρατῇ εἰς ἀλήθειον·
»πρῶτα νὰ λάβω θάνατον κ᾿ ἐσεῖς ὅλοι μετ᾿ ἔμου,
»παρὰ νὰ διάβω ἀπ᾿ ἐδῶ μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχω,
»ἕως οὗ χαλάσω τὰ τειχέα τοῦ κάστρου τοῦ ᾿Ορεοκλόβου,
»νὰ τὸν πετρώσω ἀπέσω ἐκεῖ καὶ νὰ τὸν θανατώσω».
᾿Ενταῦτα ἀπήλθασιν ἐκεῖ ἐκεῖνοι οἱ καβαλλάροι,
στὸ κάστρον ἐπλησίασαν καὶ τρέβαν ἐζητῆσαν·
ἐλάλησαν ἀπὸ μακρέα μὴ σύρουσιν εἰς αὖτους,
ὁ μπάϊλος γὰρ τοὺς ἔστελνεν ἐκεῖ μαντατοφόρους
ὁμοῦ μὲ τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ νὰ ἔχουσιν συντύχει
δι᾿ ἀνάπαψίν του καὶ τιμὴν ἂν θέλῃ νὰ τὸ ποιήσῃ.
Τὸ ἀκούσει το ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς, περίχαρος ἐγίνη,
ἐστάθη ἀπάνω στὰ τειχέα κ᾿ ἐρώτησε, τί θέλουν;
[§ 581] Λέγουν του· «῾Ο μπάϊλος σὲ μηνᾷ, ὡς φίλον χαιρετᾷ σε,
»θαυμάζεται εἰς τὴν εὐγενίαν καὶ φρόνεσιν ὅπου ἔχεις,
»εἰς τὴν τιμὴν ὅπου ηὗρηκες εἰς τοῦ ρηγὸς τὸ κάστρον,
»τὸ πῶς ἔπιασες καὶ κρατεῖς, θέλεις νὰ τὸ πουλήσῃς
»τῆς κεφαλῆς γὰρ τῶν Ρωμαίων, ὡς τὸ ἐπληροφορέθην.
»᾿Εν τούτῳ σὲ παρακαλεῖ κ᾿ ἡμεῖς ὅλοι μετ᾿ αὖτον·
»μὴ σὲ πλανέσῃ ὁ λογισμός, τοῦ κόσμου γὰρ ἡ δόξα.
[§ 583]»᾿Ετοῦτο γὰρ ὅπου ἔποικες, οἱ πάντες τὸ ἐθαυμάσαν·
»οὐκ ἔπρεπέ σε, ὡς εὐγενής, τρόπον δημηγερσίας
»ποτέ σου νὰ τὸ θυμηθῇς, εἰς ἔργον νὰ τὸ βάλῃς·
»ἐπεὶ τὸ γένος τῶν Φραγκῶν ὅπου εἴμεθεν ἐνταῦτα,
»δίκαιον ἐσὲν τὸ ἐντράπημαν καὶ εἴμεθεν θλιμμένοι.
»῞Ομως ἡμεῖς τὸ ἐξεύρομεν, ἀπὸ πικρίας τὸ ἐποῖκες,

8491. τὸ ηὗρεν κ᾿ἦτον· 92. συμπάθειον νὰ τὸν ποίσῃ. 93. Μὴ δὲ σκοπήσῃ τίποτες 94. διὰ λόγου του 95. ειπέ τον εἰς πληροφορία νὰ τὸ κρατῇ στερέα· 96. πρῶτον νὰ λάβω... κι ὅλοι ἐσεῖς μὲ μένα, 97. παροῦ νὰ διάβω, μὲ ὅσα φουσσ. ἔχω, 98. ἕως νὰ χαλάσω τὰ τειχία ὁλοτελῶς τοῦ κάστρου, 8400. Εἰς τοῦτο γὰρ ἀπήλθασιν ἐκεῖνοι 3. λέγοντα δὲ ὁ μπάϊλος τοὺς ἔστειλεν ἐκεῖσε 4. τοῦ νὰ συντύχουν ἐνομοῦ μὲ τὸν μισὲρ Τζεφρέε 6. ῾Ως τὸ ἤκουσεν μισὲρ Τζεφρὲς 7. στὸ τειχίον 8. λέγουν· «῾Ο μπάϊλος 9. θαυμάζει εἰς τὴν γνῶσιν σου, στὴν φρόνεσιν, τὴν ἔχεις, 10. εἰς τὴν τιμήν, τὴν σ᾿ ἔποικεν εἰς αὖτο τὸ καστέλλιν, 11. πῶς τὸ ἐπίασες 12. πρὸς τῶν Ρωμαίων κεφαλὴν αὐτὸν τοῦ βασιλέως. 13. Εἰς τοῦτο σὲ παρακαλεῖ κι ὅλοι ἡμεῖς 15. ἐπεὶ τοῦτο τὸ ἔποικες... θαυμάζουν. 16. οὐκ ἔπρεπέν σε ὡς εὐγενῆν 17. οὔτε νὰ τὸ ἐνθυμίζεσουν...νὰ τὸ ποίσῃς· 19. διατ᾿ἐσὲν ἐντράπημαν 20. Λοιπὸν ἡμεῖς ἐξεύρομεν

»διατὸ ἐθάρρεις κ' ἤλπιζες νὰ ἔχῃς τὴν μπαρουνίαν
»τῆς Καρυταίνου τῶν Σκορτῶν κ'εὑρέθης λανθασμένος·
»τὸ ἔποικες γὰρ ἐξεύρομεν ὅτι ἐμετανόησες.
»Διὰ τοῦτο λέγομεν πρὸς σὲ καὶ συμβουλεύομέ σε·
»μὲ τὸ καλὸν καὶ προθυμίας στρέψε τὸ κάστρον ὀπίσω
»καὶ θέλεις ἔχει εὐεργεσιαν, τιμὴν μετὰ συμπάθειον.
»**Εἰ δὲ λογίσῃς τίποτε μὲ τρόπον σκιβουρίας,**
»πρόσεχε, ὅτι οὐ δύνεσαι νὰ ἀντισταθῇς εἰς τόσον·
»ἐπεὶ ὁ μπάϊλος ἔστειλεν νὰ ἔλθοῦν οἱ πελεκᾶνοι,
»τεχνῖτες γὰρ Βενέτικοι τὰ ποιήσουν τριπουτσέτα·
»αὐτὰ τὰ ἐβλέπεις τὰ τειχία όλα χαλάσει θέλουν
»νὰ σᾶς πετρώσουν ὅλους σας καὶ νὰ σᾶς θανατώσουν».
'Ενταῦτα ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἄρξετον νὰ τοὺς λέγῃ·
[§ 534] « Ἄρχοντες, ἀδικεῖτε με, κρατεῖτε τὸ ἰγονικόν μου
»μὲ πρόφασες καὶ ἀφορμὲς ἐσεῖς οἱ Μοραῖτες·
»κ' ἐγὼ ἀπὸ παραπόνεσιν καὶ θλῖψιν, ὅπου ἔχω,
»ἐποίησα ἐτοῦτο, τὸ εἴδετε, ἀπὸ πικρίας ὅπου ἔχω·
»κ' ἐξεύρω κ' ἐγνώριζω το, εἰς ἀτιμίαν μου τὸ ἔχω.
(7100) »Ὅμως, ἀφῶν τὸ λέγετε καὶ συμβουλεύετέ με,
»ἐγὼ τὸ κάστρον στρέφω το μὲ συμφωνίαν καὶ τρόπον.
»νὰ βάλωμε τὴν κρίσιν μου εἰς τοῦ ρηγὸς τὴν κούρτην,
»κι ὡς τὸ διακρίνει, δέχομαι νὰ τὸ ἔχω προσκυνήσει.
»'Εγὼ γὰρ ὡς ἦλθα ἐδῶ στὸν τόπον τοῦ Μορέως,
»ἀγάπησα κι ὀρέγομαι νὰ εἶμαι ἐδῶ μετ' ἔσας·
»δότε με τόπον νὰ κρατῶ, νὰ ἔχω τὴν ζωήν μου,
»διατὶ ἔχω αἰσχύνην κ' ἐντροπὴν νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Φραγκίαν,
»νὰ μὲ γελοῦν οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι κ' οἱ γειτόνοι,
»ὅτι ἦλθα εἰς τὴν Ρωμανίαν κ' ἔπραξα ὡσὰν κοπέλι».
Λοιπόν, τὰ εἴπασιν ἐκεῖ ἐκεῖνοι οἱ καβαλλάροι
... *τότε μὲ τὸν μισὲρ Τζεφρὲ κ' ἐκεῖνος μετ' ἐκείνους,*
ἐὰν ἤθελα νὰ ἔγραφα, καὶ ποῖος νὰ ἀναγνώσῃ;

3421. διοῦ... κι ὄλπιζες 22. λαθασμένος 23. κι ὅσον ἐποῖκες εἰς αὐτο ξεύρομεν ἐμετανόησές το. 25. μὲ τὸ καλόν, μὲ τὴν τιμήν, στρέψε 27. Μηδὲ λογίσῃς... μὲ τρόπον σκεπασμένον· 28. οὐ δύνασαι νὰ ἀντ. εἰς τόσο· 29. νὰ ἔλθουν πελεκᾶνοι 30. τριπουντσέτα· 31. τὰ τειχέα ὅλα νὰ τὰ χαλάσουν, 33. ὁ μισὲρ Τζεφρὲς 34. ἀδικεῖτε με εἰς τὸ ἰγονικόν μου 37. ἐποῖκα τὸ ἐβλέπετε ἀπὸ πικρίας μεγάλης 38. κ' ἐξεύρω. ἐγνωρίζω το... τὄχω. 41. νὰ βάλωμεν 42. καὶ ὡς τὸ διακρίνουσιν νὰ τὸ ἔχω προσκ. 43. 'Εγὼ ὡς ἦλθα γὰρ ἐδῶ 44. ἠγάπησα κ' ἠθέλησα 46. ἐπεὶ ἔχω αἰσχύνην, ἐντροπὴν νὰ ὑπάγω τῆς Φραγκίας, 47. νὰ μὲ λαλοῦν 48. ἦλθα εἰς τὸν Μορέαν... ὡς κοπέλιν». 49. τὸ εἴπασιν 51. ὑπάρχουν λόγοι περισσοί, βαρείομαι νὰ τὰ γράφω

Ἀλλὰ ἐν κοντῷ σᾶς τὸ δηλῶ, γράφω καὶ ἀφηγοῦμαι·
ἰσιάστην ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς καὶ ἔδωκεν τὸ κάστρον,
κ' ἐδῶκαν του εἰς γονικαρχίαν τῆς Μόραινας τὸ φίε,
—εἰς τὰ Σκορτὰ εὑρίσκεται μὲ ἕτερα χωρία—
γυναῖκαν εὐλογητικὴν τὴν ντάμα Μαργαρίταν,
ὅπου ἦτον ἐξαδέλφισσα τοῦ ἀφέντη τῆς Ἀκόβου
καὶ εἶχεν εἰς γονικαρχίαν τὸ φίε τῆς Λισσαρέας.
(7120)[§ 585] Κι ἀφότου ὑπαντρεύτησαν κ' ἐσμίξασιν οἱ δύο,
ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωκεν παιδὶν ὅπου ἦτον θυγατέρα·
Ἑλένην τὴν ὠνόμασαν κ' ὕστερα ὑπαντρεύτη
μὲ τὸν μισὶρ Βιλάϊ ντὲ Ἀνῶε τῆς Ἀρκαδίας ἀφέντην.
Κ' ἐκεῖνοι πάλε ἐποίκασιν υἱὸν καὶ θυγατέρα·
Ἀράρδος ἄκουε ὁ υἱός, Ἀνέζα ἡ θυγάτηρ,
τὸν ὁποίαν εὐλογήθηκεν διὰ ὁμόζυγον γυναῖκαν
ὁ μισὶρ Στένης τὸ ὄνομα καὶ Μαῦρος τὸ ἐπίκλην.
Κ' ἐκείνη πάλε ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρες·
κι ἀπ' ὅλους τους ἐνέμεινεν ἕνας ὁ κληρονόμος,

8452. Παραλείπεται ὁ στίχος. 53. μισὲρ Τζεφρὲς καὶ ἔστρεψεν τὸ κ. 54. καὶ ἔδωκάν του εἰς γονικὸν τῆς Μ. τὸ φέο. 55. Παραλείπεται ὁ στίχος. 56. Γυναῖκαν τοῦ ἐδώκασιν 57. τοῦ ἀφέντου τῆς Ἀκόβου 58. τὸ φέον τῆς Λησαρέας. 59. Ἀφότου ἐπαντρέψασιν καὶ ἔσμιξαν 60. παιδὶν καὶ ἦτον δὲ κορίτσιν· 61. κ' ὕστερον ἐπαντρεύτη 62. μισὲρ Βιλάον ντὲ Ἀνοέ, τὸν ἀφέντην Ἀρκαδίας. 63. πάλιν ἔποικαν... καὶ θυγατέραν· 64. ἤκουεν... ἡ θυγατέρα, 65. δι' ὁμόζυγον 66. ὁ μισὲρ Στένης...ὁ Μαῦρος 67. Κ' ἐκεῖνοι πάλιν ἔποικαν υἱοὺς καὶ θυγ. 68. ἀπὸ ὅλους εἷς ἀπέμεινεν, τὸ ἦτον κληρονόμος

8452 ἑξ. Τὰ γεγονότα ταῦτα θὰ συνέβησαν περὶ τὸ ἔτος 1287. Ὁ Γοδοφρ. de Bruyères ὁ νεώτερος ἐνυμφεύθη πράγματι τὴν Μαργαρίταν de Cors, κυρὰν τῆς Λισσαρέας καὶ χήραν τοῦ αὐθέντου τῆς Μοραίνας Payen de Stenay. Ἡ Λισσαρέα ταυτίζεται πρὸς τὸ χωρίον Ἀλυσσὸς (Λισσαριὰ) τοῦ δήμου Πατρέων, ἡ δὲ Μόραινα πιθανῶς νὰ ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν κώμην Μαρίναν τῆς Ἀνδριτσαίνης. (Πρβλ. Δραγ. σελ. 242—244).

8459 ἑξ. Ὁ Vilain B′ d'Aunoy, αὐθέντης τῆς Ἀρκαδίας (Κυπαρισσίας) ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλένην de Bruyères, κυρὰν τῆς Μόραινας. Τέκνα τούτου ὑπῆρξαν ὁ Ἄραρδος (Erard ὁ B′) αὐθέντης τῆς Ἀρκαδίας ἀποθανὼν πρὸ τοῦ 1388 καὶ ἡ Ἀνέζα (Agnès), ἥτις ὑπανδρεύθη τὸν Etienne le Maure αὐθέντην τοῦ κάστρου Saint Sauveur (Γαλλ. Χρον. § 585).

8468 ἑξ. Ἡ εἴδησις περὶ Ἀράρδου αὐθέντου τῆς Ἀρκαδίας ἔγινε ἀφορμὴ ἐρευνῶν καὶ συζητήσεων πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς χρονολογίας τῆς συντάξεως τοῦ Χρονικοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι προσθήκη μεταγενεστέρα τῆς ἀρχικῆς συντάξεως τοῦ πρωτοτύπου κειμένου. Ὁ Ἀράρδος πράγματι ἐν μὲν τῷ κωδ. Κ. φαίνεται ὡς ζῶν (στίχ. 8469), ἐν δὲ τῷ κωδ. Π (στιχ. 8473) παροτρύνεται ὁ ἀναγνώστης νὰ τὸν μνημονεύῃ ἄρα ὡς ἀποθανών. Εἶναι δὲ ἐξ ἄλλου γνωστὸν ὅτι οὗτος ἀπέθανε τῷ 1388. Ἑπομένως συνάγεται ὅτι ὁ μὲν κωδ. Κ. ἐγράφη πρὸ τοῦ ἔτους 1388, ὁ δὲ κωδ. Π. μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο. (Σχετικῶς βλέπε ἐν Ἀδαμ. σελ. 521 ὡς καὶ ἐν Longn. Γαλλ. Χρον. Introduction, σελ. LIII—LVI).

᾿Αράρδον τὸν ὠνόμασαν, ὁ ἀφέντης ᾿Αρκαδίας.
᾿Επλούτηναν τὰ ὀρφανά, ἐχάρησαν οἱ χῆρες,
οἱ πένητες καὶ οἱ φτωχοὶ πολὺ λογάρι ἐποῖκαν
εἰς τὸν καιρὸν ὅπου λαλῶ τοῦ ἀφέντου ᾿Αρκαδίας,
῞Ολοι τὸν μνημονεύετε, καλὸς ἀφέντης ἦτον.
[§ 586] ᾿Εν τούτῳ παύομαι ἀπ᾿ἐδῶ νὰ λέγω κι ἀφηγοῦμαι
δι᾿ ἐκεῖνον τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ καὶ τὴν κληρονομίαν του,
καὶ θέλω νὰ σὲ ἀφηγηθῶ, νὰ γράψω καὶ νὰ λέγω
διὰ τὴν μακάριαν Ζαμπέαν (ὅπου ἦτον θυγατέρα
ἐκείνου τοῦ μακαριτοῦ τοῦ πρίγκιπα Γυλιάμου,
ὅπερ τὴν ἐλέγασιν ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες
κ᾿ ἐκράζαν κι ὠνομάζασιν ἡ Κυρὰ τοῦ Μορέως),
τὸ πῶς τὴν ἤφερεν ὁ Θεὸς κ᾿ ἐστράφη στὸ ἰγονικόν της
κ᾿ ἐγένετον πριγκίπισσα ὅλης τῆς ᾿Αχαΐας.
(7140)[§ 587] ᾿Ετότε ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὅπου σᾶς ἀφηγοῦμαι,
ἦτον ἡ πριγκίπισσα ἐκείνη ἡ Ζαμπέα
ἐκεῖσε εἰς τὴν ᾿Ανάπολιν μετὰ τὸν ρῆγα Κάρλον.
Κι ὁ ρῆγας γὰρ ἀφέντευεν ἐτότε τὸν Μορέαν
εἰς τρόπον γὰν κ᾿ εἰς ἀφορμήν, στὲς συμφωνίες ἐκεῖνες
ὅπου ἔποικεν ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνος ὁ Γυλιάμος
μετὰ τὸν ρῆγαν Κάρουλον τὸν γέρο, τὸν πατήρ του,
ὁμοίως καὶ διὰ τὸν πρίγκιπα, τὸν ἀδελφόν του ἐκεῖνον,
τὸ ὄνομα μισὶρ Λοΐς, τὸν ἄντρα τῆς Ζαμπέας.
Λοιπὸν καθὼς ἀφέντευεν ὁ ρῆγας τὸν Μορέαν,
ἦσαν ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον
ὁκάποιοι δύο καβαλλάριοι, ἐνῷ ἦσαν φλαμουριάροι.
῾Ο ἕνας ἄκουεν Τζαντεροῦς, κοντόσταυλος ὁ μέγας

8469. τὸν ὠνόμαζαν, ἀφέντης ᾿Αρκ. 74—75. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 76. ᾿Ενταῦτα θέλω νὰ εἰπῶ 77. διὰ ἐκείνην τὴν Ζαμπέαν 78. τοῦ πρίγκιπος Γουλιάμου, 79. τὴν ἔλεγαν κι ὠνόμαζαν ἀφέντρια τοῦ Μορέως), 80. Παραλείπεται ὁ στίχος. 81. στὸ γονικόν της 82. κ᾿ ἐγίνετον 84. ἤτονε ἡ πριγκ. 85. ἐκεῖ... ρῆγαν Κάρλον. 87. εἰς τρόπον καὶ εἰς ἀφ. 88. Γουλιάμος 89. τὸν γέρον 91. τὸν ἔλεγαν μισὲρ Λοΐν τὸν ἄντραν 2. Παραλείπεται ὁ στίχος. 93. ῏Ησαν ἐτότε 94. δύο εὐγενεῖς καβαλαροὶ ὁπ..ῦσαν 95. ἦτον ὁ Τζαδροῦς,
8491. Πράγματι Φίλιππος καὶ οὐχὶ μισὲρ Λοΐς. (Πρβλ. ὑποσημ. σ.ιχ. 7947 ἑξ.).

8491. Πράγματι Φίλιππος καὶ οὐχὶ μισὶρ Λοΐς (πρβλ. ὑποσημ· στίχ. 7947 ἑξ.).

8495 ἑξ. Τζαντεροῦς ὀνομάζεται ἐνταῦθα ὁ Μ. Κοντόσταυλος Jean de Chauderon, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν ὑποσημ. στίχ. 7772 ἑξ., ὁ δὲ Ντζεφρὲς ντὲ Τουρνᾶ (Geoffroy de Tournay—Γαλλ. Χρον. § 587), ἦτο υἱὸς τοῦ ῎Οθωνος Α᾿ ντὲ Τουρνᾶ αὐθέντης τῆς Γριτσαίνης (᾿Αχαΐας).

τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως ἦτον ἐτότε ἐκεῖνος·
κι ὁ ἄλλος ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ντὲ Τουρνᾶ τὸ ἐπίκλην.
Ὁ ρῆγας τοὺς ἀγάπησεν, εἰς σφόδρα τοὺς ἐτίμα·
τὸν μέγαν γὰρ κοντόσταυλον, τὸν Τζαντεροῦν ἐκεῖνον,
μέγαν ἀμιράλην τὸν ἔποικεν ὅλου του τοῦ ρηγάτου.
[§ 588] Κι ὡσὰν ὑπηγαινοέρχονταν οἱ καβαλλάροι ἐκεῖνοι
ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἀνάπολιν εἰς τοῦ ρηγὸς τὴν κούρτην,
ἦτον τοῦ κόντου ντὲ Ἀϊνὰτ ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖσε,
μισὶρ Φλορὰν τὸν ἔλεγαν, ντὲ Ἀϊνὰτ τὸ ἐπίκλην.
Ἦταν μέγας κοντόσταυλος ᾽ς ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο.
[§ 589] Κι ὡς τὸ ἔχει γὰρ τὸ κοσμικὸν στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων
κι ἀλλήλως συμβιβάζονται καὶ κάμνουσι φιλίαν,
ὠρέχτη κ᾽ ἐφιλεύτηκε μισὶρ Φλορᾶς ἐκεῖνος
μὲ ἐκείνους τοὺς καβαλλαρίους τοὺς δύο Μοραΐτες,
τὸν μισὶρ Ντζᾶ ντὲ Τζαντεροῦ καὶ τὸν μισὶρ Ντζεφρόη.
Καὶ μέσα εἰς τούτην τὴν φιλίαν ὅπου εἴχασιν ἀλλήλως,
ὁ μισὶρ Φλορᾶς, ὡς φρόνιμος, λέγει ἐκεινῶν τῶν δύο·
«Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, ἂν θέλετε ἐσεῖς οἱ δύο
»νὰ μ᾽ ἔχετε ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν φίλον καὶ σύντροφόν σας,
»ὅρκον νὰ ποιήσω πρὸς ἐσᾶς νὰ μὴ ἀπεχωριστοῦμε,
»νὰ εἴμεθεν ὡς ἀδελφοί, νὰ ζήσωμεν ἀλλήλως.
»Ἐγὼ θεωρῶ ὀφθαλμοφανῶς, ὁ ρῆγας ἀγαπᾷ σας,

8496. στὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Μ. 97. ὁ μισὲρ Τζεφρές, τὸ ἐπίκλην ντὲ Τουρνάε. 99. τὸν Τζάδρουν 8500. τὸν ἔποικε ὅλου τοῦ πριγκιπάτου. 1. ὑπηγαινόρχονταν 2. ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀναπ. 3. ντὲ Ναϊνὰντ 4. τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ἐλαλοῦσαν, 5. ποῦ ἦτον μ. κοντ. εἰς ὅλον τὸ ρηγᾶτον. 6. Καὶ ὡς τὸ ἔχουν κοσμικὸν τὸ γένος 7. καὶ πολεμοῦν φιλίαν, 8. ὠρέχτην, ἐφιλεύτηκεν μισὲρ 9. τοὺς καβαλλαρίους ἐκεινοὺς τοὺς δύο Μοραΐτες, 10. τὸν μισὲρ Τζᾶν τε τὸν Τζαδροῦν κ᾽ἐκεῖνον ντὲ Τουρνάε. 11. εἰς αὔτην τὴν φ. τὴν εἴχασιν ἀλλήλως, 12. τῶν δύο ἐκείνων· 13. Ὦ φίλοι μου καὶ ἀδελφοί... οἱ δύο σας 14. εἰς τὴν ζωή σας νὰ μ᾽ ἔχετε φίλον 15. νὰ ποίσω... νὰ μὴ ἀποχωριστοῦμεν, 17, Ἐγὼ ὁρῶ γὰρ καθαρά,

8503—4. Ὁ Φλωρέντιος Ἀνχαγαυϊκὸς ἢ Ἀννονικὸς (Φλορὰν ντὲ Ἀϊνὰτ —Florent de Hainaut.—Γαλλ. Χρον. § 589) ἦτο νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Jean d'Avesnes, κόμητος τοῦ Hainaut (1280—1304).

8506 ἑξ. Ἡ περαιτέρω διήγησις τῶν πρὸ τοῦ γάμου τοῦ Φλωρεντίου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, ἐκτίθεται κατὰ τρόπον ἀνάλογον καὶ εἰς τὸ γαλλ. κείμενον (Γαλλ. Χρον. § 589—591), ἐνῷ τὸ Ἀραγ. Χρον. (§ 447—449) ἐκθέτει τὰ γεγονότα κατὰ τρόπον διάφορον. καὶ ὅτι ὁ γάμος ἐπραγματοποιήθη ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει ἐκ Σικελίας τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Καρόλου τοῦ Β΄, κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ δουκὸς τοῦ Brabant.

»κ' ἔχει σας εἰς προσορώτησιν κ' εἰς τὴν βουλήν του πρώτους
»Λοιπόν, ἂν ἔχετε εἰς ἐμὲν ἀγάπην, ὡς παντέχω,
»συντύχετέ του ὡς διὰ ἐμὲν νὰ ἐπάρω τὴν κυράν σας,
»αὐτούνην τὴν ντάμα Ζαμπέαν 'ς ὁμόζυγον γυναῖκαν,
»καὶ δείξετέ του ἀφορμὲς καὶ τρόπους ἀληθείας,
»τὸ πῶς ὁ τόπος τοῦ Μορέως εὑρίσκεται εἰς τὴν μάχην,
»καὶ κιντυνεύει, χάνεται μὲ τοὺς ὀφφικιαλίους του·
»τοὺς μπάϊλους ὅπου στέλνει ἐκεῖ, αὐτοὶ εἶναι ρογατόροι
»καὶ βιάζονται τὸ διάφορον τὸ ἐδικόν τους πάντα,
»κι ὁ τόπος πάντα ἀπορεῖ χάνεται, κιντυνεύει,
»κι ὁ ρῆγας ἔχει τὴν ἔξοδον καὶ ἄλλοι διαφορίζουν.
»Καὶ ἔνι γὰρ καὶ ἁμαρτία νὰ ἔχῃ τὸν κληρονόμον
»ἐδῶ—ὡς περνᾷ ἦτον φυλακή, ὁ κόσμος τὸ θαυμάζει.
»Κ' ἤθελεν ποιήσει ψυχικὸν καὶ ἔπαινόν του μέγαν,
»νὰ ὑπάντρεψε τὴν ντάμα Ζαμπέα μὲ ἕναν καβαλλάρην,
»μὲ ἄνθρωπον εὐγενικόν, νὰ ἦτον τῆς τιμῆς της,
»νὰ ἐπόθησε κ' ἐφύλαξε τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
»μὴ προῦ ἀπορήσῃ παντελῶς, καὶ χάσουν τον οἱ Φράγκοι.
»Καὶ τί νὰ λέγω τὰ πολλὰ καὶ νὰ σᾶς διερμηνεύω;
»τόσα βιαστῆτε, ὡς φρόνιμοι, κ' εἰπέτε τον τὸν ρῆγαν
»ὅπως νὰ τὸν διακλίνετε, νὰ ἔλθῃ εἰς θέλημά σας·
»ἐπεὶ μὲ λέγει ὁ λογισμὸς κι ὁ νοῦς μου μὲ τὸ δίδει,
»ὅτι ἐὰν τὸ ποθήσετε, ὡς φρόνιμοι ὅπου εἶστε,
»τὸ πρᾶγμα θέλει πληρωθῆ καὶ θέλετε κερδίσει
»τὸ πριγκιπᾶτον ὡς διὰ ἐσᾶς κ' ἐγὼ νὰ εἶμαι ἐδικός σας·
»ἐμὲν νὰ λέγουν πρίγκιπα, κ' ἐσεῖς νὰ εἶστε ἀφέντες».
Ἀκούσων ταῦτα ὁ Τζαδροῦς κι ὁ μισὶρ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος,
πολλὰ τὸ ἀγαπήσασιν, ὑπόσχεσιν τοῦ ἐποῖκαν
ὅτι νὰ βάλουσιν βουλήν, τὸ πρᾶγμα νὰ ποιήσουν,

8518. κ'ἔχει σας εἰς ἐρώτησιν 19. Καὶ τώρα...'ς ἐμὲν ἀγάπην, ὡς ἐλπίζω, 20. συντύχετέ τον δι' ἐμὲ νὰ πάρω τὴν κεράν σας, 21. αὐτὴν τὴν ντάμαν Ζάμπεαν ὁμόζυγον γυν. 22. δείξετε τον ἀφορμὲς 23. εὑρίσκεται εἰς μάχην 24. μὲ τοὺς ὀφφικιάλους· 25. Παραλείπεται ὁ στίχος. 26. βιάζονται 27. πάντα φτείρεται, ρηχᾶ καὶ κιντ. 28. ἔχει ἔξοδον κι ἄλλοι διαφοροῦσιν. 29. Καὶ ἔνι δὲ καὶ ἁμαρτ. 30. ὡσὰν νὰ ἦτον στὴν φυλακήν, 31. ἤθελεν ποίσει 32. τὴν Ζάμπεαν νὰ ὑπάντρεψεν 33. ἄνθρωπον γὰρ ποῦ νὰ ἦτον τῆς τιμῆς του, 34. νὰ ἐπόθει, νὰ ἐφύλαττε 35. μὴ πρὶν ἀπορήσῃ 36. Τί νὰ σᾶς λέγω τὰ π. ἂν τύχῃ νὰ βαρειέστε; 37. τόσο βιαστῆτε... εἰπέτε πρὸς τὸν ρῆγαν 38. ὅπως νὰ τὸν διακρίνετε 39. Παραλείπεται ὁ στίχος. 40. ἐπεὶ ἐὰν τὸ ποίσετε... εἶστεν, 41. καὶ πληρωθῇ ἡ ὑπόθεσις καὶ γίνεται τὸ πρᾶγμα, 42. τὸ πριγκιπᾶτο νὰ ἐν' δι' ἐσᾶς... νᾆμαι δικός σας· 44. Ἠκούσας τοῦτο ὁ Ντζαδροῦς, μισὲρ Τζεφρὲς ὁμοίως, 45. τὸ ἠγαπήσασιν, ὑποσχ. ἐποῖκαν 46. τὸ πρᾶγμα νὰ γυρέψουν,

κ' εἶχαν ἐλπίδα στόν Θεὸν νὰ τὸ κατευοδώσουν.
Ἐνταῦτα ἐκύτταξαν καιρὸν νὰ εὕρουσιν τὸν ρῆγαν
εἰς ὥραν γὰρ καλοψυχίας νὰ τοῦ ἔχουσιν συντύχει.
Κι ὅταν τὸν ηὗραν τὸν καιρὸν τοῦ ἐσύντυχαν οἱ δύο·
καλόψυχα τὸν ηὕρασιν στὴν τσάμπραν του ἀπέσω·
πολλοὺς τρόπους τοῦ εἶπασιν καὶ ἀφορμὴν τοῦ ἐδεῖξαν·
τὸ πῶς ὁ τόπος τοῦ Μορέως τὸ πριγκιπᾶτο Ἀχαΐας
ἀπόρει κ' ἐκιντύνευεν, καὶ ἦτον εἰς ἀπώλειαν,
διατὸ ἔλειπεν ὁ πρίγκιπας ὅπου ἦτον πάντα εἰς αὖτον.
«Ἐσὺ ἀποστέλνεις στὸν Μορέαν, μπάϊλον καὶ ρογατόρους
»καὶ τυραννίζουν τοὺς φτωχούς, τοὺς πλούσιους ἀδικοῦσιν
»τὸ διάφορόν τους πολεμοῦν, κι ὁ τόπος ἀπορεῖται.
»Ἐὰν οὐ μὴ βάλης ἄνθρωπον νὰ ἔνι κληρονόμος,
»νὰ στήκεται καθολικῶς, νὰ κυβερνῇ τοὺς πάντας,
»νὰ ἔχῃ ἔννοιαν καὶ σκοπὸν τὸν τόπον νὰ προκόβῃ,
»ἔχε το εἰς πληροφορίαν, χάνεις τὸ πριγκιπᾶτο.
»Λοιπόν, ἀφέντη βασιλέα, ἐσὺ ἔχεις τὸν κληρονόμον,
»αὐτείνην τὴν ντάμα Ζαμπέαν, τοῦ πρίγκιπος θυγάτηρ,
»καὶ δός της ἄντρα, ἄνθρωπον εὐγενικὸν καὶ μέγαν,
»τὸ πριγκιπᾶτο νὰ κρατῇ ἀπὸ τὴν βασιλείαν σου,
»καὶ θέλεις ποιήσει ψυχικὸν καὶ διάφορον σου μέγα,
»κι ὅσοι τὸ ἀκούσουν πάντοτε σὲ θέλουν ἐπαινέσει».
Τί νὰ σᾶς λέγω τὰ πολλὰ καὶ τί νὰ σᾶς τὰ γράφω;
τόσα τοῦ εἶπαν τοῦ ρηγὸς ἐκεῖνοι οἱ καβαλλάροι,
τόσα ἐσυντύχαν τοῦ ρηγός, τόσα τὸν ἀναγκάσαν,
ὅτι ἔστερξεν τοῦ νὰ γενῇ ἐκείν' ἡ ὑπαντρεία,
νὰ ἐπάρῃ ὁ μισὶρ Φλορᾶς τὴν ντάμα τὴν Ζαμπέαν
εἰς γυναῖκα εὐλογητικήν, νὰ ἔχῃ τὸ πριγκιπᾶτο
ὡς ἴδιον γονικὸν αὐτοῦ, νὰ τὸ κληρονομήσῃ.
[§ 590] Τὲς συμφωνίες ἐγράψασιν λεπτῶς καὶ τὰ κεφάλαια,

8547. κ' ἔχουν ὀλπίδα εἰς Θεὸν 48. ἐπρόσεξαν καιρὸν 49. εἰς ὥραν τῆς καλογνωμίας ὅπως νὰ τοῦ συντύχουν. 50. Καὶ ὅταν ηὗραν τὸν κ. ἐσύντυχαν ἀλλήλως· 51. Παραλείπεται ὁ στίχος. 52. τὸν εἴπασιν κι ἀφορμὲς τὸν ἐδεῖξαν· 53. τοῦ Μορέως, ὅλον τὸ πριγκιπᾶτον 54. κιντυνεύει καὶ ἀπορεῖ καὶ ἔνι εἰς ἀπώλειαν, 55. διότι λείπει ὁ πρ... εἰς αὖτο. 56. ἀποστέλλεις 57. τυραννοῦσιν... ἀδικοῦσι, 58. ἐρημοῦται. 59. Ἐὰν μὴ βάλῃς 60. νὰ στέκεται... νὰ κυβερνᾷ 61. νὰ αὐξαίνῃ, 62. καὶ ἔχε τὸ πληροφ. τὸ πριγκ. χάνεις. 63. ἀφέντη ρῆγα μας, 64. αὐτὴν τὴν ντάμαν τὴν Ζ. 65. καὶ δός την ἄντρα εὐγενικὸν καὶ μέγαν στρατιώτην, 67. καὶ θέλεις κάμειν... σου μέγαν, 68. τὸ ἀκούσωσιν θέλουν σὲ ἐπαινέσει». 69. Τί νὰ σᾶς γράφω... νὰ σᾶς τὰ γράφω, 70. τὰ ὅσα εἶπαν... οἱ καβαλλάροι; 71. τόσο ἐσύντυχαν τοῦ ρηγός, τόσον 72. ὅτι ἐσυγκατέβηκεν νὰ πληρωθῇ τὸ πρᾶγμα, 73. νὰ ἐπάρῃ ὁ μισὲρ Φ. ἐκείνην τὴν Ζ. 74. γυναῖκαν 76. ἔγραψαν

τὸ τί ἐχρεώστει ὁ πρίγκιπας νὰ κάμνη πρὸς τὸν ρῆγαν,
κι ὁ ρῆγας πρὸς τὸν πρίγκιπα, ὁ εἷς γὰρ πρὸς τὸν ἄλλον.
Ἕναν κεφάλαιο ἐγράψασιν στὸ προβελέντζι ἐκεῖνο,
ἐνῷ ἦτον τρόπος ἁμαρτίας καὶ ἄδικον μεγάλον·
ὅτι πολλάκις ἐὰν συμβῇ κ᾽ ἔλθῃ τὸ πριγκιπᾶτο
εἰς κληρονόμον θηλυκόν, εἰς γυναῖκα νὰ ἀφεντέψῃ,
νὰ μὴ τολμήσῃ ὑπαντρευτῇ εἰς ἄνθρωπον τοῦ κόσμου
ἄνευ εἰδήσεως κι ὁρισμοῦ, ὅποιος κι ἂν ἔνι ρῆγας·
εἰ δὲ εὑρεθῇ καὶ ποιήσῃ το, νὰ ἔνι ἀκληρημένη
ἀπ᾽ τοῦ Μορέως τὴν ἀφεντίαν κι ὅλον τὸ πριγκιπᾶτο.
Ἔδε ἁμαρτία ποῦ ἐγίνετον δι᾽ ἐτοῦτο τὸ κεφάλαιον·
μετὰ ταῦτα ἀκληρήσασιν τὴν πριγκίπισσα Ζαμπέαν,
διατὶ γὰρ εὐλογήθηκε τὸν Φίλιππο ντὲ Σαβόη,
ὅταν ἀπῆλθεν στὸ παρτοῦν ἐτότε γὰρ τῆς Ρώμης.
[§ 591] Ἀφότου γὰρ ἐγράψασιν τὲς συμφωνίες ἐκεῖνες,
ὥρισε ὁ ρῆγας παρευτὺς κ᾽ ἐποιήσασιν τὸν γάμον·
κ᾽ ἐνταῦτα εὐλογήθηκεν μισὶρ Φλορὰνς ἐκεῖνος
ἐκείνην τὴν ντάμα Ζαμπέσν, τοῦ πρίγκιπος θυγάτηρ,
ἐκείνου τοῦ μακαριτοῦ τοῦ πρίγκιπος Γυλιάμου.
[§ 592] Ὁ γάμος γὰρ ἐγένετον μὲ παρρησίαν μεγάλην,
μὲ χαρμοσύνην καὶ χαρές, καὶ μὲ ἔξοδες μεγάλες.
Κ᾽ ἐκεῖ ὅπου ἦσαν στὸν ναόν, στὴν ἐκκλησίαν ἀπέσω,
ὅπερ τοὺς εὐλόγησεν ἀτός του ὁ μητροπολίτης,
ἐκεῖνος τῆς Νεάπολης· κ᾽ ἐρρέβέστισεν ὁ ρῆγας

8580. ὅπου γὰρ ἦτον ἁμαρτία 81. καὶ συμβῇ κ᾽ ἔλθη τὸ πριγκιπᾶτον 82. εἰς κληρονομίαν θηλυκῶν, γυναῖκα 83. νὰ μὴ τολμ. νὰ ὑπαντρευτῇ 84. ὅποιος ἔναι ρῆγας· 85. εἰ δὲ εὑρεθῇ καὶ ποίση το νὰ ἔν ἀκλ. 86. ᾽κ τὴν ἀφεντία τοῦ Μ. ἀπὸ τὸ πριγκιπᾶτον. 87. Ἔδε ἁμαρτίαν ποῦ ἔγινεν ᾽ς ἐκεῖνο τὸ κεφάλαιον· 88. ἀκληρώσασιν... Παραλείπεται τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ στίχου. 89—90. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 91. Παραλείπεται τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου... τὰ σύμφωνα ἐκεῖνα, 92. καὶ ἔποιχαν τὸν γ. 93. κ᾽ εἰς τοῦτο εὐλογ. μισὲρ Φλορᾶς 94. τὴν θυγατέρα πρίγκιπος, ἐκείνην τὴν Ζ. 95. Παραλείπεται ὁ στίχος. 96. μετὰ τιμῆς μεγάλης, 97. καὶ χαρὰ καὶ ἔξοδη μεγάλην. 98. Καὶ οὕτως τοὺς ἐσέβασαν, στὴν ἐκκ. 99. ὁ μητροπολίτης, σὲ λαλῶ ποῦ εἰς τὴν Ἀνάπολη ἦτον, 8600. ἐκεῖνος τοὺς εὐλόγησεν κατὰ τὴν συνηθείαν.

8589—90. Περὶ τοῦ τρίτου τούτου γάμου τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουΐνης, τὸν ὁποῖον, κατόπιν τοῦ θανάτου (1297) τοῦ δευτέρου αὐτῆς συζύγου πρίγκιπος Φλωρεντίου ἐτέλεσε μετὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Σαβαυδικοῦ (Philippe de Savoie) κατὰ τὴν μετάβασίν της εἰς Ρώμην ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ 1300, βλέπε ἐν Γαλλ. Χρον. (§ 827 καὶ 841) ὡς καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκ. Α΄, σελ. 277.

ἐκείνην τὴν ντάμα Ζαμπέα ἀπὸ τὸ πριγκιπᾶτο
ὡς κληρονόμος φυσικός· κ᾽ ἐνταῦτα πάλε ἀπὸ αὖτο
κράζει τὸν μισὶρ Φλορᾶν καὶ ἐρρεβέστισέ τον
ὡς ἀβουέρην, τὸν ἔποικεν ὁμοίως καὶ κληρονόμον·
πρίγκιπα τὸν ἐθρόνιασε νὰ λέγεται Ἀχαΐας.
Κι ἀφότου ἐπλήρωσε ἡ χαρά, τοῦ πρίγκιπος ὁ γάμος,
ἐδιόρθωσε τὸ μίσσεμα νὰ ἐξέβῃ ἀπὸ τὴν Πούλιαν,
τιμητικά, μὲ παρρησίαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν Μορέαν.
Τὸν ρῆγαν ἐπροσκύνησεν, ἀπηλογίαν ἐπῆρεν,
τοὺς κόντους καὶ καβαλλαρίους ἀπεχαιρέτησέν τους,
τὴν φαμελίαν του αὔξησεν, ἐρρόγεψεν καὶ ἄλλους·
εἶχεν ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογα καβαλλαρίους, σιργέντες,
ἀπάνω γὰρ τῶν ἑκατόν, τριακοσίους τζαγραόρους.
[§ 593] Εἰς τὸ Βροντῆσι ἀπέσωσεν, ηὗρεν τὰ πλευτικά του,
ἐσέβη ἀπέσω εἰς αὐτὰ κ᾽ ἦλθεν εἰς τὴν Κλαρέντσα.
Ὁ μπάϊλος τότε τοῦ Μορέως, ὁ γέρο μισὶρ Νικόλαος,
στὴν Ἀνδραβίδα εὑρίσκετον· τὸ μάθει τὸ μαντᾶτο,
εὐθέως ἐκαβαλλίκεψεν κ᾽ ἦλθεν εἰς τὴν Κλαρέντσα·
τὸν πρίγκπα ἐπροσκύνησεν κι ὅσοι ἦσαν μετ᾽ αὖτον,
κι ὁ πρίγκιπας τὸν ἔποικεν ἀναδοχὴν μεγάλην.
Κι ὅσον ἐκατεστόλιασεν ὁ πρίγκιπας τὸν λαόν του
ἐκεῖσε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εἶναι οἱ Φρεμενοῦροι,
ὥρισεν κ᾽ ἐσωρευτησαν μικροί τε καὶ μεγάλοι.
[§ 594] Ἔδειξεν τὰ προστάγματα καὶ τὰ χαρτία ποῦ ἐβάστα,
τοῦ μπάϊλου ἐπροσκόμισεν τὸν ὁρισμὸν τοῦ ρήγα·
τὸ πῶς ὁ ρῆγας τὸν ὥριζεν, ἐγράφως τοῦ τὸ ἐμήνα,
τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Μορέως νὰ τοῦ τὸ παραδώσῃ,
τὰ κάστρη καὶ τὴν ἀφεντίαν ὁλοῦ τοῦ πριγκιπάτου.
[§ 595] Ἀπ᾽ αὔτου ἐβγάνει πρόσταγμα τὸ πῶς ἐμήνα ὁ ρῆγας

8601. Κι ὁ ρῆγας ἐρρεβέστισεν ἐκείνην τὴν Ζαμπέαν 2. φυσικὸς ᾽ς ὅλον τὸ πριγκιπᾶτον. 3. Ὁμοίως ἐρρεβέστισεν μισὲρ Φλορᾶν ἐκεῖνον, 4. Παραλείπεται ὁ στίχος. 6. Ἀφῶν ἐπλήρωσε ἡ χ. 7. ὤρθωσεν ὁ μισὲρ Φ. νὰ ἔβγη ἀπὲ 8. νὰ ἔλθῃ στὸν Μορέαν. 9. ἀπολογίαν ἐπῆρεν, 10. ἀποχαιρέτησέν τους, 12. σεργέντες, 13. ἑκατὸν καὶ τριακοσίους 14. ἀπόσωσεν, εὖρεν 15. ἐσέβηκεν γὰρ εἰς αὐτά, ἦλθεν 16. δὲ τοῦ Μ. ὁ γέρων μισὲρ Νικόλας, 18. ἐκαβαλλίκεψεν, ἦλθεν 20. ὁ πρίγκιπας 21. Καὶ τον ἐκατόρθωσεν 22. ὅπου ἔνι οἱ Φραμενόροι, 23. ὥρισεν, ἐσυνάχτησαν 24. καὶ ἔδειξεν τοὺς ὁρισμούς, τοὺς ἔστειλεν ὁ ρῆγας, 25. τοῦ μπ. τὰ ἔδωκεν ἀπέσω εἰς τὰς χεῖρας· 26. πῶς ὁ ρῆγας... ἐγράφως τὸν ἐμήνα, 27. τὸ πριγκιπᾶτο τοῦ Μ. 28. ὅλου τοῦ πρ. 29. Ἀπαύτου ἐβγαίνει κομεσιοῦν,

δηλώνοντα διὰ γραφῆς ὁλῶν τῶν Μοραΐτων,
τῶν ἀρχιερέων, φλαμουριαρίων, καβαλλαρίων, σιργέντων
τῶν βουργησέων καὶ ἁπαντῶν, μικρῶν τε καὶ μεγάλων,
νὰ δέξωνται τὸν μισὶρ Φλορᾶν διὰ πρίγκιπα κι ἀφέντην·
τὸ ὁμάτζιον γὰρ καὶ τὴν λιζίαν, ὅπου χρεωστεῖ ὁ καθένας,
διὰ τὲς προνοῖες κ' ἰγονικὰ ὅπου κρατοῦσι ἀπ' αὖτον,
νὰ ποιήσουν πρὸς τὸν πρίγκιπα, σωζομένου τοῦ ὅρκου,
τὴν πίστιν γὰρ καὶ τὴν λιζίαν ὅπου χρεωστοῦν τοῦ ρήγα.
Ἐνταῦτα ὡρίσαν κ' ἤφεραν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον
καὶ λέγουσιν τοῦ πρίγκιπος· «Ὅμοσε ἐσὺ ἐμᾶς πρῶτα
»νὰ μᾶς κρατῆς δικαιολογᾶς στοῦ τόπου τὰ συνήθεια,
»κ' εἰς τὴν φραγκίαν ὅπου ἔχομεν νὰ μὴ μᾶς σκανταλίσῃς·
»καὶ μετὰ ταῦτα πάλε ἡμεῖς νὰ ποιήσωμεν το ὁμάτζιο
»ἐπεὶ ἐτέτοιον ἔχομεν συνήθειον 'κ τῶν γονέων μας».
Καὶ ὤμοσεν ὁ πρίγκιπας στὸ ἅγιον εὐαγγέλιον
τοῦ νὰ κρατῆ τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους τοῦ Μορέως
εἰς τὰ συνήθεια ὅπου ἔχουσιν, ὁμοίως κ' εἰς τὲς φραγκίδες.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἐποίκασιν οἱ φλαμουριάροι πρῶτον,
οἱ καβαλλάριοι κ' οἱ ἕτεροι τὸ ὁμάτζιον καὶ λιζίαν,
ὅπου ἐχρεώστει ὁ κατὰ εἷς διὰ τὴν προνοίαν ποῦ ἐκράτει,
σωζομένου γὰρ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ρηγὸς τοῦ ὅρκου.
[§ 596] Ἐνταῦτα τοῦ ἐπαράδωκεν τὸ πριγκιπᾶτο ὁ μπάϊλος,
τὰ κάστρη καὶ τὴν ἀφεντίαν νὰ τὰ κρατῆ ἐκ τὸν ρῆγαν.
Κι ἀφότου ἐπαράλαβεν ὁ πρίγκιπας τὰ ὁμάτζια,
τὰ ὀφφίκια ὅλα ἄλλαξεν, πρῶτα τοὺς καστελλάνους

8630. ὅλων τῶν Μ. 31. λιζίων καὶ καβαλλαρίων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, 32. Παραλείπεται ὁ στίχος. 33. νὰ ἔχουν τὸν μισὲρ Φ. πρίγκιπα καὶ ἀφ. 34. τὸ ὁμάντζιον καὶ τὴν λ... χρεωστεῖ καθένας 35. διὰ προνοῖες καὶ γονικὰ ὅπου κρατοῦν 36. νὰ ποίσουν πρὸς τὸν πρίγκιπαν, 38. Εἰς τοῦτο ὁρίζει ἤφεραν 39. «Πρῶτον ἐσὺ ὄμεσέ μας 40. εἰς δίκαιον, 41. τὴν ἔχομεν, 42. πάλι ἡμεῖς... τὸν ὅρκον, 43. ἐπεὶ συνήθεια τὄχομεν οὕτως ἐκ τοὺς γονεῖς μας». 44. Καὶ ὤμεσεν 45. τοὺς ἅπαντες ὅλους τοὺς Μοραΐτες 46. εἰς φραγκίαν καὶ συνήθειαν καθάπερ καὶ τοὺς ηὗρεν. 47. ἐποίκασιν ὁμοίως οἱ καβαλλάροι, 48. οἱ φλαμουριάροι ἅπαντες 49. ὁ καθεὶς διὰ τὸ φέον τὸ εἶχεν, 50. σωζομένου τὸ δίκαιον..τὸν ὅρκον 51. Ἐν τούτῳ ἐπαρέδωκεν 54. πρῶτον τοὺς καστελλάνους

8638 ἑξ. Περὶ συνηθείων καὶ φραγγίδων, πρβλ. ὑποσημ. στίχ. 7886 ἑξ.
8650. σωζομένου γὰρ κλπ. Γαλλισμός: sauve la fealté du roy que il reservoit a soy (Γαλλ. Χρον. § 595.).
8654 ἑξ. Περὶ ὀφφικιαλίων ἢ ἀξιωματούχων τοῦ πριγκιπάτου πρβλ. ὑποσημ. στιχ. 7935 ἑξ.).

καὶ τοὺς σιργέντες τῶν καστρῶν κ' ἔβαλεν ἐδικούς του,
Πρωτοβιστιάρην ἔβαλεν ὁμοίως καὶ τριζουριέρην,
καὶ προβουέρην τῶν καστρῶν κι ὅλες τὲς ἐξουσίες.
Ἄρξετον γὰρ μὲ τὴν βουλὴν τοῦ γέρο μισὶρ Νικόλα,
τοῦ μισὶρ Ντζᾶ ντὲ Τζαντεροῦ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου,
ὡσαύτως τοῦ μισὶρ Ντζεφρὲ ἐκείνου ντὲ Τουρνάη
καὶ τῶν ἑτέρων γὰρ λιζίων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων,
τὲς πρᾶξες καὶ ὑπόθεσες νὰ ὀρθώνῃ γὰρ τοῦ τόπου.
Ηὗρεν γὰρ ὁ πρίγκιπας τὸν δεμοσιακὸν τόπον
ἐξηλειμμένον παντελῶς ἀπὸ τοὺς ρογατόρους
καὶ τοῦ ρηγὸς τὲς ἐξουσίες ὅπου τὸν ἐρημῶσαν.
[§ 597] Βουλὴν ἐζήτησεν ὁλῶν τὸ πῶς νὰ ἔχῃ πράξει,
καὶ ὅλοι οἱ φρονιμώτεροι εἶπαν κ' ἐσυμβουλέψαν,
ὅτι ἂν θέλῃ νὰ κρατῇ μάχην μὲ τοὺς Ρωμαίους,
ἀκόμη καὶ χειρότερα θέλει ἀπορήσει ὁ τόπος·
ἀλλὰ ἂν θέλῃ βούλεται τὸν τόπον ἀναστήσει,
ἀγάπη ἂς ποιήσῃ μετ' αὐτοὺς εἰρηνικήν, στερέαν,
νὰ ὀμόσῃ μὲ τὸν βασιλέα νὰ στήκῃ πάντα ἡ ἀγάπη.
[§ 598] Ἐν τούτῳ ἐδόθη ἡ βουλὴ κ' ἐστέρξανέ το ὅλοι,
κι ἀπέστειλεν ὁ πρίγκιπας μαντατοφόρους δύο
στὴν περιεχοῦσαν κεφαλὴν ὅπου ἦτον στὸν Μορέαν
ἐτότε γὰρ τοῦ βασιλέως ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες,
παραδηλῶντα, λέγοντα τὸ πῶς ἦλθεν ἐνταῦτα
ὁ ἀφέντης πρίγκιπας Μορέως,'ς ὅσον κρατοῦν οἱ Φράγκοι,
κ' ηὗρεν τὸν τόπον ἔρημον, τελείως ἐξηλειμμένον.
Κ' ἐρώτησε καὶ εἶπαν του ὅτι ἐκ τῆς μάχης ἦτον,

8655. καὶ τοὺς σεργέντες 56. τρεζουριέρην 57. καὶ πρεβεδοῦρον 58. Ἄρξετον δὲ... γέρου μισὲρ Νικόλα. 59. καὶ μισὲρ Τζάνε τοῦ Τζαδροῦ τοῦ μέγα κοντ. 60. ὡσαύτως τοῦ μισὲρ Τζεφρέ... Τουρνάε 61. ἑτέρων λίζιων, 62. ἐδιόρθωνε τοῦ τόπου. 63. Εὗρεν δὲ καὶ ὁ πρ. τοῦ τόπου τὸ δεμόσιον 64. ἐξηλειμμένον 66. νὰ ἔχῃ πράξειν, 67. ἐσυβουλέψασίν τον, 69. χειρότερον 70. ἂν θέλῃ καὶ βούλεται... νὰ ἀναστήσῃ, 71. ἂς ποίσῃ 72. βασιλέαν νὰ στέκῃ πάντα ἀγάπη. 73. Ἐτότε ἐδόθην ἡ β. καὶ ἔστερξάν το ὅλοι· 74. ἀπέστειλεν 75. ἦτον τῶν Ρωμαίων 77. δηλῶντα... Παραλείπεται τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στίχου. 78—84. Παραλείπονται οἱ στίχοι.

8679 ἑξ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀδιαλείπτων πολέμων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Φράγκων ἔσχον τόσον φρικτὰς συνεπείας, ὥστε γυνὴ Μοραΐτισσα συνεζεύχθη ἀλλεπαλλήλως ἑπτὰ συζύγους, οἵτινες ἐφονεύθησαν πάντες εἰς τὰ πδία τῶν μαχῶν, ὡς βεβαιώνει ὁ Marino Sanudo. Βλέπε σχετικῶς καὶ ἐν Zakythinos σελ. 44. Περὶ τῆς καλῆς διοικήσεως τοῦ Φλωρεντίου βλέπε αὐτόθι σελ. 61, ὡς καὶ ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α', σελ. 253—254.

ὅπου εἶχεν γὰρ ὁ βασιλέας μετὰ τὸ πριγκιπᾶτο·
ἐπεὶ τῆς μάχης τὰ ἔργατα ἐτοῦτα προξενοῦσιν·
τοὺς τόπους τοὺς καλλιώτερους ὅπου εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον,
ἡ μάχη γὰρ τοὺς καταλεῖ, τελείως τοὺς ἐρημάζει.
Λοιπόν, ἂν θέλῃ, ὀρέγεται νὰ ποιήσουσιν ἀγάπην,
νὰ τοῦ μηνύσῃ ἀπόκρισιν, νὰ μάθῃ τὴν βουλήν του.
[§ 599] Τὸ ἀκούσει το ἡ κεφαλή, ὀνόστιμον τοῦ ἐφάνη,
ἐπαίνεσε τὸν πρίγκιπα διὰ φρόνιμον ἀφέντην.
Ἐν τούτῳ γάρ, ὡς εὐγενὴς καὶ φρόνιμος ὅπου ἦτον,
ἀπόστειλεν ἀπόκρισιν τοῦ πρίγκιπος ἐτέτοιαν,
τὸ πῶς ἦτον τὸ τέρμενον κοντὸν νὰ τὸν ἀλλάξουν,
νὰ ἔλθῃ ἄλλη κεφαλὴ κ' ἐκεῖνος νὰ ὑπαγαίνῃ,
καθὼς ἔνι τὸ σύνηθες καὶ κάμνει ὁ βασιλέας
καὶ πᾶσα χρόνον κεφαλὴν ἀλλάσσει στὸν Μορέαν.
Ἀλλὰ ἀφότου ὀρέγεται ὁ πρίγκιπας νὰ ποιήσουσιν ἀγάπην,
νὰ ἔνι στερέα κι ἀδόλιευτος, εἰς χρόνους ὅσους χρήζει,
ἐκεῖνος διὰ τὴν ἀγάπην του κι ἀνάπαψιν τοῦ τόπου,
τοῦ ἀφέντη του τοῦ βασιλέως, νὰ τὸ παραδηλώσῃ,
ἐπεὶ ἔχει ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν πολλὰ νὰ τὸ ἀγαπήσῃ.
[§ 601] Ἐν τούτῳ γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀποκρισάρην στέλνει
εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκεῖ εἰς τὸν βασιλέαν.
Λεπτομερῶς τοῦ ἐμήνυσεν ἐκ στόματος κ' ἐγράφως,
τὸ πῶς ὁ πρίγκιπας Φλορὰνς ὅπου ἦλθε εἰς τὸν Μορέαν,
ἀγάπην, τρέβα ἐξεζητεῖ νὰ ποιήσῃ μετ' ἐκεῖνον
διὰ νὰ ἔχουσιν οἱ ἀνθρῶποι τους, Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι,
ἀνάπαψιν εἰρηνικήν, νὰ ζοῦσιν μετ' εἰρήνης.
[§ 602] Κι ὁ βασιλέας τὸ ἀκούσει το, μεγάλως τὸ ἀποδέχτη·
τῆς κεφαλῆς ὅπου ἔστειλεν ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν
(ὁκάποιον μέγαν ἄνθρωπον ἐκεῖ τοῦ παλατίου,

8685. Παραλείπονται αἱ δύο πρῶται λέξεις τοῦ στίχου... ἂν ὀρέγεται 87. Ὡς τὸ ἤκουσεν ἡ κεφ. καλὸν καὶ τοῦ ἐφάνη, 88. πρίγκιπαν 91. κοντὰ νὰ τὸν ἐβγάλουν, 92. κι αὐτὸς 93. καθὼς ἔν' τὰ συνήθεια τὰ κάμνει 94. καὶ κάθα χρόνον κεφ. ἄλλασσε στὸν Μ. 95. Ἀλλὰ ἀφῶν ὀρέγεται ἀγάπην νὰ ποιήσῃ 96. νὰ ἔν στερέα, ἀδόλευτη εἰς ὅσους χρόνους χρήζει, 97. ὡς διὰ τὴν ἀγ. 98. τοῦ ἀφεντὸς τοῦ β. 99. «ἐπει ἔχω ὀλπίδα στὸν Χριστὸν 8703. Φλορᾶς ἦλθεν εἰς τὸν Μ. 4. στερεὰν ἀγάπη ἐζήτησεν 5. τοῦ νὰ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, 6. μετὰ εἰρήνης. 7. Κι ὁ βασιλεύς. ὡς τὸ ἤκουσεν, καλὰ τὸ ἀπ. 8. ἀλλὰ τίποτε οὐκ ἔποικαν 'ς αὐτείνην τὴν ἀγάπην 9. καθὼς ὀμπρὸς νὰ τὸ εἰπῶ κ' ἐσὺ νὰ τὸ ἀκούσῃς.

Φιλανθρωπινὸν τὸν ἔλεγαν, ᾽κ τοὺς δώδεκα οἴκους ἦτον),
ἐκείνου γὰρ τὸ ὥρισεν ἀπόκρισιν νὰ ποιήσῃ
μισὶρ Φλοράντ τοῦ πρίγκιπος, τοῦ ἀφέντη τοῦ Μορέως.
Καὶ ὅταν ἦλθε εἰς τὸν Μορέαν Φιλανθρωπινὸς ἐκεῖνος,
ἀπέστειλεν τὸν πρίγκιπα ἀποκρισάρην ἕναν.
᾽Απόκρισιν τοῦ ἀπέστειλεν ἀπὸ τὸν βασιλέαν,
τὸ πῶς ἦλθεν διὰ κεφαλὴ ἐτότε τοῦ Μορέως
κ᾽ ἔνι ὡρισμένος νὰ ἑνωθῇ μετ᾽ αὐτόν, νὰ συντύχῃ
διὰ τὴν ἀγάπην ποῦ ζητεῖ ὁ πρίγκιπας νὰ ποιήσῃ.
[§ 603] Κι ὁ πρίγκιπας τοῦ ἀπέστειλεν μὲ δύο καβαλλαρίους
ἐγράφως διὰ ὁρκωμοτικοῦ, νὰ ἐλθῇ εἰς τὴν ᾽Ανδραβίδα,
᾽Ενταῦτα γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῆρεν μετ᾽ ἐκεῖνον
ἀπὸ τοὺς φρονιμώτερους ἄρχοντες ὅπου εἶχεν·
μὲ συντροφίαν τιμητικὰ ἦλθε εἰς τὴν ᾽Ανδραβίδα,
ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ πρίγκιπας μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες
ποῦ ἦσαν ἐτότε εἰς τὸν Μορέαν, οἱ φρονιμώτεροί τους.
᾽Αφότου γὰρ ἑνώθησαν ὁ πρίγκιπας κ᾽ ἐκεῖνος,
ἐσύντυχαν κ᾽ ἐποιήσασιν ἀγάπην οἵαν ἠθέλαν·
ἐγράφως γὰρ ἐβάλασιν τῆς τρέβας τὰ κεφάλαια
κι ἀπάνω εἰς αὖτα ὠμόσασιν, ὁ πρίγκιπας γὰρ πρῶτα,
καὶ μετὰ ταῦτα ἡ κεφαλὴ τοῦ βασιλέως ἐκείνη
[§ 604] ᾽Εν τούτῳ λέγει ὁ πρίγκιπας τῆς κεφαλῆς ἐκείνης·
«Παρακαλῶ σε, φίλε μου, μὴ τὸ δεχτῇς εἰς βάρος·
»ἐν τούτῳ θέλω νὰ σὲ εἰπῶ καὶ νὰ σὲ φανερώσω·
»ἐσὺ θεωρεῖς κ᾽ ἐβλέπεις το, τὸ πῶς εἶμαι ἀφέντης
»καὶ πρίγκιπας εἰς τὸν Μορέαν, νὰ ποιήσω ὅσον θέλω,
»νὰ ἔνι στερκτὸν κι ἀσάλευτον, κανεῖν οὐκ ἔχω ἀνάγκην,
»κ᾽ εἰς ὅσους χρόνους καὶ καιροὺς θέλω νὰ τὸ κρατήσω.
»῾Η δὲ εὐγενεία σου, ἀδελφέ, εἰς τέρμενον ἐξουσιάζεις
»κι οὐκ ἠμπορεῖς, οὐ δύνεσαι τοῦ νὰ ποιήσῃς πρᾶγμα
»νὰ στήκεται εἰς πλειότερον, μόνι κ᾽ εἰς τὸν καιρόν σου.
»Λοιπόν, ὡς ὤμοσα ἐγὼ ἀτός μου ποῦ εἶμαι ἀφέντης
»καὶ κύριος εἰς τὸν τόπον μου, θέλει κι ὁ βασιλέας
»νὰ ὀμόσῃ γὰρ σωματικῶς χρυσόβουλλον νὰ ποιήσῃ·
»νὰ τὰ φυλάττω καὶ κρατῶ ᾽ς ἀσφάλειαν τῆς ἀγάπης,
»καθὼς ἔχεις τὸ γράμμα μου καὶ ἔνι βουλλωμένον».
᾽Ενταῦτα λέγει ἡ κεφαλή, τοῦ πρίγκιπος ἀπεκρίθη·
«᾽Αλήθεια», λέγει, «κύρης μου, ἡ μεγάλη εὐγενεία σου,
»ὁμολογῶ το, μαρτυρῶ, τὸ εἶπες, τέτοιον ἔνι.

8710—8804. Παραλείπονται ἅπαντες οἱ στίχοι.

8710. Βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 6489.

»Λοιπόν, ἂν θέλῃς νὰ γενῇ ἐτέτοιον οἷον τὸ ορίζεις,
»διόρθωσε δύο καβαλλαρίους νὰ ἐλθοῦσι μετ' ἐμένα,
»νὰ βάλω δύο ἀρχοντόπουλα νὰ ὑπάγουν μετὰ ἐκείνους,
»νὰ γράψω εἰς τὸν βασιλέαν, στὸν ἅγιον μου ἀφέντην,
»τὸν τρόπον, τὴν ὑπόθεσιν, ὡς τὸ λαλεῖ ἡ εὐγενεία σου,
»νὰ ὁρίσῃ καὶ νὰ γράψουσιν τὲς συμφωνίες τῆς τρέβας,
»νὰ τὲς βουλλώσουσιν ἐκεῖ μὲ τὸ χρυσόβουλλόν του,
»κι ἀπάνω εἰς τὸ ὁρκωμοτικὸν νὰ ὀμόσῃ ὁ βασιλέας
»ἐνώπιον τῶν καβαλλαρίων, τῶν ἀποκρισαρίων σου».
[§ 605] Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας, πολλὰ καλὸν τοῦ ἐφάνη.
ἐδιόρθωσε τὸν Τζαδεροῦν τὸν μέγαν κοντοσταῦλον
καὶ τὸν μισὶρ Ντζεφρὲ ντὲ Ἀνόε, τῆς Ἀρκαδίας ὁ ἀφέντης,
νὰ ἀπελθοῦσι ἀμφότεροι οἱ δύο στὸν βασιλέα,
ἐκεῖσε εἰς τὴν Βυζαντίαν, στὴν Κωνσταντίνου πόλιν·
εἶθ' οὕτως κι ὁ Φιλανθρωπινὸς ἐδιέβη μετ' ἐκείνους.
Τὸ ἰδεῖ τους γὰρ ὁ βασιλέας, καλὰ τοὺς ἀποδέχτη,
πολλὰ τοῦ ἐφάνη ὀρεχτικὴ ἡ τρέβα κ' ἡ ἀγάπη
νὰ ἔχῃ μὲ τὸν πρίγκιπα, ἐκεῖνον τοῦ Μορέως,
διὰ τὴν πολλὴν τὴν ἔξοδον ὅπου εἶχε εἰς τὰ φουσσᾶτα,
ὅπου ἔστελνεν εἰ: τὸν Μορέαν κ' ἐμάχετον τοὺς Φράγκους.
Ὥρισε εὐθέως κ' ἐγράψασιν τὲς συμφωνίες τῆς τρέβας
κ' ἐποίησεν ὁρκωμοτικὸν κ' ἐχρυσοβούλλωσέ το
Ἀπάνω εἰς αὖτο ὤμοσεν ἀτός του ὁ βασιλέας
ἐνώπιον τῶν καβαλλαρίων κι ἀπέκει τοὺς τὸ ἐδῶκεν·
ἀπῆραν τὸ ὁρκωμοτικὸν κ' ἦλθεν εἰς τὸν Μορέαν,
τοῦ πρίγκιπος τὸ ἠφέρασιν κ' ἐπροσκομίσανέ το·
ὁ πρίγκιπας τὸ ἐδέξετον, πολλὰ καλὸν τὸν ἐφάνη.
[§ 606] Κι ἀφότου ἐστερεώθηκεν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τρέβα
ἀνάμεσον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πρίγκιπα Μορέως,
ἄρξετον ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
νὰ κυβερνᾷ τὸν τόπον του, νὰ αὐξαίνῃ τὲς δουλεῖες του·
μὲ τὸν λαὸν τοῦ βασιλέως εἰρηνικὰ ἐδιάγε·
ἐπλούτηναν οἱ ἅπαντες, Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι.
[§ 607] Κ' ἰδὼν ἐτοῦτο ὁ βασιλέας κι ὡς τὸ ἐπληροφορέθη,
ὅτι μὲ τὸν πρίγκιπα ἔχει καλὴν ἀγάπην,
ἠθέλησε κι ὠρέχτηκε νὰ ἀρχάσῃ γὰρ τὴν μάχην
μὲ τὸν Δεσπότην Ἄρτας τε, μὲ τὸν κῦρ Νικηφόρον.

8776. Ἀγάπη καὶ τρέβα. Οἱ ὅροι οὗτοι εἶναι γνωστότατοι κατὰ τοὺς ἰδιωτικοὺς πολέμους μεταξὺ οἰκογενειῶν ἐν Μάνῃ καὶ σημαίνουν, ὁ μὲν πρῶτος συμφιλίωσιν, εἰρήνην, ὁ δὲ δεύτερος ἀνακωχήν. Βλέπε Π. Καλονάρου Ἠθογραφικὰ Μάνης σελ. 29 ἑξ.

Κάτεργα ἑξῆντα ἐρρόγεψεν, τὰ ἦσαν τῶν Γενουβίσων,
κ' ἐδιόρθωσε νὰ πλέψουσιν, νὰ ἐλθοῦσιν τῆς θαλάσσης,
ἐκ τὰ νερὰ γὰρ τοῦ Μορέως νὰ σέβουν εἰς τὸν κόρφον
ἀπέσω εἰς τὸ Ξερόμερον, ἐκεῖ πλησίον τῆς Ἄρτας
νὰ τρέχουν καὶ κουρσεύουσιν τὰ μέρη ἐκεῖνα ὅλα.
Ὡσαύτως γὰρ ἐδιόρθωσεν φουσσᾶτα ἐκ τὴν στερέαν
χιλιάδες δεκαττέσσαρες ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογά τους,
καὶ τριάκοντα τὰ πεζικά, τόσους τοὺς ἐγνωμιάσαν.
Καὶ ἤλθασιν τῆς Ρωμανίας κι ἀπέκει ἐκ τὴν Βλαχίαν
κ' ἐσῶσαν εἰς τὰ Γιάννινα, εἰς τὸ λαμπρὸν τὸ κάστρον·
ἐκεῖσε ἐκατουνέψασιν εἰς παρακαθισμόν του.
Τὸ κάστρον ἔνι ἀφιρόν, ἀπέσω εἰς λίμνην στέκει,
ἐνῷ ἔνι Μέγας ὁ Ὀζερὸς τὸ γύρωθεν τοῦ κάστρου.
Μὲ τὸ γιοφύρι ἐμπαίνουσιν οἱ ἐκεῖσε κατοικῶντες·
μὲ τὰ σαντάλια ἐμπάζασιν τοῦ κάστρου τὴν σωτάρχειον.
Τὸν κόσμον ὅλον οὐ ψηφᾷ τὸ κάστρον τῶν Γιαννίνων
να τὸ βλάψουν μὲ πόλεμον, μόνι νὰ ἔχῃ σωτάρχειον.
[§ 608] Ἐνταῦτα παύομαι ἐδῶ περὶ τοῦ βασιλέως
καὶ θέλω νὰ σᾶς ἀφηγηθῶ τὴν πρᾶξιν τοῦ Δεσπότου.
[§ 609] Ὡς ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν τῆς Ἄρτας ὁ Δεσπότης,
τὸ πῶς οἰκονομήσετον ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος
ὁ Παλαιολόγος σὲ λαλῶ, μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
νὰ ἐλθοῦσιν καταπάνω του τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης,
κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του κι ἀπῆρεν τὴν βουλήν του·
ἐρώτησέ τους ἀκριβῶς τοῦ νὰ τὸν συμβουλέψουν
μὲ τί τρόπον καὶ ἀφορμὴν τὸν τόπον του φυλάξει.
Ἐνταῦτα οἱ φρονιμώτεροι οὕτως τὸν συμβουλεύουν·
νὰ ποιήσουν γὰρ συμβίβασιν μὲ συμφωνίες καὶ τρόπον,
μετὰ τὸν πρίγκιπα Μορέως, μὲ τὸν Φλορᾶν ἐκεῖνον,
νὰ ἔλθῃ μέ τὰ φουσσᾶτα του διὰ νὰ τὸν συμμαχήσῃ.

Τοῦ στίχου 8805 προηγοῦνται οἱ κάτωθι τέσσαρες ἐντελῶς ἄσχετοι πρὸς τὸ κείμενον τοῦ κωδ. Κ: Εἰς δὲ τοὺς χρόνους καὶ καιροὺς ἐκείνους ὅπου λέγω,—ὁ βασιλεὺς κὺρ Μιχαήλ, αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος,—φουσσᾶτα οἰκονόμησεν νὰ στείλῃ πρὸς τὴν Ἄρταν,—τὸ Δεσποτᾶτο, ἂν δυνηθῇ, ρημάξει καὶ χαλάσει.

8805. Κι ὁ Δεσπότης,ὡς ἔμαθεν, ἐκεῖνος δὲ τῆς Ἄρτας, 6. οἰκονομίζετον 7. Παραλείπεται ὁ στίχος. 8.νὰ ἔλθουσιν ἀπάνω του... θαλάσσήν, 9.κ' ἐπῆρεν 10. ἠρώτησέν τους 11. μὲ ποῖον τρόπον κι ἀφορμον... νὰ φυλάξῃ. 12. Εἰς τοῦτο 13. καὶ συμφωνίες καὶ 15. καὶ νὰ τὸν συμμαχήσῃ.

8789. Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς περιοχῆς τῆς Ἐπαρχίας Ξηρομέρου καὶ Βονίτσης τοῦ Νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

8798. Μέγας Ὀζερὸς ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων Παμβῶτις.

[§ 610] Ἐν τούτῳ ἐδόθη ἡ συμβουλή, μαντατοφόρους στέλνει
ἄρχοντας δύο φρόνιμους τοὺς πρώτους τῆς βουλῆς του
ἐποίησε τους προστάγματα, ἐγράφως τοὺς ἐδῶκεν
τὴν δύναμίν του, κ' ἐξουσίαν τοὺς ἔδωκεν νὰ ποιήσουν
ὅσο ἠμπορέσουν, δυνηθοῦν μὲ τὸν Φλορᾶν ἐκεῖνον,
τὸν πρίγκιπαν γὰρ τοῦ Μορέως, ποῦ εἶχεν τὴν ἀνεψίαν, του
'ς ὁμόζυγον αὐτοῦ γυνήν, τῆς ἀδελφῆς του ἦτον θυγάτηρ,
ποῦ τὴν ἐλέγαν ἡ Ζαμπέα, οὕτως τὴν ὠνόμαζαν.
[§ 611] Οἱ ἀποκρισάροι ἐξέβησαν ἐνταῦτα ἀπὸ τὴν Ἄρταν,
ἐπέρασαν εἰς τὸν Μορέαν, ἦλθαν στὴν Ἀνδραβίδα,
καὶ ηὕρηκαν τὸν πρίγκιπα ὅπου εἶχεν τὴν βουλήν του,
μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες του διὰ ὑπόθεσες ὅπου εἶχεν.
Τὰ ἔγραφα ὅπου εἴχασιν ἐπροσκομίσανέ τα·
τοῦ πρίγκιπος τὰ ἐδώκασιν, ἐχαιρετήσανέ τον
ἐκ μέρους γὰρ τοῦ ἀφέντη τους, ἐκείνου τοῦ Δεσπότου.
Λεπτομερῶς τοῦ ἐσύντυχαν, ἐκ στόματος τὸν εἶπαν
τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀφορμήν, διατὶ ἦλθασιν ἐκεῖσε.
[§ 613] Λοιπόν, ν' ἀφήσω τὰ πολλά, νὰ ἐλθοῦμε εἰς τὸ τέλος·
οὕτως ἐσυμβιβάστησαν νὰ δώσῃ ὁ Δεσπότης
τοῦ πρίγκιπος, διὰ νὰ κρατῇ διὰ ὄψιδαν καὶ μόνον,
τὸν υἱόν αὐτοῦ τὸν κὺρ Θωμᾶν, ἕως οὗ νὰ ποιήσῃ στρέμμα
ὁ πρίγκιπας καὶ νὰ στραφῇ στὸν τόπον τοῦ Μορέως

8816. ἐδόθην ἡ βουλή, 18. τούς τὰ δίδει, 20. ἠμποροῦν καὶ δυνηθοῦν 22. διὰ γυνὴν ὁμόζυγον, ἀδελφῆς του θυγάτηρ, 23. ἐκείνην τὴν ὠνόμαζαν πριγκίπισσαν Ζαμπέαν. 24. ἐξήβησαν εὐτὺς ἀπὲ 25. εἰς τὸν Μορέαν, τὸν πρίγκιπαν γὰρ ηὗραν, 26. καὶ τὴν βουλήν του ἔπαιρνεν μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες. 27. Παραλείπεται ὁ στίχος 28. Τὰ ἔγραφα, τὰ εἴχασιν, ἐπροσεκόμισάν τα· 29. τοῦ πριγκ. τὰ ἔδωκαν καὶ ἐχαιρέτησάν τον 30. ἐκ μέρους τοῦ ἀφέντου τους 31. Λεπτομ. τοῦ εἴπασιν ἐκ στόματος τὰ εἶχαν, 32. ἀφορμήν, τὸ ἤλθασιν 33. νὰ ἔλθω 34. ἐσυμβιβάστηκαν 35. διὰ νὰ βαστᾷ ὄψιδαν τὸν υἱόν του 36. τὸν ὠνομάζαν κὺρ Θωμᾶν, ὥς οὗ νὰ ὑποστρέψουν 37. καὶ νὰ στραφῇ ὁ πρίγκιπος

8836 ἑξ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ὁ υἱὸς τοῦ Δεσπότου Νικηφόρου ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα του ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου. Ἡ κόρη ὅμως αὐτοῦ (στίχ. 8867) ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ Κόμιτος Ριχάρδου τῆς Κεφαλληνίας, ὅστις τὴν συνέζευξε μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξώργισε τὸν Δεσπότην Ἄρτης. (Γαλλ. Χρον. § 68—6119 καὶ 652—655. Βλέπε καὶ Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' 257)

οὕτως μὲ τὰ φουσσᾶτα του, ἄνευ τρόπου καὶ δόλου·
νὰ ἔχῃ γὰρ ὁ πρίγκιπας τὴν ρόγαν τοῦ Δεσπότου
μὲ ὅσα φουσσᾶτα δυνηθῇ ἐπάρει μετ' ἐκεῖνον.
[§ 614] Κι ἀφότου ἐκατορθώσασιν τὲς συμφωνίες τους ὅλες,
οἱ ἀποκρισάροι ἐστράφησαν ἐκεῖσε εἰς τὸν Δεσπότην
καὶ εἶπαν κι ἀφηγήθησαν, τὸ πῶς ἐκατορθῶσαν
νὰ ἔλθῃ ὁ πρίγκιπας Φλορᾶς μετὰ πεντακοσίους·
τοὺς πρώτους καὶ καλλιώτερους ὅλου τοῦ πριγκιπάτου,
εἰς συμμαχίαν, βοήθειαν τοῦ θείου του τοῦ Δεσπότου.
[§ 615] Ἐνταῦτα οἰκονομήσασιν τὸν κὺρ Θωμᾶν ἐκεῖνον
τοῦ Δεσπότου τὸν υἱὸν μετὰ τιμῆς μεγάλης,
κι ἀπόστειλάν τον στὸν Μορέαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδα·
τοῦ πρίγκιπα τὸν ἔδωκαν νὰ ποιήσῃ ὅσον κελεύει.
Κι ὁ πρίγκιπας τὸν ἔστειλεν στὸ κάστρον Χλουμουτσίου
νὰ στήκεται μετὰ τιμῆς ὄψιδα ἐκεῖ εἰς τὸ κάστρον,
ἕως οὗ νὰ ποιήσῃ ὁ πρίγκιπας στρέμμαν εἰς τὸν Μορέαν.
Ἠφέραν γὰρ τοῦ πρίγκιπος τὴν ρόγαν τοῦ λαοῦ του,
διὰ τριῶν μηνῶν τὴν πλήρωσιν τοὺς ἐπληρῶσαν μόνον.
[§ 617] Τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ καιροὺς κ' ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες,
ὅπου ἄρχισεν ὁ βασιλέας, ὁ μέγας Παλαιολόγος,
τὴν μάχη ἐκείνην τὴν ζεστὴν μὲ τὸν Δεσπότην Ἄρτας,
καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς ἐβάλθη νὰ τὸν βλάψῃ.
Ἐνταῦτα πάλιν, ὡς τὸ ἤκουσεν ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης,
ἐσκόπησεν κ' ἐβιάστηκεν μετὰ βουλῆς μεγάλης,
μὲ πᾶσα τρόπον κι ἀφορμὴν νὰ φυλαχτῇ ἀπ' ἐκεῖνον.
[§ 616] Λοιπόν, ὡσὰν ἐσυμβιβάστηκεν μὲ τὸν Φλορᾶν ἐκεῖνον,

8838. αὐτὸς καὶ τὰ φουσσᾶτα του, 40. δυνηθῇ νὰ ἐπάρῃ 41. Κι ἀφῶν ἀκατορθώσασιν τὲς συμφ. ἐκεῖνες, 42. ἐκεῖ εἰς τὸν Δ. 43. καὶ εἶπαν καὶ ἀφίρωσαν, 44. μὲ πενταχόσιους πρώτους 45. καὶ μὲ τοὺς καλλιώτερους 46. εἰς συμμαχίαν καὶ δύναμιν ἐκείνου 47. Καὶ μετὰ ταῦτα ὥρθωσαν κ' ἐπήρασιν ἐκεῖνον 48. τοῦ Δ. γὰρ 49. κ' ὑπῆγαν τον... Ἀνδραβίδαν· 50. τοῦ πρίγκιπος τὸν ἔδωκαν νὰ ποίσῃ 51. στὸ κάστρον τὸ Χλουμοῦτσι 52. νὰ στέκεται... ὄψιδα εἰς τὸ κάστρο, 53. ἕως νὰ ποίσῃ... στρέμμα 55. τριῶν μηνῶν τοὺς ἔδωκαν, τόσον τοὺς ἐπληρῶσαν 56. τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ καιρὸν 57. ὁ βασιλεὺς 58. τὴν μάχην 60. Ἐνταῦτα, ὡς τὸ ἤκουσεν 61. ἐσκόπησε, ἐβουλεύτηκε 63. Κι' ὡσὰν ἐσυμβιβάστηκεν

8863 ἑξ. Περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Δεσπότου Ἄρτης Νικηφόρου ἐν Ἠπείρῳ καὶ τῆς βοηθείας τοῦ Φλωρεντίου βλέπε ἐν Μίλλερ Ἱστορ. Φραγκοκρ. Α' σελ. 256—258.

τὸν πρίγκιπαν γὰρ τοῦ Μορέως, ποῦ εἶχεν τὴν ἀνεψίαν του,
οὕτως τὸ ἔποικεν ὁμοίως μὲ τὸν κόντον Ριτσάρδον,
ὅπου ἦτον ἐτότε τῆς Κεφαλωνίας ἀφέντη; γὰρ καὶ κόντος,
καὶ ἔδωκέν του διὰ ὄψιδα τὴν πρώτην θυγατέρα,
νὰ τὴν κρατῇ εἰς ἀφίρωσιν κ' ἐκεῖνος νὰ ἀπεράσῃ
ἀτός του γὰρ σωματικῶς μὲ ὅλον τὸ φουσσᾶτο,
ἐκεῖ εἰς τὸ Δεσποτᾶτον του διὰ νὰ τοῦ ἔχῃ βοηθήσει
στὴν μάχην ὅπου ἄρχασεν ὁ βασιλέας μετ' αὖτον·
νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ρόγαν του, αὐτὸς καὶ ὁ λαός του
εἰς τὸν καιρὸν ποῦ θέλει ἐκεῖ ποιήσει εἰς τὴν μάχην.
Κι ἀφότου ἐσυμβιβάστηκαν, ἀπέρασεν ὁ κόντος
μετὰ ἑκατὸν εἰς τὰ ἄλογα ἀνθρώπους γὰρ στρατιῶτες.
ἀνθρώπους ὅλους ἐκλεχτούς, στρατιῶτες τῶν ἀρμάτων.
[§ 621] Εἶθ' οὕτως γὰρ ἐπέρασεν κι ὁ πρίγκιπας Μορέως
ἀπὸ τὴν Πάτραν, σὲ λαλῶ, κ' ἐδιέβη εἰς τὴν Ἄρταν.
[§ 622] Κι ὡς τὸ ἔμαθεν καὶ ἤκουσεν ἐτότε ὁ Δεσπότης
ὅτι ἔρχετον ὁ πρίγκιπας, ἐξέβη εἰς ἀπαντήν του·
στὰ Λεσιανὰ ἀπαντήθησαν, χαρὰν μεγάλη ἐποῖκαν·
«Καλῶς ἦλθες, ὁ πρίγκιπας, καλῶς ὁ ἀνεψιός μου,
»ἀρτίως θεωρῶ κ'ἐγνώρισα τῶν συγγενῶν τὸ σπλάχνος».
Κι ὅσον ἐκατεχόρτασαν φιλήματα ρωμαίϊκα,
ἐκίνησαν κ' ἐδιάβησαν ὁλόρθα εἰς τὴν Ἄρταν·
κι ὁ κόντος τῆς Κεφαλλωνίας ἦλθε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.
[§ 622] Τίς νὰ σᾶς ἔγραψεν λεπτῶς τὸ τί χαρὰν ἐποῖκεν;
τὸ ἰδεῖ τοὺς Φράγκους ποῦ ἤλθασιν ἐτότε ὁ Δεσπότης,
ἐφάνη του ὅτι ἐκέρδισεν ὅλην τὴν Ρωμανίαν.

8864. πριγκιπα δὲ 65. οὕτως ἔποικεν ὅμοιον 66. ὅπου ἦτον γαρ 67. διὰ ὄψιδαν... πρώτην του θυγάτηρ, 68. νὰ περάσῃ 69. με ὅλα τὰ φουσσᾶτα 70. τοῦ νὰ τὸν βοηθήσουσιν στὴν μάχην ὅπου ἔχει, 71. Παραλείπεται ὁ στίχος 72. καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ρόγαν του 73. Παραλείπεται ὁ στίχος. 74. Ἀφότου ἐσυμβ. ἐκεῖνος καὶ ὁ κόντος, 75. ἐπέρασεν μὲ ἑκατὸν εἰς ἄλογα ἀπάνω, 77. Καὶ ἀφότου ἐπέρασεν ὁ πρίγκιπας Μ. 78. ἐκ τὴν Κλαρέντσα... κ' ὑπᾷ στὸ Δεσποτᾶτο, 80. πῶς ἔρχετον 81. Παραλείπεται ὁ στίχος. 83. τώρα ἐβλέπω καὶ θεωρῶ τῶν συγγενῶν 84. ἐκατεχόρτασεν φιλήματα Ρωμαίων, 85. ἐκίνησαν, ἐδιέβησαν 86. ἐξ ἄλλο μέρος. 87. Καὶ τὶς 88. τὸ ἰδεῖν τοὺς Φ. 89. ὅλην τὴν βασιλείαν.

8881. Τὰ Λεσιανὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταυτισθῶσι πρὸς ἓν ἐκ τῶν ὁμώνυμων σημερινῶν χωρίων, οὔτε τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων παρὰ τὴν Ἀετορράχην, οὔτε τοῦ Δήμου Πιαλίων τῆς Ἐπαρχίας Τρικκάλων, ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἄλλου τοιούτου ἐκλιπόντος.

8867. Περὶ τῆς Θυγατρὸς τοῦ Δεσπότου βλέπε καὶ ὑποσημ. στίχ. 8836 ἑξ.

Ἀπλίκεψεν ὁ πρίγκιπας στὰ ὁσπίτια τοῦ Δεσπότου,
κ' ἐκεῖνος γὰρ ἐσέβηκεν ἀπέσω εἰς τὸ κάστρον.
Ἐνταῦτα ἀπλικέψασιν οἱ κεφαλᾶδες πρῶτα,
τιμητικά, ὡς ἔπρεπεν τοῦ καθενὸς ἑκάστου,
κι ἀπέκει οἱ καβαλλαροὶ κ' οἱ εὐγενικοὶ σιργέντες.
[§ 623] Κι ἀφότου ἀναπαύτησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
ἐπὶ τῆς αὐρίου τὸ πρωΐ ἦλθεν καὶ ὁ Δεσπότης
μετὰ τοὺς κεφαλᾶδες του κι ὅλον τὸ ἀρχοντολόγι,
ὁλόρθα ἐκεῖ εἰς τὸν πρίγκιπα ὅπου ἦτο ἀπλικεμένος·
καὶ ηὗρε τον κ' ἐκάθετον μὲ τὸν κόντον Ριτσάρδον
καὶ μὲ τὸν πρωτοστράτορα ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ ἐκεῖνον,
ὁμοίως μὲ τοὺς φλαμουριαρίους κ' οἱ καβαλλάροι ὅλοι.
Κ' ἐσυντυχαίνασιν ὁμοῦ κ' ἐπαῖρναν τὴν βουλήν τους,
τὴν πρᾶξιν ὅπου ἠθέλασιν ποιήσει διὰ τὴν μάχην,
ὅπου ἦλθαν νὰ βοηθήσουσιν ἐτότε τοῦ Δεσπότου.
Κι ὡς εἶδαν ὅτι ἦλθε ἐκεῖ ἀτός του ὁ Δεσπότης,
εὐθέως τοῦ ἐπροσηκώθησαν κ' ἐκάθισαν ἀλλήλως.
Πολλὰ τοῦ ἐφάνηκε καλὸν ἐτότε τοῦ Δεσπότου,
ὅταν ηὗρε τὸν πρίγκιπα ὁμοῦ μὲ τὴν βουλήν του.
[§ 624] Κ' ἐκαθεζόντησαν εἰς βουλήν, τὸ πῶς ἠθέλαν πράξει
στὴν μάχην ὅπου ἦλθασιν νὰ τοῦ ἔχουν βοηθήσει.
Ἀφότου γὰρ ἐκάθισαν ἀλλήλως, ὡς τὸ ἀκῶτε,
ἄρξετον τοῦ νὰ λαλῇ ἀτός του ὁ Δεσπότης
καὶ λέγει πρὸς τὸν πρίγκιπα κι ἀπέκει γὰρ τοῦ κόντου,
ὁμοίως τοῦ πρωτοστράτορος ἐκείνου τοῦ Μορέως,
κι ἀπέκει τῶν φλαμουριαρίων, τῶν καβαλλαρίων εἶθ' οὕτως.
τὸ πῶς τοὺς εὐχαρίσετον, ὡς φίλους κι ἀδελφούς του,
στὸ σπλάχνος ὅπου ἔδειξαν κ' εἰλικρινῆν ἀγάπην,
καὶ ἦλθασιν μὲ προθυμίαν νὰ τοῦ ἔχουσιν βοηθήσε.
στὴν μάχην ὅπου ἄρχισεν κατ' αὔτου ὁ βασιλέας.

8890. στοὺς οἴκους 91 καὶ ὁ Δεσπότης ἔστεκεν 92. οἱ κεφαλᾶδες ὅλοι 94. καὶ τότε... κ' οἱ εὐγενεῖς 95—96. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 97. Ὁ Δεσπότης μὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ ὅλον τὸ φουσσᾶτον 98. ὑπῆγαν, εἶδαν τὸν πρίγκιπαν που ἦτον πεζεμένος 99. μὲ τὸν Ριτσάρδον κόντον τε καὶ μὲ τὸν πρωτοστράτωρ, 8900. Παραλείπεται ὁ στίχος. 1. μὲ ὅλους τοὺς φλ. καὶ μὲ τοὺς καβαλλάρους. 2. Ὁμοῦ γὰρ ἐσυντύχαιναν καὶ ἔπαιρναν βουλήν τους, 3. ὅπου ἤθελαν νὰ ποίσουν 4. πού ἦλθαν νὰ βοηθ. 6. εὐτὺς ὅλοι ἐσηκώθησαν 8. πρίγκιπαν 9. καὶ ἐκαθόνταν εἰς β. τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξειν. 10. Παραλείπεται ὁ στίχος. 11. ὡς τὸ λέγω, 13. νὰ λέγῃ... πρίγκιπαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅλους, 14-15. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 16. τοὺς εὐχαρίστησεν, 17. τὸ σπλάχνος... τὴν καθαρὰν 18. τοῦ νὰ τὸν βοηθήσουν 19. ἐτότε ὁ βασιλέας.

Ἐνταῦτα τοὺς παρακαλεῖ, ἀξιώνει, ὡς στρατιῶτες,
ὡς εὐγενεῖς καὶ φρόνιμους, τοῦ νὰ τὸν συμβουλέψουν,
νὰ ποιήσουν πρᾶξιν φρόνιμα, νὰ πράξουν ὡς στρατιῶτες,
νὰ ἐπάρουσιν τὸ ἔπαινος ὡς ἔχουσιν τὴν δόξαν.
«Ἐπεὶ ἂν προστάξῃ ὁ Θεὸς κ' ἐπάρωμεν τὸ νῖκος,
»μηδὲν λογίσεται κανείς, μηδὲ νὰ τὸ σκοπήσῃ,
»ἐμὲν νὰ δώσουν ἔπαινος, Φράγκος γὰρ ἢ Ρωμαῖος,
»διατὸ ἔχω ἐγὼ τὴν ἀφορμήν, τοῦ βασιλέως τὴν μάχην·
»ἀλλὰ ἡ τιμὴ καὶ τὸ ἔπαινος ἐσᾶς τὸ θέλουν δώσει,
»διατὸ ἐγνωρίζουν ἅπαντες, 'ς ὅλην τὴν Ρωμανίαν,
»οὐδὲν εἶναι καλλιώτεροι εἰς ἅπασα στρατείαν
»παρὰ τοὺς Φράγκους τοῦ Μορέως, ὅπου τὸ ἐξεύρει ὁ κόσμος,
»ἐπεὶ ἔχετε τὴν φρόνεσιν καὶ τὴν στρατείαν εἰς ἄκρον».
[§ 625] Ἀφότου γὰρ ἐπλήρωσεν, τὸ εἶπεν ὁ Δεσπότης,
ἄρξετον ὁ πρίγκιπας νὰ τοῦ ἀποκρένεται οὕτως·
«Κύρης μου καὶ Δέσπότη μου καὶ ἠγαπημένε θεῖε,
»εὐχαριστῶ τὰ λόγια σου τὸ ἔπαινος, τὸ εἶπες
»διὰ ἐτούτους τοὺς εὐγενικοὺς στρατιῶτες, ὅπου εἶναι
»ἀρτίως μετὰ μὲ σήμερον ἐδῶ εἰς τὴν συντροφίαν μου.
»Τοῦτο πληροφορέσου το καὶ κράτει το 'ς ἀλήθειαν,
»ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην σου κ'εἰς τὴν ἀνάκραξίν σου
»ἦλθαν ἐτοῦτοι μετ' ἐμὲ ἐδῶ διὰ τὴν τιμήν τους.
»Καὶ μὴ λογίσῃς τίποτε ὅτι διὰ χρείαν τῆς ρόγας,
»ὅπου τοὺς ἀπόστειλες ἐκεῖσε εἰς τὸν Μορέαν,
»ὡς ρογατόροι ἦλθασιν νὰ σὲ ἔχουσιν δουλέψει·
»ἐπεὶ ἡ ρόγα ποῦ ἔλαβαν οὐδὲν τοὺς σώζει μόνη
»τοῦ νὰ πληρώσουν τ' ἅρματα καὶ τ' ἄλογα ποῦ ἀγοράσαν·
»διὰ νὰ ἔλθουσιν τιμητικὰ ἐδῶ στὴν χρείαν ὅπου ἔχεις.
»Ἐπεὶ ἐγὼ λέγω διὰ ἐμέν, καὶ κράτει το εἰς ἀλήθειαν,

8920. παρακαλεῖ, ὡς ἄξιους στρατιώτας, 22. νὰ ποίσουν πρᾶγμαν ἔμπρεπον, νὰ ἔν διὰ τιμήν τους, 23. νὰ ἐπάρουν καὶ τὸ ἔπαινον, νὰ ἔχουν καὶ 24. ἂν δώσῃ ὁ Θ. κ' ἐπάρουσιν τὸ νῖκος, 25. μηδὲν σκοπήσῃ γὰρ τινάς, μηδὲ τοῦτο λογίσῃ, 26. ἐμὲ νὰ δώσῃ ἔπαινον Φράγκος τε ἢ Ρ. 27. διοῦ ἔχω τὴν ἀφορμήν, 28. ἀλλὰ τιμὴν καὶ ἔπαινον ἐσᾶς τὴν θέλουν δ. 29. διοῦ γνωρίζουν 30. ὅτι οὐδὲν εὑρίσκονται κάλλιοι στρατιῶται 31. παροῦ τοὺς Φρ. τοῦ Μορ. καθὼς ἔνι ἀλήθεια, 33. ἐπλήρωσε τοὺς λόγους ὁ Δ. 34. ἄρξετον δὲ ὁ πρ. ἀπόκρισιν καὶ λέγει· 35. «Κύριέ μου, Δεσπότη μου, θεῖε μου ἠγαπημ. 36. τοὺς λόγους σου, τὸ ἔπαινον, 37. ἐτούτους τοὺς καλοὺς τοὺς εὐγενεῖς στρατιῶτες, 38. ποὺ ἔνι σήμερον ὁμοῦ ἐδῶ 39. Τοῦτο πληροφορῶ σέ το 41. μετ' ἐμὲν ἐδῶ εἰς τὴν βασιλεία σου. 42. ὅπου καὶ τοὺς ἀπόστειλες ἐκεῖ 44. ἦλθασιν ὡς ρογάτοροι ὅπως νὰ σὲ δουλέψουν 45. ἡ ρόγα τὴν ἔλαβαν... μόνον 46. κι ἄλογα ποὺ ἠγοράσαν 47. νὰ ἔλθουσιν τιμητικὰ στὴν χρείαν 48. ὡς διὰ τὴν ἀγάπην σου καὶ συγγενότητάν μας,

»ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην σου καὶ συγγενότητά μας
»διατὸ εἴμεθεν καὶ γείτονες κι ἁρμόζει νὰ βοηθοῦμεν
»ὁ εἷς τὸν ἄλλον γείτονα ὅτι τοῦ κάμνει χρεία·
»καὶ πάλε διὰ τὸ σύνηθες ὅπου ἔχουσιν οἱ Φράγκοι
»καὶ τρέχουν πάντα εἰς τὰ ἄρματα ἔνθα ἀκούσουν ὅτι ἔνι
»ἢ χρεία ἢ μάχη ἢ πόλεμοι, διατὸ εἶναι γὰρ στρατιῶτες,
»νὰ δείχνωνται, νὰ φαίνωνται ὅτι στρατιῶτες εἶναι.
»Καὶ κάλλιον ἔχουν τὴν τιμήν, τὸ ἔπαινος τοῦ κόσμου
»περὶ τὰ κούρση, ἢ χρήματα, ἢ ρόγα νὰ τοὺς δίδουν—
»κ' εἰς τοῦτον γὰρ τὸν λογισμὸν ἤλθαμε ἐδῶ εἰς ἐσέναν.
[§ 626] »Καὶ κράτει το, καλέ μου, θεῖε, ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω·
»ὅτι ἂν εἶχαν τὴν δύναμιν οἱ πλειότεροι ἀπὸ ἐτούτους,
»ὅπου θεωρεῖς ὅτι εἶναι ἐδῶ, εὐγενικοὶ στρατιῶτες,
»ἀπὸ ἐδικοῦ τους νὰ ἔποικαν τὴν ἔξοδόν τους ὅλην,
»κι οὐ μὴ νὰ ἐπῆραν ἀπό σοῦ ἕναν μικρὸν βελόνι·
»ἀλλὰ ἤλθασιν ὡς φίλοι σου κι ὡς εὐγενεῖς στρατιῶται,
»νὰ σὲ δουλέψουν εἰς τὴν χρείαν ὅπου θεωροῦν ὅτι ἔχεις.
»Ἐν τούτῳ σὲ ὑποσχιόμεθεν αὐτοὶ κ' ἐγώ μετ' αὔτους·
»οὐ μὴ μισσέψωμε ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τὸ δεσποτᾶτο,
»ἕως οὗ νὰ πολεμήσωμεν μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἦλθαν
»καὶ στήκονται εἰς τὸν τόπον σου, αὐτοὶ τοῦ βασιλέως·
»ἢ νὰ γευτοῦμεν θάνατον, ἢ ν' ἀποθάνουν ἐκεῖνοι».
[§ 627] Ἐνταῦτα ἀποκρίσετον τοῦ πρίγκιπα, ὁ δεσπότης
εὐχαριστῶντα τον πολλὰ ἐκεῖνος κ' οἱ ἄρχοντές του
εἰς ὅσον γὰρ ἐλάλησεν, ὡς εὐγενὴς ὅπου ἦτον·
Ἐνταῦτα ἀπήρασιν βουλὴν τὸ πῶς ἠθέλαν πράξει·
τὰ λόγια ἤσασιν πολλά, τὰ εἶπαν κ' ἐλαλῆσαν·
τὸ γὰρ τὸ τέλος εἴπασιν νὰ ὀρθώσουν τὰ φουσσᾶτα,
αὔριον πρωῒ ἀπὸ ταχέα νὰ ἐξέβουν ἐκ τὴν Ἄρταν

8949. διοῦ εἴμεθεν... καὶ πρέπει 51. ὅταν τοῦ κάμνει χρ. 52. πάλιν διὰ τὸ σύνηθον, τὸ ἔχουν πάντα οἱ Φρ. 53. ὅταν ἀκούσουν 'ς ἄρματα ὅτι νὰ κάμνουν χρεία, 54. εἰς μάχες πάντα τρέχουσιν διοῦ ἔνι στρατιῶται 55. Παραλείπεται ὁ στίχος. 56. τὸν ἔπαινον 57. παροῦ... ἢ ρόγαν νὰ ἐπάρουν 58. καὶ εἰς ἐτοῦτον τὸν σκοπὸν ἐδῶ ἤλθαμε 'ς ἐσέναν. 59. 'ς ἀλήθειαν τὸ λέγω· 60. ἐὰν εἴχασιν τὴν δύναμιν οἱ πλέον ἀπ' ἐτούτους, 61. ἔνι ἐδῶ, οἱ εὐγενεῖς 63. καὶ ἀπὸ σοῦ μὴ ἐπήρασιν ἕναν μικρὸν βελόνιν· 64. ὡς εὐγενεῖς ὅπου ἔνι, 66. ὑπόσχονται... κ' ἐγὼ ὁμοῦ 67. μὴ διαβῶμεν ἀπ' ἐδῶ ἀπὲ 68. ἕως νὰ πολεμήσωμεν μὲ τὰ φουσσᾶτα ἐκεῖνα, 69. τὰ στέκονται... αὐτὰ 70. ἢ ἐκεῖνοι ν' ἀποθάνουν». 71. ἀποκρίθηκεν τὸν πρίγκιπα 72. πολλὰ αὐτὸς κ' οἱ ἄρχ. 73. ὅπου ἔνι, 74. κι οὕτως ἐπήρασιν β. τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξειν. 75. Τὰ λόγια, τὰ εἴπασιν πολλὰ τὰ ἐλαλῆσαν· 76. τὸ δὲ τὸ τέλος 77. ἐπὶ τὴν αὔριον τὸ ταχὺ... ὀκ τὴν Ἄρτα

ὁλόρθα εἰς τὰ Γιάννινα νὰ ἀπέλθουσιν ἐκεῖσε·
Ἐπεὶ ἐκεῖ ἐμάθασιν ὅτι ἦσαν τὰ φουσσᾶτα·
κι᾽ ἂν ἀναμείνουν οἱ Ρωμαῖοι, αὐτοὶ τοῦ βασιλέως,
νὰ πολεμήσουν μετ᾽ αὐτούς, καὶ ὡς τὸ δώσῃ ὁ Θεός.
[§ 628] Ὥρισε ὁ πρωτοστράτορας ἐκεῖνος τοῦ Μορέως·
εὐθέως ἐδιαλαλήσασιν ἐκ μέρους τοῦ Δεσπότου,
τοῦ πρίγκιπος γὰρ ἀπ᾽ αὐτοῦ, τοῦ πρωτοστράτορός του,
νὰ εἶναι τὰ ἀλλάγια ἕτοιμα Φράγκοι τε καὶ Ρωμαῖοι,
νὰ ἀκολουθοῦν τὰ φλάμουρα ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ ἐκείνου,
τοῦ πρωτοστράτορος Μορέως, ἔνθα κι ἂν ὑπαγαίνῃ.
Ἐν τούτῳ αὔριον τὸ πρωὶ ἐκίνησαν κ᾽ ὑπαγαίνουν
ὁλόρθα εἰς τὰ Γιάννινα τὰ ἀλλάγια τοῦ φουσσάτου.
[§ 629] Ὁ Μέγας γὰρ Δεμέστικος ποῦ ἦτον τοῦ βασιλέως
ἀπάνω εἰς τὰ φουσσᾶτα του ἡ κεφαλὴ ἡ μεγάλη,
ἤλθασιν καὶ εἶπαν του κ᾽ ἐπληροφορησάν τον,
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ πρίγκιπας ἐκεῖνος τοῦ Μορέως
κι ὁ κόντος τῆς Κεφαλλωνίας μὲ ὅλα τους τὰ φουσσᾶτα·
στὴν Ἄρταν ἀπεσώσασιν στὴν ρόγαν τοῦ Δεσπότου
κ᾽ ἔρχονται ὁλόρθα εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν πολεμήσουν.
Κράζει τοὺς κεφαλᾶδες του τοὺς πρώτους τῆς βουλῆς του·
βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ τὸ πῶς θέλουσιν πράξει.
Τὰ λόγια ἤσασιν πολλά, τὰ εἴπασιν ἀλλήλως·
στὸ τέλος γὰρ ἀφίρωσαν, εἴπασιν κ᾽ ἐστερεῶσαν,
ὅτι ἐὰν ἐμισσέψασιν ἀπὸ τὸ κάστρο ἐκεῖνο
ὅπου τὸ ἀπαρακάθονταν, διὰ λόγια καὶ μαντᾶτα,
μεγάλην τους κατηγορίαν ἠθέλαν γὰρ ποιήσει·
ἀλλὰ νὰ στήκουσιν ἐκεῖ νὰ μάθουσιν ἀλήθειαν.
[§ 630] Μετὰ ταῦτα τοὺς ἤφεραν ἀληθινὰ μαντᾶτα,

8978. εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ ἀπελθοῦν ἐκεῖσε, 80 .καὶ ἂν θελήσουν οἱ Ρωμαῖοι νὰ ἔχουν πολεμήσει, 81. αὐτεῖνοι εἶν᾽ χαιράμενοι καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ 82. Παραλείπεται ὁ στίχος. 83. ἐδιαλάλησαν 84.καὶ τότε ἐκ τοῦ πρίγκιπος κ᾽ ἐκ τοῦ πρωτοστρατόρου 85. νὰεἶν᾽ τ᾽ἀλλάγια ἕτοιμα οἱ Φράγκοι κ᾽οἱ Ρ. 86. νὰ ἠκολουθοῦν τὰ φλάμουρα τοῦ μέγα πρωτοστράτωρ, 87. τὸν τοῦ Μορέως, λέγω σε, ἔνθα ἂν ὑπαγαίνῃ. 88. Εἰς τοῦτο αὔριον ταχὺ ἐκίνησαν, ὑπάγουν, 89. ὀρθὰ εἰς τὰ Ἰωάννινα. 90. Ὁ Μέγας ὁ Δεμέστικος, 91. κεφαλὴ καὶ ἀφέντης, 92. ὑπήγασιν καὶ εἶπαν τον, ἐπληροφ. 94. μὲ ὅλα τὰ φουσσᾶτα· 95. στὴν ρόγα τοῦ Δ. 96. ὀρθὰ εἰς αὐτεῖνον ἔρχονται τοῦ νὰ τὸν πολεμήσουν. 97. Λαλεῖ τοὺς κεφ. 98. ἐπήρασιν ὁμοῦ τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξειν. 99. Παραλείπεται ὁ στίχος. 9000. Καὶ οὕτως ἀφιρώσασιν καὶ ἐβεβαίωσάν τον, 1. ὅτι ἐὰν ἐμισσέψαν ἀπὲ τὸ κ. 2. Παραλείπεται ὁ στίχος. 3. μεγάλη τους κατηγορία ἤθελ᾽ ἔσται καὶ ψέγος· 4. ἀλλὰ νὰ στέκουσιν... νὰ μάθουν τὴν ἀλήθ.

τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐσώσασιν ἐκεῖσε εἰς τὴν Ἄρταν,
κ' ἐκίνησαν καὶ ἔρχονται στὰ Γιάννινα ὁλόρθα.
Τὸ ἀκούσει το ὁ Δεμέστικος κι ὅλα του τὰ φουσσᾶτα,
τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἔσωσαν καὶ ἔνι εἰς τὴν Ἄρταν,
οὐδὲν ἀνάμειναν ποσῶς βουλὴν νὰ ἔχουν ἐπάρει·
κ' εἶπαν οἱ φρονιμώτεροι, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
ὅτι ἀτός του ὁ βασιλέας, ἂν ἦτο ἐκεῖ μετ' αὔτους,
οὐδὲν ἐτόλμα νὰ σταθῇ, τοὺς Φράγκους νὰ ἀπαντήσῃ,
καὶ ἦτον τιμιώτερον πρότερα νὰ μισσέψουν,
παρὰ νὰ τοὺς εὕρουσιν ἐκεῖ, νὰ τοὺς ἔχουσιν φονέψει.
Ὅμως τὸ ἀκούσει ὅτι ἤλθασιν οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Ἄρταν,
οὐδὲν ἀνάμειναν ποσῶς βουλὴν καμμίαν ἐπάρει·
εὐθέως ἐξετεντώσασιν κ' ἐρρίξαν τὲς κατοῦνες·
ἀφνίδιως, ὡς εὑρέθησαν, ἐκίνησαν κ' ὑπάγουν,
οὔτε φλάμουρα ἐσήκωσαν, οὔτε ἀλλάγια ἐποῖκαν,
ἀλλ' ὡσὰν νὰ τοὺς ἐδιώχνασιν μὲ τὰ κοντάρια οἱ Φράγκοι,
οὕτως καὶ ἀσχημότερα ἐβάλθησαν κ' ἐφεῦγαν
τὴν στράταν ὅπου ἤλθασιν ἀπέκει ἐκ τὴν Βλαχίαν.
[§ 632] Τὸ ἰδεῖ τους ἐκ τὰ Γιάννινα ἐκεῖνοι ἀπὸ τὸ κάστρο,
ἐγνώρισαν κι ἀπείκασαν φεύγουσιν οἱ Ρωμαῖοι.
Μαντατοφόρους ἔστειλαν εὐθέως εἰς τὸν Δεσπότην·
«Νὰ μάθῃς ἀφέντη, Δέσποτα, ἐφύγαν οἱ Ρωμαῖοι».
Ὡς τὸ ἤκουσεν καὶ ἔμαθεν ἐτότε ὁ Δεσπότης
ὅτι ἐμισσέψαν οἱ Ρωμαῖοι 'κ τὸ κάστρον τῶν Γιαννίνων,
περίχαρος ἐγίνετον, δρομαίως ἀπῆλθε ἀτός του
ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ πρίγκιπας, λέγει του τὰ μαντᾶτα.
Τὸ ἀκούσει το ὁ πρίγκιπας, λέγει του· «Τί ἀναμένεις;»
κράζει τὸν πρωτοστράτοραν ντὲ Σαὶντ Ὀμὲρ ἐκεῖνον,
ὥρισε. «Νὰ λαλήσουσιν ὅλα μας τὰ σαλπίγγια
«τὰ ἀλλάγια ἂς χωρίσουσιν, σπουδαίως νὰ ὑπαγαίνουν

9006. ἔσωσαν καὶ ἔνι εἰς τὴν Ἄρτα 7. καὶ εἰς τὸ κάστρον ἔρχονται ὀρθὰ τῶν Ἰωαννίνων 8. καὶ ὅλα τὰ φ. 10. καμμίαν βουλὴν νὰ ἐπάρουν 11—17. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 18. κι ὤρθωσαν 19. ἀφνίδια, ὡς εὑρέθησαν ἐκίνησαν, ὑπάγουν, 20. οὐ πόλεμον ἐδῶκαν, 21. ἀλλ'ὥσπερ νὰ τοὺς ἔδιωχναν οἱ Φ. μὲ κοντάρια, 22.ἐβάλθησαν, ἐφεῦγαν 23. ἀπ' ἔσω ἐκ τὴν Βλαχ. 24. Τὸ ἰδοῦν τους ἐκ τὰ Ἰωάννινα ἀπέσω ἀπὲ 25. ἐγνώρισαν, ἐσκόπησαν ὅτι οἱ Ρ. φεύγουν. 26—27. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 29. πῶς οἱ Ρ. ἔφυγαν ἐκ τῶν Ἰωαννίνων, 30. δρομαίως ἐδιέβην 31. ἐκεῖ ποὺ ἦτον ὁ πρ. 33. λαλεῖ...Σαντ Ὀμέρη 34.ὥρισε τοῦ νὰ συναχτοῦν 35. ὀρθὰ εἰς τὰ Ἰωάννινα, νὰ φτάσωμεν τοὺς Ρ·

9024. Τὸ γαλλικὸν κείμενον ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν σειράν, ἀλλ' ὁ ἐκδότης Longnon, ἐκ παραδρομῆς εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν παραγράφων, μετὰ τὴν § 630, ἐσημείωσε § 632.

«ὁλόρθα εἰς τὰ Γιάννινα νὰ σώσωμεν τοὺς Ρωμαίους,
μὴ προῦ μακρύνουν ἀπὸ ἐμᾶς καὶ κολαστοῦμεν πλέον».
Ἐκίνησαν, ὑπαγαίνουσιν, ἐσῶσαν τὴν ἑσπέραν
ἐκεῖσε εἰς τὰ Γιάννινα ὅπου ἦσαν οἱ κατοῦνες
ἐκεινῶν ὅπου ἐμίσσεψαν, τοῦ βασιλέως φουσσᾶτα.
Ὁ πρωτοστράτορας Μορέως ὥρισ ν κ᾿ ἠμοιράσαν·
εἰς τὲς κατοῦνες τῶν Ρωμαίων ἀππλίκεψαν οἱ Φράγκοι.
Στὴν τένταν γὰρ τοῦ πρίγκιπος ἀπῆλθεν ὁ Δεσπότης,
ὡσαύτως οἱ φλαμουριαροί, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου·
βουλὴν ἀπήρασιν ὁμοῦ τὸ πῶς θέλουσιν διάξει.
Εἰς τέλος γὰρ ἰσιάστησαν νὰ ἀπέλθουν ἀπὸ ὀπίσω
ἐκείνων ὅπου ἐφεύγασιν, πολλάκις μὴ τοὺς σώσουν
καὶ πολεμήσουν μετ᾿ αὐτοὺς κ᾿ ἐπάρουσιν τὸ νῖκος.
Εἴτε κι οὐδὲν τοὺς σώσουσιν, θέλουσιν τοὺς κουρσεύει
τοὺς τόπους γὰρ τοῦ βασιλέως ἐκεῖ εἰς τὴν Ρωμανίαν.
[§ 633] Ἐπὶ τῆς αὐρίου γὰρ τὸ πρωὶ ἐκίνησαν κ᾿ ὑπάγουν,
τῶν ἀντιδίκων τὴν ὁδὸν ὁλόρθα ὁδηγεύγουν.
Ὁ πρίγκιπας ἐλάλησεν καὶ ἦλθεν ὁ Δεσπότης
καὶ λέγει οὕτως πρὸς αὐτόν· νά ὀρθώσῃ ἐκ τὸν λαόν του
τινὲς μὲ ἄλογα ἐλαφρὰ νὰ σώσουν τοὺς Ρωμαίους,
νὰ εἰποῦσιν τοῦ Δεμέστικου, τὸν πρῶτον τοῦ φουσσάτου
ἐκ μέρους γὰρ τοῦ πρίγκιπος ὁμοίως κ᾿ ἐκ τὸν Δεσπότην,
τὸ πῶς τοὺς ἀνακράζουσιν τοῦ νὰ τοὺς ἀναμείνουν,
τοῦ νὰ παραδιαβάσουσιν ἀλλήλως εἰς τὸν κάμπον·
ἐπεὶ οὐκ ἦτον χρήσιμον εἰς τέτοιον στρατιώτην
νὰ ἔλθῃ γυρεύοντα στρατείας, τρόπον νὰ πολεμήσῃ,
κι ἀφότου ηὗρεν τὸν πόλεμον ἕτοιμον, νὰ μισσέψῃ.
Ἐκεῖνοι ὅπου ὡρίστησαν νὰ ἀπέλθουν στοὺς Ρωμαίους,
γοργὸν πολλὰ ἐσπουδάξασιν, σύντομα τοὺς ἐφτάσαν

9037. μὴ πρὶν μακρύνουν ἀπ᾿ ἐμᾶς 38. ὑπάγαιναν, 39. ἐκεῖ εἰς τὰ Ἰωάννινα 40. καὶ εἰς αὐτὲς ἀππλίκεψαν καὶ ἔμειναν οἱ Φράγκοι. 41-42. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 43. Εἰς τὴν τένταν τοῦ πρ. 44. κ᾿ οἱ πρῶτοι 45. ἐπήρασιν ὁμοῦ τὸ πῶς νὰ ἔχουν πράξειν· 46. καὶ οὕτως ἀφιρώσασιν κατάπιστα νὰ τρέχουν 47. ὅπου ἔφευγαν, κι ἂν τύχῃ νὰ τοὺς σώσουν, 48. νὰ πολεμήσουν... καθὼς τὸ ἠγαποῦσαν. 49. Εἰ δὲ οὐδὲν τοὺς σώσουσιν, θέλουσι δὲ κουρσέψειν 50. ὅλους τοὺς τόπους βασιλέως 51. Ἐπὶ τὴν αὔριον τὸ πρωῒ κινοῦν 52. ὡδηγεῦαν. 54. καὶ εἶπεν οὕτως 55. Παραλείπεται ὁ στίχος. 57. ἐκ μέρος γὰρ... ὁμοίως καὶ τοῦ Δεσπότου, 58. καὶ νὰ τοὺς ἀναμείνουν, 59. νὰ παραδιαβάσωσιν 60. οὐκ ἦτον ἄξιον ᾿ς τοιοῦτον καλὸν στρατιώτην 61. γυρεύοντα στρατείαν καὶ τρόπον τοῦ πολέμου, 62. κι ἀφῶν εὗρεν 63. νὰ ὑπᾶν εἰς τοὺς Ρωμαίους,

ἐκεῖσε ὅπου ὑπαγαίνασιν, ἐκ τῆς Βλαχίας τὰ μέρη.
Ἀπὸ μακρόθεν τοὺς λαλοῦν, μαντατοφόροι εἶναι,
καὶ νὰ τοὺς δέξωνται νὰ εἰποῦν, τὰ εἶναι ὡρισμένοι.
Ὥρισεν ὁ Δεμέστικος κι ἀφροντισίαν τοὺς κάμνουν,
καὶ ἦλθαν κ' ἐπλησιάσαν τον καὶ λέγουν πρὸς ἐκεῖνον·
«Κύρης μου, ὁ πρίγκιπας Μορέως εἶθ' οὕτως κι ὁ Δεσπότης
»τὴν εὐγένειάν σου χαιρετοῦν, ὡς φίλον κι ἀδελφόν τους.
»Ἐσὺ ἦλθες ἐκ τὸν βασιλέα μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔχεις
»γυρεύοντα νὰ μαχηστῇς, μετὰ ἄλλους νὰ μαδήσῃς·
»κι ἀφῶν ηὗρες τὸ ἤθελες, κ' ἐκεῖνο ποῦ γρεύεις,
»παρακαλοῦν σε, ἀνάμεινε εἰς τόπον ἐπιδέξιον,
»νὰ ἔλθουν μὲ τὰ φουσσᾶτα τους, νὰ ἔχετε πολεμήσε..
»Κι ὡς φρόνιμος κ' εὐγενικὸς ποίησον τὴν τιμήν σου,
»μὴ σὲ ἀναγκάσουσιν τινὲς κι ἀφήκῃς τὴν τιμήν σου
»καὶ πέσῃς εἰς κατηγορίαν κι ὁ βασιλέας χολιάσῃ».
Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκεν καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους·
»Ἐγὼ τὸν πρίγκιπα Μορέως, ὁμοίως καὶ τὸν Δεσπότην,
»ὡς ἀδελφοὺς καὶ φίλους μου, πολλὰ τοὺς χαιρετίζω·
»κ' εἰπέτε των πληροφορίαν ἐκ μέρους ἐδικοῦ μου·
»ὅτι, ἐὰν ἦτον ὁ λαὸς τοῦ βασιλέως, ὅπου ἔχω,
»εἰς ἐδικόν μου θέλημα, νὰ ἔποικα τὸ κελεύουν.
»Ἀλλὰ ἐδῶ εὑρίσκονται Τοῦρκοι γὰρ καὶ Κουμᾶνοι,
»ὅπου ἔχουν κεφαλᾶδες τους κ' ἐμέναν οὐ φροντίζουν».
[§ 635] Τό ἀκούσει τὴν ἀπόκρισιν, ἐστράφησαν ὀπίσω·
στρεφόμενοι γὰρ ηὕρασιν πλείστους τινὲς ἀνθρώπους,
ὅπου εἶχαν ἄλογα ἔρημα, τὰ ἦσαν ἀποσταθόντα,
κι ἀλλῶν πολλῶν τὰ ἅρματα ὁμοίως καὶ τὲς κατοῦνες,
τὰ ἐρρίχταν τότε φεύγοντα ἐκεῖνα τὰ φουσσᾶτα.
Κι ἀπήρασιν τὰ ἠμπόρεσαν κ' ἦλθαν εἰς τὸ φουσσᾶτο,
καὶ εἶπαν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ μεγάλου Δεμεστίκου.
Κι ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ πρίγκιπας εἶθ' οὕτως κι ὁ Δεσπότης,

9065. Παραλείπεται ὁ στίχος. 66. μαντατοφόροι ἔνι, 67. τὸ ἔνι ὡρισμένοι 68. ἀφροντισίαν τοὺς δίδουν· 69. καὶ ἐπλησίασαν καὶ λέγουν 70. Παραλείπεται ὁ στίχος. 71. χαιρετοῦν πρίγκιπας κι ὁ Δεσπότης, 71β. ὡς φίλον δὲ καὶ ἀδελφόν, ἐτοῦτο σὲ μηνοῦσι 72-73. Παραλείπονται οἱ στίχοι 74. ἀφῶν ηὗρες 78. τινὲς καὶ πάθῃς ἀτιμίαν, 79. κι ὁ βασιλεὺς χολιάσῃ». 83. κ' εἰπέ τους εἰς πληροφ. ἐκ μέρος ἐδικό μου· 85. εἰς ἐδικό μου θ... τὸ ορίζουν. 86. Ἀμμὴ ἐδῶ ηὑρίσκονται καὶ Τοῦρκοι καὶ Κουμᾶνοι 87. κ' ἐμὲν οὐκ ἐφροντίζουν». 88. Τὸ ἀκούσουν 89. στρεφόμενοι εὑρήκασι κι ἄλλους πολλοὺς ἀνθρώπους 90. τὰ ἦσαν ἀποσταμένα, 92. ὅπου τὰ ἔρριχταν 93. Κι' ἐπῆραν ὅσα ἠμπόρεσαν 94. τοῦ μέγα Δεμεστίκου. 95. ὁμοίως καὶ ὁ Δεσπότης,

ὅτι ὑπαγαίνουν φεύγοντα τὸ πλεῖον ὅπου ἠμποροῦσιν,
ὡρίσαν τὰ φουσσᾶτα τους κ' ἐβάλθησαν στὸ κοῦρσος,
ἐξήλειφαν κ' ἐρήμωναν τοῦ βασιλέως τοὺς τόπους,
πολὺν κοῦρσον ἐκέρδισαν, πολλοὺς ἀνθρώπους ἐπιάσαν.
Ὁ τόπος ἦτον ἄφοβος, οἱ ἄνθρωποι ἀποθαρροῦσαν
διὰ τὰ φουσσᾶτα ὅπου ἔστηκαν στὸ κάστρον τῶν Γιαννίνων·
ἀφνίδια τοὺς ὑπόπεσαν, ζημίαν μεγάλην ἐποῖκαν.
[§ 636] Ἐκείνη γὰρ ἡ ὑποδρομή, τὸ κοῦρσο ποῦ σᾶς λέγω,
οὐδὲν ἐδιήρκησεν πολλά, ἄνευ κ' ἡμέρες δύο,
ἐπεὶ μαντᾶτα ἠφέρασιν ἐτότε τοῦ Δεσπότου,
τὸ πῶς ἐκαταλάβασιν εἰς τὸν κορφὸν τῆς Ἄρτας,
κάτεργα ἑξῆντα ἤλθασιν κ' εἶναι τῶν Γενουβίσων·
ἐπέζεψαν στὴν Πρέβεσαν, κουρσεύγουν τὰ χωρία,
ὡρμήσασιν νὰ ἔρχωνται ὁλόρθα εἰς τὴν Ἄρταν.
[§ 637] Τὸ ἀκούσει γὰρ καὶ μάθει το ἐτότε ὁ Δεσπότης,
μεγάλως τὸ ἐφοβήθηκεν, εἰς σφόδρα τὸ ἐλυπήθη,
διατὸ ἐλογίσετον εὐθέως ὅτι τὰ κάτεργα εἶναι,
τὰ ἐρρόγεψεν ὁ βασιλέας, ἐκεῖνα τῶν Γενουβίσων,
νὰ ἐλθοῦσιν καταπάνω του, νὰ τὸν ἔχουν ζημιώσει.
Ἐνταῦτα ἐρώτησεν εὐθέως. «Ὁ πρίγκιπας ποῦ ἔνι;»
ἐμίσσεψε ἐκ τὸ ἀλλάγι του κ' ἐδιάβη πρὸς ἐκεῖνον,
εἶπεν καὶ ἀφηγήθη του ἐκεῖνα τὰ μαντᾶτα,
τὸ πῶς ἦλθαν τὰ κάτεργα, ἐκεῖνα τῶν Γενουβίσων
ἐπέζεψαν στὴν Πρέβεζαν, κουρσεύουν τὰ χωρία
ὡρμήσασιν κ' ἐρχόντησαν ὁλόρθα εἰς τὴν Ἄρταν,
«κ' ἔχω φόβον ἀμέτρητον μὴ πιάσουσιν τὴν χώραν».
Ἐν τούτῳ τοῦ ἀποκρίθηκεν ὁ πρίγκιπας καὶ εἶπεν.
[§ 638] «Γίνωσκε, θεῖε, Δεσπότη μου, μὲ ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω

9096. ὅτι ὑπᾶσιν φεύγοντα ὅσον νὰ ἠμποροῦσιν, 97. εἰς κοῦρσον, 98. κ' ἐρήμωναν τόπους τοῦ βασιλέως, 99. κοῦρσον ἐποίησαν, ζημίαν εἰς τοὺς τόπους. 9101. τὰ ἔστεκαν στὸ κάστρον Ἰωαννίνων· 2. κ' ἐξάφνης τοὺς ὑπόπεσαν, μέγαν κακὸν ἐπάθαν. 3. Ἐκείνη ἡ ὑποδρομή, τὸ κοῦρσον ὅπου ἐγίνη 4. οὐδὲν ἐπολυεπέρασεν μόνον καὶ δύο ἡμέρας· 5. εὐτὺς μαντᾶτα ἤφεραν 6. εἰς τὸν κόρφον τῆς Ἄρτας 7. τὰ ἔνι τῶν Γενουβίσων· 8. στὴν Πρέβεζαν ἀπόζεψαν, κουρσεύουν 9. καὶ ὥρμησαν καὶ ἔρχονταν 10. Τὸ ἀκούσει δὲ... ἐτοῦτο ὁ Δεσπότης, 11. μεγάλως τὸ ἐβαρέθηκεν καὶ σφόδρα ἐλυπήθην, 12. διοῦ τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἔν' τοῦ βασλέως, 13. τὰ εἶχε ρογέψει ἀπ' αὐτούς, λέγω τοὺς Γενουβίσους, 14. καὶ ἔρχονται ἀπάνω του ζημίαν νὰ τοῦ κάμουν. 15. Παραλείπεται ὁ στίχος. 16. Εἰς τοῦτο ἐδιέβηκε σύντομα ὁ Δεσπότης 17. ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ πρίγκιπας κ' εἶπε του τὰ μαντᾶτα, 18—20. Παραλείπονται οἱ στίχοι. 21. καὶ εἶχε φόβον ἄμετρον 22. Εἰς τοῦτο ἀποκρίθηκεν 23. θεῖε ἀφέντη μου, ἀλήθεια·

»ἐγὼ διὰ τοῦτο ἦλθα ἐδῶ κι ἄφηκα τὸν Μορέαν,
›διὰ νὰ εἶμαι εἰς τὴν βοήθειαν σου στὴν μάχην ὅπου ἔχεις.
»Λοιπόν, ἕως ὅτου εὑρίσκομαι ἐδῶ εἰς τὸ Δεσποτᾶτο,
»ὅριζε, τί με χρειάζεσαι κ' ἐγὼ νὰ τὸ πληρώνω».
[§ 639] Ἐνταῦτα τὸν εὐχαριστᾷ μεγάλως ὁ Δεσπότης·
εὐθέως ὁρίζει ὁ πρίγκιπας τὸν πρωτοστράτορά του
καὶ τὸ σαλπίγγι ἐλάλησεν νὰ ποιήσουν στρέμμα ὀπίσω.
Τὸ ἀκούσει το, τὰ ἀλλάγια τους ὀπίσω στρέμμα ἐποῖκαν,
ἐκεῖ ὅπου ἐκατουνέψασιν ἀλλάγια τρία ἐχωρίσαν,
χιλίους ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογα κι ὡρίσαν τους νὰ ἀπέλθουν
σπουδαχτικὰ νὰ σώσουσιν στῆς Ἄρτας τὴν βοήθειαν·
«μὴ προῦ ἀποσώσουσιν ἐκεῖ ὁ στόλος τῶν κατέργων,
»ἐπεὶ κ' ἡμεῖς ἐρχόμεθεν ὁλόρθα ἀποπίσω».
[§ 640] Ἐνταῦτα ἐκινήσασιν καὶ πάντα ὑπαγαίνουν.
Ὁ δὲ λαὸς τοῦ βασιλέως, ὅπου ἦσαν εἰς τὰ ξύλα
ἐκεῖσε εἰς τὰ κάτεργα μετὰ τοὺς Γενουβίσους,
καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξέβησαν, ἐπιάσασιν ἀνθρώπους,
κ' ἐρώτησαν νὰ τοὺς εἰποῦν τὸ ποῦ ἔνι ὁ Δεσπότης,
κι ἂν ἔχῃ δύναμιν καμμίαν, ξένον λαὸν μετ' αὖτον.
Κ' ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς εἴπασιν κ' ἐπληροφόρησάν τους,
τὸ πῶς ἦλθεν ὁ πρίγκιπας, ἐκεῖνος τοῦ Μορέως,
κι ὁ κόντος τῆς Κεφαλλωνίας μὲ ὅλα τους τὰ φουσσᾶτα.
Κι εὐθέως τὸ σώσει ἐκεῖνοι ἐδῶ κι ἀκοῦσαν τὰ μαντᾶτα,
ὅτι ὁ Μέγας Δεμέστικος μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν
ἦλθε κ' ἐπαρακάθετον τὸ κάστρον τῶν Γιαννίνων,
ὥρμησαν κ' ὑπαγαίνασιν ὁλόρθα ἐκεῖ εἰς αὖτους.
Κ' ἐκεῖνος γὰρ τὸ μάθει το, ἐμίσσεψεν κ' ἐφύγεν,
κ' ἐκεῖνοι ὑπάγουν διώχνοντα διὰ νὰ τοὺς ἔχουν σώσει·
«κι ἀρτίως μᾶς εἴπασιν τινές, ὅλους ἐκατεκόψαν,
»καὶ στρέφονται χαιράμενοι, τώρα καταλαμβάνουν».
[§ 641] Τὸ ἀκούσει το οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι τῶν κατέργων,
τὰ τριπουτσέτα ὅπου εἴχασιν ἐβγάλει καὶ τὲς σκάλες,
νὰ ὑπάουν νὰ πολεμήσουσιν τῆς Ἄρτας γὰρ τὸ κάστρον,
σπουδαίως πάλε τὰ ἐστρέψασιν ἀπέσω εἰς τὲς ταρίτες.

9124. κι ἄφηκα τὸν Μορέα, 25. νὰ εἶμαι εἰς βοήθειαν σου 26. ἕως εὑρίσκομαι ἐδῶ εἰς τὸ Δεσποτᾶτον, 27. ὅριζε, εἴ τι χρήζεσαι, 28. 'Σ τοῦτο τὸν εὐχαρίστησεν 29. εὐτὺς ὁρίζει... πρωτοστράτοράν του, 30. τὰ σαλπίγγια νὰ δώσουσιν νὰ ποίσουν

9130. Εἰς τὸν κωδ. Π, ἀπὸ τοῦ στίχ. 9130 ἑξ., ἡ ἀφήγησις σταματᾷ. Εἰς τὸ χειρόγραφον ὅμως, ἐκ κακῆς ἴσως ἀντιγραφῆς ἔχει παρατεθῆ ἐν συνεχείᾳ τὸ κείμενον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Geoffroy de Bruyères, τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς στίχους 8110—8473 τοῦ Κώδικος. Κ. (Πρβλ. ὑποσημ. 8110, ἐν παραλλαγαῖς.)

[§ 642] Ἐνταῦτα τοὺς ἠφέρασιν κ' ἐτοῦτα τὰ μαντᾶτα·
ὅτι ἐκαταλάβασιν τὰ φράγκικα φουσσᾶτα.
Ἀπόστειλαν διὰ τὸν λαὸν ὅπου εἶχαν εἰς τὸ κοῦρσο
ἐνῷ εἶχαν δράμει τὰ χωρία καὶ κάψει καὶ τοὺς τόπους,
τὰ μέρη τῆς Βαγενετίας, τὰ ἦσαν πρὸς τῆς θαλάσσης,
ὅλα τὰ ἐκουρσέψασιν καὶ αἰχμαλωτίσανέ τα.
Ἐνταῦτα γὰρ ἐσώσασιν κ' ἐκεῖνοι τοῦ Δεσπότου,
χίλιοι ἀπάνω εἰς τὰ ἄλογα, ὅπου τοὺς ἀποστεῖλαν,
κι ὅσους ἀπόφτασαν στὴν γῆν, Ρωμαίους καὶ Γενουβίσους,
ὅλους τοὺς ἐκατέκοψαν, κι ἄλλους τινὲς ἐπιάσαν.
Ἐνταῦτα ἀπήρασι βουλὴν ἐκεῖνοι τῶν κατέργων,
τὸ πῶς νὰ ποιήσουν τίποτε νὰ βλάψουν τὸν Δεσπότην·
κ' εἶπαν οἱ φρονιμώτεροι ὅπου ἦσαν παιδεμένοι·
«Ἐσεῖς ἐξεύρετε, καλά, πρέπει νὰ τὸ ἐνθυμᾶστε
»τοῦ βασιλέως τὸν ὁρισμόν, τὸ πῶς ἐκατορθῶσε
»νὰ ἔλθῃ ὁ Μέγας Δεμέστικος μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν,
»στὸ Δεσποτᾶτο νὰ σεβῇ ἐκεῖνος 'κ τὴν στερέαν,
»κ' ἡμεῖς ἀπὸ τὸ πέλαγος νὰ ἐλθοῦμεν τῆς θαλάσσης,
»νὰ μᾶς βοηθοῦν, κ' ἡμεῖς αὐτῶν, ὡς μᾶς βολήσῃ ὁ τόπος.
»Λοιπὸν ἀφότου ἔφυγεν δίχα νὰ πολεμήσῃ
»κι ἀπῆρεν τὰ φουσσᾶτα του ὅπου εἴχαμεν τὸ θάρρος—
»κ' ἐβλέπετε ὅτι ὁ πρίγκιπας κι ὁ κόντος μετ' ἐκεῖνον
»ἦλθαν μὲ τὰ φουσσᾶτα τους κ' εἶναι μὲ τὸν δεσπότην—
»πῶς ἠμποροῦμε ἡμεῖς πεζοὶ νὰ βλάψωμεν τὸν τόπον;
»ἴδετε πῶς ἐχάσαμεν τὰ πεζικὰ ὅπου ηὗραν
»τοῦ δεσπότου ὁ λαός, ὅπου ἦσαν καβαλλάροι
»Ὅμως ἂς ἀναμείνωμεν ἕως οὗ νὰ ἐλθῇ ὁ δεσπότης,
»νὰ ἰδοῦμεν καὶ τὸν πρίγκιπα, τὸ τί φουσσᾶτα ἔχει,
»νὰ ἐπάρωμεν πληροφορίαν στὸν ἅγιον βασιλέαν».
[§ 644] Λέγοντα ἐτούτην τὸν βουλὴν ἔσωσεν κι ὁ Δεσπότης,
εἶθ' οὕτως γὰρ καὶ ὁ πρίγκιπας μὲ τὰ φουσσᾶτα ὅπου, εἶχαν.
Κι ὡς τὸ ἤκουσαν καὶ ἔμαθαν ὅτι εἰς τὸ κάστρον Ἄρτας
οὐδὲν ἐδιάβησαν ποσῶς ἐκεῖνοι οἱ Γενουβίσοι,
πολλὰ τὸ ἐδέξετον καλὸν ἀτός του ὁ Δεσπότης
κι οὐδὲν ἐψήφησεν ποσῶς τὰ κούρση τῶν χωρίων,
τὸ μάθει ὅτι τὰ κάτεργα στήκουν εἰς τὸν λιμιῶνα.
Ἀκούσων ταῦτα ὁ πρίγκιπας λέγει πρὸς τὸν δεσπότην.
«Ἀφῶν στήκουν τὰ κάτεργα ἀκόμη εἰς τὸν λιμιῶναν,
»μηδὲν πεζέψωμε ἀλλαχοῦ εἰ μὴ ἐκεῖ ἂς ὑπᾶμε

9162. Περὶ τῆς περιοχῆς τῆς Βαγενετίας ἐν Ἠπείρῳ (Vegenecie, Γαλλ. Χρον. § 642, 658) βλέπε ὁμώνυμον ἄρθρον ὑπὸ Ν. Βέη ἐν Ἐγκ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη (τομ. 2, σελ. 794).

»μὲ τὰ φουσσᾶτα μας ὁμοῦ, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι·
»ἐκεῖσε ἂς τεντώσωμεν ἐνάντιον τῶν κατέργων,
»τὸν τόπον νὰ φυλάξωμεν μὴ πιάση καὶ πεζέψουν
»καὶ ποιήσουν τίποτε ζημίαν κ' ἔνι κατηγορία μας».
'Ως τὸ ὥρισεν ὁ πρίγκιπας οὕτως καὶ ἐγενέτον·
ἐδῶκαν τὰ σαλπίγγια τους, ἐκίνησεν τὸ φουσσᾶτο,
ὁλόρθα ἐκεῖ ἀπήλθασιν ὅπου ἦτον ὁ λιμιῶνας,
ὅπου ἔστεκαν τὰ κάτεργα, ἐκεῖνα τῶν Γενουβίσων.
'Εκεῖσε ἐτεντώσασιν κ' ἐπιάσαν τὲς κατοῦνες·
[§ 645] ἰδὼν τοῦτο τὰ κάτεργα ἐσέβησαν παρέσω
κ' ἐσύρασιν τὰ σίδερα κ' ἐστῆκαν εἰς τὸ βάθος.
Τοῦ πρίγκιπος ἐζήτησεν βουλὴν γὰρ ὁ δεσπότης
τὸ τί του φαίνει νὰ γενῇ καὶ πῶς νὰ ἔχουσιν πράξει.
Κι ὁ πρίγκιπας, ὡς φρόνιμος, λέγει πρὸς τὸν δεσπότην·
«Μὲ φαίνεται, καλέ μου θεῖε, νὰ στήκωμεν ἐνταῦτα,
»ἐδῶ ὅπου ἀπλικέψαμεν, μὴ πιάσουν καὶ πεζέψουν,
»μήτε νερὸν νὰ ἐπάρουσιν, μήτε ζημίαν ποιήσουν.
»Καὶ στεῖλε εἰς τὰ ἐξώμερα φουσσᾶτα νὰ φυλάξουν
»τὸν τόπο ἐκεῖνον γὰρ ὁμοίως, μὴ ποιήσουν ζημίαν».
'Ως τὸ ὥρισεν ὁ πρίγκιπας, τὸ ἔποικεν ὁ δεσπότης.
[§ 646] 'Ιδὼν ἐτοῦτο οἱ Ρωμαῖοι ὁμοίως κ' οἱ Γενουβίσοι,
ὅπου ἦσαν εἰς τὰ κάτεργα τοῦ βασιλέως ἐκεῖνα,
μεγάλως ἐθαυμάστησαν τὸ ποῦ ηὗρεν ὁ Δεσπότης
τόσον λαὸν καὶ ἔμορφον καὶ τὰ φουσσᾶτα ὅπου εἶχεν.
καὶ πάλιν ἐπαινέσασιν τὸν πρίγκιπα εἰς σφόδρα,
καὶ εἶπαν ὅτι ἡ στρατεία κ' ἡ τάξις τοῦ φουσσάτου,
ἐκεῖνος γὰρ τὰ ἐδιόρθωνε ὅπου ἦτον παιδεμένος
ἐκ τῶν Φραγκῶν τὴν παίδεψιν, τῆς Δύσεως τὴν στρατεῖαν.
[§ 647] 'Ενταῦτα ἀπήρασινβουλὴν ἐκεῖνοι τῶν κατέργων,
ὅτι ἀπάρτε οὐκ ἠμποροῦν ἐκεῖ ζημίαν ποιήσουν
ὅπου στήκει ὁ πρίγκιπας ὁμοῦ μὲ τὸν δεσπότην.
«'Αλλὰ ἂς γυρίσωμε ἀπ' ἐδῶ κ' ὑπᾶμε εἰς ἄλλον μέρος.
»ἐκεῖσε εἰς τὰ Ξηρόμερα ὅπου ἔνι ἀφοβία·
»εἰ ἂν λάχῃ νὰ κερδίσωμεν καὶ ποιήσει καὶ ζημίαν,
»διατὸ ἤθελε εἶσται ἄσχημον νὰ ἐστράφημαν στὴν Πόλιν
»ἄνευ νὰ ἐποιήσαμεν ζημίαν στὸν τόπον τοῦ Δεσπότου».
'Ωσὰν τὸ ἀπήρασιν βουλήν, οὕτως καὶ τὸ ἐποιῆσαν·
ἐσήκωσαν τὰ σίδερα κ' ἐπίασαν τὰ κουπία·
σύντομα ἀποσώσασιν στῆς Βόντιζας τὰ μέρη.

9235. Βόντιζα (la Bondice, ἢ Bondonicce, qui est sur mer, Γαλλ. Χρον. § 658, 980, 993, 994) ὀνομάζεται ἡ σημερινὴ Βόνιτσα τῆς 'Ακαρνανίας.

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τοὺς στίχους τοῦ κειμένου ἢ εἰς τὰς ταυταρίθμους ὑποσημειώσεις. Τῶν συντετμημένων ἀριθμῶν, οἵτινες χωρίζονται διὰ], ἔχουν παραληφθῆ, χάριν συντομίας, τὰ δύο πρῶτα ψηφία, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ αὐτὰ τοῦ ἀρχικοῦ πλήρους ἀριθμοῦ.

Τὸ γράμμα Π δηλοῖ ὅτι ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς τὸν κώδικα Π (Parisinus) καὶ ὅτι αὕτη, εἴτε θὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ κείμενον, ἐντὸς στίχων μὲ τυπογρ. χαρακτῆρας κυρτούς, εἴτε δέον ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὰς ὑποσημειουμένας παραλλαγάς.

Τῶν κυρίων ὀνομάτων προσώπων ἐπροτιμήθη κατ' ἀρχὴν τὸ ἐπώνυμον, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων ὑποδεικνυομένων ἑκάστοτε.

Ἐκ τῶν κοινῶν λέξεων ἐσημειώθησαν αἱ ξενικαὶ καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐν γένει παρουσιάζουν δυσκολίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν.

Α

Β

Γ

Δ

Καλαμάτα (καὶ Καλομάτα), 1664, 1714]39]48, 1865, 2284]89, 7761.
Καλαμάτας ἀφέντης, Γυλιάμος ντὲ Καλαμάτα, 2446. Βλέπε καὶ Βιλλαρδουῖνος Γουλιέλμος.
Καλαματιανοί, 2299, 6725.
Καλάμι, 5357.
καλαφατίζω 2196]98 (calefater) =ἐπισκευάζω πλοῖον.
κάλλιος (καλλιώτερος), 3218, 3254.
Καλοϊωάννης. Βλέπε Ἀσσὲν Ἰωάννης καὶ Δεσπότης Μιχαὴλ Β'.
καλολογίζω (ἢ καλολογῶ), 2265, 5164, 5348, ἐπαινῶ, κολακεύω, περιποιοῦμαι διὰ λόγων.
καλοπαθαίνω (ἢ καλοπαθῶ) 2976,= ἀναπαύομαι κατόπιν μακρᾶς κοπώσεως. Ἀντίθ. κακοπαθαίνω, ἢ κακοπαθῶ, 85,=ταλαιπωροῦμαι.
καλόψυχα. 8551,=εὐδιάθετα—καλοψυχία 8549 =εὐδιαθεσία (bonne humenr).
Καμπανέσης. Βλέπε Σαμπλίττης Γουλιέλμος.
Καμπάνια, 5959, ἐπαρχία Ἰταλίας.
καμποσῶς, 108, 1114=οὐδαμῶς.
κανίσκιον, 5453,=δῶρον, χάρισμα.
κανόνικος, 1955]59, (canonicus),= ἱερωμένος.
καντσιλιέρης, Π 3329, (chancelier) =γραμματεύς.
Κάπελη, 4833.
καπελλᾶνος, 7795, (chapelain)=ἱερεύς.
καπεροῦνι, 3437 (chaperon)=πῖλος.
Καπησκιάνους, 1715]23 καὶ Καψηκία ἐν Π.
καπίστρι, 3351, (capistrum).
Κάπουα, 5973, Capua, Καπούη Ἰταλίας.
Καρεντάνα, (δοῦκας ντέ), 3999, 4021]23, 7103, Δοὺξ Καρινθίας σύντροφος Κονραδίνου.
Κάρλος ρῆγας, Κάρλος ντε Ἀντζῶ, Κάρουλος. Βλέπε Ἀνδεγαυϊκὸς Κάρολος Α'.
Καρύδη ὄρος (καὶ Καρῦδι ἐν Π.), 3266]86, 3173.
Καρύταινα, 1912]21, 3155, 4667, 5634]42.
Καρυταίνας ἀφέντης. Βλέπε Μπριέρες.
Καρύταινας Ἕλληνες, 4594, 5892.
Καρυταίνου κυρὰ ἢ Κουντέσσα. Χήρα ἀφέντου Καρυταίνης. Βλέπε: Δελαρὸς Ἰσαβέλλα.
καρφολασία, 4706, τὰ ἴχνη τῶν καρφιῶν ὑποζυγίων ἢ στρατεύματος.
κασσίδια, 1157, (cassis)=περικεφαλαία.
καστελλᾶνος, 7937, 8210 (chastelain) =διοικητὴς κάστρου.
καστελλανίκιον, 2451, 8068 (καὶ καστελανίκιον ἐν Π, chastellenie). δικαιοδοσία ἑνὸς καστελλάνου. Ἰδιαιτέρα ὀνομασία τῆς περιφερείας Καλαμάτας.
καστέλλιν, (chastel), 1402, 1760, 2871,=κάστρον.
Καταβᾶς (Ντζᾶς ντὲ—Jean de Catavas) 4690, 4713]75]83, 4864, 5600, 5753, 4594, 4693]94.
καταγουργίς, 4550, συντομώτατα, (πρβλ. γουργόν).
κατὰ εἷς (ὁ), 6352, 7019, 8178=ὁ καθείς.
καταδοξεύω. Βλέπε δοξεύω.
καταϊστορίζω, 8084=γεμίζω μὲ εἰκονογραφίας.
Κατακαλοῦ. 3674.
Κα(ν)τακουζηνός, 4535, 4629]35, 4978, 5014]60]68.
καταντίζω 766.
καταπατητής, 1049, 5328=κατάσκοπος.
κατάπιστα, Π 9046, (piste?), κατάπιστα νὰ τρέχουν=νὰ καταδιώκουν κατὰ πόδας.
καταπρόσωπα, 8386, (vis a vis), =ἀπέναντι.
κατασκοπῶ, 6914=ἐξετάζω λεπτομερῶς.
καταστοχάζω, 8123=ἐξετάζω, λεπτομερῶς.
Κατελᾶνοι, 7272, 3302, 8091. Βλέπε καὶ Κουμπανία.
Κατελώνια, 2476.
κάτεργον, 438, 497, 538.
κατευοδώνω, 2131, 3646, 3979, 4043, 8547, 8257, 8547 (καὶ καταβοδώνω).
κατοῦνα, 1458, 1771, 3855, (cantonnement)= στρατιωτικὴ διαμονή, καταυλισμός, στρατ. ἀποσκευαί, σκηνή.

Λ

Μ

N

Νηξία (καὶ Ἀξία, ἐν Π.), 2796, 2892, 7914.
Νηξίας δοῦκας. Βλέπε Σανοῦ.
Νιβηλέ, (Γγιοῦν ντέ—, Guy de Nivelet), ἀφέντης Γερακίου, 1912, 1936]37,3151]65]67.
Νιβηλὲτ (Ντζᾶς ντέ—, Jean I de Nivelet, 6713.
Νίκαια, 1217, 6490, (Λικία ἐν Π.).
Νικηφόρος. Βλέπε Δεσπότης Ἄρτας.
Νίκλι (καὶ Ἀμύκλιον), 1715]52, 1934]60, 2027]30]39]46]49]67, 2903 3210, 3316]30]32, 4391, 4401]10, 4603, 4878, 5096, 5147, 5919, 6602]96,6711]17]22. Πόλις παρὰ τὴν Τεγέαν.
Νικλίου ἀφέντης (μισὶρ Γουλιάμος, Guillaume de Morlay)1912]33]34
Νικλιῶτες, 2046.
νῖκος (τό), 3652]57.
νομεύομαι, 1810, 2858,= εἶμαι ἐν ἐξουσίᾳ φεούδου, διοικῶ φέουδον.
νομή, 7367, 7464, 7751, 8145,=ἐξουσία, διοίκησις, κατοχὴ φεούδου.
Νουηλὴ (Ντζᾶς ντὲ—, Jean de Neuilly) ἀφέντης τοῦ Πασσαβᾶ. (Βλέπε Πασσαβᾶς).
ντάμα, (dame). 7358 passim, καὶ μαντάμα, 5931, 7327,=κυρία. Τίτλος διδόμενος εἰς ἀρχόντισσες Φράγκων. Βλέπε: κυράδες.
Ντάντολος καὶ Ντάτολος. Βλέπε Δάνδολος.
Ντζεφρές, Ντζεφρόες. Βλέπε Βιλαρδουῖνος, Μπριέρες.
Ντζάδρος, Ντζαντεροῦς. Βλέπε Τααντεροῦς.
ντζοῦστρες, (justes), 3367]69, κονταρομαχίαι.
ντουαριν, (douaire), 7239=κλῆρος χήρας φεουδάρχου.
Ντουδέσκοι, βλέπε Τουδέσκοι.
Ντοῦθ. Βλέπε Τοῦθ.
Ντουσκάνοι Βλέπε Τοσκάνοι.
Νύμφος, 1174, (ἡ Ἠμέρος, ἐν Π.) Νύμφαιον Μ. Ἀσίας.

Ξ

ξενοτικός, 1583,=ξένος.
Ξενοχῶριν, 8198.
[ξεπέφτω], ἐξέπεσε, 1202, 7266, 7332,=περιῆλθε.
Ξερόμερον, 8789, 9229, (τὰ Ξηρόμερα).
ἐξετεντώνω, 9018=μαζεύω τὶς τέντες, ἀπέρχομαι.
[ξοφλῶ], νὰ ξοφλήσω, νὰ τοὺς ἐξεφληθοῦμε, Π 610, Π 1263=νὰ περατώσω, νὰ τοὺς ξεφορτωθοῦμε.
ξυλοκονταρίζω, 2409=λαμβάνω μέρος εἰς ντζοῦστρες, βλέπε λέξιν.
ξύλον, 1694, 2811, 4539, 9138,= πλοῖον.

Ο

Ὀζερός, (ὁ μέγας Ὀζερός), 8798.
οἰκονομία, 5265,=δεδουλευμένος μισθός.
οἰκονομοῦμαι, 251,701,=προετοιμάζομαι διὰ ταξίδιον, ἢ πρὸς ἐκστρατείαν.
ὀκάποιος, 875, 934]39=κάποιος, τίς.
ὀκάτις, Π 881, 2 καὶ ὀκάτι 1376, =κάποιος, τίς, τί.
ὀλοστινος (καὶ ὀλοστινῶς), 3837, 5081, 6328, 8172,2848,ὁλόκληρος, καθολοκληρίαν.
ὁμάδι 954 (ἀμάδι, ἐν Π.)=ὁμοῦ.
ὀμα(ν)τζο, (homage), 1554]8,2146 3194, Π 7910, Π 1558, 2146 (τὰ μάντζια), ὑποτέλεια, σεβασμός, ὑποχρεώσεις ὑποτελοῦς πρὸς φεουδάρχην καὶ κατ' ἐπέκτ. τὸ φέουδον, ἐξ οὗ πηγάζει ἡ σχέσις φεουδάρχου πρὸς ὑποτελῆ. Βλέπε ἀνθρωπέα καὶ λίζιος.
ὁμοτόνιον, (καὶ ὁμοτόνια) 2716, 697,=ὁμόνοια.
Ὀμπλός, 8329)75.
ὀμώνω, (ὀμνέω, ὄμεσα, ὑπώμοσα, ὑπομοσάτο), Π 7930, 8639]44,1441, 1708, passim,=ὁρκίζομαι.
ὀνικὰ (τὰ) 3715,=ὑποζύγια, ὄνοι.
ὀνόμιμος, 7380,=νόμιμος.
ὀνόστιμος, 6019, 6566, 7011, 9195, ἀρεστός, εὐχάριστος.
ὀπιστέλα, 5340, =ὀπισθοφυλακή (βλέπε καὶ ἐμπροστέλα).
ὄρδινα (τόν), (ordinem), 799, 811, =τὴν τάξιν τῶν θρησκευτικῶν κανόνων, τὸ δόγμα.
ὀρέγομαι, 195, 289=ἐπιθυμῶ.

ὄρεξις, 386, 516,=ἐπιθυμία.
'Ορεόκλοβον ('Αράκλοβον καὶ 'Ερεόκλοβον), 1759, 5633)42, 8191, 8204]10,Π 8283, 8323]31]39]51, 8355]65]89.
ὀρεχτικά, Π 4133,=μὲ καλὴν διάθεσιν.
ὀρθώνω, (dresser), 315, 480, 528, διορθώνω 202, 971, 1018, διορθωτής,237,=κατευθύνομαι, τακτοποιῶ, ρυθμιστής, διοικητής.
ὀριστής, 219=διοικητής, ἀρχηγός.
ὁρμώνω, 393, 1396=προσορμίζω.
'Οσπιτάλι (καὶ Σπιτάλι),1912,1951, 2005, 2664, 3209. 'Ιερουπολεμ. τάγμα Σπιταλιωτῶν. Βλέπε Κομεντούρης 'Οσπιταλίου 2886.
ὀσπίτιον, 1706, 2976, 2300 (καὶ σπίτι),=οἰκία.
Οὐγγρία (καὶ Οὐγγαρία) 3577]96, 7380.
Οὔγγροι, 3707, 4035]51.
οὐσία, 1022, 1645, 2553, 2965, 3992, passim.=περιουσία, καταγωγή, κοινωνικὴ τάξις.
ὀφφίκιον, 144, 242, 6755, 7926, 2934]35,8654.
ὄψιδα, (obses), 4503, 7308]12]28, 7339]44, 7443, 7575]86, 7649, 8835, 8852]67,=ὅμηρος.

Π

παιδόπουλον 3798, 4348, 4818, =νεαρὸς ὑπηρέτης.
Πάκτος, 3626, ἡ Ναύπακτος. Βλέπε Ἔπακτος.
Παλαιολόγος Μιχαὴλ Η', αὐτοκρ. Κ)πόλεως., (κὺρ Μιχαήλ). 1210, 1227]35]45]55]65]77]85, 3050]55, 3062, 3103, 3554]86, 3778]82, 4516, 6662, 8807.
Παλαιολόγος 'Ιωάννης, Σεβαστοκράτωρ, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου καὶ στρατηγὸς τῶν ἐν Πελαγονίᾳ ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὸ κείμενον φέρεται ὡς Θεόδωρος καὶ συγχέεται μὲ τὸν ἀφέντην Βλαχίας ('Ιωάννην). 3537, 3608, 3712, 3944]47, 4957]69. 4105,passim. Βλέπε καὶ Βλαχίας ἀφέντης.
Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος. Βλέπε Δεμέστικος ὁ Μέγας.
πανάτικα, (panatique), 2790=εἶδος ναυτικῆς συμβόσεως.
παντέχω, 2882, Π 1319 (ἀπαντέχω, ἐμπαντέχω),=ἀναμένω. ἐλπίζω.
Παντουῆς, βλέπε Βαλβουῖνος.
Πάπας, 5959, 6131]55, 6841]55, 6208, passim.
παππουδικός,4272=προγονικός,προερχόμενος ἐκ κληρονομίας τοῦ πάππου.
παραδιαβάζω, 2495, =διασκεδάζω θεώμενος, συνομιλῶν. Βλέπε καὶ διαβάζω.
παραδιαβασμός,8295,=διασκεδαστικὸς περίπατος.
παρακαθίζω, 1588, 2898, 2909, =πολιορκῶ. Πρβλ. ἀσεντζίζω, σεντζίζω.
παρακαθισμός, 2800, 2900]8]16, =πολιορκία. Πρβλ. σέντζιο.
παράξενος, 453, 744, 1357,=ἐξαίρετος.
παραοφρίζω, 7461, (par-offrir), =παρουσιάζω.
παραπόταμον (τό, παρεπόταμον 'Αλφέως), 4667]68]70, 4705, 5029, 5203, 6597, 6618]31, 8375]82. Βλέπε καὶ 'Αλφέως.
παρατρέπω,5139,5368,=παραβαίνω, τρέπω πρὸς τὰ ὀπίσω.
παρίππιον, 6588, (καὶ ὑπαρίππιον 4729),=ἵππος μεταφορᾶς ἀποσκευῶν, μτφ. κατωτέρας ἀξίας.
Παρὶς (καὶ Παρίσι, ἐν Π.), 255, 2139, 3379]96, 6017, 6021, ἡ πρωτεύουσα τοῦ ρηγάτου τῆς Φραγκίας, (Paris).
παρλαμᾶς, (parlement), 4392.4400, 4402]07]31]94,7395,=συνέδριον.
παρτοῦν, (pardon), 8589—90,=ἡ δοθεῖσα ἄφεσις ἁμαρτιῶν κατὰ τὸ 'Ιωβηλαῖον τοῦ ἔτους 1300 ὑπὸ τοῦ Πάπα.
Πασσαβᾶς, 1912]46, 2983, 3004, 3151]64, (Π4504, Μπάσαβα).
Πασσαβᾶς 'Ιωάννης, (Ντζᾶς ντὲ Πασσαβᾶ ἢ ντὲ Νουηλή, Jean de Neuilly) 1912]46, 3161]62]64, 3272, 4506, 7310, 7318.
Πασσαβᾶ Μαργαρίτα, (ντάμα Μαργαρίτα ντὲ Πασσαβᾶ), 4503]04,

Ρ

Σ.

δρόγγος, ζυγός, Λεῦτρον, Μελιγοί.
Σκλαβουνία, 416]26.
Σκλαβῶν δρόγγος, 4605. Βλέπε Σκλάβικα.
σκολάζω, 441, 1199,=διακόπτω.
σκοπίζω, 76, 8181, passim.=ὑποπτεύω, ὑπολογίζω.
Σκορτὰ (τά), 1760, 1918, 3151]53, 5026, 5470, 5642]62]73, 6701, 7192, 7236. Βλέπε δρόγγος καὶ ζυγός.
Σκορτινοὶ (οἱ),=οἱ κάτοικοι τῶν Σκορτῶν, 1759, 3151, 4594, 4663, 4675, 5632]42]59]86, 5892, 6727.
σκουταρᾶτος, 6542, 6715, (escuier). =ὁ φέρων σκουτάρι. Βαθμὸς ἐν τῇ φραγκ. φεουδαρχ. ἱεραρχίᾳ.
σκουτάρι, 544, 4022, (scutum, escu) =ἀσπίς.
Σκουτάρι, 552.
σκουταροτζαγρατόρους, 2809,=ὁ βαρέως ὡπλισμένος μὲ σκουτάρι καὶ τζάγραν, (arbalestier).
σκρόφα, 2037,=πολεμικὸν μηχάνημα. Βλέπε τριμπουτσέτο.
σκυβουρία, βλέπε σκιβουρία.
σκύπτω, (ἔσκυψαν τὰ κοντάρια, 4019 —au ferir des lances, Γαλλ. Χρον. § 297)=πλήττω, κτυπῶ.
σουγλισμὸς τοῦ φόνου, 631=σπαραγμός.
Σουλὴ (Ροῦσος ντὲ—Rousseau de Sully), 7837]68]75, 7927]33]90.
Σοφιανός, 2923]47.
σπαράσσω, 4005]34,=μετακινῶ, μετακινοῦμαι, τρέπω ἢ τρέπομαι πρὸς τὰ ὀπίσω.
σπερνό, 3665, ἀπὸ σπεροῦ 3868, =ἑσπέρα, ἀποβραδίς.
σπήλαιον, 1697, 1770]73, 2804, 3005,=ἀπότομος βράχος, (pierre bise, Γαλλ. Χρον.), σπήλαιον, (=cave), 5427.
σπίτι, βλέπε ὁσπίτιον.
Σπιτάλι, βλέπε Ὁσπιτάλι.
σπουδαίως, passim,=ταχέως, ἐπειγόντως.
σπουδαχτικά, 9134,=μετὰ σπουδῆς, ἐπειγόντως.
σταίνω 8202,=συγκρατῶ, στερεώνω θεραπεύω, καταυλίζομαι.
σταματικά, 4765,=ἀπότομα.
στανεμένος, Π 6569, στανεύω,=παραμένω, καταυλίζομαι.
Στένης Μαῦρος, βλέπε Μαῦρος.
στέργω 358, 431, 578 778,=ἀποδέχομαι.
στεφανική, 5948,=νόμιμος σύζυγος· Πρβλ. εὐλογητική, ἐρωτική.
στητικὸν νερόν, 8202,= (στυπτικόν;) θεραπευτικόν. (Πρβλ. σταίνω).
στίχος, 7357, (ἐκράτει ἕναν στίχον, =ἐπανελάμβανε τὸ ἴδιο τραγοῦδι, μεταφορ.), δηλ. ἐτήρει τὴν αὐτὴν ἀδιάλλακτον στάσιν.
στρέμμα, 838, 1319, 1545, 3124, =ἐπιστροφή.
στριγγίζω, 3722, 5392,=ἐκβάλλω ὀξεῖαν κραυγήν.
στριγγὴ φωνή, (στριγγίτζα φ., ἐν Π.), 1014, 1784, 3722, 4061, 4379, 4817,=ὀξεῖα κραυγή.
συγγένειον (τήν), 3933, 8949,=συγγένεια.
συγκλαστός, βλέπε κλαστώδης.
συμμάχειον (τήν), 3972,=βοήθεια διὰ τῶν ὅπλων.
συμμαχῶ, 1621,=βοηθῶ τινά, ὑποστηρίζω. (μεταβ. ρῆμα).
συμπάθειον (τήν), 1571, 1704, 4258, =ἄδεια, συγγνώμη.
συμπεθερία (ἡ—), τὸ συμπεθερειόν, τὸ συμπεθέριν) 2537]84, 6357, Π 6450.
συμπέφτω, 7289,=προσπίπτω, συμπεριφέρομαι.
συνεβγάνω, 1166, 1171,=κομίζω, ἀποστέλλω.
συνερίζομαι, 101,=ἁμιλλῶμαι.
συνερισία, 3746,=ἅμιλλα, ἐχθρότης.
συνήθεια (τά—, τὴν συνήθειον, τὸ σύνηθες, les coustumes), 103, 1250, 2095, 2598, 2611, 3938, 4291, 4954, 7334, 7886, 8638,=τὰ ἔθιμα τὰ ἰσχύοντα ὡς νόμοι εἰς τὸν φραγκ. Μορέαν.
συντεκνία, 4337,=ἡ κουμπαριά.
Συντροφία, ἡ Μεγάλη—, βλέπε Κουμπανία.
συντυχαίνω, 68, 232, 503, 4476, (καὶ μετασυντυχαίνω)=συνομιλῶ κουβεντιάζω, ὁμιλῶ. ἀπαντῶ.
συντυχία, 4190, 4494, =συνομιλία, συζήτησις, κουβέντα.

Τ

Χ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΧΡΟΝΙΚΩ

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ. Γενική ἄποψις.

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ. Παλαιὰ πόλις καὶ ἐρείπια τοῦ κάστρου.

ΝΑΥΠΛΙΟΝ. Τὸ φρούριον τοῦ Παλαμιδίου ἀπὸ τὴν δυτ. πλευράν.

ΝΑΥΠΛΙΟΝ. Τὸ φρούριον τοῦ Μπούρτζι.

ΜΥΣΤΡΑΣ. Τὸ κάστρο τῶν Βιλλεαρδουΐνων καὶ μερικὴ ἄποψις τῶν ἐρειπίων τῆς Βυζαντινῆς πόλεως.

ΜΥΣΤΡΑΣ. Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ κάστρου καὶ ἡ Μονὴ τῆς Παντανάσσης.

ΜΥΣΤΡΑΣ. Ἐρείπια τῆς Βυζαντινῆς πόλεως.

ΑΡΓΟΣ. Γενικὴ ἄποψις τοῦ φρουρίου — Ἀκρόπολις — Λάρισα.